سره دحوالو او تخریجه

مکمله او مدلله

فتاوی یوسفیه

مشهوره په

ستاسو جدید مسائل او دهغې حل

اتم جلد

تالیف

حضرت مولانا محمد یوسف لدهیانوي رحمه الله
مفتي اعظم پاکستان

تقریظونه

شیخ الحدیث حضرت مولانا
سید شیر علی شاه مدني رحمه الله
سابق شیخ الحدیث دار العلوم حقانیه اکوړه خټک

شیخ الحدیث حضرت مولانا محمد ادریس صاحب مدظله
شیخ الحدیث دار العلوم نعمانیه المانزلی

جدید مکتبه رشیدیه
جاده میوند سر چوک مارکیت مرحوم حاجي حسین گل کابل
0782690850 | 0775681606

بسم الله الرحمن الرحيم

فتاوی یوسفیه

مشهوره په

ستاسو جدید مسائل او دهغې حل

مکمل او مدلل

سره د حوالو او تخریجه

داتم جلد اجمالي فهرست

تالیف

حضرت مولانا محمد یوسف لدهیانوی رحمه الله

مفتي اعظم پاکستان

تقریضونه

شیخ الحدیث حضرت مولانا

سید شیر علي شاه مدني رحمه الله

سابق شیخ الحدیث دار العلوم حقانیه اکوړه ختک

شیخ الحدیث حضرت مولانا محمد ادریس صاحب مدظله

شیخ الحدیث دار العلوم نعمانیه اتمانزئي

جدید مکتبه رشیدیه

جاده میوند سر چوک مارکیت مرحوم حاجي حسین ګل کابل

0782690850 | 0775681606

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب نوم : ستاسو جدید مسائل او د هغې حل

مؤلف : حضرت مولانا محمد یوسف لدهیانوی رحمه الله

ترجمه کونکي : دار الترجمه عبد الغني مارکیټ پشاور

جلد : اتم

صفحات : ۵۸٤

تاریخ : ۲۰۱۷ء

د چاپ زیار : مولانا سید محمد پرواني

جدید مکتبه رشیدیه

جاده میوند سر چوک مارکیت مرحوم حاجي حسین گل کابل

0782690850 | 0775681606

د کتاب تر لاسه کولو ځایونه

پشاور ◦ کندوز ◦ بغلان ◦

اکوړه خټک ◦ غزني ◦ لوگر ◦

کوټه ◦ جلال آباد ◦ خوست ◦

پروان ◦ قندهار ◦

فهرست

صفحه	مضمون

❖ پرده ❖

مضمون	صفحه

مضمون	صفحه

❖ اخلاقیات ❖

صفحه	مضمون

❖ سلام او مصافحه ❖

❖ تعلیم ❖

مضمون	صفحه

❖ ددین تبلیغ ❖

صفحه	مضمون
۱۴۴	دامر بالمعروف اونهي عن المنكر شرعي حیثیت
۱۴۵	امربالمعروف اونهي عن المنكرد الهي عذاب دمنع کولو ذریعه ده
۱۴۸	دتبلیغ فریضه او د کور ذمه داري
۱۴۹	ایا په تبلیغ کې د وتلو خرچ ثواب داوو لاکو برابر دی؟
۱۴۹	تبلیغیان څنګه خلک دي؟
۱۴۹	"فضائل اعمال" باندې د یو څو شبهاتو جواب
۱۶۹	دتبلیغي جماعت فیضان. دیو سوال جواب
۱۷۲	تبلیغي جماعت باندې د اعتراضاتو حقیقت
۱۷۵	د تبلیغیانو د شب جمعې پابندي کول څنګه دي

❖ تصوف ❖

صفحه	مضمون
۱۷۶	دبیعت تعریف او اهمیت
۱۷۶	د پیر پیژند ګلوي
۱۷۷	د بیعت شرعي حیثیت اوتعویذونه کول
۱۷۹	دکامل مرشد صفات
۱۸۰	په یو وخت دوو بزرګانو سره اصلاحي تعلق ساتل
۱۸۰	ذکر جهر، پاس انفاس
۱۸۱	مراقبه دخپل شیخ په ښودل شوې طریقه باندې کول پکاردي
۱۸۱	جهري ذکرجائز دی، خو دضرورت نه زیات په لوړ اواز نه دی پکار
۱۸۱	بیعت او د نفس اصلاح
۱۸۲	مرید دې لومړی دخپل پیرښودل شوې وظیفې پوره کړي وروسته نورې
۱۸۲	د "معروف" قید حکمتونه
۱۸۳	په شریعت او طریقت کې فرق
۱۸۳	پرته له اجازې نه بیعت کول
۱۸۳	لمونځ، روژه وغیره نه منونکي پیر شرعي حیثیت
۱۸۴	دنیادار پیر
۱۸۵	د مریدانو ږیره خرونکي پیر بیعت کول
۱۸۵	د یو شعر مطلب
۱۸۶	دذکر دیو کیفیت په باره کې
۱۸۶	د فرائضو پرېښودونکی د دین پیشرا نشي کیدای

مضمون	صفحه

❖ دخوب حقیقت اوتعبیر ❖

❖ د نومونوسره متعلق ❖

صفحه	مضمون
۲۰۱	ایا دبچیو نومونه تاریخي پیدا ایښ سره کیښودل شي؟
۲۰۱	د «محمد» لفظ دخپل نوم جزء جوړول
۲۰۲	د چا د نوم سره د «محمد» لفظ له پاسه ,,ص،، لیکل
۲۰۲	محمد نوم باندې د (ص) نشان لګول
۲۰۳	عبدالرحمن او عبدالرزاق ته د رحمان او رزاق نوم اخیستل
۲۰۴	"مسیح الله" نوم کیښودل
۲۰۴	دماشومې نوم «تحریم» کیښودل شرعا څنګه دي؟
۲۰۴	دمسلمان نوم د غیرمسلمو په شان
۲۰۵	"پرویز" نوم کیښودل صحیح نه دي
۲۰۵	فیروز نوم کیښودل شرعا څنګه دي؟
۲۰۵	دنبي ﷺ نوم کیښودل
۲۰۶	«عبدالمصطفی» او «غلام الله» نوم کیښودل
۲۰۶	دنجونو نومونه شازیه، روبینه، شاهینه څنګه دي؟
۲۰۶	«الله داد، الله دته او الله یار» سره بنده مخاطب کول
۲۰۷	«نائله» نوم کیښودل
۲۰۷	«الرحمن» د یو انجمن نوم کیښودل
۲۰۸	له خپل نوم سره «حافظ» لګول
۲۰۸	له خپل نوم سره (شان) لیکل یا چاته (شاه جي) ویل څنګه دي؟
۲۰۸	د «سید» مصداق څوک دي
۲۱۵	د ښو او بدو نومونو اثرات
۲۱۵	(اصحاب) او (صحب) دواړه الفاظ یو شان دي
۲۱۶	ایا یو انسان ته (وکیل) ویل غلط دي؟
۲۱۷	کنیت دنوم په ډول استعمالول
۲۱۷	(ابوالقاسم) کنیت کیښودل
۲۱۸	له خپل نوم سره (صدیقي) یا (عثماني) د تخلص په ډول کیښودل
۲۱۸	لقب او تخلص کیښودل شرعا څنګه دي؟
۲۱۸	له خپل نوم سره د غیر مسلم نوم د تخلص په ډول کیښودل
۲۱۹	د ستورو په نوم باندې نوم کیښودل او خاص کاڼي اغوستل
۲۱۹	پیدا ایښ نه څوګنتې وروسته د مې

مضمون	صفحه

❖ ږیره ❖

❖ جسماني وضع قطع ❖

مضمون	صفحه

❖ لباس ❖

❖ د خوراک وڅښاک شرعي احکام ❖

❖ فلم کتل ❖

❖ تصوير ❖

❖ خانداني منصوبه بندي ❖

❖ جائز او ناجائز ❖

❖ د مورو پلار او اولاد تعلقات ❖

❖ دَ خپلوانو او ګاونډیانو تعلقات ❖

❖ د ګاونډي حقوق ❖

مضمون	صفحه

❖ سړي او ښځې سره متعلق مسئلې ❖

صفحه	مضمون

❖ متفرق مسئلې ❖

صفحه	مضمون

❖ پرده ❖

د پردې صحيح مفهوم

سوال: زه شرعي پرده کوم، ځکه چې د ديني مدرسې زده کونکې يم او ما ته هغه وخت کې پريشاني وي، کله چې زه څه تقريب وغيره ته د مجبورۍ له وجې ځم؛ نو خپله برقع (چادري) نه کوزوم او خلک ما په چادري کوزولو مجبوروي، هغوی وايي چې د پردې ذکر، خو قرآن کې نه دی راغلی، د پړوني ذکر راغلی دی، حالانکې هغوی د دې ټول مفهوم او تفسير وغيره نه دی لوستلی. يوازې دا وايي چې کله چې اسلام د څادر ذکر کړی دی؛ نو دومره پرده ولې کوې؟ او دا هم وايي چې اسلام دومره سختي نه ده کړې، څومره چې ته کوې، هغوی وايي چې: مخ، لاسونه او پښې وغيره لوڅ ساتل پکار دي، حالانکې زه هغوی ته وايم چې د دې ذکر خو يوازې په لمانځه کې راغلی دی، په نن او سبا د فتنې دور کې په ښځه باندې لازم دي چې هغه مکمل پرده وکړي. بلکې خپل لاسونه او مخ وغيره پټ کړي، د پردې باره کې تاسو ما ته لږ تفصيل سره بيان وکړئ چې د هغو خلکو علم ته هم دا خبره راشي چې شرعي پرده څه ته ويل کيږي؟ او څومره کول يې پکار دي؟

جواب: ستاسو خيال ډير صحيح دی، د ښځې د مخ پرده لازمي ده[1] ځکه چې ګنده او ناروغ نظرونه په دې باندې پريوځي، د ښځې مخ، لاسونه او پښې ستر نه دي، يعني په لمانځه کې د دې اندامونو پټول ضروري نه دي، خو د ګنده نظرونو نه د دې اندامونو د پټولو د خپل وس مطابق کوشش کول ضروري دي[2].

سوال: تاسو ولې په اخبار کې دا سې مسئله هم ورکړه که انجيلی چهرې خپلې خسر ګنۍ کې پرده کوي خوهلته د پردې خيال نه ساتل کيږي د خپل ليورا او نورو خپلوانو نه، تاسو جواب کې ليکلي و چې دا پرده دومره سخته نه ده، که چهرې هغه پرده کوي؛ نو خپل څادر ښکته کولو سره خپل کار کولی شي، زه دا نه ګڼم چې مخ پټولو سره د هغې وجود پټيږي، زه خو دا سې ګڼم چې کله انجيلی پرده کوي؛ نو هغه د نامحرمونه دا سې پټه شي، لکه څنګه چې له مرګ نه وروسته د هغې وجود د نيا کې نه وي ستاسو دا مسئله ما پخپله باندې نه ده کتلې، تاسو ته خواست دی

---

[1] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لا لأنه عورة بل لخوف الفتنة....إلخ.والمعنى تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجهها فتقع الفتنة لأنه مع الكشف قديقع النظرإليهابشهوة ...إلخ(شامى ج:۱ ص:٤٠٦، كتاب الصلاة،باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة، طبع ايچ ايم سعيد)۔

[2] وللحرة جميع بدنهاحتى شعرهاالنازل فى الأصح خلاالوجه والكفين.... ...والقدمين على المعتمد...إلخ، وفى الشامية:أى من أقوال ثلاثة مصححة ثانيهاعورة مطلقاثالثهاعورة خارج الصلاة لا فيها_(شامى ج:۱ ص:٤٠٦، كتاب الصلاة،باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة، طبع ايچ ايم سعيد)۔

چې لږ تفصیل سره یې بیان کړئ چې خلکو ته هم معلومه شي چې دپردې باره کې څومره سخت حکم دی؟

جواب: مالیکلي و چې یوداسې کورپه کوم کې چې دښځې له پاره د نامحرمونه ددیوال پرده ممکن نه وي، هلته دې داسې وکړي چې ټول بدن پټولوسره اوخپل مخ باندې دشرم اوحیا څادر اچولو سره د نامحرمو مخکې راشي (کله چې هغې له پاره ورتلل ضروري وي). [۱]

ایا یوازې چادري (برقع) په سرکول کافي دي او که په زړه کې هم شرم او حیا پکار ده؟

سوال: دښځودپردې باره کې اسلام څه حکم کوي؟ ایایوازې چادري (برقع) په سرکول پرده کې شامل دي؟ نن سبازمادوستان په دې مسئلې باندې بحث کوي، څه دوستان وايي چې د برقعې دپه سرکولو حکم کوم ځای دی؟ هغوی وايي یوازې دحیا نوم پرده ده، زه تاسوته خواست کوم چې دپردې باره کې دقران اوسنت په رڼاکې څه حکم دی؟ تفصیل سره یې بیان کړئ.

جواب: ستاسوددوستانودا وینا، خوپه خپل ځای باندې صحیح ده چې: دشرم اوحیانوم پرده ده. خو دهغوی دا فقره نامکمل اوپوره نه ده، هغوی ته له دې سره دا ویل هم پکاردي چې: دشرم اوحیا شکلونه متعین کولوله پاره موږدعقل اواسماني وحي محتاج یو.

داخوښکاره خبره ده چې شرم اوحیا یو روحاني کیفیت دی، ددې ښکاره کیدل په څه ناڅه قالب یاشکل کې وي، که چرې هغه قالب دعقل اوفطرت مطابق دی؛ نوشرم اوحیاکول به هم صحیح وي او که چیرې هغه قالب عقل اوفطرت نه مني؛ نودشرم اوحیادعوه کول ددې پاکیزه صفت پسې خنداکول دي.

فرض کړئ! یوسړی په خپل هوش اوهوس کې اوسیدو باوجود، دبدن نه جامې لیرې کړي، دبدن نه ټولې جامې وغورځوي او بربنډ کیدونه وروسته شرم اوحیاکوي؛ نویقینا ستاسو هغه دوستان به هم دهغه سړي دشرم اوحیادعوه کول نه مني اوهغه ته به دداسې شرم او حیا کولو مشوره کوي کوم چې دعقل اوفطرت مطابق وي.

سوال دادی چې دعقل اوفطرت صحیح کیدو معیارڅه دی؟ او دافیصله به څنګه وشي چې دشرم اوحیا مظاهره دعقل اوفطرت مطابق ده او که نه؟

ددې سوال په جواب کې که چیرې بل قوم ته پریشاني وي؛ نو وي به، خومسلمانانو ته دې کې هیڅ پریشاني نه شته، دوی سره د فطرت دخالق له طرفه دژوندورکړل شوي اصول په

---

[۱] يٰأَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ، الآية (الأحزاب: ۵۹) فقال انه قد أُذن أن تخرجن لحاجتكن، قلت يعنى اُذن لكن ان تخرجن متجلببات ...إلخ (تفسيرمظهرى ج:۷ ص: ۳۸۴) ايضًا: تعليم المطالب ص:۵، تاليف حكيم الامت حضرت اقدس مولانااشرف على تھانوى)۔

خپل اصل حالت کې محفوظ دي، کوم چې هغه دعقل اوفطرت ټول اصول خپلې مخې ته ايښودو نه وروسته جوړکړي دي، دژونددې اصولونوم اسلام دی، الله تعالی اودهغه نه وروسته مقدس رسول الله ﷺ چې د شرم اوحياکومې مظاهرې ښودلې دي هغه دفطرت اواز دی اوعقل سليم دهغه په حکمت او ژوروالي باندې مهرلګولی دی، راځئ چې لږ وګورو چې الله تعالی اودرسول الله ﷺ ارشادات دې باره کې څه هدايات ورکوي.

۱: دښځودشکل اوصورت فطرت داسې جوړکړی دی چې هغې ته ټول ستر(عورت) ويل پکاردي، همدغه وجه ده چې دفطرت خالق دهغې د ضرورت نه پرته له کوره وتل نه دي برداشت کړي، چې داقيمتي ملغلره، دناپاکو نظرونودهوس له وجې ګنده نه شي، قران کريم کې ارشاد دی: (وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ). (الاحزاب ۳۳)

ترجمه: په خپلو کورونوکې ناستې واوسيږئ اومخکې دجاهليت په شان له کورنه په ډول اوسنګار کولو سره دباندې مه ووځئ!

له (مخکې جاهليت) نه مراد داسلام نه مخکې دوردی، چې هغه کې به ښځو له پردې پرته دخپل نسوانيت ښودنه کوله، دمخکې جاهليت لفظ له وجې داپيشنګويي وشوه چې انسانيت باندې به دجاهليت يوبل دورهم راځي، چې هغه کې به ښځې خپل فطري خاصيتونه دنوي جاهليت سيلاب کې وبيوي.

دقران په شان صاحب قران ﷺ هم ښځه ټوله عورت ګڼلوسره له ضرورت پرته دهغې له کوره وتل ناجائز فرمايلي دي: **وعن ابن مسعود رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال: المراة عورة فاذا خرجت استشرفها الشيطان**.(رواه الترمذي،مشكوة ص ۲۶۹)

ترجمه: حضرت ابن مسعود رضي الله عنه فرمايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي، ښځه ټوله عورت ده، کله چې هغه بهرته ووځي؛ نوشيطان يې څارنه کوي.

۲: که چېرې دضروري کارونوله پاره هغه له کوره دباندې قدم ږدي؛ نو هغې ته حکم شوی دی چې دداسې غټې څادرپه سر کولووروسته دې دباندې ووځي چې په هغه باندې ټول بدن له سرنه ترپښوپورې پټ شي، د سورت احزاب په (۵۹) ايت کې دي:

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ)

ترجمه: اې نبي! خپلوبيبيانو، لوڼواومسلمانانوښځوته ووايه چې کله (هغوی دباندې وځي)؛ نوخپل ځان باندې دې غټې څادرونه اچوي.

مطلب داچې هغوی ته غټې څادرونوکې دباندې وتل پکار دي اومخ باندې دڅادر پرده پکار ده، دپردې حکم نازليدونه وروسته دحضور ﷺ په مقدس دورکې دښځوهم دامعمول و، دام المومنين حضرت عائشه رضي الله عنها ارشاد دی چې: ښځې به حضور ﷺ په اقتدا کې جومات ته

لمانځه له پاره راتلې: نوځپلو څادرونو کې به داسې پټې وې چې هغوی به نه پیژندل کیدې.[۱]
جومات کې حاضري او د حضور ﷺ په اقتدا کې لمونځ کول او د حضور ﷺ د ارشاداتو اوریدو نه دهغوی منع نه وه، خو حضور ﷺ به ښځوته داتلقین هم کاو چې خپل کورونو کې لمونځ کول دهغوی له پاره غوره دي. (ابوداؤد مشکوة ص۹۶)[۲]
دحضور ﷺ د ژور نظر او د ښځو دعزت او حرمت اندازه له دې نه وکړئ، چې مسجد نبوي. چې هغه کې یو ادا شوی لمونځ د پنځوس زرو لمونځونو برابر دی[۳]، حضور ﷺ د ښځو له پاره د دې په ځای خپل کور کې لمونځ کول غوره او ښه ګڼلي دي او بیا د حضور ﷺ په اقتدا کې چې کوم لمونځ ادا شي، دهغه مقابله څوک داې شي د ټول امت لمونځونه هم ونه رسیږي. خو حضور ﷺ په خپله اقتدا کې دلمونځ کولو په ځای دښځوله پاره خپل کور کې یوازې لمونځ غوره ګڼي. دادی دشرم او حیا او عفت او عظمت هغه لوړ مقام کوم چې حضور ﷺ مسلمانو ښځوته ورکړی و او کوم چې نن سبا بدقسمتي له وجې داوسني تهذیب په بازار کې په ټکه سیر خرڅیږي. دکوراو جومات مینځ کې. خو ډیره فاصله وي، حضور ﷺ خو داسلام دستر دقانون دومره حدپورې خیال ساتلی دی چې دښځې دخپل کور برخې یې هم تقسیم کړې دي او فرمایلي یې دي چې فلانۍ برخه کې لمونځ کول دفلانۍ برخې نه غوره دي، عبدالله بن مسعود ؓ فرمايي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

عن عبدالله عن النبی ﷺ قال: صلوة المراة فی بیتها افضل من صلوتها فی حجرتها ،وصلوتها فی مخدعها افضل من صلوتها فی بیتها.(ابو داود ج۱ص ٨٤)

ترجمه: دښځې ترټولو غوره لمونځ هغه دی چې په خپل کور کې یې اداکړي او دهغې له پاره دخپل کور په کوټه کې لمونځ کول دکور له غولي نه بهتردي او وروستۍ کوټه کې لمونځ کول له مخکې کوټې نه غوره دي.

په هرحال دنبي کریم ﷺ ارشاد دی چې ښځه دې دخپل وس مطابق له کورنه دباندې نه وځي او که چیرې وتل ضروري شي: نوغټ څادر دې له ځانه نه داسې تاوکړي چې نه پیژندل

---

[۱] عن عائشة قالت:ان کان رسول الله صلی الله علیه وسلم لیصلی الصبح فینصرف النساء متلفعات بمروطهن ما یعرفن من الغلس(بخاری ج:۱ص: ۱۲۰، کتاب الأذان،باب خروج النساء الی المساجد باللیل والغلس،طبع نورمحمد)

[۲] عن ابن عمرقال : قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لاتمنعوانسائکم المساجد، بیوتهنّ خیرلهنَّ رواه أبوداؤد (مشکوة ص:۹٦،باب الجماعة،الفصل الثانی،طبع قدیمی کتب خانه کراچی)۔

[۳] عن أنس بن مالك قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: صلوة الرجل فی بیته بصلوة،وصلوته فی مسجدالقبائل بخمس وعشرین صلوة، وصلوته فی المسجدالذی یجمع فیه بخمس مأة صلوة، وصلوته فی المسجدالأقصی بخمسین ألف صلوة، وصلوته فی مسجدی بخمسین ألف صلوة، وصلوته فی المسجدالحرام بمأة ألف صلوة رواه ابن ماجة (مشکوة ص:۷۲، باب المساجدومواضع الصلوت، الفصل الثالث)۔

کیږي. غټې څادرونه باربار سنبهالول مشکل و. له دې وجې د شریفانو په کورونوکې د څادرونو په ځای د برقعو (چادري) رواج شروع شو. دا مقصد د کورنۍ برقعې په ذریعه باندې حاصلیدای شو. خو شیطان دا هم د فیشن په بڼه کې اچولو سره د ښځو د نمائش یوه ذریعه جوړه کړه. زما ډیرخویندې دا سې برقعې اچوي چې هغو کې د هغوی عورت (ستر) نور هم ښکاره شي.

۳ کله چې ښځه له کورنه د باندې وځي: نویوازې دا تاکید ورته نه دی شوی چې هغوی څادریابرقع په سرکړي، بلکې دې قیمتي ملغلرې ته د شرم او حیا محفوظ ساتلو له پاره نور هدایات هم ورکړل شوي دي، مثلاً: ښځو او سړیو دواړوته دا حکم شوی دی چې خپل نظرونه لاندې وساتي او د خپل عصمت ګلونه د بدنظر د موسم نه محفوظ وساتئ. سورة النور آیت نمبر ۳۰ او ۳۱ کې ارشاد دی:

(قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ) (سورت النور: ۳۰)

ترجمه: اې نبي! مومنانوته ووایه چې خپل نظرونه لاندې ساتئ او د خپلو شرمګاوو ساتنه وکړئ. دا د هغوی له پاره ډیره د پاکي خبره ده او څه چې هغوی کوي الله تعالی پرې خبر دی.

(وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا) سورت النور: ۳۱)

ترجمه: او مومنانو ښځوته ووایه چې هغوی خپل نظرونه لاندې ساتي او د خپل عصمت ساتنه وکړي او خپل ښایست ښکاره نه کړي، خو که د مجبوري له وجې پخپله ښکاره شي. الخ.

یو هدایت دا هم ورکړل شوی دی چې ښځې دې داسې نه ګرځي چې له وجې یې د هغوی پټ ښایست د نامحرمو له پاره د زړه د خوشالولو ذریعه شي، د قرآن کریم د پورته ذکرشوي ایت په اخر کې فرمایل شوي دي. (وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ) (سورت النور: ۳۱)

ترجمه: او خپله پښه دې داسې نه ږدي چې له وجې یې د هغوی پټ ښائست ښکاره شي.

یو هدایت ورته دا هم شوی دی که چیرې یو ناڅاپه په نامحرم باندې نظر پریوځي" نو هغه دې سمدلاسه لرې کړي او په دویم ځل دې قصدا ورته نه ګوري، حضرت بریده رضي الله عنه فرمایي چې حضرت علي (کرم الله وجهه) ته حضور ﷺ وفرمایل: اې علي! د ناڅاپه نظرنه وروسته په دویم ځل مه ګوره، لومړی نظر (د بې اختیاري له وجې) تاسوته معاف دی، خو په دویم ځل باندې د کتلو ګناه شته. (مسنداحمد،دارمی،ترمذی،ابوداؤدمشکوة ص: ۲۶۹)[1]

---

[1] عن بريدة قال: : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لعليّ :ياعليّ! لاتتبع النظرة النظرة فإن لك الأولى وليست لك الآخرة (مشكوة ص:۲۶۹، كتاب النكاح،باب النظرإلى المخطوبة)_

له پردې پرته د ښځو عامې ګرځېدل

سوال: له پردې پرته د مسلمانو ښځو عامې ګرځېدل ترکومه حده جائز دي؟

جواب: نن سبا په محلو، بازارونو، کالجونو او دفترونوکې دبې پردګۍ کوم طوفان راغلی دی او د یهوداونصارا په تقلید کې زموږ لوڼه او اینګوریانې چې څه ډول سنګار کولو سره بې پردې ګرځي، قران کریم دې ته دجاهلیت عروج ویلی دی اودا دانساني تهذیب، شرافت اوعزت په مخ باندې څپېړه ده.

ترمذي، ابوداؤد، ابن ماجه اومستدرک کې دصحیح سند سره دحضور ﷺ ارشاددی چې:

عن ابي المليح قال: قدم على عائشة نسوة من اهل حمص فقالت: من اين انتن؟... . قالت: فانى سمعت رسول الله ﷺ يقول لاتخلع امراة ثيابها فى غيربيت زوجهاالا هتكت الستربينهاوبين ربها.(مشكوة.ووالفظ له.ترمذى ص ۱۰۲)

ترجمه: کومې ښځې چې له خپل کورنه پرته بل کورکې جامې ویستلې هغې دخپل ځان اوالله تعالی ترمینځ کې چې کومه پرده وه هغه ختمه کړه.

دښځې دسر ویښته هم عورت دي[1] اودنامحرمومخکې ستر(عورت) ښکاره کول په شرعي ډول حرام اوپه طبعي ډول بې غیرتي ده.

له نامحرمونه پرده

سوال: دترور، تیندار(چاچي) اوماماني (مامي) دپردې څه حکم دی؟ هغه به دلیور د بچیو نه پرده کوي اوکه نه؟ اوکه چیرې کورکې ټول اوسیږي؛ نوترکومه حده پرده ده؟

جواب: ترور، تیندار(چاچي) اوماماني (مامي) اوداسې نور... هم غیرمحرم دي، دهغوی نه هم د پردې حکم دی اوکه چېرې ددیوال پرده ممکن نه وي؛ نودڅادر(پړوني) پرده کافي ده.[2]

سوال: کاکاخسر(دخاوندتره) اوماما خسر(دخاوندماما) نه دپردې څه حکم دی؟

جواب: هماغه حکم دی کوم چې پورته بیان شوی دی.[3]

دښځې له پاره پرده کې کوم کوم اندامونه پټول ضروري دي

سوال: زما خاوندوایي چې ښځه دپردې نوم دی؛ نو دې ته هروخت پرده کول پکاردي. که نه،

---

[1] ترمذى ج:۲ ص:۱۰۸،أبواب الآداب،باب ماجاء فى دخول الحمام،مشكوة ص:۳۸۳،باب الترجل)_

[2] ،، يَأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)_

[3] وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن إلّالبعولتهن أوابائهن...الآية (النور:۳۱) ايضًا:تفصيل دپاره اوګوری:امدادالفتاوى ج:٤ ص:۱۷۷ طبع مكتبه دارالعلوم كراچى)_

معاشره کې به خرابي پيدا کيږي، ترڅو چې هغه دې له وروراوپلارنه هم پرده کوي، ځکه چې نفس خوټولوسره شته، خود حرج له وجې اسلام دانه دي واجب کړي، خوکول يې پکاردي.

دويم: چې ښځه بازارته لاړه شي؛ نواسلام خودې ته په سړيو فوقيت نه ورکوي اودانګريزي محاوره ده (ليډيزفرسټ) مثلاً: يوځوسړي ډوډۍ اخلي، قطارکې ولاړدي،يوه ښځه راغله؛ نوهغې ته مخکې ډوډۍ ملاوشوه، دخاوندپه نزدباندې دادهغو دريوواړوحق غصبول دي، خوزما خيال دی چې دامحاوره اګرچې دانګريزده، خودې کې د ښځې احترام دی، داسې کيدل پکاردي اودې کې څه بده خبره نه شته.

دريم: داچې ښځه دې خپل پلاراو وروڼوسره هم ډيروخت پورې خبرې نه کوي اونه دې ورسره خنداګانې کوي.يوازې دضرورت مطابق سلام دعااودخيريت پوښتنه کولی شي اوزماخيال دی چې داخبره مناسب نه ده،دپردې نه انکارنه کوم خوترېوحدپورې.

څلورم: دښځې بازارته تلل حرام دي اوماواوريدلي دي چې: دښځې هغه سفرکوم چې شرعي سفر وي له محرم نه پرته کول حرام دي؛ نوايا ښځه دضرورت مطابق جامې وغيره اخيستوله پاره له کورنه بازارته نه شي تللی اودښځواوسړيوپه خوښه کې ډيرزيات فرق وي،اوس که چېرې ښځه په پرده کې بازارته لاړه شي؛ نودې کې څه بده خبره ده؟ دمخ پټول واجب نه مستحب دي.

پنځم: ايادښځې دناپيژاندنامحرم نه چې څومره پرده کول ضروري دي، هغومره درشته دار(خپل) نامحرم (مثلاً: دتره زوی، مامازوی او داسې نورو...) نه هم ضروري ده؟ ايادې کې څه فرق شته؟ حالانکې دوی نه پرده کول ډيره ګرانه وي.

جواب: دپردې په مسئله کې تاسواوستاسوخاونددواړه له اعتدال نه جداشوي اودګمراهي ښکارشوي يئ.

۱: دښځې دشرم اوحياغوښتنه خوداده چې هغه دې يووخت هم خلاص سرنه وي، خوپلار، ورور ،زوی،وراره اوداسې نور...محارم دهغوی مخکې سر،څټ،لاسونه اودګيټو وغيره لاندينۍ برخه ښکارول په شرعي ډول جائزدي[1] اوالله تعالی چې دکوم شي اجازه ورکړې وي دهغه نه خوښول دخاوند له پاره حرام او ناجائزدي او که چېرې يومحرم داسې بې حياوي چې هغه دعزت او عصمت خيال نه ساتي، هغه دنامحرم په حکم کې دی اوله هغه نه پرده کول پکاردي.

---

[1] (ومن محرمه) هی من لَايحل له نكاحها أبدًابنسب أوسبب ولوبزنا(إلى الرأس والوجه والصدروالساق والعضدإن أمن الشهوته).......وإلَا لَا،لَاإلى الظهروالبطنِ والفخذوأصله قوله تعالى:ولايبدين زينتهن إلالبعولتهن الآية، وتلك المذكورات مواضع الزينة بخلاف الظهرونحوه ... إلخ (درمختارمع الرد ج:٦ ص٣٦٧ كتاب الحظر والاباحة، فصل في النظر واللمس)۔

۲. ښځه، مور، لور، خور، داخلورواړه رشتې ډیرې مقدسې رشتې دي، له دې وجې اسلام د ښځې دبې حرمتي تلقین بالکل نه کوي، بلکې د هغې دعزت اوداحترام تلقین کوي، تاسوته به معلومه وي چې کله دحاتم طايي انجیلی قیدیانوکې سرتور سر دحضور ﷺ په خدمت کې راوسنل شوه: نوحضور ﷺ هغې ته خپل څادر مبارک داغوستلوله پاره ورکړ، دغه شان که چېرې دښځوضرورت دسړیونه مخکې پوره کړل شي؛ نودادهغوی د ضعیف والي او نسوانیت رعایت دی، ددې دانګریزي محاورې (لیډیز فرسټ) سره هیڅ تعلق نه شته، تاسوته به معلومه وي چې جهاد کې دښځو اود ماشومانودقتلولونه منع فرمایل شوې ده[1]؛ خود (لیډیز فرسټ) دنظریې مطابق دانګریزانوپه معاشره کې چې ښځې په هریوکارکې مخکې ګڼي اسلام دهغې قائل نه دی[2]؛ نو په لمونځ کې دښځوصفونه دسړیونه وروسته ایښودل شوي دي[3]، له دې وجې د(لیډیزفرسټ) نظریه هم غلطه ده اوستاسو دخاوند دا خیال هم غلط دی چې دښځې احترام دې نه کیږي اودهغوی د ضعیف والي اونسوانیت رعایت دې نه ساتل کیږي اوهغوی دې مخکې نه فارغیږي.

۳. له کومومحارمونه چې پرده نه شته، هغوی سره له تکلف پرته دخبرو کولواجازت دی، ستاسود خاوند دا وینا چې: هغوی سره ډیرې خبرې مه کوئ صحیح نه ده، بلکې زیاتی (افراط) دی. خو دناروا مذاق کولو دمحرم سره هم اجازه نه شته.[4]

۴: دښځوله پاره له ضرورت پرته بازارته تلل جائزنه دي[5] اودناپیژاندو سړیومخکې مخ ښکارول هم جائزنه دي، دې مسئله کې ستاسو خبره غلطه ده اوداکمی (تفریط) دی، ښځې ته که چېرې بازار ته دتلو ضرورت وي؛ نود کورنه وتلواوبیرته راتلوپورې دپردې پابندي لازمي ده او هغې کې مخ پټول هم لازم دي[6].

۵: د ناپیژاند نامحرم نه ددیوال پرده ده اوکوم نامحرم چې خپلوان دي اودښځې دهغوی مخې ته ورتلل مجبوري وي دهغوی نه دڅادر (پړوني) پرده لازم ده، ددې تفصیل دحضرت

---

[1] عن ابن عمران النبي صلى الله عليه وسلم رأى إمرأةمقتولةًفي بعض الطريق فنهى عن قتل النساء والصبيان (ابن ماجة ص:۲۰۳،أبواب الجهاد،باب الغارت والبيات وقتل النساء والصبيان)۔

[2] الرجال قوامون على النساء (النساء:۳٤)۔

[3] ويصف الرجال ثم الصبيان ثم النساءلقوله عليه السلام ليليني منكم أولوا الأحلام والنُّهى(هدية ج:۱ ص:۱۲٤)

[4] وعن ابن مسعودقال:قال رسول صلى الله عليه وسلم :ليس المؤمن بالطَّعَّان ولَابالَّعَّان ولَا الفاحش ولَاالبذى رواه الترمذى (مشكوة ص:۴۱۳،باب حفظ اللسان،الفصل الثانى)۔

[5] ،، وَقَرْنَ فِيْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِالْاُوْلٰى،، (الأحزاب:۳۳)۔

[6] ،، يَاۤأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹) قلت: يعنى أذن لكن ان تخرجن متجلببات... الخ (تفسيرمظهرى ج: ۷ ص:۳۸٤)۔

تهانوي رحمه الله د رسالې (تعليم الطالب) نه نقل کوم او هغه دا دی:

کوم خپلوان چې په شرعي ډول محرم نه دي مثلاً: د ترور زوی، ماما زوی، اوښی، ليور او داسې نور ... د پيغلې ښځې د دوی مخې ته راتلل او له څه تکلف پرته له هغوی سره خبرې کول بالکل جائز نه دي او که چېرې د کور دوړو کوالي يا د هر وخت تلو راتلو له وجې ژوره پرده نه شي کيدای؛ نو سرنه د پښو پورې ټول بدن په يو ساده پړوني باندې پټولو نه وروسته شرم او حياکې راتللی شي او مړوند، لاس او د سر ويښته او پنډۍ د دې ټولو ښکاره کول حرام دي، د غه شان د دغو خلکو مخکې عطر لګولو سره د ښځې راتلل هم جائز نه دي او نه دې شرنګيدونکي کالي (جامې) اغوندي. (تعليم الطالب ص:۵)

د ښځو سړيو سره يوځای کار کول

سوال: په نن سبا دورکې ښځه د سړيو سره يوشان ګرځي، هر يو کار چې د اسلام په نظرکې صحيح نه دی، هغه ته ښځې لاس اچولی دی، پوښتنه دا ده چې ايا د ښځې له پاره له سړيو سره اوږه په اوږه کار کول صحيح دي؟

جواب: الله تعالی د ښځې او سړي کارونه جداجدا ټاکلي دي، د ښځې د کارکولو ميدان د هغې کور دی او د سړي د عمل ميدان له کوره باندې دی، کوم کار چې سړی کولی شي، هغه ښځه نه شي کولی او کوم کار چې ښځه کولی شي هغه سړی نه شي کولی، د واړو ته خپلې دائرې کې او سيدو سره کارکول پکاردي[۱] کوم خلک چې د سړي بوج د ښځې په کمزورو اوږو اچوي هغوی په ښځه باندې ظلم کوي.

پرده کول ضروري دي او که يوازې نظرونه لاندې ساتل کافي دي؟

سوال: د پردې باره کې (مخ ښکاره ساتل) او نظرونه لاندې ساتل شرعي پرده، يا مخ پټول هم ضروري دي؟ د يوې صوبې پخواني (ډي آئي جی) يوه شپه د خبرو په دوران په دې خبرې اصرار کاو چې سورت نور کې يوازې د نظرونو لاندې ساتلو حکم دی، د پردې نه، ځکه چې دې کې خوسړيو ته هم د نظرونو لاندې ساتلو حکم دی، بيا سړي برقع ولې نه پرسروي.

جواب: په شرعي ډول د مخ پرده لازم ده[۲]، دا غلطه ده چې سورت نور کې يوازې د نظرونو لاندې ساتلو حکم دی، دا حکم خوسړيو او ښځو د واړو له پاره دی او ښځو ته د دې نه پرته حکم شوی دی

---

[۱] حکم النبي صلى الله عليه وسلم بين علي بن أبي طالب وبين زوجته فاطمة حين اشتكيا إليه الخدمة فحكم على فاطمة بالخدمة الباطنة خدمة البيت، وحکم على عليّ بالخدمة الظاهرة (زادالمعاد ج:۲ ص:۲۳۵، طبع مؤسسة الرسالة)

[۲] ،، يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)ـ

چې دهغو برخو نه پرته چې دهغو پټول ممکن نه وي خپل ښايست دې نه ښکاره کوي[1] په احاديثو کې راځي چې ددې ايت له نازليدو وروسته به صحابياتو ښځوبه خپل مخ پټولو او يوازې يوه سترګه به يې ښکاره ساتله او دباندې به راوتلې[2] دې نه پرته په سورت احزاب کې حکم شوی دی چې خپل څادرونه په خپل ګريوانوباندې خوروئ اوخپل مخونه اوسينې پټوئ.[3]

د اوښي وغيره نه څومره پرده کول پکاردي؟

سوال: ايا نژدې خپلوان کوم چې غيرمحرم دي، مثلا: اوښی وغيره دهغوی نه څنګه پرده کيدای شي، چې نظرونه لاندې وساتل شي او مخ ښکاره وي؟ اوپرده کې دغيرمحرم سره خبرې کول څنګه دي؟

جواب: دنژدې خپلوانونه پرده کول پکاردي اواوښي سره دبې تکلفي خبرې نه دي کول پکار[4].

که مخ پټول پرده وي؛ نوحج کې ولې نه کيږي؟

سوال: مخ پټول پرده ده: نودحج په موقع پرده ولې نه شته؟ دغه شان ديوحديث مفهوم الله تعالى دې مامعاف کړي داسې چې يوصحابي د حضور ﷺ په خدمت کې حاضرشو او ويې ويل چې زه واده کوم، حضور ﷺ ورته وفرمايل چې تاهغه ليدلې ده؟ هغه وويل چې نه! حضور ﷺ هغه ته وفرمايل چې لاړشه هغه ووينه، وروسته دې حديث کې هم په مخ ښکاره ساتلوکې هيڅ بده خبره نه ښکاري لږددې هم وضاحت وفرمايئ چې عقلي تنده هم ليرې شي.

جواب: احرام کې دښځې مخ پټول جائزنه دي، بياهم دپردې حکم دی چې ترکوم حده ممکن وي نامحرموباندې نظرغورځيدل نه دي پکار[5] کومې ښځې سره چې نکاح کول وي، دهغې يونظر ليدو اجازت شته[6] خودې دواړوخبرونه دانتيجه اخيستل غلط دي چې اسلام کې دمخ پرده نه شته.

---

[1] ،، ولايبدين زينتهن الَّاماظهرمنها، وليضربن بخمرهن على جيوبهن،، (النور: ۳۱)۔

[2] قال ابن عباس وأبوعبيدة أمرنساء المؤمنين أن يغطين رؤسهن ووجوههن بالجلابيب إلا عيناواحدًاالهن الحرائرومن للتبعيض لأن المرأة ترخى بعض جلبابها تفسيرالمظهرى ج:۷ ص:۴۱۹، زيرآيت: يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ) ان عائشةكانت تقول: لمانزلت هذه الآية: وليضربن بخمرهن على جيوبهن، أخذنَ أُزرهن فَشققنهامن قبلَ الحواش فاختمرن بها (بخارى ج:۱ ص:۷۰۰،بابٌ قوله وَالْيَضْرِبْنَ)۔

[3] ،، يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)۔

[4] ،، وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن الَّالبعولتهن أو ابائهن...الآية (النور: ۳۱)۔

[5] (وسترالوجه)واطلقه فشمل المرأة لما فى البحر عن غاية البيان من انها لَا تغطى وجهها إجماعًااه. أى وانما تستر وجهها عن الأجانب بإسدال شيء متجاف لَايمس الوجه (شامى ج:۲ص:۴۸۸ مطلب فيمايحرم بالْإحرام ومالايحرم)

[6] ولايجوزالنظرإليه بشهوة أى إلالحاجة .... وكخاطب يريد نكاحها فينظر ولوعن شهوةٍ بنية السنة لاقضاء الشهوة (شامى ج:۱ ص:۴۰۷،باب شروط الصلاة،مطلب فى سترالعورة)۔

پردې له پاره غټ څادر ښه دی کې برقع؟

سوال: دپردې له پاره غټ څادر ښه دی یا دنن سبا برقع یاد ګول ټوپۍ والا پخوانۍ برقع؟

جواب: اصل دادی چې دښځې ټول بدن دمخ سره پټیدل ضروري دي، دهغې له پاره غټ څادرچې هغې کې له سرنه پښنو پورې ټول بدن پټ شي کافي دی[1]_، خوڅادرسنبالول دښځې له پاره ګران وي. له دې وجې شریفانو څادرته دبرقعې شکل ورکړ،پخوانۍ زمانه کې دټوپۍ والاد برقعې رواج و، اوس نقاب والابرقعې دهغو ځای اخیستی دی.

ایا کلیو(باندو) کې هم پرده ضروري ده؟

سوال: موږپه کلي کې اوسیږو،کلیوکې دپردې څه خاص انتظام نه وي،یعنې رواج نه شته، زیاتر خلک زمینداري کوي، له دې وجې ښځې دسړیوسره کارکوي اودکورکارهم کوي اوبه راوړل اود استعمال شیان هم ښځې اخلي اودډیروخت نه داکارونه شروع دي اوښځه یوازې لوپټه په سرولونسره له کوردباندې وځي،دې باره کې دشریعت څه حکم دی؟ وضاحت سره یې جواب ولیکئ.

جواب: پرده کول پکاردي چې داشرعي حکم دی[2]، زموږپه کلیوکې ددې رواج نه شته؛ نو داد شریعت خلاف دی.

ایا د مخ پرده هم ضروري ده؟

سوال: دښځوپردې باره کې جواب ورکړل شوچې مخ ښکاره ساتلی شي، خوډول سنګاردې نه کوي چې ښایسته نه ښکاري، ایادمخ پرده نه شته؟

جواب: شرعي ډول دمخ پرده لازم ده، خاص ډول کومه زمانه کې چې زړه اونظرونه دواړه ناپاک وي؛ نودناپاک نظرونونه دمخ عزت بچ کول لازم دي.[3]

دچا عمل حجت نه دی شرعي حکم حجت دی

سوال: اسلام کې مسلمانانوله پاره دنامحرم سره خبرې کول خو لیرې خبره ده دسریو وینښته هم لیدل نه دي پکار، خو(جنګ) اخبارکې په اتوار(۳۰ جولائی ۱۹۹۵ء) په اشاعت کې یو

---

[1] ،، يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَٰبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)،، ولايبدين زينتهن الاماظهرمنها، وليضربن بخمرهن على جيوهن،، (النور: ۳۱)_

[2] لقوله تعالى وليضربن بخمرهن على جيوهن ..النور: ۳۱،، يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)_

[3] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لَالأنّه عورة بل لخوف الفتنة....إلخ الدرالمختارمع الرد ج:۱ ص:۴۰۶، باب شروط الصلاة،مطلب فى سترالعورة)_

تصویر چاپ شوی دی، هغه کې ښودل شوي دي چې دمسجداقصی پخوانی امام السید اسعد بیوض تمیمي سره لاهور کې یوه ښځه لاس ملاووي دا تصویربه په لکونومسلمانانوکتلی وي اوزموږپه شان دکچه عمر ماشومان خوبه هم داګڼي چې ښځې سره یعنې نامحرمه ښځې سره لاس ملاوول ګناه نه ده،کله چې پخوانی امام السیداسعدبیوض تمیمي صاحب نامحرم سره لاس ملاووي، تاسودې باره کې لږ وضاحت وکړئ چې امام صاحب داصحیح کوي اودی سیدهم دی؟ ستاسوبه ډیره مهرباني وي.

جواب: نن سباپه عربي کې ,,السید،، دجناب په معنا کې استعمالیږي، پنډت جواهرلال نهرو عرب ملکونوته په دوره لاړ، ډیرو خلکوته به یادوي چې دعربي په اخبارونوکې به دهغه خبرونه د,,السید نهرو،، په نوم باندې چاپ کیدل.

داسلام په نزدباندې نامحرم سره لاس ملاوول حرام دي[۱] اود یو نامحرم بدن سره جنګیدل داسې دي لکه دخنزیرپه وینه کې لاس وهل، دمسجداقصی دپخواني امام داکاردشریعت خلاف دی، اوچې د شریعت خلاف کارکه هرڅوک وکړي هغه ته جائزنه شي ویل کیدای.

سفرکې دلارې کتلوله پاره نقاب لګول

سوال: سفرکې دلارې لیدو له پاره مخ یاسترګې ښکاره ساتل مجبوري ده،ایاداسې موقع باندې نقاب لګول کیدای شي؟

جواب: هو! نقاب استعمالولی شي.

نیکراچولوسره یوځای لامبل

سوال: د اوبوکوهیان کوم چې کلیوکې دننه وي، هلته خلک په عام ډول یوازې نیکر اغوستلو سره لامبي اود اوبو وړلو له پاره هلته ښځې سرې اوماشوم ټول راځي، داسې حالاتوکې یوازې نیکر اغوستلو سره کوهي باندې لامبل جائزدي اوکه نه؟

جواب: داطریقه دشرم اوحیاخلاف ده،دسرې پنډۍ اوورنونه(پتونونه) عورت کې شماردي، هغه دخلکو مخکې ښکاره کول جائزنه دي.[۲]

---

[۱] ولایحل له أن یمس وجهها ولا کفها وإن کان یأمن من الشهوة وهذا إذاکانت شابة تشتهی ...إلخ (عالمگیری ج:۵ ص:۳۲۹ کتاب الکرهیة) أیضًا: ولاتمس شیئًامنه إذاکان أحدهماشابًافی حدالشهوة وإن أمنا علی أنفسهما الشهوة (عالمگیری ج:۵ ص: ۳۲۷، کتاب الکراهیة الباب الثامن. فیمایحل للرجل النظرإلیه)

[۲] وعورته مابین سرّته حتّی تجاوزرکبته کذافی الذخیرة،ومادون السرّة إلی منبت الشعرعورة فی ظاهرالروایة،ثم حکم العورة فی الرکبة أخف منه فی الفخذوفی الفخذأخف منه والسوأة أن من رأی غیره مکشوف الرکبة ینکرعلیه (عالمگیری ج:۵ ص: ۳۲۷،) أیضًا: (قوله إلی ماتحت رکبته) فالرکبة من العورة بروانة دارقطنی ما تحت السرّة إلی الرکبة من العورة لکنه محتمل والإحتیاط فی دخول الرکبة، ولحدیث..

[بقیه په راروانه صفحه..

ښځه او پرده

سوال: ايا ښځوله پاره هاکي کول، کرکټ کول، ويښتان کټ کول او ښکاره سردباندې وتل، کلبونو، سنيماګانو يا هوټلونواودفترونوکې د سړيو سره کارکول، دنامحرمه سړيوسره لاس ملاوول اوبې پردې خبرې کول، دښځودسړيوپه مجلسونوکې بربنډسرميلادکې شريکېدل، بربنډ سراونيمې بربنډې جامواغوستلوسره نامحرمه سړيوسره نعت خواني کول، اسلامي شريعت کې جائزدي؟ اياپه عالمانو باندې واجب نه دي چې هغوی دابدعتونه اوغيراسلامي کردار اداکونکو ښځو خلاف حکومت پابندي باندې مجبورکړي.

جواب: ددې سوال له جواب نه مخکې ديوې غيرتي مسلمانې ښځې خط هم ولولئ، کوم چې زموږ مخدوم حضرت اقدس ډاکټرعبدالحي عارفي مدظله ته ملاوشوی دی هغه ليکي.

دخلکوداخيال پوخ شوی دی چې په ټولو اسلامي ملکونو کې دپاکستان حکومت دپردې خلاف دی. داخيال دهغې کوټ له وجې پيداشوی دی کوم چې دحکومت له طرفه دحج په موقع باندې دښځوله پاره اغوستل ضروري ګرځول شوي دي، دايوه زبردسته غلطي ده، که چيرې د پيژند ګلوله پاره ضروري و: نوښنه برقع اچول پکارو.

دحج کوم کتاب چې حاجيانوته دراهنمايي له پاره ورکول کيږي هغه کې دتصويرپه ذريعه سړي اوښځه داحرام په حالت کې ښودل شوي دي، لومړی خوتصويرغيراسلامي کاردی، دويم دښځې دتصويرلاندې يوه جمله ليکلوسره دپردې دفرضيت نه انکار شوی دی، هغه تکليف ورکونکې جمله داده چې: که چيرې پرده کول وي: نوپه مخ باندې څه پرده راولئ چې مخ باندې موجامه نه لګيږي، داخوصحيح مسئله ده، خوکه چيرې پرده کول وي ولې ليکل شوي دي؟ پرده خوفرض ده؟ بيادچادخوښې اوناخوښې څه سوال دی؟ بلکې پرده مخکې فرض ده اوحج وروسته ښکاره مخونه، دهغوی دتصويرپه ذريعه باندې اخبارونوکې نمايش، تې وي باندې نمائش، داټول دپردې دحکمونوخلاف ورزي ده، دفلم په پردې باندې داسلام اواسلامي قانون دومره توهين کيږي اوعالمان يې يوازې تماشې ته ناست دي، هرڅه ويني اوبدي خلاف، بدي ختمولو له پاره دالله تعالی حکمونه بيانولوفرض نه اداکوي، دالله تعالی په فضل اوکرم باندې په پاکستان کې دعالمانوتعداددومره دی چې دملت داصلاح له پاره به هيڅ تکليف نه وي، کله چې څه بدي پيداشي هم هغه وخت کې دهغې ختمول پکاردي، کله چې هغه جرړې ښخې کړي؛ نو بيامصيبت جوړشي، دعالمانوفرض دي چې هغوی امت د بدو نه بچ کړي، خپل کورونه دې ددې وخت عالمان دبدونه بچ کړي، خپل ذات دبدونه ليرې وساتي چې ښه اثرپيداشي.

....بقيه د تيرمخ]..عليّ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : الركبة من العورة (شامي ج:١ ص:٤٠٤، باب شروط الصلاة) أيضا: كشف العورة حرام (فتح القدير ج:٦ ص: ٣٨، طبع بيروت)_

تعليمي ادارې کوم ځای کې چې قوم جوړېږي غير اسلامي جامواود غيرڅېې کې دابتدايي تعليم له وجې قوم له پاره د فايدې په ځای نقصان ورکونکي دي استاذانوله پاره داسلامي عقيدو او طريقو اختيارولو سخت ضرورت دی، جېنکوله پاره څادر ضروري وګرځول شو، خو په غاړه کې پروت دی،د څادر مقصد يوازې هغه وخت کې پوره کيدای شي کله چې بوډۍ ګاني ښځې پرده کوي، دماشومانو ذهنونو نه څادريو بوج ګني،کله چې هغوی ګوري چې استاذه او دهغوی مور په بازارکې بربنډ سراونيم بربنډ جامو کې دي؛ نود څادربوج ورته نورهم زيات ښکاري بې پردګي په ذهنونوکې جرړې خورې کړي دي، ضرورت دد ې خبرې دې چې د پردې فرضيت واضح شي اوپه غټوالفاظوکې پوسټرونه چاپ او تقسيم شي او جوماتو، هسپتالونو، تعليمي ادارو او مارکيټونو کوم ځای کې چې ښځې په يووخت کې زيات تعداد سره شريکېږي، شادی هال وغيره هلته دپردې حکمونه اوپردې فرضيت وښودل شي بې پردګي باندې هم هغه ګناه ده کوم چې يوفرض پرېښودلو باندې ده، ددې حقيقت نه څوک هم انکارنه شي کولی چې زموږ په معاشره کې يوکم سل فيصده بدي دبې پردګي له وجې دي اوترڅوپورې چې بې پردګي وي د هغه وخت پورې به بدي هم وي.

راجه ظفرالحق صاحب يوه مبارکه هستي ده،الله تعالی دې هغه دمخالفينو په سيلاب کې ثابت قدم ساتي،(امين!) له تې وي دګنده اشتهارونوپه ليرې کولو شورجوړشو،دهاکي دټيم ددورې منسوخ کيدوله وجې زموږ صحافيان اوکالم نويس حضرات خفه شول.

کوم اخبارچې ګورئ، تاسو به درقص اونغمواودحسن اوجمال جلوې وينئ،دروح غذا ويلو سره دګانو وکالت کيږي، هسې دنوم عالمان به تاپي اوسوټ ته بين الاقوامي جامې ثابتولو سره خپل شناخت ختموي، واړه واړه ماشومان دټايي ګناه په غاړه کې اچولو سره سکول ته ځي، دژوند يوه شعبه هم داسې نه شته کومې کې چې دنوروخلکو نقل نه کيږي.

راجه صاحب د يو قدرمندې هستی. هم مخالفت کوي، دې عزت دارې هستی. ته که چيرې دپردې فرضيت اوفايدې وښودل شي؛ نوانشاء الله مخالفت به يې دوستۍ کې بدل شي، ښځه که چيرې يوې سرکاري محکمه کې تعميري کارداسلامي حکمونوخلاف کولوسره کوي؛ نوهغه کار زموږ سړي هم کولی شي، بلکې دسرکارپه سرکاري محکموکې دهغوی نوکري دسړيوله پاره تباهي ده، سړي ياخودبې روزګاري له وجې جرمونه کوي ياناجائزطريقوباندې بهرملکونو کې تيندکونه وهي.

بدقسمتي سره دې دورکې چې دښځودبې پردګي کوم سيلاب دی، هغه دټولو فکر لرونکو له پاره دپريشاني ذريعه ده، مغرب ددې لعنت نتيجه ليدلې ده، هلته معاشرتي نظام ګډوډ شوی دی، دشرم اوحياغيرت اوحميت دلغت نه ختم شوی دی اوحديث پاک کې چې اخري زمانه کې دانسانيت اخري وروسته تګ طرف ته دې الفاظوکې اشاره شوې ده چې: هغوی به دڅارويو او

خروېه شان د خلکو په مخکې شهوت پوره کوي[1]، داسې منظرونه هم هلته ليدل کيږي، د مغرب ابليس د مغرب ښځه د کورپه ځای باندې د محفل شمع جوړولو له پاره د (د ښځو دازادی) ښايسته نعره اوچته کړه او کم عقل مورو پلارته يې داويلي دي چې پرده د هغوی په ترقي کې بنديز دی، هغوی ته د کورنه د باندې وتلو سره دژوند په هر ميدان کې د سړيو سره اوږه په اوږه کارکول پکار دي د دې له پاره تنظيمونه جوړ شول او تحريکونه شروع شول، مضمونونه وليکل شول، کتابونه وليکل شول او پرده چې هغه د ښځو د شرم او حيا ننبه، د هغې د عزت او عفت حفاظت کونکې او د هغې د فطرت تقاضاوه. هغې باندې د رجعت پسندي اوازونه وشول. د دې ګنده ابليسي پروپيګنډې نتيجه داشوه چې د حوا لوڼه د ابليس په جال کې ګيرې شوې، د هغې د مخ نه نقاب ليرې شو، سرنه يې لوپټه کوزه شوه، دسترګونه يې شرم او حياختم شو او هغه يې بې پرده او بربنډه کولو سره تعليمي ادارو، دفترونو، اسمبليانو، کلبونو، سړکونو، بازارونو او د لوبو ميدانونو ته رابنکل شوې، د دې مظلوم مخلوق هرڅه لوټ شول، خود ابليس د عرياني او شهوت جذبه او سه پورې پوره شوې نه ده.

مغرب د مذهب نه ازاد دی، له دې وجې هلته ښځه د خپل فطر ت نه په بغاوت باندې راضي کول او د مورو پلار ازادي ورکول اسان و، خو مشرق کې ابليس ته دوه مشکلات و، يوه ښځه خپل فطرت سره په جنګ کول او دويم د نبي کريم ﷺ تعليمات، کوم چې د مسلمانانو په معاشره کې د سوونو کلونو راهيسې موجود و. ښځه او ټوله معاشره د هغې نه په بغاوت کولو باندې راضي کول و.

زموږ بد قسمتي وه، چې د مسلماني معاشرې واږې د داسې خلکو په لاس کې وې، چې هغوی په (ايمان بالمغرب) کې د مغرب والونه دوه قدمه مخکې وو، چې د هغوی تعليم او تربيت او پرورش خاص د مغرب په ماحول کې شوی و، چې د هغوی په نزد باندې د دين او مذهب پابندي يوازې يوه بې معنا خبره او فضول کارو او د هغوی نه د الله تعالی نه شرم و او نه د مخلوق نه. داخلک د مشرقي رواياتونه کټ شول او د مغرب په لار باندې روان شول، له ټولونه مخکې هغوی خپلې لوڼه، اينګورياني، ميندې او خويندې د پردې د عفت نه بهر کړې او ګنده نظرونو له پاره يې وقف کړې. د هغوی د نياوي وجاهت او خوش قسمتي ته کتلو له وجې د درمياني طبقې نظرونو هم وپسخيدل او ورو ورو د تعليم، نوکري او د ترقي په بهانه باندې هغه ټول شيطاني مناظر په نظر باندې راتلل شروع شول د کومې تماشه چې مغرب کې شوې وه، دا د عرياني او بې پردګي يو سيلاب دی کوم چې وخت سره نور هم زياتيږي، چې هغه کې د اسلامي

[1] لَا تقوم الساعة حتّى يتسافدالناس تسافدالبهائم فى الطرق (طبرانى عن ابن عمر،كنزالعمال ج:١٤ ص:٢٤٦) أنه تقل الرجال، وتكثرالنساء،حتّى يكون لخمسين امرأة القيم الواحديلذن به،وانهم يتسافدون فى الطرقات كماتتسافدالبهائم (النهاية فى الفتن والملاحم ج:١ ص:٢٣٩)_

تهذيب اومعاشرې اوچت اوچت محلونه ړوبېږي، دانساني عظمت او شرافت اودښځې دعفت اوحياغرونه پکې بهيږي، الله تعالى ته ښه پته چې داسيلاب به کوم ځاى کې ودرېږي اوانسان به دانسانيت طرف ته کله واپس شي؟په ظاهره باندې داسې ښکاري چې ترڅودالله تعالى پټ لاس دشرددې مشرانونه دنياپاکه نه کړي، ددې سيلاب د اودريدوهيڅ امکان نه شته ((رب لاتذرعلى الارض من الكفرين ديارا، انک ان تذرهم يضلواعبادک ولايلدوالافاجرا كفارا))
ترکوم حدپورې چې داسلامي تعليماتوتعلق دى، دښځې ټول وجودفطري ډول ستر دى اوپرده دهغې دفطرت اواز دى.

حديث کې دي ((المراة عورة، فاذاخرجت استشرفها الشيطان))(مشكوة ص٢٦٩ بروايت ترمذى)

ترجمه: ښځه ټول ستر دى، کله چې هغه دباندې وځي؛ نوشيطان هغې ته ګوري راګوري.

امام ابونعيم اصفهاني(رحمه الله) په حلية الاولياء کې داحديث نقل کړى دى:

عن انس قال: قال رسول الله ﷺ ماخيرللنساء؟ فلم ندرمانقول. فجاء علي رضي الله عنه الى فاطمة رضي الله عنها فاخبرهابذلک، فقالت: فهلاقلت له خيرلهن ان لايرين الرجال ولايرونهن. فرجع فاخبره بذلک، فقال له، من علمک هذا؟ قال: فاطمة! قال انهابضعة منى.

سعيدبن المسيب عن على رضي الله عنه انه قال لفاطمة: ماخيرللنساء؟ قالت: لايرين الرجال ولايرونهن فذكرذلک للنبى ﷺ فقال: انمافاطمة بضعة منى.(حلية الاولياء ج٢ ص٤٠، ٤١)

ترجمه: دحضرت انس بن مالک رضي الله عنه نه روايت دى چې حضور ﷺ صحابه کرامو رضي الله عنهم ته وفرمايل چې ووايئ دښځې له پاره دټولونه بهترڅه شى دى؟ موږته ددې سوال جواب نه راته، حضرت علي رضي الله عنه دهغه ځاى نه پاڅيده اوحضرت فاطمه رضي الله عنها ته لاړو اوهغې ته يې هم ددې سوال ذکر وکړ، حضرت فاطمه رضي الله عنها وفرمايل چې: تاسو ورته داجواب ولې ورنه کړ چې دښځوله پاره دټولونه بهترشى دادى چې هغوى ناپيژند ګلوسړيوته نه ګوري اونه هغوى ته څوک ګوري، حضرت علي رضي الله عنه واپس راغى اوداجواب يې حضور ﷺ ته نقل کړ، حضور ﷺ وفرمايل داجواب تاته چابيان کړ؟ عرض يې وکړ: فاطمې! رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: فاطمه رضي الله عنها خواخر زمادزړه ټکړه ده.

سعيدبن مسيب رضي الله عنه دحضرت علي رضي الله عنه نه نقل کوي چې هغه دحضرت فاطمه رضي الله عنها نه پوښتنه وکړه چې دښځوله پاره له ټولونه ښه شى څه دى؟ ويې فرمايل چې هغه سړيوته نه ګوري اوسړي هغې ته ونه ګوري، حضرت علي رضي الله عنه داجواب حضور ﷺ ته نقل کړ؛ نوويې فرمايل: په رښتياباندې فاطمه رضي الله عنها زمادزړه ټکړه ده.

دحضرت علي رضي الله عنه داروايت امام هيثمي(رحمه الله) په :مجمع الزوائد(ج ٩ ص ٢٠٣) باندې دمسند

بزار په حواله باندې نقل کړې دی.[1]
داوسني دور عرياني داسلام په نظر کې د جاهليت اخري حد دی، له کومې نه چې قران کريم منع فرمايلې ده[2] او عرياني د زړه او نظر ګنده کولو ذريعه جوړيږي، له دې وجې دهغو ټولو ښځو له پاره کومې چې بې پردې ګرځي او دهغو سړيو له پاره کوم چې هغوی ته ناپاک نظرونه کوي، ته د حضور ﷺ ارشاد دی. (لعن الله الناظر والمنظور اليه).[3]

ترجمه: دالله تعالی لعنت دی په کتونکي باندې او چاته چې کتل کيږي.
دښځو د صحيح ضرورت نه پرته له کوره وتل[4]، دنسوانيت دشرف خلاف دي او که چيرې هغوی ته له کور دباندې وتلو ضرورت راشي؛ نو حکم دادی چې دهغوی ټول بدن به پټ وي.[5]

د سرې لوڅ سر ګرځيدل دانساني مروت او شرافت خلاف دي اودښځې له پاره ګناه کبيره ده

سوال: زمايه ذهن کې دماشوموالي نه يوسوال دی، چې اسلام کې لوڅ سر عام ګرځيدل جائزدي؟ زه دلس کالوماشوم يم اوماته په صحيح ډول ليکل هم نه راځي، مهرباني وکړئ غلطی ترې وباسئ، زمادخط جواب ضرورراکړئ، مهرباني.

جواب: ستادخط غلطياني، خوموږ صحيح کړې، خوستاسوال دومره اهم دی چې زموږ دايقين نه کيږي چې داسوال دلس کالودماشوم کيدای شي.
اوس جواب واوره! اسلام د اوچتو اخلاقو اوکردار تعليم ورکوي اودخرابواخلاقو اوګپ شپ نه منع کوي. لوڅ سر په بازارونو، کليو اوکوڅوکې ګرځيدل داسلام په نظر کې يوداسې عيب دی کوم چې دانساني مروت اوشرافت خلاف دی، له دې وجې فقهاء کرام فرمايي چې اسلامي عدالت به دداسې سړي ګواهي نه قبلوي[6] مسلمانانوکې لوڅ سرګرځيدل د انګريزانو د

---

[1] وعن عليّ أنه كان عندرسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: أى شيء خيرللنساء؟ قالت: لَايراهن الرجال، فذكرتُ ذالك للنبى صلى الله عليه وسلم،فقال :إنمافاطمة بضعة منىّ،، رضى الله عنها رواه البزار (مجمع الزوائد للهيثمى ج:٩ ص:٢٣٨، ٢٣٩ ،باب مناقب فاطمة،رقم الحديث : ١٥٢٠٠،طبع بيروت)_

[2] ،، وَقَرْنَ فِىْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِالْاُوْلٰى،، (الأحزاب:٣٣)_

[3] مشكوة ص:٢٧٠، باب النظر إلى المخطوبة، الفصل الثالث)_

[4] عن عائشةقالت:خرجت سودةبعدماضُرِبَ الحِجَابُ........فقال انه قدأُذن لكنّ أن تخرجن لحاجتكن (بخارى ج:٢ ص: ٧٠٧ ،بابٌ لَاتدخلوابيوت النبى)_

[5] لقوله تعالى: ،،وَقَرْنَ فِىْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِالْاُوْلٰى،، (الأحزاب:٣٣) ولقوله تعالى:،، يَاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ٥٩)_

[6] والمشى بسراويل فقط ومدرجله عندالنّاس وكشف رأسه فى موضع يعدّ فعله ..[بقيه په راروانه صفحه..

تهذیب او معاشرې دنقل کولو له وجې پیداشوي دي،ګني اسلامي معاشره کې بربنډ سر ګرځیدل عیب ګڼل کیږي اوداحکم دسرپیو له پاره دی اودښځو بربنډ سرپرته له څه روک ټوک نه ګرځیدل او بازارونو نه تلل نه یوازې عیب نه، بلکې کبیره ګناه هم ده.[۱]

نابالغه اینجلۍ سره مینه کول

سوال: یوه ماشومه چې په دریم جماعت کې سبق وایي زه هغې ته ټیوشن کوم، هغه ماشومه ماته ډیره ښه لګیږي،کله کله زه هغې سره مینه هم وکړم، خوبیاداالله تعالی له ویرې مې زړه وریږي اوسوچ کوم چې داخوماشومه ده، تاسوته خواست دی چې دومره وړوې ماشومې سره مینه کول جائزدي اوکه نه؟

جواب: که چیرې زړه کې غلط خیال راشي؛ نونه یوازې مینه کول جائزنه دي[۲]، بلکې داسې صورت کې هغې ته سبق ښودل هم جائزنه دي.

ټي وي کې د دین د ښودلو پروګرام کې د ښځې غیرمحرم سړي په مخکې ناسته

سوال: دټي وي پروګرام تفهیم دین کې ښځې هم شریکې وي اوداسلامي سوالونوجوابونه ورکوي، خوبخپله دیوغیرمحرم سړي مخکې ښکاره مخ ناسته وي، ایاداپه اسلام کې منع نه دي؟

جواب: اسلام کې منع دي، خوکیدای شي دټي وي اسلام جداوي.[۳]

ایا د غیرمسلم ښځې نه پرده کول پکاردي؟

سوال: یوه غیرمسلمه نوکره چې کورکې کارکوي، ایامسلمانې ښځې ته له هغې نه پرده کول پکار دي؟ ځکه چې داسلام په نزدباندې غیرمسلمه ښځه دسړي په حکم کې راځي، قران کریم کې ښځوته دپردې په حکم کې دالفاظ هم دي، کومې چې هم دهغوی په شان ښځې وي دهغوی نه پرده نه دي کول پکار، هم دهغوی په شان د ښځو څه مطلب دی؟ ایاهغه پرده کونکې وي یا

...بقیه د تیرمخ].. خفة وسوء أدب وقلة مروءة وحياءلأن من يكون كذالك لَايبعدمنه ان يشهد بالزور(فتح القدير ج:٦ ص:٣٩،البحر ج:٧ ص:٩٢)_

[۱] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لخوف الفتنة(درمختارَ) والمعنى تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجهها فتقع الفتنة...إلخ (شامى ج:١ ص:٤٠٦، باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة)_

[۲] إذاكان شيخاًيأمن على نفسه وعليهافلابأس بأن يصافحها وإن كان لَايأمن على نفسه أوعليها فليجتنب عالمگيرى ج:٥ ص:٣٢٩، كتاب الكراهية، الباب الثامن فيمايحل للرجل النظرإليه ومالَايحل) أيضا: ولاتمس شيئًامنه إذاكان أحدهماشابًافى حدالشهوة وإن أمناعلى أنفسهما (عالمگيرى ج:٥ ص:٣٢٧)_

[۳] ،، وَقَرْنَ فِيْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِالْأُوْلٰى،، (الأحزاب:٣٣)_

مسلمانانې ښځې وي؟

جواب: د هغوی حکم د نامحرم سړيو دی، د هغوی مخکې مخ، لاسونه او پښې ښکاره کولی شي، باقي ټول وجود پټ پکار دی.[۱]

په سمندري فوج کې د ښځو ټاکل څنګه دي؟

سوال: په تېره شوې جمعه باندې روزنامه (جنګ) کې يو اشتهار چاپ شوی و، هغه کې پاکستان نيوي (سمندری فوج) کې د ښځو ټاکل کېدو باره کې ليکل شوي و، چې پاکستان نيوي کې به سيلرز ښځې وردي اچولوسره ډيوټي مثلاً: کلرک او داسې نور... بهرتي کول دي، سوال دادی چې اسلام کې او په خاص ډول پاکستان کې چې دلته د اسلامي نظام راوستلو کوشش کيږي د ښځو د بهرتي کولو کار جائز دی او که نه؟ دويمه خبره داده چې دا ښځې به وردي اچوي، تاسو ته به معلومه وي چې وردي اغوستلو سره (چې دا ډيرې تنګې جامې وي) په خاص ډول به د ښځو قميص تنګ وي، د هغوی د ښايست اندامونه به دليرې ښکاري، ايا دا ناجائز نه دي؟

جواب: ايا د دې ناجائز کېدل څه پته خبره ده؟ ښځې په هسپتالونو کې نرسنګ کوي، جازونو کې د ميزباني فرائض کوي وغيره وغيره، دا هرڅه جائز ګڼلو سره کيږي.

بالغې اينجلۍ باندې پرده کول د مور وپلار ذمه واري ده

سوال: په شرعي ډول، بالغه اينجلۍ باندې پرده کول د چا ذمه داري ده؟ د مور که پلار؟

جواب: اينجلۍ چې کله بالغه شي، هغې باندې پرده کول د مور وپلار ذمه داري ده او پخپله هغې باندې هم فرض ده.[۲]

د ښځو په کورکې بربنډ سر ناسته

سوال: ايا ښځې کورکې بربنډ سر کيناستلی شي؟

جواب: که څوک غير محرم نه وي؛ نو ښځه کورکې بربنډ سر کيناستلی شي.[۳]

---

[۱] والذمية كالرجل الأجنبي فى اللأصح فلاتنظر إلى بدن المسلم درمختار لأنه ليس للمؤمنة أن تتجردبين يدى مشركة أوكتابية (شامي ج: ٦ ص: ٣٧١ ،فصل فى النظروالمس، كتاب الحظروالإباحة)_

[۲] ولايبدين زينتهن الاماظهرمنها وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن إلالبعولتهن أوابائهن...الآية (النور: ٣١) وقال عليه السلام: ألاكلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته، فالإمام الذى على الناس راع وهومسؤل عن رعيته، والرجل راع على أهل بيته وهومسؤل عن رعيته، والمرأة راعية على بيت زوجها وولده وهى مسؤلة عنهم وعبدالرجل راع على مال سيده وهومسؤل عنه، ألا فكلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته متفق عليه (مشكوة ص: ٣٢٠، ٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الأول)_

[۳] وأيضًا: فى الفتاوى الهندية: يرخص للمرأة كشف الرأس فى منزلها وحدها.. [بقيه په راروانه صفحه..

ایا ښځه د نیمو بربنډو جامو نه منع کول د هغې زړه خفه کول دي؟

سوال: که ښځه نیمې بربنډې جامې اچوي، مثلاً ساړهي وغیره چې هغې کې د هغې خیټه دنوم پوري ښکاره وي: نو د هغې خاوند هغه منع کولی شي او که نه؟ که چیرې هغه یې په غوسه منع کړي: نو ښځه یې ژاړي، ایا دې باندې به د زړه خفه کولو گناه وي او که نه؟

جواب: ښځه که چیرې گناه کې مبتلاوي: نو خاوند باندې لازم دي چې په هرممکن طریقه باندې د هغې داصلاح کوشش وکړي، که په غوسه باندې یې اصلاح کیدای شي: نو دادې هم وکړي[۱] که ایمان شکني ویني: نو دزړه دخفه کیدو پرواه دې نه کوي.

که د فتنې ویره نه وي: نو وروراو خورغاړه ورکولی شي

سوال: ورور او خور یو بل ته غاړه ورکولی شي؟

جواب: که دفتنې ویره نه وي: نو صحیح ده.[۲]

د ښځې اوازهم په شرعي ډول ستردی

سوال: ځینې خاندانو کې دودونو په موقع باندې په خاص ډول دښځو مجلسونه وي، هغوکې ښځې جمع شي اولاوډسپیکرباندې یوه ښځه وعظ کوي، په ښایسته اوازکې نعتونه وایي، نامحرم سړي یې اوري اوپه ښایسته اوازباندې لوستل شویو نعتونونه مزې اخلي، داسې مجلسونه جائزدي اوکه ناجائز؟ که ناپیژندګلوسړي دې کې دلچسپي اخلي: نو ددې گناه به دمجلس په انتظام کونکوباندې وي او که نه؟ ددې مقصدله پاره صحیح طریقه څه پکار ده؟

جواب: دښځې اواز په شرعي ډول ستردی اودناپیژندګلوسړیوله پاره دهغې اوریدل اواورول جائزنه دي، په خاص ډول کله چې دفتنې ویره وي[۳] دجلسې انتظام کونکي، دا لوستونکي او

...بقیه د تیرمخ]..فأولی أن یجوزلهالبس خماررقیق یصف ماتحته عندمحارمها (عالمگیری ج:۵ ص:۳۳۳، کتاب الکراهیة،الباب التاسع فی اللبس)_

[۱]،،والّتی تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن فی المضاجع واضربوهن،فإن اطعنکم فلاتبغواعلیهن سبیلًا،، (النساء:۳۴) أیضًا:وله ضرب زوجته علی ترك الصلاة وکذاعلی ترکهاالزینة وغسل الجنابة وعلی خروجهامن المنزل وترك الإجابة إلی فراشه ومرتمامه فی التعزیروان الضابط أن کل معصیة لَاحد فیهافللزوج والمولی التعزیر(ردالمحتارعلی الدرالمختار ج :۶ ص:۴۲۶،کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البیع)_

[۲]وقد یکونان لهیجان المحبة والشوق والإستحسان عنداللقاء وغیره من غیرشائبة الشهوة وهمامباحان بإتفاق أئمتنا الثلاثة لثبوتهما عن النبی صلی الله علیه وسلم وأصحابه ولعدم مانع شرعی(إعلاء السّنن ج:۱۷ص۴۱۸، طبع کراچی)

[۳]ولَاتجیزهن رفع أصواتهن ولَاتمطیطهاولَاتلیینهاوتقطیعهالمافی ذالك استمالة ..[بقیه په راروانه صفحه..

اوریدونکي ټول ګناهګاردي اودحضور ﷺ دخفګان اوبد دعا مستحق دي.[1]

سوال: شریعت کې دښځې اوازهم سترګڼل شوی دی، خوبازارته دتلوپه صورت کې ښځې ددې پابندي نه شي کولی اودالله تعالی په نزد باندې بازارهسې هم د ټولونه ناخوښه ځای دی اکثرښځې بازار ته تلوباندې زموږ سرې ورونه پخپله مجبورې، ایادډیرې مجبوري په حالت کې یوه پرده کونکې ښځه دضرورت سامان اخیستلی شي؟ اوداسې کولوسره به دهغې ګناه خونه کیږي؟

جواب: اصل خوداده چې ښځه دې بازارته نه ځي، که چیرې ضرورت وي؛ نوپردې پابندي سره اخیستل اوخرڅول کولی شي[2]، خودنامحرم په مخکې دې اوازکې ښایست نه پیداکوي.[3]

د غیرمحرمه ښځې لاش ته کتل او د هغې تصویرویستل جائزنه دي؟

سوال: ایادمړې شوې ښځې مخ عامو سړیوته ښودل اوتصویرویستل یې جائزدي؟ دقران اوحدیث په رڼاکې جواب راکړئ.

جواب: غیرمحرم ته کتل جائزنه دي[4] اوتصویرویستل هم جائزنه دي.[5]

ښځې ډاکټرې باندې د زوی سنت کول

سوال: زموږ په علاقه کې په میټرنټي هوم کې دهلک سنت ښځه ډاکټره کوي، دقران اوسنت په رڼاکې ددې داهمیت، جائز او ناجائز کیدل هم بیان کړئ، ځکه چې ځینې خلک دې ته غلط او مکروه وایي.

جواب: په شریعت کې څه بده خبره نه ښته.

...بقیه د تیرمخ]..الرجال اليهن وتحريك الشهوت منهم (شامي ج:۱ ص:۴۰۶،باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة)_

[1] عن بلال بن الحارث المزنى قال:قال رسول الله صلى الله وعليه وسلم....... ومن إبتدع بدعة ضلالة لَايرضاهاالله ورسوله كان عليه من الإثم مثل آثام من عمل بهالَاينقص ذالك من أوزارهم شيئا رواه الترمذى ورواه ابن ماجة (مشكوة ص:۳۰،باب الإعتصام بالكتاب والسنة،الفصل الثانى)_

[2] وقدقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: المرأة عورة فإذاخرجت إستشرفها الشيطان رواه الترمذى عن ابن مسعود فإن هذا الحديث يدل على أنهاكلهاعورة غير ان الضرورات مستثناة إجماعًا والضرورة قدتكون بأن لَاتجدالمرأة من يأتى بحوائجها من السوق ونحوذالك فتخرج متقنعة كاشفة إحداى عينهايشعرالطريق (تفسيرمظهرى ج۶ ص:۴۹۵)

[3] مسئلة: المرأة مندوبة إلى الغلظة فى المقال إذا خاطبت الأجانب لقطع الإطماع (تفسيرمظهرى ج:۷ ص: ۳۳۸)

[4] ،، قل للمؤمنين يغضوامن أبصارهم ويحفظوا فروجهم،،(آيت:۳۰)_

[5] ان عبدالله ابن عمر أخبره ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: ان الذين يصنعون هذه الصوريعذبون يوم القيامة، يقال لهم احيوا ماخلقتم (بخارى شريف ج:۲ ص:۸۸۰، باب عذاب المصورين يوم القيامة)_

د تره یا ترورزوی سره لاس ملاول او دهغه سینه با ندې سرکیښودل

سوال: داسلام په نزدباندې دترورزوی یادتره زوی وغیره خپلوانوسره څنګه تعلق دی؟ فرض کړئ نسرین اواکبرخپلوکې دتروربچي دي او خپلوکې بالکل دوروښوخویندوپه شان مینه کوي: نو ایادوی دواړو دبالکل خپل وروښوخویندوپه شان ملاویدای شي؟ اکبرچې کله د نسرین کورته خي: نوهغې سره لاس ملاووي اونسرین داکبرپه سینه باندې سرکیښودوسره هغه رخصت کوي یاهغه ته هرکلی ویلی شي، یایوازې داکبردنسرین په سرباندې لاس کیښودل کافي دي؟

جواب: دتره بچیو اود ترورېچیوحکم دنامحرم ناپیژندګلو سړیو دی،[1] د کومو کاروتوذکرچې تاسوپه خط کې کړی دی، داجائزنه دي.[2]

له تینداري (چاچي) نه پرده کول ضروري دي

سوال: دخپلې تیندار (چاچي) نه دپردې باره کې دشریعت څه حکم دی؟

جواب: دکونډې یاطلاق شوې چاچي سره نکاح جائزده، له دې وجې پرده هم لازم ده.[3]

د علاج له وجې د سترا ندامونوته کتل یا ګوتې وړل په شرعي ډول څنګه دي؟

سوال: زه دایم بي بي ایس (ډاکټر) طالب علم یم، دانساني بدن اصلاح زموږ دتعلیم اوتربیت موضوع ده، دتربیت په زمانه کې موږ دانساني بدن دټولواندامونوشکل اوصورت ښودل کیږي او ټولو اندامونوکې پیداکیدونکوناروغیودعلاج تدبیرونه راته ښودل کیږي کله ناکله دعلاج له وجې اودطالب علمانو دپوهولو له پاره دښځواوسړیودستربرخو ته کتل وي، ماته شک پیداکیږي چې زموږ له پاره داسې کول جائزدي اوکه نه؟ په خاص ډول دښځې (ناروغې) دسترانداموته کتل یالاس وړل مثلاً: دماشوم پیداکیدو په وخت کې پیداکیدونکې ناروغ دعلاج له پاره کتل اودطالب عالمانو ډاکټرانودتربیت له پاره دې عمل ته کتل به جائزوي اوکه

---

[1] قال تعالى: ولايبدين زينتهن الّاماظهرمنها وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن إلّالبعولتهن أوابائهن ...الآية (النور:۳۱) أيضًا: قال تعالى:يايهاالنبى قل لأزواجك وبناتك ونساء المؤمنين... الآية،،(الأحزاب :۵۹)_

[2] ولايمس شيئًامنه إذاكان أحدهما شابًافى حدالشهوة (عالمگيرى ج:۵ ص:۳۲۷،كتاب الكراهية الباب الثامن فيمايحل للرجل النظرإليه)_

[3] وأحل لكم ماوراء ذالكم أى ماعداماذكرن من المحارم، هن حلال لكم، قاله عطاء وغيره.(تفسيرابن كثير ج:۲ ص:۲۳۰، النساء:۲٤، طبع رشيديه كوئته)_

ناجائز؟ یادسائل پکاردي چې دا عمل یوازې دسخت ضرورت په وخت کې دعلاج یادتربیت له پاره کیږي اودکالج دقانون او نصاب مطابق دټولو ډاکټرانو له پاره داسې کول ضروري دي، دپورته بیان شوې مسئلې باره کې تاسو زما راهنمایي وکړئ چې دیوزده کونکي ډاکټر(سړي) له پاره دتربیت دغرض له پاره دناروغې خاص اندام اودماشوم پیداکیدو عمل ته کتل چې زده کونکي ډاکټر د ضرورت راتلوپه وخت کې دداسې ښځې(مریضې) علاج یااپریشن کول کیږي، جائزدي اوکه نه؟

جواب: وفی شرح التنویر: ومداوتها.ینظرالطبیب الی موضع مرضها بقدر الضرورة.اذ الضرورات تتقدربقدرها.وکذانظرقابلة وختان.وینبغی ان یعلم امراة تداویهالان نظرالجنس الی الجنس اخف.وفی الشامیة: قال فی الجوهرة: اذاکان المرض فی سائربدنهاغیرالفرج یجوزالنظراله عندالدواالاله موضع ضرورة.وان کان فی موضع الفرج فینبغی ان یعلم امراة تداویها.فان لم توجدوخافواعلیهاان تهلک اویضیبهاوجع لاتحتمله.یستروامنهاکل شئ الاموضع العلة ثم یداویهاالرجل ویغض بصره مااستطاع الاعن موضع الجرح... الخ. فتامل والظاهران ینبغی هناللوجب.(ردالمختار ج۶ ص۷۱)

ترجمه: دتنویر په شرح کې دښځې دعلاج باره کې دي، دضرورت مطابق ډاکټر(سړی) دښځې دمرض والاځای کتلی شي، ځکه چې ضرورت دضرورت په مقدارکې محدود وي، د دایي او ختنه کونکي همدغه حکم دی، چې دضرورت مطابق یې کتلی شي، ښه خبره داده چې ښځې ته دښځو دعلاج طریقه وښودل شي، ځکه چې دښځې دښځودسترېرخوته کتل بهرحال اخف (معمولي) دي، شامي کې دجوهره په حواله باندې دي چې: کله دشرمګاه نه پرته دښځې په بدن کې څه ناروغي وي؛ نوډاکټر(سړی) دعلاج له وجې دضرورت په مقدارباندې کتلی شي، که شرمګاه کې مرض وي: نویوې ښځې ته دهغې دعلاج طریقه ښودل پکاردي، که چیرې داسې ښځه پیدانه شي: نودهغې مریضې دوفات خطره وي، یا ددابې تکلیف ویره چې دهغه نشي برداشت کولی؛ نوداسې صورت کې سړی ډاکټر ټول بدن پټولونه وروسته دناروغې والاځای علاج کولی شي، خوباقي بدن ته دې نه ګوري اودخپل وس مطابق دې دنظر حفاظت وکړي.

ددې روایتونونه داخبرې حاصلې شوې:

۱. دسړي ډاکټرله پاره دعلاج دضرورت له وجې دښځې علاج کول جائزدي.

۲: که چیرې ښځه ډاکټره پیدانه شي؛ نوپه هغه باندې علاج کول ضروري دي.

۳. که چیرې ښځه پیدانه شي؛ نوسړي ته پکاردي چې ستردانداِم په خاص ډول دشرمګاه دعلاج طریقه دې ښځې ته وښیي، پخپله دې علاج نه کوي.

۴: که ښځې ته ویل هم ممکن نه وي اودناروغې دمرګ یادبرداشت نه دبهرتکلیف ویره وي؛ نو

لازم دي چې دتکلیف له ځای نه پرته ټول بدن پټ کړل شي اوډاکټرته پکاردي چې ترکوم حدپورې ممکن وي دعلاج دځای نه پرته نوربدن ته نه ګوري.
دماشوم پیداکیدل خاص دښځوکاردی، که چیرې معامله دښځوله وسه بهرشي(مثلاً: د اپریشن ضرورت وي اواپریشن کونکې ښځه ډاکټره نه وي)؛ نوپورته بیان شویو شرطونو سره سرې علاج کولی شي، دلته دنوي تهذیب نه وجې اودین دکمي له وجې ددې خبروخیال نه ساتل کیږي اوپرته له څه تکلف نه ځوانانوته د ماشوم دپیداکیدو عمل په هسپتالونوکې ښودل کیږي، دا په شرعي ډول قبیح عمل دی،که چیرې طالب علم مجبورکړل شي؛ نوددې نه پرته به ورته څه مشوره ورکړای شم چې ترکوم حدپورې ممکن وي زړه اونظربچ وساتي اواستغفاردې کوي والله اعلم!

ایاد(۴۵، ۵۰)کلونو ښځې ته دداسې هلک نه پرده کول پکاردي چې دهغې په مخکې ځوان شوی وي؟

سوال: ایادپنځه څلویښتو یا پنځوسوکلونوپه عمرکې پرده نه کول صحیح دي؟ هغه دې له پاره چې یوه ښځه دپنځویشتوکلونوده، دهغې په محله کې څوک پیداشو، نن دهغې ښځې عمرپنځوس کاله دی اودهغې په مخکې پیداشوی هلک نن ځوان دی اوهغه ترې له دې وجې پرده نه کوي چې دهغې په مخکې غټ شو اوځوان شو،دی زما زوی دی اوزه دده دموربرابره یم.
جواب: دقران کریم دایت مفهوم دادی چې کومې بوډۍ ګاني دنکاح له عمرنه تیرې شوې وي هغوی که چیرې دغیرمحرم په مخکې خپل مخ ښکاره کړي، په دې شرط چې دښایست ښکاره کول یې مطلب نه وي؛ نوڅه بده خبره نه ده، خوپرده کول دهغې له پاره بهتردي[1] اوداخبره بالکل فضول ده، چې داماشوم خوزماپه مخکې ځوان شوی دی، له دې وجې له ده نه پرده نه کوم.

د برقعې له پاره د هر رنګ جامه جائزده

سوال: دکوم رنګ جامه دشریعت مطابق دبرقعې له پاره استعمالول پکاردي؟
جواب: دهرقسمه رنګینې جامې استعمالول جائزدي، مقصدیوازې دبدن پټول دي.

د بې پردګې اوغیراسلامي ژوند تیرولو له وجې دالله تعالی د قهر ویره

سوال: زه ستاسوتوجه دیوې اهم مسئلې طرف ته کول غواړم، امید لرم چې تاسوبه پرته دڅه رعایت ساتلونه جواب بیان کړئ، مسئله داده چې درمضان روژې الله تعالی فرض کړې دي،

[1] [قال تعالى: ،،والقوعد من النساء الّتي لايرجون نكاحًا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن غيرمتبرجت بزينة وان يستعففن خيرلهن،والله سميع عليم،،(النور: ٦٠)_

قران کريم کې د الله تعالی ارشاد دی: اې خلکو! تاسو باندې درمضان روژې فرض شوې دي، څنګه چې تاسو نه مخکې امتونو باندې، چې تاسو متقيان او پرهيزګاران جوړ شئ، اوس سوال دا پيدا کيږي چې د نن سباد ور کې مسلمانان سړي او ښځې يو بل سره ازادې سره ملاويږي، ښځې سړيو سره اوږه په اوږه باندې دژوند په هريوه شعبه کې کارکوي، د نن ښځه بې پرده کيدو سره، ډول سنګار کولو سره بازارونو او محلو کې او بس ستاپونو کې غرض دا چې په هرځاى کې په نظر راځي، دد ې بې پرده ښځې جامې د نيم بربندوالي احساس کوي او د نيکانو سړيو نظرونه د شرم له وجې ښکته شي.

دالله تعالی ارشاد دی: ښځې دې خپل ښايست نه ښکاره کوي، دد ې مطلب دا دی چې ښځه دې د ناپيژند ګلو سړيو مخکې نه راځي او پرده کې او سيد و سره خپل ضرورتونه پوره کولی شي، تاسو به وايئ چې سړی ناپيژند ګلو ښځو ته ولې ګوري؟ او همدغه سوال هريوه بې پرده ښځه هم کوي، زما استدلال دا دی چې ايا د ښځې له پاره ناپيژند ګلو سړيو ته کتل جائزدي؟

حضرت عائشه ﷞ يو ځل ديو ړوند صحابي مخې ته راغله، رسول الله ﷺ وفرمايل: اې عائشې ﷞ تا د اسې ولې وکړل؟ حضرت عائشه ﷞ عرض وکړ يارسول الله ﷺ دا خو ړوند دی حضور ﷺ وفرمايل چې: ته خو ړنده نه يې! دغه شان حضور ﷺ حضرت عائشې ﷞ ته تنبيه وفرمايله او د قيامت دورځې پورې د ټولو ښځو له پاره يې هدايت وفرمايو اوس تاسو ووايئ چې د نن سباپه دور کې يو سړی يا ښځه روژې نيولو سره متقي او پرهيزګار جوړيدای شي، چې هرطرف ته سنګار شوې ښځې ګرځي راګرځي؟ او د ې باندې د ښځو د جواب چې سړي مو ړته ولې ګوري؟ سړي به کوم کوم ځاى کې نظرونه ښکته کوي، ښځې د سورې په شان هرځاى کې موجود ې دي، ايا برقعه يا څادرپه سرولو سره خپل ضروري کارونه نه شي کولی؟ ايا هغه دلوپټې ټرانسپيرنټ (کوم شي کې چې بل طرف ته نورشيان ښکاري) جامې اغوستلو سره د دنيا کارونه کولی شي؟ دابنيادي حکمونه ښځو هيرکړي دي او روژې نيسي او هغو کې دپاکي، تقوا او پرهيزګاري لوړې جزدی، زه اميدلرم چې د ې باره کې به رښتياويلونه کارا خلئ او د اطمينان والاجواب به ورکوئ.

جواب: تاسو چې زموږ د معاشرې باره کې څه ليکلي دي، هغې باندې د افسوس کولو او (**انا لله وانا اليه راجعون**) ويلو نه پرته د څه تدبير کولی شم؟ شرم او حيا د ښځې ښايست دی او پرده د هغې د عزت او عصمت محافظ، د ټولو نه مخکې خو لومړی زموږ ښځو ته پخپله باندې خپل مقام پيژندل پکار و، هغو ښځو باندې رسول الله ﷺ لعنت ويلی دی، کومې چې ډول سنګار کولو سره بازارونو ته پرته له څه ضرورت نه ځي[1] ايا يوه ښځه چې د هغې په زړه کې

---

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: صنفان من أهل النارلم أرهما .... ونساء كاسيات عاريات مميلات ماللات، رؤسهن كاسنمة البخت المائلة، لايدخلنَ..[بقيه په راروانه صفحه..

معمولي شان ايمان موجودوي، هغه دالله تعالى اودرسول ﷺ دلعنت اخيستلوله پاره تياره كيداى شي؟

دويم: ددې ښځو په موروپلار، ورونو، خاوندانواو زامنوفرض دي، چې كوم شيان داسلامي غيرت خلاف دي هغه برداشت نه كړي، بلكې دهغو داصلاح له پاره فكروكړي، حيااوايمان دواړه ډير زيات اهم دي، كله چې يوځي؛ نودويم هم له هغه سره رخصت شي.

دريم: دمعاشرې په مشرانوخلكوفرض دي چې ددې طوفان خلاف جهاد وكړي اودخپل اثراوطاقت سره دمعاشرې ددې ګندګي نه د خلاصولوفكروكړي.

څلورم: په حكومت فرض دي چې ددې دمنع كولوله پاره عملي كارونه وكړي، ددې قوم بدقسمتي داده چې زموږ ټوله معاشره ملعونانو او د اخلاقونه غورځيدوخلكونقل كوي، شكل اوصورت، ناسته پاسته او طريقې هرڅه دبدكرداره اوبداخلاقه قومونوخپلوي. كه چيرې دې دذلت خوفناك اودشراوفسادوالاطوفان ته داصلاح توجه ونه كړل شوه؛ نوداويره ده چې خداى دې نه كړي دالله تعالى له طرفه په دې قوم باندې غذاب نازل نه شي. **نعوذبالله من غضب الله وغضب رسوله.**

نامحرموځوانانوسړيواوښځويوبل ته سلام كول

سوال: اكثر زموږ واسطه دخپل تره بچيو، ترور بچيو، ډاكټرانو، استاذانو اودغه شان دنورو محرمو او نامحرمه خلكو سره راځي اود مسلمان كيدو له وجې داښه نه محسوسيږي چې دسلام كولونه پرته نورې خبرې شروع كړل شي، ښځه (بالغه اونابالغه) اياپه محرم اونامحرمه سړيوته سلام كولى شي؟ اوكه نه؛ نودا خبره به څنګه شروع كوي؟

يوسړي دحضور ﷺ (په حضور ﷺ باندې زما موروپلار قربان) نه پوښتنه وكړه چې داسلام كوم صفتونه دټولونه ښه دي؟ حضور ﷺ وفرمايل: چاباندې خوراك كول اوهريوكس ته سلام كول، كه تاسوهغه پيژنئ اوكه نه.

جواب: نامحرم ته سلام كول، كله چې دواړه ځوانان وي، دفتنې نه خالي نه دي، له دې وجې سلام كول اودسلام جواب وركول دواړه جائزنه دي.[1]

...بقيه د تيرمخ]... الجنّة ولَايجدنَ ريحها،وإن ريحهالتوجدمن مسيرة كذاوكذا (صحيح مسلم ج: ٢ ص:٢٠٥، باب النساء الكاسيات العاريات)_

[1] ولايكلم الأجنبية إلّاعجوزاعطست اوسلمت فيشمتهاويردالسلام عليها وإلّا لَا (درمختار) اى وإلّاتكن عجوزًابل شابة لَا يشمتها ولايردالسلام بلسانه .... إلخ (شامى ج:٦ ص:٣٦٩، كتاب الحظروالإباحة،باب فى النظروالمس)_

د ليور او ليورځي نه پرده کول ضروري دي، دې باره کې د مور وپلار خبره منل نه دي پکار

سوال: نن سبا ډیر جرمونه دلیور اولیورځو له وجې کیږي، زما له نظرنه یوحدیث تیرشوی دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي چې که چیرې لیوردبهابهي نه پرده نه کوي: نودهغه دې هلاکت وي اوکه چیرې بهابهي دهغه نه پرده نه کوي؛ نودهغې دې هلاکت وي. ماچې کله دا شرط په خپل کورکې ولګاوو، یعنې خپلې ښځې ته مې دلیور اود لیورځي نه دپردې کولو وویل: نوزماکوروالوماته دکورنه د ویستلو دهمکي راکړه، بل طرف داهم حکم دی چې دموروپلارنافرماني کونکې به دوزخي وي، یوسنت باندې عمل کولوله پاره بل سنت پرېښودل کیږي، که چیرته داعمل کیږي؛ نوخلک هغه ته بې غیرته وايي چې په خپلو وروڼوباندې شک کوي، زه تاسوته خواست کوم چې قران اوسنت په رڼاکې د دې مسئلې حل بیان کړئ.

جواب: ښځې دې خپل لیوراولیورځي سره یواځې نه کیني، دمخ پرده دې کوي، پرته له څه تکلف نه دې ورسره خبرې نه کوي، ټوکې ټقالې اوخنداګانې دې ورسره نه کوي[1]،بس دومره کافي دي، دې باندې خپله ښځه پوه کړئ. نن سبادپردې رواج نه شته، له دې وجې داعیب ګڼل کیږي، دموروپلار بې ادبي نه دي کول پکار، خوکه چیرې د الله تعالی اود هغه رسول ﷺ خلاف څه خبره کوي؛ نودهغوی حکم منل نه دي پکار.[2]

د بې پردګۍ شرط کیښودنکې یونیورستي کې سبق ویل

سوال: یوه مسئله ده چې دهغې خبراوریدوسره زه حیران پاتې شوم او دهغې اثراوسه پورې شته، هغه داده چې جده کې یوه یونیورستي دپیغلواینجلیوده، دهغې په اصولوکې یواصل داهم دی چې دهغې یونیورستي یونیفارم اسکرټ (چې دهغې اوږدوالی دکونډو پورې وي) دی اودهغې اغوستل دهریوې اینجلۍ له پاره لازمي دي، دویم اصل دادی چې دې یونیورستي کې داخلیدوسره لوپټه په سرول منع دي، بلکې سخت جرم دی اولازې باندې اودې یونیورستي پورې برقعه کې راتلل لازمي دي، پوښتنه داده چې دې یونیورستي کې اینجونو باندې تعلیم کول څنګه دي، ځکه چې زمابهابهي هلته سبق وايي؟ مهرباني وکړئ تفصیل سره جواب

---

[1] عن عقبة بن عامر ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إياكم والدخول على النساءافقال رجل من الأنصار:يارسول الله افرأيت الحمو؟ قال :الحموالموت! (بخاری ج:۲ ص: ۷۸۷، بابٌ لايخلون رجل بامرأة)_

[2] ،، ووصينا الإنسان بوالديه حسنًاوإن جاهداك على أن تشرك بي ماليس لك به علم فلاتطعهما،، الآية (العنكبوت:۸) أيضًا:عن على قال:قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:لَاطاعة فى معصية، إنماالطاعة فى المعرروف متفق عليه (مشكوة ص:۳۱۹، كتاب الإمارة، الفصل الأوّل)_

راکړئ؛ او دغه شان دا ينجونو له پاره دلوپتې نه پرته کورکې دننه سبق ويل څنګه دي؟ او دهغې له وجې سينه هم ښکاري.

جواب: که هلته نامحرم سړي راځي، بلکې ديونيورسټي تولـه عمله ښځې وي؛ نو دمسلمانانو ښځوپه مخکې دښځې سرښکاره کول جائزدي[۱] اوکه چيرې هلته سړي هم موجودوي؛ نودهغوى مخکې دسر اومخ پټول فرض دي اوسړيومخکې ښکاره کول حرام دي[۲] داسې صورت کې دغه يونيورسټي کې سبق ويل جائزنه دي.

له واده نه مخکې اينجلۍ ته کتل اوهغې سره خبرې کول په شرعي ډول څنګه دي؟

سوال: ايا اسلام کې ددې خبرې اجازه شته چې هلک له واده نه مخکې اينجلۍ وګوري او اينجلۍ هلک وګوري، خبرې وکړي اويو بل خوښ کړي؟ اواسلام کې دناپيژندګلوسړيونه ديردې ډيرسخت حکم دی اوله واده نه مخکې دواړه ديوبل له پاره پردي وي، دې عمل باره کې که څه حديث وي؛ نوبيان يې کړئ!

جواب: کومې ښځې سره چې دنکاح کولواراده وي؛ نودهغې يوازې يو نظرکتلواجازه شته او ضرورت له وجې داشی دپردې دحکم نه مستثنی دی.[۳]

که دفتنې ويره نه وي؛ نوښځه خپل مخ ښکاره کولی شي

سوال: زيدوايي چې دښځې مخ په هغه اندامونوکې نه دی دکومو چې پټول ضروري دي، بکر وايي که چيرې ښځه خپل مخ نه پټوي؛ نوبيا د پردې څه فائده ده، دټولونه زيات دفتنې ذريعه خوهم دامخ دی،که ښځه خپل مخ پټ نه کړي؛ نوهغې ته به دشريعت په نزدباندې پرده ويل کيږي؟ دپردې دايت دنازليدوپه وخت کې دصحابياتورضوان الله تعالی عليهن څه عمل و؟

جواب: يومخ پټول دي اوبل دغيرمحرم نه پرده کول؛ نوشارع دښځې مخ عورت نه دی جوړکړی، ښځې له پاره کورکې مخ پټول واجب نه دي، البته دغيرمحرم نه پرده کول واجب دي

---

[۱] وتنظرالمرأة المسلمة من المرأة كالرجل من الرجل (تنويرالأبصارمع شرحه ج:٦ ص:٣٧١، كتاب الحظروالإباحة)_

[۲] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لالأنه عورة بل لخوف الفتنة (الدرالمختارمع الرد ج:١ ص: ٤٠٦ باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة)_

[۳] ولوأراد أن يتزوج إمرأة فلابأس أن ينظرإليها وإن خاف أن يشتهيها لقوله عليه السلام للمغيرة ابن شعبة حين خطب امرة انظرإليهافإنه احرى أن يؤدم بينكما رواه الترمذى وغيرها ولأن المقصود إقامة للسنة لاقضاء الشهوة (شامى ج:٦ ص:٣٧٠، كتاب الحظروالإباحة،باب فى النظروالمس)_

او که چیرې د فتنې ویره نه وي؛ نو ښځه مخ ښکاره کولی شي.[1]

ایا د خاوند په مجبورولو د هغه د وروراو اوښونه پرده نه کوم؟

سوال: د واده نه مخکې زما دین سره شوق و، خوله واده نه وروسته راته د دیني کتابونو لوستلو موقع هم ملاو شوه، ځکه چې خاوند مې دلمونځ اوروژو پابند دی او دیني کتابونه هم لولي، بیا یوه مرحله داسې راغله چې ما پرده شروع کړه، کله مې چې خسرګنۍ ته پته ولګیده؛ نو هغوی یو غوبل شروع کړ ایندرور او خسر راته داسې خبرې وکړې چې الامان والحفیظ! او د هغه له وجې مې خاوند هم بدګمانه شو او دایې ګنل شروع کړل چې زه د هغه د خپلوانونه ځان خلاصول غواړم او خبره دې حد ته راورسیده چې هغه زما پرېښودو ته تیار شو، خاوند مې غواړي چې زه د هغه د ورونړو او اوښونه پرده نه کوم او زه داسې نه غواړم، زه د هغه ورونړو مخې ته ډېره نه ځم او د هغوی سره ډېرې خبرې هم نه کوم دې صورت حال کې ما ته څه کول پکاردي؟ تاسو ما ته خپله قیمتي مشوره راکړئ!

جواب: لورې! ستاد خسرګنۍ بې خبري مجاهده ده، بهرحال کوم ځای چې داسې ماحول وي؛ نو کوشش کوه چې مخ، د دواړو لاسونو تلو او پښونه پرته ټول بدن پټ ساتې او د ضرورت د خبرې کولو اجازه شته[2] بهرحال د ځان له پاره استغفار هم کوه او د الله تعالی نه دعا هم غواړه، انشاء الله ته به ضرور کامیابیږې.

له حقیقي وورونه پرده نه شته

سوال: مورې اوریدلي دي چې اسلامي شریعت کې د خپل حقیقي ورور نه هم پرده واجب ده او که چیرې داسې ونه شي؛ نو ګناه ده، له دې وجې مورې په پریشاني کې مبتلا شوي یو، ذهن مو داخبره نه قبلوي، که چیرې دا خبره صحیح وي؛ نو بیا به د پلار نه هم پرده کول لازم وي.

جواب: کوم خپلوانو سره چې د همیشه له پاره نکاح حرامه ده، لکه پلار، نیکه، ورور، وراره، خوریی، د دوی نه پرده نه شته، داسې خلکو ته محرم ویل کیږي[3] او که چیرې یو محرم بې دینه وي او هغه سره د عزت شرم نه وي، له هغه نه هم پرده کول ضروري دي.[4]

---

[1] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لا لأنه عورة بل لخوف الفتنة (الدرالمختارمع الرد ج:۱ ص: ۴۰۶ باب شروط الصلاة، مطلب في سترالعورة)_

[2] كذايفهم من تعليم الطالب للتهانوى ص:۵)_

[3] (ومن محرمه) هي من لا يحل له نكاحها أبدا بنسب....... وأصله قوله تعالى: ولايبدين زينتهن ألا لبعولتهن...الآية الخ (فتاوى عالمگيرى ج:۵ ص: ۳۲۸، كتاب الكراهية، فتاوى شامى ج:۶ ص:۳۲۷، كتاب الحظر والإباحة)_

[4] قال محمد ويجوزله أن يسافربها ويخلوبها يعنى إذا أمن على نفسه فإن علم انه ..[بقيه په راروانه صفحه..

په خوله ویل شوي ورورنه هم پرده ضروري ده

سوال: اسلام کې په خوله ویل شوي ورورنه پرده کول جائزدي او که نه؟

جواب: اسلام کې یوازې خولې سره دوروریل شوي حثیثت د ناپیژندګلو دی، دهغه نه هم پرده کول لازم دي.[1]

په خوله ویل شوي زوی(متبنی) نه هم پرده ضروري ده

سوال: دامسئله معلومول دي چې زیددیو لرې خپلوان ځوان زوی خپل زوی جوړکړی دی اوخپل کورکې یې ساتي اوکورکې یې پیغله ښځه هم ده اوهغه پرده نه کوي اوهغه هم داسې وایي ده ما خپل زوی جوړکړی دی، تاسودشریعت په رڼاکې دا وواییځ چې ایا د لرې خپلوان زوی خپل زوی جوړیدای شي کله چې کورکې پیغله ښځه هم موجوده وي؟ ایا دخاوند په ویناباندې ښځه دهغې ځوان نامحرم مخې ته راتلی شي؟

جواب: شریعت کې خولې باندې جوړ شوي زوی هیڅ حیثیت نه شته، قران کریم کې په ښکاره ډول منع راغلې ده[2]، له دې وجې یوازې خولې باندې دزوی ویل شوي حکم هم شرعي ډول دناپیژندګلو دی اودهغه نه پرده کول لازمي دي.[3]

یوځای اوسیدونکي نامحرم نه له پیغلتوب وروسته پرده لازم ده

سوال: ایا داسې کورکې پرده ضروري ده، کوم ځای کې چې یو سړی خپل ماشوموالی تیرکړي او ځواني کې داخل شي اوهغه د کور یویوکس پیژني؟دکتاب اوسنت په رڼاکې ایاپرده کول لازم دي؟

...بقیه د تیرمخ]..يشتهيها أوتشتهيه إن سافرها أو خلا بها، أو كان أكبررأيه ذالك أو شك فلا يباح له ذالك (عالمگیری ج: ۵ ص: ۳۲۸،كتاب الكراهية)_

[1] قال تعالى:لَا جناح عليهن فى ابائهن ولَا ابنآء هن ولَا إخوانهن ولَا ابناء إخوانهن ولَاابناء اخواتهن ولَا نساء هن ولَاماملكت ايمانهن واتقين الله،، (الأحزاب:۵۵) قال ابوبكرالجصاص تحت هذه الآية: قال قتادة رخص لهؤلاء ان لايحتجبن منهم، قال ابوبكرذكرذوى المحارم منهن وذكرنسائهن (أحكام القرآن للجصاص، سورة الأحزاب ج:۳ ص: ۳۷۰، طبع دارالكتب العربى، بيروت) وعن عقبة بن عامرقال:قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :إياكم والدخول على النساء،اى غيرالمحرمات على طريق التخلية، اوعلى وجه التكشف (مرقاة المفاتيح، كتاب النكاح،باب النظرإلى المخطوبة ج:۳ ص: ۴۱۰ طبع بمبئ هند)_

[2] ،، وماجعل أدعيائكم أبنائكم ذالكم قولكم بأفواهكم،والله يقول الحق وهويهدى السبيل ادعوهم لأبآئهم هوأقسط عندالله،، (الأحزاب:۴،۵)_

[3] ،، وماجعل أدعيائكم أبنائكم ذالكم قولكم بأفواهكم،والله يقول الحق وهويهدى السبيل ادعوهم لأبآئهم هوأقسط عندالله،، (الأحزاب:۴،۵)

جواب: دځوانیدونه دقران په نزدباندې پرده کول لازم دي.[۱]

ښځې له پاره د ټولو نامحرمو نه پرده ضروري ده او کویژدن کړي سړي نه هم ضروري ده

سوال: دخاندان دکوموکوموخلکونه داینجلۍ له پاره پرده کول ضروري دي؟ اود پردې له پاره کم نه کم حد څومره پکاردی؟

جواب: شریعت کې دمحرم نه پرده نه شته اومحرم هغه دی، چاسره چې په هیڅ حالت کې نکاح حلاله نه وي، ددوی نه پرته دټولونه پرده ده.[۲]

سوال: ایادکویژدن نه وروسته هم دکویژدن کړي نه پرده پکارده؟

(۱) **جواب:** کویژدن دنکاح کولووعده ده، نکاح نه ده[۳] اوترڅوپورې چې نکاح نه وي شوې دواړه دیوبل له پاره ناپیژندګلودي اوپرده ضروري ده.[۴]

سوال: ایادکویژدن نه وروسته دکویژدن کړي سره په خبرو اتروکولوباندې هم پابندي ده؟

جواب: چاسره چې نکاح کول وي، شریعت هغه ته دیونظرکتلواجازه ورکړې ده[۵]، چې د خوښې او ناخوښې فیصله کې اساني وي، دې نه پرته دکویژدن کړي حکم هم دناپیژندګلودی، ترڅوپورې چې نکاح نه وي شوې.

---

[۱] قال الله تعالى: يَاأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹) وقال العلامة الجصاص :روى عن عَبدالله رَضى الله تعالى عنه قال:الجلباب الرداء،قال ابن ابي نجيح عن مجاهديتجلبن ليعلم أنهن حرائر،ولايعرض لهن فاسق، وروى محمدبن سيرين عن عبيدة:يدنين عليهن من جلابيبهن، قال تقنع عبيدة،وأخرج احدى عينيه وحدثناعبدالله بن محمد قال: حدثناالحسن بن أبي ربيع قال: أخبرنا عبدالرزاق قال: أخبرنا معمر عن الحسن قال: كن اماءبالمدينة يقال لهن:كذاوكذا،يرجن فيتعرض لهن السفهاء فيوذونهن، وكانت المرأة الحرة تخرج فيحسبون أنهاامة فيتعرضون لها، فيوذونها، فأمرالله المؤمنات أن يدنين عليهن من جلابيبهن، ذلك أدنى أن يعرفن،، انهن جرائرفلايؤذينَ... إلخ (احكام القرآن للجصاص ج:۳ ص:۳۷۱،۳۷۲،طبع سهيل اكيدمي لاهور)_

[۲] ومن محرمه هى من لَا يحل له نكاحهاأبدًابنسب ...إلخ وأصله قوله تعالى: ولايبدين زينتهن إلّالبعولتهن الآية وأمانظره إلى ذوات محارمه فنقول يباح له أن ينظرمنها...إلخ (عالمگیری ج: ۵ ص:۳۲۸، كتاب الكراهية، شامی ج: ۶ ص: ۳۶۷، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى النظروالمس)_

[۳] الوقال هل أعطيتنيها فقال اعطيتُ إن كان المجلس للوعدفوعدٌ وإن كان للعقد فنكاحٌ ...إلخ (شامی ج:۳ ص: ۱۱، كتاب النكاح)_

[۴] پورتنئ حاشيه (قال الله تعالى: ياايهاالنبي قل لازواجك...الخ) اوګورئ!_

[۵] ولوأراد أن يتزوج إمرأة فلابأس أن ينظراليها ...إلخ (شامی ج:۶ ص:۳۷۰،(عالمگیری ج: ۵ ص: ۳۳۰)_

د ښځې له پاره کوم کوم اندامونه پټول پکار دي؟

سوال: ایا اسلام کې د ښځې له پاره پرده کول ضروري دي؟

جواب: هو.[1]

سوال: که چیرې ضروري ده؛ نو پرده د کومو کومو شیانو ده؟ یعنې د ټول مخ؟

جواب: فطرت د ښځې ټول بدن داسې جوړکړی دی چې دا د نامحرمو د گنده نظرنه پټول ضروري دي[2] کوم اندامونه چې نه پټیږي د هغو مجبوري ده، مثلاً: لاسونه او پښې.

سوال: نن سبا څادرونه او برقعې دي، ایا څادرونو باندې پرده کیدای شي؟

جواب: هو! په دې شرط چې څادر غټ وي، له سرنه ترپښنو پورې.[3]

ښځې له پاره د سړي ډاکټر نه د ستر د اندامونو علاج کول

سوال: زما د دوست ښځه د جنسي علاج په سلسله کې سرکاري (سول) هسپتال ته لاړه، هلته هغې ولیدل چې ډاکټران ښځې بربنډوي او د هغوی چیک اپ کوي، کله چې هغې ښځې ته ډاکټر د بربنډ کیدو له پاره وویل شو؛ نو هغې د علاج نه انکار وکړ او اپس راغله، د غه ښځه او سه پورې په د غه جنسي مرض کې مبتلا ده، ایا شریعت کې د دې خبرې گنجائش شته چې یو سړی

---

[1] ،، یَآیُّهَاالنَّبِیُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ٥٩) روى عن عبدالله رضى الله تعالى عنه قال: الجلباب الرداء، قال ابن أبي نجيح عن مجاهد يتجلببن ليعلم أنهن حرائر، ولايعرض لهن فاسق (أحكام القرآن للجصاص ج:٣ ص:٣٧١، طبع سهيل اكيدمي لاهور) عن ابن مسعود رضى الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: المرأة عورة، فإذا خرجت استشرفها الشيطان (مشكوة ص:٢٦٩، كتاب النكاح، باب النظر إلى المخطوبة) وعن أمّ سلمة أنها قالت عند رسول الله صلى الله عليه وسلم وميمونة رضى الله عنها إذا أقبل ابن أمّ مكتوم فدخل عليه، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إحتجبا منه! فقلت: يارسول الله ! أليس هو أعمى لايبصرنا؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أفعمياوان انتما؟ ألستما تبصرانه؟ (مشكوة ص:٢٦٩، كتاب النكاح، باب النظر إلى المخطوبة)_

[2] وقال تعالى: يدنين عليهن من جلابيبهن) قال الجصاص: فى هذه الآية دلالة على أن المرأة الشابة مأمورة بستر وجهها عن الأجنبيين، وإظهار الستر والعفاف عند الخروج لئلا يطمع أهل الريب فيهن، وفيها دلالة على أن الأمة ليس عليها ستر وجهها وشعرها، لأن قوله تعالى: ونساء المؤمنين، ظاهرة أنه أراد الحرائر (أحكام القرآن للجصاص سورة الأحزاب: ٥٩، ج: ٣ ص: ٣٧٢، طبع سهيل اكيدمي) وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لالأنه عورة بل لخوف الفتنة....إلخ. والمعنى تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجهها فتقع الفتنة (درمختار مع حاشية ردالمحتار ج :١ ص:٤٠٦، باب شروط الصلاة)_

[3] قال ابن عباس وأبوعبيدة: أمر نساء المؤمنين أن يغطين رؤسهن ووجوههن بالجلابيب إلّاعيناواحدًا تفسيرمظهرى ج:٧ ص: ٣٨٤، طبع مكتبة اشاعت العلوم، دهلى)_

دعلاج له پاره دمسلمانې ښځې پټ اندامونوته لاس یوسي؟ که چیرې نه شته؛ نو تاسو پخپله ووایئ چې مسلمانانې ښځې دخپل مذهب په ښودل شوي اصول باندې څنګه ژوندتیرکړي؟ اوعلاج کول هم ضروري دي اونن سبا سرکاري زچه خانوکې تول سړي ډاکټران کارکوي اوشریعت کې خودپردې دومره اهمیت دی چې دښځې نوک قدرې هم سړی نه شي لیدلی، مولوی صاحب! زمامقصدیوازې مسئله معلومول نه دي، بلکې ستاسویعنې په عالم دین دا فرض دي چې تاسودابې غیرتي منع کړئ، ګني مستقبل کې به زموږ دملک داسې حالت وي څنګه چې نن سبا دیورپ دی.

جواب: مسئله خوتاسومعلومول نه غواړئ اودابې غیرتي منع کول زمااوستاسودطاقت خبره نه ده دادحکومت فرض دي چې دښځوبې حرمتي سمدستي بنده کړي، شرم اوحیادانسانیت ښایست دی،که دانه وي؛ نوانسان،انسان نه، بلکې دانسان په شکل کې ځناوردی، د بدقسمتي له وجې په اوسني تهذیب کې دشرم اوحیاهیڅ قیمت نه شته، همدغه وجه ده چې یوازې یورپ کې نه، بلکې کراچۍ کې هم ښځې بربندسر په بازارونوکې ګرځي، دفترونوکې ناپیژندګلوسړیوسره کیني اوپرته له څه تکلف نه ورسره لاس ملاووي، درزیانو(خیاطانو)ته دجاموناپ ورکوي، هغوی باندې خپل بدن ناپ کوي او داهرڅه دترقي په نوم باندې کیږي، کومه معاشره کې چې داسلامي حکمونولحاظ نه وي، دالله تعالی اورسولﷺ نه شرم نه وي، نه یې سړیو اوښځوکې شرم وي، نه هغوی ته دخپل نسوانیت احساس وي، هلته که دماشوم دپیداکیدوکارسړیوته حواله شي؛ نود اوسني تهذیب دفلسفې مطابق دی،همدغه وجه ده چې زموږ دغیتو خاندانو ښځوته ددې حادثې پته ده، خودهغوی له طرفه کله هم ددوی خلاف داحتجاج اوازاوچت نه شو اوترڅوچې په ډیرضروري حالاتو کې د ناپیژندګلو سړیونه دعلاج کولوتعلق دی؛ نوشریعت ددې اجازه ورکړې ده، خو دې سره یې ددې حدودهم ښودلي دي.[۱]

ایا د ناروغ سړي پوښتنې ته ښځه تللی شي؟

سوال: زه مقامي هسپتال کې دنرس په ډول کارکوم اوهمدا زما دمعاش ذریعه ده او کفالت کونکي مې هم څوک نه شته، دقران او سنت په رڼاکې ووایئ چې موږ مسلمانانواینجلیو ته خپله پیشه جاري ساتل پکاردي؟ معاشره کې دخلکومختلف خیالات دي، موږ د انسانیت خدمت کوو، کله چې موروپلار، خپلوان وغیره وروسته شي، زموږ په لاسونوکې ډیر لا وارثه مړه شي، هغوی ته دکلیمې لوستلو والاڅوک نه وي اوډیرلا وراثه موږته دعاګانې کوي چې الله

[۱] وامتنع نظره إلى وجهها إلّالحاجة..... ومداواةإنماينظرالطبيب إلى موضع مرضها بقدرالضرورة إذالضرورات تتقدربقدرها (درمختار) فينبغي أن يعلم امرأة تداويها فإن لم توجدوخافواعليهاأن تهلك أويصيبها وجع لاتحتمله يستروا منهاكل شئ إلّاموضع العلة ثم يداويهاالرجل ويغض بصره مااستطاع إلّا عن موضع الجرح والظاهر أن ينبغي هنا للوجوب (ردالمحتارعلى الدرالمختار ج:٦ ص:٣٧١،كتاب الحظروالإباحة، فصل في النظروالمس)۔

تعالی مورته شفاراکړه، دهغې نه وروسته ستاسو زمونږ خیال ساتل او تیمارداري کول دي، دماغ موعجیبه پریشاني کې دي، ددې حل وښایئ زمونږ نرسانوپه اسلام کې څه مقام دی؟ زمونږ دا پیشه جاري ساتل پکاردي اوکه پریښودل یې پکاردي؟ اوخویندې منع کړوکه ترغیب ورته ورکړو؟

جواب: دناروغ تیمارداري کول ښه خبره ده، خونامحرمه سړیوسره بې پردګي دهغې نه غټه ګناه ده دښځوپه ذمه باندې دښځوتیمارداري کول پکاردي، دسړیوتیمارداري کول دښځوله پاره صحیح نه دي.[۱]

ښځې ډاکټرې ته هسپتال کې څومره پرده کول پکاردي؟

سوال: زه ډاکټره یم، زه داسې پرده کولی شم چې له کورنه بهرخو څادر داسې په سرکړم چې ټول بدن مې پرې پټ شي اودمریضانومخکې یاهسپتال کې داسې ویښته وغیره مې ټول پټ وي اویوازې مخ مې ښکاره وي؟

جواب: څه داسې نقاب وغیره په سرکول پکاردي چې نامحرموته مخ په نظرباندې نه راځي.[۲]

برقعې یا څادرکې یوازې سترګې ښکاره ساتل جائزدي

سوال: دپردې باره کې پوښتنه کول دي چې نن سباداسې برقعه یا څادرپه سرکولی شي چې دتندي پورې ویښته وغیره پټ شي اولاندې نه مخ دپوزې پورې، یوازې سترګې ښکاري، داطریقه صحیح ده اوکه نه؟

جواب: صحیح ده.[۳]

دنامحرمه ښځې ویښته یالاسونه لیدل جائزدي اوکه نه؟

سوال: که چیرې دکم عمره یابالغې ښځې ښکاره ویښته یالاسونوته قصدا نظروکړل شي؛ نوګناه به وي اوکه نه؟اودا اندامونه په ستر خفیفه کې شامل دي.

---

[۱] ولا تمس شيئامنه إذا كان أحدهما شابًا فى حد الشهوة وإن أمنا على أنفسهما الشهوة عالمگیری ج:۵ ص:۳۲۷، کتاب الکرهیة،الباب الثامن فیما یحل للرجل النظرإلیه)

[۲] قال تعالى:(یدنین علهن من جلابیبهن) قال ابن كثير: أمرالله نساء المؤمنين إذاخرجن من بيوتهن فى حاجة أن يغطين وجوههن من فوق رؤسهن بالجلابيب.... إلخ تفسیرابن کثیر ج:۳ ص:۶۸۴ سورة الأحزاب :۵۹، طبع رياض) (یدنین علهن من جلابیبهن الآية، قلت يعنى اذن لكن أن تخرجن متجلببات (تفسیرمظهری ج:۷ ص: ۶۸۴) أيضًا: وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال ...إلخ (الدرالمختارمع الرد ج:۱ ص:۴۰۶، باب شروط الصلاة)_

[۳] قال ابن عباس وأبوعبيدة : أمرنساء المؤمنين أن يغطين رؤسهن ووجوههن بالجلابيب إلّاعيناواحدًا ((تفسیرمظهری ج:۷ ص: ۶۸۴، أيضًا تفسیرابن کثیر ج:۳ ص: ۶۸۴، الأحزاب:۵۹، طبع رياض)_

جواب: نامحرمه بالغه ښځه یاکومه اینجلۍ چې بلوغت ته نژدې وي، دهغوی اندامونوطرف ته کتل ګناه ده.[1]

ښځه د خپل محرم مخکې د بدن څومره اندامونه ښکاره ساتلی شي؟

سوال: ښځه دمحرم مخکې دبدن څومره برخه ښکاره ساتلی شي؟مثلاً:یوه خورد خپل ورورمخکې.

جواب: دګیټونه لاندې برخه اود سینې نه پورته برخه، سر، مخ، لاسونه، دمحرم مخکې ښکاره کول جائزدي.[2]

نامحرمې ښځې ته قصدا کتل

سوال: ایاداصحیح دي چې نامحرمه ښځې ته قصداپرته دلذت حاصلولونه وکتل شي: نودابه دسترګوپه زناکې شمارنه وي؟

جواب: له ضرورت پرته چې نامحرم ته قصدا وکتل شي؛ نودهغې مقصد به دلذت حاصلولونه پرته بل څه کیدای شي اوپرته دلذت نه به یې پیژند ګلوڅنګه کیږي؟دا یوازې دنفس دوکه ده[3]

کلي کې پرده نه کونکې ښځه څنګه پوهه کړل شي؟

سوال: یوکلي کې عام دپردې کولو رواج نه شته، خویوه اینجلۍ چې هغې به دنکاح نه مخکې پرده نه کوله،اوس دنکاح نه وروسته دهغې خاوند مذهبي اوشرعي سړی دی، هغې ته دپردې کولوحکم کوي؛ نوهغه ورته خوش اخلاقي سره جواب ورکوي چې زه به ستاسوخبره منم، خو خپلې مور او خویندو او بهابهي ته دې هم ووایه چې هغوی هم دپردې خیال ساتي او هغه ذمه داري دپلار اوورونړوده، دې کې دخاوندهیڅ بس نه چلیږي؛ نوداسې صورت کې خاوند ته ښځې سره څنګه سلوک کول پکار دي؟ ایاطلاق ورته ورکړي اوکه زورېږې راوړي یا بل څه صورت ددې شته؟

---

[1] ولَایجوز أن ینظرالرجل إلی الأجنبیة إلّا وجهها وکفیها لقوله تعالی: ولایبدین زینتهن إلّا ماظهرمنها الآیة، فإن کان لَایأمن من الشهوة لَا ینظرإلی وجهها إلّا لحاجة لقوله علیه السلام: من نظرإلی محاسن امرأة أجنبیة عن شهوة صب فی عینیه الآنك یوم القیامة ...إلخ وقوله لَایأمن یدل علی أنه لَایباح إذا شك فی الْاشتهاء (هدایة ج:٤ ص:٤٥٨، کتاب الکراهیة،طبع شرکت علمیة ملتان)_

[2] وفی تنویرالأبصار:ومن محرمه إلی الرأس والوجه والصدر والساق والعضد ....إلخ (وفی شرحه) واصله قوله تعالی ولایبدین زینتهن إلّالبعولتهن........ وتلك المذکورات مواضع الزینة (الدرالمختارمع الرد ج:٦ ص:٣٦٧)_

[3] عن جریربن عبدالله قال:سألت رسول الله صلی الله علیه وسلم عن نظرالفجائة فأمرنی أن أصرف بصری (مشکوة ص:٢٦٨، باب النظرإلی المخطوبة، الفصل الأول)_

جواب: دعامو خپلوانونه پرده ضروري ده[1] اودښځې دادليل صحيح نه دی چې فلانکي پرده ولې نه کوي خاوندته پکاردي چې عام رواج د پردې نه دی، له دې وجې دې دسختې نه کارنه اخلي، مينه اومحبت باندې هغه پوهول پکاردي[2] اوکه چيرې هغه ته دايقين وي چې دطلاق ورکولوپه صورت کې به هغه ته ښه اوپرده کونکې ښځه ملاوشي؛ نودهغه خپله خوښه ده.

هلکانوته دښځواستاذانونه تعليم حاصلول

سوال: داسلام په نزدباندې داحکم دی چې ښځه به پرته له پردې له کور بهرنه وځي، اوس ښځې دهلکانوکالجونوته هم راغلې دي؛ نوموږ ته دپيريډپه دوران کې دهغوی نه پوښتنه کول وي؛ نو ښودونکي به ګناهګاره وي اولوستونکي اوموږمجبوريو؟

جواب: دښځوپرته پردې نه بهرته وتل داوسني جاهليت تحفه ده،کيدای شي هغه وخت به زر راشي دکوم چې حديث پاک کې خبرورکړل شوی دی چې ښځه اوسړي به بازارکې جنسي خواهش پوره کوي او هغوی کې به دټولونه شريف سړی هغه وي چې هغه به ورته يوازې دومره ووايي چې فلانيه! داچيرته يوطرف ته بوزه[3] دکوم حدپورې چې ستاسودمجبوري تعلق دی، ډيرحدپورې دمجبوزي هم مصنوعي ده، طالب علمان چې نورې ډيرمطالبې کوي اودهغه له پاره احتجاج کوي، ايادحکومت نه دامطالبه نه شي کولی چې هغوی ددې ګناهګار ژوندنه بچ کړي...؟[4]

د ښځوله پاره په دفترونوکې بې پردې کارکول

سوال: دښځوپه بينکونواودفترونوکې سړيوسره کارکول څنګه دي؟

جواب: دښځوبې پردې، ناپيژندګلوسړيوسره دفترونوکې کارکول د مغربي تهذيب نتيجه ده، اسلام ددې اجازه نه ورکوي.[5]

سوال: که چيرې اسلام ښځوته داسې اجازه نه ورکوي؛ نو ايا د اسلامي مملکت په حيثيت

---

[1] ،، يَأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ٥٩)_

[2] ،،ادع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة،، (النحل:١٢٣)_

[3] عن أبي هريرة رضى الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: لاتقوم الساعة حتّى لايبقى على وجه الأرض أحد لله فيه حاجة، وحتّى توجدالمرأة نهارًاجهارًاتنكح وسط الطريق لاينكرذالك أحد ولايغيره، فيكون أمثلهم يومئذ الذى يقول: لونحيتها عن الطريق قليلا فذاك فيهم مثل أبي بكروعمر فيكم (المستدرك للحاكم ج:٤ ص: ٤٩٥)_

[4] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من رأى منكم منكرًافليغيربيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه وذالك أضعف الإيمان رواه مسلم (مشكوة ص:٤٣٦، باب الأمربالمعروف،الفصل الأول)_

[5] ،،وقرن فى بيوتكن ولاتبرجن تبرج الجاهلية الأولى،، (الأحزاب:٣٣)_

باندې زمونږ دا فرض نه دي چې د ښځو نوکري بنده کړل شي، یاکم نه کم دهغوی له پاره د پردې یاجدا ځای لازمي کړای شي

جواب: بې شکه فرض دي او کله به چې صحیح اسلامي مملکت جوړ شي، انشاء الله د ښځې به دا تذلیل نه وي

پاکو بیبیانو باندې د پردې حیثیت، د قران نه د پردې ثبوت

سوال: د حضور ﷺ په پاکو بیبیانو باندې پرده فرض وه که واجب؟

جواب: فرض وه.[۱]

سوال: او د عامو مسلمانانو ښځو او د پاکو بیبیانو د پردې حکم برابر دی او که فرق په کې شته؟

جواب: حکم برابر دی، خو د احترام او عظمت د اعتبار له وجې شدت او ضعیف والي فرق شته.

سوال: که چیرې شته؛ نو له څه وجې؟

جواب: لقوله تعالی. لستن کاحد من النساء. الایة.[۲]

سوال: او قران شریف له کوم ایت نه د پردې تاید کیږي؟

جواب: یاایها النبی قل لازواجک وبنٰتک ونساء المومنین. الایة.[۳]

د حج په سفر کې د ښځو له پاره پرده ضروري ده

سوال: اکثر لیدل شوي دي چې د حج په سفر کې د خلویښتو حاجیانو یوه جماعت وي، چې هغوکې محرم او نامحرم ټول وي. داسې مبارک سفر کې بې پردې ښځې خوږیږدې او پرده کونکو ښځو دا حال وي چې د پردې بالکل خیال نه ساتي او کله چې هغوی ته د پردې کولو ویل شي: نو جواب ورکوي چې د دې مبارک سفر کې د پردې کولو ضرورت نه شته او مجبوري هم ده، د دې سره دا هم لیدل شوي دي چې حرم کې ښځې د طواف او لمونځ کولو له پاره نرۍ جامې اچوي او هغوی دا حال وي چې د ډیرو خلکو په مینځ کې طواف کوي او دغه شان د حجراسود ښکلولو له پاره کوشش کوي، پوښتنه دا کول غواړم چې ایا د مجبوري په داسې حالت کې شریعت کې د پردې څه رعایت شته؟ پکار خو دا وو چې داسې مبارک سفر کې د حرامو نه بچ شي چې حج قبول شي، داسې جامې اغوستلو سره طواف او لمونځ وغیره له پاره راتلل په شریعت کې څه حیثیت لري؟

---

[۱] ،، یٰٓاَیُّهَاالنَّبِیُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِیْنَ یُدْنِیْنَ عَلَیْهِنَّ مِنْ جَلَابِیْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ۵۹)_

[۲] (الأحزاب: ۳۲)_

[۳] (الأحزاب: ۵۹)_

جواب: داحرام په حالت کې ښځې ته حکم دی چې جامه دهغې مخ پورې ونه لګیږي، خوداسې حالت کې چې دکوم حدپورې خپل وس کې وي، دنامحرمونه پرده کول ضروري دي اوکله چې احرام نه وي؛ نومخ پټول لازمي دي[1] داغلطه ده چې مکه مکرمه یادحج په سفرکې دپردې ضرورت نه شته. دښځې نرۍ جاماواچولوسره (چې هغې کې دسرویښتان ښکاري) دلمانځه اوطواف له پاره راتلل حرام دي اوداسې جاموکې دهغوی لمونځ هم نه کیږي[2] طواف کې ښځوته پکاردي چې کوم ځای کې دسړیو رش وي هلته نه ورځي اود حجراسود ښکلولو کوشش دې هم نه کوي، ګنې ګناهګارې به وي او(نیکي برباد ګناه لازم) په شان به وي. ښځوته پکاردي چې دحج په دوران کې هم لمونځونه خپل کورکې اداکړي. کورکې لمونځ کولوسره به ورته پوراثواب ملاویږي، دهغوی کورکې لمونځ کول حرم شریف کې دلمونځ کولونه افضل دي اوطواف له پاره دې دشپې ځې هغه وخت کې رش لږکم وي.

اوښي نه هم پرده کول ضروري دي

سوال: زه خپل اوښي سره اوسیږم، دماشوموالي نه هغوی زه دخپلې لورپه شان لویه کړې یم، ماسره ډیره زیاته مینه کوي، دامعلومول غواړم چې داوښي نه پرده شته اوکه نه؟ داوښي سره نکاح نه کیږي له دې وجې زماخیال دی چې دهغه نه پرده هم نه ده پکار، که چیرې شته؛ نوزه څه وکړم؟ ماله پاره دا مسئله داسلامي مسئلې سره ذهني مسئله هم جوړه شوې ده، ځکه چې زماډیرغټ خواهش دی چې زه نیکه جوړه شم، دې مقصدله پاره ماپه خپل زړه باندې کانې کیښودو سره هریوه بدي ختمه کړې ده. خودامسئله زمادوس خبره نه ده، خور ما سره ډیره مینه کوي. دخپل ځان نه مې جداکولی نه شي ځکه چې هغه اکثر ناروغه وي، دهغې لورهم نه شته هرڅه کیدای شي خوچې کوم انسان سره څلیریشت ګهنټې اوسیدل وي دهغه نه پرده څنګه کیدای شي؟ زه هروخت پریشانه اوسیږم اوذهني پریشاني هم ښکارشوې یم، هروخت دالله تعالی ویره اودالله تعالی ویرې زما سکون ختم کړی دی، خلک زماپه حالت باندې شک کوي. کله چې ورته دامسئله بیان کړم؛ نویقین نه کوي چې ددومره وړې مسئلې له پاره دومره پریشانه یم، هغوی داوړه مسئله ګڼي، خوزه خپل ضمیر څنګه ویده کړم کوم چې ماهروخت پریشانه کوي، زماعمرنولس کاله دی اوزه ددولس زده کونکې یم.

جواب: پرده خوداوښي نه هم شته[3]، خود څادر پرده کافي ده، پرته د ضرورت نه ورسره خبرې

---

[1]]وسترالوجه (درمختار) وأطلقه فشمل المرأة لما ف البحرعن غاية البيان من أنهالَاتغطى وجههاإجماعًا اه أى وإنما تستروجهها عن الأجانب بإسدال شىءٍ متجاف لَايمس الوجه (شامى ج:٢ ص:٤٨٨ فصل فى الإحرام، كتاب الحج)

[2]]وقال فى الفتاوى الحاقانية المعتبرفى افسادالصلاة انكشاف مافوق الأذنين من الشعر (حلبى كبيرص:٢١٢)

[3]]،، وليضربن بخمرهن على جيوهن ولايبدين زينتهن إلَّالبعولتهن أوابائهن...الآية (النور:٣١) دغسى د ص:٨١ حاشيه نمبر ٤ اوګورئ)۔

مه کوئ، نه دضرورت نه پرته دهغوی مخې ته ورځئ اودخپل وس مطابق خپل بدن پټ ساتئ اوکه چیرې دې کوتاهي وشي؛ نوتوبه اواستغفار کوئ.

په خوله ویل شوی پلار، ورور یازوی پردي دي
شرعا له هغوی نه پرده کول لازم دي

سوال: مولانا! زموږ پردي ملک ته درزق په تلاش کې راغلیو خلکو ژوند هم عجیبه وي، هم هغه حساب دی چې ,,وتلی ستاپه تلاش کې وم خپله ورک شوم،، زموږ خپل وطن، خپل کور او خپل خپلوان په زرګونو میله لرې پریښودل اودحلال رزق په ذریعه باندې دخپلوانوخوشالۍ اخیستلوله پاره راوتلي وو، خوخپلې خوشالۍ اوذهني سکون موورک کړ، څنګه چې وطن کې داوسیدونکو خلکو، بلکې پخپله زموږ دوطن نه بهراوسیدونکوخلکوخیال دی، چې دلته دکجورو په ونوباندې ریالونه، درهمونه اوډالرې ځوړندې دي، یوازې لاس اوچتولواودهغې د شوکولو ضرورت دی، حالانکې دخپل وطن، د مورو پلار، ښځې اوبچیونه دلیرې والي عذاب، دپردي وطن سختۍ، د حقارت سلوک، دمشین په شان کارکول، دلته تیرشوی یوکال خپل وطن کې دتیرشویولسو کلونوبرابرشي، سهارنه ماښام پورې کار کول اوکله چې ستړي ستومانه کټ کې سملې؛ نود کوروالو یادونه، دهغوی فکرونه، خط رانغی یوه پریشاني، بیاملکي حالات، یوطرف ته داژوند ،بل طرف دکورمشران یعنې دچا پلاردی، خاوند دی، ورور دی دهغوی دوطن تلو له وجې او وطن کې دهغوی ښځې، لوڼه اومیاندې یواځې پاتې کیدو له وجې پریشاني پیداکیږي، معاشره کې مسئلې پیداکیږي،کوم کورونه چې موږ د صحرا په شګه کې دخپلو وینو په ګټه باندې جوړکړي وو،دهغو دیوالونه غورزیږي، موږ خلک په خپلو کورونوکې ناپیژندګلوشوي یو، زموږ دواپسۍ په ذکر باندې هم کوروالاخفه شي اوموږ نه یوازې دپیسو ګټلو مشینونه جوړشوي دي.

زه ددې ډیروخبرومعافي غواړم، ستاسویوه یوه لمحه قیمتي ده، خودمعاشرې کومې مسئلې طرف ته ستاسوتوجه کول غواړم، هغه هم دمذهب اومعاشرې په نزدباندې څه کمه اهمه نه ده، ددې له وجې ډیرکورونه تباه کیږي، دښځې او خاوند دمینې محبت ژوند په نفرت بدلیږي، درسوایي اوجدایي حدته رسیږي، دا خبره داسې وګورئ:

زید زاهدې سره واده وکړ، خانداني اومعاشرتي لحاظ سره اومذهبي لحاظ سره دواړه خاندانونه دفخراوعزت قابل دي، دواړه کې اخري حدپورې مینه اواتحاد دی، خلوص دی، د ښځې په خاوندباندې اودخاوندپه ښځه باندې اعتماد دی، ښځې دخاوندپه هرمشکل او پریشاني کې مددکوي، غریبي کې ورسره مددکوي دښځې خپل ورورنه شته، ښځه عمرنه ورور جوړوي او عمروایي چې دازما دخپلې خورپه شان ده(عمرهم واده کړی دی اود بچیو پلار دی) د زید په الله تعالی باندې اودخپلې ښځې په کردار باندې بې انتهابهروسه ده، کوم کس

چې وروروجوړ کړل شوی دی هغه هم یوشریف اودښه کردار مالک دی،خوزیدباربارخپله ښځه دې باندې پوهوله چې: داسمه چې زما تا باندې اعتباردی؛خوخولې سره ویل شوې ددې رشتې هیڅ اعتبار نه شته اوپه خاص ډول داسې حالت کې کله چې دښځې خاوند، پلار یا ورور بهرملک کې وي؛ نوهغې له پاره نامحرم سره ملاویدل نه دي پکار، په دې کې رسوایۍ ده، خوښځه یې ضدکوي اواصرارکوي چې نه عمر زما د وروڼو په شان دی اوزه به هغه سره ملاویږم ددې خبرواثرداکیږي چې ورو ورو هغوی دواړوکې دمینې، خلوص اوهمدردي کوم تړون و هغه کمزورې کیدل شروع شو، نزدیکت په لیرې والي بدل شو اوکه چیرې خاوند د واپسۍ اراده کوي؛ نوښځه ورته دنوروخلکومشورې بیانوي چې د ملک معاشي حالات خراب دي، له دې وجې واپس راتلل نه دي پکار دې مشوره ورکونکو کې دخولې ویل شوي ورورهم شامل دی، چې هغه په ځانته والي کې زیدته هروخت دامشوره ورکوي چې هغه ته واپس راتلل پکارنه دي.

اخرداچې بدترین تعلقات داسې شي چې خلک دهغوی طرف ته ګوتې اوچتول شروع کړي، الزامونه لګوي اوخبره تردې حده پورې رسیږي چې زید په قتل کولوباندې راضي شي.

مولانا! دایوازې دزید کیسه نه ده، داسې په زرګونوکیسې پیدا کیږي، ډیرکورونه برباد شول، خپلوي ماتیږي، بچي بې کوره کیږي دالله تعالی له پاره! خپل کالم کې موضوع باندې قلم اوچت کړئ او ووایئ چې اسلام کې، قران کې اودرسول الله ﷺ دارشاداتوپه رڼاکې ددې خولې سره ویل شویو رشتو(خپلویو)،څه حیثیت دی؟ او دیوې ښځې له پاره په خولې باندې ویل شوي کس سره هم داسې ملاویدل، هغه ته په خاوندباندې ترجیح ورکول اوکله چې خبره عزت او بدنامي ته ورسیږي، ددې باوجود په ښکاره سره داویل چې زما ضمیرپاک دی زه به ملاویږم! ترکوم حد پورې جائزدي؟ او مذهب کې ددې خبروڅه سزا یا جزاده؟ اسلام دهریوسړي او ښځې د ملاویدو له پاره څه حدود مقررکړي دي، داخوهغه ورور جوړونکو ښځو ته معلومیدل پکاردي اوهغه وروڼه جوړیدونکو سړیوته هم دخپلو خویندو دعزت خیال ساتل پکاردي. چې دهغوی له وجې دهغوی دخویندوپه عزت پسې خبرکیږي، دهغوی کورونه بربادیږي، خو زموږ په معاشره څه وشو؟ هرکس خود غرضه او خود سره شوی دی.

جواب: شریعت کې په خولې دجوړشوي زوی، پلاریاوروروهیڅ حیثیت نه شته[1]، هغه بیاهم ناپیژندګلو دی او دهغوی نه ښځې ته پرده کول لازمي دي، هم دې خولې سره ویل شوي په چکر کې په سوونو خاندانونوخپل عزت نیلام کړی دی، له دې وجې دښځې دا ویل چې زه به خولې باندې ورور ویل شویو سره ضرورملاویږم، دالله تعالی اودهغه رسول ﷺ نافرماني اود بې

---

[1] [قال تعالى:،،وماجعل أدعيائكم أبنائكم ذلكم قولكم بأفواهكم والله يقول الحق وهو يهدى السبيل،، (الأحزاب: ٤)_

حيايي خبره ده او داويل چې زما ضميرپاک دی، هيڅ معنا نه لري، ځکه چې خبره د ضميرپه پاکيدويانه پاکيدو باندې نه ده، دچا د ضمير خبرخو به هغه ته وي يا الله تعالى ته بنه پته ده، چې دچا ضمير ترکوم حدپورې پاک دی، خبره دې باندې ده چې کله خولې باندې ويل شوی وروره شرعي ډول ناپېژند ګلودی: نو ناپيژند ګلوسړي سره (دخاوند د ډيروخت په غيرحاضري کې) مسلسل ملاويدل څنګه حلال کيدای شي؟ که چيرې د هغه ضميرپاک هم وي: نوبيا به هم د تهمت او دخبروکولوموقع ملاويږي او احاديثوکې دداسې موقعونه د بچ کيدوتاکيد راغلی دی. حديث کې دي:

،،اتقوا مقام التهمة،،[۱]

ترجمه: دتهمت د مقام نه ځان ساتئ.

ايا پرده يوازې دسترګو وي که برقع او څادرهم ضروري دی؟

سوال: دنن سباجديد دورکې ويل کيږي چې پرده يوازې دسترګو وي، که چيرې ښځې سترګې ښکته کړې يا حفاظت يې وکړي؛ نو دبرقعې يا څادرضرورت نه شته، داخبره ترکومه حده پورې صحيح ده؟

جواب: ايا اوسني دورکې دقران کريم هغه ايتونه او دنبي کريمﷺ ارشادات منسوخ شول کومو کې چې دپردې حکم دی؟ اوسترګې ښکته کولو باندې ټوله دنيامسلمانان او غيرمسلم عمل کولو؛ نو تاسو به ويلی شو چې کله دکتلوڅوک نه شته؛ نوبيا پرده دځه له پاره وکړو؟ خوکله چې بدنظرونه څلوروطرفونه دښکاره مخونوتماشه کوي؛ نو ايا د هغوی دګندګي نه دبچ کيدوله پاره به دپردې ضرورت نه وي...؟[۲]

دزړو(بوډيو) ښځوله پاره دپردې حکم

سوال: ددستورکميشن مشرمولاناظفراحمدانصاري په خپل يوبيان کې فرمايلي دي چې: پنځه څلويښت يا څلويښت کاله عمرته رسيدونه وروسته ښځې له پاره شريعت کې دپردې شرائط هم نرميږي، دې باره کې تاسونه پوښتنه کول غواړم چې ايادې عمرکې ښځوته

---

[۱] لقوله عليه السلام:،،إتقوامواضع التهم،، هومعنى قول عمر:من سلك مسالك التهم إتهم...إلخ (الموضوعات الكبرى ص:٤٩، طبع قديمى)_

[۲] ،، يَأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيْبِهِنَّ،، (الأحزاب: ٥٩) وقل للمؤمنت يغضضن من أبصارهن،، (النور:٣١) أيضاً: وتمنع المراة الشابة من كشف الوجه بين رجال لالأنه عورة بل لخوف الفتنة....إلخ. وفى الشامية:لأنه مع الكشف قديقع النظرإليهابشهوة (شامى ج:١ ص:٤٠٦، باب شروط الصلاة)_

سرېوسره دفترکې د کار کولواجازه ورکیدای شي، یا نوروکارونو کې دسرېوسره پاتې کیدای شي؟ دوزارت یاسفارت منصب ورته ورکول کیدای شي؟ غرض داچې ترکوم حدپورې دپردې په حکمونو کې نرمي کیدای شي؟

جواب: دپردې دحکمونودنرمیدودامطلب نه دی چې اوس هغې باندې نسواني حکمونه نه جاري کیږي، بلکې کوم کارونه چې دسړیو دي یاچې کوم کارونوکې پردو سړیو ازاد ملاویدل یادیواخې والي ویره وي هغه اوس هم جائزنه دي.[1]

ایا ودونوکې ښځوله پاره په پرده کې تخفیف شته؟

سوال: اکثرښځې پرده کوي اوپه ودونووغیره کې یې نه کوي، حالانکې په ودونوکې هغوی سره سړي هم مخامخ کیږي اوکه چیرې مخامخ ورسره نشي؛ نوفلم جوړولو یا تصویر ویستلو سره دهغې کمی پوره شي. چې پرده کونکې ښځې هم سړي ویني، ایاداسې پرده مناسب ده؟ او زمایه خیال کې ودونویانوروداسې پروګرامونوکې پرده کې اوسیدل پکاردي، که سړي وي او که نه وي، خو چې فلم جوړیږي. تاسووایئ چې دغو ښځوته پرده کونکې ښځې ویل کیدای شي؟

جواب: ستاسوخیال صحیح دی چې داسې ښځې پرده کونکې، نه بلکې بې پردې دي.

د پردې حدود څه دي؟

سوال: اسلام کې صحیح پرده څه ده؟ ایا لاسونه، پښې، مخ او سترګې ښکاره ساتل کیدای شي؟ ډیرې اینجلۍ مې اکثرمخ ښکاره ساتلوسره پرده کولوباندې لیدلي دي اوزمایه خیال مخ هم دپردې شی دی. حنفي مسلک یااسلام کې لاسونه دتلو پورې، د پښو او سترګو ښکاره ساتلواجازه شته اوکه لاسونواو پښو له پاره هم د ستاني اوجرابې استعمالول پکاردي، مطلب داچې تاسودپردې د صحیح طریقې وضاحت وفرمایئ!

جواب: لاسونه، پښې اوسترګې ښکاره اومخ پټ ساتل پکاردي.[2]

پرده له کومو خلکو اوڅومره پکار ده؟

سوال: زه دیومعززسید خاندان سره تعلق لرم، زموږکورکې هم پرده کیږي، خو له خپلو خپلوانو څخه نه، زه دخپلوتولونامحرمه خپلوانو نه پرده کول غواړم، کله چې ماداسې وکړل؛ نود نورو خلکونه پرته خپل موروپلارمې هم مخالفت کوي، زه تې وي نه ګورم اود ناپیژندګلو سړیو تصویران هم نه ګورم، مور وپلارمې پریشانه دي، مهرباني وکړئ ماته دقران اوسنت

[1] عن ابن عباس أن النبی صلی الله علیه وسلم قال: لَایخلون رجل بإمرأة إلّامع ذی محرم....إلخ (صحیح البخاری ج: ۲ ص:۷۸۷، باب لَایخلونّ رجل بإمرأة إلّا ذومحرم)ـ

[2] ،، ولایبدین زینتهن الّاماظهرمنها ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن،، (النور: ۳۱)ـ

مطابق ووایئ چې ماته څه کول پکاردي؟ زه خپل مورو پلار د ځان له وجې پریشانه نه شم لیدلی، خو د الله تعالی د حکمونو خلاف ورزي کول هم نه غوارم، حضور ﷺ چې کله د حضرت اسماء رضی الله عنها نرې جامو باندې اعتراض کړی و؛ نو دا یې هم فرمایلي و چې د مجبورۍ په حالت کې ښځه د خپل نژدې محرم مخکې مخ ښکاره کولی شي، دې سلسله کې هم وضاحت وفرمایئ؛ نو مهرباني به وي، ایا مور د خپلو ترونو، ماماګانو او تریانو وغیره بچیو په مخکې مخ ښکاره کولی شو؟

جواب: د کومو کسانو سره چې د ښځې نکاح د همیشه له پاره حرامه وي هغوی ته محرم ویل کیږي[1] او کو موسره چې نکاح کیږي هغه د ښځې له پاره نامحرم دی او شرعي طور باندې د نامحرم نه پرده ده[2]، له دې وجې د ترور بچیو او تره بچیونه هم پرده کول پکاردي او که کله ناکله د مجبورۍ له وجې د نامحرم مخې ته راتلل وشي؛ نو مخ پټول پکاردي[3] د نامحرمه خپلوانو سره پرته د تکلف نه خبرې کول او پرته د پردې نه هغوی سره ملاویدل شرعي او اخلاقي دواړو باندې قتل کونکي زهر دي.

له کوره بهر بې پردې ښځې کورکې د خپلوانو نه ولې پرده کوي؟

سوال: اوس پردې یو بل رخ اختیار کړی دی، هغه دا چې ښځې او اینجلۍ داسې خوښکاره مخ ګرځي، دو کانونو کې سوداګانې اخلي او د چا کتلو یا نه کتلو هیڅ پرواه نه کوي، خو کله چې په خپل کورونو کې وي او هغه وخت کې څوک میلمه یا بل څوک راشي؛ نو سمدستي پرده وکړي او د چا مخکې بالکل نه راځي، تاسو ویلی شئ چې د مسلمانانو ښځو او اینجلیو له پاره د دې اوسنۍ پردې په اسلام کې څه شق وغیره شته؟ او که نه شته؛ نو بیا کورته راتلونکیو شریفانو څخه د پردې کولو څه مطلب دی او دغه شان د شریفانو خلکو زړه هم خفه کیږي او زړه خفه کیدل پخپله یوه لویه ګناه ده.

جواب: اعتراض په صحیح شي باندې نه وي غلط باندې وي، تاسو ته اعتراض په (ماډرن بې پردګۍ) باندې کول پکاردي، کوم چې د بې حیایي د حدونو نه هم مخکې تللې ده، پرده په هر حال پرده ده، هغې باندې اعتراض کول نه دي پکار، البته دا ضروري ده چې کومه ښځه د الله تعالی او د رسول ﷺ حکم ګڼلو سره پرده کوي، هغه به د الله تعالی او د رسول ﷺ د رضامندۍ مستحقه وي او کومه یې چې د فیشن په ډول کوي هغه به د دې رضامندۍ نه محرومه وي.[4]

---

[1] ومحرمه هی من لایحل له نکاحها ابدا بنسب أو بسبب (درمختار مع ردالمحتار: ج ٦ ص: ٣٦٧، کتاب الحظر والإباحة)

[2] ،، يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّ،، (الأحزاب: ٥٩)_

[3] تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجهها فتقع الفتنة (ردالمحتار ج: ١ ص: ٤٠٦، باب شروط الصلاة)

[4] عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال: سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول: [بقیه په راروانه صفحه

له وربنداركانو پرده څومره ضروري ده؟

سوال: زمانهه زامن دي، هغوکې د دريو ودونه شوي دي، اصل کې مسئله داده چې زماتول زامن له وربندارګانو پرده کوي، پوښتنه داده چې له وربندارې څخه څنګه پرده کول دي؟ اياهغوی نه به هم دعامونا پيژندګلوښځوپه شان پرده وي ياڅه ګنجائش په کې شته؟ مثلاً: که ضروري خبره کول وي ياخوراک څښاک وي؛ نومخې ته تلی راتلی شي؟ ځکه که چيرې له وربندارې نه دعامو ناپيژندګلو ښځوپه شان پرده کوي؛ نوکورکې به اوسيدل ګران شي.

جواب: دبهابي(وربندار) نه پرده خودعامو خلکوپه شان ده، خوکه په تلل راتلل ګران شي، له دې وجې يوازې دڅادرپرده کافي ده،ضروري خبره هم کولی شي اوخوراک وغيره هم راوړلی شي.

د نرسې له پاره د ناروغ سړي خدمت

سوال: عام ډول باندې مسلمانې اينجلۍ دنرسنګ پيشه خپلولونه ځان ساتي، مادې سوچ سره نرسنګ ټرينګ کې داخله اخيستې وه چې زموږ په شان مسلمانې اينجلۍ به هم راځي اودا پيشه به خپلوي، خودې پيشه کې دسړيواوښځودواړوخدمت کول وي، د اينجلۍ کيدوپه حيثيت باندې خو دښځو او ماشومانوکارکولی شي، خو د سړيوپه وارډکې ديو ناپيژندګلو سړي په زخم باندې مرهم پټۍ وغيره لګول ديوې مسلمانې اينجلۍ صحيح دي؟ مهرباني وکړئ د اسلام اوشريعت په رڼا کې تفصيلي جواب راکړئ!

جواب: دسړيو ناروغانو دخدمت اوپټيووغيره لګولوله پاره سړي مقررول پکار دي، له نامحرمه ښځونه دا ډول خدمت اخيستل جائزنه دي.[1]

له وربندارې نه د پردې حد

سوال: موږ دوه ملګري يو اوالحمدالله دواړو په خپلو کورونوکې دشرعي پردې مکمل اهتمام کړی دی، خوزماملګری ماپه دې خبره باندې تنګوي چې ته دشريعت خلاف ورزي کوې او دخپلو وربندارګانو نه پرده نه کوې اودهغوی سره په يوکورکې اوسيږې اوداعتراض کونکي بل ورورنه شته، دهغې له وجې هغه اعتراض کوي او موږ درې ورونه يو اود دريو واړو ودونه شوي دي ستاسويوه ليکل شوې مسئله ماهغه اعتراض کونکي ته وړاندې کړه چې دضرورت په وخت کې وربندارې سره خبرې کيدلی شي اوهغه لاسونه، پښې اومخ ښکاره کولی شي، خو هغه وايي چې دې مسئلې سره هيڅ دليل نه شته، له دې وجې يې زه تقليدنه کوم. تاسوته

...بقيه د تيرمخ]... إنماالأعمال بالنيّات وإنّمالامرىء مانوى الحديث (بخارى ج:١ ص:٢، باب كيف كان بدء الوحى)۔

[1] ولَايمس الرجل المرأة وهماشابان سواء كانت الصغيرة ماسة والبالغ ماس (البحر ج:٨ ص:١٩٩)۔

خواست دی چې وضاحت سره دقران اوسنت په رڼاکې بیان وفرمایئ.

جواب: حضرت مولانااشرف علي تهانوي(رحمة الله عليه) لیکي کوم خپلوان چې محرم نه دي. مثلا: دترورزوی ، مامازوی، دتره زوی یااوښی یالیور وغیره دپیغلې ښځې له پاره دهغوی مخې ته راتلل اوپرته دځه تکلف خبرې کول نه دي پکار. که چیرې دکوردوړوک والي یادهروخت تلو راتلو له وجې ژوره پرده نه شي کیدای؛ نوله سرنه ترپښنو پورې ځان یو زوړ څادرباندې پټولو سره اوشرم اوحیاسره دضرورت په وخت کې دهغوی مخکې راتللی شي اولاسونه، دسر ویښتان اوپنډۍ ښکاره کول حرام دي، دغه شان ددې خلکوپه مخکې ښځې له پاره عطر لګولوسره راتلل جائزنه دي اونه دې شرنګیدونکي کالي اچوي.(تعلیم الطالب ص۵)[۱]

د وریرې او خورځې له خاوند نه پرده شته

سوال: ماته چاویلي دي چې زوم که دهرې درجې وي، دهغه نه پرده نه شته، مثلا: دحقیقي خور، وریرې اودخورځې دخاوندنه. آیاداخبره صحیح ده؟

جواب: دوریرې اوخورځې دخاوندنه په شرعي ډول پرده شته، هغوی په شرعي ډول زومان نه دي.[۲]

د لیورځې د زوم نه هم پرده ضروري ده

سوال: زه دخپل لیوره دزوم نه پرده کوم، خلک وایي چې دکوردسړي نه پرده نه دي کول پکار اومخې ته راتلوکې هیڅ بده خبره نه شته، تاسو ووایئ چې پرده شته اوکه نه؟

جواب: له هغه نه هم پرده شته.[۳]

سوال: کله چې د لیوره، دخاوند اوښي، خپل اوښي (دخورخاوند) ددې ټولونه دپردې حکم دی؛ نو زموږ مشران اوخاوندان او وروڼه موږ ته دپردې کولو ولې نه وایي اوموږ دهغوی مخې ته راتلو باندې ولې مجبوروي؟

جواب: غلط کوي.

پردې له پاره کوم پوښښه دی څادرکه برقعه؟

سوال: (۱) اسلام کې دپردې اهمیت ډیرزیات دی، خودپردې اصل مفهوم څه دی؟ ایاښځوله پاره د برقعې استعمالول لازمي دي؟ او اوسني دورکې چې دبرقعې څنګه استعمال کیږي، ایا

---

[۱] تفصیل دپاره اوګورئ: إمدادالفتاوی ج: ٤ ص: ١٧٧)_

[۲] قال تعالی: يٰأَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَٰبِيبِهِنَّ،،جمع جلباب وهي الرداء التي تشتمل بهاالمرأة فوق الدرع والخمار(تفسيرالمظهري ج:٧ص:٣٨٣ولَايبدين زينتهن الآية النور:٣١)

[۳] ایضا)_

هغه په اسلام کې جائز دی؟

جواب: دپردې نه مراد دټول بدن پټول دي، که هغه په څادر باندې وي او که په برقع باندې، کومه برقع چې دستر فایده ورنه کړي هغه بې کاره ده.[1]

دښځې سړیو ته خطاب کول او ښځو سره خبرې څنګه کول پکاردي؟

سوال: ۱ ایا ښځه دغیر محرمو سړیو په جلسه کې وعظ یا دمعاشرې د اصلاح یاد رواجونو د اصلاح باره کې تقریر کولی شي؟ (پرده په کور کې دننه ده؟)

سوال: ۲ ایا ښځه پرته دضرورت نه غیر محرم ته خپل اواز اورولی شي؟

سوال: ۳ ایا حضرت عائشه رضي الله عنها حضرت فاطمة الزهرا رضي الله عنها یا نورو صحابیاتو په شان نیکانو خلکو په پرده کې وعظ کړی دی؟

سوال: ٤ صحابه کرامو رضي الله عنهم به دضرورت په وخت کې دامت دمور حضرت عائشې رضي الله عنها نه دمسئلې باره کې څنګه پوښتنه کوله؟

جواب: ۱ دنامحرمو په مخکې پرته دپردې نه تقریر کول جائز نه دي، حرام دي[2] او دضرورت په وخت کې په پرده کې خبرې کول جائز دي، خو په خبرو کې سختي پکار ده، چې دهغه له وجې دسړي دښځې طرف ته کشش پیدا نه شي.[3]

نن سبا چې جلسو کې ښځې او سړي په یوځای باندې خطابونه کوي، دا داوسني جاهلیت بدعت دی.

جواب: ۲ له ضرورت پرته جائز نه دي، په خاص ډول کله چې فتنې ویره وي او عام بازاري خلک چې راجمع شوي وي[4]، هم له دې وجې ویل شوي دي.

نه تنها عشق از دیدار خیزد بسا این دولت از گفتار خیزد

جواب: ۳ پرته دپردې نه تقریر کول ثابت نه دي او نه پرته دضرورت نه بیا دمسلمانانو مور باندې دنن سبا ښځې ته او دصحابه کرامو رضي الله عنهم مقدس زمانې باندې دنن سبا دګنده زمانې قیاس کول بدعقلي ده.

---

[1] ایضاً۔

[2] ولَانجیزلهن رفع أصواتهن ولَاتمطیطها ولَاتلیینها وتقطیعها لما فی ذالك من استمالة الرجال إلیهن وتحریك الشهوة منهم (فتاوى شامي ج: ۱ ص: ٤٠٦، باب شروط الصلوة، مطلب فی سترالعورة)۔

[3] ،،یٰنسآء النبي لستن کاحد من النساء ان اتقیتن فلاتخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض وقلن قولًامعروفا،،(الأحزاب :۳۲) مسئلة: المرأة مندوبة إلی الغلظة فی المقال إذاخاطبت الأجانب لقطع الإطماع (تفسیرالمظهری ج: ۷ ص:۳۳۸)

[4] ایضا پورتنۍ حواله۔

جواب: ٤: قران کریم کې دي: ,,**فاسئلوهن من وراء حجاب**،،

(**ترجمه**) که دپاکو ببیانونه څه پوښتنه کول وي؛ نوپرده کې یې ترې کوئ) له دې وجې به یې ترې پرده کې پوښتنې کولې.

د پردې مخالفت کې د مورو پلاراطاعت ضروري نه دی او د اوښیو نه هم پرده ضروري ده

سوال: دعالمانونه مواوریدلي دي چې زوی باندې داسلامي شریعت مطابق دمور وپلار اطاعت واجب دی، که چیرې هغوی حکم وکړي چې خپلې ښځې ته طلاق ورکړه؛ نوهغه دې ورته طلاق ورکړي، بل طرف ته اسلامي شریعت کې واده مؤکدسنت ګرځول شوی دی او ښځې پرده یې واجب یافرض عین اویه خاص ډول حدیث نبوي ﷺ کې ښځې ته دخاونددوروڼو نه سختې دپردې کولو حکم دی، زمادواده درې کاله شوي دي، ماداسلامي شریعت مطابق ښځې ته دخپل (دخاوند) دوروڼو (حقیقي اومیرني) نه دپردې کولو حکم وکړ، له دې وجې هغه دشریعت دحکم منلوله وجې سخته پرده کوي، دهغې(ښځې) نورې څلور(ناواده شوې) خویندې هم شته، اوس ماته سخته مسئله راوړاندې شوې ده اودهغې له وجې سخت پریشان یم اوداسې راته محسوسیږي، چې دشریعت دا دوه حکمونه یوبل سره جنګیږي، هغه داچې زماورونه او زما مورپلاریه دې خبره باندې (پرده کولوباندې) ډیرزیات خفه دي اوله ماسره یې تعلق ختم کړی دی، اوس که چیرې ماواده نه کولو؛ نو مؤکد سنت به پاتې کیدو اوچې واده مې وکړ؛ نودښځې پرده واجب شوه، بل طرف ته دموروپلاراطاعت هم واجب دی که چیرې دپردې والاشرعي حکم منم اودې باندې عمل وکړم؛ نودموروپلاراطاعت په شرعي ډول واجب دی، پاتې کیږي اوکه چیرې دموروپلاردحکم اوخوښې اطاعت وکړم؛ نوپرده چې په شرعي ډول واجب ده پاتې کیږي، بل طرف ته خسرګنۍ والاهم وایي چې کله دنورو خویندو ودونه وشي؛ نود دوی دخاوندانوبه هم په ښځه باندې سترنه کوې اوښځه هم وایي او داویره ده، چې کله زه ښځې ته دخپلو اوښونه دپردې حکم وکړم؛ نوزموږ دکورماحول به خراب شي، دښځې دمهرحق پنځویشت زره روپۍ کومې چې زماپه ذمه دي، دهغې مطالبه به کوي، زه غریب سړی یم، دفترکې کلرک یم، په تنخواه باندې مې دکورګذاره په مشکله باندې کیږي، دمهرحق له پاره دخپلې ګټې نه یوه پیسه هم نه شم بچ کولی اوتقریبا داراته اندازه ده چې دمهرحق (اګرچې انکارترې نه کوم) خوټول ژوندبه یې هم ادانه کړای شم، خدای له پاره! تاسوته خواست کوم چې داسلامي شریعت مطابق ماته دراتلونکي وخت له پاره مناسبه طریقه وښیئ، زه به تاسوته ټول عمردعاګانې کوم، الله تعالی دې ستاسواوستاسودکوروالوپه علم کې اضافه وکړي او اجردې درته نصیب کړي.امین!

جواب: دموروپلاردا ویل چې ښځه باندې دورونو نه پرده مه کوه، د شریعت خلاف دي او دهغوی داسې حکم منل ګناه ده[1] موروپلارکه چیرې یوازې هم له دې وجې تعلق ختم کړی وي؛ نوهغوی ګناهګاردي، تاسوهغوی سره تعلق مه ختموئ، ستاسودخسرګنئ مطالبه چې ستاسوښځه به دخپلو اوښونه سترنه کوي هم دشریعت خلاف ده، که چیرې ستاسوښځه اصرار کوي: نوهغه دالله تعالی اود رسول الله ﷺ په حکم باندې پوهه کړئ، خوکه چیرې هغه راضي نه وي اودطلاق مطالبه وکړي؛ نو هغې ته ووایئ چې خلع وکړي، یعنې دمهرحق دمعاف کولوپه شرط باندې دې طلاق واخلي.

دپردې باره کې څو پوښتنې

سوال: بنده له تاسونه دپردې باره کې د یوڅو پوښتنو جوابونه د شریعت مطابق غواړي:

سوال: ۱ :دیوې مسلمانې ښځې له پاره په خپلوانو کې دکوموکوموسړیونه پرده کول ضروري دي؟

سوال: ۲ : دمسلمانانوښځوله پاره دپردې فرض کیدل دقران کریم دکومو ایتونوله وجې وشو؟

سوال: ۳ : زموږموجوده معاشره کې دښځوبې پردې وتل اودفترونو فیکټریوکې نوکري وغیره کول عامه خبره جوړه شوې ده اوبده نه ګڼل کیږي، داسې خراب شوي ماحول کې سړې د نظرونو حفاظت څنګه کولی شي؟ لارو اوموټرو کې دکوشش کولو باوجود باربارنظرغورځیدو له وجې به ګناه وي اوکه نه؟

جواب: ۱ : داسې خپلوان له کوموسره چې دښځې رشته نه شي کیدای، لکه پلار، نیکه، ورور، وریرونه، خوریونه، تره، ماماوغیره، هغوی ته دښځې محرم ویل کیږي[2]، دهغوی نه دښځې له پاره پرده کول نه شته اوهغه ټول خلک کوموسره چې نکاح کیدای شي دهغوی نه پرده لازمه ده، لکه د ماما زوی، دتره زوی، دترورزوی او داسې نور....[3]

جواب: ۲ : دپردې فرضیت دقران کریم دډیروایتونونه ثابت دی، مثلاً: د سورة احزاب په ایت نمبر۳۳کې دالله تعالی ارشاد دی:

(وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى) (سورة احزاب:۳۳)

ترجمه: تاسوخپلوکورونوکې په کلاره ناستې اوسیږئ اودپخوانۍ زمانې دجاهلیت په شان ډول اوسنګارمه ښایئ.

---

[1] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص:۳۲۱)_

[2] ومحرمه هى من لَايحل له نكاحها أبدًابنسب أوبسبب(درمختارمع ردالمحتارج:٦ص:۳٦۷كتاب الحظر والإباحة)

[3] وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن إلَّالبعولتهن أوابائهن...الآية (النور: ۳۱)_

بل ځای کې ارشاد مبارک دی.
﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ﴾ (سورة النور: ۳۱)

ترجمه: اوخپل ډول سنګار دې چاته نه ښکاره کوي، مګر خپلو خاوندانو ته، یا خپلو پلارانو ته، یا خپلو خسرانو ته. یا خپلو زامنو ته، یا د خاوندانو زامنو ته، یا خپلو ورونو ته، یا خپلو وریرونو ته، یا خور ویونو ته. یا د خپل (مذهب) ښځو ته، یا خپلو وینځو ته، یا له سړیو نه هغه خادمانو ته چې نفساني خواهشات نه لري، یا هغو ماشومانو ته چې لا د ښځو د پردو د خبرو نه واقف نه وي.

یو بل ځای کې ارشاد مبارک دی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾ (سورة الاحزاب: ۵۹)

ترجمه: اې پیغمبره! خپلو بیبیانو، خپلو لوڼو ته او د مسلمانانو ښځو ته ووایه چې خپل څادرونه دې په ځان راخوروي.

جواب: ۳: د ښځې له پاره داسې ځای کې نوکري کول حرام دي، کوم ځای کې چې د هغې نا پېژندګلو سړیو سره ملاویدل کیږي او داسې ګنده ماحول کې، کوم چې زموږ معاشره کې پیدا شوی دی. دیو داسې کس له پاره د خپل نظر حفاظت کول ډیر ضروري دي، کوم چې خپل ایمان سلامت وړل غواړي، قصدا د نامحرم طرف ته نظر کول نه دي پکار او که چیرې یو ناڅاپه نظر پریوځي؛ نو سمدستي یې لیرې کول پکار دي.[۱]

د (لیور مرګ دی) مطلب

سوال: ما د خپل زوی نه یو حدیث اوریدلی دی چې د هغه مفهوم دادی، چې لیوریې مرګ ګرځولی دی؛ نو آیا دا حدیث دی؟ او که چیرې حدیث دی؛ نو د دې حدیث نه مراد څه دي؟

جواب: د دې حدیث مطلب ښکاره دی، چې د لیورنه د مرګ په شان ویریدل او بچ کیدل پکار دي. هغه سره بې تکلفي سره خبرې کول نه دي پکار او یوازې د هغه سره ناسته وغیره نه ده پکار.[۲]

---

[۱] عن جریربن عبدالله قال: سالت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن نظرالفجائة فامرنی أن أصرف بصری مشكوة ص: ۲۶۸، كتاب النكاح، باب النظرإلى المخطوبة، الفصل الأول_

[۲] قال الحموالموت،أى دخوله كالموت مهلك يعنى الفتنة منه أكثرلمساهلة الناس فى ذالك (مرقاة ج:۳ ص:۴۰۹)_

د خاوند په وينا پرده پريښودل

سوال: ديوبنه خاندان اينجلۍ چې هغې دماشوموالي نه ترپيغلتوب پورې دشريعت مطابق پرده کوله، خوکه چيرې له واده وروسته خاوندهغه په برقع کوزولو مجبوره کړي يايوازې مخ ښکاره کولو باندې مجبوره کړې؛ نوداسې صورت کې ښځې له پاره جائزدي چې هغه ټوله برقعه کوزه کړي يامخ ښکاره کولوسره په سړيوکې ازادي سره ګرځي، زمادلږشان علم مطابق په مسلمانانو ښځو باندې پرده بالکل همدغه شان فرض ده څنګه چې لمونځ اوروژې په مسلمانانو باندې فرض دي، ايادسړي له طرفه دداسې قسمه سختي له وجې عمل کول جائز دي؟ شريعت ددې له پاره څه حکم ورکوي؟ دنن سبا معاشره کې ځينې اينجلۍ دماشوموالي نه پيغلتوب پورې د شريعت مطابق پرده کوي، خوله واده وروسته په خپله خوښه پرده ختمه کړي اودهغې ټول الزام په عام ډول خاوندانوباندې اچول کيږي، زه تاسودا ويل غواړم چې شريعت داسې قسمه معاملې باره کې څه حکم کوي؟

جواب: پرده شرعي حکم دی، دخاوندپه حکم باندې نه مخ ښکاره کول جائزدي اونه پرده پريښودل جائزدي[1] که چيرې يې خاوندمجبوروي؛ نو دهغه نه طلاق اخيستل پکاردي چې هغه داسې ښځه وکړي چې هغه هرچاته دخپل حسن دنظارې کولودعوت ورکوي اوپخپله باندې پرده پريښودلوسره خاوندباندې الزام لګول غلط دي، خو دهغوی په ګناه کې خاوندان هم برابرشريک دی، ځکه چې هغوی بې پردګي برداشت کوي.[2]

د شرعي پردې نه منع کونکي سړي سره واده کول

سوال: که چيرې يوه اينجلۍ شرعي پرده کوي اوکله چې دهغې واده وي؛ نوهغې ته ددې خبرې پته وي چې خاوندبه يې پرده نه برداشت کوي؛ نو اياهغه دې واده نه کوي؟

جواب: پرده دالله تعالی حکم دی، دې کې دبل چااطاعت کول جائزنه دي[3] اوکه هلک داسې وي؛ نوهلته واده کول پکار نه دي.

---

[1] وعن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج:٢ ص:٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الأول، طبع قديمى)_

[2] عن عبدالله بن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :ألاكلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته...... والرجل راع على أهل بيته وهو مسؤل عن رعيته (مشكوة المصابيح ص:٣٢٠،كتاب الامارة والقضاء) عن عبدالله بن مسعودقال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول .... ومن رضى عمل قوم كان شريكًالعمله (المطالب العالية بزوائدالمسانيدالثمانية ج:٢ ص: ٤٢، رقم الحديث:١٦٠٥)_

[3] وعن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج:٢ ص:٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الأول، طبع قديمى)_

د بې پردې ښځې سزا

سوال: که چیرې ښځې ته دشریعت مطابق دپردې کولوحکم وکړل شي اوهغه یې ونه مني، مثلاً دپردې باره (خاص ډول ښځې ته)؛ نو هغې ته څه سزاورکول پکاردي؟ ایازبردستي سره هغې باندې عمل کول پکاردی اوکه ناخاموشي اختیارول پکاردي؟ مهرباني وکړئ دشریعت مطابق جواب راکړئ.

جواب: هغې ته په مینه اومحبت درسول الله ﷺ حکم بیانول پکار دي اوکه چیرې هغه ونه مني؛ نودهغې نه جداوالی اختیارکړئ.[1]

پیرسره له پردې پرته دښځې ملاویدل جائزنه دي

سوال: زموږ موردیوپیرسره عقیدت لري، ایاپیرسره په اسلام کې ملاویدل اودهغه نه پرده نه کول جائزدي؟

جواب: له پیرنه پرده کول لازم دي[2]، کوم پیرچې ناپیژندګلوښځې سره یوازې ملاویږي، هغه پخپله باندې هم ګمراه دی هغه ته تلل جائزنه دي.[3]

ایا مخ، لاسونه او پښې پرده کې داخل دي؟

سوال: ایا ښځې له پاره دمخ پرده نه شته؟ اوداهم وایئ چې ښځې له پاره کومو کومو برخو ښکاره کول منع دي؟ اوښځې له پاره دتره زوی او ترور زوی په شان خپلوانونه څنګه پرده کول پکاردي؟ دحدیث مطابق جواب راکړئ، ایاداصحیح دي چې دچاسره دښځې نکاح کیدای شي دهغوی نه پرده ضروري ده، که هغوی خپلوان ولې نه وي؟

جواب: مخ لاسونه او پښې په پرده کې داخل نه دي، خودپردې کولو له پاره مخ پټول هم ضروري دي، چې دنامحرم نظرپرې ونه غورځیږي[4] نامحرم هغه خلک دي دکوموسره چې

---

[1] ،،ادع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة،، (الحجر: ۱۲۵)_

[2] ،، ولايبدين زينتهن إلّاماظهرمنها وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولايبدين زينتهن إلّالبعولتهن (النور: ۳۱) ايضًا: ،، يٰاَيُّهَاالنَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ (الأحزاب: ۵۹)_

[3] عن ابن عباس عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: لَايخلون رجل بإمرأة إلامع ذى محرم...إلخ (بخارى ج:۲ ص: ۷۸۷) وللحرة جميع بدنهاحتّى شعرهاالنازل فى الأصح خلاالوجه والكفين والقدمين (ج: ۱ص: ۴۰۵) وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لَالأنّه عورة بل لخوف الفتنة (درمختار ج: ۱ ص: ۴۰۷) والمعنى تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجههافتقع الفتنة (شامى ج:۱ ص:۴۰۷، باب شروط الصلاة)_

[4] وللحرة جميع بدنهاحتّى شعرهاالنازل فى الأصح خلاالوجه والكفين........والقدمين على المعتمد (شامى ج:۱ ص:۴۰۶) وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لَالأنّه عورة بل لخوف الفتنة ايضًا:شامى ج:۱ ص:۴۰۶، باب شروط الصلاة، مطلب فى سترالعورة)_

نکاح کیدای شي، دهغوی نه پرده کول شته.[1]

دلورله وفات وروسته دهغې خاوند(زوم) نه هم پرده شته؟

سوال: زماموږچې دهغې عمرتقریبا پنخه دیریش یاشلویښت کاله دی، هغه په ځواني کې زموږ داوو وروڼوخویندوپه موجودګي کې دولس کاله مخکې کونډه شوې وه، هغې په ډیر مشکل وخت کې موږ وساتلو، خودود کاله مخکې زموږ موریوسړي ته؛ چې هغې همځولی دی، خپل زوی جوړکړ (په خولې باندې ورور ویلوسره) او زموږ د ټولو وروڼو خویندو دمخالفت باوجود هغې زموږ دکشرې خور واده وکړ اوهغه سړي خپلې ښځې ته مخکې طلاق ورکړی و او زما د خور دعمر دهغه لورده، مورموهغه سړي سره ملاویدل پرې نه ښودل اوموږ ته یې وویل چې دی زمازوم دی اود دنیا یو قانون هم ما دخپل زوم سره ملاویدونه نه شي منع کولی، دواده نه پنخه میاشتې وروسته زماخوروفات شوه اوزماموراوسه پورې دهغه سړي سره ملاویږي، هغه وایي چې دلوردمرګ له وجې دزوم والي خپلوي نه ماتیږي اودزوم نه پرده جائزنه ده.

جواب: دزوم نه پرده نه وي، خوکه چیرې دواړه ځوانان وي؛ نوبیاپرده لازم ده[2]، داسې نه وي چې شیطان دهغوی مخ تورکړي، ستاسودمورهلته تلل جائزنه دي.

دغیرمحرم خپلوانونه څومره پرده ده؟اولیور ته د خسردرجه ورکول

سوال: زموږخاندان کې پرده ده، ښځې پرده کوي، خو د لیور، د خاوند اوښی اوخپل اوښی او دهغوی دزومانونه پرده نه کوي، دې نه پرته دترورزامنو اوتره زامنونه هم پرده نه کوي، تاسو ماته ووایئ چې دې خلکونه پرده شته اوکه نه؟ اوکه چیرې شته: نوڅنګه پرده ده؟ ایا دې خلکونه بالکل هماغه شان پرده کول دي څنګه چې دعامو خلکونه ده؟ اوس معاشره کې د پردې اهمیت او احساس ختم شوی دی؛ نودچوټي په ورځ باندې یوازې له دې وجې انکار کولی شم چې سړي به کورکې وي اوبې پردګي به وي؟ ځکه چې اوس پرده کول بدګڼل کیږي، که چیرې دخلکو کورکې څوک مخې ته راشي؛ نو مخامخ نه ورځم اوپردې ته شم، زه جدا کور کې اوسیږم، خاندان مو شریک نه دی،که چیرې خسرژوندی نه وي؛ نوایازموږدین ددې خبرې اجازه ورکوي چې لیور ته هغه مقام ورکړل شي اودهغه مخې ته راشي؟ پرده یوازې دبدن ده او که دمخ هم ده؟ ددې وضاحت هم وکړئ، تاسوزمادسوالونوجواب وضاحت سره راکړئ چې زما پریشاني ختمه شي اودښځې نه چې څنګه پرده اسلام غواړي، دهغې کولودزړه نه کوشش وکړم.

---

[1] (ومن محرمه) هي من لا يحل له نكاحها أبداً بنسب (عالمگیری ج: ۵ ص:۳۲۸، كتاب الكراهية، شامی ج: ٦ ص: ۳٦۷، كتاب الحظر والإباحة)

[2] قوله والصهرة الشابة قال في القنية: ماتت عن زوج وام فلهما أن يسكنا في دار واحدة إذا لم يخافا الفتنة وإن كانت الصهرة شابة فللجيران أن يمنعوها منه إذا خافوا عليهما الفتة (شامی ج:٦ ص:۳۹۹، كتاب الحظر والإباحة)

جواب: دکوموخپلوانونومونه چې تاسولیکلي دي، دهغوی نه هم داسې پرده ده څنګه چې د ناپیژندګلو خلکونه ده[1] کوشش خوداپکاردی چې دهغوی مخې ته مه ورځئ اوکه چیرې ورتلل وي؛ نوپه جامه باندې دمخ پرده کول پکاردي اوهغوی سره دبې تکلفي خبرې مه کوئ دخسرنه وروسته لیورته دهغه مقام ورکول صحیح نه دي.

پردی ښځه سیکټري جوړول

سوال: دنن سباپه دورکې دښځو او سړیو یوځای نوکریو رواج دی، اکثر دا لیدل شوي دي چې پرائیوټ دفترکې ښځې سیکټري ساتل کیږي اومالکان خپلوسیکټریانوسره ګپ شپ لګوي، حالانکې په اسلام کې دنامحرم مخې ته پرته دپردې نه ورتلل حرام دي، مهرباني وکړئ او ووایئ چې ددې مسئلې باره کې دشریعت څه حکم دی؟

جواب: ښکاره حکم دی، چې دپردی ښځې سره ملاویدل اوهغې سره ګپ شپ لګول په شرعي ډول حرام دي[2]، له دې وجې ښځه سیکټري ساتل نه دي پکار.

له پردې پرته نجونوته له سړیونه تعلیم حاصلول

سوال: زه دنجونو په کالج کې سبق وایم اومذهبي پرده کونکي خاندان سره مې تعلق دی، سائنس طالب علمه یم له دې وجې روزانه کالج ته تلل وي اوکالج استاذان تقریبا ټول سړي دي اوموږسره کالج کې یوه نرۍ پټۍ وي، دلوپټې په سرکولواجازه نه شته داسې صورت کې چې موږ مجبور یو؛ نوڅه کول پکاردي؟
کله چې واسلام کې ښځې ته دخپل ویښتانوښکاره کولوهم اجازه نه شته.

جواب: دنجونو له پاره دنامحرمونه له پردې پرته تعلیم حاصلول دفتنې نه خالي نه دي[3]، یاخو پردې سره دتعلیم حاصلولوانتظام پکاردی، یا تعلیم پریږدئ.[4]

د بوډۍ ښځې په سکول کې ماشوما نوته سبق ښودل

سوال: یوه داسې ښځه چې هغې خپل ټول فرائض تقریبا ختم کړي وي اودهغې بچي په سکول کې سبق وایي اوکورکې بې کاره وي؛ نو ایاهغه ښځه خپل کورته نزدې سکول کې سبق

---

[1] ،،ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن ولایبدین زینتهن إلّالبعولتهن أوابائهن،، (النور:۳۱)_

[2] الخلوة بالأجنبية حرام (شامی ج:٦ ص:۳٦۸،کتاب الحظروالإباحة) ایضًا: ولَایکلم الأجنبیة إلّاعجوزًا... إلخ قال العلامة ابن عابدین:أی وإلّاتکنْ عجوزًابل شابةً لَایشمتها(شامی ج:٦ ص:۳٦۹، کتاب الحظر والإباحة، فصل فی النظروالمس)_

[3] وتمنع المرأة الشابة من کشف الوجه بین رجال لَالأنّه عورة بل لخوف الفتنة شامی ج:۱ ص:٤۰٦)_

[4] ولایؤذن بالخروج إلی المجلس الذی یجتمع فیه الرجال والنساء وفیه المنکرات ...إلخ (البزازیة بهامش الهندیة ج: ٤ ص:۱۵۷، طبع رشیدیه کوئٹه)_

ښودلی شي؟ اوعلم حاصلول په هرچا باندې فرض دي او دې طريقې سره به د هغې ښځې وخت هم په ښه کار کې تيريږي.

جواب: که چيرې الله تعالی هغه د معاش نه فارغه کړې ده؛ نو فرصت دې غنيمت وګڼي او د اخرت له پاره دې تياری وکړي. ذکر او اذکار، تسبيحات، تلاوت او لمونځ کې دې وخت تيروي، که چيرې معاشي ډول کمزورې وي؛ نو بيا پردې کې نوکري کولی شي، کوم علم حاصلول چې په هر مسلمان باندې فرض دی، هغه دا علم نه دی کوم چې په سکولونو کې ښودل کيږي.[1]

له لويښې پرته د ښځې په کالج کې سبق ښودل او دفتر کې کار کول

سوال: زموږ تعليمي اداره کې د هلکانو او نجونو د ګډوډ تعليم رواج دی، شرعي لحاظ باندې د دې باره کې څه حکم دی؟ زموږ تعليمي اداره کې ښځې استاذانې پرته د لويښې نه کلاسونه اخلي او په سکولونو کې سړي استاذان هم وي ايا داسې کول صحيح دي؟

جواب: دا د هلکانو او نجونو ګډوډ (مخلوط) تعليم د بې خدايه قومونو ايجاد دی، د دې مقصد دا دی چې سړي، سړي پاتي نه شي او ښځې، ښځې پاتې نه شي، اسلام سره د دې نظام هيڅ تعلق نه شته.

سوال: زموږ ملک کې د ښځو او سړيو د مخلوطې نوکري کولو رواج دی، سرکاري او غير سرکاري دفترونو کې کوم ځای چې يوازې سړي کار کوي افسران د ځان له پاره ښځه سيکرټري ساتي، ايا داسې دفترونو ته به د فحاشي اډې نه ويل کيږي؟ د شريعت په لحاظ باندې د داسې افسرانو او ښځو له پاره څه حکم دی؟

جواب: د ښځو او سړيو يو ځای نوکري کول د يو ځای تعليم حاصلولو نتيجه ده، کوم چې د سړيو د غيرت او د ښځو د حيا غورځولو نتيجه ده.[2]

---

[1] عن عبدالله بن عمرو بن العاص أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: العلم ثلاثة. وماسوا ذالك فهو فضل، آية محكمة أو سنة قائمة أو فريضة عادلة (رواه أبوداؤد ج:۲ ص:۴۳) أيضًا: عن معاوية قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من يرد الله به خيرًا يفقهه فى الدين، وإنما أنا قاسم والله يعطى متفق عليه (مشكوة ص:۳۲) وعن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : طلب العلم أى الشرعى (فريضة) أى مفروض فرض عين (على كل مسلم) أو كفاية والتاء للمبالغة أى ومسلمة كما فى رواية قال الشراح المراد بالعلم مالًا مندوحة للعبد من تعلمه كمعرفة الصانع والعلم بوحدانيته ونبوة رسوله وكيفية الصلاة فإن تعلمه فرض عين ...إلخ (مرقاة ج:۱ ص:۲۳۳)۔

[2] عن أبى هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الإيمان بضع وسبعون شعبة......... والحياء شعبة من الإيمان، قال الشارح :والمراد به الحياء الإيمانى وهو خلق يمنع الشخص من الفعل القبيح بسبب الإيمان كالحياء عن كشف العورة والجماع بين الناس...إلخ (مرقاة ج: ۱ ص: ۶۰، ۶۱، كتاب الإيمان) أيضًا: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا لم تستحى فافعل ما شئت...إلخ (رواه أبوداؤد، باب فى الحياء)۔

بازارته تلو نکي ښځې ته څومره پرده پکار ده؟

سوال: اسلام کې دازادې ښځې (یعني نن سباکورکې اوسیدونکو ښځو) ته دغیرمحرم نه د پردې څه حکم دی؟ خاص ډول دسورت احزاب په ایت نمبر۵۹ اودسورت نورپه ایت نمبر ۳۱ کې چې دپردې کوم حکم دی اوقران مجید کې الله تعالی نورکوم ځایونوکې د پردې حکم کړی دی اوحضور ﷺ دپردې باره کې څه حکم کړی دی؟ جناب! دسورت احزاب ایت نمبر۵۹ تفصیل سره بیان کړئ، مهرباني به مو وي.

((اې نبي ﷺ خپلوبیبیانو، لوڼو اود مسلمانانو ښځوته ووایه، چې خپل غټ څادرونه(پړوني) رالکښته کړي، دغه ډول به زر وپیژندل شي ، او دی ته (دبیکاره سړیو له لوري)تکلیف نه رسیږي اوالله تعالی ښښونکی اومهربانه دی.(سوره احزاب)

اوسورت نورکې چې دپردې باره کې کوم حکم راغلی دی، هغه هم تفصیل سره بیان کړئ.

جواب: دپردې باره کې شرعي حکم دادی که چیرې ښځې ته دکورنه دبهروتلوضرورت راشي؛ نوپه غټ څادریابرقعې باندې دې ځان پټ کړي اویوازې دلارې کتلوله پاره دې یوه سترګه ښکاره وساتي[1] ددې ایتونوتفسیردمولانا محمدشفیع صاحب (رحمه الله) په تفسیرمعارف القران کې وګورئ.

د بې پردګي ځای ته د ښځې له پاره تلل جائز نه دي

سوال: زیدخپله ښځه دهغې دوروركورته دتلونه منع کوي، ځکه چې دهغې دورورپه کورکې خوان خدمت ګار دی اودغه خدمت ګار دکور یوې خاص برخې پورې محدود دی، تاسوددې مسئلې تفصیلي جواب بیان کړئ.

جواب: خاوندته داحق حاصل دی چې خپله ښځه داسې ځای ته دتلونه منع کړي کوم ځای کې غیرمحرم سړیوسره دبې پردګي ویره وي اوکه چیرې دښځې دورورپه کورکې دبې پردګي ویره نه وي اود خدمت ګارسړیوله پاره یوجداځای وي؛ نوبیاکله کله تلوکې څه بده خبره نه شته، خودپردې اهتمام کول ضروري دي.[2]

---

[1] وقدقال رسول الله صلى الله عليه وسلم:المرأةعورة فإذاخرجت استشرفهاالشيطان_ رواه الترمذى عن إبن مسعود فإن هذاالحديث يدل على انها كلها عورة غيرأن الضرورات مستثناة إجماعًا والضرورة قد تكون بأن لاتجدالمرأة من يأتي بحوائجها من السوق ونحوذالك فتخرج منفعة كاشفة احدى عينيها ليشعرالطريق (تفسيرمظهرى ج:٦ ص:٤٩٥)_

[2] ولايوذن بالخروج ألى المجلس الذى يجتمع فيه الرجال والنساء وفيه المنكرات ...إلخ (البزازية بهامش الهندية ج: ٤ ص:١٥٧، طبع رشيديه كويته)_

کورکې د ځوان نوکر نه پرده کول ضروري دي

سوال: یو تعلیم یافته مسلمان چې د هغوی کارکولوله پاره یو مسلمان ځوان نوکر دی. چې هغه شپه ورځ د هغوی په کورکې اوسیږي او د هغه کوروالونه یې پرده نه شته، اوریدلي مې دي چې هغه خپل نوکر کورکې پریښی او دیوې میاشتې له پاره چیرته بهرتللی دی اود شرعي پردې په حدیث کې لیکل شوي دي چې داسې کس کوم سره چې ددې خبرې پرواه نه وي چې د هغه کوروالوته څوک راځي؟ څوک ځي؟ هغه دیوث دی او دیوث به کله هم جنت ته نه داخلیږي. ایا داسې کس به دې صورت کې چې هغه دځه دیني کارله پاره تللی وي، هغه به جنتي شي؟

جواب: دنوکرنه پرده ده اودهغه له پاره دپردې نه پرته ښځوته ورتلل جائزنه دي.[1]

ښځې د تبلیغ له پاره په تې وي با ندې راتلل

سوال: دښځو له پاره دپردې ډیرسخت حکم دی. یعنې داچې ښځې ته خپل نوکان هم پټول پکاردي. خو دنن سبا ښځې په دفترونوکې، دوکانونوکې(سیلزګرلز) اوسړکونوباندې پرته پردې نه ګرځي، کومه چې ښکاره خبره ده چې غلطه ده، پوښتنه داده که چیرې ښځه په ټي وي باندې راشي؛ نو یقینا هغه به په لکونوسړي ویني اونن سباټي وي باندې ښځې ددین دتبلیغ له پاره راځي. ایادې عمل سره هغوی دالله تعالیٰ اودرسول الله ﷺ خوشالي حاصلولی شي؟

جواب: کومې ښځې چې دالله تعالی اودهغه رسول ﷺ حکمونه ماتولو سره ټي وي باندې راځي اوخلکوته خپل ځان ښيي، هغوی ته دالله تعالی اودهغه رسول ﷺ خوشالي څنګه حاصلیدای شي؟ اوابلیس اودابلیس اولاد دهغوی په دې عمل باندې خوشالیږي.[2]

ایا ښځې په لوبوکې برخه اخیستی شي؟

سوال: مخکې ورځوکې په روزنامه (جنګ) کې پروفیسروارث میرصاحب دښځوباره کې ډیرڅه لیکلي و، پروفیسرصاحب لیکي چې؛ پرته دپردې نه یعنې مخ پټولونه پرته بهرته وتلی شي. لوبو کې برخه اخیستی شي، سړیو سره اوږه په اوږه کارکولی شي، دا خبره ترکوم حد پورې صحیح ده، چې ښځه دپردې نه پرته بهرته وتلی شي؟ اودښځې ټول ښایست هم دهغې دمخ نه ښکاره کیږي، دمخ باره کې تفصیل سره بیان وکړئ، دویم سوال دادی چې موږ نن سبا

---

[1] ،، وَلَايُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّالِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْاٰبَآئِهِنَّ اَوْاٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ،، (النور:۳۱) ایضًا: يٰاَيُّهَاالنَّبِيُّ قُل لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،،الآية (الأحزاب:۵۹)۔

[2] ،،قل أطيعوا الله والرسول فان تولوا فإن الله لايحب الكفرين،،(آل عمران:۳۲) أيضًا: عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كل أمتي يدخلون الجنة إلامن أبي !قيل:ومن أبي؟ قال:من أطاعني دخل الجنة ومن عصاني فقد أبي ـ رواه البخارى ـ(مشكوة ص:۲۷، باب الإعتصام بالكتاب والسنّة)۔

کوم تعلیم حاصلوو، ایا د همدې له پاره نبي کریم ﷺ ارشاد فرمایلی و؟
او د ښځو له پاره د میډیکل تعلیم حاصلول، یا وکالت کول، یا دجج جوړیدل ترکوم حدپورې صحیح دي؟ ضرورې ولیکئ!

جواب: د پروفسیروارث میرفتوا غلطه ده، بې پردګي دفحاشي بنیاد دی او اسلام فحاشي نه شي برداشت کولی[1]، د ښځې له پاره قران کریم حکم دادی چې هغوی به د ډیر سخت ضرورت نه پرته له کورنه نه وځي[2] او که چیرې د ضرورت له پاره وځي؛ نو جلباب (داسې غټ څادر چې هغه کې ټول بدن پټ شي) اغوستلو سره دې وځي او دهغه یو طرف دې په مخ راخورکړي[3]، سړي او ښځې دې خپل نظرونه لاندې ساتي او ښځې دې دخپلو محرمونه پرته دچاپه مخکې خپل ښایست نه ښکاره کوي[4] ماته قران کریم کې یو ایت هم داسې پیدانه شو، چې هغې کې ښځو ته د سړیوسره اوږه په اوږه دتلو حکم ورکړل شوی وي، او چې هغه کې داویل شوي وي چې ښځې د سړیو سره اوږه په اوږه دلوبومیدان ته تللی شي دادمغرب داسمان وحې ده، چې د سړي او ښځې فرق یې ختم کړ او دحضور ﷺ ارشادمبارک دادی چې دالله تعالی لعنت دې وي په هغو سړیو باندې کوم چې دښځو په شان کارونه کوي او دالله تعالی لعنت دې وي په هغو ښځو باندې کومې چې سړیو په شان کارونه کوي.[5]

۲: حضور ﷺ ځان سره دنبوت علم راوړی او حضور ﷺ دهماغه دحاصلولو ترغیب ورکړی دی او دهغه فضیلتونه یې هم بیان کړي دي، دنیاوي علمونه دانسان ضرورت دی او د شریعت په حدونو کې او سیدوسره دهغه حاصلول هم جائزدي، خوکوم علم چې سړی دالله تعالی دحکمونونه باغي کړي (څنګه نن سبا په عام ډول لیدل کیږي) هغه علم نه، جهالت دی.
ښځو له پاره میډیکل زده کول، په قانوني ډول صحیح دي، خو دې شرط سره چې شرعي پرده محفوظه پاتې شي، ګنې بې پردګي حرامه ده[6] ښځې له پاره قاضي (جج) جوړیدل صحیح نه

---

[1] ،،إن الله يأمربالعدل والإحسان وإيتاء ذی القربی وينهی عن الفحشاء والمنكروالبغی،،(الحجر ۹۰)۔
[2] ''وَقَرْنَ فِیْ بُیُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُوْلٰی،،(الأحزاب:۳۳)۔
[3] ،، يٰاَيُّهَاالنَّبِیُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ،، الآية_ روی البخاری عن عائشة قالت خرجت سودة إلی أن قال فقال انه قد أذن لكن ان تخرجن لحاجتكن، قلت يعنی أذن لكن ان تخرجن متجلببات_ (تفسيرمظهری ج:۷ ص:۳۸۳، ۳۸٤، طبع اشاعة العلوم، دهلی)۔
[4] قل للمؤمنين يغضوا من أبصارهم،، وقل للمؤمنت يغضضن من أبصارهن........ ولايبدين زينتهن الّا لبعولتهن،،الآية (النور:۳۱)۔
[5] عن ابن عباس قال: لعن النبی صلی الله عليه وسلم المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال (بخاری ج:۲ ص: ۸۷٤، باب المتشبهين بالنساء)۔
[6] قل للمؤمنين يغضوا من أبصارهم،، وقل للمؤمنت يغضضن من أبصارهن........ ولايبدين زينتهن الّا لبعولتهن،،الآية (النور:۳۱)۔

دي[1]، خوکه چیرې جوړه شي؛ نو دهغې فیصله به صحیح وي، خوپه حدودواوقصاص کې دښځې فیصله معتبره نه ده.[2]

ښځې له پاره د مخ پرده

سوال: جنابه زه پرده کوم، څنګه چې دالله تعالی حکم دی چې دنامحرم نه پرده کول پکار دي، ما اوسه پورې داکوشش کړی دی چې دخپل تره زامنو، مامازامنویاترور زامنومخې ته رانشم. خوکله کله دهغوی مخې ته راشم، مایومضمون لوستلی و چې هغه کې دښځې دمخ په پردې باندې زورنه و ورکړل شوې، دامعلومول غواړم چې دخپلوانونه دمخ پرده کول پکاردي اوکه نه؟ اوپه دې زمانه کې داډیرګران کاردی.

جواب: ښځې ته پرته له څه مجبورۍ نه مخ ښکاره کولواجازه نه شته[3]، ترکوم حدپورې چې ممکن وي هغه دې پرده کوي اخبارونوکې صحیحې اوغلطې دواړه قسمه خبرې چاپیږي، ترڅوپورې چې دیوتحقیق کونکي عالم نه پوښتنه ونه شي، داخبارونوپه مضمونونوباندې عمل مه کوئ.

دښځې مړوند په پرده کې شامل دی

سوال: تاسوغیرمحرم ته دلاس ورلوپه جواب کې دا لیکلي دي چې د ښځې لاس دمړوندونو پورې دپردې په حکم کې نه دی، حالانکې مړوندونه دلاس دګیټونه شروع کیږي اوهغه دپردې په حکم کې دي، ایا دښځې مړوند دپردې په حکم کې دی؟ ضرور یې وضاحت وکړئ، که چیرې دیوې ښځې په لمانځه کې مړوند ښکاره پاتې شي؛ نو دهغې لمونځ نه کیږي؟

جواب: مړوند دګیټونه شروع کیږي اودګیټوپورې لاس په سترکې شامل نه دی[4]، مړوند په پرده کې شامل دی، دې کې تاسوته څه مشکل دی؟ زه په دې باندې پوه نه شوم.

داوښي نه هم پرده ضروري ده

سوال: داوښي نه پرده کول پکاردي اوکه نه؟ زموږ ځای کې یو حافظ صاحب دی، هغه وایي چې ترڅوپورې خور ژوندۍ وي پرده نه دي کول پکار.

---

[1] والمرأة تقضى فى غيرحد وقود وان أثم المولى لهاالخبر البخارى لن يفلح قوم ولوا أمرهم إمرأة ـ (ردالمحتار ج: ٥ ص: ٤٤٠، كتاب القاضى إلى القاضى)ـ

[2] قوله: ويجوزقضاء المرأة فى كل شيء إلّا فى الحدود والقصاص...إلخ ـ(فتح القدير ج:٥ ص:٤٨٦)ـ

[3] وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لالأنه عورة بل لخوف الفتنة(درمختارج:١ص:٤٠٦باب شروط الصلاة)

[4] فى مختلفات قاضى خان ظاهرالكف وباطنه ليسا بعورتين إلى الرسغ (حلبى كبيرص:٢١١طبع سهيل اكيدمى)

جواب: داوښي نه پرده شته، حافظ صاحب غلط وايي.[۱]

نامحرمو خپلوانو نه هم پرده ضروري ده

سوال: مونږ د غیرمحرمونه پرده کوو، خوزمونږ يوه مشره ښځه وايي چې تاسو کومه پرده کوئ هغه صحیح نه ده، لږ ډيردزمانې سره چلیدل هم پکاردي، هغه وايي چې مخ وغيره د غیرمحرمو مخکې ښکاره کولی شئ، هغه وايي چې حج کې هم ښځې مخ ښکاره ساتي، تاسو ضرور تفصیل سره جواب ورکړئ چې ښځې په حج کې مخ ښکاره ولې ساتي؟

جواب: څنګه چې سړيوله پاره داحرام په حالت کې ګنډل شوې جامې جائزنه دي[۲]، دغه شان ښځو له پاره داحرام په حالت کې مخ سره جامه لګول جائزنه دي،[۳] ښځې له پاره داحکم دی چې داحرام په حالت کې جامه مخ ته نه لګوي. اوس که چیرې ستاسودمشرې ښځې په شان عقل مندخلک. داتبلیغ کوي چې څنګه سړيوله پاره هلته قمیص پرتوګ اوغوستل جائزنه دي: نودلته هم جائزنه دي: نو تاسودې باره کې څه ویلی شئ؟ همدغه خیال د دغې ښځې باره کې جوړ کړئ، دې نه پرته داحرام په حالت کې مخ پټول جائزنه دي، خو پرده کول هلته هم ضروري ده[۴] اودخلکومخکې ښکاره مخ ګرځیدل حرام دي، اوس که چیرې څینې بې وقوفې ښځې دې باندې عمل نه کوي؛ نوددې هغې داکارشریعت خونه دی. پاتې شوه دهغې ښځې دا خبره چې: لږ ډيردزمانې سره تلل هم پکاردي، بالکل غلط دي،((چلوتم ادهرکو جدهر کی هوا هو)) ددنیا پرستواوکافرانوکارخوکیدای شي، دیو مسلمان نه، څکه چې مسلمان دالله تعالی اودرسول ﷺ مخالفت کولو سره ددنیاملګرتیانه شي کولی. ګني بیامسلمان اوکافرکې به څه فرق پاتې شي.

د بې پردګۍ له وجې معاشره کې خرابي راځي د پردې له وجې نه

سوال: محترم! دفیډریشن آف پروفیشنل ویمن ایسوسي ایشن په اهتمام کې یواجلاس شوی دی. هغه کې دفیډریشن مشرې ډاکټرسلیمه احمدوېلي دي چې: ښځې پرده کې کینولو له وجې معاشره کې خرابي پیداکیږي، ایادهغې محترمې دابیان صحیح دی؟

---

[۱] ومن محرمه هي من لا يحل له نكاحها أبدًابنسب أوسبب_ (الدرالمختار مع الرد ج:٦ ص:٣٦٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل في النظروالمس، طبع سعيد)_

[۲] ولايلبس قميصًا ولاسراويل ولاعمامة ولاخفين ...إلخ (هداية ج:١ ص: ٢٣٩، باب الإحرام)_

[۳] لقوله عليه السلام: إحرام الرجل في رأسه وإحرام المرأة في وجهها(هداية ج:١ ص: ٢٣٩، باب الإحرام)

[۴] عن عائشة قالت: كان الركبان يمرون بنا ونحن مع رسول الله صلى الله عليه وسلم مُحرِمات فإذاجاوزوا بنا سدلت إحدانا جلبابها من رأسها على وجهها، فإذاجاوزونا كشفناه _ رواه أبوداؤد (مشكوة ص:٢٣٦، باب ما يجتنبه المحرم)_

جواب: ډاکټرې صاحبې ته چې کومې خرابۍ ښکاري د هغې باره کې الله تعالی په قران مجيد کې فرمايلي دي. دسورت احزاب په ايت نمبر (۳۳) کې مسلمانانو ښځوته حکم شوی دی:

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى (سورة لاحزاب ۳۳)

ترجمه. اوتاسوکورکې په کلاره کينئ اوخلکوته خپل ښايست مه ښيئ څنګه چې مخکې دجهالت په وختونوکې و (ترجمه شيخ الهند)

شيخ الاسلام مولاناشبيراحمدعثماني (رحمه الله) ددې ايت شريف په تفسيرکې ليکلي دي:

داسلام نه مخکې دجاهليت په زمانه کې به ښځې پرته دپردې نه ګرځيدې اود خپلو جامو او بدن دښايست به يې خلکوته ښودلو دابداخلاقي اوبې حيايي اسلام ترڅوپورې برداشت کولی شوه؟ اسلام ښځوته حکم وکړ چې کورونوکې کينئ اودجاهليت د زمانې په شان بهروتلوسره دخپل ښايست نمائش مه کوئ.

داخوپه کورونوکې دناستې حکم وشو اوکه چيرې د مجبورۍ له وجې ښځوته دکورنه بهروتل وي؛ نوهغوی به څنګه اندازکې وځي؟ دې له پاره دا ايت نازل شو،دسورت احزاب په ايت نمبر (۵۹) کې ارشاد دی.

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ)

ترجمه: اې نبي (ﷺ)! خپلوښځو، خپلولوڼوته اود مسلمانانو ښځوته ووايه چې هغوی دخپل څادرونه لږ لاندې ښکته کوي: (ترجمه شيخ الهند)

شيخ الاسلام مولاناشبيراحمدعثماني (رحمه الله) ددې ايت شريف په تفسيرکې ليکلي دي:

يعنې دبدن پټولوله پاره دڅادر څه برخه له سرنه لاندې په مخ باندې ښکته کوئ، رواياتوکې دي چې ددې ايت دنازليدونه وروسته به مسلمانانوښځوخپل مخ اوبدن داسې پټولوچې دکتلوله پاره به يې يوازې يوه سترګه ښکاره وه.

په غټې څادرباندې دسراومخ پټولوسره دبهرته وتلوحکم د څادر پرده شوه او شريفانو خلکو کې د برقعې رواج په حقيقت کې هم ددې حکم ددتعميل يوښايسته شکل دی.

په هرحال دادي دشرعي پردې باره کې دالله ارشادات او دادي دحضور (ﷺ) په زمانه کې دمسلمانانودالله تعالی په حکمونه باندې عمل کول، پته نه شته چې ډاکټرې صاحبې ته پرده کې څه خرابي ښکاري. چې دهغه علم نعوذبالله! نه الله تعالی ته و اونه دقران مالک ته اونه د حضور (ﷺ) دزمانې پاکوښځوته (رضي الله عنهن). دالله تعالی مودې دعقل اوايمان اوحيا او عفت د محرومي نه پناه کې وساتي.

ایا د کور دروازې او کړکۍ بند ساتل ضروري دي؟

سوال: یوازې د شک له وجې د کور دروازې او کړکۍ بند ساتل چې چیرته د غیرمحرم نظر په ښځو باندې و نه غورځیږي، حالانکه د بې پردګي هیڅ امکان نه وي، تر کوم حده پورې صحیح دي؟

جواب: کورکې د پردې اهتمام کول پکار دي، خو که چیرې داسې کوروي چې هغې کې د بې پردګي ویره نه وي؛ نو هسې بې هیڅه شک کول صحیح نه دي، شک د اسلام تعلیم نه دی[۱]، بلکې یو نفسیاتي مرض دی او د دې له وجې کورکې بداعتمادي پیدا کیږي او د هغه له وجې د کور ماحول ورو ورو خرابیدل شروع شي او که چیرې د دروازو او کړکو باندې د غیرمحرمه سړیو د تیریدو ویره وي؛ نو هغې ته پردې لګول پکار دي.

شیدو کې شریک (رضاعي) ورور نه پرده کول

سوال: ایا یوې خور ته پیو کې شریک (رضاعي) ورور نه پرده کول پکار دي؟

جواب: پیو کې شریک (رضاعي) ورور د خپل ورور په شان محرم دی، د هغه نه پرده نه شته او که چیرې هغه بدنظره او خراب وي؛ نو د فتنې له وجې د هغه نه هم پرده لازم ده.[۲]

په دین د عمل کولو په لار کې موانع

سوال: موږ خلک د یوې متوسطې طبقې سره تعلق لرو، د الله تعالی شکر دی ژوند موږ ډیر ښه تیریږي، خو د دنیا په نظر کې خو ظاهره ده، موږ غریبان یو او له پاسه پرې بل ظلم دا چې الحمد لله موږ پرده کوو او تاسو ته خو پته ده چې د نن په معاشره کې غریبانو اینجلیو او خاص کر پرده کونکو اینجلیو ته په کوم نظر سره کتل کیږي، لکه چې هغوی د بلې دنیا مخلوق وي، خیر موږ د دې څه پرواه نه کوو، الله تعالی دې په موږ باندې رحم وکړي، خو مسئله دا ده چې زموږ مور و پلار زموږ د رشتو په باره کې فکرمند دي، اول خو مو د دریو خویندو رشتې نه راتلې او کومې چې به راتلې؛ نو ډیرو ازادخیالو خلکو، اخرچې ستړي شو او د خویندو عمرونه مو په زیاتیدو شو؛ نو په داسې کورونو کې یې رشتې وکړل شوې په کوموکې چې یوازې د ښودنې له پاره د الله تعالی نوم اخیستل کیده، خو والدصاحب مو د رشتې کولو په وخت کې شرط کیښودلی و چې

---

[۱] عن أبي هريرة ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إياكم والظن فإن الظن أكذب الحديث (ترمذى ج: ۲ ص: ۱۹، باب ماجاء في ظن السوء)_

[۲] يحرم من الرضاع مايحرم من الولادة رواه البخارى (مشكوٰة: ۲ ص: ۲۷۳) والمحرم من لا تجوز المناكحة بينه وبينها على التابيد بنسب كان أوبسبب كالرضاع و... ...إلخ (هداية ج: ٤ ص: ٤٦٢، كتاب الكراهية)_

زما لوښه به پرده نه ماتوي. کوم چې هغوی قبول کړی و اواخر ودونه وشول. خوتاسوپه خپله سوچ وکړئ چې کله دکورپه ماحول کې دومره ازادي وي چې اینجلی لوپټه پوري نه پسروي، نوپه داسې ماحول کې پرده قائم ساتل څومره ګران شي، په هرحال الله تعالی دې زماخویندوته همت ورکړي، ددې ټولې کیسې داورولومطلب مې داو چې زمونږ ډیرپیژندګلوداسې دي چې ډیرنیک دي دومره نیک چې هغوی دومره پرده کوي چې ښځې یې څوک په برقعه کې په ازادي سره په ګرځیدوهم لیدلی نه شي اوشریعت دټولوقوانینوپابندي کیږي، خو مسئله داده چې هغوی ټول ډیرمالداران دي ددې له وجې هغه خلک چې کله دخپلوزامنوودوونه کوي؛ نودمالدارانودلوڼوسره کوي،مولاناصاحب! مهرباني وکړئ ماته دومره ووایئ چې داکوم انصاف دی چې دغریبانانولوڼه یوازې دخپلې غریبې له وجې داسې ځایونوکې په ودولوباندې مجبوره وي، چیرته چې دالله تعالی ددین پابندي نه شي کولی هرکله چې صاحب حیثیت خلک دصاحب حیثیت خلکو سره رشتې کوي، هرکله چې دهغوی په وړاندې داسې کورنۍ موجود وي چیرته چې شریفې اوباپرده اینجلۍ موجودې وي، ایامونږ ته داحق نه شته چې مونږ هم ټول عمرالله تعالی په دین باندې قائم پاتې شو؟ خومونږ ته دمجبوري په داسې ځایونوته تلل وي چیرته چې زمونږ دتوقع نه مختلف ماحول مونږ ته ملاوشي اوچیرته چې دکوشش باوجودهم په دین باندې قائم پاتې کیدل ګران وي، اخرپه دې کې دچاقصوردی، مونږ له چانه انصاف وغواړو؟

جواب: ستاسوداتحریرددین دارو خلکو له پاره دعبرت باعث دی، په هرحال دخپل معیار شریف اودین داره کورنۍ دې ولټول شي اوهغوی سره دې رشتې وشي، بلکې که یوغریب مګرشریف اودین داره رشته ملاوشي؛ نوهغې ته دې په لویو خیټوباندې ترجیح ورکړل شي، ددې قسمه مسائل تقریبا ټولو والدین ته راپیښیږي اوزه پوهیږم چې په دې زمانه کې ددین داري داقیمت ډیرمعمولي دی، الله تعالی دې دداسې مورو پلارخصوصي مدد وکړي.امین!

....

❖ اخلاقيات ❖

د نصيحت کولواداب

سوال: که چيرې له ماسره کارکونکي ياڅوک خپلوان دتبليغ يانرمي باندې دپوهولوباوجود لمونځ کول ياغلط عمل نه پرېږدي؛ نوله هغه سره داسلام مطابق څه کول پکاردي؟

جواب: خپل مسلمانانوورونوته دبدوپرېښودلواودنيکوکولوترغيب ورکول فرض دي[1]، خودې له پاره ضروري ده چې خبره ډېره نرمي اوخوش اخلاقي سره وکړل شي. د بدرد ويلو طريقه اختيارنه کړل شي اودتبليغ کولووخت کې هم هغه دځان نه افضل وګڼل شي که چيرې تاسوپه مينه او محبت باندې پوه کړ اوهغه بيا هم پوه نه شو، تاسوخپل فرض اداکړې. اوس هغه پسې مه کيږئ[2]، بلکې الله تعالى ته دعاکوئ چې هغه ته دصحيح لارې توفيق ورکړي او په مناسب وخت کې ورته بيانصيحت وکړئ، په هرحال داخيال ساتل پکاردي چې موږته ناروغي نه نفرت کول دي. دناروغ څخه نه.کوم مسلمان چې بدعمله وي هغه ذليل ګڼل نه دي پکار. بلکې په اخلاقواومحبت باندې دهغوى دکمزوري لرې کولوکوشش کول پکاردي اودهغه له پاره دتدبيرونوسوچ کول پکاردي.[3]

د ځوان سړي اوښځې په يوکټ کې څملاستل

سوال: ايا دښځوپه کمره کې سړي څملاستی شي په حال کې چې دسړيوله پاره د جداکمره موجوده وي؟ دې ګناهګارو سترګو اکثره سړي ليدله شپه ښځوسره په يوکټ کې ملاسته باندې

---

[1] ,, وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ،، (آل عمران:۱۰٤) أيضًا:،، كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ،، (آل عمران:۱۱۰) أيضًا: عن جرير بن عبدالله قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من رجل يكون فى قوم يعمل فيهم بالمعاصى يقدرون على أن يغيروا عليه ولا يغيرون إلّا أصابهم الله منه بعقاب قبل أن يموتوا (مشكوة ص:٤٣٧، باب الأمر بالمعروف)_

[2] ,, ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ،، يعنى بالقرآن الذى هومحكم المقالات لايتطرق إليه الطعن والمعارضة وهوالدليل الموضح للحق المزيح للشبهات وهوالموعظة الحسنة هى القول اللين الرقيق من غير غلظة ولا تعسف وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ (النحل:۱۲۵) (تفسيرمظهرى ج: ٥ ص:۳۹۰)_

[3] عن معاذقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من عيّر أخاه بذنب لم يمت حتّى يعمله يعنى من ذنب قد تاب منه رواه الترمذى (مشكوة ص: ٤١٤) أيضًا: عن ابن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايكون المسلم لعّانًا، وفى رواية: لا ينبغى للمؤمن أن يكون لعّانًا (مشكوة ص:٤١٣، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم)_

ليدلي دي او هغوى مې منع کړي هم دي، خو هروخت راته دا جواب ملاوشوى دى چې انسان سپوږمۍ ته ورسيده او ته اوسه پورې هغه پخوانۍ خبرې کوې، په اوسني دورکې داهرڅه صحيح دي، د پنځوسو کلونو مور دخپل پنځويشتو کلنوزوى سره ويده کيداى شي اودغه شان د پنځويشتو کلونو وروردخپلې شل کلنې خورسره څملاستى شي.

جواب: حديث شريف کې فرمايل شوي دي چې: کله ماشومان دلسو کلونوشي؛ نودهغوى بسترې جدا کړئ (مشکوة ص۵۸)[1] دځوانو وروڼو خويندو يوکټ کې ويده کيدل څنګه صحيح کيداى شي؟ که دانسان سپوږمۍ ته ختلو دا معنا وي چې د دې ترقي نه وروسته انسان، انسان نه دى پاتې شوى، ځناورترې جوړشوى دى اواوس انسان له پاره دقدرت اوقانون دپابندي ضرورت نه شته؛ نوموږد دې ترقي دمطلب نه خبرنه يو، زموږ په خيال که انسان دسپوږمۍ په ځاى ې مريخ ته ورسيږي، هغه باندې به دانسانيت حدود او پابندي لازم وي اواسلام د انسانيت دفطري حدودو او پابنديو نوم دى، کوم خلک چې داسلام تعليماتو ته پخوانۍ خبرې ويلو سره خپل ځان ازادخيال اوترقي پسند ثابتوي، دهغوى په حقيقت کې دامقصدوي چې انسان اوځناورکې فرق ختم شي، داسې خلکو ته مسلمان ويل غلط دي.

غوسه کې کنځل کول په شرعي ډول څنګه دي؟

سوال: زمانيکه چې دهغه عمرتقريبا شپيته کاله دى، ماشاءالله صحت مند دى، دسنت مطابق ږيره يې هم ده، خودهغه دکنځلوکولوعادت دى، دغوسې زغملو په ځاى باندې غوسه کوي، دهندوستان دفلمونو کتلو شوق يې هم دى، کله پنځه وخته لمونځ پابندي سره کوي، خوپه کور کې، کله کله دجمعې لمونځ هم کورکې وکړي اوکله کله لمونځ بالکل نه کوي، که چيرې لږشان يې په سردردوي، يايوه ورځ لږ ډير کاروکړي؛ نوپه هغه ورځ يوازې له دې وجې لمونځ پريږدي چې نن ډيرزيات ستړى شوى يم.

جواب: غوسه خوبه هغه دبوډاوالي دکمزوري له وجې راځي، خوپه غوسه کې کنځل کول، ډيره بده خبره ده[2] اوبيا ديوبوډا له خولې نه کنځل وتل نوره هم بده خبره ده. لمونځ کې کوتاهي کول دمسلمان دشان مطابق نه دي[3]، دبوډاوالي نه وروسته، خويوازې قبرباقي پاتې

---

[1] عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مروا اولادكم بالصلاة وهم أبناء سبع سنين، واضربوهم عليها وهم أبناء عشرسنين، وفرقوا بينهم في المضاجع رواه أبوداؤد (مشكوة شريف ص:۵۸)_

[2] وعن ابن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ليس المؤمن بالطعّان ولا باللّعّان ولا البذى رواه الترمذى (مشكوة ج: ۲ ص: ۴۱۳) أيضًا: عن عبدالله بن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: سباب المسلم فسوق وقتاله كفر متفق عليه (مشكوة ص: ۴۱۱، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم)_

[3] ،، فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ سَاهُونَ،، (الماعون)_

دی، که انسان بوډا والي کې دخپلو غلطیو هوش رانه شي؛ نو بیا به ورته کله راځي؟ حدیث کې دي چې کوم کس ته الله تعالی شپیته کاله عمر ورکړ، د هغه ټول عذرونه ختم شول.

عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: ینادی مناد یوم القیامة: این ابن الستین؟ وهو العمر الذی قال الله تعالی: اولم نعمرکم مایتذکر فیه من تذکر وجاءکم النذیر.(رواه البیهقی فی شعب الایمان مشکوٰة ص ٤٥١)

ترجمه. دحضرت ابن عباس رضی الله عنهما نه روایت دی چې حضور ﷺ وفرمایل چې: د قیامت په ورځ به یو اعلان کونکی اعلان وکړي چې شپیتو کلنو عمر والا خلک کوم ځای دي؟ همدغه عمر دی د کوم باره کې چې الله تعالی فرمایلي و، چې موږ تاسو ته دومره عمر نه دی درکړی، څوک چې پوهیدل غواړي هغوی په دې پوهیدای شي او تاسو ته ویرونکي هم درغلي وو.(ترجمه حضرت تهانوی رحمه الله)

الله تعالی دې موږ ټولو ته دخپلو اصلي کورونو دتیاري کولو توفیق راکړي. امین!

د خنزیر کنځل کول

سوال: دمشرانو نه مو اوریدلي دي چې دخنزیر کنځلو کولو سره دڅلویښتو ورځو رزق ختم شي، اسلام کې دا خبره تر کومه حده پورې صحیح ده؟

جواب: چاته داسې ګنده کنځل کول خو صحیح نه دي[1] او ماته د رزق ختمیدو خبره معلومه نه ده.

د کنځل کونکي مشر علاج

سوال: زموږ محله کې یو صاحب چې هغه ډیر زیات بوډا دی، جومات کې اکثر کنځل شروع کړي، ایا داسې کس ته جواب کې څه ویل جائز دي؟

جواب: دغه سړی دبوډا والي له وجې مجبور دی، دهغه مخکې داسې څه خبره مه کوئ چې هغه ته پرې غوسه ورشي.

دانسان د شکریه اداکولو طریقه

سوال: دانسان دشکریه اداکولو طریقه څه ده؟ دشکریه، مهرباني وغیره الفاظ اداکول جائز دي؟

جواب: دچا د احسان شکریه اداکولو له پاره شریعت د ((جزاک الله)) د الفاظو ویلو تلقین کړی

[1] عن أبي الدرداء أن النبی صلی الله علیه وسلم قال: ماشيء أثقل فی میزان المؤمن یوم القیامة من خلق حسن، فإن الله تعالی یبغض الفواحش البذیٔ (ترمذی ج: ۲ ص: ۲۰) أیضًا: عن عبدالله بن مسعود قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: سباب المسلم فسوق (مشکوٰة ص: ٤١١، باب حفظ اللسان والغیبة والشتم)۔

دی، حدیث کې دي: من صنع الیه معروف قال لفاعله جزاک الله فقد ابلغ فی الثناء.(ترمذی ج ۲ ص ۲۳)

ترجمه په چا چې احسان وکړل شي، هغه دې احسان کونکي ته ((جزاک الله)) ووايي: نوهغه تعریف دکمال حدته ورسولو.

بداخلاقه لمونځ کونکي اواخلاقي بې نمازو کې څوک بهتردي

سوال: یوکس دی هغه لمونځ کوي اوډیرزیات پرهیزګاره دی، خودهغه اخلاق ښه نه دي، هرچا سره بداخلاقي کوي اویوکس دی هغه لمونځ او پرهیزګاري نه کوي، خودهغه اخلاق ډیر زیات ښه دي، دې صورت کې دکوم یوعمل ښه دی؟

جواب: ستاسوداخبره زمادپوهې نه بهرده، ځکه چې دعبادتونوله وجې انسان مهذب شي، دهغه زړه نرم شي، دهغه اخلاق ښه شي، دهغه کبرختم شي، ځکه چې دلمانځه باره کې راغي چې لمونځ دبې حیایي اوغلط کارونونه منع کوي[1]، بیاانسان چې کله لمونځ کې دتواضع له وجې سرښکته کوي؛ نوکبرختم شي، هروخت هغه لمونځ کې دالله تعالی نه دعاکوي چې مادنیکانوخلکوپه لاره روان کړه اودنیکانوخلکواخلاق ښه اواعلی وي؛ نومعلومه شوه چې د عبادتونو همدغه اثردی چې دهغه له وجې اخلاق ښه شي، اوس که چیرې عبادتونوکې دااثرنه وي: نومعلومه شوه چې دهغه په عبادت کې څه نقص دی اودهغه له پاره ضروري ده، چې هغه دخپلو عبادتونواصلاح وکړي[2]، خوهغه ته به دلمونځونو، روژو او نورونیکو کارونواجرپه خپل ځای باندې ملاویږي اودبداخلاقي ګناه په خپل ځای باندې[3] دغه شان هغه اخلاقي سړی کوم چې نیک عملونه نه کوي اوپه فرائضو کې کوتاهي کوی؛ نومعلومه شوه چې الله تعالی هغه ته نیک فطرت اوطبیعت ورکړی دی، خوهغه دخپل غفلت او کوتاهي اودشیطان په دوکه دراتلو له وجې په خپلو فرائضو کې کوتاهي کوي؛ نوهغه ته به دې فرائضوکې

---

[1] ،، إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ،،(العنکبوت:۴۵)۔

[2] المراد أن الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكرمطلقًا وعلى هذا قال بعض المفسرين الصلاة هى التى تكون مع الحضور وهى تنهى (التفسيرالكبير ج: ۲۵ ص: ۷۲) أيضًا: قال أبوبكر يعنى القيام بموجبات الصلاة من الأقبال عليها بالقلب والجوارح وإنما قيل تنهى عن الفحشاء والمنكر لأنها تشتمل على أفعال وأذكارولًا تخللها غيرها من أمور الدنيا وليس بشيء من الفروض بهذه المنزلة فهى تنهى عن المنكر وتدعوإلى المعروف بمعنى ان ذالك مقتضاها وموجبها لمن قام حقها (أحكام القرآن للجصاص ج: ۳ ص: ۳۵۰)۔

[3] عن حارثة بن وهب قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنّة الجوّاظ الجعظرىّ يقال الجعظرى الفظ الغليظ وفى نسخ المصابيح عن عكرمة بن وهب ولفظه قال والجوّاظ الذى جمع ومنع والجعظرىّ الغليظ الفظ (مشكوة ص: ۴۳۱) أيضًا: وعن جرير عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: من يحرم الرفق، يحرم الخير رواه مسلم (مشكوة ص: ۴۳۱، باب الرفق والحياء وحسن الخلق)۔

د کوتاهي سزا ضرور ملاویږي[1] ددې دواړو کسانو خپلوکې هیڅ نسبت نه شته، دواړه په صحیح لاره نه دي، یوه ددین یوه برخه پرېښې ده ..... دویم ددین بله برخه پرېښې ده، له دې وجې دواړوکې نقص دی

د منافق درې نښې

سوال: زه دلته دبخاري اودمسلم په حواله باندې دیوحدیث ترجمه لیکل غواړم: دحضرت ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: دمنافق درې نښې دي، چې خبره کوي، دروغ وایي، وعده وکړي، دوعدې خلاف کوي، که څه امانت ورسره کیښودل شي، هغه کې خیانت کوي، که هغه کس روژې نیسي اوکه لمونځونه کوي اودخپلې مسلماني دعوه ولې نه کوي ددې مبارک حدیث په رڼاکې تاسو دهغه کس باره کې څه وایئ، کوم کې چې دادرې واړه نښې موجودې وي.

جواب: منافقان دوه قسمه دي، یواعتقادي منافق،کوم چې په ښکاره مسلمان وي اوپه زړه کې په الله تعالی اودهغه په رسول ﷺ باندې ایمان نه ساتي[2]، دویم عملي منافق، داهغه کس دی کوم چې الله تعالی اودهغه رسول ﷺ مني اواسلام باندې عقیده هم ساتي، خو کارونه د منافقینو کوي، مثلا: دروغ ویل، دوعدې خلاف کول، امانت کې خیانت کول، دې حدیث کې هم ددې دویم نمبرمنافق طرف ته اشاره شوې ده، مسلمان خودی، لمونځ کوي او روژې نیسي، خودهغه کردار دمنافقینودی[3] دکوم کس ذکرچې تاسو کړی دی،که چیرې هغه کې داټولې خبرې موجودې وي؛ نو دحدیث دا وعید هغه له پاره هم دی، چې دهغه کردار دمنافقینودی، هغه ته مطلق منافق ویل جائزنه دي، څکه که چیرې یوکس دکافرانو عملونه کوي؛ نوهغه ته مطلق کافرویل صحیح نه دي.[4]

---

[1] عن عبدالله بن عمرو بن العاص عن النبی صلی الله علیه وسلم انه ذکرالصلوة یومًافقال من حافظ علیها کانت له نورا وبرهانا ونجاة یوم القیامة ومن لم یحافظ علیها لم تکن له نورا ولَا برهانًا ولَانجاة وکان یوم القیامة مع قارون وفرعون وهامان واُبیّ بن خلف رواه أحمد (مشکوة ص: ۵۸، ۵۹، کتاب الصلاة. الفصل الثالث)

[2] المنافقون الذین کانوا فی زمن النبی صلی الله علیه وسلم فحدثوا بإیمانهم فکذبوا وأتمنوا علی دینهم فخانو ووعدوا فی أمرالدین ونصره فأخلفوا وفجروا فی خصوماتهم ...إلخ (شرح المسلم للنووی ج: ۱ ص:۵۶)_

[3] إن معناه ان هذه الخصال ومتخلق بأخلاقهم فإن النفاق هوإظهار مایبطن خلافه وهذا المعنی موجودفی صاحب هذه الخصال ویکون نفاقه فی حق من حدثه ووعده وأتمنه وخاصمه وعاهده من الناس لَا انه منافق فی الْاسلام فیظهره ویبطن الکفر ولم یرد النبی صلی الله علیه وسلم بهذا أنه منافق نفاق الکفار المخلّدین فی الدرك الأسفل من النار (شرح المسلم للنووی ج: ۱ ص: ۵۶، باب خصال منافق) أیضًا: عن النبی صلی الله علیه وسلم: أیة المنافق ثلاث: إذاحدث کذب وإذا وعد أخلف وإذا اؤتمن خان وفی الحاشیة: قوله أیة المنافق.... ....المراد بالنفاق النفاق العملی لَا الإیمانی (صحیح بخاری ج: ۱ ص:۱۰، حاشیه نمبر ۲، باب علامة المنافق)

[4] عن ابن عمر رضی الله عنهما قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: ..[بقیه په راروانه صفحه..

عملي نفاق

سوال: ډیرخلک کوم چې په ښکاره نیک وي. تبلیغ ته هم ځي، خوددې مبارک کاردوران کې غلط کارونه کوي، ایا داسې خلک د حدیث په نزدباندې منافقان دي؟

جواب: عملي نفاق دی.

د چا باره کې شکاوبدګماني کول

سوال: یوحدیث دی چې چاباندې شک کول پکارنه دي، یعنې شک، بدګماني اوتجسس منع دی، بل حدیث دی، چې کوم شی تاسوپه شک کې اچوي هغه پریږدئ، دې دواړو حدیثونو کې څه فرق دی دعمل په لحاظ باندې؟ اوڅه مطلب یې دی؟

جواب: دچا باره کې بدګماني جائزنه ده[۱] دا خو دلومړی حدیث مطلب دی اوددویم حدیث مطلب دادی چې دکوم کارباره کې شک شي چې ایادا جائزدی اوکه ناجائز؛ نوهغه کارمه کوئ.[۲]

دغیبت سزا

سوال: ایاغیبت کولوباندې ګناهونه معاف کیږي، مااوریدلي دي چې دکوم کس غیبت کیږي، غیبت کونکي ګناهګاریږي، خو دچا چې غیبت کیږي دهغه ګناهونه معاف شي، ایا دچا چې غیبت کیږي په رښتیادهغه ګناهونه معاف کیږي؟

جواب: دغیبت کونکي نه به نیکي اخیستل کیږي اوچاغیبت یې چې کړی وي هغه ته به ورکول کیږي، که چیرې هغه سره نیکي نه وي؛ نودچایې چې غیبت کړی وي، دهغه ګناهونه

...بقیه د تیرمخ]... أيما رجل قال لأخيه كافر، فقد باء بها أحدهما متفق عليه وعن أبي ذر رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايرمى رجل رجلًا بالفسوق ولَايرميه بالكفر إلّا ارتدت عليه أن لم يكن صاحبه كذالك (مشكوة ص: ٤١١، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم)_

[۱] عن أبي هريرة ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إيّاكم والظن! فإن الظن أكذب الحديث (ترمذى ج:۲ ص: ۲۰، باب ماجاء فى سوء الظن، طبع رشيدية، كتب خانه، دهلى)_

[۲] وعن الحسن بن على قال: حفظت من رسول الله صلى الله عليه وسلم: دع ما يريبك إلى ما لَا يريبك، فإن الصدق طمانية وإن الكذب ريبة (مشكوة ص: ٢٤٢، باب الكسب وطلب الحلال، الفصل الثانى) أيضًا: وفى حاشية المشكوة: قوله فإن صدق إلخ الصدق والكذب يستعملان فى الأقوال والأفعال وقالوا معناه إذا وجدت نفسك ترتاب فى الشيء فاتركه وانتقل إلى ما لَا ترتاب فيه فإن نفس المؤمن تطمئن إلى الصدق وترتاب من الكذب فارتيابك فى الشيء ينبئ عن كونه باطلًا أومظنة للباطل فاحذره واطمينانك إلى الشيء يشعربأنهحق فاستمسك به فهذا ضابطة لمعرفة كون الفعل حسنا و قبيحًا و كون الشيء حلالا و حراما (مشكوة ص: ٢٤٢، حاشيه نمبر ٤، باب الكسب وطلب الحلال)_

به د غیبت مطابق هغه باندې اچول کیږي[1] د تیولو حقوق العباد هم دا مسئله ده، دې نه پرته که الله تعالی حق دارته دخپل طرف نه ورکړي او هغه معاف کړي؛ نو دالله تعالی فضل دی.

غیبت، مذاق او څوک ذلیل ګڼل کبیره ګناه ده؟

سوال: خواست دادی چې زه په سرکاري دفترکې کارکوم، هلته یوڅو ځوانان دي، هغه وخت په څه ناڅه طریقې باندې چاپسې ټوکې کوي، خلک جنګوي او دروغو قسمونه خوري، چاته په سرباندې ټک ورکوي او خوشالیږي اوچاته تکلیف ورکولوباندې خوشالیږي او وایي چې ډیره مزه یې وکړه، کله چې هغوی ته وویل شي چې الله تعالی نه ویریږئ؛ نووایي چې الله تعالی مینځ ته مه راولئ اوټول مسلمانان دي، زموږمذهب دداسې خلکوباره کې څه وایي؟ دغو خلکوکې د الله تعالی ویره نه شته، اکثردوه ملګري په جګړه کولوباندې خوشالیږي او وایي نن یې ډیرخوندوکړاوطبیعت موخوشاله شو اودروغ ویل، چغلي کول اوددې ځای خبره یوځای بل خواکول دهغوی مشغله ده اودځان په مقابله کې نورخلک کمزوري او خوار ګڼل شامل دي، تاسوته خواست دی داسلامي نظریې مطابق ووایئ چې داسې خلکوسره ناسته پاسته کول جائزدي؟ اومذهب دوی باره کې څه حکم کوي؟

جواب: داټول کارونه کوم چې تاسوذکرکړي دي،کبیره ګناهونه دي، چا پورې ټوکې کول، څوک ذلیل ګڼل، خلک په جنګ کول، دچاغیبت کول، دروغ ویل[2]، په دروغو قسمونه خوړل[3]، داټول ډیرسخت بدکارونه دي اوددې له وجې معاشره کې شر اوفساد او خفګان پیدا کیږي. داسې خلکوسره دوستانه ساتل نه دي پکار.[4]

---

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: رحم الله عبدًا كانت لأخيه عنده مظلمة فى عرض أومال فجائه فاستحله قبل أن يؤخذ وليس ثَمّ دينار ولا درهم فإن كانت له حسناتٌ أُخذ من حسناته وإن لم تكن له حسناتٌ حملوا عليه من سيأتهم ترمذى ج: ٢ ص: ١٦٧، أبواب صفة يوم القيامة، طبع قديمى)_

[2] ،، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْراً مِنْهُمْ،، الآية،، وَلا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلا تنابزُوا بِالْأَلْقَابِ،، الآية،، ولايغتب بعضكم بعضًا (الحجرات: ١١ تا ١٢) عن ابن عباس عن النبى صلى الله عليه وسلم : لاتمار أخاك ولاتمازحه ولا تعده موعدًافتخلفه (ترمذى ج: ٢ ص: ٢٠، باب فى المراء)_

[3] قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من حلف على يمين مصبورة كاذبًا فليتبؤ بوجهه مقعده من النار(أبوداؤد ج: ٢ ص: ١٥٦) أيضًا: قال صلى الله عليه وسلم: إياكم والكذب فإن الكذب يهدى إلى الفجور، وإن الفجوريهدى إلى النار مشكوة ص: ٤١٢، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم، الفصل الأوّل)_

[4] عن عمران بن حطان قال: أتيت أباذر فوجدته فى المسجد محتبيابكساء أسود وحده فقلت: ياأباذر! ماهذه الوحدة؟ فقال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: الوحدة خيرمن جليس السوء، والجليس الصالح خيرمن الوحدة (مشكوة ج: ٢ ص: ٤١٤، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم، الفصل الثالث)_

د چاله شر نه د خلکو د بچ کولو له پاره غیبت کول

سوال: یوسړی زموږ خواته راځي او وايي چې: فلاني صاحب کوم چې ستاسو په محله کې اوسیږي، هغه سره موږ د خپلې لور خپلوي کول غواړو، مهرباني وکړئ تاسو موږ ته د هغه سړي د عادتونو او کردار وغیره اونور تفصیلات بیان کړئ، ایا هغه پوښتنه کونکي ته تولې خبرې بیانول پکاردي او که نه؟ او که چیرې ویل پکاردي؛ نو ایا هغه خبرې ورته هم ویل پکاردي د کومو چې موږ څخه د نه ویلو وعده اخیستل شوې وي؟

جواب: که چیرې د هغه سړي غیبت کول مقصد نه وي، بلکې خپلوي کونکي د نقصان نه د بچ کولو مقصد وي؛ نو د هغه سړي ذکر کول جائز دي[1] او که چا سره د ذکر نه کولو وعده کړې وي؛ نو بهتر داده چې پخپله ورته وونه وایئ، بلکې د یو پیژند ګلو کس حواله ورکړئ چې د هغه نه پوښتنه وکړي.

د فوټووالا او بورډ والا کمپنۍ خلاف تقریر کول غیبت نه دی

سوال: یوې ښځې د تبلیغ کونکو ښځو په اجتماع کې، اشتهاري بورډ (په کوم باندې چې د ښځې تصویر جوړ شوی وي) د تقریر موضوع جوړه کړې وه، د یوې کمپنۍ نوم اخیستلو سره یې په هغې باندې تنقید کولو او دې حدپورې یې وویل چې سپین ږیري د ښځو ګټه خوري او ویې ویل که چیرې د فلانکۍ کمپنۍ خپلوان دلته موجود وي؛ نو زموږ پیغام هغوی ته ورسوئ، ښځو د یوې ښځې طرف ته ارشاه وکړه چې دا د هغوی خپلوانه ده، هغې ښځې وعده وکړه چې زه به ستاسو پیغام ورسوم، دا پېښه د جمعې په ورځ شوې وه، د هفتې په ورځ باندې د کمپنۍ مالک ته پته ولګیده، ذکر شوي بورډ باره کې هغه ته خبر نه و، په هرحال بورډ صفا شو، د چارشنبې په ورځ باندې هغې ښځې بل ځای کې تقریر وکړ او هم هغه بورډ یې خپله موضوع جوړه کړې وه، هم هغه سوال وشو، که چیرې د هغوی څوک خپلوان وي؛ نو زموږ پیغام هغوی ته ورسوئ، سوال دا پیدا کیږي چې ایا د جمعې په ورځ چې کوم تقریر وشو هغه غیبت و، کوم چې د مړ ورور د غوښې خوړلو برابر دی؟ او کوم تقریر چې د چارشنبې په ورځ وشو هغه بهتان دی، ځکه چې له هغه نه مخکې بورډ مالک په مکمل ډول ختم کړی و.

جواب: کومه ګناه چې په ښکاره ډول کیږي د هغه بیانول غیبت نه دی[2]، له دې وجې د هغې

---

[1] فتباح غیبة مجهول ومتظاهر بقبیح وللمصاهرة ولسوء إعتقاد تحذیرا منه (درمختار) قوله: والمصاهرة: الأولی التعبیر بالمشورة أی فی نکاح وسفر وشرکة ومشاورة وإیداع أمانة ونحوها فله أن یذکرمایعرفه علی قصد النصح رد المحتارج: ٦ ص:٤٠٩، حظروالإباحة، فصل فی البیع، طبع ایچ ایم سعید)_

[2] فتباح غیبة مجهول ومتظاهر بقبیح وللمصاهرة ولسوء إعتقاد تحریزًا منه (درمختار) وفی تنبیه الغافلین للفقیه أبو اللیث: الغیبة علی أربعة أوجه ...إلخ هی مباح وهو أن یغتاب معلنًا بفسقه..[بقیه په راروانه صفحه..

ښځې لومړی تقریرصحیح و او غیبت کې داخل نه دی، بوره‌صفا کولو وروسته که چیرې هغې ښځې ته خبرنه و ورکړل شوی؛ نو دهغې ښځې دچارشنبې په ورځ تقریرهم صحیح و، ځکه چې ضروري نه ده چې هغې ته دبوره‌صفا کولوعلم شوی وي، دې کې قصوردهغې ښځې نه، بلکه دکمپنۍ والادی.

کله چې دچاغیبت وشي؛ نوسمدستي دهغه نه معافي وغواړئ یا دهغه له پاره دخیردعا وکړئ

سوال: مولاناصاحب! ماالله تعالی سره وعده کړې وه چې دچاغیبت به نه کوم، خوبیادې بدعادت کې مبتلاشوم، دې زمانه کې داګناه دومره عامه ده چې دابالکل ګناه نه ګڼل کیږي، که زه پخپله نه کوم: نونورخلک ماسره خبرې کوي، که نه اورم؛ نوکبرجن راته وایي، تاسومهرباني وکړئ اوماته وفرمایئ چې زه به ددې بدعادت نه خلاصی ومومې؟ اودوعدې ماتولوڅه کفاره اداکړم؟

جواب: دوعدې ماتولوکفاره هماغه ده کومه چې دقسم ماتولوده[۱]، یعني لس مسکینانو باندې دوه وخت خوراک کول اوکه چیرې ددې طاقت نه وي؛ نودرې ورځې روژه نیول[۲] دې نه پرته غیبت کول ډیره غټه ګناه ده، حدیث کې دادزناڅخه هم بدتر ګڼل شوی دی،[۳] ددې بد عادت علاج ډیراهتمام سره کول پکاردي اودې کې دچادملامته کولوخیال نه دي ساتل پکار او ددې علاج دادی چې اول خودې انسان داسوچ وکړي چې زه دچاغیبت کولوسره دمړ ورور غوښه خورم[۴] او داچې زه خپلې نیکۍ هغه ته ورکوم[۵] اودابیوقوفي ده، دچاچې بدي بیانوم

...بقیه د تیرمخ].. أوصاحب بدعة وإن إغتاب الفاسق ليحذره الناس يثاب عليه لأنه من النهى عن المنكر أقول والإباحة لا تنافى الوجوب فى بعض المواضع الآتية (قوله ومتظاهربقبيح وهوالذى لا يسترعنه ولايؤثرعنده إذا قيل عنه انه يفعل كذا اه ابن الشخنة قال فى تبيين المحارم فيجوز ذكره بمايجاهربه لا غيره ...إلخ (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٩، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)_

[۱]،، وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ،،الآية قال الشعبي العهد يمين وكفارته كفارة يمين (تفسيرمظهرى ج: ٥ ص: ٣٦٥، أيضًا: هدايه ج:٢ ص: ٤٨٠)_

[۲]،، فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ،، (المائدة:٨٩)_

[۳]وعن أبى سعيد وجابر قالا: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الغيبة أشدمن الزنا...إلخ (مشكوة ص: ٤١٥، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم، الفصل الثالث)_

[۴]،، وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ، وَاتَّقُوا اللَّهَ الآية (الحجرات:١٢)_

[۵]عن أبى هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: رحم الله عبدًا ..[بقيه په راروانه صفحه.

هغه ته خپلې نیکۍ ورکوم، بل داچې دکوم کس غیبت وشي؛ نوسمدستي دهغه نه معافي وغواړئ اوکه چیرې دا ممکن نه وي؛ نوهغه له پاره دخیردعاوکړئ[1]،انشاء الله ددې تدبیرله وجې به دا عادت ختم شي

کبر څه شی دی؟

سوال: تاسواسلامي صفحه شروع کړې ده، داسلسله مې ډیرزیاته خوښه شوه، زموږله طرفه مبارکي قبوله کړئ، که چیرې تاسو دکبر باره کې بیان وکړئ؛ نوډیره مهرباني به وي.

جواب: دکبرمعنا ده، په څه دنیاوي یادیني خبرې کې خپل ځان له نورونه ښه ګڼل اوخلک کمزوري ګڼل، له دې وروسته دکبردوه برخې دي:

۱. خپل ځان اوچت ګڼل. ۲: نورخلک سپک ګڼل.

کبر ډیره بده ناروغي ده، قران اواحادیثوکې ددې دومره بدي بیان شوې ده. چې دهغه لوستلوسره دانسان ویښته دریږي[2] او نن موږکې ډیرخلک دې ناروغي کې مبتلادي، ددې علاج د روحاني ډاکټرنه کول پکاردي.

دقبلې طرف ته پښې کولوسره څملاستل

سوال: زماذهن کې یوڅوخبرې دي، هغه یوازې تاسولیرې کولی شئ، هغه دا چې ځینې خلک وایي چې قبلې ته پښې کولو سره ویده کیدل پکارنه دي اونه لاړې توکول پکاردي، ایاداصحیح دي؟

جواب: دقبلې طرف ته پښې کول بې ادبي ده، له دې وجې جائزنه دي.[3]

...بقیه د تیرمخ]..كانت لأخيه عنده مظلمة فى عرض أو مال فجائه فاستحلّه قبل أن يؤخذ وليس ثَم دينار ولَا درهم فإن كانت له حسنات أُخذ من حسناته وإ، لم تكن له حسنات حملوا عليه من سيئاتهم (ترمذى شريف ج: ۲ ص: ۱۶۷، أبوب صفة القيامة)_

[1] عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ان من كفارة الغيبة أن يستغفر لمن اغتبته تقول : اللهم اغفرلناوله (مشكوة ص: ٤١٥، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم، الفصل الثالث)_

[2] ،، وَلا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ،، (لقمان:۱۸) أيضًا: عن ابن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لَا يدخل الجنة من كان فى قلبه مثقال ذرّة من كبر..الكبربطرالحق وغمط الناس...إلخ وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: يقول الله تعالى: الكبرياء ردائى، والعظمة إزارى، فمن نازعنى واحدًا منهما ادخلته النار، وفى رواية:قذفته فى النار(مشكوة ص: ٤٣٣، باب الغضب والكبر، الفصل الأوّل)

[3] ويكره تحريمًا إستقبال القبلة بالفرج إلى أن قال وكماكره مدرجليه فى نوم أوغيره إليها أى عمدًا لأنه إساءة ادب (درمختار ج:۱ ص: ٦٥٥، ايضًا: البحرالرائق ج:۲ ص:۳٦)_

ایا دقبلې طرف ته د پښې کونکی واجب قتل دی

سوال: له مشرانونه مواوریدلي دي چې دقبلې طرف ته پښې کولوسره چې څوک ویده وي دهغه قتلول واجب دي، ایاکوم کس چې دقبلې ته مخ کولوسره متیازې کوي اومتیازې په ولاړه باندې هم کوي؛نومهرباني وکړئ اوبیان کړئ چې دداسې متیازې کونکي قتلول هم واجب دي؟

جواب: دقبلې طرف ته پښې خورول بې ادبي ده اودغه شان متیازې کول ګناه ده[1] خودې ګناه له وجې قتلول جائزنه دي[2] اوکله چې هغه سړی مسلمان وي اوکه چیرې داسې کارونه دکعبې دتوهین کولو له وجې کوي؛ نوداکفردی.[3]

پړمخ (التپه) څملاستل

سوال: دپړمخې (التپه) څملاستلوباره کې مایه یوډائجسټ کې کتلي و چې دې سره انسان په نفسیاتي مرض مبتلا کیږي، داخبره صحیح ده اوکه نه؟

جواب: پړمخې څملاستل مکروه دي[4] اوحدیث کې دې ته دشیطان په طریقه باندې ملاسته ویل شوې ده، دنفسیاتي مرض ماته پته نه شته.

غسل خانه کې لاړې تو کول

سوال: مااوریدلي دي چې غسل خانه کې لاړې توکول منع دي، ایا داصحیح دي؟

جواب: دادب خلاف دي.[5]

خلکوته د تکلیف رسولوذریعه جوړیدل شرعا جائزنه دي

سوال: تاسو روزنامه (جنګ) دجمعې دورځې د ۳ دسمبر ۱۹۸۲ء په کالم :آپ کے مسائل اور

---

[1] ویکره تحریمًا إستقبال القبلة بالفرج ولوفی الخلاء،بالمدبیت التغوط، وکذااستدبارها وکماکره لبالغ إمساك صبی یبول نحوها وکماکره مدرجلیه فی نوم أوغیره إلیها أی عمدًا لأنه إساءة أدب (درمختارعلی الشامی ج:۱ ص: ٦٥٥، طبع ایچ ایم سعید کراچي)_

[2] ،، وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ،،(الاسراء:۳۳)_

[3] وفی تتمة الفتاوی من استخف بالقرآن أو بالمسجد أوبنحوه ممایعظم فی الشرع کفر (شرح فقه أکبر ص:۲۰۵)

[4] عن أبی هریرة رضی الله عنه قال:رأی رسول الله صلی الله علیه وسلم رجلًا مضطجعًا علی بطنه فقال:إنّ هذه ضجعة لّایحبها الله(ترمذی شریف ج:۲ص:۱۰۱باب ماجاء فی کراهیة الإضطجاع علی البطن،أبوداؤد ج:۲ ص:۳۳۱)

[5] ولَاینظرلعورته إلّالحاجة ولا ینظرإلی مایخرج منه ولایبزق ولایتمخط ولایتنحنح...إلخ (عالمگیری ج: ۱ ص: ۵۰) وفی الشامیة: ولایبزق فی البول (ردالمحتار ج:۱ ص:۳٤٥، مطلب فی الفرق بین الإستبراء)_

ان کاحل کې يوسړي دسوال په جواب کې ليکلي و چې کورپه کرايه باندې اخيستل اوورکول جائزدي داخوصحيح دي، خوداسې صورت کې يوسړى چې هغه خلک دين دار ګڼي اوهغه پخپله هم ددين اواسلام دتعليم ورکولو دعوه کوي، په يوې رهائشي علاقه کې کور دداسې کاروبار يا کارخانې له پاره واخلي چې هغه داوسيدونکي علاقې له پاره قانوني، اوپه اخلاقي ډول جائزنه وي، دزياتې کرايې په لالچ کې ورکړي اوهغه دهلته دپرده کونکوله پاره دتکليف اوپريشاني ذريعه جوړه شي، دې حدپورې چې خلکوته دګټراوبه څښل اواستعمالول وي (دمال وړونکوګاډو له وجې دګټراواوبوپائپونه مات شوي او يوبل سره ګډوډشوي دي) اوودداسې تکليف بنياد ختمولو له پاره خلکو ته دروروليٍ خبرې اومختلفې بهانې کول اوپه خپله خبره باندې قائم اوسيدلو له پاره مختلف دليلونه وړاندې کولوسره دروغ ويل، دې باره کې دقران اوحديث په رڼاکې ستاسو جواب څه دى؟

جواب: دچاله پاره داسې کارونه کول په شرعي ډول جائزنه دي د کومو له وجې چې خلکوته تکليف رسيږي.[1]

ستاسو عمل مبارک عمل دى

سوال: زه دشپې ويده کيدو وخت کې بستره کې څملاستوسره د (بسم الله الرحمن الرحيم) ورد، ايت الکرسي، دعاصديق رضي الله عنه او درود شريف وايم اوبياله هغه وروسته دالله تعالى نه دخپلو ګناهونو معافي غواړم اودحاجتونوپوره کولوله پاره دعاغواړم، ايازماداعمل صحيح دى؟ بسترې کې څملاستووخت کې زه په اوداسه يم اوپه بدن باندې مې صفاجامه وي، ايابسترې کې څملاستووخت کې داسې لوستل جائزدي اوکه نه؟ جواب راته ضروربيان کړئ!

جواب: ستاسو عمل صحيح اومبارک دى.

کورکې دښځو مخکې اودس وچول

سوال: ماته په ويلو شرم راځي، خومسئله اهمه ده، زماديودوست د تره اوپلاروغيره عادت دى چې کله هغوى کورکې هم وي؛ نود متيازوکولو وروسته پرتوګانې ټړل اواودس اوچول (متيازې لوټې سره اوچول) کوي، زمادوست خوشرميږي، زه پخپله باندې وشرميږم چې دهغوى په کورکې لونه اوازمن تول وي اوهغوى ددې لږخيال هم نه ساتي چې داڅومره بده خبره ده، يوځل زما خور زما د دوست خورته وويل: نوهغې وويل چې زه څه کولى شم، پلارته مې پخپله سوچ کول پکاردي تاسومهرباني وکړئ چې اسلام داسې اودس اوچولو نه منع نه ده

[1] عن عبدالله بن عمرو عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده، و المهاجرمن هجرمانهى الله عنه (بخارى شريف ج: ۱ ص: ٦، باب المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده)_

شوي؟ اهمه خبره داده چې زماددوست پلار پنځه وخته لمونځ کوي، زمادوست وايي چې زماپلارخه، دپنجاب په اکثر ښارونو کې پرهیزګارخلک هم داسې کوي.
جواب: داعمل دحیاخلاف دی، هغوی ته داسې نه دي کول پکار[1] که چیرې هغوی ته د استنجاء وچولو ضرورت وي؛ نوپه استنجاء خانه کې ددې نه ځان فارغ کول پکاردي.

پردي ملک کې اوسیدونکو ته څنګه اوسیدل پکاردي؟

سوال: پاکستان کې دډیروپیسو نوکري نه ملاویږي اونورو معاملاتو کې رشوت زیات چلیږي؛ نو ایا یوازې ددې وجوهاتوله وجې دیومسلمان له پاره جائزدي چې دامریکې په شان ملک کې اوسیږي؟ ځکه چې هلته بدي ډیرې عامې دي، ایادیومسلمان له پاره جائزدي چې هغه د امریکې شهریت حاصل کړي؟ ځکه چې دامریکې شهریت حاصلولو له پاره دخپل مخکې شهریت نه دستبردارکیدل وي اوحلف اخیستل وي چې زه به دامریکې دقانون پابندیم اوهغه قانون کې لکه دویم واده نه شي کولی، یعنې څه امریکي قانونونه داسلام د قانون خلاف وي، ایادمسلمان له پاره داجائزدي چې هغه یوازې دښه مستقبل له پاره داسې قسمه حلف اوچت کړي؟ دنیاوي علم حاصلولو له پاره امریکه کې زموږ ځوانان اوسیږي؛ نو ایا زموږ دا کار خود شریعت خلاف نه دی؟
جواب: یوجنت خو شدادجوړکړی و اویوجنت داوسني وخت شداد (یعنې مغربي ملکونو) جوړکړی دی، دهغو خلکوخوپه اخرت باندې ایمان نه شته، له دې وجې هغوی ددنیاراحت اوسکون له پاره هریوشی جمع کړی دی، امریکه دکافرانوله پاره جنت دی[2] له دې وجې زموږ ورونوته داخرت والاجنت دومره رغبت اوکشش نه شته، څومره چې دامریکې شهریت دملاویدودی، که چاته ګرین کارډ ملاوشي؛ نوداسې خوشالیږي، لکه چاته چې دحشرپه میدان کې دجنت ټکټ ملاوشي.
دیو مسلمان نظرخویوازې په اخرت باندې پکاردی اوداچې ددنیا دوه ورځې ژوندخوبه په سختي اوتنګي هره طریقه باندې به تیرشي، خو زموږ داخرت بربادیدل نه دي پکار، خوزموږ

---

[1] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: الإيمان بضع وسبعون شعبة، والحياء شعبة من الإيمان (مسلم ج: ۱ ص: ٤٧) أيضًا: عن جابرقال: كان النبي صلى الله عليه وسلم إذاأراد البرازإنطلق حتى لايراه أحد رواه أبوداؤد وعن أنس قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم إذاأرادالحاجة لم يرفع ثوبه حتّى يدنومن الأرض رواه الترمذي (مشكوة ص:٤٢) وفي المرقاة: لم يرفع ثوبه حتّى يدنوأي يقرب من الأرض احترازًاعن كشف العورة بغير ضرورة وهذامن أدب قضاء الحاجة، قال الطيبي يستوى فيه الصحراء والبنيان (مرقاة شرح المشكوة ج: ۱ ص: ۲۸۹، الفصل الثاني، باب آداب الخلاء)_

[2] عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الدنياسجن المؤمن وجنة الكافر رواه مسلم (مشكوة ص:٤٣٩، كتاب الرقاق،الفصل الأوّل)_

په ورونو باندې نن د دنیا طلب، د ډیرې ګټې کولو او د دنیا بې نهایت حرص او هوس دومره ډیرشوی دی، چې داخرت خیال د زړونو نه وتلی دی او د قبر او د حشر عقیده بالکل ختمیږي، له دې وجې چاسره د جائز او ناجائز پرواه نه شته، په هرحال د حلال رزق له پاره د علم او فن حاصلولو له پاره د بهر ملک ته تلو نه زموږ شریعت منع نه کوي، البته دا تاکید ضرور کوي چې ستاسو دین ته نقصان و نه رسیږي او ستاسو اخرت تباه نه شي.[۱]

امریکه او مغربي ملکونو کې هم د الله تعالی ډیر نیکان بندګان اباد دي، چې د هغوی نیکي او پرهیزګاري ته پسخیدل پکار دي، کوم خلک چې امریکې ته لاړشي یا بل ملک ته لاړشي هغوی له پاره لازم دي چې د خپل دین د حفاظت اهتمام وکړي او د دنیا ګټلو په چکر کې دې دومره نه ډوبیږي چې د دنیانه خالي لاسونه لاړشي او د دین او دنیا د دولت نه محروم شي، د غو خلکو ته د دې خبرو اهتمام کول پکار دي:

۱: د خپلو دیني فرائضونه دې نه غافلیږي او د خپل وس مطابق دې د جمعې سره د لمونځ کولو اهتمام کوي او په ځلیریشتو ګنټو کې دې د خپل وخت یوه برخه د قران کریم تلاوت له پاره، ذکر او تسبیح له پاره او د دیني کتابونو د لوستلو له پاره مخصوص کړي او د دې شیانو دې داسې پابندي کوي څنګه چې د خوراک څښاک اهتمام کوي، خوارک که چیرې د انسان د بدن ژوندي او صحت مند ساتلو له پاره ضروري ده؛ نو دا شیان د روح غذا ده، د دې نه پرته روح صحت مند نه شي پاتې کیدای.

۲: د کافرانو او بې دینه خلکو صحبت کې ناستې پاستې نه ځان ساتل پکار دي او کافرانو ته چې کوم نعمتونه الله تعالی ورکړي دي، هغه دې داسې ګڼي، لکه چې هغه قیدي ته، کوم له پاره چې د مرګ د سزا حکم شوی وي، ټول سهولتونه موجود وي، غرض دا چې د کافرانو نعمتونو ته دې د عبرت په نظر ګوري، د حرص او پسخیدو په نظر نه او د دې شیانو ته دې نه خوشالیږي[۲] د کافرانو د نقل کولو نه دې پرهیز کوي، ځکه چې د ملعون او مبغوض خلکو نقل کوي هم د هغوی په شان کیدل دي[۳].

۳: د غو ملکونو کې د حلال او حرام خیال نه ساتل کیږي او د یو مسلمان له پاره په هر قدم باندې دا کتل لازمي دي چې دا شی حلال دی او که حرام؟ جائز دی او که ناجائز؟ له دې وجې هغو

---

[۱] عن عمرو بن عوف قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: فوالله لاالفقر اخشى عليكم ولكن أخشى أن تبسط عليكم الدنيا كمابسطت على من كان قبلكم، فتنافسوها كماتنافسوها وتهلككم كمااهلكتهم متفق عليه (مشكوة ص: ۴۴۰)_

[۲] عن سهل بن سعد قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لوكانت الدنياتعدل عندالله جناح بعوضة ماسقى كافرامنهاشربة رواه احمد(مشكوة ص: ۴۴۱، كتاب الرقاق، الفصل الأوّل)_

[۳] عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهومنهم رواه احمد (مشكوة ص: ۳۷۵)

ورونوته خواست دی چې دخپل دین حلال اوحرام دیولمحې له پاره هم هیرنه کړي اوددې خبرې یقین دې وساتي چې زموږ دین کوم شیان حرام کړي دي، هغه په حقیقت کې زهردي، چې دهغو په خوړلو باندې انسان هلاک شي، که چیرې موږ ته په خوراک کې زهرنه ښکاري؛ نو د یو داسې کس په خبره باندې اعتماد کووکوم چې داعتماد قابل او رښتونی وي، دحضور ﷺ د اعتماد قابل اورښتوني کیدل او د حضور ﷺ دحقیقت نه دالله تعالی په حکم باندې خبریدل یوداسې حقیقت دی کوم چې دهرمسلمان دایمان یوه برخه ده، کوم شیان چې حضور ﷺ ناجائز او حرام ښودلي دي له هغو نه پرهیزکول داسې لازم دي[1]، څنګه چې دزهرونه پرهیزکیږي.

۴ انسان، انسان ته دکتلو له وجې جوړیږي یاخرابیږي، دغه مغربي اوامریکي معاشره کې دانسان دخرابیدوسامان ځای په ځای موجود دی، خودانسان داصلاح اوفلاح چرچاډیره کمه کیږي، له دې وجې دغو ملکونوکې اوسیدونکومسلمانانوورونوله پاره لازم دي چې په خپله علاقه اوحلقه کې نیک خلک تلاش کړي اوڅه وخت هغوی سره ضروري تیروي، دې له پاره دتولونه ښه کاردتبلیغ اودعوت کاردی، کوم خلک چې دې کارسره تعلق ساتي هغوی سره ضرورڅه وخت لګوئ، الله تعالی دې ددغو ټولو ورونو ددین اوایمان حفاظت وکړي.

۵ دغوورونو ته یوخواست دی چې ددین دمسئلودې له هرچانه پوښتنه نه کوي، ځکه چې ځینې مسئلې ډیرې نازکې وي، له دې وجې چیرته دمحقق عالم نه دمسئلوپوښتنه کول پکاردي، که چیرې دغو ملکونوکې لائق اوداعتمادقابل عالم موجودوي، صحیح ده، ګني اوس خو دنیا دومره وړه شوې ده چې دیوکلي شکل یې اختیارکړی دی، دپاکستان له عالمانونه دې دټیلیفون په ذریعه دمسئلو پوښتنه کوي، یادډاک په ذریعه باندې دمسئلې جواب معلومولی شي.

د ماشومانو د زړونو خوشالولو له پاره بسکټ تقسیمول

سوال: یوحاجي صاحب دی، هغه خپل دوکان کې د وړو ماشومانو له پاره ارزان، بسکټ تقسیموي، چاته یواو چاته دوه بسکټ، داعمل د موصوف په خیال باندې دثواب عمل دی زما دا طریقه نه ده خوښه، زماپه خیال روزانه ماشومانوته دبسکټ ورکولو له وجې به ماشومانو کې دسوال کولوعادت پیداشي اودموصوف دځان ښودلو ذریعه هم جوړیدای شي، ددې مسئلې حل وښیئ چې دادثواب عمل دی؟ هغه ته دجاري ساتل پکاردي؟

جواب: هغه برزګ د ماشومانو زړه خوشالول دخیر کارګني او ستاسودواړه ویرې هم صحیح دي، که چیرې هغه بزرګ په خپله داکارپریږدي، خوصحیح ده، ګني په دې باندې دجائز یا

---

[1] [عن عبدالله بن عمروقال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لایؤمن احدکم حتی یکون هواه تبعًالماجئت به (مشکوة ص: ۳۰، باب الاعتصام بالکتاب والسنّة، الفصل الثانی)_

مکروه فتوا ورکول ګران کار دی.

ماشوموالي کې له خلکو نه د اخيستل شويو شيانو معافي به څنګه کيږي؟

سوال: له ډيره وخت نه ستاسو دصحفې لوستونکی يم اوتاسو د سوالونو ډير ښايسته او ښتوني الفاظوکې جواب ورکوئ، سوال دادی چې دې وخت کې زماعمرنولس کاله دی اوکالج کې سبق وايم، کوم وخت کې چې زماعمر يوولس دولس کاله و؛ نودماشوموالي شرارتونه راکې موجود وو، موږ يوڅوهلکان به بازار وغيره ته لاړو؛ نود ميوو والا نه به مو ميوې پټولې، ياچاته به مودپيسو ورکولونه پرته دهغه نه شيان واخيستل، په جوماتونوکې به چې کومې چپړې وغيره وې هغه به موشلولې، يابه چپړې واخيستلې اودجومات نه به مو بهر اوغورځولې، بس کې به مو ټکټ نه ورکولو، تقريب وغيره ته به پرته دعوت نه لاړو اوخوراک به مووکړ، څمکه باندې پراته شيان به مواوچت کړل، پيسې وغيره، يعنې دماشوموالي او ځواني په وخت کې به موداکارونه ډيرکول او خوشاليدوبه، اوس زه تاسونه داپوښتنه کول غواړم چې دې کارونوکې چې موږدچاشيان استعمال کړي دي، دهغو نقصان څنګه پوره کولی شو؟ تاسوشرعي لحاظ او تفصيل سره جواب راکړئ، موږبه انتظارکوو.

جواب: پکار خو دادی چې دکومو کومو خلکو تاسونقصان کړی دی دهغوی ټولونه تاسو معافي وغواړئ، خوکه چيرې هغه ټول خلق درته ياد نه وي؛ نودالله تعالی نه دهغوی په حق کې دعا اواستغفارکوئ،ستاسوداستغفارله وجې به هغوی وبښل شي؛ نوهغوی به تاسوهم معاف کړي.

د خلکو لاربندول اود مسلمانانو نه نفرت کول په شرعي ډول څنګه دي؟

سوال: زموږ علاقه کې يومولاناصاحب اوسيږي، هغه دجمعې اود اخترلمونځونه خلکوته ورکوي، څه ورځې مخکې هغه داوقاف محکمې په مددباندې دخلکوله پاره قانوني لارې تنګول اوبندول شروع کړل، دهغه له وجې خلکوته ډيرزيات تکليف دی، دعلاقې خلکوورته دالله تعالی واسطه ورکړه، خوهغه صاحب دچاخبره هم ونه منله، خلکوميونسپل کميټۍ اواوقاف والاوو ته فرياد وکړ او هغوی هم دعلاقې دخلکومسئلې جائز وګڼل اوويې ويل که چيرې مولانا صاحب وغواړي؛ نوموږته هيڅ اعتراض نه شته، تاسونه د شريعت په رڼاکې پوښتنه کول غواړم چې دمسلمان لاربندول ياهغوی ته ذهني تکليف رسول شريعت کې ترکوم حدپورې صحيح دي او ددې سزاڅه ده؟

جواب: دخلکو لاره بندول کبيره ګناه ده.[1]

---

[1] عن عبدالله بن عمرو عن النبی صلی الله عليه وسلم قال: المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده،والمهاجرمن هجرمانهی الله عنه (بخاری ج: ۱ ص: ٦، باب المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده)

سوال: ايا دې حالاتوکې هغه سړي پسې د جمعې او د اخترلمونځ کيداى شي؟ کوم چې په زړه کې د مسلمانانو نه نفرت کوي.

جواب: هغه صاحب ته د مسلمانانو نه نفرت کول نه دي پکار او خلکو ته د تکليف رسولو نه ورته توبه کول پکار دي، که چيرې هغه خپله رويه صحيح نه کړي؛ نو خلکو ته پکار دي چې ځان له پاره بل امام او خطيب مقرر کړي.

د ګناهګار سړي سره تعلق ساتل

سوال: يو سړى زناکاروي، غل او ډاکووي، د يتيمانو مال خوري، مالداروي او صدقه او زکات اخلي. وعده خلافي کوي، دروغ او بکواس کوي، د خپلو ښځو اوصداقت له پاره د خلکو په مخکې قسمونه خوري چې مافلانکي سره دا ښه کارکړى دى او دهغه مې داکارکړى دى، ايا داسې کس سره معاملات کول، دهغه سره ناسته پاسته او هغه پسې لمونځ کول جائز دي او که نه؟ د قران مجيد او احاديثو په رڼا کې دې باره کې څه حکم دى؟ جواب بيان کړئ.

جواب: دغه سړى ګناهګار مسلمان دى، هغه سره د دوستي تعلق ساتل خونه دي پکار، خود يو مسلمان چې کوم حقونه دي، مثلاً: د ناروغ پوښتنه کول او د جنازې لمونځ وغيره هغه اداکول پکار دي او که چيرې طاقت وي او د فايدې څه اميد وي؛ نو دهغه د ګناهونو نه د بچ کولو کوشش پکار دى، داسې کس پسې لمونځ کول مکروه تحريمي دي.[۱]

غلطي معاف کول يا بدله اخيستل

سوال: که چيرې زموږ يو مسلمان ورور څه غلطي وکړي؛ نو ايا مونږ ته دهغه غلطي معاف کول پکار دي، يا دهغه نه بدله اخيستل ؟

جواب: معاف کول يې افضل دي[۲] او شرعي حدودکې دننه دهغه بدله اخيستل هم جائزدي.[۳]

---

[۱] واماالفاسق فقد عللواکراهة تقديمه بأن لايهتم لأمردينه (فتاوى شامى ج: ۱ ص: ۵۶۰، باب الإمامة)_

[۲] عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: مانقصت صدقة من مال ومازادالله عبدًا بعفوإلّاعزا وماتواضع أحد لله إلّا رفعه الله وفى شرح المسلم: قوله صلى الله عليه وسلم: ومازادالله عبدًا بعفوإلّاعزا فيه أيضاوجهان أحدهما أنه على ظاهره وان من عرف بالعفو والصفح ساد وعظم فى القلوب وزادعزه واكرامه والثانى ان المراد اجره فى الآخرة وعزه هناك (شرح النووى على صحيح المسلم ج: ۲ ص: ۳۲۱، باب استحباب العفووالتواضع)_

[۳] وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ(الشورى۴۰) أيضًا: وفى التفسير: والمعنى أنه يجب إذاقوبلت الإساءة أن تقابل بمثلهامن غيرزيادة (تفسيرنسفى ج:۳ ص:۲۵۸،طبع دارابن كثير).

د اصلاح په نیت باندې دوستي کول

سوال: سوال دادی چې زما یو دوست دی دهغه نوم ,,ایم اے اے شاه،،دی. هغه دیوبنه خاندان سره تعلق ساتي، ماپه هرځای کې دهغه دوست مددکړی دی اوهغه مې دحضرت محمد ﷺ په ښودل شوې لارباندې روان کړ اوښه دډیروخت پورې په صحیح لارباندې روان و، خواوس هغه په غلطه لارباندې روان شوی دی اوټول ښارکې بدنام شو، تاسووایئ چې ایازه دهغه سره دوستي وساتم اوکه نه؟

جواب: که چیرې دهغه داصلاح نیت له پاره دهغه سره دوستي وساتئ؛ نوصحیح ده،ګني دهغه نه جداشئ، چې دهغه دغلطیوله وجې تاسوبدنام نه شئ.

ایا په قرض دار سړي باندې قرض ورکونکی کس څه کارکولی شي؟

سوال: انسان دیوبل نه پرته ګذاره نه شي کولی، په خاص ډول دورونو خویندو، خپلوانو او دوستانونه، اوس هغوی ته قرض ورکولونه وروسته دمجبوري په حالت کې دهغوی نه څه کاراخیستل کیږي اوکه نه دابه سودکې داخل وي؟ دیو بزرګ باره کې راځي چې چاته دقرض ورکولونه وروسته به لمرکې دهغه دکورپه سوري کې هم نه ګرځیدو اوفرمایلي و چې دا سود دی خومونږ دپورته بیان شوي خلکونه پرته ګذاره نه شوکولی.

جواب: په خپلوخپلوانوباندې چې کوم کارونه مونږ دقرض ورکولونه پرته هم کولی شو، هغه کارونه سودنه دي اوکه چیرې دغه کارترې دقرض له وجې اخیستل کیږي؛ نودابه هم یوقسمه سودوي د بزرګ دکومې کیسې طرف ته چې تاسواشاره کړې ده، هغه بزرګ زمونږ امام ابوحنیفه رحمه الله دی، خودهغوی داعمل دتقوا له وجې و[1]، دفتوا له وجې نه.

,, ستا قرآن باندې متیازې وکړم،، دداسې ویونکې ښځې شرعي حکم

سوال: زماښځې ماته وویل چې ستاپه قران باندې متیازې وکړم، ددې واقعې له وجې دهغې په ایمان اونکاح باندې څه اثرپریوت؟

جواب: ستاښځه ددې الفاظوله وجې مرتده شوه اوستادنکاح نه ووته، که چیرې هغه توبه وکړي؛ نودوباره ایمان راوړلووروسته یې تاسوسره نکاح کیدای شي.

توبه باربار ماتول

سوال: زه یوې ناروغۍ کې مبتلایم، ډیرځله مې توبه کولونه وروسته ماته کړه، ایازمادباربارتوبه ماتولو باوجودبه زماتوبه قبلیږي؟

---

[1] حدائق الحنفیة ص: ۷۲، ازمولوی فقیرمحمدجهلمی، طبع مکتبه حسن سهیل لاهور)۔

جواب: په رښتوني زړه باندې توبه وکړئ، الله تعالی دې زموږ ګناهونه معاف کړي، دسلو کلونو کافر هم که چیرې دالله تعالی په دربار کې توبه وکړي: نوالله تعالی یې معاف کړي، له دې وجې خفه کیدل نه دي پکار، باقي دناروغیو علاج کوئ، الله تعالی به درته شفاد رکړي.

❖ سلام او مصافحه ❖

په اسلام کې د سلام کولو اهمیت

سوال: په اسلام کې سلام کول یا دسلام جواب ورکول اهمیت لري، ایا مسلمان ته په سلام ویلو کې مخکې کیدل پکاردي، که یوازې دمسلمان دسلام جواب ورکول پکاردي، ایا غیرمسلم ته هم دسلام جواب ورکول پکاردي؟

جواب: سلام اچول سنت دي او د هغه جواب ورکول واجب دي[1]، څوک چې لومړی سلام وکړي هغه ته شل (۲۰) نیکۍ ملاویږي او جواب ورکولو والا ته لس (۱۰) غیرمسلم ته دې په ابتداکې سلام ونه ویل شي او که هغه درته سلام وکړي: نو په جواب کې دې یوازې "وعلیکم" ورته وویل شي.[2]

د سلام په وخت په تندي باندې لاس کیښودل او ښکلول

سوال: په اسلام کې د ملاقات مسنونه طریقه څه ده؟ تندي پورې لاس او چتول سرلړ ښکته کول او سلام کول څنګه دي؟ او په ځینو ملاقاتونو کې لیدل شوي دي چې د غاړې ورکولو په وخت په تندي یا په غوږ ښکلوي، دا جائز دي یا ناجائز؟

جواب: دسلام په وخت په تندي باندې لاس کیښودل یا ښکته کیدل صحیح نه دي، بلکې بدعت دي، دمصافحې اجازه ده[3] او د تعظیم یا مینې په ډول دښکلولو هم اجازه ده.[4]

---

[1] إن السلام سُنّة واستماعه مستحبٌ وجوابه أی رده فرض کفایة واسماع رده واجب (ردالمحتار ج:٦ ص:٤١٣)

[2] عن أنس قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: إذاسلم علیکم أهل الکتاب فقولوا: وعلیکم (بخاری ج: ٢ ص:٩٢٥، باب کیف الردعلی أهل الذمة السلام)۔

[3] عن عطاء الخراسانی أن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: تصافحوا یذهب الغل (مشکوة ج: ٢ ص: ٤٠٣) (کالمصافحة) أی کماتجوزالمصافحة لأنهاسُنّة قدیمة متواترة لقوله علیه السلام من صافح أخاه المسلم وحرک یده تناثرت ذنوبه (درمختار ج: ٦ ص: ٣٨١، کتاب الحظروالإباحة، باب الإستبراء وغیره)۔

[4] عن ذارع وکان فی وفد قیس قال: لمّاقدمناالمدینة فجعلنا نتبادر من رواحلنا فنقبل ید رسول الله صلی الله علیه وسلم ورجله (مشکوة ج:٢ ص:٤٠٢)ولَا بأس بتقبیل یدالرجل العالم ..[بقیه په راروانه صفحه..

په يو لاس مصافحه سنت ده که په دواړو ؟

سوال: مصافحه په يو لاس سره کيږي يا په دواړو لاسونو سره سنت ده؟ په حديث کې ثبوت راته راکړئ.

جواب: په صحيح بخاري (ج:۲ص:۹۲۶) کې حضرت ابن مسعود رضي الله عنه ارشاد مبارک دی: **"علمني النبي ﷺ التشهد و كفي بين كفيه"**.

ترجمه "ماته حضورپاک ﷺ التحيات وښودله او داسې يې وښودله چې زما لاس دحضورپاک ﷺ د دواړو لاسونو په مينځ کې و."

امام بخاري (رحمه الله) دا حديث د "**باب المصافحه**" لاندې ذکر کړی دی اودهغه متصل د "**باب الاخذ باليدين**" عنوان يې قائم کړ او دا حديث يې مکرر ذکر کړی دی، چې له هغه نه ثابتيږي چې په دواړو لاسونو سره مصافحه کول دحضورپاک ﷺ سنت مبارک دي. دې نه پرته دمصافحه روح، څنګه چې شاه ولي الله دهلوي (رحمه الله) په ليکلو فرمايلي دي:

" خپل مسلمان ورور سره په محبت سره ملاويدل، په خپلوکې دمحبت او مينې اظهار دی"[1]. (حجة الله البالغه ص:۱۹۸).

او که په فطرت سره وکتل شي؛ نوښکاره به محسوسه شي چې په دواړو لاسونو سره مصافحه کولوکې دخپل مسلمان ورور تواضع، عاجزي، اُلفت، محبت او دمينې داسې کيفيت په کې مندل کيږي، چې هغه په يو لاس سره مصافحه کولوکې نه موندل کيږي.

دسهار او ماسپښين په لمانځه کې د لمونځ کونکو خپلوکې مصافحه کول

سوال: دسهار او ماسپښين په لمانځه کې موجود لمونځ کونکي په خپلوکې او امام صاحب سره مصافحه (لاس ملاول) کوي، چې دا دحضورپاک ﷺ دسنت په نسبت سره ثواب دی، داهم علماء فرمايي چې حضورپاک ﷺ به معانقه او مصافحه برابر کوله، په دې سلسله کې چې کوم احاديث دصحابه کرام رضي الله عنهم وي هغه هم وليکئ اودشکريې موقع راکړئ!

...بقيه د تيرمخ]..والمتورع على سبيل التبرك...... ..... وتقبيل رأسه أرى العالم أجود (درمختارج: ٦ ص: ٣٨٣) أيضًا: قال الإمام العينى بعد كلام فعلم إباحة تقبيل اليد والرّجل والرأس والكشح كماعلم من الأحاديث المتقدمة إباحتهاعلى الجبهة وبين العينين وعلى الشفتين على وجه المبرة والإكرام (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٨٠، كتاب الحظروالإباحة، باب الإستبراء وغيره)۔

[1] وذالك لأن التبشيش فيما بين المسلمين وتوادهم وتلاطفهم وإشاعة ذكرالله فيمابينهم يرضى بهارب العلمين)

جواب: سلام او مصافحه د هغو خلکوله پاره مسنونه ده چې څوک د بهرنه مجلس ته راشي، د سهار او ماسپښين نه وروسته د سلام او مصافحې کوم رواج تاسو ليکلی دی، د حضور پاک ﷺ او صحابه وو کرام رضي الله عنهم په وخت کې د دې معمول نه و، لهذا دا رواج بدعت دی.[۱]

يوې غير محرمې ښځې ته سلام کول

سوال: د يو غير محرم سړي يوې غير محرمې ښځې ته سلام کول جائز دي او که نه؟ يا د سلام جواب ورکول ضروري دي؟

جواب: که په زړه کې د غلطې وسوسې انديښنه وي؛ نو جائز نه دي، ګني صحيح دي، خودځوان هلک او اينجلۍ په خپلو کې سلام کولو سره د غلطو خيالاتو پيدا کيدو انديښنه ده، ځکه دا منع دي[۲]، البته د ډير عمر والا بوډۍ ښځې ته سلام کولی شئ!

د نامحرمه ښځې د سلام جواب ورکول شرعا څنګه دي؟

سوال: ښځې ته نامحرم سړی سلام نه شي کولی، که ښځه لومړی سلام وکړي؛ نو جواب دې ورکړل شي او که نه؟ زما په کاروغيره کې اکثر داسې کيږي چې مختلف کورونو ته تلل راځي، ځينې ښځې زه او هغوی ما پيژني، ګوياچې مور سلام ونکړو خو اول خو هغه ښځې پرده نه کوي، دويم دا چې د کوم کار له پاره چې زه د هغوی کورته تللی يم په هغو باندې خبرې اترې کيږي، لهذا دا پوښتنه کول دي چې داسې ښځې ته دې سلام و شي او که نه؟ يا دې ورته د سلام جواب ورکړل شي او که نه؟

جواب: ځوانانو اينجليو ته سلام کول جائز نه دي، که هغوی سلام وکړي؛ نو په زړه کې دې جواب ورکړل شي[۳] د نامحرمه سړيو او ښځو يو بل په مخکې بې پردې راتلل جائز نه دي[۴] او که يو سړی د معاشرې د فساد له وجې په دې کې مبتلا وي؛ نو د دې نه سوا نور څه کولی شي چې هغه دې استغفار کوي.

---

[۱] واما ما إعتاده الناس من المصافحة بعد صلوة الصبح والعصر فلاأصل له فى الشرع(شامى ج: ٦ ص ٣٨١)

[۲] ولايكلم الأجنبية إلّاعجوزًا إذا عطست أوسلّمت فيشمتهاويردالسلام عليها وإلّا لَا (درمختار) -وإلّاتكن عجوزًا بل شابة لَايشمتها والايردالسلام بلسانه .... وإذاسلمت المرأة الأجنبية على رجل إن كانت عجوزًا ردالرجل عليها السلام بلسانه بصوت تسمع وإن كانت شابةً ردّعليها فى نفسه (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٦٩، كتاب الحظروالإباحة)_

[۳] أيضًا_

[۴] يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ (الأحزاب:٥٩) أيضًا: وتمنع المرأة الشابة من كشف الوجه بين رجال لَالأنه عورة بل لخوف الفتنة وفى الشرح: والمعنى تمنع من الكشف لخوف أن يرى الرجال وجههافتقع الفتنة لأنه مع الكشف قديقع النظرإليهابشهوة (ردالمحتارج: ١ص: ٤٠٦)

يو خاص سړي ته سلام اچونکي ته د سلام جواب ورکول

سوال: زه په يوه کمپنۍ کې ملازم يم او زما سره نور ډېر ملګري هم کار کوي او يو سړی د بهرنه راځي او يو سړی مخاطب کوي سلام ورته کوي او کوم سړی چې هغه مخاطب کړ هغه په هغه وخت ډېر مصروفيت له وجې سره دسلام جواب ورنکړي؛ نو ايا د هغه سلام جواب موږ چې کوم نور موجود يو، ورکولی شو او که نه؟ که موږ هم دسلام جواب ورنکړو؛ نو هغه سړی موږ ټولو ته بدې ردې وو ايي او لاړ شي.

جواب: په مجلس کې دې يو خاص سړي ته په خطاب کولو سلام ونکړل شي، کله چې يو څو کسان په يو ځای کې موجود وي او د بهرنه يو کس راشي سلام وکړي، په هغو خلکو کې که څه کسان د هغه دسلام جواب ورکړي؛ نو د جواب حق اداکيږي، ځکه تاسو خلکو ته دسلام جواب ضرور ورکول پکار دي.[1]

د مسلمان او غير مسلم ښځې او سړي په خپلو کې مصافحه کول څنګه دي؟

سوال: که ښځه مسلمانه وي او سړی غير مسلم، يا سړی مسلمان وي او ښځه غير مسلمه؛ نو په داسې صورت کې په خپلو کې مصافحې له پاره اسلام کې څه ګنجائش شته؟

جواب: نه![2]

غير مسلم ته سلام کول او د هغه د سلام جواب ورکول

سوال: نن سبا ګډه وډه معاشره ده، چې په هغه کې غير مسلم هم دي، خلک هغوی ته هم سلام کوي، غير مسلم هم سلام کوي، چې د هغه جواب هم ورکول کيدای شي، دا راته ووايئ چې غير مسلم ته سلام کول او دسلام جواب ورکول دکتاب او سنت په رڼا کې دحديث په نزد منع دي يا يوازې اخلاقي ډول منع دي؟ ايا داسې يو حديث موجود دی چې د هغه لاندې يې منع فرمايلې وي چې غير مسلم ته دې سلام او د هغه جواب ورنکړل شي؟

جواب: سلام يوه دعا هم ده او د اسلام شعار (نښه) هم، ځکه دې يو غير مسلم ته "السلام عليکم" ونه ويل شي او که هغه درته سلام وو ايي؛ نو د هغې په جواب کې يوازې "وعليکم" دې وويل شي، دا مضمون په حديث شريف کې راغلی دی: **عن انس رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: اذا سلم عليکم اهل الکتاب فقولوا: وعليکم. متفق عليه.** "(مشکوة ص:۳۹۸).

---

[1] عن علي بن أبي طالب قال: يجزئ عن الجماعة إذا مرّوا أن يسلم أحدهم ويجزئ عن الجلوس ان يردّ أحدهم (مشکوة ج: ۲ ص: ۳۹۹، باب السلام، الفصل الثاني)۔

[2] (إلّا من أجنبية) فلايحل مس وجهها وكفها (درمختار ج: ٦ ص: ۳٦۷، کتاب الحظر والإباحة، طبع سعيد)۔

ترجمه: "د حضرت انس رضی الله عنه نه روایت دی چې حضور پاک صلی الله علیه وسلم فرمایلي: چې کله اهل کتاب تاسو ته سلام وکړي؛ نو تاسو ورته په جواب کې "وعليكم" وایئ." (صحیح بخاری مسلم)

مورو پلار یا یو بزرګ (مشر) سره په ښکته کیدو سره ملاویدل

سوال: مورو پلار یا یو بزرګ سره په ښکته کیدو سره ملاویدل جائز دي؟

جواب: د ښکته کیدو حکم نه شته.[1]

دیو مشر تعظیم کولو له پاره دریدل

سوال: ماډیرځل په اخبار (جنګ) کې "د" فرمان رسول الله صلی الله علیه وسلم" دعنوان لاندې په شائع کیدو والا حدیثونو کې یو حدیث مې ویلی دی، هغه په دې الفاظو سره دی، چې یوځل دصحابه کرام رضی الله عنهم په محفل کې حضور پاک صلی الله علیه وسلم تشریف راوړ؛ نو صحابه کرام (هم) دهغه په احترام کې ودریدل، چې په هغه باندې حضور پاک صلی الله علیه وسلم سخته ناخوښي وفرمایله او دخپل احترام له پاره یې دریدل منع کړل.

اوس صورت حال داسې دی چې نن سبا ډیر خلک استاذان یا بزرګان یا بیا په غټو عهدو باندې لګیدلي دحکمرانانو خلک په احترام کې په ولاړې سره استقبال کیږي، دحدیث مبارک حقیقت نه خو انکار ممکن نه دی، خو شاید چې مونږ دکمې پوهې والا خلک ددې صحیح تشریح نه وي کړي، لهذا ستاسو به ډیره مهرباني وي ددې خبرې مکمل وضاحت وفرمایئ چې ایا که هر شان کس (که هغه مورو پلار وي یا دملک صدر دې ولې نه وي) له پار (ددې حدیث په رڼا کې) دریدل جائز نه دي؟ یا بیا ددې حدیث شریف مفهوم څه بل دی؟

جواب: دلته دوه شیان بیل بیل دي، یو داچې دچا دا خواهش ساتل چې خلک دهغه په راتلو باندې ودریږي، دا دمتکبرو خلکو نښاني ده او په حدیث کې ددې ډیر مذمت راغلی دی، ارشاد مبارک دی: "کوم سړی چې په دې خبرې سره خوشالیږي چې خلک دې دهغه له پاره سیده ودریږي، هغه ته پکار دي چې خپله ټیکانه ځان ته په دوزخ کې جوړه کړي." (مشکوة ص:۳۰۴ بروایت ترمذی وابوداؤد).[2]

ځینې متکبر افسران دخپلو ماتحتو له پاره قانون جوړوي چې هغوی دې دهغه په تعظیم کې دریږي او که څوک داسې ونکړي؛ نو دهغه شکایت کیږي، په هغه ملامته ویل کیږي

---

[1] عن أنس قال: قال رجل یارسول الله الرجل منا یلقی أخاه أو صدیقه، أینحنی له؟ قال: لَا، قال: أفیلتزمه ویقبله؟ قال: لَا، قال: أفیأخذ بیده ویصافحه؟ قال: نعم رواه الترمذی (مشکوة ج: ۲ ص: ۴۰۱، باب المصافحة والمعانقة)۔

[2] قال رسول الله صلی الله علیه وسلم :من سرّه أن یتمثل له الرجال فلیتبوأ مقعده من النار(مشکوة ص: ۴۰۳)

اودهغه ترقي ختموي، داسې افسران پرته له شکه ددې ارشاد نبوي ﷺ مصداق دي چې:
"هغوی ته پکار دي چې خپله ټيکانه دوزخ کې جوړه کړي."
اويو داچې يودوست ملګرى، بزرګ اودخان غټ داحترام اومحبت له پاره دخلقو پخپله دريدل، دا جائز بلکې مستحب دي په حديث کې دي چې حضرت فاطمې رضي الله عنها حضورپاک ﷺ ته تشريف راوړ؛ نوحضورپاک ﷺ دهغې په راتلوسره ودريده، دهغې لاس نيسي ښکلوي يې اوهغه په خپل ځاى کينوي اوچې کله حضور پاک ﷺ هغوى ته تشريف فرمايي؛ نوهغه هم دحضورپاک ﷺ په راتلو باندې دريږي، دحضورپاک ﷺ لاسونه مبارک نيسي او ښکلوي يې اوحضورپاک ﷺ په خپل ځاى کينوي.(مشکوة ص:۴۰۲)[1] دا ولاړه، دَمحبت ولاړه وه.
په يوه موقع باندې حضورپاک ﷺ دحضرت سعدبن معاذ رضي الله عنه په باره کې حضرات انصار رضي الله عنهم ته فرمايلي و: "**قوموا الى سيّد كم ! متفق عليه.**"(مشكوة ص:٤٠٣).
يعنې "خپل سردار ته وديږئ" دا ولاړه داکرام له پاره وه.[2]
په يوحديث کې دي چې حضورپاک ﷺ په جومات کې زموږ سره تشريف فرماوو زموږ سره يې خبرې کولې، بياچې کله هغه ودريد ؛ نوموږ به هم ودريدو اوترهغې وخت پورې به ولاړ وو ترڅو پورې چې به حضورپاک ﷺ په ازواج مطهراتوکې ديوې په کورته نه و داخل شوى.(مشکوة ص:٤٠٣)[3]
دا ولاړه دتعظيم او جلال له پاره وه، څکه دمريدانو دعلماوو له پاره، دشاګردانو استاذانوله پاره اود ماتحتو دمشرانو حکمرانانو له پاره دريدل،که دهغو مقصداوتعظيم اوجلال يا محبت او ادب وي؛ نو مستحب دي، خوچې دچاله پاره خلک دريږي دهغه په زړه کې دا خواهش نه دى پکارچې خلک دې ودريږي.[4]

---

[1] عن عائشة قالت: مارأيت أحدًا كان أشبه سمتاوهديا ودلّا وفى رواية حديثا وكلامابرسول الله صلى الله عليه وسلم من فاطمة كانت إذا دخلت عليه قام إليها فأخذبيدها فقبلهاوأجلسها فى مجلسه وكان إذادخل عليهاقامت إليه فأخذبيده فقبلته وأجلسته فى مجلسها رواه أبوداؤد (مشكوة ص: ٤٠٢، باب المصافحة والمعانقة، الفصل الثانى)_

[2] (قوموا إلى سيدكم) قيل أى لتعظيمه ويستدل به على عدم كراهته ..إلخ (مرقاة شرح مشكوة ج: ٨ ص: ٤٧٣)

[3] عن أبى هريرة قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يجلس معنا فى المسجديحدثنا فإذا قام قمنا قياما حتى نراه قد دخل بعض بيوت أزواجه (مشكوة ص: ٤٠٣، باب القيام، الفصل الثالث)_

[4] (قوله يجوزبل يندب القيام تعظيماللقادم) أى إذاكان ممن يستحق التعظيم .... وفى مشكل الآثارالقيام لغيره ليس بمكروه لعينه إنماالمكروه محبة القيام لمن يقام له، فإن قام لمن لايقام له لايكره فتاوى شامى ج: ٦ ص: ٣٨٤)_

امام صاحب سره په ښکته والي سره مصافحه کول

سوال: خاص کرد جمعې لمانځه وروسته او عموما چې کله لمونځ ختمیږي؛ نو ډیرلمونځ کونکي امام صاحب سره مصافحه کوي اوپه دې دوران کې هغو ښکته کیږي لکه درکوع په شان مشابه کیږي اوامام صاحب په دې باندې هیڅ اعتراض نه کوي، ایا دا سنت دي چې امام صاحب سره دې په ښکتوالي سره مصافحه و شي؟

جواب: دمصافحه کولو په وخت ښکته کیدل نه دي پکار.[1]

دجوډو کراټې سینټر په سلام کې د ښکته والي قانون د شریعت خلاف دی

سوال: په لاندې ذکر شوې مسئله کې داسلامي شریعت قانون پکار دی: موږ یوڅوطالب علمان دجوډو کراټې په یوسنټر کې ټریننګ حاصلوو، زموږ دټریننګ دا اصول دي چې کله هم طالب علم په سینټر کې داخلیږي؛ نوهغوی دخپلو استاذانووغیره په مخکې لاسونه خلاص پریږدي اودومره ښکته کیږي څنګه چې په لمانځه کې درکوع حالت وي، زموږ سینټرته څینې وخت غیرملکي او غیرمسلمه استاذان هم راځي اودټریننګ داصولومطابق موږ ته دهغوی په مخکې هم ښکته کیدل راځي، موږ په دې مسئله کې احتجاج هم وکړ چې اسلام ددې اجازه نه ورکوي، استاذانوو ویل چې که تاسودقرآن اوحدیث په رڼاکې دلائل وړاندې کړئ؛ نودا قانون ختمیدای شي چې داسلام حکمونو خلاف ورزي نه وي، تاسو ته درخواست دی چې که اسلام په مخکې ذکرشویو صورتونو کې دڅاپه مخکې دښکته کیدو اجازه نه ورکوي؛ نودهغه وضاحت وکړئ چې موږ خپل استاذان راضي کړو.

جواب: ستاسودټریننګ دا اصول چې سینټرته دداخلیدو په وخت یاد بهرنه راتلووالا استاذان وغیره په مخکې درکوع په شان ښکته راځي، شرعي نقطه نظر سره دا صحیح نه ده، نبي کریم ﷺ دسلام کولو په وخت دښکته کیدو نه منع فرمایلې ده، څه وکړل شي چې مستقل ډول باندې داستاذانو دتعظیم له پاره دهغوی په مخکې ښکته کیدل اورکوع کول جائز وي، په حدیث شریف کې دي، چې دهغه مفهوم دی دحضرت انس رضی اللہ عنہ نه روایت دی چې: یوسړی دنبي پاک ﷺ نه معلوم کړل چې کله یوسړی خپل ورور یا دوست سره ملاو شي؛ نودهغه په مخکې ښکته کیدل جائز دي؟

---

[1] عن أنس قال: قال رجل یارسول الله الرجل منایلقی أخاه أوصدیقه، أینحنی له؟ قال: لَا، إلخ (مشکوة ج: ۲ ص: ٤٠١، باب المصافحة والمعانقة) وفی فتاوی الهندیة: الإنحناء للسلطان أولغیره مکروه لأنه یشبه فعل المجوس کذا فی جواهرالأخلاطی ویکره الإنحناء عند التحیة وبه وردالنهی کذا فی التمرتاشی (فتاوی هندیة ج: ٥ ص: ٣٦٩)۔

حضور پاک ﷺ وفرمایل نه!"(مشکوة ص:۴۰۱،بروایت ترمذی).[۱]

په مجوسیانوکې هم دا طریقه وه چې هغوی به دبادشاهانو، امیرانو او افسرانوپه مخکې ښکته کیدل، په اسلام کې داکار ناجائز وګرځول شو، دترینګ ذکرشوي اصول داسلامي احکامو خلاف دي، لهذا ذمدار حضراتو ته پکار دي چې هغه ددې نه انکار وکړي، ځکه چې دخدای په ناراضي کې دمخلوق اطاعت جائز نه دی.[۲]

په جومات کې لوړ(اوچت) اواز سره سلام کول

سوال: په جومات کې لوړاواز سره "السلام علیکم" ویل پکار دي اوکه نه؟ ځکه چې"السلام علیکم" ویلوسره دلمونځ کونکوتوجه دسلام طرف ته شي اوپه سنتونویا نفلونوکې خلل راشي اوپه جومات کې لوړ اواز سره دسلام جواب ورکول پکار دي اوکه نه؟

جواب: په داسې په لوړ اواز سره دې سلام نه ویل چې په هغه سره لمونځ کونکوته تکلیف وي، البته که څوک فارغ ناست وي؛ نوپه نزدې راتلوسره دې ورته سلام و شي.[۳]

دالسلام علیکم په جواب کې السلام علیکم ویل

سوال: په دور حاضر کې چیرته چې نوي فیشنونه په وجودکې راغلي دي، هلته یونوی فیشن داهم عام کیږي چې کله دوه سړي په خپلو کې ملاقات کوي؛ نودواړه"السلام علیک وایي،په جواب کې "وعلیکم السلام" څوک هم نه کوي، افسوس خوددې خبرې دې چې دلمونځ کونکو اکثریت هم دافیشن په تیزي سره خپلوي، پته نه شته ولی خلک په "وعلیکم السلام" ویلوکې راغوندیږي اودا ګنې چې په وعلیکم السلام ویلوسره دهغوی په وقارکې څه کمي به راشي.

جواب: په وعلیکم السلام ویلوکې بدیت نه شته، بلکې کوم سړی چې په السلام علیکم کې مخکې شي، دهغه په جواب کې "وعلیکم السلام" ویل واجب دي،[۴]دغلط راوج اصلاح دا

---

[۱] عن أنس قال: قال رجل یارسول الله الرجل منایلقی أخاه أوصدیقه، أینحنی له؟ قال: لَا، إلخ (مشکوة ج: ۲ ص: ۴۰۱، باب المصافحة والمعانقة)۔

[۲] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق (مشکوة ج:۲ ص: ۳۲۱، کتاب الإمارة، الفصل الثانی)۔

[۳] وصرح فی الضیاء........ وحاصلها أنه یأثم بالسلام علی المشغولین بالخطبة أو الصلاة أوقراءة القرأن أومذاکرة التعلیم ....إلخ (ردالمحتار ج: ۱ ص: ۶۱۸، مطلب المواضع التی یکره فیهاالسلام)۔

[۴] قلت: فهذامع ما مریفیدإختصاص وجوب الردبماإذا ابتدأبلفظ السلام علیکم أو سلام علیکم وقدمنا أن للمجیب أن یقول فی الصورتین.........ومفاده أن ماصلح للإبتداء صلح للجواب ...إلخ ردالمحتار ج: ۶ ص: ۴۱۶)۔

کیدای شي چې که دواړه په یوځای سلام ووایي؛ نودواړه دې دیوبل په جواب کې "وعلیکم السلام" ووایي اوکه یولومړی"السلام علیکم" ووایي؛ نو دویم دې یوازې "وعلیکم السلام" ووایي.[1]

دټي وي او ریډیو په خبرونوکې د ښځې دسلام جواب ورکول

سوال: په ټي وي او ریډیو باندې خبرونونه مخکې نیوز ریډیو(ښځې) سلام کوي، څنګه چې تاکید شوی چې دسلام جواب ورکول پکاردي، ایا هغه ښځې کومې چې سلام کوي، دهغه جواب ورکول پکار دي؟ که نه دی؛ نوولې؟ او که جواب ورکول پکاردي؛ نودهغه دلیل؟ امیددی په تفصیلي جواب سره زمااود نورو ډیرومسلمانانو مسئله به ختمه کړئ!

جواب: زماپه نزد خودښځې په ټي وي اوریډیو باندې راتلل شرعا ګناه ده، ځکه چې دا بې پردګي او بې حیایي ده، دهغوی دسلام جواب ورکول هم دنامحرم له پاره ناجائز دي.

د قرآن پاک تلاوت کونکي ته سلام کول

سوال: کله چې یو سړی د قرآن پاک تلاوت کوي، په داسې حالت کې هغه ته سلام کولی شي اوکه نه؟ که سلام ورته وکړي؛ نوایاپه هغه باندې جواب ورکول واجبیږي؟

جواب: هغه ته دې سلام ونکړل شي اودهغه په ذمه دسلام جواب ورکول ضروري نه دي.[2]

د اختر په ورځ یوبل سره غاړه ورکول شرعا څنګه دي؟

سوال: داخترپه ورځ خلک دخوشالي اظهارله پاره یوبل سره ملاویږي، په شریعت کې ددې څه حیثیت دی؟ دا سنت، متسحب یابدعت دی؟

جواب: په اخترکې یوبل سره ملاویدل خوځه دیني، شرعي شی نه دی، دخوشالي داظهار یو رسم دی، داسنت ګڼل صحیح نه دي اوکه یوسړی دا دثواب کاروګڼي؛ نوپرته شک دابدعت دی، خوکه دثواب کار یاضروري یې ونه ګڼي یوازې دمسلمان دزړه دخوشالولو له پاره یورسم ادا کړل شي؛ نوامیددی ګناه به نه کیږي.

داختر نه وروسته مصافحه اومعانقه

سوال: دمصافحې او معانقې فضیلت نه انکار نه شته، خوددې داختر ورځې سره څه خصوصیت دی؟ په یوکورکې اوسیدونکي د اختر لمونځ کولونه وروسته مصافحه یامعانقه

---

[1] ویسلم الماشی علی القاعد........ وإذا التقیا فأفضلهمایسبقهما، فإن سلمامعایرد کل واحد... إلخ (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٦، کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البیع، طبع سعید)۔

[2] صرح الفقهاء بعدم وجوب الردفی بعض الموضع.....والمشتغل بقراءة القرآن (ردالمحتار ج: ١ ص: ٦١٨)

کوي، ایا زمونږ نبي حضرت محمد ﷺ اوصحابه کرامو رضی اللہ عنہم داخترلمونځ کولو نه وروسته هم داسې کول؟

جواب: داخترنه رووسته مصافحه یامعانقه کول محض یورواجي شی دی شرعا ددې څه اصل نه شته، دحضرت محمد ﷺ اودصحابه کرام رضی اللہ عنہم نه ثابت نهٔ دي، ځکه دا ددین خبره ګڼل بدعت دی، خلک په دې ورځ یوبل سره ملاویدل داسې ضروري ګڼي چې که څوک په دې رواج باندې عمل ونکړي؛ نوهغه بد ګڼي، ځکه دا رسم دترک کولو لائق دی.

جنډې ته سلام

سوال: په سکولونوکې سهار داسمبلۍ کولو په وخت دترانې نه وروسته جنډې ته سلام کیږي، دا ترکوم حده پورې غلط یا صحیح دی؟ یادادخپل وطن سره دمحبت علامت دی؟

جواب: جنډې ته سلام کول غیرشرعي رسم دی، دا بدلول پکار دي، وطن سره محبت خو د ایمان علامت دی، خومحبت داظهار دا طریقه دکفارو ایجاد دی، مسلمانانوته دکفارو تقلید کول جائزنه دي.[1]

دکوم سړي چې اسلام معلوم نه وي د هغه د سلام جواب

سوال: زه په یومحفل کې کینم، هغه محفل ته داسې سړی راغی چې دهغه متعلق ماته سوفیصد پته ده چې دا سړی دغیرمسلمه ملکونو سره تعلق ساتي، خوماته دا معلومه نه ده چې ایادامسلمان دی یا غیرمسلم؟ نوپه دې باره کې دا ولیکئ چې زه هغه ته "السلام علیکم" جواب په "وعلیکم السلام" سره ورکول یشم اوکه نه؟

جواب: دهغه "السلام علیکم" ویل خوپه ظاهره دهغه دمسلماني علامه ده، که مکمل ګمان دې وي چې دامسلمان دی؛ نو "وعلیکم السلام" سره جواب ورکول پکاردي؛[2] خوکه دهغه مسلمان کیدل دې زړه ته ونه لګیږي؛ نویوازې "وعلیکم" دې ورته وویل شي.[3]

دمشر بزرګ تعظیم له پاره دریدل

سوال: مایوحدیث ویلی و چې په یوځای یوڅوصحابه کرام رضی اللہ عنہم ناست و چې نبي اکرم ﷺ دهغوی خوا ته ورسید، چې حضور پاک ﷺ یې ولید؛ نوهغه صحابه کرام رضی اللہ عنہم ودریدل، چې په هغه حضورپاک ﷺ وفرمایل: کینئ، کینئ، تعظیم یوازې خدای سره ښایي، که دا حدیث

---

[1] لاتشبهوا بالیهود ولَا بالنصاری (ابن ماجه ص: ۹۹)۔

[2] وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا (النساء:۸٦)۔

[3] قال رسول الله صَلی الله علیه وسلم: إذاسلم علیکم أهل الکتاب فقولوا وعلیکم(بخاری ج:۲ ص: ۹۲۵)

صحیح دی؛نو.. ۱: استاذ چې کله کلاس(صنف) کې داخلیږي؛ نو استاذ ته په کتلو هلکان دریږي.
۲: کله چې په یو آفس کې افسر داخلیږي؛ نو ټول کارکنان هغه ته کتلو سره دریږي.
۳۰: فوجي افسر هم خپلو افسرانو په کتلو سره دریږي او سلوټ کوي.
ددې حدیث په رڼاکې دا ټول حرکتونه صحیح دي یا دا ختمول پکار دي؟ ستاسو به ډیره مهرباني وي دټولو مسائلو جواب راکړئ، دشکریې موقع راکړئ!

جواب: دمشر تعظیم کولو له پاره دریدل جائز دي، خو دمشر په زړه کې دا خیال نه دی پکار چې خلک دې دهغه له پاره ودریږي، حضور پاک ﷺ به ذاتي طور باندې دا خواهش نه و چې خلک دې دهغه دتعظیم له پاره ودریږي، ددې حدیث پاک همدا محمل دی.[۱]

په سلام کې مخکې کیدل افضل دي

سوال: په اسلام کې سلام کول یو افضل کار گرځول شوی دی، اول سلام کولو والا له پاره زیات ثواب دی، په عام ډول کتل شوي دي چې ځینې خلک سلام اول کولو کې احتراز کوي، ځینې عالمان مې هم لیدلي دي، هغوی دسلام جواب ورکوي، خو مخکې کیږي کله هم نه، په دې باره کې شرعي حکمونه څه دي؟

جواب: په سلام کې مخکې کیدل افضل دي، دعالم له پاره هم او دنورو له پاره هم.[۲]

ایا سلام نه اچونکي ته سلام کول ضروري دي؟

سوال: زه یو کس ته اکثراو زیات سلام کوم، یو ځل هغه زما سره بل ځای په لارکې ملاوشي، ما قصدا هغه ته سلام نه دی کړی، دې کتلو له پاره چې ایا دا سړی هم ماته سلام کوي او که نه؟ هغه سړی پرته دسلام نه تیریږي، داسې درې ځلورځله وشو، اوس چې هغه سړی زما سره ملاویږي؛ نو زه هم هغه ته سلام نه کوم، داسې هغه سلسله زما له طرفه هم شروع شوې وه، منقطع شو سلام، ایا دهغه سړي دا اخلاقي جواز نه و چې کله یې سلام قبلولو؛ نو اوس په موقع باندې دې پخپله هم سلام وکړي؟ ځکه چې څومره دسلام کولو احترام یا خیال زما و، هغه ته هم پکار دی، موږ دواړو کې څوک گناه گار دی؟

---

[۱] عن أنس قال: لم يكن شخص أحب إليهم من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكانوا إذا رأوه لم يقوموا لمايعلمون من كراهيته لذالك هذاحديث حسن صحيح غريب (ترمذی ج: ۲ ص: ۱۰۰، باب ماجاء في كراهية قيام الرجل للرجل) أيضًا:(قوله يجوزبل يندب القيام تعظيماللقادم) أی إذا كان ممن يستحق التعظيم (فتاوی شامي ج:۶: ۳۸۴)

[۲] عن أبي أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن أولى الناس بالله من بدأ بالسلام رواه أحمد والترمذی وأبوداؤد (مشكوة ص: ۳۹۸، باب السلام، طبع قديمي كتب خانه)۔

جواب: تاسو ته ددې انتظارکول نه و پکار چې هغه دې تاسو ته سلام وکړي اودسلام سلسله ختمولو نوبت راغی.

نامحرم ته سلام کول

سوال: ایا نامحرمو ښځوته سلام کول پکاردي یادهغوی دسلام جواب ورکول پکاردي؟ که سلام نه کوي؛ نووايي چې دوی ته ددوی مور او پلار څه نه دي ښودلي اوکه څوک سلام کوي اودهغه جواب نه ورکوي؛ نودهغه زړه ازاري کیږي، ایانامحرم ښځوته سلام کول یاجواب ورکول جائز دي؟ لږ په تفصیل سره جواب راکړئ!

جواب: نامحرم ځوانوښځوته سلام کول اودهغوی دسلام جواب ورکول دفتنې دویرې له وجې ناجائز دي، البته که دډېرعمروالابوډۍ وي؛ نوسلام ویل جائز دي.[1]

کوم خلک چې داګڼي چې دهغوی مور و پلاردوی ته څه ښودلي نه دي، هغوی ته دې دا وویل شي چې موروپلارنه، بلکې الله پاک اودالله پاک رسولﷺ همدا ورته ښودلي دي چې دفتنې دځای دی ځان بچ کړل شي[2]که دالله اودرسول اللهﷺ په حکم باندې عمل کولوسره دچا زړه ازاري کیږي؛ نودهغه پرواه دې ونکړل شي، ځکه چې دچادزړه خفه کیدوپه ځای دخپل دین شکنې نه بچ کیدل زیات اهم دي.

❖ تعلیم ❖

د ښځواومغربي تعلیم تباه کاري

سوال: ایاښځوته اوسني دنیاوي اومغربي تعلیم ورکول شرعاناجائزدی؟ ددې بداثرات څه دي؟ تفصیل سره یې بیان کړئ!

جواب: دمغرب تهذیب اودتعلیم طرز ښځې په اقتصادي، معاشرتي، سماجي اواخلاقي میدان کې څنګه پائمال کړې، دهغوی عزت اوتقدس یې دحرص په قربان ګاه کې څه ډول قرباني کړ، دهغوی معصومیت، حیااوشرافت یې دمغربیت د دوکې په جال کې څنګه راګیر کړ، دهغوی وقار، عزت، دهغوی قدراودوفاداري روایات اوسني دورڅنګه شرمولي دي، دهغوي احساسات، جذبات او تصورات یې داضطراب، بې چینۍ اوبې اطمینانۍ په تورو

---

[1] وإذاسلّمت المرأة الأجنبية على رجلٍ إن كانت عجوزاً ردعليها السلام بلسانه بصوت تسمع وأن كانت شابةً ردّعليهافي نفسه وكذا الرجل إذاسلّم على إمرأة أجنبية فالجواب فيه على العكس(ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٦٩)

[2] لقوله عليه الصلاة والسلام: إتقوا مواضع التهم، هومعنى قول عمرمن سلك مسالك التهم، رواه الخرائطى فى مكارم الأخلاق (الموضوعات الكبرى ص: ٤٩، رقم الحديث: ١٥١، حرف الهمزه)۔

تيارو کې غورځولي دي، د دې سوالونو جوابونه نن داخبار په هرصفحه باندې د هرلوستونکي له نظرنه تيرېږي، خودمغربي افيون نشه، لوستونکوته دې باندې دغوراوفکرکولومهلت نه ورکوي، مونږته لوستلو، ليکلو، ويلو او اوريدوکې هم شرم راځي چې مغربي سوداګرو نيم انسانيت دتعليم اوتهذيب، فيشن اوکلچر، مساوات او د حقوقوپه ښايسته نعره باندې تجارتي منډيوکې دخرڅولو دسامان حيثيت ورکړی دی، د ژوندکومه شعبه داسې ده چې هغې کې دښځې نوم باندې نغمه اوکلام، شکل، صورت اوتصوير تجارت ته دترقي ورکولو ذريعه نه ده جوړه شوې، دښځې فطري فرائض هم هغه شان دهغې په ذمه دي، دکور کار اود انساني نسل د پرورش بوج اوس هم هغه اوچتوي، خوظالم، سست او ارام خوښونکي سړي دوزارت نه تردهسپتال نرسنګ سستم پورې دژونددیوې يوې شعبې بوج په دې مظلوم اوکمزورو اوږوباندې اچولی دی.

دښځو اوسړيو جداجدا فطري تخليق، جداجدا جسماني ساخت، جداجداذهني صلاحيت، جداجدا جذبات او احساسات اود ناستې پاستې جداطريقې دافطري تقاضاکوي چې ددوی دواړو فطري فرائض هم جداجدا وي، ددواړودعمل کولوميدان هم جداوي، د دواړو حقوق اوواجبات هم جدا وي، ددواړودژونددائره هم جداجدا وي او څنګه چې ښځې خپل فطري فرائض اداکولوباندې مجبورې دي، دغه شان دعقل اوانصاف هم دا تقاضااودفطرت اپيل دی چې سړي دخپل فطرت په ميدان کې په مکمل ډول خپل بارپخپله اوچت کړي اوښځې له کورنه بهرويستلوسره رسوانه کړي.

سړی اوښځه بې شکه دموټر دوه پايې دي، خوداموټر خپل فطري رفتارسره يوازې هغه وخت حرکت کولی شي، کله چې دواړه پايې دهغه موټر دواړوطرفونوته ولګول شي، کورکې دننه ښځه وي اوله کور بهرسړی وي، خوکه چيرې دواړه يوطرف ته ولګول شي، ياتقسيم شي چې سړی هم نيم له کور بهر کارکوي اونيم په کورکې دننه، دغه شان دښځې ژوندله کور بهر اودننه دوه برخوکې تقسيم شي؛ نوداموټر به بالکل حرکت نه کوي اوکه چيرې حرکت کوي هم؛ نودخپل فطري رفتارسره به حرکت نه کوي، بلکې ددې په رفتارکې به دکوړوالي، سستي اوبې اطميناني او سردردي دومره غټ طوفان وي چې دانسان ژوندبه دجنت نمونه نه، بلکې دوزخ جوړشي.

نن دمغرب خلکودښځوقيمتي قدرونه چې څومره کم قيمت باندې خرڅولوسره ژوندنه ددوزخ جوړولوسامان جوړکړی دی، ددې له وجې مشرق اومغرب په يواواز باندې چغې وهي، مغرب د ښځو په طبعي ميدان پسې دومره زورسره خنداکړې ده چې ښځې ته مجبوري سره خپل فطري مقام پريښودل اوسست وجوداوارام پسنده سړي سره دعمل ميدان ته راغلې ده اودفطرت قانون چې دذمه دارو کوم بوج يوازې اويوازې په سړي باندې اچولی و. دې مظلومې ته هغو دسړيو سره دهغه نيمه برخه اوچتول دي، ددې وفاداري دجذبې له وجې کله چې ښځه

له کورنه بهر ووته او د بهر ژوند طرف ته روانه شوه؛ نو په هر قدم باندې د هغې نسوانيت پورې خندا وشوه، له ټولونه وړاندې د هغې مخې ته د تعليم په ښايسته نوم باندې د سکول، کالج او يونيورسټي دروازې خلاصې شوې او معصومې اينجلۍ يې ازادۍ سره د هلکانو په صفونو کې کينولو سره تعليم حاصلولو باندې مجبورې کړې، د هلکانو او اينجليو ګډوډ تعليم حاصلولو نظام، اګرچې ډېر ځايونو کې بند شو، خو اوسه پورې د مخلوط تعليم د بدي او نفرت له نعمت څخه زيات رخلک واقف نه دي، د هلکانو او اينجليو اخلاقو، عادتونو، طور طريقو او جذباتو کې چې کوم زهر شامل شوي دي د هغو له پاره ګواهان او دليلونه وړاندې کول غير ضروري دي، د اخبارونو صفحې او د عدالتونو بيانونه دې باندې ګواهي ورکوي، دې مرحله کې (الاماشاء الله) د نسوانيت کومه خاوره چې پليته شوه او پليتيږي ، دې باندې انسانيت په ماتم کولو مجبوريږي په دې شرط چې چاکې موجود هم وي او د حيا او عصمت والا خپل عزت ختم کړي، دې مرحله کې څومره اينجليو د خپلو مورو پلارانو نه باغي شوې، څومره خاندانونه د ذلت اورسوايي په کندو کې ډوب شول او د څومره کورونو شرافت او اوچتوالی د پستۍ په تهه خانو کې ورک شول.

خدا خدا کولو سره تعليم ختم شو، اوس د نوکرۍ د ملاويدو مرحله راغله، دې مرحله کې څنګه څنګه خلکو سره ملاويدل و، څنګه څنګه ګنده محفلونه ته تلل و، د کومو کومو شريفانو خندا برداشت کول و، يوه لويه کيسه ده، کومه چې هرې هغې ښځې سره تيره شوې ده، کومې ته چې دا مرحله مخې ته راغلې ده، مشرقي ټوکوکې د دې مرحلې تعبير څه داسې دی:

کرکے بی اے اب رشیدہ ڈھونڈتی ہے نوکری
لینے کے دینے پڑے اس گھر کی ویرانی بھی دیکھ

روزنامه کوهستان لاهور (۲۳) ستمبر ۱۹۶۲ ((د ښځو اخبار) کې د احترام قابلې يوې ښځې مضمون مې همدې موضوع باندې له نظرنه تير شو، په هغه کې د ښځو باره کې د پورته ذکر شوې مرحلې د پريشانيو څه منظور وړاندې شوی و، ماته د نورو خلکو پته نه شته، خو ربښتيا خبره ده چې د خپلې يوې خورد پريشانۍ عجيبه حالات لوستلو سره مې زړه خفه شو، سرمې ښکته شو او د ماغو کې مې نفسياتي بحران پيدا شو، ما سوچ کاو چې اې الله! مکار انګريز څومره غټ ظالم دی، چې هغه مشرقي ښځه د کور د جنت نه بهر و يستله او د دې د هر قسمه فطري ناتواني او ضعيف والي باوجود يې د ابې اطميناني او بې چيني دوزخ ته وغورځوله، دې موقع باندې دا مناسب ښکاري چې زه د خپلې خورد دردناکې کيسې نه يو څو برخې دلته نقل کړم، محترمه ليکي:

((زړه مې غواړي چې خپلې ډګرۍ وسيزم. سيما دايم اے پورې خپلې ډګرې ميز باندې وغورځولې او کرسۍ ته اوغورځيده او خپلې خولې يې اوچولې. ولې خير خودې کنه؟ ما حيرانتيا سره د هغې مخ ته وکتل، نن د ډګريو کم بختي ولې راغلې ده؟ هم د دې حاصلولو له

پاره خوتاشپه ورځ يوکړي و، ستاپه مخ باندې دتکليف اوزيږوالي دهميشه له پاره خوهمددې ډګريوله وجې دي.

ددې ډګريو حاصلولوله پاره هغې شپه ورځ يوکړي و او د هغو له وجې دمخ زيږوالى اوهميشه له پاره دسردرد کې هغه مبتلا شوې وه، ددې سوال جواب دهغې له طرفه څنګه ورکړل شو؟ لږ دا ولولئ اودښځوددې غيرفطري پريشانيواندازه وکړئ، محترمه ليکي چې:

دې سوال اوريدوسره هغې دژړا په اندازکې وويل: همدا خو دغم خبره ده، که چيرې ددې ډګريو حاصلولومقصدفريم کول او ديوال باندې اويزاندول و؛ نوبياخوصحيح ده، غټه نه غټه ډګري واخله، ښه نه ښه فريم کې يې ولګوه اوکورکې يې اويزان کړه، خوکه چيرې يوغريب وغواړي چې هغه ته دهغه دمحنت بدله ملاو شي؛ نودامشکل دی، ډګري په مخ باندې لګولوسره دهريودرخاورې چاڼ کوه، دکالجونو اودفترونو دروازې ټکوه، خودشپاړسو کلونو د محنت بدله کې ملاوشوی داسند تاته نوکري نه شي درکولی.

داخوددې تعليم يوازې يوطرف دی، ددې دويم طرف ددې نه زيات دغوراوفکرکولوقابل دی، دهغه طرف ته هم اشاره شوې ده اوبياتاته پته ده، هغې پريشاني سره وويل: داهغه زمانه نه ده چې هغوکې معمولي تعليم يافته دکورپه کاروبار پوهې ښځه عزت منده وګڼل شي، نن دعظمت اواوچتوالي معياربدل شوی دی، دهر يو اخبارکالم وګوره، دضرورت رشته په عنوان باندې چې څومره اشتهارونه ورکړل شوي وي، اشتهارکې ډاکټري او پروفيسري ته ترجيح ورکول کيږي.

نوددې تعليم يوازې معاشره اواقتصاد، نه بلکې رشتې هم متاثره کړي دي، ذهنونه يې بدل کړي دي، اخلاق يې خراب کړي دي، قدرونه يې خراب کړي دي، پرون پورې به چې کوم شيان دسماجي تعلقاتواودخپلولي له پاره معيارګڼل کيدل (او هغه په رښتيا باندې معيار و)، دتعليم دې هيضې په هغوټولوباندې دمنسوخ کيدوکرښه راښکله، شرافت اوداوچتوالي معيار، ښه اخلاق، پاک عادتونه، عزت اوعصمت، قدرونه اوطورطريقې نه دي پاتې شوې، بلکې يوازې يومعيار پاتې شوی دی، يعنې چې هغه دډاکټرې اوکه د پروفيسرې په عهده باندې ده اوکه نه؟ کومه عهده باندې ده اود مياشتې څومره تنخواه اخلي؟ ,,انالله وانااليه راجعون،، کيدای شي چې کومو خلکوباندې داوخت نه وي تيرشوی هغوی ته ددرد داکيسه فضول ښکاري، خوچې چاباندې داتيرشوي وي، دهغوی ګواهي څنګه نظرانداز کيدای شي، دجديدتعليم حمايت کونکوته دخپلې لوراوخور دا بيان پوره غورسره لوستل اوپه خپل فکرباندې نظرثاني کول پکاردي، محترمه ليکي:

په کلونوباندې دې ميدان کې ديکې خوړلونه وروسته کله چې دژوندعملي ميدان کې قدم ږدې؛ نومعلوميږي چې دشپاړسو کلونو دمحنت بدله يوازې دکاغذيوه ټکړه ده چې هغه دژوندپه دې صحرا کې هيڅ اهميت نه لري، داخوهيڅ په کارنه شي راتلای، بيامې زړه غواړي

چې کاش! صحیح طریقې سره مې لوښې وینځل زده کړي وای، یا په لاس کې موڅه هنر وای؛ نو نن به دې وسې او محتاجي احساس نه وای.

هم دې باندې صبر نه دی، دې تعلیم چې دښځو جذباتو باندې کوم زخم لګولی دی، دهغه معلومولوله پاره په بدلیدونکي معاشرت باندې خپلو بالاخانوکې ناست اوفخرکونکوته دخپلې خور داپیغام هم اوریدل پکاردي، دې پیغام کې که دتریخ والي منظراوتروې خبرې او سخت والی محسوس کړي؛ نو هغوی ته سوچ کول پکاردي چې داوازدچادی؟ محترمه لیکي:

زه پوښتنه کوم چې کوم ځای دې هغه خلک چې دکور په چاردیواري کې پرده دارې، معمولي تعلیم اوتربیت حاصلونکې ښځې عزت مندې ګڼلې او دخپل احساساتوپه اوچت مقام باندې به یې کینولې، نن دژوندقدرونه بدل شوي دي، غریبانوته پکاردي چې خپلو لوڼونه نرسانې جوړې کړي، یاپرائمري سکولونوکې په دیریش روپۍ میاشت باندې استاذانې کړي. دې نه مخکې هغوی هیڅ نه شي کولی، ځکه چې شروع کې دهغوی هرقسمه احساس ختم شي، یا دشعور راتلونه مخکې دهغوی شعورختم شي چې هغوی ژوندکې دڅه مقام حاصلولوله پاره کوشش کولوله وجې پاګلانې نه شي، دکاغذونوټکړې زړه سره نیولوله وجې دهغوی په احساساتوباندې زخم ونه لګیږي.

ددې تعلیم دفضیلتونوپه شمارلوکې له ټولونه لومړی د ژوند معیارد اوچتولونوم اخیستل کیږي اوډیرغټې غټې بې ثبوته دلیلونه سره ښودل کیږي چې ترڅوپورې تعلیم عام نه وي دژوند معیار نه شي اوچتیدای، که دژوندله معیارنه دیوڅو غټو خلکو د ژوند معیارمراد دی؛ نوجداخبره ده اوکه چیرې په مجموعي ډول دټولو دژوندمراد دی نه معاف کړئ، دادلیل صحیح نه دی، ددې التبه تعلیم له وجې دژوندمعیارداوچتیدوخوب لیدل هیڅ اهمیت نه لري، دامریکې نه زیات تعلیم به کوم ځای عام وي؟ اود ژوند معیار به کوم ځای اوچت وي؟ خودامریکې مړشوي صدر(کینډي) اعتراف کړی و چې امریکه کې اوس هم داسې خلک شته چې هغوی ته دوه وخته خوارک نه ملاویږي، د ژوندهمدغه معیارشوی دی چې دهغه له پاره معصومې ښځې په مختلف پیچیدګوکې تړل شوې دي، حالانکې پخپله دژوندمعیارله پاره چاسره معیارنه شته، چې اخرداڅه بلاده؟ ددې حدودڅه دي؟ داپه کوم ځای باندې شروع کیږي اوپه کوم ځای باندې ختمیږي؟ محترمې ډیرښایسته لیکلي دي:

سیمابې وسې سره وخندل اوویې ویل: خلک پوښتنه کوي چې ستا دژوندمعیاراوچت شو؟ هغوی ته څه جواب ورکړم چې دلته خود ژوندبالکل معیارنه شته، هغه اوچت څه کړو؟ موږ خو غواړو چې ژوند، نه ژوندجوړشي؛ نوداهم غنیمت دی.

اودادهغې جدید تعلیم دیوې مرحلې ذکردی، یعنی دډګري حاصلولونه وروسته دنوکري حاصلول، ددې مرحلې یوطرف بل هم دی چې ټول نه خوغټې خلک خپلې لوڼې دمغرب یونیورسټوته لیږلو کې کامیاب شي، مشرقي ښځه دمغربي ماحول ته تلونه وروسته تعلیم

سره څه څه زده کوي؟ دې له پاره هم هغې معاشرې ته نظر کول اوسبق حاصلول پکاردي اودلته راتلوسره ددې غتوکورونو ښځې دمغربي طور طريقو تبليغ کوي، هغه پوره حدپورې عبرت انګيزوي اودې تعليمي مرحلوپوره کولوورروسته که چيرې يوې خوش قسمتي ته نوکري ملاوشي؛ نوګټل کيږي چې دژوند مقصدحاصل شو، بې شکه دغوښتونکې مقصدخوحاصل شو، خوکه چيرې غوروشي؛ نو معلومه به شي چې ژوند يې برباد شو اوپه صحيح الفاظوکې د ښځې ژوند دسړيو دحرص اوهوس ښښه شوه، لږدژوند هريوې شعبې ته نظروکړئ، کوم کوم ځاى کې چې ښځه تړل شوې ده، دوکانونه ښايسته نه ښکاري ترڅو پورې چې هغه دلوراوناوې په بربنډاونيم بربنډ تصويرانوباندې ښايسته نه شي، دکلبونوښايست په ښځو باندې دى، دسنيماهالونو شان اوشوکت دښځوله وجې دى، تفريحي پروګرامونوکې دښځو استعمال،که دغيرملکي ميلمنو راتلل وي؛ نودااينجليوهغوى ته هرکلى ويل، دګډاګانو او ډرامو طوفان وي؛ نوښځه حاضره، ريډيواستيشن باندې داناؤنسري خدمت وي؛ نو ښځه پکار، دکتابونواو رسالوښايست په ښځه باندې، داخبارونو او رسالوکاروباردښځې په ذريعه.
سياست کې دصدارت اووزارت له پاره ښځه، غيرملکي وفد اوسفارت له پاره ښځه، دهوايي ميلمنو له پاره دملک لوڼې او خويندې، هسپتالونوکې غيرمحرمه سړيوعيادت اومرهم پټوله پاره دقوم ماشومانې، دفترونوکې دافسرانوماتحت کارکولوله پاره د ملک ښځې اوځينې ذاتي معاملاتو کې خدمت کونکې دقوم لوڼې اوخويندې! افسوس! که چيرې اکبر مرحوم نن واى؛ نوهيڅ به يې نه ويل:

الف: دزمانې بدلون،کله به چې مسلمان ،غيرت من مسلمان ددې منحوس تعليم ابتدايي اثرات ليدوسره به قومي غيرت کې ډوبيدل، خودنن مسلمان چې دهغوى له پاره دښځودمخ نقات دعقل د پردې شکل اختيارکړى دى، دهغه انتهايي بداثراتوباندې هم خفګان نه کوي اوددې تعليمي فضاء نه پيدا شوي ذهنى او اخلاقي انار په خپلوسترګوباندې ويني، په سلګو سلګو اود مړکيدونکې انسانيت اه اوفريادپه خپلوغوږونوباندې اوري،خو ډير فخرسره وايي.
سعودي عرب کې چې دشاه فيصل په دورکې کوم تيز رفتارسره اصلاحات کيږي دهغو خبرونه زموږ په اخبارونوکې چاپ کيږي،۲۷ مئى باندې پاکستان ټائمزکې د«سعودي عرب بدليدونکې معاشره» په عنوان باندې يومضمون چاپ شوى دى، مضمون ليکونکى دښځودتعليم په ذکرکې ليکي:
«۱۹۲۱م» کې درعيه کې دنجونو دمدرسې لومړى جماعت شروع شو، هغه کې يوازې دولس اينجلۍ وې اوخلک ددې بدعت له وجې څه حيران وو، اوس داسې قسمه څوارلسو مرکزونوکې «۱۵۱۲» دورځې او«۹۵۲» دشپې جماعتونه دي.
مضمون ليکونکى وايي چې دې دوران کې دسعودي عرب ښځې دکورد ژوندنه بهرووتلې اوعوامي کارونوکې يې برخه اخيستل شروع کړل، هغوى تعليم حاصلولوورروسته دملک

دتعمیرپه کارونوکې شریکیږي، هغوی له پاره په مدرسوکې داستاذانوپه حیثیت، دسماجي بهبودپه اداروکې دسماجي کارکنانواو هسپتالونو کې دنرسانوپه حیثیت باندې نوکرۍ دي.
(فکرونظر جلد۳ شماره ۹-۱۰ ص۶۳۹) دې فخرباندې ددې نه پرته نورڅه عرض کولی شم.
تها جو نا خوف بتدریج وهی خوب هوا — که غلامی مین بدل جاتاهے قومون کاضمیر

د علم حاصلولو له پاره چین ته د تلو روایت

سوال: اکثره اخبارونو، رسالو، کتابونو، تقریرونواوداسې نورو... کې دعلم په عنوان باندې چې کله هم خبرې کیږي؛ نودا ویل کیږي چې حضور ﷺ فرمایلي دي: «که چیرې تاسوته علم حاصلولو له پاره چین ته هم تلل وي؛ نو لاړشئ» تاسولږ ووایئ چې ایاداحدیث داحادیثوپه کتابونوکې موجوددی اوکه نه؟

جواب: داحدیث علامه سیوطي رحمه الله په جامع صغیر ج:۴ ص۴۴ دابن عبدالبر رحمه الله په حواله نقل کړی دی، ځینې حضراتودې ته دخپل ځان نه جوړه شوی موضوعي ویلي دي،[۱] بهرحال که چیرې داحدیث که په څه درجه کې داعتبارقابل وي؛ نودعلم نه مراد دیني علم دی[۲] او دچین لفظ دډیر سفرله پاره دی، ځکه چې چین هغه وخت کې دعربوله پاره ډیرلرې ملک و.

کوم علم حاصلول ضروري دي؟ اوڅومره ضروري دي؟

سوال: علم حاصل کړئ که څه هم چین کې هم حاصل شي، دعلم حاصل کړئ، دافقره ایاد دین دعلم له پاره ویل شوې ده؟ یا دا ددنیا دعلم له پاره ویل شوې ده؟ ایاسړیواوښځوباندې ددین علم حاصلول فرض دي؟

---

[۱] (ابن عدی) حدثنا محمد بن الحسن بن قتيبة حدثنا عباس بن إسماعيل حدثناالحسن بن عطية الكوفی عن أبی عاتكه عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: اطلبوا العلم ولوبالصين فإن طلب العلم فريضة على كل مسلم (العقيلی) حدثناجعفربن محمدالزعفرانی حدثناأحمد بن أبی شريح الرازی حدثناحماد بن الخالدالخياط حدثناطريف بن سلمان أبوعاتكه قال: سمعت أنس بن مالك عن النبی صلى الله عليه وسلم اطلبوا العلم ولوبالصين فإن طلب العلم فريضة على كل مسلم قال ابن حيان: باطل لا أصل له، والحسن بن عطية ضعيف، وأبوعاتكه منكرالحديث (قلت) الحسن روى عنه البخاری فی التاريخ وأبوزرعة ورووا له الترمذی وضعفه الأزدی والحديث اخرجه البيهقی فی شعب الإيمان وابن عبدالبرفی كتاب العلم (اللآلی المصنوعة فی الأحاديث الموضوعة ج:۱ ص: ۱۹۳، طبع دارالمعرفة بيروت)

[۲] عن عبدالله بن عمروبن العاص ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: العلم ثلاثة، وماسوى ذالك فهوفضل، آية محكمة، أوسُنّة قائمة، أوفريضة عادلةٌ (أبوداؤد ج: ۲ ص: ۴۳، كتاب الفرائض، باب ماجاء فی تعليم الفرائض)۔

جواب: لومړی، خوداحديث موضوع اوباطل دی[۱] دې نه پرته دانبياء عليهم السلام ددعوت موضوع ددنياعلم نه دہ، هغوی خوداخرت دعوت ورکولو اوانسانيت ته يې دهغو عقيدو او اخلاقو اومعاملاتو تعليم ورکولوچې دهغو له وجې دهغوی اخرت خراب نه شي، بلکې صحيح شي، کوم علمونه چې نن سباپه کالجونو او يونيورسټو کې ښودل کيږي هغه دحضور ﷺ د ارشاد (علم حاصل کړئ) کې داخل نه دي، ددې حاصلول جائزدي اوکه ناجائز؟ او ضروري دي اوکه غيرضروري، دا يوجدابحث دی.

ديني علم دضرورت مطابق په هرچاباندې حاصلول فرض دي[۲] اوددنياعلم درزق ګټلو له پاره دی اورزق ګټل په ښځه باندې نه شته، بلکې دسړيوپه ذمه دي[۳]، دهغوی تعليم دومره کافي دی چې ديني رسالې لوستلی شي اوليکل کولی شي، باقي ټول زياتي دی.

د ديني تعليم په لارکې مشکلات او ديني او دنياوي تعليم

سوال: ۱: ما ماشوموالي نه اوسه پورې دنياوي تعليم حاصل کړی دی، زه ددين دتعليم طرف ته راتلل غواړم، اياماته څه قسمه مشکلات مخې ته راتللی شي؟

سوال: ۲: زمادمورو پلارخواهش دی چې زه ډاکټرجوړشم، هغوی زماپه تعليم باندې ډيره خرچه کړې ده،که چيرې زه ډاکټرجوړنه شم؛ نوهغوی به ډيرزيات خفه شي اوهغوی ته تکليف رسولوسره عالم دين جوړيدل جائزدي؟

سوال: ۳: که چيرې زه دهغوی دخواهش مطابق ډاکټرجوړشم اوخپله ځواني دډاکټري په تعليم کې ختمه کړم؛ نوبياپه خپل دين باندې قائميدای شم؟ ميډيکل کالجونوکې دهلکانو او اينجليو ګډوډ تعليم اونورې بدياني دي، ايادا ګناهونه به زماپه سر وي؟

---

[۱] حدثناطريف بن سلمان أبوعاتكه قال: سمعت أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم اطلبوا العلم ولوبالصين قال ابن حيان: باطل لا أصل له، والحسن بن عطية ضعيف، وأبوعاتكه منكرالحديث (اللآلى المصنوعة في الأحاديث الموضوعة ج: ۱ ص: ۱۹۳)_

[۲] عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: طلب العلم فريضة على كل مسلم ...إلخ (مشكوة ص: ۳٤، كتاب العلم) وفى المرقاة: طلب العلم أى الشرعى فريضة أى مفروض فرض عين على كل مسلم........ ومسلمة كمافى رواية، قال الشراح المرادبالعلم مالامندوحة للعبد من تعلمه كمعرفة الصانع والعلم بوحدانيته ونبوة رسوله وكيفية الصلاة فإن تعلمه فرض عين ...إلخ (مرقاة ج: ۱ ص: ۲۳۳) أيضًا: اعلم أن تعلم العلم يكون فرض عين وهوبقدر مايحتاج لدينه (الدرالمختار ج: ۱ ص: ٤۲، طبع سعيد)_

[۳] ،، وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ،، (البقرة:۲۳۳) تجب على الرجل نفقة إمرأته ... إلخ (عالمگيرى ج: ۱ ص: ٥٤٤) نفقة الأولادالصغارعلى الأب لايشاركه فيهاأحد كذا فى الجوهرة (عالمگيرى ج: ۱ ص: ٥٦۰)_

سوال: ۴: دقیامت په ورځ به هغه عالم دین دزیات اجراوثواب حق دار وي یا هغه کس کوم چې د هر قسمه مشکلاتوباوجود خپل دین باقي وساتلو؟

سوال: ۵ ایادې نیت سره دیونیورسټي داسلامیات په شعبه کې سبق ویل اودپې ایچ ډي ډګري حاصلول چې بیابه پروفیسرجوړیږم، ښه تنخواه اومراعات به راته حاصل وي. دین به هم وي اودنیاهم جائزدي؟ ایا مدرسې تعلیم اودیونیورسټي تعلیم کې فرق دی؟

جواب: ۱: تاسوته به مشکلات ضروري راځي.

جواب: ۲: که چیرې تاسوډاکټرجوړیدوسره دین باندې قائم پاتې کیدای شئ؛ نود مور وپلار د خوښې مطابق ډاکټرجوړشئ.

جواب: ۳: دبدوګناه خوبه ضرور وي اودازه نه شم ویلی چې دین باندې به قائم پاتې کیدای شئ اوکه نه؟ که چیرې ددین داروخلکوسره تعلق وساتل شي؛ نوامیددی چې ددین په لاربه قائم پاتې شئ.

جواب: ۴: ښکاره خبره ده چې دحقاني عالم اجربه زیات وي.[۱]

جواب: ۵: یونیورسټي نه پې ایچ ډي کول خوبه ددنیاله پاره وي، تاسو دې دنیانه دین جوړولی شئ؛ نوستاسوهمت دی اودمدرسې تعلیم ددین له پاره دی، که څوک دې نه دنیاجوړه کړي؛ نودادهغه کم عقلي ده.[۲]

اسلام په انسانانوباندې کوم علم فرض کړی دی؟

سوال: سوال دادی چې اسلام موږباندې کوم علم فرض کړې دی؟ ایا داعلم کوم چې نن سباپه تعلیمي اداروکې حاصلیږي یابل علم؟

جواب: نن سباچې تعلیمي اداروکې کوم علم حاصلیږي هغه علم نه دی، بلکه هنراوپیشې فن دی، هغه پخپله باندې نه ښه دی اونه خراب، داستاسوپه صحیح یاغلط استعمال باندې دي. حضورﷺ چې کوم علم فرض ګرځولی دی او دهغه فضیلتونه یې بیان کړي او د حاصلولو ترغیب یې کړی دی، له هغه نه ددین علم مراددی اودهغه حکم کې به هغه علم وي کوم چې

---

[۱] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: يشفع يوم القيامة ثلاثة: الأنبياء ثم العلماء ثم الشهداء (ابن ماجة، باب ذكر الشفاعة ص: ۳۲۰) أيضًا: وعن أبي أمامة الباهلي قال: ذكررسول الله صلى الله عليه وسلم رجلان أحدهماعابد والآخر عالم، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: فضل العالم على العابد كفضلي على أدناكم ...إلخ (مشكوة ص: ۳۴)

[۲] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تعلم علما مما يبتغى به وجه الله لَايتعلمه إلّا ليصيب به عرضًامن الدنيالم يجدعون الجنة يوم القيامة أي ريحها (ابن ماجة ص: ۲۲، باب إنتفاع بالعلم والعمل به)_

د دين د ذريعې حيثيت لري.[1]

ايا مسلمانه ښځه جديد تعليم حاصلولی شي؟

سوال: الحمدلله زه پرده کوم، خوزه د کمپيوټرسائنس تعليم حاصلوم، تاسوماته ووايئ چې اسلام کې جديدتعليم حاصلولوباندې څه پابندي خونه شته اوداداسې تعليم دی چې ددې په ذريعه باندې انسان کورناستې سره هم ګټه کولی شي، هغه ته دسړيوپه ماحول کې د نوکرې کولوضرورت نه وي اوکمپيوټرته ناستې وخت کې دوخت تيريدوپته نه لګيږي، دړيوداسې کاردی کوم چې موږ فالتو وخت کوم چې مونږتې وي وغيره کتلوسره ګناه کولوکې تيروو، ددې يعنې کمپيوټرته ناستې له وجې دفضول کارونونه بچ کيدای شو، مايوڅای کې لوستلي و چې هغه علم کوم چې ددنيا دعزت له پاره حاصل شي په هغه باندې عذاب دی، خوزمازړه کې داخيال دی چې موږ مسلمانانوښځوته پرده کې اوسيدوسره داسې علمونه ضرورزده کول پکاردي چې موږ دترقي يافته قومونونه وروسته پاتې نه شو اوپه خپلو پښو باندې پخپله ودريږو اوهغه خلک کوم چې پرده کونکې ښځې کمزورې ګڼي اودهغوی باره کې داخيال ساتي چې دوی دپخوا زمانې ښځې دي، دوی ته څه پته ده چې کمپيوټروغيره څه شی دی؟ يادووی داسې تعليم سره څه تعلق دی؟ اميدلرم چې تاسو به زماپه مطلب پوه شوي يئ، زماخيال دادی چې داسې تعليم دکوم په ذريعه چې ښځه دسړيوماحول کې دکارکولوپه ځای باندې خپل کورکې ګټه کولی شي،دابنه نه دی؟ کوم وخت اوحالات چې تاسو وينئ، ستاسوپه نظرکې ښځوته داسې تعليم حاصلول پکار دي چې دهغه په ذريعه باندې هغوی په خپلو پښو باندې ودريږي؟ اونبي کريمﷺ دې باره کې څه فرمايي؟ کومه فيصله چې زموږ دنبي کريمﷺ وه، انشاء الله هغه فيصله به زموږهم وي،که چيرې تاسو مې مطمئن کړئ؛ نو ستاسوبه ډيره مهرباني وي.

جواب: ستاسوخيالات ماشاء الله ډيرصحيح دي، دکمپيوټرتعليم يابل څه تعليم،که چيرې ښځې دا تعليمونه په پرده کې حاصل کړي؛ نو هيڅ بده خبره نه شته، خوچې دتعليم يانوکرې په دوران کې دنامحرمه سړيو سره ملاويدل په کې نه وي.

کالجونوکې د مينې لوبه اواسلامي تعليمات

سوال: ايامينه څه حقيقت دی؟ (زمامراديوازې هغه مينه ده دکوم چې زموږ په کالجونو او يونيورستيو کې ډيرزيات زور دی اوغټ غټ عقلمند دې ته ربنتياوايي)

---

[1] قوله عليه السلام: طلب العلم فريضة على كل مسلم أى ومسلمة كمافى رواية، والمرادبالعلم ما لا مندوحة للعبد من تعلّمه كمعرفة الصانع والعلم بوحدانيته ونبوة رسوله وكيفية الصلاة فإن تعلمه فرض عين (على هامش مشكوة ص: ٣٤، كتاب العلم)ــ

سوال: ۲ ایا اسلام هم داحقیقت ګڼي؟ او زموږ معاشره کې هغه اینجلۍ ښه ګڼل کیږي کومې چې له واده نه مخکې دیونامحرم سړي خیال هم زړه کې نه راولي، زه هم دې باندې یقین ساتم او ددې مطابق عمل کوم، خوله کله نه چې ماکالج کې داخله اخیستې ده. هغه هم دمجبورۍ له وجې؛ نوداسې محسوسیږي چې اوس داسې کول ډیرګران کاردی، دې باره کې زه دشپږ اته میاشتو راهیسې ډیره پریشانه یم اوتقریبا روزانه ژاړم، خوپه هیڅ نه پوهیږم چې څه وکړم؟ دې باره کې داسلام نیغه لار بیان کړئ؟ مهرباني وکړئ تسلئ والاجواب راکړئ. زه به ستاسواحسان منده یم.

جواب: اسلام دښځې اوسړي دمحبت شکل نکاح تجویزکړې ده[1]، دې نه پرته اسلام ددوستي اجازه نه ورکوي زموږتعلیمي اداروکې چې هلکان اونجونه دکومې مینې نمائش کوي، داد اسلام تعلیم نه دی، بلکې دمغرب نقل دی اودا ,,نقشدار مار،، چې څوک وخوري هغه ددې زهر دمرګ پورې محسوسوي، مغرب هم ددې مینې لوبې جنسي دوزخ ته غورځولی دی، زموږ ځوانانو ته له دې نه عبرت حاصلول پکاردي.

انګریزي زده کول جائزدي او د انګریزي تهذیب نه ځان ساتل پکاردي

سوال: انګریزي ژبې ته په اسلام کې څه حیثیت حاصل دی؟ ځکه چې زموږموروپلارددې ژبې سخت خلاف دي اوددې دزده کولوپه حق کې نه دي، خودنن سبازمانې کې دانګریزي زده کولونه پرته بله لاره نه شته، ددې نه پرته موږترقي نه شوکولی، تاسومهرباني وکړئ اودا ووایئ چې مسلمانانوله پاره انګریزي تعلیم حاصلول څنګه دي؟ ځکه چې داد غیرمسلموژبه ده، ایا اسلام ددې خبرې اجازه ورکوي چې موږ دغیرمسلمنوژبه زده کړو.

جواب: دانګریزي تعلیم له وجې که چیرې ددین دضائع کیدو ویره وي؛ نوحرام دی[2]،که چیرې ددین دحفاظت سره دنیاوي اومعاشي مقصد له پاره حاصل کړل شي: نومباح(جائز) دی[3] اوکه چیرې دیني مقصد له پاره وي؛ نودثواب کاردی،[4] انګریزي ژبه زده کولوباندې اعتراض نه شته، خو ایادتعلیم اوسني نظام کې دین محفوظ پاتې کیدای شي؟ انګریزي زده

---

[1] عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لم ترللمتحابين مثل النكاح (مشكوة ج: ۲ ص: ۲٦۸، كتاب النكاح، طبع قديمى)_

[2] فتاوى عزيزى ص: ۵۹۹ طبع ايچ ايم سعيد) أيضًا: إمدادالفتاوى ج: ٦ ص: ۱٦۲، ۱٦۳، ۱۹۳)_

[3] قال فى تبيين المحارم: وأمافرض الكفاية من العلم فهو كل علم لا يستغنى عنه فى قوام أمورالدنياكالطب والحساب والنحوواللغة والكلام........واصول الصناعات والفلاحة كالحياكة والسياسة والحجامة ...إلخ ردالمحتار ج: ۱ ص: ٤۲، مقدمة، مطلب فى فرض الكفاية وفرض العين)_

[4] عن عمربن الخطاب يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: إنماالأعمال بالنيات وإنمالإمرىء مانوى...إلخ (بخارى ج: ۱ ص: ۲ باب كيف كان بدء الوحى)_

کړئ، انګریزي تهذیب زده نه کړئ؛ نو هیڅ بده خبره نه شته.

دیني تعلیم له پاره د مور وپلار د اجازې ضرورت نه شته

سوال: نن سبا کورونو کې یوازې د دنیاوي تعلیم خبرې کیږي، د دین خبرې خو مور وپلار بالکل نه کوي، که چیرې څوک داسې ماحول ته تلل غواړي چې هلته د هغه په علم او ایمان کې اضافه وشي او کور والا هغه نه پریږدي؛ نو ایا د هغوی اطاعت جائز دی؟

جواب: د دین ضروري علم په هر مسلمان باندې فرض دی[1] او که کور والا د شرعي فرض اداکولو نه منع کوي؛ نو اطاعت جائز نه دی.[2]

د دیني تعلیم تقاضا

سوال: ما د ولسم پاس کړ .اوس د دیني تعلیم حاصلول غواړم، تاسو نه دا معلومول غواړم چې زه څه نیت وساتم؟ او د دین د تعلیم حاصلولو اصل مقصد څه دی؟ او د طالب او استاذ تعلق څنګه یکار دی؟ د طالب علم کیدوله وجې د استاذ د ادب او احترام باره کې څه ضروري خبرې کومې چې د دین په علم حاصلولو کې ضروري وي، که چیرې راته بیان کړئ؛ نو ستاسو ډیره مهرباني به وي.

جواب: د دیني تعلیم مقصد یوازې یو دی، یعنې د الله تعالی حکمونه معلومول او په هغو باندې عمل کول او د الله تعالی د رضا مطابق ژوند تیرول، یوازې د الله تعالی د رضانیت ساتل یکاردي[3]، د علم د ادابو له پاره یوه رساله (تعلیم المتعلم) او دویمه رساله (اداب المتعلمین) چاپ شوې موجوده ده، هغه واخله او د هغې مطابق عمل کوه.

مخلوط تعلیم تر کوم عمر پورې جائز دی؟

سوال: د دیني کتابونو د لوستلو نه وروسته د حضور ﷺ د تعلیماتو چې راته د کوم حد پورې پته لګیږي او د هغه او سني تعلیم سره موازنه کوم؛ نو ذهن کې مې څه سوالونه پیدا کیږي، ایا د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم جواز په شریعت کې شته؟ او که چیرې شته؛ نو تر کوم عمر پورې یوځای تعلیم حاصلولی شي؟ که چیرې شریعت کې جواز نه شته؛ نو بیا ذمه دار خلک جدا جدا

---

[1] واعلم أن تعلم العلم يكون فرض عين وهوبقدرمايحتاج لدينه ...إلخ وفى تبيين المحارم: لَاشك فى فريضه علم الفرائض الخمس وعلم الإخلاص لأن صحة العمل موقوفة عليه وعلم الحلال والحرام وعلم الرياء...إلخ (ردالمحتارمع الدرالمختار، مقدمة، مطلب فى فرض الكفاية وفرض العين، ج: ١ ص: ٤٢، طبع ايچ ايم سعيد)_

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ٣٢١، كتاب الإمارة، طبع سعيد)_

[3] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تعلم علما مما يبتغى به وجه الله لَايتعلمه إلّا ليصيب به عرضًامن الدنيا لم يجدعرف الجنة يعنى ريحها (ابن ماجة ص: ٢٢، باب إنتفاع بالعلم والعمل به)_

انتظام ولې نه کوي؟ کله چې د دین عالمان دې باندې زور ورکوي
جواب: دلس کالو عمر کېدو نه وروسته د ماشومانو د بسترو جدا کولو حکم شوی دی[۱] دې نه دا هم معلومېږي چې هلکان او نجونه زیات نه زیات لس یا یوولس کالو عمر پورې یو ځای تعلیم حاصلولی شي. له هغه وروسته د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم نه دی پکار. اوسني دورکې د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم د بې خدایي تهذیب ایجاد شوی بدعت دی او دې کې ډېر زیات قباحتونه موجود دي. پته نه شته چې زموږ ذمه دار حضرات دې کې تبدیلي ولې نه راولي؟ او د جدا تعلیم مطالبه یوازې د دین بزرګان نه، بلکې هلکان او نجونه هم کوي.

د مخلوط تعلیم ګناه په چا باندې ده؟

سوال: زه د اتم جماعت طالب علم یم. د نورو سکولونو په شان زموږ سکول کې هم هلکان او نجونه ګډوډ تعلیم حاصلوي، دا مرض په کراچۍ کې ډېر زیات دی، جناب! ما د بزرګانو نه اوریدلي دي چې د دین د مسئلو باره کې پوښتنه کولو باندې موږ ته شرم کول نه دي پکار. عرض دا دی چې دې دور کې هلکان او نجونه ډېر زر بالغان شي او لږ ډېر کمی یې (وي سي ار، او ټي وي) پوره کړی دی.
جناب! زموږ کلاس کې چې کله بالغ هلکان او نجونه یو ځای کیني د هغوی جذبات راوچتېږي، دې نه پرته نجونه خپلو هلکانو دوستانو ته هغه وخت کې کور ته د راتلو دعوت ورکوي کوم وخت کې چې د هغوی مور و پلار کور نه وي، د غه شان زموږ په سکول کې سړي او ښځې ګډوډ تعلیم ورکوي، کله چې ښایسته استاذه میک اپ وکړي او سبق ښودلو له پاره راشي؛ نو هغه وخت کې هم د هلکانو ډېر غلط خیالات وي، د غه شان کله چې سړي استاذان د نجونو مخې ته راځي؛ نو د هغوی د زړونو به څه حال وي؟ جناب! په یو څو کلونو کې ډېر عجیبه واقعات پیښ شوي دي، چې هغه په ژبه باندې راوستلو یا په قلم باندې په لیکلو باندې هم شرم راځي، مثلاً: زموږ په سکول کې د هلکانو او نجونو د بد اخلاقي داسې واقعات پیښ شوي دي چې هغوی د سکول نه خارج شول او څومره واقعات داسې دي. خو هر یو د بل په عیب باندې پرده اچولو سره هغه مخې ته نه راځي.
۱: ایا پاکستان کوم چې د اسلام په نوم باندې حاصل شوی دی، دې کې د هلکانو او نجونو د ګډوډ تعلیم حاصلول شرعاً جائز دي؟
۲ ایا الله او د هغه رسول ﷺ غیر محرم سړیو او ښځو ته د ګډوډ تعلیم ورکولو، تعلیم حاصلولو

---

[۱] عن عمر بن شعیب عن ابیه عن جده قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: مُرُوا أولادكم بالصلوة وهم أبناء سبع سنين، واضربوهم عليها وهم أبناء عشر، وفرّقوا بينهم في المضاجع (أبوداؤد ج: ۱ ص: ۷۸، ۷۹، مشکوة ص: ۵۸، کتاب الصلوة، الفصل الثانی)۔

یا بینک کې نوکري یا بلې اداري کې د کار کولو اجازه ورکړې ده، کله چې داسې ځایونو کې تولې ښځې بې پردې وي.

۳: ایا پاکستان کې د پردې څه قانون نافذ نه دی؟

۴: ایا د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم له وجې اسلام پورې خندا نه کیږي؟

۵: ایا د هلکانو او نجونو د ګډوډ تعلیم او ګډوډو نوکریو ګناه په حکومت باندې ده؟ هلکانو باندې ده، یا نجونو باندې ده؟

• سړیو باندې ده یا ښځو باندې ده؟ دې کې د تولونه زیات د عذاب مستحق څوک دي؟

جواب: ستاسو خط د تبصرې محتاج نه دی، دا د حکومت، د مورو پلار او د معاشرې خلکو د سترګو غړولو له پاره کافي دی او د هغو خلکوله پاره د عبرت نښه ده کوم چې د هلکانو او نجونو ګډوډ سکولونو کې خپلو بچیو ته تعلیم ورکول فخر ګڼي او د هغوی د بهترین مستقبل ضمانت یې ګڼي، د غه مورو پلار ته پکار دي چې ایا د هلکانو او نجونو دا ګډوډ تعلیم د هغوی د بچیو د عزت جنازې خونه وباسي او ایا د هغوی د بهترین مستقبل خوبونه چیرته دروغ نه شي.

د سړیو او ښځو یو ځای حج کولو نه د مخلوط تعلیم جواز نه پیدا کیږي

سوال: خواست دادی چې روزنامه «جنګ» کراچۍ کې د یوې ښځې انټرویو چاپ شوې وه، د هغې د انټرویو د یو سوال جواب دادی:

سوال: پاکستان یو اسلامي ملک دی، خو دلته د اسلامي اصولو مطابق د ښځو له پاره د تعلیم ماحول ډیر ښه نه دی. لکه د ښځوله پاره یونیورسټي جوړول وغیره، دې باره کې تاسو خپل خیال ښکاره کړئ!

جواب: پاکستان کې په هر لحاظ باندې تعلیمي ماحول ښه دی، حقیقت کې زه د دې په حمایت کې نه یم، ځکه چې موږ ته د سړیو او ښځو په اوږه باندې حرکت کول دي؛ نو بیا جدا والی ولې؟ د اسلام یوه اهمه فریضه حج ده، کله چې دې کې ښځې نه دي جدا شوې؛ نو تعلیم حاصلولو کې ولې جداشي او زموږ قوم ډیر مهذب قوم دی، زما خیال نه دی چې ښځو ته د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم کې څه مشکلات شته، کله چې ما دانجنئرنګ تعلیم حاصلولو: نوزه یوازې اینجلۍ وم او تقریبا زر هلکان وو؛ خو ما ته هیڅ تکلیف نه و، د طالب علمي په زمانه کې هلکان او نجونه د یو بل ډیر زیات مدد کوي.

حضرت! سوال دادی چې ایا د هلکانو او نجونو مخلوط تعلیم د حج په شان جائز دی؟ او د دې ښځې د هلکانو او نجونو ګډوډ تعلیم د حج په شان دیني فریضې باندې قیاس کول او د مخلوط تعلیم صحیح ګرځول څنګه دي؟ او ایا په رښتیا مخلوط تعلیم حاصلو کې نجونو ته څه مشکلات نه وي؟ امید لرم چې تاسو به زما تسلي وکړئ!

جواب: دحج مقامات خودښځواوسړیوله پاره یو دي، له دې وجې ښځواوسړیوته یوځای باندې حج اداکول وي، خوحکم هلته هم دادی چې ښځه به دخپل طاقت مطابق دپردې اهتمام کوي، دسړیو سره به نه یوځای کیږيْ اونامحرم سړیوته به نظر وچتولوسره نه ګوري[1] بیاهغه ټول ځایونه هم مقدس دي، ماحول هم مقدس اوجذبات هم مقدس او معصوم وي اوداﷲ تعالی ویره هم غالبه وي، ددې په مقابله کې دتعلیمي اداروچې څنګه ماحول دی ټولوته پته ده اوهلته هلکان اونجونه ډول سنګار کولوسره ځي، جذبات هم راوچتیږي، له دې وجې دتعلیمي ادارو خانه کعبې او نورو مقدسو ځایونوباندې قیاس کول کم عقلي ده.

❖ ددین تبلیغ ❖

دتبلیغ اهمیت اوضرورت

سوال: زمامسئله دتبلیغ سره متعلق ده، دقرآن پاک دایت ترجمه لیکم: " تاسوبهترین امت یئ، خلکوله پاره پیدا شوي یئ، تاسوخلکوته دنیک کار حکم کوئ اودبدکارنه منع کول کوئ اوپه الله تعالی باندې ایمان لرئ." د دویم ایت ترجمه:" اوپه تاسوکې یوجماعت داسې کیدل ضروري دي چې هغوی دخیرطرف ته راغوښتل کوي اودنیکو کارونوکولو له پاره ویل کوي اودبدوکارونونه منع کول کوي، داسې خلک به پوره کامیاب وي" په یوحدیث کې دنبي پاک ﷺ ارشاد مبارک دی چې:"کوم کس یوناجائزکار په کیدو ووینئ، که په هغه باندې قدرت لري؛ نوهغه دې په لاس سره بند کړي،که دومره طاقت نه وي؛ نوپه زړه کې دې ورته بد ووایي او دا دایمان ډیره کمه درجه ده." دیوبل حدیث مفهوم دی: " تمام نیک عملونه دجهاد په مقابله کې یوه قطره دي اوددین تبلیغ یوسمندر دی او جهاد دتبلیغ په مقابله کې بس یوه قطره ده." دایات او حدیث په رڼا کې ددې جواب راکړئ!

جواب: تاسو صحیح لیکلي دي، ددین دعوت ورکول، خلک په نیکو کارونولګول اود

---

[1] والمراة فى جميع ذالك كالرجل، لأنها مخاطبة كالرجال، غيرانّها لاتكشف راسهالأنهاعورة، وتكشف وجهها لقوله عليه السلام: إحرام المراة فى وجهها، ولوسدلت شيئًا على وجهها وجافته عنه جازهكذا روى عن عائشة ولأنه بمنزلة الإستظلال بالمحل، ولاترفع صوته بالتلبية ولاترسل ولا تسعى بين المسلمين، لأنه مخلّ يسترالعورة ولاتستلم الحجرإذا كان هناك جمع لأنهاممنوعة عن مماسة الرجال إلّاأن تجدالموضع خاليًا (هداية ص: ۲۵۵، كتاب الحج) وفى الفتح لقوله عليه السلام: إحرام المراة فى وجهها......... وحديث عائشة رضى الله عنهاأخرجه أبوداؤد، وابن ماجة قالت: كان الركبان يمرون بناونحن مع رسول الله صلى الله عليه وسلم محرمات فإذا أحاذوناسدل إحداناجلبابهامن راسهاعلى وجههافإذا جاوزناكشفناه، قالوا والمستحب أنسدل على وجهها شيئًا وتجافيه ...إلخ (فتح القدير ج:۲ ص: ۱۹۵)

بدوکارونو نه منع کول ډیر غټ عمل دی[۱] په هر مسلمان باندې فرض دي چې دخپلې اصلاح سره سره دخپلو مسلمانانو ورونو فکرهم وکړي اوپه قدرداستطاعت هغوی په نیکوباندې ولګوي اودبدونه یې منع کړي، اخري حدیث چې کوم تاسولیکلئ دی، دازماله نظرنه نه دی تیرشوی.

ایا تبلیغي جماعت سره تعلق جوړول ضروري دي؟

سوال: دجماعت په باره کې ستاسوخه رایه ده؟ ایاددې کارسره تړلونه پرته هم اصلاح او یوه مخصوص ذمه داري بحثیت دحضور پاک ﷺ دیومسلمان امتي کیدو سره ادا کیدای شي؟ دیومسلمان په ذمه څه دي؟ هغه څنګه دخپل ژوند اړخ صحیح کړي؟ اودټول انسانیت له پاره فکرمند ولې شي؟

جواب: جماعت ډیرمبارک کارکوي، په دې کې چې څومره وخت هم ولګول شي ضروري لګول پکاردي، په دې سره خپل او دامت داصلاح فکرپیداکیږي اودخپل نفس داصلاح له پاره یوشیخ لائق محقق سره اصلاحي تعلق ساتل پکاردي.[۲]

د طائف نه په واپسي باندې د حضورپاک ﷺ د حج په موقع باندې تبلیغ کول

سوال: ایا دطائف نه په واپسي باندې حضورپاک ﷺ دتبلیغ نه منع شوی و؟ او حضورپاک ﷺ به یوازې دحج په موقع باندې ددین اسلام تبلیغ کولی شو؟

جواب: دکفاروله طرفه همیشه په تبلیغ باندې دپابندي لګولوکوشش به کیده، خوداپابندي حضور پاک ﷺ چیرې هم قبوله کړې نه وه، البته دایي وکتل چې په مکې والاوو کې في الحال دحق قبلولو استعداد نه شته اونه دلته ازادي سره دتبلیغ کولو موقعې شته؛ نوحضورپاک ﷺ دحج په موسم کې دبهرنه راتلونکوقبائلوته ددعوت ورکولو زیات اهتمام یې کړی و[۳]، دهغه مقصد دا و چې که بهرچیرته محفوظ ځای اومضبوط جماعت مسیرراشي؛ نوحضور پاک ﷺ به هلته هجرت وکړي.

---

[۱] قال تعالی: وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ (آل عمران:۱۱۴) قال تعالی: كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ (آل عمران:۱۱۰)۔

[۲] تزكية الأخلاق من أهم الامورعندالقوم .... ولايتسيرذالك إلابالمجاهدة على يدشيخ أكمل، قد جاهد نفسه وخالف هواه وتخلّاعن الأخلاق الذميمة، وتحلّى بالأخلاق الحميدة .... فكماأن العلم بالتعلم من العلماء كذالك الخلق بالتخلق على يدالعرفاء، فالخلق الحسن صفة سيدالمرسلين (إعلاء السُنن ج: ۱۸ ص: ۴۴۲ كتاب الأدب)۔

[۳] تفصیل دپاره وګورئ : سيرة المصطفى ج: ۱ ص: ۳۰۷، تاليف: مولانا محمد إدريس كاندهلوى رحمه الله

ايا د لمونځ دعوت او د سنتو تلقين هم تبليغ دی؟

سوال: دتبليغ څه معنا ده؟ اوددې دائره کارڅه دی؟ ايادلمونځ دعوت اودسنتوتلقين تبليغ دی؟ که يوسړی دمعاشرې دبهترجوړولو له پاره کوشش کوي؛ نوخلک وايي چې دا داقتدارله پاره داسې کوي او وايي چې په سنت باندې عمل وکړئ؛ نودنيابه پخپله ستاسوپه قدمونوکې راشي، حالانکې مقصددمعاشرې اصلاح ده اومعاشره ددې بديونه بچ کول مقصددي چې داهغه دوينو پشان خوري پوښتنه داده چې دهغه سړي يا دجماعت دا کارترڅومره پورې داسلام مطابق دی؟ ايا دا دتبليغ په مدکې شامل دی؟

جواب: معاشره په خلکو سره سر ته رسيږي، چې دخلکواصلاح کيږي؛ نو دمعاشرې به هم اصلاح کيږي او ترڅوپورې چې دخلکواصلاح نه کيږي، دمعاشرې داصلاح ممکن نه ده، بس کوم حضرات چې هم دخلق سازولو کارکوي هغه ددعوت او تبليغ کارکوي.

دتبليغ دائره کارخوپه پوره دين باندې حاوي ده، خولمونځ ددين اولينه ستن ده[1]، ترڅوپورې چې د لمونځ دعوت نه چليږي اوخلک په لمونځ باندې نه راځي ...نه به په هغوی کې دين راشي اونه به دهغوی اصلاح وشي اوپه هرکارکې دحضورپاکﷺ دسنت دعوت، په حقيقت کې دپوره دين دعوت دی، ځکه چې سنت ددين شاهراه ده، ځکه پرته له شکه دلمونځ اوسنتو دعوت ددين اسلام تبليغ دی.

دتبليغي اجتماعاوو په دعا کې شرکت له پاره سفر کول

سوال: دتبليغي جماعتونو په اجتماعاوو کې وعظ کيږي اوپه اخر کې په اوچت اواز سره دعا کيږي، يودعا غواړي اوباقي ټول (امين) وايي، په دې باندې غټ غټ مصارف کيږي د لرې لرې علاقونه خلک سفرکوي اوپه هغه کې دشريکيدو کوشش کوي او دادااجتماع اصل مقصد ګڼي اوکه څوک په دې کې شريک نه شي او لاړشي: نودهغه په باره کې دا تصور کيږي چې هغه په اجتماع کې بيخي شرکت ونه کړ، بنده هم په دې کې دشريکيدو ډير خواهش مند وي اود قرآن پاک دتلاوت نه دا زيات دثواب وجه ګڼي، ايا دا نظريه صحيح ده اوکه نه؟

جواب: د تبليغي جماعت اجتماګانې ډيرې ګټورې وي اوپه هغوکې شرکت کول داجراوثواب ذريعه ده[2] د اجتماع په اختتام کې چې کومه دعا کيږي، هغه اثرناکه او زړونکې وي، په

---

[1] عن معاذ قال: قلت يارسول الله اخبرني بعمل يدخلني الجنة......قال: راس الامر الاسلام وعموده الصلاة. (مشكوة ج: ١ ص: ١٤، كتاب الإيمان، الفصل الثانى، طبع قديمى)۔

[2] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم: إن لله تبارك ملائكة سيارة فصلاً يبغون مجالس الذكر............ قال يقولون: رَبِّ فيهم فلان عبد خطاء إنّما مرّفجلس معهم قال: فيقول وله غفرتُ هم القوم لايشقى بهم جليسهم (مسلم ج: ٢ ص: ٣٤٤، فصل مجالس الذكر)۔

اجتماع او په دې دعاکې شرکت له پاره سفر کول داجر ذریعه به وي، ان شاء الله دقرآن کریم تلاوت په خپل ځای ډیر اهم او باعث ثواب دی[1]، ددواړو مقابله دې ونکړل شي، بلکې تلاوت دې هم وکړل شي اوپه اجتماع کې دې شرکت هم وکړل شي.

ښځوته په تبلیغي جماعت کې تلل څنګه دي؟

سوال: د ښځو په تبلیغي جماعت کې تلل څنګه دي؟

جواب: تبلیغ والاوو دښځوله پاره په تبلیغ کې دتګ خاص اصول او شرطونه ایښي دي، ددې اصولوپه پابندي کولوسره دښځوتبلیغي جماعت کې تلل ډیرضروري دي، په دې سره به ددین فکرپه خپل منځ کې هم پیداشي اوپه امت کې به هم ددین والاوو عملونه ژوندي شي.

ایا د تبلیغ له پاره مخکې د مدرسې تعلیم ضروري دی؟

سوال: ځیني خلک وایي چې: دا تبلیغ دعالمانوکاردی، په دې کې چې کوم خلک څه نه پیژني، هغه ته پکاردي چې هغوی لومړی مدرسې ته لاړشي اوددین کار زده کړي، وروسته دې دا کارکوي، ګني دهغوی تبلیغ حرام دی، ایا دا صحیح دي؟

جواب: غلط دي، څومره خبره چې مسلمان ته راځي، دهغه تبلیغ کولی شي[2] اوپه تبلیغ کې د وتلو مقصد دټولونه مخکې پخپله زده کول دي، ځکه دتبلیغ عمل هم روانه اوګرځیدونکې مدرسه ګڼل پکاردي.

خلک د خیر طرف ته راوغوښتل قابل قدردي خوانداز سخت نه دی پکار

سوال: جناب! زه پخپله لمونځ کوم او نورو ته دلمانځه کولو نصیحت کوم، خوزموږ یوصوفي صاحب دی، هغه زه منع کړم او راته یې وویل چې: "جناب! تاسوچاته دلمانځه له پاره په سختو الفاظو کې مه وایئ، ځکه چې ستاسو په بار بار ویلوسره باوجود بل سړی دلمونځ کولو نه انکار کوي؛ نو داسې انکارکولوسره تاسوګناهګاره کیږئ "خوجناب! زمامشن خو داو او دی هم چې که زه چاته بار بار وایم اوکه نن هغه انکار کوي؛ نوهیڅ خبره نه ده، شایدسبادهغه په دماغوکې زما خبره کیني اوهغه لمونځ شروع کړي، زه خوتردې پورې سوچ کوم چې زه نه یم؛ نوزماله مرګ نه وروسته زمااواز خوبه دهغهٔ په غوږونوکې ولګیږي اوشایدبیاهغه لمونځ شروع کړي، په دې سلسله کې تاسو زمارهنمایي وکړئ چې ماته څه کول پکار دي؟ امید دی

---

[1] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من قرأ حرفاًمن كتاب الله فله به حسنة والحسنة بعشرامثالها... الخ (ترمذی ج: ۲ ص: ۱۱۹، باب ماجاء في من قرأ حرفاًمن القرآن ماله من الأجر)۔

[2] عن عبدالله بن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: بلّغوا عنّي ولوآية...الخ (مشكوة ج: ۱ ص: ۳۲، كتاب العلم، طبع قديمى كتب خانه)۔

تاسو د قرآن او حديث په رڼا کې به زما پريشاني لرې کړئ.

جواب: ستاسو د تبليغ جذبه قابل قدر ده، دورک شوي ورور خير طرف ته راوستلو او راغوښتلو هر ممکن کوشش کول پکار دی، خود ګفتګو انداز خيرخواهانه پکار دی، سخت او تند نه، چې ستاسو د خبرو په انداز سره خلکو کې د لمانځه نه نفرت پيدا نه شي.[1]

کورکې ويلو نه پرته تبليغ کې تلل څنګه دي؟

سوال: ځينې خلک خپل ښاريا خپل ملک پريږدي، خپل کوراوقام ته دې ويلونه پرته چې هغه چيرته روان دی؟ او څومره ورځوله پاره روان دی؟ چې چاب کورنه وځي اوپه څه ځای باندې رسيدونه وروسته خپل کوروالوته دخط وغيره په ذريعه هم څه اطلاع نه ورکوي، بلکې په هغه اجنبي ښار يا ملک کې د مسلمانانو کليمه صحيح کولو او دلمانځه په تلقين کولوکې مصروف اوسيږي اکثر د هغه کوروالا ته د هغوی په دې عمل سره پريشاني کيږي اودخرچ وغيره په نه ملاويدو سره شکايتونه هم پيدا کيږي، هغه خلک داسې ۴، ۵ يا ۲، ۲، مياشتې، بلکې يو يو کال بهرتيروي، هغه ته هغوی "چله" وايي اوپخپله هم ګڼي اونورخلک هم پوه کوي چې څوک څومره اوږده چله ورکوي هغه شان کامل انسان جوړيږي، داعمل ترکوم حد پورې صحيح دی؟ دکتاب او سنت مطابق دی؟ اياصحابه کرامو رضي الله عنهم هم داسې چلې کړې وې؟ عربي کې چلې ته څه ويل کيږي؟ ځکه چې په اردو کې چله يوازې څلويښتو ورځوپورې وي، هغه هم پير، فقير او روحاني عامل د څه وظيفه وغيره ويلو وخت له پاره استعمالوي.

جواب: داسې کم عقل خو شايد په دنيا کې څوک نه وي چې هغه کال شپږ مياشتوله پاره د ملک نه بهرلاړشي، نه کوروالاوته وايي، نه په هلته تلوسره اطلاع ورکړي، نه د هغوی د خوراک څښاک سوچ کوي، داسې فرضي صورتونو باندې خوحکمونه نشي جاري کيدای، ترکومې پورې چې د دين دزده کولو ښودلو عمل دی، دا د مسلمان په ذمه فرض دی، که صحابه کرام رضي الله عنهم او د دين بزرګان هم زموږ پشان کورونوکې ناست وای؛ نوشايد موږ به هم مسلمانان نه وو، نه به تاسو ته دسوال ضرورت و، نه چاته دجواب ورکولو، خوانه ښځه پريږدي اوځي ،کوم خلک چې ديوځوپيسوله پاره سعودي، دُبی، امريکې ته ځي او ډيرو ډيروکلونو پورې نه راځي، د هغوی په باره کې تاسوچيرته دمسئلې پوښتنه نه ده کړې! کوم خلک چې دين زده کولو له پاره يوه مياشت دوه مياشتې، څلورمياشتوله پاره ځي، دهغوی په باره کې تاسوته دمسئلې پوښتنې کولو خيال راغی، زمامشوره داده چې دکوردخلکو دخوراک څښاک انتظام کولو نه وروسته تاسوهم څلورمياشتوله پاره خوضرور تشريف يوسئ، له هغه نه وروسته تاسوماته وليکئ، ځکه چې په دې وخت تاسوچې کوم څه ليک وفرمايئ، هغه به علي وجه البصيرت وي.

---

[1] ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ (النحل: ۱۲۵)۔

د مور و پلار له اجازې پرته په تبليغ کې تلل

سوال: که مکي جماعت ګارډن کراچۍ ته لاړشي؛ نوخلک ورته "وهابي" وايي اوبل طرف ته په تلوسره ورته د"بريلوي" او"بدعتي" کيدو خطاب ملاويږي، زماپه ناقصه مشاهدې کې داغريبانان تبليغي جماعت والاصحيح دي اوزه په هرزيات ځم، خودازماپه ناقص پوهه کې نه راځي چې دبوډا ګانو موروپلارهم رضامندي اودهغوی خدمت هم فرض دی، زمامطلب دی، چې کله وخت وي: نوځئ، ډېرو خو ميندې ناروغې هم وي او ځي، مادوه ځله درې درې ورځې لګولې دي، تاسو مهرباني وکړئ او ووايئ چې دهغوی له اجازې پرته مورږ په تبليغي جماعت کې تللی شو اوکه نه؟

جواب: دتبليغي جماعت په باره کې تاسوصحيح ليکلي دي چې دا ښه خلک دي، دهغوی نقل او حرکت په برکت سره الله تعالی د زرګونو انسانانو زندګۍ بدلې کړي دي، ځکه دهغو خلکو سره چې ځومره وخت تيرشي خوش قسمتي ده.

پاتې شوه داچې دموروپلارله اجازې پرته تګ جائز دی اوکه نه؟ نوپه دې کې تفصيل دی، که مورږ پلاردخدمت محتاج وي اوڅوک بل هم دخدمت کولو والانه وي، بياخوهغوی پريښودل اوتلل چيرې هم نه دي پکار[1] اوکه هغوی ته دخدمت ضرورت نه شته ، يوازې ددې له وجې يې منع کوي چې دهغوی په زړه کې ددين محبت نه شته اوکه هغه هلک په بل ښارکې، بلکې په غيرملک کې ملازمت له پاره تلل وغواړي؛ نوموروپلاريه ډيره خوشالۍ سره هغه ليږي، ځکه چې ددنيا قيمت هغوی ته معلوم دی، ددين معلوم نه دی؛ نوپه داسې حالت کې تبليغ کې تلوله پاره دمورو پلار رضامندي هيڅ شرط نه دهه، ځکه چې په تبليغ کې وتل په حقيقت کې دايمان زده کولوله پاره دي اودايمان زده کول اهم ترين فرض دی.[2]

---

[1] وقال تعالى: وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاهُمَا فَلا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيماً، وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ (الاسراء:۲۳) أ أيضًا: يفرض على صبي و بالغ له أبوان أواحدهمالأن طاعتهمافرض عين وفى الشامية: قوله وبالغ له أبوان مقاده الهما لايأتمان فى منعه وإلالكان له الخروج........ مع الهما فى سعة من منعه إذاكان يدخلهمامن ذالك مشقة شديدة (ردالمحتارعلى الدرالمختار ج: ٤ ص: ١٢٤، مطلب طاعة الوالدين فرض عين، طبع ايچ ايم سعيد)۔

[2] طلب العلم والفقه إذاصحت النية أفضل أعمال البروكذا الأشتغال بزيادة العلم إذاصحت النية لأنه أعم نفعًا لكن بشرط ان لايدخل النقصان فى فرائضه (فتاوى بزازية على هامش الهندية ج: ٦ ص: ٣٧٨، القصل السادس والعشرون فى الأوقاف. فتاوى شامي ج: ٦ ص: ٤٠٧، فصل فى البيع)۔

دتبليغي جماعت نه د مورو پلار خپل اولاد منع كول

سوال: دتبليغي جماعت سلسله څنګه چې تاسوته به زمانه بهترعلم وي، که مورې په تبليغي کارونوکې برخه واخلو خوکوروالا موددې کارنه ځکه منع کوي چې په خپلوخپلوانوکې به هغوی وشرمیږي هغوی به چاته دشکل ښودلو قابل پاتې نه شي چې دهغوی هلک "تبليغي" شوی دی، په داسې صورت کې څه کول پکاردي؟ ایا داسې مبارک کار پریښودل پکاردي؟

جواب: دتبليغ کارچیرې هم مه پریږدئ، خودمورو پلاربې ادبي دې هم ونکړل شي[1]. بلکې ډیرپه صبر اوتحمل سره دې دهغوی سختې خبرې برداشت کړل شي، داخلک غریبان ددنیا دعزت او منصب قدر پیژني، ددین قدر اوقیمت نه پیژني، ضرورت دی چې هغوی په يو تدبير سره په دې باندې پوه کړل شي چې ددین پابندي دعزت شی دی اوبې دینې دذلت شی دی.

تبليغ كول او په جوماتونوكې بسترې اچول څنګه دي؟

سوال: تبليغ کول څنګه دي؟ اودتبليغي جماعت بسترو سره په جوماتونوکې پراواچولو متعلق څه حکم دی؟

جواب: دتبليغ په نوم چې کوم کار کیږي، هغه دټولونه غټه فایده پخپله خپل ځان په دین کې پوخوالی پیداکول اوخپلو مسلمانانو وروڼو ته درسول الله ﷺ والا طريقودعوت ورکول دي، تجربه داده چې په خپل ماحول کې اوسیدوسره په انسان کې ددین فکرنه پیداکیږي، عمرونه تیرشي، خود کلیمې، لمونځ صحیح کولوفکرهم ورته نه وي، په تبليغ کې وتلوسره احساس پیداکیږي چې ماخومره عمرپه غفلت او بې قدري کې تیرکړ اوخپل څومره قیمتي عمرمې ضائع کړ، ځکه په تبليغ کې وتل ډیرضروري دي اوترڅوپورې چې انسان په دې لارکې ونه وځي ددې حقيقت یې په پوهه کې نشي راتلای اوپه تبليغ کې وتلوسره ددین مقصد زده کول اونورته ښودل دي اوددین مرکزجوماتونه دي، ځکه دتبليغي جماعتونو دخدای په کورونوکې داعتکاف په نیت سره ایساریدل او ددین محنت کول بالکل په ځای او صحيح دي

د "تبليغي نصاب" كمزوري روايتونه په جومات كې ويل

سوال: ایا "تبلیغي نصاب" کې څه حدیثونه دکمزورو شهادتونو والا دي؟ که دي: نودهغو په جومات اوکورونوکې ویل څنګه دي؟

---

[1] اوقضى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاهُمَا فَلا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيماً، وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً) (الاسراء:۲۳، ۲٤)۔

سوال: په فضائلو کې کمزوري روايتونه هم قبليږي.[1]

په تبليغي جماعت باندې اعتراض کونکو ته څه جواب ورکړو؟

سوال: په موجوده دور کې تبليغي جماعت کارونه کوي، هريو دلمانځه طرف ته راغوښتل، تعليم وغيره کول، خو خلک اکثر مخالفت داسې کوي چې دا جاهلان دي، دخپل ځان نه يې شيږ نمبرې جوړې کړي دي او يوازې هم هغه بيانوي.

جواب: کوم خلک چې اعتراض کوي، هغوی ته دې وويل شي چې وروڼو درې چلې، يو چله، لس ورځې، درې ورځې په جماعت کې ووځه اويې ګوره، بيا دخپلې رايې اظهار وکړه، ترڅو پورې چې وخت نه لګوئ، ددې کار حقيقت به موږه پوهه کې نه راځي او دڅه شي حقيقت پوهيدو نه پرته د هغه په باره کې رايه ورکول غلط وي.

ايا بدي کې مبتلا انسان بل ته نصيحت کولی شي؟ اوچا ته خپلې غلطۍ ښودل څنګه دي؟

سوال: زه يو طالب علم يم، دطالب علمانانو ملګرو په محفل کې دشرابو او بيا دخودکشۍ تذکره شروع شوه، ما په توبه ويستلو سره وويل چې شراب "أم الخبائث" دي او "خودکشي" حرامه ده، په دې باندې يو طالب علم زمانه پوښتنه وکړه چې ته لمونځ کوې؟ ما په شرمندګي سره عرض وکړ نه! بيا هغه ماته احساس راوستلو چې تاسو ډيره هم خروئ؟ ماسر ښکته کړ، په دې باندې موصوف وويل چې: "اوس ته لمونځ (فرض دی) نه ادا کوې چې د هغه متعلق به دټولو نه لومړی پوښتنه کيږي او ډيره هم خروې؛ نو بيا حرام (شراب او نور معاشرتي بدی) دکومو درجه چې وروسته راځي. د هغه متعلق ولې فکرمند کيږې؟ "واضحه دې وي چې موصوف پخپله هم بيلمازه او ډيره خريلئ دی دمخکې ذکر شوي تفصيل په رڼاکې دذکر شويو سوالونو جوابونه راته وفرمايئ او زموږ دټولو دوستانو پريشاني ختمه کړئ!

سوال: ايا يو سړی چې هغه پخپله په دې ګناهونو او غلطيو کې مبتلا وي، يو بل سړي ته هم دهغو غلطيو او ګناهونو نه دمنع کولو او نصيحت کولو حق لري.

جواب: چاته د هغه غلطي او ګناهونه اورول، دهغه دوه صورتونه دي، يو دا چې محض دپيغور په ډول ورته دګناهونو طعنه ورکړل شي، دا خو حرام او ګناه کبيره ده، په قرآن کريم کې يې ددې

---

[1] ويجوز عندأهل الحديث وغيرهم التساهل فى الأسانيد ورواية ماسوى من الضعيف والعمل به من غير بيان ضعفه فى غيرصفات الله تعالى والأحكام كالحلال والحرام وغيرهما وذاك كالقصص وفضائل الأعمال والمواعظ وغيرهما مما لا تعلق له بالعقائدوالأحكام (تدريب الراوى ص: ۱۹۲، طبع دارالفكر، بيروت)۔

سخت منع فرمايلې ده[۱] اودويم صورت دادی چې دخيرخواهي په ډول هغه ته دا وويل شي چې دا ګناه پريښودل پکاردي. دانصيحت کول دي، چې هغه ډيرښه عمل دی، په قران او حديث کې دګناهونونه دمنع کولو حکم ډير راغلی د ی[۲] پاتې شوه دا چې يوسړی پخپله په څه ګناه کې اخته وي، اياهغه نورهم ددې ګناه نه منع کولی شي اوکه نه؟ دهغه جواب دادی چې نورمنع کولی شي، خوپه بل سړي باندې دنصيحت اثر هغه وخت کيږي چې کله پرې انسان پخپله هم عمل وکړي، داسې سړی چې هغه پخپله هم په ګناهونوکې مبتلا وي، که بل نصيحت وکړي؛ نوهغه ته داسې ويل پکار دي چې: "وروره! چې پخپله هم ګناه ګار يم، په دې ګناه کې اخته يم، تاسوپخپله هم داګناه پريږدئ اوزماله پاره هم دعاوکړئ چې زه ددې ګندګئ نه ووځم."

سوال: ايا بيلمازه سړي ته هغه ټول حرام او ممانعت اختيارکول پکاردي چې دهغه ذريعه وروسته راځي اوچې دهغه نه هغه په مکمل ډول ډډه کوي.

جواب: يوجرم دبل جرم او يوه ګناه دبلې ګناه دَ جواز وجه نه جوړيږي، کوم سړی چې دنورو ګناهونو نه بچ کيږي، خولمونځ نه کوي هغه ته خوبه دا ويل کيږي چې:" کله ماشاءالله تاسو دنورو ګناهونونه بچ کيدای شي؛ نوتاسو دلمونځ نه کولوګناه نه هم بچ کيدل پکاردي "خودا ويل جائز نه دي چې: "کله تاسودلمونځ نه کولو ګناه نه نشي بچ کيدای؛ نودنوروګناهونونه ولې پرهيزکوئ؟" خبره داده چې هغه دنوروګناهونونه بچ کيږي، خوپه يوه غټه ګناه کې مبتلادی، الله تعالی به هغه ته يوه ورځ دهغې ګن. نه هم دبچ کولو توفيق ورکړي، له دې نه پرته هره ګناه يومستقل بوج دی، چې هغه انسان دځان له پاسه ږدي، بس که يو انسان په څه ګناه کې اخته دی؛ نود هغه دامعنا چيرې هم نه ده چې دټولې دنياګندګي انسان راغونډول شروع کړي.

سوال: دنصيحت کونکي طرزعمل او دنصيحت انداز صحيح و يا غلط؟

جواب: دمخکې جوابونو نه به معلوم شوي وي، دهغه طرزعمل بالکل غلط و، دانصيحت نه و؛ نو "انداز نصيحت" به څنګه وي؟

دکمپنۍ نه چوټي اخيستلو پرته تبليغ کې تلل

سوال: زه چې چيرته کارکوم، هلته زماسره څلورنورملګري هم دي، په عام ډول داسې کيږي چې يو يو ملګری يا دوه دوه، لس دولس ورځو له پاره په کارباندې نه راځي اوحاضري يې لګيږي، داجوتيانې په نمبرنمبر وي، کله چې زمانمبرراځي؛ نوزه اکثردلس ورځوله پاره په تبليغ کې وځم اوحاضري مې لګيږي، اوس دا ووايئ چې دازماپه تبليغ کې تلل څنګه دي؟ ايا

[۱] قال تعالی: وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ (الهمزة: ۱) قال تعالی: وَلاتَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلاتَنَابَزُوابِالْأَلْقَابِ (الحجرات: ۱۱)
[۲] قال تعالی: كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ (آل عمران: ۱۱۰)

گناه خونه ده؟ زما په تلوسره دکمپنۍ څه نقصان هم نه کيږي، په تفصيل سره جواب راکړئ او زما د تلو افسرانو ته پته نه لګيږي.

جواب: دکمپنۍ نه چوټي اخيستلو نه پرته غيرحاضري کول خيانت دی او هغه وخت په يو بل کار کې استعمالول ناجائز او حرام دي، تاسو ته لازمي ده چې دغيرحاضري د ورځو تنخوا وصول نه کړئ.[1]

دامر بالمعروف او نهي عن المنكر شرعي حيثيت

سوال: په قرآن مجيد کې او په احاديثو کې هم داسې ډېر حديثونه موجود دي او د هغو اياتونو او حديثونو مفهوم داسې جوړيږي، چې دمسلمان له پاره نه يوازې دا چې هغه پخپله نيک عمل وکړي. بلکې نورو ته دې هم نصيحت وکړي، داسې نه چې يوازې پخپله د بدو کارونو نه پرهيز وکړي. بلکه نورو ته هم له بدونه دبچ کولو ترغيب ورکړي، د دې کار په نه کولو په حديث مبارک کې وعيد هم راغلی دی، سوال دا دی چې امربالمعروف ونهي عن المنكر فرض دی، يا فرض کفايه، يا واجب دی؟ يا يو بل شکل، يا دا چې په مختلفو صورتونو کې مختلف حکمونه لري؟

جواب: مسئله ډېر تفصيل لري، مختصر دا چې امربالمعروف او نهي عن المنكر فرض دی، په دوو شرطونو سره:

۱: دا چې يو سړی د مسئلې نه ناخبر وي. ۲: دا چې دقبليدو توقع غالبه وي.

که دا دوه شرطونه په کې ونه موندل شي؛ نو فرض نه دی، البته په شرط دنفع مستحب دی او که دنفع په ځای دنقصان انديښنه وي؛ نو مستحب هم نه دی.[2]

سوال: نن سبا ددعوت او تبليغ په نوم سره په جماعتونو کې چې کوم محنت کيږي او په دې سلسله کې چې کومې اجتماعګانې کيږي، له دې سره تعلق جوړول او په دې کې شموليت اختيارول فرض دي يا ددې څه حيثيت دی؟ له دې نه پرته دا چې زه دډېرو علماوو کرام مجلسونو ته ځم، خو هغوی چيرې هم ځلوينښت ورځې، ځلور مياشتې يا په اجتماعګانو باندې

---

[1] قوله: والأجير الخاص هوالذى يستحق الأجرة بتسليم نفسه فى المدة .... وانما سمى خاص لأنه يختص بعمله دون غيره، لأنه لايصح أن يعمل لغيره فى المدة (الجوهرة النيرة ص: ۲۶۹، كتاب الإجارة) الثانى: وهوالأجيرالخاص، ويسمى أجيروحيد، وهومن يعمل لواحد عملامؤقتًا بالتخصيص......... كمن استؤجر شهراللخدمة أوشهرا لرعى الغنم المسمّى بأجرمسمّى......... وليس للخالص أن يعمل لغيره، ولوعمل نقص من أجرته بقدرماعمل (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٦٩، ٧٠ باب ضمان الأجير، طبع سعيدكراچى)۔

[2] ان الأمربالمعروف على وجوه إن كان يعلم بأكبر رأيه أنه لو أمربالمعروف يقبلون ذالك منه ويمتنعون عن المنكرفالأمرواجب عليه ولايسعه تركه ولوعلم بأكبر رأيه أنه لو أمرهم بذالك قذفوه ....ولا يصبرعلى ذالك ويقع بينهم عداوة...........فتركه أفضل ...إلخ (فتاوى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٥٢، ٣٥٣)

زړو نه دی ورکړی، بلکې دا اکابرو حضرات په انفرادي عملونو باندې او زهد او تقوا باندې زيات زور ورکوي، زما رهنمايي وکړئ چې يو مسلمان ته څنګه مکمل ژوندتيرول پکاردي؟

جواب: ددعوت او تبليغ چې کوم محنت چليږي، دهغه دوه طرفونه دي:

۱ يو دخپل خان اصلاح کول اوپه خپل خان کې ددين طلب پيدا کول. بس کوم سړي ته چې ددين دضرورياتو واقفيت، دخپلې اصلاح فکر اوبزرګانو سره رابطه او تعلق وي، دهغه له پاره داکافي ده اوکوم سړي ته چې داشيان حاصل نه وي، دهغه له پاره ددې تبليغ کارسره تعلق جوړول دبدليت په طورفرض دي[1]

۲ اوبل طرف دنورو خلکو داصلاح فکرکول دي، دا فرض کفايه دي[۲]،کوم سړی چې په دې کارکې لګيږي، داجر مستحق به وي اوڅومره خلک چې دهغه په محنت سره په دې کارکې لګيږي، دهغو ټولو اجربه دهغه په عمل نامه کې ليکل کيږي اوکه څوک ورسره تعلق نه جوړي هغه ګناه ګارنه دی، خوددې خاص اجر نه محرومه دی، مګرکه ددې نه هم زيات په اهم کارکې مشغول وي.

امربالمعروف او نهي عن المنكر دالهي عذاب دمنع كولوذريعه ده

سوال: السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! ان شاء الله په خيريت سره به ياست، دبينات ترسيل جاري دی، په وخت ملاويدو باندې خوشاله يم، خدای تعالی دې وکړي چې بينات دامت مسلمه داميدونو ائينه دار جوړشي، يوعرض دی چې ديني رساله خالص ديني کيدل پکاردي. په چاباندې اعتراض اوتشنيع زماناخوښه وي اودې سره دنفرت جذبه پيداکيږي، دصدرضياء الحق په بياناتوباندې اعتراض يقينا په عوامو کې دنفرت دخورولوذريعه جوړيږي. له کوم سره چې دملک بنيادونه دکمزوري کيدوخطره ضرور ده، هسې هم ملک داخلي اوخارجي خطراتوسره مخ دي، يوخوبهارت سترګې سرې کړې دي، بل لوري ته دکارمل دانتظاميې له وجې دوروس اواز اوريدل کيږي اوبل لوري ته خميني داسلامي انقلاب دراتلوخبرې اوريدل کيږي. عرض داچې په داسې حالاتوکې يوه وړه سکروټه هم پوره پاکستان بربادولی شي، په دې صورت کې بياداذمه واری په چاباندې عائدکيږي؟ په دې باره کې په تفصيل سره رڼاواچوئ؛ نوستاسوبه ډيره مهرباني وي.

---

[1] واعلم أن تعلم العلم يكون فرض وهوبقدرمايحتاج لدينه وفي الشامية: أى العلم الموصل إلى الآخرة .... قال العلامي في فضوله: من فرائض الإسلام تعلم مايحتاج إليه العبد في إقامة دينه وإخلاص عمله لله ومعاشرة عباده (فتاوى شامي ج: ۱ ص: ۴۲، مقدمة الكتاب، مطلب في فرض الكفاية وفرض العين)۔

[2] اعلم ان تعلم العلم .... فرض كفاية، وهو مازادعليه لنفع غيره وفي الشامية: مازادعليه أى على قدرمايحتاج لدينه في الحال (درمختارمع ردالمحتار ج: ۱ ص: ۴۲، مطلب في فرض الكفاية وفرض العين)۔

جواب: ستاسو داخبره خوصحیح ده چې وطن عزیز ډیر وزیاتو داخلي او خارجي خطراتو کې راګیر شوی دی او دا خبره هم بالکل صحیح ده چې په حکومت کې بې اعتمادي پیدا کول دعقل نه خلاف ده، خوجناب ته معلومیدل پکاردي چې په بینات کې ماهیځ قسمه تحریر د صدر جنرل ضیاء الحق صاحب دځه سیاسي فیصلې په باره کې کله هم څه خبره کړې نه ده.

کار مملکت خسروان دانند

خوترکومې پورې چې ددیني غلطي تعلق دی؛ نو هغه بیانول نه یوازې داچې د اهل علم فرض دي (اوزه افسوس او پښیماننتیا سره اعتراف کوم چې موږ دافرض یوفیصده هم نه دی اداکړی) بلکې داپه خپله دصدر مملکت په حق کې دخیرباعث هم دی، په دې سلسله کې تاسوته دامیر المومنین حضرت معاویه بن سفیان رضي الله عنه کیسه اوروم، کومه چې حضرت مولانا یوسف دهلوي قدس سره په ((حیاة الصحابه)) کې نقل کړې ده:

وأخرج الطبراني وأبو يعلى عن أبي قنيل[1] عن معاوية بن أبي سفيان أنه صعد المنبر يوم القمامة فقال عند خطبته: إنما المال مالنا والفيء فيئنا فمن شئنا أعطيناه ومن شئنا منعناه فلم يجبه أحد فلما كان في الجمعة الثانية قال مثل ذلك فلم يجبه أحد فلما كان في الجمعة الثالثة قال مثل مقالته فقام إليه رجل ممن حضر المسجد فقال: كلا إنما المال مالنا والفيء فيئنا فمن حال بيننا وبينه حاكمناه إلى الله بأسيافنا فنزل معاوية فأرسل إلى الرجل فأدخله فقال القوم: هلك الرجل ثم دخل الناس فوجدوا الرجل معه على السرير فقال معاوية للناس: إن هذا أحياني أحياه الله سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: سيكون بعدي أمراء يقولون ولا يرد عليهم يتقاحمون في النار كما تتقاحم القردة وإني تكلمت أول جمعة فلم يرد علي أحد فخشيت أن أكون منهم ثم تكلمت في الجمعة الثانية فلم يرد علي أحد فقلت في نفسي إني من القوم ثم تكلمت في الجمعة الثالثة فقام هذا الرجل فرد علي فأحياني أحياه الله.

(قال الهيثمى(ج:٥ ص:٢٣٦) رواه الطبرانى فى الكبير والاوسط وابو يعلى ورجاله ثقات. انتهى. حياة الصحابه، ج:٢ ص:٦٨)

ترجمه: حضرت معاویه بن ابي سفیان رضي الله عنه دقمامه په ورځ ممبرته تشریف یوړولو اوپه خپله خطبه کې یې وفرمایل: مال زمادی اوفيء (غنیمت) زموږ دی، زموږ چې چاته خوښه وي وربه یې کړو اوچاته چې موخوښه وي وربه یې نه کړو، دهغه رضي الله عنه داخبره چې چاواوریده، هیچا

---

[1] كذا فى الأصل (يعنى مجمع الزوائد) والظاهر ,,أبي قبيل،، اسمه حى بن هانى المعافرى وهوثقة، كذا فى كتاب الجرح والتعديل لابن أبي حاتم الرازى (ج: ١ ص: ٢٧٥)۔

جواب ورنه کړ، دويمه جمعه راغله، حضرت معاويه رضي الله عنه په خطبه کې همدغه خبره بيا وکړه، اوس هم چاجواب ورنه کړ، دريمه جمعه راغله، بيايي همدغه خبره وکړه، داخل په جومات کې موجودو کسانو نه يوکس پورته شو اوويې ويل. هيڅ کله نه! دامال زموږ ده اوغنيمت هم زموږ دی، کوم کس چې زموږ اوددې ترمينځه راشي؛ نوموږ به دخپلې تورې په ذريعه ددې فيصله دالله تعالى په دربارکې وړاندې کړو، حضرت معاويه رضي الله عنه له ممبرنه رابنکته شو. هغه کس يې راوغوښت اوهغه يې له ځان سره دننه بوته، خلکوو ويل چې:

داکس ووژل شو، بياخلک دننه ورغلل، ويې کتل چې هغه کس دحضرت امير معاويه رضي الله عنه سره په تخت ناست دی، حضرت اميرمعاويه رضي الله عنه خلکوته وفرمايل چې: دې کس زه راژوندی کړم. الله تعالى دې دې ژوندی وساتي، ماپه خپله درسول الله صلى الله عليه وسلم دا اوريدلي دي چې: زمانه وروسته به څه حاکمان وي چې خلاف شريعت خبرې به کوي، خوهيڅوک به هغوی نه منع کوي، داخلک به په دوزخ کې داسې ننوځي څنګه چې بزوګان ننوځي، ماپه لومړۍ جمعه يوخبره وکړه، په هغه باندې زه چامنع نه کړم؛ نوزماسره ويره شوه چې چيرته زه همدغه خلکونه شم، بياماپه دويمه جمعه هم هغه خبره وکړه، په دغه ځل هم چا زما ترديدونه کړ، ماپه خپل زړه کې سوچ وکړ، زه هم له هغوی نه يم، بياماپه دريمه جمعه دغه خبره وکړه؛ نودې کس زه منع کړم، ده زه ژوندی کړم الله تعالى دې دی ژوندی وساتي.

اودانه يوازې دصدرمحترم په حق کې خيروبرکت شی دی، بلکې دامت صلاح اوفلاح هم په دې کې ده، دحضرت حذيفه رضي الله عنه نه روايت دی چې حضور صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

((والذي نفسي بيده لتأمرن بالمعروف ولتنهون عن المنكر أو ليوشكن الله أن يبعث عليكم عقاباً منه ثم تدعونه فلا يستجاب لكم)) (رواه الترمذي، مشكوة،ص:٤٣٦)

ترجمه: په هغه ذات مې دې قسم وي دچاپه قبضه کې چې زماروح دی! تاسوته به په نيکی حکم کوئ اوله دبدو به منع کوئ ، ګني نزدې ده چې الله تعالى به تاسوباندې عذاب نازل کړي، بيابه تاسو هغه ته دعاګانې کوئ اوستاسودعاګانې به نه اوريدل کيږي.

دارشادات نبويه په رڼاکې راقم الحروف سره دااحساس دی چې دامربالمعروف اونهي عن المنکر عمل دعذاب الهي دمنع کولو يوذريعه ده، نن چې په امت باندې دقسماقسم مصيبتونه راروان دي اوموږ په کڼ شميرخطراتوکې راګېرشوي يو؛ نوددې لويه وجه داده چې داسلامي معاشرې ((احتسابي حس)) کمزوری اود((نهی عن المنکر)) اوازډيرکم شوی دی، په کومه ورځ چې دا اواز بالکل خاموش شو، په دغه ورځ به موږ ته دالله تعالى دګرفت نه خلاصولو والا هيڅوک نه وي، الله تعالى دې موږ ددې بدې ورځې نه محفوظ وساتي. امين!

د تبلیغ فریضه او د کور ذمه داري

سوال: ځینې حضرات درې ورځې، عشره (لس ورځې)، څلویښت ورځې، څلور میاشتې یا د کال له پاره اکثر کورونه او بچي پرېږدي او د علاقې یا ښارنه بهرځي، د دین خبرې زده کولو او نورو ته ښودلو له پاره، اکثر خلک دې ته سنت او څه خلک دې ته د فرضو درجه ورکوي. یو عالم ویلي دي چې دانه سنت دي نه فرض، بلکې دا یوه د بزرګانو طریقه ده، چې عام خلک د دین خبرو باندې پوه شي او په دې باندې عمل وکړي، د دې حثیت واضح وفرمایئ.

جواب: دعوت او تبلیغ کې سره د وتلو مقصد خپله اصلاح او خپل ایمان او عمل صحیح کول دي او د ایمان زده کول فرض دي؛ نو د هغه ذریعه به هم فرض وي، البته که چا ایمان صحیح کړ او په ضروري عملونو کې هم یې کوتاهي نه کوله؛ نو د هغه له پاره به د فرضو درجه نه وي.

سوال: په تبلیغ باندې تلو والا څه حضرات د کور والاوو خیال نه پرته ځي، چې په هغه سره د هغوی ښځه بچیو وغیره ته معاشي پریشانی کیږي او هغوي بیا قرضونه غواړي.

جواب: هغوی ته پکار دي چې د غیرحاضري دورځو بندوبست وکړي، بیا لاړشي که قرض ولې وانخلي، چې بچي یې پریشانه نه شي.[1]

سوال: داسې څه حضرات اکثر خپل کورکې ویلو نه پرته څه خلک میلمانه جوړ کړي راولي یي او د اله یونه زیات وارې کیږي، د نن سبا په معاشي حالاتو کې کوروالا په داسې طرزعمل سره پریشانه کیږي او خلک د هغوی متعلق غلطې خبرې کوي.

جواب: په دې کې د کوروالا د پریشاني څوڅه خبره نه شته، د کوم سړي په ذمه چې د کور اخراجات دي هغه ته د فکر کیدو ضرورت دی، غلطې خبرې خو خلک د انبیاء کرام علیهم السلام او د اولیاء په باره کې هم مشهورې کوي، د عوامو خبرو ته التفات کول غلط دي، کتل دا دي چې شرعي نقطه نظر سره صحیح دي او که نه؟ هغه هم مخکې ذکرشوي دي.

سوال: اکثر خلک له دې وجې په تعلیمي حلقوکې چې د ماخسوتن د لمانځه وروسته په جوماتونو کې کیږي، د شرکت کولونه ویریږي او خپل خپلوان هم ترې منع کوي، ځکه چې په هغو محفلونو کې د درې ورځو وغیره دعوت ورکول کیږي او په هغو باندې زور ورکول کیږي.

جواب: کوم خلک چې د دې نه ویریږي، هغه خپل نقصان کوي، له مرګ وروسته به هغوی ته پته ولګیږي چې هغوی خپل څومره نقصان سره د دې د نیانه تللي دي او تبلیغ والا څومره ګټه وکړه او لاړل؛

[1] قوله تجب النفقة للزوجة على زوجها والكسوة بقدرحالهما.......... لقوله تعالى: لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ ...إلخ (البحرالرائق ج:٤ ص: ١٨٨، باب النفقة، طبع دارالمعرفة بيروت)_

ایا په تبلیغ کې د وتلو خرچ ثواب داوو لاکو برابردی؟

سوال: دتبلیغ والا وایي چې داللہ په لارکې ووتلوسره له خپله ځانه دپاسه دیوې روپۍ خرچ کولو ثواب داووه لاکو روپیوصدقه کولو برابرملاویږي اودیولمونځ ادا کولو ثواب د یوکم پنځوست کروړو لمونځونو برابر ملاویږي، ایا دا صحیح دي؟

جواب: د حدیث نه دامضمون ثابتیږي.

تبلیغیان څنګه خلک دي؟

سوال: تبلیغي جماعت والا څنګه خلک دي؟

جواب: ډیرښه خلک دي، دخپل دین له پاره سختۍ پورته کوي.

سوال: تبلیغي جماعت والا وایي چې داللہ تعالی په لار کې ووځئ، داللہ تعالی په لارې کې د یولمونځ ثواب دیوکم پنځوست کروړو لمونځونو برابردی، خومااوریدلي دي چې دا ثواب په جهاد في سبیل اللہ کې دی؟

جواب: تبلیغي کار هم د جهاد في سبیل اللہ په حکم کې دی.

سوال: تبلغي حضرات وایي چې دانفرادي عمل نه اجتماعي عمل بهتردی.

جواب: په اجتماعي کارکې شریکیدل پکاردي، خوپه بل وخت کې دخپلو انفرادي عملونه هم اهتمام کول پکاردي.

"فضائل اعمال" باندې د یو څو شبهاتو جواب

سوال: یودوست له انډیا نه کتاب راوړی دی" تبلیغي نصاب،ایک مطالعه" تابش مهدي صاحب لیکلی دی، دهغه دعوه داده چې په "تبلیغي نصاب" کې موضوع، ضعیف او د عقل نه لرې، دکتاب اوسنت دتعلیماتوخلاف واقعات او ټول هرڅه هم په دې تبلیغي نصاب کې موجوددي اوشیخ الحدیث (رح) په عربي کې احادیث لیکلي دي په هم په عربي کې یې ویلي دي چې دا روایت موضوع دی، ضعیف دی یا مردود، خوپه اردو کې یې دا نه دي لیکلي کوم چې په بې ایماني کې راځي او درخواست دی چې علماء دیوبند ددې کتاب نه داسې احادیث اوحکایتونه او خوبونه به ترې لرې کړي چې کوم داسلامي مزاج سره یوشان والی نه لري اوداکتاب یوازې داللہ تعالی درضا له پاره اوهم دګمراهي دبچ کولو له پاره یې لیکلی دی، په دې کتاب کې یې لیکلي دي چې ددیوبند غټ غټ علماء هم ددې کتاب نه خبردي اودهغوی په ژوندکې کله هم چې ددیوبندعلماوو ته ږویل شو، نوجواب دا ملاو شو چې "که دتبلیغي نصاب په ذکر شویو غلطیو باندې تنقیدوکړای شو؛ نوشیخ الحدیث(رحمه اللہ) به خفه شي" اودا خبره دشریعت نه بهروه، څکه تابش مهدي صاحب چې دماهنامه "الایمان" دیوبند مدیردی یا

و، دې طرف يې توجه وفرمايله او همت يې وکړ، وغيره وغيره، نن هم دهغه کتاب له وجې ډير دوستان چې هغوی دمخکې نه هم څه ددې جماعت سره متنفروو، اوس خو يو هتهيار دهغوی په لاس دی، حق خبره، هم حق وي، (په شرط ددې چې دحق تفصيل هغه پيژني) ، کې دا صلاحيت ساتي، ځکه دحضرت په خدمت کې دا يو څو شيان عرض کوم:

۱: تحريف قرآن کا عظيم نمونه" په رڼاکې چې څه ليکلي دي، خلاصه يې ليکم، دقرآن حکيم دهريو ايت يا دجملې هغه معنا اخذکول چې کومه دالله تعالی دخوښې خلاف وي، تحريف ورته وايي اوچا چې په قرآن کريم کې تحريف وکړ، ددې مطلب دادی چې هغه داسلام بنياد اوړقولو او دداسې سړي تعلق، داسلام سره ترکوم حده قائم پاتې کيدای شي؟ قاريان ترې خبردي چې دسورة قمريه ايات: "ولقد يسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر" ترجمه هرعالم هم هغه کړې ده کومه چې دالله تعالی دخوښې مطابق ده، ددې نه وروسته مولانااشرف علي تهانوي(رحمه الله)، شيخ الهند(رحمه الله)، مولاناشاه رفيع الدين(رحمه الله)،مولاناشاه عبدالقادردهلوي(رحمه الله) ترجمه يې وړاندې کړې ده، بيايې دشيخ سعدي(رحمه الله) او شاه ولي الله(رحمه الله) ترجمه وړاندې کړه، يوه ترجمه يې ليکم: "په تحقيق سره موږ قرآن دنصيحت اخيستو له پاره اسان کړی دی، ايا يو نصيحت اخيستونکی شته،، په فضائل قرآن کې ص:۵۴ باندې دی، اصل خبره داده چې د کلام الله شريف حفظ کيدل چې دا پخپله دقرآن شريف يوه ښکاره معجزه ده، ګني ددې نه د نيم، د دريمې برخې دمقدارکتاب هم يادول مشکل نه، بلکې قريب محال دي، له دې وجې حق تعالی شانه ددې يادولو ته سورت قمرکې په ډول داحسان ذکر فرمايلی او باربار يې په دې باندې تنبيه فرمايلې،

دآيت ترجمه : "موږ دقرآن پاک حفظ کولوله پاره اساني اينبې ده، څوک شته حفظ (يادولو) والا "(فضائل اعمال ص:۲۶۰).

۲: دحضرت شيخ الحديث(رحمه الله) پلاراودحضرت حسين(رضي الله عنه) په بيان کې دي: سيدالسادات حضرت حسين(رضي الله عنه) خپل وروړسره حضرت حسن(رضي الله عنه) نه هم يوکال وړوکی و، ځکه دهغوی عمردحضرت محمد(صلى الله عليه وسلم) دوفات په وخت بيخي کم و، يعني شپږ کاله او ديو څومياشتو، دشپږکالو بچيو ايا ددين خبرې محفوظ کولی شي؟ خودامام حسين(رضي الله عنه) روايتونه دحديث په کتابونوکې نقل کيږي، محدثينو داپه هغه جماعت کې وشميره له کومونه چې اته حديثونه نقل دي.

په حکايات صحابه(رضي الله عنهم) ص:۱۲۳کې حضرت شيخ الحديث(رحمه الله) دفايدې لاندې دا ويلي دي چې دداسې قسمه ذهانتي واقعات دحضرت حسين(رضي الله عنه) په ژوندکې يوازې نه، دنورو ډيرو صحابه کرامو(رضي الله عنهم) په ژوندونو کې موندل کيږي، بيادفايدې په ضمن کې حضرت شيخ الحديث ددې نه هم دزيات قابليت تذکره فرمايلې ده: "مادخپل والدصاحب نورالله مرقده نه هم ډيرډير اوريدلي دي اودخپل کورد بوډۍ ګانونه مې هم اوريدلي دي چې زما والدصاحب

دپيونه جداشو: نودسپارې دپاو حفظ يې کړې و او داووه کلنو په عمر يې قرآن شريف حفظ يې پوره کړې و اودخپل والدصاحب يعنې زمانيکه صاحب نه يې دمخفې فارسي هم څه برخه دبوستان، ګلستان، سکندر نامه وغيره هم ويلي و (ايضاً ص:۱۶٤)

تاسو وګورئ چې حضرت مؤلف(رحمه الله) په سادګۍ او حکمت سره دخپل پلار په حضرت حسين رضي الله عنه اوپه نورو صحابه کرامو رضي الله عنهم او علماء باندې فوقيت ورکړ، که حضرت حسين رضي الله عنه دشپږوکلونوپه عمرکې يوځوحديثونه يادکړل؛ نوځه قابل ذکرخبره وشوه، داسې قسمه قابليت خوپه نوروخلکوکې هم موندل کيږي، دحيرت خبره خو داده چې دحضرت شيخ(رحمه الله) والدصاحب دمور دپيو پرينبودو نه مخکې پاو سيپاره حفظ کړې وه چې بچې په هغه عمرکې خبرې هم په مشکله کوي، په دې واقعه بيانولو سره مؤلف محترم صاحب خپل والدنه يوازې داچې په صحابه کرامو رضي الله عنهم باندې فوقيت ورکړ، بلکې په حضرات انبياء عليهم السلام نه يې هم مخکې کړ، داسې قسمه واقعات خودهغوی په ژوندکې به عجيبه ملاوشي، حضرت عيسى عليه السلام به دمورپه غيږکې يوازې يوڅوالفاظ ويل او دلته دپاو سيپارې ذکردی،

۳: "حضورصلى الله عليه وسلم باندې يولوی بهتان" دلاندې دی: وينه الله تعالى حرام ګرځولې ده، که هغه دهرچاوي، دالله تعالى ارشادمبارک دی:"**انما حرم عليکم الميتة والدم ولحم الخنزير**" (النحل :۱۱۵) سورت بقرة آيت:۱۷۳ اوسورة المائدة آيت:۳ کې همداحکم من وعن موجودی، دا مسلم اصول دي چې په دې معامله کې دقرآن يا حديث صريح حکم موجود وي، په دې کې دځه قسمه تاويل او منطق ګنجائش باقي نه پاتې کيږي، لهذا دقرآن شريف په نزد وينه هميشه هميشه اودهرسړي انسان له پاره حرام دي، اوس که يې څوک په خپلې خوښې سره جائزګڼي؛ نوددې مطلب دادی چې هغه دالله تعالى دحکم خلاف ورزي کوي، ددې معروضاتو نه وروسته دشيخ الحديث(رحمه الله) يو فکرهم ملاحظه کړئ.

حضورپاک صلى الله عليه وسلم يوځل ښکر ولګاوه اوکومه وينه چې راووته هغه يې حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنه ته ورکړه چې دا چيرته ښخه کړه، هغه لاړ او راغی عرض يې وکړ چې ښخه مې کړه، حضورپاک صلى الله عليه وسلم پوښتنه وکړه، چيرته؟ عرض يې وکړ: ما وځښله، حضورپاک صلى الله عليه وسلم وفرمايل: دچابدن ته چې زماوينه لاړه شي، هغه دجهنم اورنشي سوځولی.(حکايات صحابه رضي الله عنهم ص:۱۷۳).

ددې مضمون دويم روايت هم ملاحظه کړئ!

داحدپه جنګ کې چې کله دنبي پاک عليه السلام په مخ مبارک کې يا سرمبارک کې د خود دوه حلقې تلې وې ---- الخ: نودحضرت ابوسعيدخدري رضي الله عنه والدصاحب مالک بن سنان په خپلو شونډو سره هغه وينه ځښلې وه ---- الخ،(حکايات صحابه رضي الله عنهم ص:۱۷۳).

دويم روايت مايوازې داشارې په ډول ليکلی دی، پوره مې نه دی ليکلی.

هم ديومضمون دا دوه منقوله روايتونه دي، يودخميس په حواله اودويم قرة العيون په حواله

سره، دادواړه کتابونه داهل علمو په نزدې "میلاداکبر"، "میلادگوهر" یا "یوسف زلیخا" او "جنگ زیتون" پشان غیرمستند او گمراه کن دي.

لومړی خبره خو داده چې داسې دشریعت خلاف حرکت یو صحابي یارسول چیرې هم نشي کولی، دداسې وینې حرام کیدل په قرآن مجید کې په ښکاره ډول موجود دي، خوکه لږ وخت له پاره دافرض کړئ چې حضرت ابن زبیر اومالک بن سنان رضی الله عنهم په محبت کې دراتلوله وجې به یې دخپلې محبوبې وینه څښلې وي، اگرچې زړه ددې له پاره هم راضي نه دی، خوداخبره څنگه ومنې چې رسول الله ﷺ هغه دواړه صحابه دهغه قرآني عمل خلاف نه دمنع کولوپه ځای هغوی ته ددوزخ نه دخلاصي خوشخبري ورکړه اوداویل چې دچاپه بدن کې زماوینه لاړه شي هغه ته به دجهنم اور نه نزدې کیږي، اینده له پاره اجازه، بلکې ترغیب یې ورکړ، څکه حضور پاک ﷺ رسول و، دنبي اورسول یو یوه ساه دهغوی دشریعت نمایّنده وي، دنبي ژبې نه وتلې خبره شریعت جوړیږي، څکه دداسې عظیمې هستۍ طرف ته داسې قسم دغلطې خبرې انتساب بې حده ناجائز او غلط دي، دټولونه پرته دحضورپاک ﷺ نظافت طبعي هم ددې روایت تکذیب کوي.

غالبادحضرت شیخ الحدیث (رحمه الله) دنظرنه دحضورپاک ﷺ دا حدیث به ضرور تیرشوی وي: "من کذب علی متعمدًا فلیتبوا مقعده من النار" بې شکه حضرت شیخ الحدیث دابې سنده روایت بیانولوسره په رسول الله ﷺ باندې دیوعظیم تهمت ارتکاب کړی دی، بیایې دفایدې په نوټ کې لیکلي دي: دحضورپاک ﷺ فضلات پاخانه متیازې وغیره ټول پاک دي، څکه په دې کې هیڅ شک نه شته. (حکایات صحابه رضی الله عنهم ص:۲۷۲) خوموصوف مرحوم دا ویلې چې هغوی ته داخبره له کوم ځای نه ملاوشوه؟ یاستاسوصحابه رضی الله عنهم عملا ددې ثبوت ورکړ؟ مخکې یې لیکلي دي: خیر! محترم شیخ الحدیث (رحمه الله) خوپه دې دنیاکې اوس پاتې نه دی، هم دده خلفاوو په خدمت کې خواست دی چې هغوی په یومستندحوالې سره کم نه کم داسې دیوصحابي نشاندهي وفرمایي چې هغوی دحضور پاک ﷺ فضلات پاخانه متیازې وغیره یې وکثلي اودامت له پاره یې حلال او دپاک کولوثبوت یې ورکړی وي، زه دهغوی بې حده ممنون او شکرگزاریم.

۴. د"یه اعجوبے" لاندې، زه یوازې یوه خبره نقل کوم، په فضائل صدقات کې ص: ۴۷۲ باندې دیوبزرگ په باره کې یې ویلي دي چې هغه به روزانه لس زره رکعتونه په ولاړه، لس زره به یې په ناسته کول، خوبل طرف ته یورکعت دیومنټ په حساب سره داسې په درې دیرش گنټوکې ممکن دی اوپه شپه او ورځ کې ټول څلیریشت گنټوکې کیږي، اخردنور زیات نهه گنټې له کومه ځایه راغلي؟ دجواب منتظربه یم. مهتاب احمد، سلطنت عمان

جواب:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدلله وسلام على عباد الذين اصطفى!

دتابش مهدي دا کتاب دډيرو کلونو مخکې له نظره تيرشوى دى او دځينو مشرانو په ضدباندې دا داغ هم هغه وخت پيدا شوى و چې دهغه جواب دې وليکل شي، خودکتاب دمطالعې نه وروسته معلومه شوه چې دکتاب مصنف نه خودعلم حديث دفن نه واقف دى اونه په نورو اسلامي علمونو باندې دهغه نظردى، دهغه غريب علم او پوهه حدودار بعه څه داردوکتابونو او رسالو سطحي مطالعه ده اوبس -----! دداسې سړي په ترديدباندې يقين کول محض دوقت ضائع کول دي.

بل طرف ته دحضرت شيخ نورالله صاحب مرقده رسالوته الله تعالى داسې مشهورتيانصيب فرمايلې ده چې دټولې دنياپه مختلفو ژبوکې دهغه رسالومذکرې کيږي اودشپې ورځې په ځليريشتو ګنټوکې شايديووخت به هم داسې نه تيريږي، چې په هغه کې ددنياديونه يوګټ کې دهغه رسالوداوريدو اورولو شغل به جارئ نه وي، ښکاره ده چې دا مشهورتيا يوازې دالله له طرفه ده، ديوانسان دسعي اوکسب نتيجه نه ده، دحضرت مصنف(رحمه الله) داخلاص او للهيت په برکت سره الله پاک دهغه کتابونوته داسې مقبوليت نصيب کړى دى؛ نودتابش مهدي په شان دخلکوپه تنقيدسره دهغه څه خرابيداى شي؟

دې نه پرته سنت الله هم هغه شان جاري دي چې کوم سړي ته دالله تعالى له طرفه دقبلول کولو جامه اچول کيږي، څه خلک دداسې خلکو پورې خندا او په هغوى باندې فضول تنقيدونه خپله خوښه مشغله جوړوي، دې قانون نه الله انبياء کرام عليهم السلام هم مستثنا نه دي فرمايلي، څنګه چې ارشادخداوندي دى:

((وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ)) (الانعام:۱۱۲).

ترجمه: "اوهم داسې مونږ دهرنبي دښمنان ډيرشيطانان پيداکړل، څه انسانان او څه پيريان،په هغوى کې ځينې نورو ځينوته دفضول خبرو وسوسه اچوي داځکه چې هغوى په دوکه کې واچوي اوکه الله تعالى وغواړي؛ نو داسې کارنشي کولی، سوا له هغو خلکونه اوکوم خلک چې داسې حرکتونه کوي هغوى تاسو په خپل ځاى پريږدئ." (ترجمه حضرت تهانوى(رحمه الله))

اوداشيان دهغو علماوو درفع درجات ذريعه ده، څنګه چې دشيعه وو تهمتونه ترننه پورې دحضرات شيخين رضي الله عنهما درفع درجات يوه ذريعه جوړه شوې ده، ددې سنت الله مطابق دحضرت شيخ نورالله مرقده په مقابله کې هم دتابش مهدي په شان دخلکووجودضروري و، اوس که

دتابش مهدي دټولو الزاماتو صحيح اومدلل جواب هم وليکل شي بياهم دې صاحب ته رجوع اود خپلې غلطې اعتراف کولوتوفيق به ورته نه کيږي، بلکې شيطان به هغوی ته دنويو نويو نکتو تلقين کوي.

الغرض! ددې وجوه واسباب له وجې دتابش مهدي دتنقيدي رسالې جواب ليکل غيرضروري، بلکې فضول کار معلوم شو، هم دا وجه ده چې دجناب گرامي نوم هم دډيرومياشتونه کيښودل شوی ده، خودهغه جواب ورکول مې زړه نه غواړي، نن ستاسو دخاطرله وجې په زړه باندې مې ظلم وکړ قلم مې په لاس کې واخيست، کوشش کوم چې ستاسودځلورو سوالونوجواب مختصر وي، خواميددی چې ستاسوپريشاني ختمه شي.

۱: دتحريف قرآن الزامات

دسورت قمرآيات: ۲۲ "ولقديسرناالقرآنَ لِلذِكرِفَهَل مِن مُدّكِرٍ" چې کومه ترجمه حضرت شيخ نورالله مرقده په "فضائل قرآن" کې کړې ده، يعنې: "موږقرآن پاک دحفظ (يادولو) له پاره اسان کړی دی، څوک شته دحفظ کولو والا؟"

تابش مهدي دخپلې محدودې مطالعې له وجې دهغه په باره کې دتحريف قرآن "فتوا" بيان فرمايي، ځکه چې دا ترجمه دعامو اردو ترجموخلاف ده،که هغه ته دمستندو عربي تفسيرونو کتلو اتفاق شوی و؛ نوهغه ته به معلومه شوې وه چې دحضرت شيخ نورالله مرقده بيان شوې هم صحيح دی اوداهم دسلف صالحين نه نقل شوي دي، ځکه چې دهغه ايات کريمه دوه معناوې بيان شوي دي اوپه خپل ځای دواړه صحيح دي.

يوه داچې: "موږ قرآن پاک دحفظ (يادولو) له پاره اسان کړی دی." اوبله دا چې: "موږ قرآن پاک دنصيحت حاصلولوله پاره اسان کړی دی. "ځينوعلماوو دواړه معناوې نقل کړي دي اوځينوبوازې يوه اختياره کړې ده اوځينو دواړه ذکرکړي اوبيوې ته يې ترجيح ورکړې ده، کومه معنا چې حضرت شيخ نورالله مرقده اختيارکړې ده، دهغه له پاره ديوڅوتفسيرونوحوالې ذکرکول ضروري دي:

۱: په تفسيرجلالين کې: "سهلناه للحفظ اوهيأناه للتذکر." (جلالين ج:۲ص: ٤٤١سورة القمر)

ترجمه: " موږ هغه (قرآن پاک) اسان کړی دی دحفظ له پاره، يامهياکړی موږی دنصيحت حاصلولو له پاره."

۲: په تفسيرکشاف کې دي:

"ای سهلناه للادکار والاتعاظ وقيل: ولقدسهلناه للحفظ واعنّاعليه من ارادحفظه.فهل من طالب لحفظ ليعان عليه ويروی ان کتب اهل الاديان نحوالتوراة والانجيل لايتلوها اهلهاالا نظرًا. ولايحفظونهاظاهراًکاالقرآن." (ج: ٤ص:٤٣٥).

ترجمه: "موږ دا قرآن پاک د نصیحت حاصلولو له پاره اسان کړی دی او ویل شوي دي چې موږ دا د حفظ (یادولو) له پاره اسان کړی دی او څوک چې دا حفظ (یادول) غواړي د هغه اعانت یې په خپله ذمه اخیستی ده، بس شته څوک د دې حفظ کولو والا چې د هغه مدد وکړل شي؟ روایت دی چې لومړی به دادیان خلکو خپل کتابونه په ناظرې سره ویل، د قرآن په شان حفظ به یې نشو کولی."

۳: امام ابن جوزي (رحمه الله) زادالمسیر کې لیکي: "**ولقد یسرنا القرآن) ای سهلناه (للذکر) ای للحفظ والقراءة (فَهَل مِن مدکر) ای من ذاکر یذکره ویقراه، والمعنی هو الحث علی قراءته وتعلمه، قال سعید ابن جبیر: لیس من کتب الله کتاب یقرا کله ظاهرًا الا القرآن.**" (زادالمسیر ج:۸ص: ۹۴،۹۵).

ترجمه: "او موږ قرآن ذکر کولو له پاره اسان کړی دی، یعنې د حفظ او قرآت له پاره، بس چیرته دي څوک یادولو والا، چې هغه دا یادکړي او ویې وایي؟ او مقصد د قرآن کریم قرات او د هغه د زده کولو ترغیب ورکول دي، سعید بن جبیر وایي چې: د قرآن کریم نه پرته په کتب الهیه کې یو هم داسې کتاب نه شته چې هغه پوره په پوره حفظ کیږي."
امام ابن جوزي (رحمه الله) یوازې هماغه معنا اختیارکړې ده کومه چې حضرت شیخ نورالله مرقده په "فضائل قرآن" کې فرمایلې ده.

۴: په تفسیر قرطبي کې دي:
"**ای سهلناه للحفظ واعنا علیه من اراد حفظه فهل من طالب لحفظه فیعان علیه قال سعید بن جبیر: لیس من کتب الله کتاب یقرا کله ظاهرًا الا القرآن.**" (ج:۱۷ص: ۱۳۴).

ترجمه: "یعنې موږ دا (قرآن) د حفظ (یادولو) له پاره اسان کړی دی او کوم سړی چې د دې حفظ کول وغواړي د هغه اعانت به وکړل شي، ایا څوک د دې حفظ طلب کولو والا شته چې د هغه مدد وکړل شي؟ سعید بن جبیر (رحمه الله) فرمایي چې: د الله پاک په کتابونو کې د قرآن نه پرته یو کتاب هم نه شته چې هغه پوره حفظ کیږي."
امام قرطبي هم یوازې دا معنا اخیستې ده.

۵: تفسیر ابن کثیر کې دي: "**ای سهلناه لفظه، ویسرنا معناه لمن اراد لیتذکر الناس قال مجاهد: وَلَقَد یَسرنَا القرآنَ لِلذِکرِ) یعنی هونا قراءته، وقال السدی: یسرنا تلاوته علی الالسن، وقال الضحاک: قال ابن عباس (رضي الله عنهما): لولا ان الله یسره علی لسان الادمیین مااستطاع احد من الخلق ان یتکلم بکلام الله عزوجل وقوله (فَهَل مِن مدَّکِر) ای فهل من متذکر بهذا القرآن الذی یسرالله حفظه ومعناه.**" (مختصر تفسیر ابن کثیرج:۳ص: ۴۱۰).

ترجمه: "يعنې کوم سړی چې قرآن حاصلول غواړي موږ دهغه له پاره ددې الفاظ اسان او دې معنا اسانه کړې ده، څکه چې خلک پرې غورو کړي ---- امام تفسير مجاهد (رحمه الله) فرمايي چې: "موږ قرآن پاک اسان کړی دی ديادولو له پاره" يعنې دهغه ويل مواسان کړي دي، سدي (رحمه الله) وايي چې دايت مطلب دادی چې موږ ددې (قرآن پاک) تلاوت په ژبوباندې اسان کړی دی اوضحاک (رحمه الله) دحضرت ابن عباس رضي الله عنهما نه روايت کوي چې هغه فرمايلي: "که الله تعالی دانسانانوپه ژبه باندې دا قرآن پاک اسان کړی نه وای؛ نوپه مخلوق کې به چاهم دالله تعالی کلام په ژبه ادا کړی نه و. "**فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ**" يعنې اياڅوک ددې قرآن پاک سره دنصيحت کولو والا شته چې دهغه حفظ او معنا الله تعالی اسان کړې ده، (اومخکې ابن شوذب (رحمه الله)، مطر وراق (رحمه الله) او قتاده (رحمه الله) نه هم دامضمون نقل شوی دی."

دذکرشويوعباراتونه واضحه ده چې کوم مفهوم حضرت شيخ نورالله مرقده ذکرکړې، هغه د ترجمان القرآن حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما نه او په تابعينوکې امام مجاهد، قتاده، ضحاک ،مطروراق او سدی رحمهم الله نه هم نقل دي.

۶: تفسيرالبحرالمحيط کې دي:

"**اى للاذكار والاتعاظ وقيل: للذكر للحفظ ،اى سهلناه للحفظ وقال ابن جبير: لم يستظهر شىء من الكتب الالهية غير القرآن:**" (ج: ۸ ص: ۱۷۸ طبع دارالفكر، بيروت)

ترجمه: "يعنې موږقرآن پاک دنصيحت کولوله پاره اسان کړی دی ----- او ويل شوي دي چې دذکرنه مراد حفظ دی، يعنې موږ دا دحفظ (يادولو) له پاره اسان کړی دی --- ابن جبير (رحمه الله) فرمايي چې: دقرآن نه پرته دالله تعالی په کتابونوکې يوکتاب هم حفظ شوی نه دی."

۷ تفسيرروح المعاني کې دي:

"**للذى كراى للتذكر والاتعاظ وقيل: المعنى سهلنا القرآن للحفظ فهل من طالب لحفظه ليعان عليه؟ ومن هنا قال ابن جبير: لم يستظهر شىء من الكتب الالهية غير القرآن ،واخرج ابن المنذر وجماعة عن مجاهد انه قال: يسرنا القرآن هونا قراءته.**" (تفسيرروح المعانى ج: ۲۷ ص: ۱۱۸ سورة القمر: ۱۷، **طبع رشيديه كوئته**)

ترجمه: "موږ قرآن پاک دذکرله پاره يعنې نصيحت حاصلولو له پاره اسان کړی دی ---- او ويل شوي دي چې: دايت معنا داده چې موږ قرآن پاک دحفظ له پاره اسان کړی دی ---- ايا څوک ددې حفظ کولو طلب کونکي شته چې دحفظ کولو له پاره دهغه مدد وکړل شي، له دې وجې سعيدبن جبير (رحمه الله) فرمايي چې: دالله تعالی په کتابونوکې دقرآن پاک نه پرته يوکتاب هم حفظ شوی نه دی، ابن منذر (رحمه الله) او يوجماعت دحضرت مجاهد (رحمه الله) نه نقل کړي دي چې هغه فرمايلي: موږقرآن پاک اسان کړی دی، يعنې موږ ددې قرات اسان کړی دی."

۸: په تفسیر مظهري کې دي:

"اى للادكار والاتعاظ بأن ذكرنافيه انواع المواعظ والعبروالوعيدواحوال الامم السابقة. والمعنى يسرنا القرآن للحفظ بالاختصار وعذوبة اللفظ." (ج: ۹ ص: ۱۳۸)

ترجمه: "يعنې موږ قرآن پاک اسان کړی دی نصيحت حاصلولو له پاره په دې ډول چې موږ په دې کې قسماقسم نصيحتونه، عبرتونه، وعيدونه اوتيروشويو امتونو حالات ذکرکړي دي، يادامعنا ده چې موږ قرآن پاک داختصاراوالفاظو دخوږوالي په ذريعه دحفظ کولو له پاره اسان کړی دی."

۹: په تفسيربغوي کې دي: "(وَلَقَدْيَسَّرْنَا) سهّلنا (الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ) ليتذكرويعتبربه. وقال سعيدبن جبير: يسرناه للحفظ والقراءة. وليس شيء من كتب الله يقرا كله ظاهرًا الا القرآن."

(تفسير البغوى المسمى معالم التنزيل ص: ۲۶۱، سورة القمر آية: ۱۷، طبع ادارة تاليفات اشرفيه)

ترجمه: "اوموږ قرآن پاک اسان کړی دی ذکرکولوله پاره، ځکه چې ددې په ذريعه نصيحت او عبرت حاصل کړل شي اوسعيدبن جبير (رحمه الله) فرمايي چې: موږ دا دحفظ او قرات له پاره اسان کړی دی او د الله تعالى په کتابونوکې دقرآن کريم نه پرته بل يوکتاب هم داسې نه شته چې هغه حفظ کيږي."

۱۰: په تفسيرکبيرکې دي: "ثم قال تعالى: (وَلَقَدْيَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) وفيه وجوه، الاول: للحفظ، فيمكن حفظه ويسهل، ولم يكن شيء من كتب الله تعالى يحفظ على ظهرالقلب غيرالقرآن، وقوله تعالى: (فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) اى هل من يحفظه وتلوه؟"

(تفسير كبيرللرازى ج: ۱۰ ص: ۳۰۰ طبع مكتبه علوم اسلاميه اردوبازارلاهور)

ترجمه: "بيا الله تعالى فرمايلي: "اوموږ قرآن پاک اسان کړی دی، ايا شته څوک ديادولو والا؟" په دې کې ډيرې وجې دي، اوله دا چې ذکرله پاره، نه مراد دی: "حفظ کولو له پاره" ددې حفظ کول ممکن او اسان دي اودالله تعالى په کتابونوکې دقرآن پاک نه پرته يوکتاب نه شته چې هغه زباني ياديږي او دالله تعالى ارشادمبارک: فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ" مطلب دادی چې شته څوک چې هغه دا حفظ کړي او ددې تلاوت وکړي؟"

په مخکې حوالوسره به واضحه شوې وي چې دحضرت شيخ نورالله مرقده ذکرشوی مفهوم نه يوازې دا چې علماوو او مفسرينو ذکرکړې ده، بلکې ډيرعلماوو خو هم دا معنا بيان کړې ده، اوددې معنا بيان والوکې نومونه راځي: دحضرت ترجمان القرآن عبدالله بن عباس رضي الله عنهما، حضرت سعيدبن جبير (رحمه الله)، حضرت مجاهد (رحمه الله)، حضرت قتاده (رحمه الله) او مطروراق په شان علماء صحابه رضي الله عنهم او تابعين (رحمهم الله)، خودتابش مهدي په نزد دامعنا بيانول

د قرآن کریم تحریف دی. إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ!
له دې وضاحت نه وروسته د تابش مهدي ته دې دا معلوم کړل شي چې ایا هغه ته به دخپلې غلطۍ اعتراف کولو او د یوجلیل القدر محدث او عارف رباني باندې د تحرف الزام لګولو توفیق به ورته کیږي؟ او ایا د هغه په خیال کې ذکرشوي علماوو او مفسرین ټول د قرآن پاک تحریف کولو والاوو؟ نعوذبالله؟ نعوذبالله من الجهل والغباوة!

۲: خپل پلار ته په صحابه کرامو رضي الله عنهم باندې د فوقیت ورکولو تهمت

حضرت شیخ نورالله مرقده د حضرات صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین د ماشوم والي د یاداشت کوم واقعات لیکلي دي، د هغو له وجې یې دا فایده ذکر کړې ده:
"د ماشوم والي زمانه د حافظې د قوت زمانه وي، د هغه وخت یاد شوي چیزې هم نه هیریږي، په داسې وخت کې که د قرآن پاک حفظ وکړل شي؛ نو نه به څه مشکل وي او نه به وخت خرچ وي."
اوبیا د دې فایدې د وضاحت له پاره د خپلې مور صاحبې کیسه یې ذکر کړې ده، د هغه په اخر کې لیکي: "دا د پخوا زمانې کیسه نه ده، د همدې پیړۍ کیسه ده، لهذا دا هم نشي ویل کیدای چې د صحابه رضي الله عنهم په شان قوي او همتونه اوس له کومه راوړل کیږي؟"
له دې نه واضحه کیږي چې په فائدې کې کوم د ماشوم والي د ننه د قرآن کریم د حفظ کولو ترغیب ورکړل شوی و چې د هغه د تاید له پاره د مور محترمې واقعه یې ذکر کړې ده.
"حکایات صحابه رضي الله عنهم" ترکوم وخت نه چې تالیف شوی دی، دا به پرته مبالغې په کروړونو انسانانو ویلې او ریدلی وي، خوددې واقعې سیاق او سباق سره دا خبیث مضمون چیرې هم چا په ذهن کې نه دی راغلی، کوم چې تابش مهدي اخذ کړی دی؛ چې هغه مضمون نه د مصنف په ذهن کې وي، نه د هغه د سیاق او سباق اخذ کیږي او نه د هغه په لکونو قاریانو په حاشیه خیال کې هم نه وي تیرشوی، هغه د مصنف طرف ته منسوبول، هم تاسو فیصله کولئ شئ چې د دیانت او امانت کوم یو قسم دی؟
او حضرت شیخ مورماجد رحمه الله د واقعې سیدنا عیسیٰ علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام سره مقابله کول هم د کم عقلي، حماقت او غباوت حد دی، حضرت عیسیٰ علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام واقعه د ولادت د ابتدایي ورځو ده، څنګه چې په قرآن کریم کې ارشاد مبارک دی چې د اپیدا ایښ نه وروسته حضرت مریم رضي الله عنها بچی اوچت کړی قوم ته راغله، خلکو چې ولیده: نو تنقیدونه یې شروع کړل او د حضرت مریم رضي الله عنها په باره کې یې غلط الفاظ وویل، د هغوی په جواب کې حضرت مریم رضي الله عنها د ماشوم طرف ته اشاره وکړه، بیا حضرت عیسیٰ علیه السلام وفرمایل
قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا (۳۰) وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ

وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا (۳۱) وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا (۳۲) وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا (۳۳) (مريم: ۳۰ ۳۱- ۳۲ ۳۳).

ترجمه: "هغه بچي (پخپله) وويل چې زه دالله تعالى (خاص) بنده يم، هغه ماته كتاب (انجيل) راكړ اوهغه زه نبي جوړ كړم (يعنې جوړوي به مې) او زه يې دبركت والاجوړ كړم، زه چې چيرته هم يم اوهغه ماته دلمونځ او زكات حكم راكړ ترڅوپورې چې زه (په دنيا) كې ژوندى يم اوزه يې دخپلې مور خدمت كونكئ جوړ كړم اوهغه زه بدبخت اوسركش جوړنه كړم اوپه ماباندې (دالله تعالى له طرفه) سلام دى په كومه ورځ چې زه پيداشوم اوپه كومه ورځ چې به مرم اوپه كومه ورځ چې به (قيامت) كې ژوندى راوچتيږم."(ترجمه حضرت تهانوى (رحمه الله)).

چيرته ديوې ورځې داسې واضحه او اسان تقرير كول اوچيرته ددوو كلونوماشوم دقرآن كريم يوڅو سورتونه يادول! ايا ددوى دواړو په مينځ كې څه مناسبت شته ---؟

تابش مهدي ته پته وي اوكه نه ، خودعقل والاوو ته پته ده چې ديونيم كال ماشوم په عام ډول ويل كوي اوكه دشپږومياشتوپه ډير وخت كې دحضرت شيخ نورالله مرقده مورماجده (رحمها الله) پاو سيپاره ياده كړه؛ نوپه دې كې دتعجب څه خبره ده؟ اوددې موازنه دحضرت عيسى عليه السلام د«معجزة التكلم فى المهد»سره كول دتابش مهدي په شان غيرمعمولي ذهين خلكو كار كيداى شي، ګني څوک عقل مند به وي چې هغه د دوو دوه نيموكلونودماشوم يوڅوواړه سورتونه يادكولوته يوخارق عادت واقعه او دموسى عليه السلام دمعجزې نه لوى تعجب وګني.

۲: دحضرت ابن زبير رضي الله عنه كيسه

ددريم سوال لاندې چې تابش مهدي څه ليكلي دي، كه دهغه تجزيه وشي؛ نودوه بحثونه راوځي: اول داچې ابن زبير اوملک بن سنان رضي الله عنهما چې كومې كيسې حضرت شيخ نورالله مرقده ذكركړې دي،هغه مستند دي اوكه نه؟ دويم بحث دا چې دحضور پاک صلى الله عليه وسلم فضلاتوڅه حكم دى، هغه پاک دي ياناپاک؟

تركومې چې دلومړي بحث تعلق دى، په دې سلسله كې دادرخواست دى چې دا دواړه كيسې مستندې دي اوحديث په كتابونو كې دسندسره روايت شوي دي.

دابن زبير رضي الله عنه په ډيرورروايتونوسره دډيروصحابه كرامو رضي الله عنهم نه روايت ده، دحوالې له پاره دې دلاندې ذكر شويو كتابونو مطالعه وشي: مستدرک حاكم(ج:۳ص:۵۵۴٬۵۵۴)، حليه الاولياء(ج:۱ص:۳۳۰)،سنن كبرى بيهقي (ج:۷ ص:۶۷)، كنزالعمال برواية ابن عساكر(ج:۱۳ص:۲۶۹٬۶۴۹)،مجمع الزوائد برواية طبراني وبزار (ج:۸ ص:۲۷۰)، الاصابه برواية ابويعلى والبيهقي فى الدلائل (ج:۲ص:۳۳۱٬۰)،سيراعلام النبلاءللذهبي (ج:۳ص:۳۶۶٬۳۶۶)، الخصائص الكبرى(ج:۲ص:۲۵۲٬۲۵۲).

اوس د هغې کيسې د ثبوت په باره کې د يو څو محدثينو رايې وړاندې کوو:
امام بيهقي (رحمه الله) په سنن کبری (ج ۷ ص ۶۷) کې دا کيسه د حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنه نه روايت کولو نه وروسته ليکي "قال الشيخ رحمه الله: **وروى ذلک من وجه آخر عن اسماء بنت ابي بکر و عن سلمان في شرب ابن الزبير رضي الله عنه دمه.**"

ترجمه: "د حضرت ابن زبير رضي الله عنه د حضور پاک ﷺ د وينې څښلو کيسه حضرت اسماء بنت ابي بکر او حضرت سلمان فارسي رضي الله عنه نه هم په ډيرو اسانيدو سره روايت ده."
حافظ نورالدين هيثمي (رحمه الله) مجمع الزوائد (ج ۸ ص: ۲۷۰) کې دا کيسه د خصائص نبوي په باب کې ذکر کولو نه وروسته ليکي:

"**رواه الطبراني والبزار ورجال البزار رجال الصحيح غير هنيد بن القاسم وهو ثقة.**"

ترجمه: "دا د طبراني او بزار روايت دی او د بزار ټول رايان صحيح راويان دي، پرته د هنيد بن القاسم نه او هغه هم ثقه دي."
حافظ شمس الدين ذهبي (رحمه الله) په تلخيص مستدرک (ج:۳ ص:۵۵٤) کې په دې باندې سکوت کړی دی او په سير اعلام النبلاء (ج:۳ ص:۳۶۶) کې ليکي:

"**رواه ابو يعلى في مسنده وما علمت في هنيد جرحة.**"

ترجمه: "دا حديث امام ابويعلی په خپل مسند کې روايت کړی دی او د هنيد راوي په باره کې د يو جرح علم نه شته."
کنزالعمال (ج:۱۳ ص:۴۶۹) کې دا ابن عساکر په حوالې سره نقل کولو نه وروسته ليکي:
"**رجاله ثقات**" (د دې ټول راويان ثقه دي).

د مالک بن سنان رضي الله عنه کيسه

حضرت ابوسعيد خدري رضي الله عنه موربي بي د حضرت مالک بن سنان رضي الله عنه چې کومه کيسه حضرت شيخ نورالله مرقده د "قرة العيون" په حوالې سره نقل کړې ده، الاصابه (ج:۳ ص:۳۴۶) کې دا کيسه د ابن ابی عاصم، بغوي، صحيح ابن السکن او سنن سعيد بن منصور په حوالې سره نقل شوې ده. تاريخ خميس او قرة العيون خو د تابش مهدي په شان د اهل علمو په نزد غيرمستند او ګمراه کن کتابونه دي، خو تابش مهدي نه پوښتنه وکړئ چې د حديث مخکې بيان شوي کتابونه او اکابر محدثين، د کومو چې ما حواله درکړې ده، ايا هغه هم -----نعوذبالله:--- غيرمستند او ګمراه کونکي دي؟ او دا هم ترې پوښتنه وکړئ چې تابش مهدي د خپل جهالت له وجې د هغه مشهور او معروف ماخذ نه ناخبر و يا د هغوی رشته د حديث منکرينو سره جوړه ده؟ چې نه هغوی ته د حديث په کتابونو باندې اعتماد شته، چې په هغه کې دا کيسې په ډيرو اسانيد سره تخريج

شوي دي اونه په هغو علماوو محدثين(رحمة الله عليه) باندې اعتماد دی کوموچې ددې کیسو توثیق کړی دی

دويم بحث د فضلات نبوي ﷺ حکم

ديوسوال په جواب کې دامسئله مې په پوره تفصيل سره ذکرکړې ده چې دڅلورواړو مذهبونو محققينوپه نزد دحضور پاک ﷺ خصوصيتونونه يو خصوصيت دادی چې دحضورپاک ﷺ فضلات (متيازې) پاکې دي اوددې له پاره امام ابوحنيفه(رحمة الله عليه)، امام نووي(رحمة الله عليه)، حافظ ابن حجر عسقلاني(رحمة الله عليه)، حافظ بدرالدين عيني(رحمة الله عليه)، ملاعلي قاري(رحمة الله عليه)، علامه ابن عابدين شامي(رحمة الله عليه)، مولانا محمدانورشاه کشميري(رحمة الله عليه) او مولانامحمديوسف بنوري(رحمة الله عليه) په حوالې سره ذکرمې ذکرکړی دی، داجواب"بينات" محرم الحرام ١۴٠٩ھ کې شائع شوی دی، ستاسوسهولت له پاره ددې اقتباس لاندې ذکر دی:

جواب: زمادتيرشويوليکلوخلاصه داوه چې اول خودې معلوم شي چې داکيسه په يومستند کتاب کې موجوده ده اوکه نه؟ دويم داچې دحضورپاک ﷺ دفضلات (متيازومېرکو) په باره کې داهل علمو او دامت دعلماووڅه تحقيق دی؟ دهغودواړو خبرو دتحقيق نه وروسته کوم شکونه چې وړاندې کيږي، دهغو توجيه کيداې شي، اوس دهغو دواړو نکتو وضاحت کوم:

لومړی امر: داچې داکيسه په يومستند کتاب کې شته اوکه نه؟ حافظ جلال الدين سيوطي (رحمة الله عليه) په کتاب"خصائص کبری" کې دحضورپاک ﷺ امتيازي خصوصيتونه جمع کړي دي، دهغه ددوهم جلدپه صفحه: ٢۵٢باندې فوټوتاسوته درليږم، چې دهغې عنوان دی: "آنحضرت ﷺ کي يه خصوصيت که آپ کا بول وبراز پاک تها" دهغه عنوان لاندې هغه حديثونه نقل کړي دي، په دغو کې دو حديثونه، چې هغه مانشانه کړي دي، ترجمه يې داده:

١: ابويعلی، حاکم، دارقطني، طبراني او ابونعيم په سندسره دحضرت ام ايمن رضي الله عنها نه روايت کړی دی چې حضورپاک ﷺ دشپې په وخت کې دخاورو پوخ شوي لوښي کې متيازې وکړې، بس زه دشپې پاڅيدم، زه تږې وم، ماهغه پياله وڅښله، چې سهارشو؛ نوما حضور پاک ﷺ ته وويل، بس حضورپاک ﷺ مسکی شو او ويې فرمايل: تاته به دخيټې تکليف هيڅرې هم نه وي اودابويعلی په روايت کې دي چې دنن نه وروسته به ته دخيټې دتکليف شکايت هيڅرې هم ونکړې.

٢: طبراني او بيهقي په سندصحيح سره دحکيمه بنت اميه نه او هغې دخپلې مورحضرت اميه رضي الله عنها نه روايت کړی دی چې دحضور پاک ﷺ سره به دلرګي يوه پياله وه، چې په هغه کې به دشپې کله کله متيازې کولې اوهغه به يې دخپل کټ لاندې کيښودله، حضور پاک ﷺ يوځل (سهار) پاڅيده، هغه يې وکته؛ نوهلته پيدا نه شوه، دهغې په باره کې يې معلومات وکړې، ورته ووېل شول چې هغه برونومي دحضرت أم سلمه رضي الله عنها خادمې وڅښله، حضور پاک ﷺ

وفرمایل چې هغې له اور نه بچ کیدو له پاره حصار جوړ کړ.
دا دواړه روایتونه مستند دي او دعلماوو یوغټ جماعت ددې تخریج کړی دی او دامت اکابرو هغه کیسې پرته له شک وشبې نقل کړي دي اوهغه یې دحضورپاک ﷺ په خصوصیاتوکې شمیرلي دي

دویم امر: دحضورپاک ﷺ دمتیازو په باره کې د امت دعلماوو تحقیق:

۱ حافظ ابن حجرعسقلاني (رحمه الله)، فتح الباري (رحمه الله)، (باب الماء الذی یغسل به شعرالانسان) (ج:۱ص:۲۷۲مطبوعه لاهور). کې لیکي:

"وقدتکاثرت الادلة علی طهارة فضلاته، وعدالائمة ذلک من خصائصه فلایلتفت الی ماوقع فی کتب کثیر من الشافعیة ممایخالف ذلک، فقداستقرالامر بین ائمتهم علی القول بالطهارة."

ترجمه: "دحضورپاک ﷺ دمتیازو د پاکیدو دلائل کثرت ته رسیدلي دي او علماوو هغه دحضورپاک ﷺ په خصوصیتاتو کې شمیرلي دي، دشوافعو په ډیروکتابونوکې چې هغه ددې خلاف موندل کیږي، هغه دالتفات لائق نه دي، ځکه چې دهغوی دعلماوو په مینځ کې هم دپاکي په قول باندې معامله راغلې ده."

۲ حافظ بدرالدین عیني (رحمه الله) په عمدة القاري (ج:۲ص:۳۵مطبوعه **دارالفکربیروت**) کې دحضور پاک ﷺ متیازو پاک والی په دلائلوسره ثابت کړی دی اوپه شافعي مذهب کې چې کوم خلک ددې خلاف قائل دي، په هغوی یې په تفصیل سره ردکړی دی اوپه جلد:۲ صفحه ۷۹ کې حضرت امام ابوحنیفه (رحمه الله) دحضورپاک ﷺ په غټومتیازومبارکواوپه باقي متیازو باندې دپاکي قول نقل کړی دی.

۳ امام نووي (رحمه الله) په شرح مهذب (ج:۱ص:۲۳٤) کې دغټو متیازو او دنور متیازوپه باره کې دشافعي دوه قولونه نقل کړي اودپاکوالي قول یې موجه ګرځولی دی، هغه لیکي:

"حدیث شرب المراة البول صحیح، رواه الدارقطنی، وقال: هوحدیث صحیح، وهوکافٍ فی الاحتجاج لکل الفضلات قیاسًا الخ."

ترجمه: "دښځې دمتیازوڅښلوکیسه صحیح ده، امام دارقطني (رحمه الله) دا روایت صحیح کړی او صحیح یې ورته ویلي اودا حدیث دټولو متیازو دپاکوالي داستدلال له پاره کافي دی."

۴ علامه ابن عابدین شامي (رحمه الله) لیکي:

"صحح بعض ائمة الشافعیة طهارة بوله ﷺ وسائرفضلاته، وبه قال ابوحنیفة کمانقله فی المواهب اللدنیة" عن شرح البخاری للعینی. "(ردالمحتارج:۱ص:۲۱۸، مطبوعه کراچی).

ترجمه: "دشافعي (رحمه الله) ځیني علماوو دحضورپاک ﷺ متیازواوباقي نوروفضلاتوپاکوالی

صحیح ګرځولې دی. امام ابوحنیفه(رحمه الله) هم ددې قائل دی. څنګه چې په مواهب لدنیه کې علامه عینې(رحمه الله) دشرح بخاری نه نقل کړې دي "

۵ ملاعلي قاري(رحمه الله) جمع الوسائل شرح الشمائل (ج:۲ص:۲ مطبوعه مصر۱۳۱۷هـ) کې په دې باندې د تفصیلي کلام نه وروسته لیکي

"قال ابن حجر: وبهذا استدل جمع من ائمتنا المتقدمین وغیرهم علی طهارة فضلاته ﷺ وهو المختار وفاقاً لجمع من المتاخرین فقد تکاثرت الادلة علیه وعدة الائمة من خصائصه ﷺ."

(جمع الوسائل شرح الشمائل ج:۲ص:۲،مصر۱۳۱۷هـ)

ترجمه: "ابن حجر(رحمه الله) وایي چې زموږ دعلماوو دمتقدمینو دیوجماعت اونورو حضراتو دهغو احادیثونه دحضورپاک ﷺ دمتیازو پاکوالي باندې استدلال کړی دی، د متاخرینو د جماعت موافقت هم مختاردی، ځکه چې په دې باندې په کثرت سره دلائل دي او علماوو دا دحضورپاک ﷺ په خصوصیاتو کې شمیرلی دی."

۶ امام العصر مولانا محمد انورشاه کشمیري(رحمه الله) فرمایي:

"ثم مسالة طهارة فضلات الانبیاء توجد فی کتب المذاهب الاربعة." (فیض الباری ج:۱ص:۲۵۰).

ترجمه: "د انبیاوو کرامو ﷺ دمتیازو دپاکوالي مسئله دڅلور واړو مذهبونو په کتابونو کې موجوده ده."

۷ محدث العصر حضرت مولانا محمد یوسف بنوري(رحمه الله) لیکي:

"وقد صرح اهل المذاهب الاربعة بطهارة فضلات الانبیاء الخ." (معارف السنن ج:۱ص:۹۸).

ترجمه: د څلورواړو مذهبونو علماوو دانبیاوو کرامو ﷺ دمتیازو دپاکوالي تصریح کړې ده."

الحمدلله! ددې دواړو نکتوو وضاحت خودضرورت په اندازه وشو، داکیسه مستنده ده اودڅلور واړو مذهبونو علماوو دحدیثونه په تسلیم کولو سره دفضلات انبیاوو ﷺ دپاکوالي قول نقل کړی دی، له دې نه وروسته که اعتراض و شي؛ نوهغه ته دایمان کمزوروالی ویل کیږي.

اوس یوه نکته محض تبرعالیکم، چې په دې سره به دامسئله پوهې ته نوره هم نږدې شي، دالله تعالی په خپل مخلوق کې عجائبات دي، چې دهغو ادراک هم زموږ دخلکوله پاره مشکل دی. هغه په خپل قدرت کامله اوحکمت بالغه سره په ځینوجسمونو کې داسې حیرانونکي خصوصیات ایښي دي چې هغه په نورو جسمونوکې نشي موندل کېدای، هغه دیوې ګونګټې دلعاب نه ریښم پیداکوي. دشهدودمچۍ له فضلاتو نه دشهدوپه شان نعمت پیداکوي اود غرونو چیلۍ(غرڅې) وینه په نامه کې جمع کړي اومشک ترې جوړوي، که هغه په خپل قدرت سره دحضرات انبیاوو کرامو علیهم السلام په مبارکو جسمونو کې هم داسې خصوصیات ایښي وي چې خوراک دهغوی په پاکو بدنونو کې ګډیدو نه وروسته هم ګنده نه وي، بلکې له هغه نه چې کوم

فضلات د هغوی په بدنونو کې پیدا وي هغه پاک وي؛ نو څه تعجب نه دی، د جنت والاوو په باره کې هم ټولو ته پته ده چې د خوراک څښاک نه وروسته به هغوی ته د متیازو وغیره ضرورت نه وي، په خوشبوداري خوشبو سره به ټول خوراک څښاک هضم شي او د بدن فضلات به په خوشبوداري خولې کې تحلیل شي، کوم خصوصیت چې به د جنت والاوو ته حاصل وي، که الله تعالی دانبیاوو کرامو ﷷ پاکو جسمونو ته هم هغه خاصیت په دنیا کې ورکړي؛ نو هیڅ خبره نه ده، بیا چې په احادیثو کې د دې دلائل په کثرت سره موجود دي، څنګه چې د حافظ ابن حجر ﷺ په کلام کې تیر شوي دي؛ نو دانبیاوو کرامو ﷷ جسمونو په خپل ځان قیاس کول او له هغو انکار کول، یا د هغه په تسلیمولو کې تامل صحیح نه دی."

او په دې باندې د یو څو نورو حوالو اضافه کوم:

۱. امام بیهقي (ﷺ) په سنن کبری کې د کتاب النکاح په ذیل کې د حضور پاک ﷺ یو څو خصوصیتونه ذکر کړي دي، په دې سلسله کې د یو باب عنوان دی:

"باب ترکه الانکار علی من شرب بوله ودمه."

ترجمه: "کوم و حضراتو چې د حضور پاک ﷺ متیازې مبارکې څښلې، په هغوی باندې د حضور پاک ﷺ انکار نه کول."

او د دې لاندې یې درې کیسې دسندسره ذکر کړي دي، د حضرت أمیمه ﷺ کیسه، حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ کیسه او د حضرت سفینه ﷺ کیسه.

۲. مخکې مې ذکر کړي دي چې امام حافظ نورالدین هیثمي (ﷺ) هم مجمع الزوائد کې هغه کیسې د حضور پاک ﷺ په خصوصیاتو کې ذکر کړې دي.

۳. او حافظ جلال الدین سیوطي (ﷺ) په خصائص کبری کې دا کیسې د درج ذیل عنواناتو لاندې ذکر فرمایلې دي: **"باب اختصاصه ﷺ بطهارة دمه وبوله وغائطه."**

ترجمه: "د حضور پاک ﷺ د هغه خصوصیت بیان چې د حضور پاک ﷺ فضلات (متیازې مبارکې) پاکې وې."

۴. د فقه شافعي (ﷺ) په کتاب **"نهاية المحتاج"** (ج:۱ص:۲۴۲) کې دي:

وشمل كلامه نجاسة الفضلات من رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو ما صححاه وحمل القائل بذلك الأخبار التي يدل ظاهرها للطهارة كعدم إنكاره صلى الله عليه وسلم شرب أم أيمن بوله على التداوي، لكن جزم البغوي وغيره بطهارتها، وصححه القاضي وغيره، ونقله العمراني عن الخراسانيين، وصححه السبكي والبارزي والزركشي.

وقال ابن الرفعة: إنه الذي أعتقده وألقى الله به.

وقال البلقيني: إن به الفتوى، وصححه القاياتي وقال: إنه الحق، وقال الحافظ ابن حجر: تكاثرت الأدلة على ذلك، وعده الأئمة في خصائصه فلا يلتفت إلى خلافه، وإن وقع في كتب كثير من الشافعية فقد استقر الأمر من أئمتهم على القول بالطهارة انتهى.

وأفتى به الوالد رحمه الله تعالى وهو المعتمد."(نهاية المحتاج ج:۱ص:۲٤۲).

ترجمه: "او دمصنف(رحمه الله) كلام دحضورپاك ﷺ دمتيازې نجاست ته شامل دى او دواړه حضرات (يعنې رافعي(رحمه الله) او نووي(رحمه الله)) ددې قول تصحيح كړې ده اوكوم خلک چې ددې قائل دي هغوى هغه حديثونه كوم چې په ښكاره په پاكي باندې دلالت كوي، لكه دحضور پاك ﷺ دام ايمن په متيازو څښلو باندې نكير(ناخوښي) نه كول، هغه يې په علاج باندې محمول كړي دي، خوامام بغوي(رحمه الله) وغيره په قطعيت سره دحضورپاك ﷺ متيازې مباركې پاكې ګرځولې دي اوقاضي وغيره هغه ته صحيح ويلي دي اوعمراني دخراسانيانونه دانقل كړل اوصحيح يې وګرځول اوامام سبكي(رحمه الله)، بارزي(رحمه الله) او زركشي دا صحيح وګرځوله، ابن رفعه(رحمه الله) فرمايي چې: زه هم دا عقيده ساتم اوپه همدې باندې به دالله تعالى په درباركې حاضريږم، علامه بلقيني(رحمه الله) فرمايي چې: په دې باندې فتوا ده اوقاياتي هم دې ته صحيح ويلي دي اوفرمايلي يې دي چې: همداحق دى اوحافظ ابن حجر(رحمه الله) فرمايي چې: په دې باندې دلائل په كثرت سره دي او علماوو دا دحضورپاك ﷺ په خصوصياتوكې شميرلي دي، ددې خلاف قول لائق التفات نه دى، اګرچې هغه په ډيروشافعي كتابونوكې ذكر شوى دى، ځكه چې دشافعي علماوو په نزد معامله دطهارت په قول باندې راغلې ولاړه ده، زما پلار صاحب (شيخ شهاب الدين رملي(رحمه الله)) په دې باندې فتوا وركړې ده او همدا د اعتماد لائق دى."

۵: اودفقه شافعي په كتاب"مغني المحتاج"(ج:۱ص:۷۹) كې دي:

وهذه الفضلات من النبي صلى الله عليه وسلم طاهرة كما جزم به البغوي وغيره وصححه القاضي وغيره، وأفتى به شيخي خلافا لما في الشرح الصغير والتحقيق من النجاسة؛ لأن بركة الحبشية شربت بوله صلى الله عليه وسلم فقال: لن تلج النار بطنك } صححه الدار قطني.

وقال أبو جعفر الترمذي: دم النبي صلى الله عليه وسلم طاهر؛ لأن أبا طيبة شربه وفعل مثل ذلك ابن الزبير وهو غلام حين أعطاه النبي صلى الله عليه وسلم دم حجامته ليدفنه فشربه فقال له النبي صلى الله عليه وسلم { من خالط دمه دمي لم تمسه النار } (معنى المحتاج ج:۱ص:۷۹).

ترجمه: "او دحضورپاك ﷺ متيازې مباركې پاكې وې، څنګه چې امام بغوي(رحمه الله) وغيره په قطعيت سره دافيصله فرمايلې ده او قاضي(رحمه الله) وغيره هغه صحيح ګرځولې ده او زما شيخ (شهاب رملي(رحمه الله)) په دې باندى فتوا وركړې ده، ددې خلاف چې كوم شرح صغيراوتحقيق

کې د نجاست قول ذکر کړی دی، ځکه چې برکه حبشیه د حضورپاک ﷺ متیازې مبارکې څښلې وې: نو حضور پاک ﷺ وفرمایل چې "ستاخیټه به اور کې نه داخلیږي" دې حدیث ته امام دارقطني (رحمه الله) صحیح ویلي دي او ابوجعفر ترمذي (رحمه الله) فرمایي چې د حضورپاک ﷺ وینه مبارکه پاکه وه، ځکه چې ابوطیبه رضي الله عنه هغه څښلې وه او حضرت ابن زبیرهم داسې کړي، خوهغه کم عمره هلکان وو، کله چې حضورپاک ﷺ ښکر ولګاوو او هغه ته یې هغه وینه دخښولو له پاره ورکړه: نو هغه هغه وڅښله، په دې باندې حضورپاک ﷺ هغه ته وفرمایل: دچې په وینه کې چې زماوینه ګډه شوه هغوی ته به د دوزخ اور نه رسیږي."

۲ د فقه مالکي په کتاب "منح الجلیل شرح مختصر الخلیل (ج:۱ص:٥٤)" کې دي

إلا الأنبياء عليهم الصلاة والسلام ففضلتهم طاهرة ولو قبل بعثتهم لاصطفائهم قبلها واستنجاؤهم كان للتنظيف والتشريع.

ترجمه: "دانسان فضلات (متیازې) ناپاکي دي، سوا دانبیاوو کرامو علیهم السلام نه، چې دهغوی متیازې پاکې وې، که څه هم دهغوی دبعثت نه مخکې وي، دهغوی د بزرګوالي له وجې او دهغوی استنجا کول دتنظیف او تشریع له پاره و."

دامت دعلماوو داسې قسمه تصریحات بې شمیره دي، دهغوی په مقابله کې دتابش مهدي په شان دخلکو رایه څه قیمت لري؟ ددې فیصله هرسړی کولی شي----!

کله چې دامعلوم شو چې طهارت فضلات (دمتیازو پاکوالی)، دحضورپاک ﷺ داسې خصوصیت دی چې په هغه باندې دحافظ الدنیاابن حجر (رحمه الله) په وینا په کثرت سره دلائل جمع دي او دڅلور واړو مذهبونو محققین ددې منونکي دي؛ نو په دې مسئلې باندې په عموماتو استدلال کول صحیح نه دي، بلکې دقادیانانو په شان دجهالت حرکت دی، هغه خلک هم دعمومات سره استدلال کوي او دحضرت عیسیٰ علی نبینا وعلیه السلام خصوصیت، پرته له پلاره پیدایښ او درفع اسماني انکار کوي، افسوس دی چې تابش مهدي پخپله دقرآن پاک نه استدلال کوي اودجهالت په هماغه کنده کې لویږي، چې په هغه کې دهغه نه مخکې ډیرخلک لویدلي دي.

٤: د زرو رکعتو کولو کیسه

حضرت شیخ نورالله مرقده دیوبزرګ کیسه نقل کړې ده چې هغه به زر(۱۰۰۰) رکعتونه په ولاړه او زر(۱۰۰۰) رکعتونه په ناسته اداکول، تابش مهدي مور ته دمنتهوحساب لګوي وایي راته چې دڅلیریشتو ګنټوپه لږ وخت کې دا ولې ممکن دي؟

ددې جواب دادی چې دحضرات انبیاوو علیهم السلام معجزې او د حضرات اولیاء الله کراماتو کیسې یوازې دعقلي خیالاتو اود ریاضي حسابونو په ذریعه دروغ ګڼل عقل مندي نه ده، بلکې دعقلیت هیضه ده.

مسلمان چې څنګه دانبياوو كرامو عليهم السلام معجزې حق کڼي، همداسې دهغوی دا عقيده هم ده چې "كرامات الاولياء حق."**ترجمه**: "د اولياوو الله كرامات حق دي"

كوم خارق عادت امرچې ديو ربښتوني نبي په لاس باندې ظاهرشي، **هغه ته** ((**معجزه**)) ويل كيږي اوكوم چې ديوولي الله په لاس باندې ظاهرشي، هغه ته ((كرامت)) **ويل كيږي**.

امام اعظم ابوحنيفه(رحمه الله) الفقه الاكبر" کې فرمايي:

"**والايات للانبياء والكرامات للاولياء حق.**"

ترجمه: " د انبياوو كرامو عليهم السلام معجزې او نښانونه اوداولياوو كرامتونه حق دي"

شيخ علي قاري(رحمه الله) ددې په شرح کې ليکي:

"**والايات اى خوارق العادات المسماة بالمعجزات للانبياء والكرامات للاولياء حق، اى ثابت بالكتاب والسُنة ولاعبرة بمخالفة المعتزلة واهل البدعة فى انكار الكرامة،والفرق بينهماان المعجزة امرخارق للعادة كاحياء ميت واعدام جبل على وفق التحدى وهودعوى الرسالة والكرمة خارق للعادة الاانهاغير مقرونة بالتحدى وهو كرامة للولى وعلامة لصدق النبى فان كرامة التابع كرامة المتبوع.**" (شرح فقه اكبر ص:۹۵،مطبوعه مجتبائى دهلى،١٣٤٨هـ)

ترجمه: " دانبياوو كرامو عليهم السلام ايايتونه يعنې هغه خارق عادت امور كومو ته چې معجزې ويل كيږي اود اولياء كرامات حق دي اومعتزله او اهل بدعت كوم چې دكراماتومنكران دي، دهغوی دمخالفت هيڅ اعتبارنه شته اودمعجزې اوكرامت په مينځ کې فرق دادی چې:"معجزه" هغه خارق عادت امردی چې هغه په ډول دتحدي يعنې درسالت اونبوت دعوې سره وي، لکه دمړي ژوندي كول، يايو ډله اوجماعت هلاكول او"كرامت" خارق عادت امرته وايي، خوهغه دَتحدی سره مقرون نه وي او(داسې خارق عادت،چې هغه ديوولي په لاس باندې ظاهروي) هغه دولي كرامت دی اودهغه دمتبوع نبي دربښتنولي علامت دی، ځکه چې كوم شی دتابع له پاره دشرف او كرامت موجب وي، هغه دهغه دمتبوع له پاره هم شرف او كرامت دی."

امام طحاوي(رحمه الله) په خپله عقيده کې(چې هغه دتمامواهل سنتوپه نزد مسلمه ده) ليکي:

"**ونؤمن بماجاء من كرامتهم وصح عن الثقات من روايتهم.**"

ترجمه: "اوداولياء الله چې كوم كيسې نقل دي اودثقه روايانو درواياتونه صحيح ثابت دي" په هغو باندې ايمان ساتو."

دهغه په حاشيه کې شيخ محمدبن مانع ليکي:

"**كرامات الاولياء حق ثابتة بالكتاب والسنة وهى متواترة لاينكرهاالااهل البدع كالمعتزلة ومن نحانحوهم من المتكلمين،وقدضلل اهل الحق من انكرها، لانه بانكاره صادم الكتاب**

والسنة ومن عارضهما وصادمهما برايه الفاسد وعقله الكاسد فهو ضال مبتدع. "(العقيدة الطحاوية ص: ۲۴،مطبوعه دائرة المعارف الاسلامية،آسیاآباد،بلوچستان).

ترجمه: "داولیاء الله کرامتونه برحق دي، دکتاب او سنت سره ثابت دي اودامتواتردي، ددې منکران یوازې اهل بدعت دي، لکه دمعتزله قسم متکلیمن اودحق والا دکراماتومنکران گمراه گرځوي، ځکه چې هغوی خپل دې انکار سره دکتاب او سنت سره مقابله کوي اوکوم سړی په خپلوغلطو فیصلو او دکم عقل په ذریعه دقرآن او سنت سره اختلاف او مقابله وکړي، هغه گمراه او گناه کاردی."

په عقیده نسفیه کې داولیاء الله دکرامتونومثالونه ذکرشوي دي، لیکلي یې دي:

"**وكرامات الاولياء حق فتظهر الكرامة على طريق نقض العادة للولى من قطع المسافة البعيدة فى المدة القلية وظهور الطعام والشراب واللباس عندالحاجة والمشى على الماء والطيران فى الهواء وكلام الجماد والعجماء واندفاع المتوجه من البلاء وكفاية المهم عن الاعداء وغيرذلک من الاشياء.**"(شرح عقائدنسفي ص: ۱۴۴ومابعد).

ترجمه: "اود الیاء الله کرامات برحق دي، دولي له پاره په ډول دخرق عادت کرامات ظاهرېږي، مثلاً: په کمه موده کې طویل مسافت پوره کول، په وخت دحاجت په غیب سره دخوراک، اوبو او لباس ظاهرول، په اوبوباندې تلل، په هواکې الوتل، دبوټواوحیواناتو خبرې کول، دراتلونکي مصیبت لیرې کول، ددښمنانوپه مقابله کې دفتح کفایت کیدل او داسې نور...."

دمعجزې او کرامت یو قسم دادی چې معمولي خوراک یااوبه دډیروخلکوله پاره کافي شي. په احادیثوکې ددې ډیرواقعات ذکردي اوداولیاء الله په سوانح کې هم دا شیان په تواتر سره نقل دي اوځنگه چې دمعجزې او کرامت په ډول دخوراک څښاک په شیانوکې خارق عادت برکت پیداکیږي، داسې په وخت کې هم داسې خارق عادت برکت پیداکیږي چې دعقل او قیاس تولې پیمانې ماتیږي، دداسې خارق عادت برکت یومثال دمعراج شریف کیسه ده.

حضورپاک ﷺ چې کله په معراج باندې تشریف یوړ؛ نو اوږد سفریې وکړ، لومړی دمکې مکرمې نه بیت المقدس ته ، هلته دانبیاوو کرامو ﷺ امام شو، بیا له هغه ځای نه په اسمان باندې تشریف یوړ اوداسمان نه هم مخکې لامکان پورې ورسیده، دجنت او دوزخ سیل یې وکړ، اوس که چیرې هغه تولې کیسې دعقل او قیاس په پیمانې سره ناپ شي؛ نودهغه معراج دکیسو له پاره په اربونوکهربونو کلونه عرصه درکارده، خوالله پاک داټول هرڅه دشپې په یوه برخه کې وکړل، داسې که په ډول دخرق عادت الله تعالی دیومشهوربنده په وختونو کې غیرمعمولي برکت وفرمایي اوهغه په لږوخت کې دوه زره(۲۰۰۰) رکعتونه وکړل؛ نومحض دعقلي خیالاتو په ذریعه انکار هغه سړی کولی شي کوم چې دانبیاوو کرامو ﷺ دمعجزو او

حضرات اولیاء الله (رحمهم الله) د کراماتو منکروي او څنګه چې مخکې معلوم شول چې داسې سړی د اهل سنت د زمرې نه خارج دی.

جناب تابش مهدي صاحب پخپله د جرح وتعدیل د اسلحې نه ډک شوی د حضرت شیخ نورالله مرقده خلاف مقابلې له پاره راوتی و، خود حضرت شیخ نورالله مرقده کرامات وګوره چې هغه لاره هیره کړه او د اهل باطل او اهل بدعت په صف کې ودریده:

وه شیخ ہ که دهوم تهی حضرت کے زهد کی!

مین کیا کهو که رات مجے کس کے گهر ملے ؟

حضرت امام ابوحنیفه (رحمه الله) او نورو ډیر علماوو کرامو د ډیرو عبادتونو کیسې په تواتر سره نقل دي، خو ډیر عقل پرست (کم عقل) حضرات د تابش مهدي په شان هغوی محض د خپل عقل په ذریعې سره رد کوي او شاید دا غریبانان په خپل ذهني او فکري پرواز په لحاظ سره معذوره هم دي، ځکه چې: "فکر هر کس بقدرِ همت اوست"

شپره چشم که د لمر د وجود انکار کوي؛ نو هغه معذوره ګڼل پکار دي، خو چې کومو خلکو ته معلومه ده چې د الله پاک معامله د هغه د خاص بندګانو سره هغه نه وي، کومه چې زمونږ په شان خلکو سره وي، هغوی د داسې کیسو نه د انکار جرات نشي کولی----!

د تبلیغي جماعت فیضان، دیو سوال جواب

سوال: ستاسو په خدمت اقدس کې یو پرچه "تبلیغي جماعت، د احادیثو په رڼا کې" چې د طیبه جومات مولانا دیوسړي ریاض احمد په نوم سره تقسیم کړې ده، ورانډې ده، په دې کې من جمله او د خبرو په دریم حدیث کې لیکل شوي دي: "هغوی چې چیرته پیدا کړئ قتل یې کړئ د قیامت په ورځ د هغوی د قاتل له پاره ډیر اجر او ثواب دی". (بخاری جلد:۲ص:۱۰۲٤).

یو خبره په خدمت کې عرض کوم چې رښتیا خیني خلک د دې جماعت ډیر زر جذباتي کیږي او پرته د څه اعتراض او د سوال جواب ورکولو نه، یا منلو نه جګړې کوي او حد دا چې کنځل وغیره هم شروع کوي، بل دا چې خلک کافي حده پورې یوازې کتاب کتل اولین فرض ګڼي، خو په عملي ژوند کې اکرام مسلم وغیره سره تعلق نه شته، دا یوازې د نورو خلکو نه اوریدونکې خبره نه ده، دا زما ذاتي مشاهده ده، د تولونه غټه خبره داده چې خلک کلونه ولګوي، خو د شپږ نمبرونه مخکې نه وځي او یوازې تبلیغي نصاب ګوري، چې د هغه تشریحات په احادیث نبوي سره ملاویږي، هغوی سره چې کله د قرآن پاک ذکر کوي؛ نو وایي چې: "صحابه کرام (رضی الله عنهم) لومړی ایمان زده کړ، بیا قرآن" او دا خلک کلونو لګولو نه وروسته هم ایمان زده کوي، په قرآن باندې چیرې هم نه راځي، بلکې ډیر خلک په دې باندې مشتغل شوي دي او جنګونه پرې کوي، له دې نه پرته زه تبلیغي جماعت سره تقریبا د لسو کلونو نه منسلک یم، خو له څه مودې راهیسې زما زړه د دې جماعت نه لرې شوی دی، خاص کر اوس د دې پرچې په

رنا کې بالکل لرې دی، خوولاړیم، ستاسو به ډیره مهرباني وي زموږ رهنمايي وکړئ، په دې باندې تفصیلي رنا واچوئ چې زه فیصله وکړم چې کومه یوه لار صحیح ده او دا حدیثونه د کومو خلکو له پاره دی؟

جواب: دتبلیغي جماعت په باره کې دجناب ریاض صاحب چې کوم اشتهارتاسو رالیږلی دی، داسې قسمه شیان، خوزما له نظرنه مخکې هم تیرشوي دي، دهغوی خوبراه راست په تبلیغي جماعت باندې نه، بلکې په علماء دیوبندباندې اعتراض دی، چې هغه هغوی په "دیوبندي فتنه" سره تعبیرکوي، نعوذبالله! حالانکې حضرات علماء دیوبند نه الله تعالی ددیني خدمتونو چې کوم کارپه تیره پیړۍ کې اخیستي د ی هغه دهرلیدونکي په مخامخ دی، کوم احادیث چې ریاض احمدصاحب نقل کړي دي، شراح حدیث اتفاق دي چې هغه دهغوخوارجومتعلق دي کوموچې حضرت علي رضي الله عنه په زمانه کې دهغه خلاف خروج کړی وو اوهغوی به حضرت عثمان، حضرت علي او نور ټول صحابه کرام رضي الله عنهم نعوذبالله په بدولفظونوسره یادول.

دعلماء دیوبند یا دتبلیغي جماعت دهغه سره رشته جوړول او دخوارجو په باره کې چې کوم حدیثونه بیان شوي دي هغه نه په عام مسلمانانوباندې، بلکې په اکابراولیاء الله(حضرت قطب العالم مولانا رشیداحمد ګنګوهي(رحمه الله)، حجة الاسلام مولانا محمدقاسم نانوتوي(رحمه الله)، حکیم الامت مولانا اشرف علي تهانوي(رحمه الله)، حضرت اقدس مولاناخلیل احمد سهارنپوري (رحمه الله)، حضرت اقدس مولانا سید حسین احمدمدني(رحمه الله)، شیخ الاسلام مولانا شبیراحمد عثماني(رحمه الله)، حضرت اقدس مولانا مفتي محمدشفیع(رحمه الله)، حضرت اقدس مولانا سیدمحمد یوسف بنوري(رحمه الله)، حضرت شیخ مولانا محمد زکریا مهاجرمدني(رحمه الله) وغیره په باندې لګول، ډیرظلم دی، دهغوعلماوو زندګي دعلم نبوت دنشراواشاعت اودالله تعالی ذکر په زړونوکې راسخ کولو کې تیره شوه، دتمامو فتنوپه مقابله کې دې حضراتوخپله سینه وروسته نه کړه اوپه دین کې یوادنی تحریف چیرې هم هغوی برداشت نه کړ، داحضرات پخپله داتباع سنت غلامان وو اوخپلو ملګروته به یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اخلاق او ادابو باندې دځان قربانولو تعلیم ورکولو، کوموخلکوته چې دهغو اکابروپه خدمت کې دحاضرۍ کله توفیق ونه شو، هغه غریبانان چې څه غواړي وایي، خوچې کوموخلکوته پخپله کلونوپورې دهغو علماوو په خفي وجلي محفلونوکې حاضري میسره شوې وي، هغه دهغوی دټولو احوالو او کوائفو چشم دیدګواه دي، هغوی ته معلوم دي چې داحضرات څوک وو؟ بهرحال دکفارو اومنافقینوپه باره کې چې کوم ایتونه اوحدیثونه راغلي دي، هغه په اولیاء الله باندې لګول عظیم ظلم دی اوداظلم په هغه علماوو باندې نه دی، چې هغه خودکوم ذات عالي په رضاباندې مړه وو دهغه په دربارکې رسیدلي دي، هغوی ته اوس دچادمدح و ذم (تعریف اوبدي) هیڅ فائده یانقصان نه شته، کوم خلک چې په هغوعلماووباندې طعن کوي هغوی پخپله خپل اخرت خرابوي اوپه خپل ځان باندې ظلم کوي، حضرت صدیق اکبر رضي الله عنه او حضرت عمرفاروق اعظم رضي الله عنه ته به

خلکوځه څه نه ویل؟ خودخلکو دبدګویي هغواکابرو ﷺ ته څه نقصان دی؟ دا دواړه ترننه پورې دحضورپاک ﷺ دمحبت مزې اخلي، خودبدګویي کولو والاوو ته په دې سره هم عبرت نه کیږي، هم داسنت په اکابردیوبندکې هم جاري شول. دا بزرګان دحق تعالی شانه درضا اورحمت په غیږه کې تللي دي اودهغوی بدګویي کولو والا په مفته خپل ایمان بربادوي، الله تعالی دې دهغوی په حال باندې رحم وکړي.

پاتې شو ستاسودا ارشادچې تبلیغ والا دیوسوال جواب ورکولو په ځای جنګ جګړې یا کنځلو باندې راځي ممکن ده چې ستاسو داسې خلکوسره ملاقات شوی وي، خودهغوکم عقلو تقریباځلویښت کلونونه داکابرامت دلیدلواودهغوی سره دناستې اودهغوی دخبرو اوریدلوموقع ملاویږي، زماپه مخکې خوداسې واقعه پیښه شوې نه ده.

اوستاسودا ارشادچې تبلیغ والا دشپږونمبرونه ونه وتل اوددین دبل مهمات طرف ته توجه نه ورکوي داهم کم نه کم زما دمشاهدې خلاف دي، په زرګونومثالونه خوزماپه مخکې دي چې په تبلیغ کې وخت لګولونه مخکې هغه بالکل ازاد و اوپه تبلیغ کې وخت لګولونه وروسته هغوی نه یوازې پخپله قرآن کریم وویلو، بلکې خپلوبچیوباندې یې هم دقرآن مجیدحفظ وکړ اودانګریزي په ځای یې هغوی په دیني تعلیم باندې ولګول، دیني مدرسې یې قائمې کړې، جوماتونه یې اباد کړل، دحلال حرام اودجائز ناجائزدهغوی په زړه کې فکر پیدا شو اوهغوی په هریو ورږې او غټې خبره کې دیني مسائل معلومول شروع کړل، ډیره ممکنه ده چې دځینوکم عقلو شان خلکونه غلطي کیږي، خو دهغوذمه داري په تبلیغ باندې اچول، هم داسې به وي چې دمسلمان دبدعملوذمه داري په اسلام باندې اچول (نعوذبالله) هم اسلام بدنامول دي، څنګه چې دیومسلمان بدعملي یاغلطي هم په اسلام باندې د صحیح عمل نه کولو له وجې سره ده، نه چې نعوذبالله داسلام له وجې، داسې دیوتبلیغ والا غلطي یابدعملي هم دتبلیغ کارپه پوره طریقې سره دنه هضمولوله وجې کیدای شي، نه چې پخپله دتبلیغي کارله وجې اوکه دملامتیالائق وي؛ نوهغه سړی دی، نه تبلیغ.

تاسولیکلي دي چې تاسوتقریبا لسوکلونو نه تبلیغ سره منسلک یئ، خواوس ستاسوزړه دهغه نه بدشوی دی. داخومعلومه نه ده چې لس کاله تاسوپه تبلیغ کې څومره وخت لګولی دی؟ خودزړه دبدوالي یوه وجه داهم کیدای شي چې دتبلیغ په شان داوچت کارله پاره داصولو او ادابو درعایت ضرورت دی، هغه ستاسونه ونشول، په دې صورت کې تاسوته په خپلې کم عقلي باندې توبه اواستغفارکول پکاردي اودادعاپه ډیرې زارۍ سره کول پکاردي:

" اَللهُمَّ اِنِّي اَعُوذُبِکَ عِنِ الحورِ بَعدالکورِ، رَبَّنَا لاَتُزِغ قُلُوبَنَا بَعدَ اِذهَدَيتَنَا وَهَب لَنَا مِن لَدُنکَ رَحمَةً اِنَّکَ اَنتَ الوَهَّابُ."

تبلیغي جماعت باندې د اعتراضاتو حقیقت

سوال: امیدلرم چې جناب به په خیریت سره وي اوشپه اوورځ به د دین په خدمت اواشاعت کې مصروف یئ، الله تعالی دې پرې تاسوته ول عمرثابت قدم پاتې کیدو توفیق درکړي (امین)
داخبره پرته له څه مبالغې وایم چې ستاسو دتصنیف اوتحریرله وجې زماپه زړه کې چې ستاسوڅومره عزت اواحترام دی شاید چې دومره قدراواحترام زماپه زړه کې دخپل مورو پلارله پاره هم نه وي، زماتعلق تبلیغي جماعت سره دی اودتبلیغي جماعت په باره کې ستاسورایه مې څوځوځله له نظرنه تیره شوې ده، په کومې چې تاسودتبلیغي جماعت تایداوعقیدت مندې ډېرې زبردستې طریقې سره کړې وه، زموږ داکاریومقصدي فریضه ده، اګرچې موږ ته دا کارشرح صدرسره کول پکاردي محض تقلیدي طریقې سره نه، خوبیاهم دعالمانوتایددې فتنې په دورکې ډیرزیات ضروري دی اوباربارضروري دی.
په دې سلسله کې استدعا داده چې نن سبایوجماعت ګرځي دچاچې ښې اوږدې ږیرې هم وي دا جماعت مختلف ښارونوته راځي اودلاوډسپیکرپه ذریعه دلمانځه، روژو اوددې قسمه ښو اعمالو اوازلګوي، مثلا دروغ مه وایئ، غلا مه کوئ، اوداسې نور... اوورسره رسالې هم تقسیموي دکومو نوم چې یې (ضرب حق) ایښي دی اودمنصف نوم یې عتیق الرحمان ګیلاني لیکلی دی، داخل داجماعت زموږ ښارضلع پشین کوئټې ته راغلی و اوله ځانو سره یې ډیر رسالې هم راوړې وې، زر، زریې څواوازونه وکړل اورسالې یې تقسیم کړلې اوله ښاره ووتل.
په دې رسالوکې عجیبه خرافات اوبکواس لیکل شوي دي، درسالې په اکثرو صفحو باندې یې لویې لویې سرخی جوړې کړې اوپه تبلیغي جماعت الزامات لګول شوي و، په یوه صفحه باندې دکومې نقل چې تاسوته درلیږم اوستاسو دکتاب ''عصرحاضر،،مدد په کې اخیستل شوی دی، چې مفتي محمدیوسف لدهیانوي داجماعت عالمګیرفتنه ګرځولې ده او اوس ددتبلیغي جماعت خپلومشرانودې جماعت ته فتنه ویل شروع کړي دي.
ګزارش دادی چې ستاسوپه باره کې زمازړه سکمل صفادی، خودامت دساده ګانو خلکو په دې فتنه کې دګیریدوویره ده، له دې وجې داخبارپه ذریعه ددې خلکو مکراوفریب ښکاره کړئ اویوځل بیاتبلیغي جماعت په خپلوزرینوخیالاتوسره وستایئ اودباطل قوتونوحوصله شکنې وکړئ چې زموږ په علاقه کې، بلکه په پوره پاکستان کې ساده ګان خلک له دې فتنې نه بچ شي جواب زرترزره اوپه پوره تفصیل سره مطلوب دی.
جواب: مکرم ومحترم! زیدمجده السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!
تاسودعتیق الرحمان ګیلاني په نوم چې دکوم کس ذکرکړی دی، چې هغه دتبلیغي جماعت خلاف پمفلټ لیکلي دي اوپه هغوکې ویل شوي دي چې مشرانوداجماعت فتنه ګرځولې ده اوداچې ددې معتقدین دتبلیغي جماعت دبدنامولوله پاره مستقل مهم چلوي

او ډیر ساده ګان خلک ددې نه متاثره کیږي په دې سلسله کې څو ضروري امور لیکل غواړم، ډیر په غور سره یې ولولئ

۱ دتبلیغ والاوو چې په کوم جومات کې ګشت یابیان وي له هغه نه مخکې په دې الفاظو سره اعلان کیږي چې حضراتو زمونږ او ټولو انسانانو کامیابي دالله تعالی په حکمونو پوره کولو کې او دحضور ﷺ په مبارکو طریقو باندې تلو کې ده، ددې له پاره دیو محنت ضرورت دی، ددې محنت په باره کې به دباقي لمانځه نه وروسته خبره کیږي تاسو ټول ورته کینئ ان شاء الله ډیره نفع به درته ملاوشي.

دادی ددعوت او تبلیغ هغه محنت، کوم چې دتبلیغي جماعت موضوع ده.،، او دکوم اعلان چې په هرجومات کې کیږي.

۲ دالله تعالی بندګان دالله تعالی طرف ته رابلل داهغه پاک مقصد دی دکوم له پاره چې حضرات انبیاء ﷺ مبعوث شوي وو او ودې حضراتو پرته له څه اجرت نه یوازې دالله تعالی د رضا له پاره ددعوت الی الله فریضه پوره کوله، په دې لاره کې دهغوی په وړاندې د مصیبتونو غرونه راغلل، هغوی ته تکلیفونه ورکړل شول، دهغوی بې عزتي وشوه، هغوی ورټل شول، هغوی ته کنځل وشوې، اختارونه ورکړل شو او ویرول شو، خودهغوی په استقامت کې څه کمښت رانغی، بلکې داتمام مصیبتونه اوتکلیفونه هغوی دالله تعالی درضاحاصلولو له پاره برداشت کړل او ددې له پاره یې دسر ومال اوعزت دقربانولو نه مخ ونه ګرځولو، دحضرات انبیاووکرامو ﷺ کوم حالات چې په قران کریم او احادیث شریف کې بیان شوي دي په هغوکې چې یو خواته داواضحه کیږي چې داحضرات دایمان او یقین اوصبر استقامت او بلندهمتي په څومره اوچت مقام باندې فائزوو؛ نوهلته ورسره داهم معلومیږي چې ددعوت الی الله مقصد څومره عظیم الشان اوعالی مقصد دی او ددې مقصد له پاره حضرات انبیاووکرامو ﷺ فوق العاده قربانیانې وړاندې کړي دي.

۳ حضور ﷺ خاتم النبین دی ،په چاباندې چې دنبوت سلسله ختمه شوې ده او له هغه ﷺ نه وروسته به هیڅوک دنبوت اورسالت په منصب باندې فائزنه شي، دحضور ﷺ دختم النبوت په طفیل ددعوت الی الله داکار، دکومو له پاره چې حضرات انبیا ﷺ رالیږل شوي وو، اوس دحضور ﷺ امت ته حواله شوی دی، دالله تعالی ارشاددی:

(وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)(ال عمران: ١٠٤)

ترجمه: او په تاسوکې یوه ډله داسې کیدل ضروري دي چې دخیرطرف ته رابلل کوي اودنیکو کارونو له پاره ویل کوي اودبدکارونونه منع کول کوي اوداسې خلک به پوره کامیاب وي.(ترجمه حضرت تهانوی (رحمه الله))

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ﴾ (ال عمران:۱۱۰)

ترجمه. تاسو خلک ښه ډله يئ، هغه ډله چې دخلکوله پاره ظاهر شوې ده. تاسوخلکوته دنيکوکارونو ويناکوئ اود بدو خبرو نه منع کول کوئ اوپه الله تعالى باندې ايمان لرئ..

(ترجمه حضرت تهانوی رحمه الله)

په دې ايتونوکې ددعوت الى الله، امربالمعروف اونهي عن المنکرکاردامت محمديه (على صاحبها الصلوات والتسليمات) ته حواله شوى اودې ته د ..خيرامت.. لقب ورکړل شوى دى، له کوم نه چې معلوميږي چې ددې امت..خيرامت..کيدل هم ددې مبارک کارله وجې دي.

۴. په دې ايت شريفه کې ددعوت الى الله کومه فريضه چې امت ته حواله شوې ده، الحمدلله! دا امت له دې فريضې کله هم غافله شوي نه دي، بلکې حضرات صحابه کرام رضوان الله اجمعين نه واخله ترننه پورې اکابرامت دامقدسه فريضه پوره کوي اوددعوت الى الله دخاص خاص شعبوله پاره کسان اوجماعتونه ميدان ته راوخي، کله دقتال اوجهادپه ذريعه، کله دوعظ اوارشاد په شکل، کله ددرس تدريس په صورت کې، کله دتصنيف اوتاليف په ذريعه، کله دمدارسو او خانقاه ګانودقيام په طريقه، کله داصلاح اوارشادپه لاره، کله دقضااوافتاء په ذريعه، کله دباطلو اوګمراه فرقوسره دمناظرواومباحثوپه ذريعه، کله په انفرادي ډول اوکله په اجتماعي ډول دتعليم اوتبليغ په ذريعه، داټول ددعوت الى الله مختلف شکلونه اومتخلفې شعبې دي، الحمدلله! ددعوت الى الله هيڅ يوميدان داسې نه شته کوم چې امت خالي پريښى وي اوهيڅ يوه شعبه داسې نه شته په کومه کې چې په ګڼ شميرکې کارکونکي جماعتونه نه وي، فالحمدلله على ذالک.

۵. تبليغي جماعت چې په کوم طرز باندې ددعوت الى الله کارکوي دادسنت نبوي ﷺ اوطريقه سلف صالحين عين مطابق ده.

حضرت اقدس مولاناشاه محمدالياس کاندهلوي رحمه الله، حضرت قطب الارشادمولانا رشيد احمد ګنګوهي خادم، دحضرت اقدس مولاناخليل احمدسهارنپوري مهاجرمدني خليفه او دخپل دوردتمام اکابرامت معتمداومنظورنظرو، دهغه دژوند يويوعمل دسنت نبوي ﷺ په سانچې کې جوړشوى و. هغه دايمان اواخلاص، زهداوتوکل، ايثاراوهمدردي، صبر او استقامت، بلند نظري اوبلندهمتي اواخلاق اواوصاف کې فائق الاقران و، الله تعالى ددوى نه ددين ددعوت اوتبليغ تجديدي کارواخيست اوالله تعالى دماديت دجديدطوفان په مقابله کې هغوى باندې د..عمومي دعوت..طريقه منکشف کړه اوهغوى له يوعام نه عام سړى هم دتبليغ په کارکې ولګولو، دحضرت مولانامحمدالياس دوخت نه تراوسه پورې ((تبليغي جماعت)) هم په دې طريقه اونقشه باندې ددعوت الى الله کارکوي اوالحمدلله ثم الحمدلله،

ددې په ذریعه په کروړونو کسان الله تعالی دفسق اوفجوردتیارونه راوویستل اودشریعت مطهره پابنداوپه سنت نبوي ﷺ مطابق دژوندتیرولوجذبه یې ورکړه.

۶ دتبلیغي جماعت په دې مبارک کارباندې دخلکوله طرفه دناواقفي له وجې نکته چیني هم وشولې. ددوی په کارکې دخنډونوپیداکولوکوشش هم وشو اوددوی دبدنامولو له پاره کیسې هم جوړې شوې، خودا دالله کار دی، الحمدلله! چې ددې تمامو خنډونو باوجودالله تعالی دخپلو مخلصو بندګانونه ددین ددعوت کاراخلي اودالله تعالی درحمت اوعنایت نه داقوي امیددی چې هغه به خپل بندګان ددې کارله پاره راوچتوي.

۷ دې ناکاره ته دډیرمودې راهیسې په تبلیغي سفرونوکې دشریکیدوسعادت حاصل شوی دی او دتبلیغ دمشرانوذاتي نه ذاتي محفلونوکې دناستې اودهغوی دحالاتوپه غورسره دمطالعې کولو موقع ورته نصیب شوې ده، دالله تعالی لاک لاک شکردی چې دې ناکاره ترخومره پورې دنزدې نه نزدې کیدوموقع ملاوشوې ده؛ نوهماغومره راته ددې کارد افادیت اوپه دې کارکې دلګیدلو حضراتو حقانیت واضحه شوی دی، ددې له وجې زه په پوره بصیرت اوانشراح سره دا اظهارکول ضروري ګنم چې دتبلیغي جماعت کارډیرزیات مبارک دی، دامت محمدیه ﷺ دنشاة ثانیه ذریعه ده اودټولومسلمانانوورونو په دې کارکې لګیدل ددنیا اواخرت دسعادتونو ذریعه ده، الله تعالی دې موږ ته خپله رضانصیب کړي اوپه دنیااواخرت کې دې دخپلومقبولو بندګانو ملګرتیااومعیت رانصیب کړي. امین!

د تبلیغیانو د شب جمعې پابندي کول څنګه دي

سوال: دکلونونه دتبلیغ والا دجمعې شپه خاص کړې ده اوکله هم په کې وقفه نه راولي، الله دې نه کړي چې دهمدې عمل له وجې دې حدیث کې داخل نه شي چې ,,لاتخصوليلة الجمعة الخ،، او دې باندې قائم اوسیدل خوبه بدعت نه وي؟

جواب: تعلیم اوتبلیغ له پاره یوه ورځ یاشپه مقررول بدعت نه دي اونه ددې خیال ساتل بدعت دي دیني مدرسوکې دسبقونوله پاره وختونه مقرردي اودهغه پابندي ضرورکیږي، دې باندې چاته دبدعت شک ونه شو.

❖ تصوف ❖

د بيعت تعريف او اهميت

سوال: د بيعت څه معنا ده؟ ايا ديو کامل پير بيعت کول لازمي دي؟

جواب: د بيعت مطلب دا دی چې ديو مشر کامل متبع سنت په لاس باندې د خپلو ګناهونو نه توبه کول او اينده د هغه په رهنمايي کې په دين باندې د تلو وعده کول، دا صحيح دی او د صحابه کرام رضي الله عنهم نه د نبي پاک عليه السلام په لاس باندې بيعت کول ثابت دي[1] تر څو پورې چې ديو الله والا سره دې رابطه نه وي، د نفس اصلاح نه کيږي او په دين باندې تلل مشکل دي، څکه ديو بزرګ سره اصلاحي تعلق ضروري دی[2]، البته رسمي بيعت ضروري نه دی.

د پير پيژندګلوي

سوال: ايا په اهل سنت والجماعت حنفي مذهب کې داسې پيران او بزرګان دې ومنل شي چې د هغوی په سر باندې نه دستار نبوي وي، نه سنت يعني ږيره مبارکه؟

جواب: پير او مرشد خو هغه کيدای شي کوم چې د نبي پاک صلى الله عليه وسلم په لار باندې تلونکی وي، کوم سړی چې د فرائضو او واجباتو او د سنت نبوي صلى الله عليه وسلم نه انکاري وي، هغه پير نه، بلکې د دين ډاکو دی.[3]

---

[1] عن عوف بن مالك الأشجعي قال: كنا عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: ألاتبايعون رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ فرددهاثلاث مرات، فقدمناأيدينافبايعناه، فقلنا: يارسول الله! قدبايعناك فعلى م؟ قال: على أن تعبدالله ولا تشركوا به شيئًا والصلوات الخمس واسركلمة خفيفة أن لاتسألوا الناس شيئًا...إلخ (سنن النسائى ج: ١ ص: ٥٤)

[2] تزكية الأخلاق من أهم امورعندالقوم.......... ولايتيسرذالك إلا بالمجاهدة على يدشيخ أكمل، قد جاهد نفسه، وخالف هواه، وتخلى عن الأخلاق الذميمة، وتحلى بالأخلاق الحميدة، ومن ظن من نفسه أنه يظفربذالك بمجردالعلم ودرس الكتب فقد ضل ضلالابعيدا، فكما ان العلم بالتعلم من العلماء كذالك الخُلق بالتخلُق على يدالعرفاء، فالخلق الحسن صفة سيّدالمرسلين...إلخ إعلاء السنن ج: ١٨ ص: ٤٤٢ كتاب الأدب، طبع دارالقرآن)_

[3] حضرت تهانوي رحمه الله فرمايي چې د کامل شيخ پيژندنه: کامل شيخ هغه دی چې په هغه کې دا نښې وي (۱) دا چې بقدر ضرورت علم دين لري (۲) په عقائدو اعمالو او اخلاقو کې د شريعت پابندوي (۳) د دنيا لالچ نه لري، د کمال دعوی نه کوي څکه چې دا هم د دنيا شعبه ده. (۴) ديو کامل شيخ په صحبت کې پاتې شوی وي.(۵) د دغه زماني منصف عالمان او مشايخ يې ښه ګڼي. (٦) د عوامو په نسبت خواص يعني پوهه او ديندار خلک هغه طرف ته زيات.. [بقيه په راروانه صفحه..

د بیعت شرعي حیثیت او تعویذونه کول

سوال: په خندان کې یوه ښځه ده. چې هغه د یو پیرصاحب مریده ده. هغه پیرصاحب مالیدلی دی. انتهایي شریف او قابل اعتماد انسان دی، بهرحال هغې ښځې سره مې په څه خبره باندې بحث شو. هغې وویل چې د پیرمریدي خود حضورپاک ﷺ د زماني نه راروانه ده او خلکو به د حضورپاک ﷺ نه هم تعویذونه وغیره اخیستل. له دې نه پرته چې کوم سړی د اولیاء الله او فقیرانو نه لیرې تښتي. هغه انتهایي ګناه ګاردی او څوک چې نذر او نیاز (منبته) ونه خوري او درود او سلام ونه وایي هغه د کافر نه هم بدتردی او د قیامت په ورځ به حضورپاک ﷺ ټول مسلمانان وبښي، دا ما د هغې د شل ښځه ویشتو منتوخبرو خلاصه راباسلې ده، ما هغې ته داهم وویل چې یو خل حضورپاک ﷺ د خپلې مور د ښښې دعا غوښتله؛ نو الله تعالی حضورپاک ﷺ د دې خبرې نه منع کړ؛ نو چې حضورپاک ﷺ خپله مور ونه ښښله؛ نو د دې ګناهګارو مسلمانانو به سفارش ولې کوي؟ ما خوښځې ته وویل، خو ما ته یادنه دي چې دا خبره ما په یو حدیث کې ویلې وه یا د یو قرآني ایات ترجمه ده، بهرحال که داسې وي؛ نو تاسو د مخکې ویل شویو ټولو خبرو تفصیل که په قرآن کریم سره راکړئ؛ نو د سپارې نمبر او د ایات نوم ولیکئ او که په حدیث کې وي؛ نو مهرباني وکړئ د کتاب نوم او صفحه نمبر ولیکئ!

جواب: دا مسائل ډیر تفصیل غواړي، بهتره به وي چې تاسو لږ وخت وباسئ او ما ته تشریف راوړئ، ځکه چې د دې خبرو متعلق د اسلام صحیح نقطه نظر عرض کړم، مختصر دا چې:

۱. شیخ کامل چې د شریعت پابند، د سنت نبوي ﷺ فرمانبردار او د بدعتونو او رسمونو نه ازاد وي، هغه سره تعلق قائمول ضروري دي.

د کامل شیخ یو څو علامې (نښې) درته ذکر کوم، کوم چې علماوو کرامو بیان کړي دي:

۲. چې د دین د ضروریاتو علم ورسره وي.

۳. د چا کامل په صحبت کې او سیدلی وي او هغه شیخ ورته د بیعت اخیستلو اجازه ورکړې وي.

۴. د هغه په صحبت کې ناسته، د اخرت شوق پیدا کوي او د دنیا محبت نه زړه توریږي.

۵. د هغه د مریدانو اکثریت د شریعت پابندوي او د رسمونو او بدعاتونه پرهیزکوي.

...بقیه د تیرمخ]... مایل وي. (۷) له هغه نه چه کوم خلک بیعت کوي په هغوی کې د اکثرو حالت د شریعت د اتباع په اعتبار سره او د دنیا سره د حرص د کمښت په اعتبار سره ښه وي. (۸) د غه شیخ په تعلیم او تلقین کې د خپلو مریدانو په حال باندې شفقت کوي او د هغوی یوه بده خبره واوري یا یې ویني: نو هغوی منع کوي، داسې نه وي چه هریو په خپله خوښې پریږدي. (۹) د هغه په صحبت کې یو څو خله کیناستلو سره د دنیا په محبت کې کمښت او د الله تعالی په محبت کې ترقي محسوسه شي. (۱۰) پخپله هم هغه ذکر کې مشغول او سیږي. (تربیت السالك، ص: ۱۰، شیخ کامل کی پهچان، تالیف حضرت تهانوي رح)

۶. چې هغه دنفس اصلاح کولی شي، دخرابو اخلاقو پرېښودو او دښو اخلاقو تلقين کولو صلاحيت لري
۱. هغه مريد په غير شرعي حرکتونو باندې منع کوي
۲. دمشائخونه چې څوک بيعت کوي، دې ته "بيعت توبه" وايي او دا دحضور پاک ﷺ نه ثابت دی[۱]
۳. تعويذونه جائز دي، خو ددې حيثيت يوازې علاج دی[۲]، يوازې دتعويذونو له پاره پيري مريدي کول دکان داري ده، داسې پير نه خلکو ته ددين نفع نه رسيږي.
۴. داولياء الله نه نفرت غلط دی، پير فقير که دشريعت پابندوي؛ نو دهغه په خدمت کې حاضري کول يو علاج دی، ګني زهر قاتل.
۵. دنذر او نياز خوراک غريبانو ته پکار دی، مالداره خلکو ته نه او نذر يوازې دالله تعالی جائز دی، دغير الله جائز نه دی، بلکې شرک دی.[۳]
۶. درود او سلام په حضور پاک ﷺ باندې يو ځل ويل ضرور فرض دي، په کوم محفل کې چې دحضور پاک ﷺ نوم مبارک راشي په هغه کې يو ځل درود شريف ويل واجب دي او کله هم چې د حضور پاک ﷺ نوم مبارک راشي درود شريف ويل مستحب دي[۴]، درود شريف په کثرت سره ويل داعلی درجې عبادت دی او د درود او سلام په لاوډ اسپيکر کول بدعت دي[۵]،

---

[۱] مرشدشدن ازان کس درست است که دران پنج شرط متحقق باشد، (شرط اول): علم کتاب وسنت رسول داشته باشد، خواه خوانده باشد، خواه ازعالم يادداشته باشد، (شرط دوم): آنکه موصوف بعدالت وتقوى باشد واجتناب ازکبائر وعدم اصرار برصغائرنمايد. (شرط سوم): آنکه بی رغبت ازدنيا وراغب آخرت باشد، وبرطاعات مؤکده واذکار منقوله که دراحاديث صحيحه آمده اند مداومت نمايد. (شرط چهارم): آنکه امرمعروف ونهی ازمنکر کرده باشد. (شرط پنجم): آنکه ازمشائخ اين امرگرفته باشد وصحبت معتدبها ايشان نموده باشد، پس هرگاه اين شروط درشخصی متحقق است، چنانچه درقول جميل فی بيان صواء السبيل تفصيل اين شروط مذکوراست. (فتاوى عزيزى ج۲ ص۱۰۴، طبع مکتبه ديوبند، تفصيل دپاره اوګورئ: امداد السلوك مع ارشاد الملوك للگنگوهی رح ص:۶۶ تا ص۷۰، طبع دارالاشاعت)۔

[۲] وإنماتكره العوذة إذا كانت بغير لسان العرب، ولايدرى ماهو لعله يدخله سحر أوكفر أو غيرذالك، وأما ما كان من القرآن أوشيء من الدعوات فلابأس به........ وعن النبی صلی الله عليه وسلم أنه كان يعوذ نفسه، قال رضی الله عنه وعلى الجواز عمل الناس اليوم وبه وردت الآثار(ردالمحتار،ج:۶ ص: ۳۶۳، كتاب الأضحية)

[۳] والنذرللمخلوق لايجوزلأنه عبادة والعبادة لاتكون لمخلوق ردالمحتار مع الدرالمختار ج: ۲ ص: ۴۳۹)۔

[۴] وقدجزم بهذاالقول أيضاًالمحقق ابن الهمام فی زادالفقير،فقال مقتضی الدليل افتراضها فی العمرمرة،وإيجابها كلما ذكر، إلاأن يتحدالمجلس فيستحب التكراربالتكرار..إلخ فتاوی شامی ج:۱ ص:۵۱،مطلب هل نفع..إلخ

[۵] من أحدث فی أمرناهذا ماليس منه فهوردٌّ (بخاری شريف ج:۱ ص:۳۷۱، مسلم ج:۲ ص:۷۷) وهی (أی البدعة) إعتقادخلاف المعروف عن الرسول صلی الله عليه وسلم لابمعاندة بل بنوع شبهة (درمختار ج:۱ ص: ۵۶۰)

کوم خلک چې درود او سلام نه وايي هغوی ته دثواب نه محروم ويل صحيح دي. خودکافرنه بدتر سراسر جهالت دی

۷. ستاسو افقره چې "حضور پاک ﷺ خپله مورونه ښنبله: نو دګنهګارو مسلمانانو سفارش به ولې وکړي"ډير دګستاخي الفاظ دي. ددې نه توبه وکړئ

۸. د حضورپاک ﷺ دمور و پلار په باره کې ژبه بنده ساتل ضروري دي.[1]

۹. دحضورپاک ﷺ شفاعت دقيامت په ورځ دګناهګارو مسلمانانو له پاره حق دی اوددې نه انکارګمراهي ده، دحضورپاک ﷺ ارشاد مبارک دی:

"شفاعتي لاهل الكبائرمن أمتي."(رواه الترمذي وابوداؤد عن انس،ورواه ابن ماجة عن جابر،مشكوة ص:٤٩٤). **ترجمه**: "زما شفاعت زما دامت د کبيره ګناهونو والاوو له پاره دی."

دکامل مرشد صفات

سوال: يوسړی چې دهغه عمرتقريباپنځه ويشت کاله دي، هغه نه قرآن شريف ويلي دي، نه يې لمونځ زده دی اونه ددينې معلوماتو څخه خبردی، دهغه تعلق زموږدله کورنۍ سره دی، اوس دکورنۍ خلک ماته دهغه صاحب نه دبيعت اخيستلووايي اوداکارماته دخپل عقل اوعلم خلاف په نظر راځي، ستاسو څه رايه ده؟

جواب: ديومرشدپه لاس باندې بيعت اخيستل دخپلې اصلاح له پاره وي اوکامل مرشدهغه دی چې په هغه کې لاندې ذکر شوې خبرې موجودې وي:

۱: دضرورت مطابق ديني علم لري.

۲: دهغه عقيده، عملونه اواخلاق دشريعت مطابق وي.

۳: ددنيا حرص نه ساتي، دکمال دعوه نه کوي.

۴: ديوکامل مرشددمتبع سنت په خدمت کې اوسيدلی وي او دهغه له طرفه دبيعت اخيستلواجازه ورته حاصله وي.

۵: دهغه زمانې عالمان او ددين بزرګان دهغه په باره کې ښه رايه ساتي.

۶: دهغه سره تعلق ساتلووالاچې دين دار او پوه خلک وي اودشريعت پابندوي.

۷: هغه دخپلومريدانوداصلاح خيال ساتي اوکه له هغوی نه يوغيرشرعي کاروشي؛ نوپه هغه ورته غوسه کيږي.

---

[1] وبالجملة كما قال بعض المحققين: إنه لاينبغي ذكرهذه المسئلةإلامع مزيدالأدب، وليست من المسائل التي يضرجهلها أو يسأل عنها في القبر أو في الموقف، فحفظ اللسان عن التكلم فيها إلابخير أولى وأسلم (ردالمحتار ج: ۳ ص: ۱۸۵، باب نكاح الكافر)_

کمیږي.

۸ د هغه سره په ناسته د الله پاک سره محبت زیاتیږي او د دنیا محبت کمیږي.

په کوم انسان کې چې داصفات نه وي، هغه دمرشد جوړولو لائق نه دی. بلکې هغه ددین او ایمان دښمن دی او د هغه نه پرهیز کول واجب دي[۱]. مولانا رومي (رحمة الله علیه) فرمایي

اے بسا ابلیس آدم روئے هست پس به هر بدستے نه باید داد دست

یعني ډیر ابلیسیان دانسانانو په جامه کې راځي. ځکه د هر سړي په لاس کې لاس ورکول نه دي پکار.

په یو وخت دوو بزرګانو سره اصلاحي تعلق ساتل

سوال: ایا په یو وخت کې دوو بزرګانو سره اصلاحي تعلق قائمولی شو؟

جواب: اصلاحي تعلق خو دیو شیخ سره پکار دی، البته که شیخ (بزرګ) لرې وي؛ نو د هغه په اجازې دیو مقامي بزرګ په خدمت کې حاضري او له هغه نه په اصلاح اخیستلو کې څه مضائقه نه شته.

ذکر جهر، پاس انفاس

سوال: په ګلګت کې له یوې څه مودې نه یو داسې فرقه په وجود کې راغلې ده چې هغه په پوزې سره دساه په ذریعه (خُله بندوي) ذکر کوي او ټولو عوامو ته هم ددې ترغیب ورکوي، چې هغه ته داخلک د پاس انفاس نوم ورکوي، براه کرم ددې دصداقت متعلق وضاحت وکړئ.

جواب: دمشائخو په نزد دذکر مختلف ترکیبونه رائج دي، که داخلک چیرې دیو کامل شیخ په هدایت باندې دا کوي؛ نو صحیح ده، ګني غلط ده.

سوال: ذکر شوې فرقه وایې چې: "په ذکر هذا سره دبیت الله شریف زیارت، دسړیو په باره کې دحال معلومول او دعذاب قبر مشاهده په ذکر کولو سره په دنیا کې کیږي." او دا ذکر درنا په ختمولو د شپې کوي.

جواب: تاسو چې ددې خلکو کوم قول لیکلئ دی: "په ذکر هذا (دپوزې ذکر) دبیت الله شریف زیارت کول، دسړیو حال معلومول او دعذاب قبر مشاهده په ذکر کولو د دنیا کې کیږي" دې نه اندازه کیږي چې دهغوی خلکو شیخ عالم نه دی، ځکه چې دا شیان نه دمقاصدو نه دي، نه دهغوی په خاطر ذکر کیږي. د الله پاک په ذکر کې داشیان مقصد جوړول ګمراهي ده، ذکر نه مقصود یوازې د الله تعالی رضا پکار ده، ددې نه پرته ټول باطل دي، که پرته دسعې او محنت نه څه شی حاصل شي؛ نو محمود دي، خو مقصود نه دي، د هغه طرف ته مطلق توجه نه ده پکار،

[۱] د حوالې دپاره دتیرې شوې صفحې حاشیه (مرشد شدن ازان .....الخ) وګورئ...!)۔

دقبرونومشاهده یا ددې پشان نورشیان په محنت او ریاضت سره کافرانوته هم حاصلیدای شي، ځکه دا کمال مقصود ګڼل جهالت او ضلالت دی

مراقبه دخپل شیخ په ښودل شوې طریقه با ندې کول پکاردي

سوال: دمراقبې څه طریقه ده؟ اوپه دې کې څنګه کیناستل پکار دي؟ اومراقبه څنګه کول پکار دي؟ ستاسوبه ډیره مهرباني وي په تفصیل سره وفرمایئ اوددې متعلق کتابونه به چیرته پیداشي؟

جواب: مراقبه دهرسړي دحال مناسب کیږي، دچاچې دکوم کامل شیخ سره تعلق وي هغه یې دخپل شیخ دطریقې مطابق کولی شي، دا علمي تحقیقات نه دي، بلکې دنفس داصلاح علاج دی اودخپل نفس د علاج نه بې فکره کیدل ددې په تحقیقاتوکې ویل لغو او فضول دي

جهري ذکرجائز دی، خودضرورت نه زیات په لوړاواز نه دی پکار

سوال: جهري ذکر(په تیراوازذکرکول) جائز دي اوکه نه؟ لکه دقرآن پاک تلاوت یادکلمه طیبه ورد کول، یا"الله الله"کول،یا"الله هو" ویل په زور او شور سره جائزدي اوکه نه؟ ځکه چې اکثرپیرمرشدچې عالمان هم وي ذکرپه تیراواز سره کوي

جواب: په تیزاواز سره ذکرکول جائز دي، دبزرګانوپه ځینو سلسلو کې په ډول دعلاج په تیزاواز سره دذکرکولو تعلیم شته اوجهر پخپله مقصودنه دی، بلکې دضرورت نه زیات په لوړ اواز نه دی پکار ،ترڅو دیولمونځ کونکي په لمانځه اودویده په خوب کې خلل رانه شي.[1]

بیعت او د نفس اصلاح

سوال: خیال پیداکیږي چې ایادیوشیخ (بزرګ) بیعت کول واجب او ضروري دي؟ که چیرې دا ونشي اودیوبزرګ صحبت هم نصیب شوی نه وي؛ نودهغه سړي دټول عمرلمونځ او روزانه دقرآن پاک تلاوت اوڅه دپنځه ویشتوکلونونه تهجدوغیره او نورنفلونه اوتسبیحات ټول بیکاره لاړل اوایاالله تعالی به په خپل فضل اوکرم سره دهغه سړي ښښنه ونه کړي؟

جواب: دشیخ (بزرګ) نه بیعت اخیستل، خو داسې واجب نه دي چې ددې نه پرته یوعمل هم معتبر نه وي، خوپه داسې طریقې ضروري ده چې ددې نه پرته دنفس اصلاح نه کیږي، روحاني اوقلبي مرضونه (لمونځ، روژه، ذکر و اذکارو باوجود) باقي پاتې کیږي، دشیخ پیرنه دنفس اصلاح کیږي.

---

[1] وفی حاشیة الحموی عن الإمام الشعرانی اجمع العلماء سلفًا وخلفًا علی إستحباب ذکرالجماعة فی المساجد وغیرها إلا أن یشوش جهرهم علی نائم أو مصلیٍ أو قارئ (ردالمحتار ج: ١ ص: ٦٦٠، باب مایفسدالصلاة ومایکره فیها)۔

مرید دې لومړۍ د خپل پیر ښودل شوې وظیفې پوره کړي وروسته نورې

سوال: که یو سړي د یو صاحب نه بیعت اخیستی وي؛ نو د پیرصاحب ښودل شوي ذکرونه دې لومړۍ وایي یا هغه ذکرونه چې د کومو د فضائلو په کتابونوکې ذکر ملاویږي، څنګه چې د الله پاک رسول ﷺ ارشاد فرمایلی دی: کوم سړی چې سهار سورت یاسین ووایي (ما بنام پورې) به د هغه حاجتونه پوره شي او د اسې نور... ، که د یو سړي سره وخت کم وي؛ نو هغه کوم ذکرونه ووایي؟ په حدیثونو کې ذکر شوي یا د هغه صاحب چې له چا نه بیعت اخیستل شوی وي؟ د اسې که چیرې څوک د بیعت نه مخکې د احادیثو ذکرونه وایي او هغه بند کړي؛ نو ګناه خونه ده؟ د تهجد لمونځ څه ورځې کوم، څه ورځې نه کوم، د دې متعلق وضاحت وکړې او پرته او دس نه په کټ کې په ملاسته د احادیثو کتاب ګورم، ګناه ګاریم یا بې ادب؟ ایا درود شریف پرته له او داسه ویلی شم؟

جواب: کوم نور ذکرونه چې معمول جوړ شي، که هغه د شیخ په ښودلو سره وي، یا پخپله، د هغو په پرینښودو کې بې برکتي ده، څکه د ټولو معمولاتو پابندي کول پکار دي او که یو وخت یې ونکړل شي؛ نو په بل وخت کې یې پوره کړئ، د تهجد په لمانځه کې پخپله ناغه مه کوئ، پرته له او داسه نه د حدیث شریف کتاب کتل خلاف اولی دي[1]، درود شریف پرته له او داسه جائز دی، په او دس سره یې چې ووایئ؛ نو نوره هم ښه خبره ده.

د "معروف" قید حکمتونه

سوال: د ایت ترجمه: "اې نبي ﷺ! چې کله د ایمان والا ښځې تاسو ته په دې خبرو باندې بیعت کولوله پاره راشي چې هغوی به د الله پاک سره شرک نه کوي او په یو جائز حکم کې به ستاسو نافرماني نه کوي؛ نو د هغوی بیعت قبول کړه. "لفظ "جائز" مفهوم زما په پوه کې نه راځي؟ واضحه یې کړئ، ایا د نبي حکم د "جائز" نه پرته بل څه کیدای شي؟

جواب: د "جائز حکم" ترجمه ده د قرآن کریم د لفظ "معروف"، پاتې شوه ستاسو د اشک چې: "د نبي پاک ﷺ حکم د جائز نه پرته څه بل څه کیدای شي؟" دراصل تاسو دا معلومول غواړئ چې قرآن کریم د "معروف" قید ولې لګولی؟ د دې دوه حکمتونو په ذهن کې راځي:

۱: یو دا چې دا قید واقعي دی، یعنې ستاسو هر حکم جائز او معروف دی، څکه د نبي پاک (صلی الله علیه وسلم) د هر حکم تعمیل دې وشي، د دې نظیر د قرآن کریم دویم ایت دی: "اِتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم"، د "احسن" په قید سره په دې باندې تنبیه کول مقصود دي چې کوم څه د الله پاک

[1] ومندوب فی نیف وثلاثین موضعًا ذکرها فی الخزائن........فمنها ولغضب وقراءة وحدیث وروایة ودراسة علم ...إلخ (ردالمحتار ج: ۱ ص: ۸۹، کتاب الطهارة)۔

له طرفه نازل شوي وي، هغه ټول احسن دي، ځکه پرته له څه شکه په دې باندې عمل کوئ.

۲. دويم حکمت داچې دبيعت سنت خوبه دحضور پاک ﷺ نه وروسته هم جاري وي، خوغيرمشروط اطاعت به نه کيږي، ځکه د "قيد معروف" قيد دحضورپاک ﷺ نه دوروسته والا پيش نظر دی اوپه دې باندې تنبيه مقصود ده چې کله موږ دنبي پاک ﷺ اطاعت دمعروف سره مشروط کړی دی؛ نودغيرنبي اطاعت په غيرمعروف کې څنګه جائزکيدای شي ---؟

په شريعت او طريقت کې فرق

سوال: په شريعت او طريقت کې څه فرق دی؟

جواب: داعمالودااصلاح سره چې کومه برخه متعلق ده هغه ته "شريعت" وايي اود زړه داصلاح سره چې کومه برخه متعلق ده، هغه ته "طريقت" وايي.[۱]

پرته له اجازې نه بيعت کول

سوال: ايا ديوداسې بزرګ بيعت کول جائز دي چې هغه ديوبزرګ دقبرنه دفيض حاصلولو دعوه کوي؟ اويوپيريابزرګ په ژوندکې هغه خپل خليفه نه وي جوړ کړی.

جواب: پرته له اجازت او خلافت نه سلسله نه چليږي.

لمونځ، روژه وغيره نه منونکي پير شرعي حيثيت

سوال: په پنجاب کې يوپيرصاحب دی، دهغه مريدان په ډيرتعداد کې هرطرف ته خواره شوي دي، دهغه څه مريدان زموږعزيزان هم دي، دپيرصاحب دفقيري انداز دی، نه دهغه ږيره شته اونه هغه دلمونځ روژې پابنددی، هغه وايي چې :"زموږ دهروخت لمونځ هم لمونځ دی هغه خپلو مريدانوته وايي چې:"موږ ستاسودروژې لمونځ ذمه داران يو،که تاسويې اداکوئ اوکه نه." اوخاص خبره داده چې هلته څوک هم لاړشي دهغه مراد ضرور پوره کيږي، تاسونه پوښتنه داده چې داترکوم حده پورې صحيح ده؟ اوايادداسې پيرصاحب بيعت کيږي اوکه نه؟ اودهغه مريدانوکافي خلک ګمراه کړي دي، تاسوجواب په اخبارکې شائع کړئ، مهرباني به وي.

---

[۱] حکيم الامت حضرت مولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله فرمايي چه ''شريعت،، نوم دی د احکام تکليفيه دمجموعې. په دې کې ظاهري او باطني اعمال ټول داخل شو اود متقدمينو په اصطلاح کې لفظ ''فقه،، ددې مترادف ګڼل کيږي، لکه چه دامام ابوحنيفه رحمه الله نه د فقهې دا تعريف منقول دی.''معرفة النفس مالها وما عليها،،_ بيا د متاخرينو په اصطلاح کې شريعت جزومتعلق باعمال ظاهره نوم ''فقه،، شو اود دويم جزومتعلق باعمال باطنه نوم ''تصوف،،شو، دې باطني اعمالو طريقوته ''طريقت،، وايي.(تربيت السالك ص۱۱، طبع دارالاشاعت)_

جواب: پیر او مرشد خو هغه وي چې هغه پخپله هم د حضور پاک ﷺ په سنتو باندې چلیږي او خپلو متعلقینو ته هم په دې لارې باندې د تللو دعوت ورکوي. کوم سړی چې د لمونځ روژې منونکی نه وي، هغه مسلمان نه، بلکې ګمراه او بې دینه دی[1] کوم خلک چې د داسې بې دینه په پنجه کې ګیر شوي وي: نو هغه دې د خپل ایمان تجدید وکړي او هغه سړي سره دې تعلق ختم کړي، که اسلامي حکومت و؛ نو داسې زندیق ته به یې د مرتد کیدو سزا ورکوله. لمونځ، روژه، حج او زکات د اسلام ارکان دي، دا حضور پاک ﷺ ته هم معاف شوي نه و او نه حضور پاک ﷺ د چا له طرفه د دې ذمه داري اخیستې ده، ایا د هغه سړي د حضور پاک ﷺ نه زیات تعلق الله پاک سره دی؟ توبه! توبه! دا د خلکو د فرائضو ذمه داري په خپل سر باندې اخلي؟[2]
پاتې شوه د ارمانونو پوره کول: نو دنیا کې الله تعالی سپیو او خنزیرانو ته هم رزق ورکوي، محض دنیاوي مرادونه پوره کیدل د مقبولیت دلیل نه دی، بلکې د دې هماغه مثال دی چې د کوم سړي له پاره د سزایې موت حکم شوی وي، په جیل کې د هغه هر یو ارمان پوره کیدای شي.

د نیادار پیر

سوال: زموږ محلې ته یو پیر صاحب د کلي نه هر کال راځي او څه وخت پورې د لته اوسیږي، خلک هغه ډیر مني، خو زما زړه یې نه مني چې زه هغه ته لاړ شم یا یې مرید شم، وجه دا ده چې جومات کې په جمعې سره لمونځ نه کوي، بلکې په کور کې یې کوي، په رمضان المبارک کې هم جومات ته نه راځي، لمونځ یوازې اداکوي او د کور او جماعت په مینځ کې فاصله یو څو قدمه ده، ایا پیر صاحب د جومات نه اوچته درجه لري؟ زما دوستانو سره اختلافات دی، تاسو د قرآن او حدیث په رڼا کې مسئله حل کړئ!

جواب: کوم سړی چې پرته له یو شرعي عذر نه جومات ته نه راځي هغه فاسق دی[3]، هغه نه

---

[1] لانزاع في تكفير من أنكر من ضروريات الدين (إكفار الملحدين ص: ١٢٠) أيضًا: والمراد بالضروريات على ما اشتهر في الكتب ما علم كونه من دين محمد صلى الله عليه وسلم بالضرورة بأن تواتر عنه واستفاض وعلمته العامة كالوحدانيته والنبوة .... ووجوب الصلاة والزكات وحرمة الخمر ونحوها (إكفار الملحدين ص: ٣٧٢)۔

[2] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى، الآية (فاطر: ١٨)۔

[3] وعن عبدالله بن مسعود قال: لقد رأيتنا وما يتخلف عن الصلاة إلا منافق قد علم نفاقه (الفقه الحنفي وأدلته ج: ١ ص: ٢٠٣، باب صلاة الجماعة، فضل صلاة الجماعة) ثم اعلم ان ترك الفرض أوالواجب ولو مرة بلاعذر كبيرة وكذا إرتكاب الحرام وترك السنّة بلاعذر تساهلاوتكاسلا لها صغير وكذاإرتكاب الكراهة والإصرار على ترك السنّة .... كبيرة شرح فقه الأكبر ص: ٦٩ طبع دهلي)۔

بیعت کول جائز نه دي[۱].

که بیماریا معذوروي؛ نو د هغه حکم بل دی[۲]

د مریدانو زیره خرونکي پیر بیعت کول

سوال: یو پیر د خپل مرید زیره خروي، په دې ویلوچې زموږ په سلسله کې زیره نه شته ° دداسې پیرپه باره کې شریعت څه وایي؟

جواب: هغه ګمراه دی، له هغه نه بیعت حرام دی[۳]

د یو شعر مطلب

سوال: د لاندې ذکر شویو شعرونو تشریح وکړئ او صحیح مفهوم واضح یې کړئ:

---

[۱] مرشدشدن ازان کس درست است که دران پنج شرط متحقق باشد، (شرط اول): علم کتاب وسنت رسول داشته باشد، خواه خوانده باشد، خواه ازعالم یادداشته باشد، (شرط دوم): آنکه موصوف بعدالت وتقوٰی باشد واجتناب ازکبائر وعدم اصرار برصغائرنماید. (شرط سوم): آنکه بی رغبت ازدنیا وراغب آخرت باشد، وبرطاعات مؤکده واذکار منقوله که دراحادیث صحیحه آمده اند مداومت نماید. (شرط چهارم): آنکه امرمعروف ونهی ازمنکر کرده باشد. (شرط پنجم): آنکه ازمشائخ این امرگرفته باشد وصحت معتدبها ایشان نموده باشد، پس هرگاه این شروط درشخصی متحقق است، چنانچه درقول جمیل فی بیان صواء السبیل تفصیل این شروط مذکور است. (فتاوٰی عزیزی ج۲ ص۱۰۴، طبع مکتبه دیوبند، تفصیل دپاره اوګورئ: امداد السلوك مع ارشاد الملوك للگنگوهی رح ص:۶۶ تا ص۷۰، طبع دارالاشاعت)۔

[۲] وإذاثبت انها سنة مؤكدة قريبة من الواجب فإنها تسقط فی حال العذر مثل المطر والريح فی الليلة المظلمة ....إلخ (الفقه الحنفی وأدلته ج: ۱ ص: ۲۰۷، جوازالجماعة فی النافلة) أيضًا: فلاتجب على مريض ومقعد وزمن ومقطوع يد ورجل من خلاف .... ولاعلى من حال بينه وبينها مطروطين إلخ وفی الشرح: (تتمة) مجموع الأعذار التی مرت متنا وشرحًا عشرون ...إلخ : (ردالمحتار ج: ۱ ص: ۵۵۶، کتاب الطهارة)۔

[۳] حضرت تهانوی رحمه الله فرمائي چی دکامل شی پیژندنه: کامل شیخ هغه دی چی په هغه کښی دانښی وی: (۱) داچی بقدرضرورت علم دین لری (۲) په عقائدو اعمالو او اخلاقوکښی د شریعت پابندوی. (۳) د دنیا لالچ نه لری، دکمال دعوٰی نه کوی ځکه چه داهم ددنیا شعبه ده. (۴) دیوکامل شیخ په صحبت کښی پاتې شوې وی. (۵) ددغه زمانې منصف عالمان او مشائخ ئې ښه ګنړی. (۶) د عوامو په نسبت خواص یعنی پوهه او دیندارخلق هغه طرف ته زیات مائل وی. (۷) دهغه نه چه کوم خلق بیعت وی په هغوی کښې د اکثروحالت د شریعت د اتباع په اعتبارسره اوددنیا سره د حرص دکمی په اعتبارسره ښه وی. (۸) دغه شیخ په تعلیم او تلقین کښې دخپلو مریدانو په حال باندې شفقت کوی. اودهغوی یوه بده خبره واوری یا اووینی نوهغوی منع کوئ، داسې نه وی چه هریو په خپله مرضئ پریږدی. (۹) دهغه په صحبت کښې یوڅوځل کیناستلوسره ددنیا په محبت کښې کمی اود الله تعالی په محبت کښې ترقی محسوس شی. (۱۰) پخپله هم هغه ذکرکښې مشغول اوسیږی. (تربیت السالك. ص: ۱۰، شیخ کامل کی پهچان، تالیف حضرت تهانوی رح)

خدا ان کا مربی وہ مربی تھے خلائق کے
میرے مولا میرے ھادی بے شک شیخ ربانی

جواب: شیخ کامل د خپلو مستفیدو د اصلاح کولو تربیت کوي او د حضرات صوفیه اتفاق دی چې شیخ ته د اصلاح او تربیت تدبیرونه د الله پاک له طرفه کیږي، د دې شعر هم دا مطلب دی چې د الله پاک لطف او عنایت د هغوی تربیت کولو او هغوی به د الله پاک د مخلوق اصلاح او تربیت د الله پاک د القاء او الهام مطابق کوله.

د ذکر د یو کیفیت په باره کې

سوال: بنده یو ورځ په ذکر کې مشغول و، څه ګورم چې زما په جسم یو عجیبه حالت راغی او طبیعت مې ډیر زیات نشه دی او زما د جسم ټولو اعضاء نه، بلکې د ویښته ویښته نه د الله اواز راغې او یو څو منټه دا کیفت و له هغې وروسته ختم شو، الحمدلله! ستاسو په دعاګانو تول معمولات ادا کوم، د دعاګانو محتاج یم، د دې متعلق راته څه وفرمایئ!

جواب: دا کیفیت مبارک دی، محمود دی، خو مقصود نه دی، دا دې کمال و نه ګڼل شي، یوازې د الله پاک رضا حاصلول دې مقصود وګڼل شي.

د فرائضو بې‌پروا خلک د دین پیشوا نشي کیدای

سوال: یو پیرصاحب محلې ته راغی، د مریدانو ګڼه ناسته وه چې د اذان اواز راغی، ما وویل: د لمانځه تیاری وکړئ، موږ خو جومات ته لاړو خو پیرصاحب وویل: چې زه نفل کوم، اخر داسې ولې؟ لمونځ خو په هر مسلمان باندې فرض دی، ایا په پیر باندې فرض نه دی؟

جواب: دا خبره خو د هغه پیرصاحب نه پته لګول پکار دي چې کوم خلک د فرائضو پرهېزونکي وي، ایا هغه د دین پیشوا جوړیدای شي؟

خپل ځان افضل ګڼلو باندې د بل په اقتدا کې د لمونځ نه کونکي شرعي حکم

سوال: که یو سړی خپل ځان افضل ګڼي او د چا په اقتدا کې لمونځ نه کوي، تر دې چې د خپل پلار او غوث او قطب نه د افضل کیدو دعوه وکړي؛ نو آیا د داسې سړي پیروي جائز ده؟ ستاسو رهنمایي ډیر خلک د ګمراهۍ نه بچ کولی شي.

جواب: که د هغه سړي دماغي حالت صحیح نه وي؛ نو معذور دی، ګني پر ته له عذره جماعت ترک کول حرام دي او داسې سړی چې هغه ترک جماعت خپل معمول جوړ کړي، فاسق او د کبیره ګناه مرتکب دی، هغه ته توبه کول پکار دي.[1]

---

[1] تارك الجماعة يستوجب اساءة، ولايقبل شهادته إذاتركهاإستخفافًا بذالك ومجانة ..[بقيه په راروانه صفحه.

دتېرو شويو ګناهونو نه توبه

سوال: عبدالله په ماضي کې دکبيره ګناهونومرتکب پاتې شوی دی، اوس يې توبه کړې ده اولمونځ ګزار جوړشوی دی، دلمانځه مسئلې يې هم زده کړې دي، په تبليغي جماعت کې يې وخت هم لګولی دی، خلکوته دهغه دماضي په باره کې پته نه لګيږي، هغه نيک ګڼي، که خلک دفرض لمانځه امامت له پاره هغه ته ووايي؛ نوايا هغه امامت وکړي اوکه نه؟

جواب: له توبې وروسته هغه امامت کولی شي، ځکه چې دتوبې په حالت کې تېر ګناهونه داسې معاف کيږي، لکه چې چيرې يې کړي هم نه وي.[1]

خپل ځان له نورو نه کمتر ګڼل

سوال: تبليغي جماعت په ګشت باندې وځي؛ نوپه هدايت ورکولو وايي چې چاته دعوت ورکول وي هغه دځان نه کمتر ګڼل نه دي پکار، دهغه خبره صحيح ده، خوچې کله دعصرلمونځ په جمع يې ادا کړی وي اوهغه سړي تراوسه پورې لمونځ ادا کړی نه وي؛ نو وايي تاسوصحيح لمونځ ادا کړی دی اودبرکت والاجماعت سره يئ؛ نودبنده په زړه کې خيال راځي چې هغه لمونځ نه دی کړی، دې نه پرته په زړه کې خيال راځي چې دنيکۍ نه وروسته انسان ته تکبر کول نه دي پکار، خويوه نشه حاصليږي، مهرباني وکړئ په دې باندې رڼا واچوئ!

جواب: خپل ځان له نورو کمترګڼل په دې طريقې سره دي چې سړی دا ويره وساتي چې زه باوجود دخپل ظاهري نيک عملونونه خدای دې نکړي په څه ګناه باندې ونيول شم اوهغه سړی دالله پاک دعناياتو مرکز جوړشي، دامراقبه که وي؛ نوعجيبه ده، خودپسندي اوتکبريه نه پيداکيږي، باقي ديونيک کارسره خوشاليدل دا يوفطري خبره ده.

ددين او دنيا حقوق

سوال: بخدمت جناب محترم مولاناصاحب! دسلام مسنون نه وروسته عرض دی چې نن سبا زموږ په صنف(کلاس) کې په دې مسئلې باندې هروخت بحث شروع وي چې ددين او دنياحقوق برابر دي،يعنې نه داکم اونه هغه زيات، بلکې زموږ داسلاميات ليکچرر خو تردې ويلي دي چې که چيرې په ګاونډ کې څوک ناروغ دی اوهغه ډاکټرته بوتلل وي اودلته دلمانځه هم وخت دی؛ نولمونځ پريږده اودګاونډي ناروغ حق اداکړه اوډاکټرته مريض بوځه،ياکه موروپلارناروغ وي، بياهم دهغوی خدمت له پاره لمونځ پريښودلی شئ، براه کرم په ذريعه

...بقيه د تيرمخ]... (البحرالرائق ج: ١ ص: ٣٦٥ باب الإمامة)۔

[1] عن عبدالله بن مسعود رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: التائب من الذنب كمن لاذنب له (مشكوة ج: ١ ص: ٢٠٦، باب الإستغفاروالتوبة، الفصل الثالث)۔

داخبار "جنگ" موخبر کړئ چې دين او دنيابرابردي؟ يادين غالب ساتل پکاردي؟ اوهغه کومې موقع دي چيرته چې ددين حکمونه پريږدي اوددنياکارکول بهتروي؟

جواب: يوه موقع هم داسې نه شته چيرته چې ددين کارپريږدي اوددنيا کارکول بهتروي؛ اوربښتياخبره خو داده چې ديومسلمان دخولې نه دين او دنياپه دوو خانوتقسيمول اودهغو په مينځ کې موازنه کول هم غلط دي، مسلمان خوچې ددنياکوم کارهم کوي ددين دمطالبې اود تقاضې مطابق به يې کوي. مثلاً ستاسوذکرشوي مثالونه به واخلو، ددين يوه تقاضادلمونځ کولو ده اوبله تقاضا دمريض ډاکټرته د وړلو، يومسلمان به خپلې دواړه ديني مطالبې جمع کوي،که دلمونځ په وخت کې گنجائش دی اودمريض حالت نازک دی؛ نوهغه مريض دې ډاکټر ته ورسوي بيادې لمونځ اداکړي اوکه دلمونځ وخت قضاکيږي؛ نولومړی به ددې فرض نه فرغيږي. بهرحال دواړه ديني تقاضې دي اوپه دواړو کې د "الاهم فالاهم"، اصولومطابق به ترتيب قائمول وي، يواخيستل او بل پريښودل جهالت دی، داسې که موروپلار داسې بې وسه وي چې دهغوی په پريښودو باندې جومات ته نشې تللی اويوبل دهغوی خدمت والاهم نه وي؛ نو هغه به لمونځ په کورکې کوي، داهم ددين دتقاضې مطابق دی، مختصرداچې يومسلمان چيرې هم ددين په پريښودباندې ددنيا د مقدم کولو جرات نه شي کولی، ځکه ستاسو د ليکچرارې صاحبې فلسفه غلطه ده،هغې ددين صحيح مفهوم ددين اهميت اوددين تقاضو باندې ځان صحيح پوه کړی نه دی.

حضرت شيخ (رحمه الله) سره په وابستگي باندې شکر

سوال: ستاسومبارک تصنيف کړی کتاب "حضرت شيخ الحديث مولانا محمدزکريا مهاجر مدني نورالله مرقده اودهغه خلفاء کرام" (مکمل ۳جلد) مطالعه کوم، حضرت شيخ اقدس قدس الله سره العزيزحالات هم عجيبه دي، خپل خوداحال دی چې حضرت رحمة الله عليه متعلق کتلوسره دخپل ځان نه راته نفرت راځي چې ايامونږ هم انسانان يو؟ اويوه مايوسي خوريږي.

جواب: يوتاثردادی کوم چې تاسوليکلی دی اويوتاثردادی چې هغه بې حده اميدافزا او راحت بخش دی، هغه داچې که چيرې مونږ ددې لائق هم نه وو چې په انسانانوکې يې شميرکړو، خودمالک څومره عظيم احسان او څنگه عنايت اورحمت دی چې زمونږيې داسې مقبول بندگانوسره تعلق جوړکړی دی اوکله چې الله پاک داعنايت پرته له څه استحقاق نه فرمايلی دی؛ نودهغوی درحمت او عنات نه اميددی چې ددې نسبت به عزت ساتو اومونږ ته به دهغه مقبولان الهي ملگرتيا نصيب کړي، ان شاء الله، ثم ان شاء الله!

گرچې ازنيکان نيم ليکن به نيکان بسته ام
در رياض آفرينش رشته گلدسته ام

د دنیا د محبت ختمولو او د اخرت فکر پیدا کولو نسخه

سوال: په دې وخت چې مونږ د کومو مسائلو سره مخامخ یو تاسو ته علم هم دی، د دنیا بې حده محبت او د اخرت نه بې حده غفلت زمونږ زړونه ړانده کړي دي او د حرام، حلال فرق ختمیږي، زیات نه زیات دې د داسې مضامینو اشاعت وشي چې په هغه سره د دنیانه نفرت او د اخرت ترغیب، د اخرت په تیارۍ کې مدد ملاوشي او د حرامو نقصانات او د حلال برکتونه نهایت په تفصیل سره بیان شي، تردې چې حکومت ته دې مشوره ورکړل شي چې داسې سلیبس دې په تعلیمي ادارو، اکیډمیو، ټریننگ سینټرونو، په سرکاري ادارو کې وقتافوقتا دې وښودل شي او دوباره دې ورته ښودل کیږي ځکه چې کوم کس ته د کوم شي ښه علم وي او هغه علم ورته دوباره ښودل کیږي؛ نو کم نه کم هغه به د هغه نزدې نه لرې وي.

جواب: ستاسو مشوره د قدر لائق ده، خو چې کوم اصل مشکل مخې ته راځي هغه دا دی چې زمونږ زړه او دماغ د ایمان په نورسره د منور کیدو په ځای انګریزي ظلمت سره تیاره کیږي، ځکه زمونږ د معاشرې مؤثر خلک او خاندانونه نه یوازې دا چې په صحیح غلط او تور سپین کې فرق هیر کړی دی، بلکې صحیح یې غلط او غلط یې صحیح، تور یې سپین او سپین یې تور ګڼلي دي، که د قرآن او سنت په حواله سره څه خبره ویل کیږي؛ نو زمونږ ذهن هغه نه هضموي، بلکې د خپل شوق مطابق څه نا څه تبدیلي په کې کیږي، د الله تعالی د صریح احکامونه کولو له پاره داسې بهانې راباسي چې ابلیس به هم ورته حیران پاتې شي، د دې مرض اصل علاج دا دی چې په زړونو کې دې دوباره ایمان پیدا کړل شي، داسې ایمان چې هغه د الله تعالی د حکم په مخکې د یو مصلحت پرواه هم ونکړي او د رسول الله ﷺ د اسوة حسنه په مقابله کې بل یو تهذیب او رسم او رواج طرف ته نظر او چتول هم خوښ ونه ګڼي، صحابه کرام رضی الله عنهم فرمایي چې:

" مونږ لومړی ایمان زده کړی دی، له هغه وروسته مو قرآن او سنت زده کړي دي"[1] زمونږ سره قرآن او سنت موجود وي، خو افسوس چې مونږ د ایمان د زده کولو کوشش نه دی کړی، اوس خو شاید د ډیرو ذهنونو نه دا خبره وتلې ده چې ایمان هم د زده کولو شی دی د عوامو له پاره د دې واضحه او اسانه نسخه داده چې د دعوت او تبلیغ په کار کې دې وخت ولګول شي.

---

[1] عبدالله بن عمر وغیرهما تعلمنا الإیمان ثم تعلمنا القرآن فازددنا إیمانا، وانکم تتعلمون القرآن ثم تتعلمون الإیمان (الفتاوی الکبری ج: ٤ ص: ٤٢٣، مسألة فی قول النبی صلی الله علیه وسلم: انزل القرآن علی سبعة أحرف، طبع دارالکتب العلمیة، بیروت)۔

دفاسدو خيالاتو او د بد نظري علاج

سوال: په ماکې يو مرض دادی چې کله ځوک په ګناه کې مشغول وينم؛ نوله دې سره مې زړه هم خفه کيږي او افسوس هم راته کيږي، هغه او ګناه دواړه مې په سترګوکې حقيروي، خوکله چې په خپله رانه ګناه کيږي؛ نونه ويره وي اوحقارت او نه نفرت او نه انکار او نه حيا، هيڅ هم نه وي هو د مخلوق ويره راسره وي، چې که چاته پته ولګيده؛ نوذليل به شم، دده باوجود ګناه پرينبودی نه شم.

جواب: ګناه او ګناهګارنه خفه کيدل خود ايمان علامت دی، تاهم په دې کې دا احتمال چې داکس زمانه حالا او مالا بنه وي، بس ددې استحضار کافي دی، ددې نه په زيات انسان مکلف نه دی.

سوال: فاسد خيالات، ګنده وسوسې، دبدنظري په شان جرمونو ارتکاب کيږي، کله کله فورا پښيمانتيا وي او کله کله پښيمانتيانه بيخي خبرهم نه شي، ډيره خريلوسره، ناڅ ګانې سره، همدغه شان دهرګنده کارنه نفرت دی، ددې دارتکاب کونکونه نفرت دی، خوپه مادبې لذته ګناهونو دارتکاب غلبه وي.

جواب: فاسد خيالات، وسوسې وغيره کوم چې تاسو مرض ګڼئ دامرض نه دی. بلکې غير اختياري اموردي په کوموچې مواخذه نه شته، بلکې مجاهده ده، تاسوچيرته په فارغ وخت کې، مراقبه دعائيه، وکړئ، باوضومخ په قبله کينئ، سترګې اوږبه بنده کړئ او خپل حال دالله تعالى په وړاندې وړاندې کړئ او په زړه کې الله تعالى ته عرض وکړئ چې: ياالله، زما حال ستاپه وړاندې دی، ته قادر مطلق يې، زما حالت بنه کړه او ما په اخرت کې رسوا مه کړې.

سوال: نن سبا زيبائش، عرياني عامه ده، کله چې دڅه ضرورت له پاره وځم؛ نوغيرمحرم باندې نظرپر يوتلو دجرم ارتکاب کيږي، دبدنظري نه بچ کيدل زما په شان کس له پاره ډيره ګرانه ده.

جواب: فورا دې نظر واړول شي[1]، دخيالاتو راتلل که غير اختياري وي؛ نو څه نقصان په کې نه شته، بلکې د هجوم خيالات باوجود په ارادې سره دوباره نه کتل مجاهده ده او ان شاء الله په دې به درته اجر ملاويږي او دې سره دې استغفارهم وکړل شي، ان شاء الله دغلطو خيالاتو او اثراتونه به زړه ووينځل شي.

---

[1] عن بريدة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لعلى: ياعلى!لاتتبع النظرة النظرة، فإنّ لك الأولى وليست لك الآخرة. رواه أحمد والترمذى وأبوداؤد والدارمى (مشكوة ص: ۲٦۹، باب النظر إلى المخطوبة وبيان العورات)

په اسلام کې د ښې خبرې رائج کولو نه څه مراد دي؟

سوال: په "اخبار جهان" کې يوصاحب ديوحديث ذکرکړی دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي چې کوم سړی په اسلام کې يوه ښه خبره قائمه کړي، هغه ته به ثواب ملاويږي اوپه هغه باندې دعمل کولو والا برابر نورثواب به هم ورته ملاويږي "په "اخبار جنګ" مورخه ۷مئ ۱۹۸۲ء کې هم د يومضمون په سلسله کې هم ددې حديث ذکرشوی دی،که داسې يوحديث موجودوي؛ نو خيال دا پيداکيږي چې دقيامت پورې به په هره زمانه کې داسې خلک پيداکيږي، چې دهغوی په خپل ذاتي خيال او قابليت له وجې ډيرښې خبرې په اسلام کې رائج کيدای شي، داسې ددنياختميدو پورې د ښو خبروپه مجموعې سره بالکل يو نوی اسلام په وجودکې راتللی شي او زموږ ايمان دی چې د الله تعالی نه بهتره دښوخبره چاته پته ده؟ هغه دقيامت پورې چې څومره هم ښې خبرې کيږي ټولې يې په اسلام کې شاملې کړې اودحضورپاک ﷺ په زمانه کې يې اسلام مکمل کړ اوحضورپاک ﷺ اودحضورپاک ﷺ صحابه کرامو رضي الله عنهم هم دبهترنه بهتره طريقوباندې عمل وکړو او زموږ له پاره يې يوه نمونه پريښوده، ايادنن د دور يو مفکر دصحابه کرام رضي الله عنهم نه د بهترعبادت طريقه پيدا کولو قابليت لرلی شي؟ اياڅه ښې خبرې داسلام مکمل کولو په وخت پاتې شوې دي، چې هغه نن ايجادشوي دي، لهذا دا رائج کول د ذکرشوي حديث مطابق به ثواب وي.

جواب: داحديث په مسلم (ج:۱ص:۳۲۷) کې دی[1] اوتاسوته چې په دې کې کوم شک پيدا شوی و هغه دحديث مفهوم دنه پوهيدو له وجې دی په صحيح مسلم کې ددې حديث کيسه ذکرده، چې دهغه خلاصه داده چې په يوه موقع باندې حضورپاک ﷺ يوڅوحاجت مندو ته دصدقې ورکولو ترغيب کړی و، يوانصاري د درهمويوه غټه تروړه راوړه، هغه ته په کتلو باندې نورخلکوهم په صدقې ورکول شروع کړل، په دې باندې حضورپاک ﷺ ارشادفرمايلی و، لهذاپه دې حديث کې "ښې خبرې" نه مراد دی هغه نيک کار دکوم چې شريعت ترغيب ورکړی دی، چې دهغه رواج په مسلمانانوکې پاتې نه دی، ددې برعکس د "بدوخبرو" رواج قائمولووالاباندې به خپله هم وبال وي اودنوروعمل کولووالاهم اودزمانې دخرابيدو له وجې د نيکۍ ډير کارونه خلک هيروي اودهغه رواج ياختم شي ياکم شي اوپه ورو ورو ډيرې بدۍ په اسلامي معاشره کې پيداکيږي، مثلاً: ږيره پريښودل نيکي ده، په اسلام کې واجب ده،

---

[1] دحديث عبارت دادی: عن المنذربن جرير عن أبيه قال: كناعند رسول الله صلى الله عليه وسلم ....فجاء رجل من الأنصار بصرة كادت كفه تعجزعنها .... فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سنّ سنة حسنة فله أجرهاوأجرمن عمل بها بعده ...إلخ (صحيح مسلم ج: ۱ ص: ۳۲۷، باب الحث على الصدقة ولوبشق تمرة ...إلخ)

درسول پاک ﷺ سنت مبارک دي، اسلامي نښه ده اوډېره خريل ګناه ده، بدي ده، حرام ده. خوبه مسلمانانو کې داګناه ډېره داسې عامه شوې ده چې په دې باندې څوک بدهم نه وايي اوډېرخلک خوداګناه هم نه ګڼي، بلکې ددې برعکس ږيره پرېښودل عيب اوبې عزتي ګڼل کيږي. بس کوم خلک چې ږيره رواج جوړ کړي، هغه ته به خپله هم ثواب ملاويږي اوکوم خلک دهغه درواج په نتيجه کې هغه نيکي خپله کړي، دهغه ثواب به هم هغه ته ملاويږي، ددې برعکس کوم کس چې دډېرې خريلو رواج قائم کړي هغه ته به دخپل دهغه حرام کارهم ګناه ملاويږي اوله هغه وروسته چې څومره خلک دقيامت پورې ددې حرام کارمرتکب وي، دهغوی هم ، په حديث شريف کې دي چې په دنياکې څومره قتلونه هم چې په ناحقه کيږي، دادم عليه السلام زوی قابيل ته دهريوقتل يوه برخه ملاويږي، ځکه چې هغه لومړی انسان و چې هغه دقتل بنياد ايښی و[1]. الغرض! په حديث کې چې دکومې ښې خبرې يانيکۍ رواج ورکولوفضليت ذکرشوی دی، دهغه نه هغه شی مراد دی کومې ته چې الله او دهغه رسول پاک ﷺ نيکي وايي.

د تکبر علاج

سوال: يوسړی چې دروژې او لمونځ پابنددی، حج يې هم کړی دی اوپه خلکوباندې احسان کوي خواحسان کولوباندې واپس کول اوپه دې باندې داخواهش لرل چې په چاباندې مې احسان کړی چې هغه دهغه پوښتنه کوي، پرته له تحقيق نه په اوريدونکوخبروباندې عمل کوي، دنورو بدوايي، په نورو کې عيب راباسي، خپل اودخپلې ښځې بچيو اودلورخاوندنه سوادهغه په نظرکې ټول خلک دروغژن دي، دخپلې بزرګۍ اودزړه دصفايي صفت په خپلې ژبې سره کوي، خپله لوراو دلور خاوند يې پخپله خپل کورکې ساتلي دي، خوخپل زوی ته دخسرګنۍ نه دنفرت کولو تلقين کوي، زوی ته په انګورباندې دسختي کولو وايي اوانګورته داسې خبره کوي، لکه چې هغه ورته ډېره ګرانه وي، الزام لګول په هغه کې دي.

جواب: ځينې خلک دتکبرپه مرض کې اخته وي اودهغه مرض دا علامات دي کوم چې تاسو ليکلي دي که هغه سړی دنورو بد وايي؛ نوبه بدي کولو کې تاسوهم څه نه دي پرېښې، انسان ته دنورو دعيبونوپه ځای په خپلو عيبونوباندې نظر ساتل پکاردي، داد الله پاک رحم او کرم دی په موږ چې هغه دټول پرده پټه ساتلې ده، خپل عيبونوباندې سوچ کول اود الله پاک په رحم اوکرم باندې شکرکول هم دتکبر علاج دی.

---

[1] عن عبدالله بن مسعود قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لاتقتل نفس ظلما إلا كان على ابن آ دم الأوّل كف من دمها لأنه كان اوّل من سنّ القتل(تفسيرابن كثير،سورة المائده ج: ٢ ص:٥٢٣ طبع رشيديه)

❖ دخوب حقیقت اوتعبیر ❖

سوال: ستاسونه دیوې داسې مسئلې پوښتنه کول دي چې زماپه ذهن کې له ډیرې مودې راهیسې موجوده ده اوهغه داده چې
الف دخوب په شریعت کې څه حیثیت دی؟
ب ایاداصحیح ده چې ځینې خوبونه بشارت (زیري) وي اوځینې خوبونه شیطاني وسوسو سره پیدا کیږي؟
ج له دې پرته داهم چې دخوب تعبیرزموږ دعلماوو کرامو یادیوبل چانه معلومولی شو؟

جواب: خوب شرعاحجت نه دی[۱]، ښه خوب دمؤمن له پاره زیری لري، دهغه تعبیرله یو پوه، نیک انسان نه معلومول پکاردي، چې هغه دتعبیرونوپه فن کې ماهروي.[۲]

دحضورپاک ﷺ په خوب کې د زیارت حقیقت

سوال: تیرو ورځوکې زمادیودوست سره دخبروپه دوران کې هغه وویل چې حضورپاک ﷺ چیرې هم یوصحابي رضی الله عنه یاداازواج مطهراتو رضی الله عنهن په خوب کې تشریف نه و راوړي؛ نوڅوک دادعوه نه شي کولی چې حضورپاک ﷺ هغه ته په خوب کې تشریف راوړی دی، دې خبرې سره موږ پریشانه یو چې ایابیاچې موږ څه وایوچې دفلاني بزرګ په خوب کې حضورپاک ﷺ تشریف راوړ ی دی، ترکومې پورې ریښتیادي؟

جواب: ستاسو ددوست داخبره غلطه ده چې حضورپاک ﷺ چیرې هم دیوصحابي په خوب کې تشریف نه دی راوړی، دصحابه کرام رضی الله عنهم په زمانه کې ډیرواقعات موجود دي، په خوب کې د حضور پاک ﷺ زیات کول حق دي، په صحیح حدیث کې دحضور پاک ﷺ ارشادمبارک دی:

"من رانی فی المنام فقدرانی، فأن الشیطان لایتمثل فی صورتی، متفق علیه."(مشکوة ص:۳۹۴).

ترجمه: "چاچې زه په خوب کې ولیدم هغه په ریښتیازه ولیدم، ځکه چې شیطان زماپه شکل کې نه شي راتلی."(صحیح بخاری وصحیح مسلم).

---

[۱] إن الرؤیامن غیرالأنبیاء لَایحکم بها شرعًاعلی حال إلّا أن تعرض علی ما فی أیدینا من الأحکام الشرعیة فإن سوغتها عمل بمقتضاها، وإلّا وجب ترکها والإعراض، وإنما فائدتها البشارة أو النذارة خاصة وأما إستفادة الأحکام فلا ...إلخ (الإعتصام للشاطبی ج: ۱ ص: ۲۶۰ بطبع بیروت)۔

[۲] عن أبی رزین العقیلی قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: رؤیا المؤمن جزأ من أربعین جزأ من النبوة وهی علی رجل طائرمالم یتحدث بها فإذاتحدث بها سقطت، قال واحسبه قال ولَا تحدث بها إلّا لبیبًا أو حبیبًا (ترمذی ج: ۲ ص: ۵۲، أبواب الرؤیا، باب ان الرؤیاالمؤمن جزء من ستة وأربعین جزء من النبوّة)۔

له دې حديث شريف نه معلومه شوه چې كوم خلک په خوب كې د حضورپاک ﷺ د زيارت كولو منكران دي، هغه د دې حديث شريف نه ناخبره دي، په خوب كې د زيارت شريف واقعات دومره بې شميره دي چې له هغو انكار ممكن نه دى

په خوب كې قيامت ليدل

سوال: زه كم نه كم يوه مياشت يا دوه مياشتې بعد هرځل په خوب كې د قيامت ورځ وينم او خپل ځان په نقصان كې وينم، مخكې ورځو كې مې يو حيرت انګيزا و دغم والا خوب وليد، ګورم چې په خلكو كې شورجوړ دى، زه ډير ويرېدونكى يم او يوسور رنګ موټردى، چې په هغه كې زموږ د كالونى عالم ناست دى، زما يوتره هم له هغه سره ناست دى، هغه زما په خواكې تيرشول. ما د ناستې له پاره هغه عالم ته ډيرمنت وكړ. خو هغه زه ديو درياب په غاړه پرېښودم چې هلته د قيامت ورځ وه او په موټركې يې پرې نه ښودم، تره مې هم ورته زماله پاره ډيرمنت وكړ چې هغه ته د ناستې له پاره ځاى وركړه، خو هغه وويل چې دا ډير ګناه ګاردى ځكه هم هلته يې پريږده، ما د موټرپسې وروسته وكتل او ښه مې وژړل، د دې نه مخكې هم ما په ډيرو خوبونو كې قيامت ليدلى دى، تاسو ته دا درخواست دى چې زه څه وكړم؟ څه حل وفرمايئ، په دې خوب كې د قيامت نه څه مراد كيداى شي؟

جواب: په خوب كې د قيامت منظرليدل ښه خبره ده، خو د الله تعالى د رحمت نه مايوس كيدل نه دي پكار. تاسو د الله تعالى ديو نيک بنده سره تعلق پيدا كړئ، ان شاء الله ستاسو د پريشانئ حالت به ختم شي

په خوب كې د مور و پلار د ناراضګي مطلب

سوال: زما مور و پلار مړه شوي دي. د هغه وروسته چې كله ما ته خوب راغلي، زما مور و پلار په نه پيژندګلو روح سره زما په خوب كې راځي، د هغو روحونو مسلسل په خوب كې راتلل زه ذهني ډول پريشانه كړى يم. كله زموږ پلار په څه باندې خفه ښكارېږي، مورږ شپږ خويندې او درې ورونه يو. مولاناصاحب! خلک وايي چې "څوک په كوركې وفات كيدو والا دي؛ نو دا روحونه د مړكيدو والا د ځان سره بوتلو له پاره راځي "خو زه خو د دولس مياشتو نه د خپل مور و پلار روحونه ديو غير روح سره په خوب كې وينم، زه باقاعده پنځه وخته لمونځ كوم، تلاوت هم كوم، ثواب هم د هغوى او ټولو روحونو ته وراندې كوم، د خداى له پاره د دې جواب ضرور راكړئ. زه په سوچ سوچ سره ډيره پريشانه شوې يم.

جواب: دا خيال بالكل غلط دى چې كه څوک مړكيدو والا وي؛ نو وفات شوي خلک د مړكيدو والا له پاره راځي. تاسو ته چې په خوب كې د مور و پلار ليدل په كثرت سره كيږي، دا ستاسو د ډير محبت علامت دى، خلک خو د خپل مور و پلار په خوب كې د ليدلو له پاره مړه شو او تاسو

دخپلې کم عقلي له وجې پریشان یئ ستاسو دپلار خفه لیدل هم ستاسو دخلکو د اصلاح او تربیت له پاره دي، بهرحال تاسو خلکو ته په دې سره پریشان کیدل بالکل نه دي پکار، البته د شریعت خلاف کارونه ترک کول پکار دي او دخپل مور وپلار له پاره داستغفار دعا کول پکار دي.

په خوب کې د حضور پاک ﷺ زیارت کول ضروري نه دي

سوال: زه دحضورپاک ﷺ په خوب کې دیدار کول غواړم، طریقه یا وظیفه به څه وي؟

جواب: په خوب کې دیدار کول ډیر زیات ښه دي، خو که چاته په ټول عمر کې نه وي شوی، هغه دحضورپاک ﷺ په حکمونو باندې پوره پوره عمل کوي، ان شاء الله معنوي تعلق هغوی ته حاصل دی او هماغه مقصود اعظم دی او ددې طریقه دسنتو اتباع کول او په کثرت سره درود شریف ویل دي

د مذهب نه باغي ذهن والا خوب او دهغه تعبیر

سوال: یوې ماشومې دخپل اوږده او عجیبه خوب ذکر کړی و، چې هغه کې په طبیعت کې د جذباتو له وجې شک، الحاد او داعمال صالحه نه د بې رغبتۍ تذکره کول په یو خوب کې بیان شوه، په کوم کې چې په عالم برزخ کې دروحونو په خپل مینځ کې ملاویدل، دملائکو سره خبرې او دالله تبارک وتعالی دتجلیات او نوراني پردو کې زیارت او دالله رب رحیم مهربان ذات سره شرف هم کلامي حسین او ښکلې منظرو راندې شوی و، په دې باندې درته ځوخبرې لیکم چې دخوبونو ددنیا څه خاکه هم مخې ته راشي او ذکر شوي خوب دڅه تعبیري اړخونو ذکر هم وشي.

جواب: لورې! زما سره ددو مره اوږدو خطونو دلوستلو له پاره وخت نه وي، مګر ستا خط مې ددې باوجود دشروع نه واخله تر اخره پورې ولوست، اول په دې پوه شه چې په خوب کې دبنده خیالات کوم چې په تحت الشعور او لاشعور کې پټ پراته وي په مختلفو صورتونو کې متشکل شي، ددې له وجې داپته لګول چې کومې برخې اصلي واقعه ده او کوم ذهني پیداوار دی ډیر مشکل شي.

دویمه داخبره مخې ته ساتل پکار دي چې دخوب کوم اجزاء چې دبنده دذهني خیالاتو نه ماوراء وي هغه هم دتعبیر محتاج وي او له هغه نه مراد ظاهري مفهوم نه وي.

دریمه خبره داپه ذهن کې ساتل پکار دي چې مابعد الموت (قبر او حشر) حالات په دې دنیا کې په مکمل ډول ظاهریدای نه شي، نه په بیداري کې او نه په خوب کې، ځکه چې زموږ ددې ژوند پیمانه دهغه متحمل کیدای نه شي؛ نوځکه په خوب کې چې دمابعد الموت کوم مناظر ښودل کیږي هغه یوو ړوکې شان نظاره وي

په دغو دریو خبرو باندې دښه پوهیدو وروسته په خوب باندې غورو کړئ، ستاذهن دمذهب نه باغي او خدای نه منکر و، له مرګه وروسته دژوند قائل نه و، ددې له وجې الله تعالی تاته په خوب کې دهغه ژوند په باره کې (ستاسو دقوت برداشت رعایت ساتلو سره) څه وړې وړې نظارې

وښودلې. نيا چې دې د کوم پوستې افس خبره کړې وه له هغه نه مراد دعااواستغفاراوايصال ثواب دی، کوم چې د ژونديوله طرفه دمړيوله پاره کيږي اوروحونوپه خپل مينځ کې په ګپ شپ کې ليدل، ددې حقيقت طرف ته اشاره وه، چې دمسلمانانودروحونوهلته ملاقات کيږي اودفرښتوسره ستاخبرې او رب اللعالمين سره دملاقات له پاره ستاتګ دې طرف ته اشاره وه چې داهل ايمان سره ډيرد شفقت اومحبت معامله کيږي اودلمونځ، روژې اوتلاوت په باره کې سوالات په دې خبرې باندې خبردار و، چې هلته همدغه شيان پکارراځي، کوم چې موږ دلته د بيکارې شغل ګڼو اودالله تعالی له طرفه داسې ويل چې ، ،ته څنګه يې؟په دې باندې ستاسو په الفاظوسره په ماباندې وجدشان راغی، چې زه تاسوته ويلی نه شم چې په دې اواز کې څومره نرمي اومحبت وي اه! هغه خوږ او مهربان اواز ربښتيا دحق تعالی شانه سره دخبرو دخوږوالي اودهغه دلذت کيفيت بيانولوله پاره الفاظ نه شته، داتاسوته لړه شان نظاره وښودل شوه، چې په کلام الهي څنګه خونداوتاثيردی؟ دالله تعالی دهغه مقبولوبندګانوبه څه حال وي چاته چې به الله تعالی دهم کلامي شرف ورکوي، الله تعالی دې يوازې په خپل لطف اويوازې په خپل فضل سره موږ ته هم دالوی دولت نصيب کړي.

دحق تعالی دديدارکوم کيفيت چې تاسوقلمبندکړی دی هغه يوازې يووړوکی شان تمثيل و، ګڼي که دټولې دنيادميندومينه رايوځای شي اودپوره کائنات حسن اوجمال هم په دې کې شامل شي؛ نوبيابه هم دهغه ذات پاک ادنی مخلوق وي، دمخلوق دخالق سره څه نسبت دی؟ اودهغه بې مثاله اوچت ذات څه مثال؟ په هرحال داټولې نظارې ستادذهني پيمانې مطابق وې اوتاته په انکارخدا باندې خبرداری درکول و، چې ددې هرڅه ليدونه وروسته به هم ته دخدای نه انکارکوې، اوس به زه تاسوته داعرض وکړم چې ستاسوداخوب ډيرمبارک دی اوپه دې کې تاسوته خبرداري درکړل شوی دی چې دخپل ژوندطريقې بدلې کړئ اودالله تعالی سره دملاقات په تياري کې مشغوله شه، دځوانه کيدونه وروسته چې ستانه په حقوق الله اوحقوق العبادکې کومې کوتاهۍ شوې دي اوپه عبادت کې درنه سستي شوې ده له هغو نه توبه کړه اوددې ټولوشيانوتلافي وکړه اوالبته داخبره ياد وساتئ چې خوبونوسره نه څوک ولي جوړيږي اونه دالله تعالی دقرب ذريعه جوړيږي، ددې له وجې خوب ته دې څه اهميت ورنکړل شي، بلکه دبيداري اعمال، اخلاق، دعقائدوصحيح کول او دالله اودرسول ﷺ مطابق جوړولو باندې دې پوره توجه اوهمت ولګول شي، زماددې ټولو خبرو اولنۍ خلاصه داده چې د مابعد الموت کومې نظارې تاسوته ښودل شوې دي دهغو حقيقت هغومره نه دی څومره چې تاسوته ښودل شوې دي. دهغه ځای څومره حالات چې ستاسوپه پوه کې راتلی شي هغه ټول رسول اللهﷺ بيان فرمايلي دي. ددې نه زيات دهغه ځای حالات په پوهه کې راتلی نه شي، ترڅو پورې چې هلته تګ اودهغې مشاهده ونکړل شي، بهرحال ستاسوفرض دي چې اوس دخپل ژوند لاره بدل کړئ. چې کله تاسوددې ځای نه لاړ شئ؛ نوستاسوشميره په ((مومنات قانتات))

کې وشي او ودې له پاره ضروري ده چې د يوشيخ متبع سنت سره اصلاحي تعلق قائم کړئ او د هغه د هدایاتو مطابق ژوند تیر کړئ والله الموفق'

❖ د نومونو سره متعلق ❖

د بچيو د نومونو کيښودلو طريقه

سوال: د مسلمان بچي نوم تجويز کولو په وخت د قرآن شريف نه د نوم حروف اخيستل او د بچي د نوم د حروفو اعداد او د تاريخ پيدايښ اعداد په خپلوکې د ملاوولو سره د نوم کيښودلو طريقه څومره حده پورې صحيح ده؟ د بچي د نوم تجويزکولو صحيح اسلامي طريقه څه ده؟ د قرآن او سنت په رڼا کې يې وښيئ.

جواب: د قرآن او سنت په علم الاعداد باندې د اعتماد کولو اجازه نه شته، لهذا دا طريقه غلطه ده[1] د نوم کيښودلو صحيح طريقه داده چې د الله تعالى د اسماء حسنى او د نبي کريم ﷺ د اسماء النبي طرف ته د نسبت کولو والا نومونه دې کيښودل شي، هم داسې دې د صحابه کرامو رضي الله عنهم او د خپلو بزرګانو په نومونو دې نومونه کيښودل شي.[2]

په نومونو کې تخفيف کول

سوال: زما پوره نوم عبدالقادر دی، خوپه تعليمي سندونوکې ماته قادر ليکل شوي دي، چې زما له پاره ډيره د پريشانۍ مسئله ده او قادر نه عبدالقادر جوړول ډيره مشکله طريقه ده؛ نو ځکه زه خپل نوم هم قادر کيښودل غواړم په عام ډول خلک ما هم د قادر په نوم سره مخاطب

---

[1] ولاً اتباع قول من ادّعى علم الحروف المتهجيات لأنه فى معنى الكاهن انتهى ومن جملة علم الحروف فال المصحف حيث يفتحونه ونظرون فى أول الصفحة اى حرف وافقة وكذا فى سابع الورقة السابعة فإن جاء حرف من الحروف مركبة من تخشلاكم حكموا بانه غيرمستحسن وفى سائرالحروف بخلاف ذالك وقدصرّح ابن العجمى فى منسكه وقال: لا يأخذالفال من المصحف ...إلخ (شرح الفقه الأكبر ص: ۱۸۳، لا يأخذالفال من المصحف، طبع مجتبائى دهلى)۔

[2] عن ابن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن أحب اسمائكم إلى الله عبدالله وعبدالرحمن (صحيح مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۶، كتاب الأدب، باب النهى عن التكنى بأبى القاسم وبيان مايستحب من الأسماء) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: سمّوا بأسماء الأنبياء ولا تسمّوا بأسماء الملائكة (فيض القديرشرح جامع الصغير ج: ۷ ص: ۵۵۳ طبع بيروت) أيضًا: عن أبى وهب الجشمى وكانت له صحبة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: تسموا بأسماء الأنبياء، أحب الأسماء إلى الله عبدالله وعبدالرحمن ....إلخ (سنن أبى داؤد، ج: ۲ ص: ۳۲۰، كتاب الأدب، باب فى تغيير الأسماء)۔

کوي، خوبل طرف دا نوم دخدای صفت دی، ددې نوم څه صفات دي؟ ایا دا نوم زه کیښودلی شم؟
جواب: القادر دالله تعالی پاک نوم دی او دعبدالقادر معنا «دقادر بنده» او کله چې د عبدالقادر په ځای یوازې قادر وویل شي؛ نو ددې معنا دا شوه چې دبنده نوم دالله پاک په نوم باندې کیښودل شو اوددې ګناه کیدل بالکل واضحه دي[1].

حضرت مفتي محمدشفیع په، معارف القرآن، جلد ۴ صفحه ۱۳۲کې لیکي

افسوس دی چې نن سبا عام مسلمانان په دې غلطي کې اخته دي. څه خلک خوهغه دي چې هغوی اسلامي نومونه کیښودل هم پریښي دي، ددوی دشکلونو خومخکې هم مسلمان ګڼل مشکل وو. دنوم نه به پته لګیده، اوس نوي نومونه په انګریزي طرز سره کیښودل کیږي، دنجونو نومونه داسلامي ښځودنومونه دطرز نه خلاف خدیجه، عائشه، فاطمه، په ځای نسیم، شمیم، شهناز، نجمه، پروین شول، ددې نه زیات دافسوس خبره داده، چې دکومو خلکو اسلامي نومونه دي عبدالرحمن، عبدالخالق، عبدالرزاق، عبدالغفار، عبدالقدوس وغیره په دې کې دتخفیف دا غلطه طریقه اختیار شوه چې یوازې اخري لفظ دهغه دنوم په ځای اخیستل کیږي، درحمن، رازق، غفار خطاب انسانانوته ورکول کیږي اوددې نه زیات دغضب خبره داده چې، قدرت الله، ته. الله صاحب او قدرت خدا، ته د، خداصاحب، نوم اخیستل کیږي، داټول ناجائز حرام او ګناه کبیره ده، خومره ځل چې دا لفظ اخیستل کیږي هم دهغه برابر دګناه کبیره ارتکاب کیږي اوداوریدلو والاهم دګناه نه خالي نه پاتې کیږي.
داګناه بې مزې او بې فائدې داسې ده چې دا زموږ په زړګونو ورونو دخپلې شپې او ورځې مشغله جوړه کړې ده او هیڅ فکر نه کوي چې ددې لږ شان حرکت انجام څومره خطرناک دی.

نومونه صحیح نه ادا کول

سوال: زموږ په معاشره کې دنجونو مونه ددوی دپلارانو سره منسلک وي، لکه: رضیه عبدالرحیم، فاطمه کلیم وغیره، ددوی تعلیمي سندونه هم په دې نومونو سره وي له واده وروسته ددوی نومونو سره ددوی دخاوندانو نومونه مثلاً: رضیه رحیم په ځای رضیه جمال، فاطمه کلیم په ځای فاطمه کاشف، خدای دې نه کړي که خاوند مړ شو؛ نو بیا دا نومونه بدلیږي، ددې نومونو شرعي حیثیت څه دی؟
جواب: دپلار نوم یا دَ خاوند نوم یوازې دپیرند ګلوله پاره وي، دبچي چې ترکومې پورې واده نه وي شوی ترهغه وخت پورې دهغې شناخت، دخترفلاني، سره کیږي او له واده وروسته، زوجه

---

[1] ومن قال لمخلوق: یاقدوس، أولقیوم أوالرحمن أو قال أسماء من أسماءالله الخالق کفر، انتهی وهویفید أنه من المخلوق یاعزیز ونحوهم، یکفرأیضًا، إلّا إن أراد بهما المعنی اللغوی، والأحوط أن یقول: یاعبدالقدیر، یاعبدالرحمن (شرح فقه الأکبر ص: ۲۳۸، طبع مجتبائی دهلی)۔

فلاني، سره، په شرعي ډول، دختر فلاني، ويل هم صحيح ده او، زوجه ـ ـي، ويل هم

دبچيو غير اسلامي نومونه كيښودل

سوال: نن سبا ډير خلک دخپلو بچيو نومونه داسلامي نومونو (يعني کوم نومونه چې به مخکې خلکو كيښودل) مطابق نه ږدي، ايا په دې کې ګناه نه شته؟

جواب: داولاد په حقونو کې يو حق داهم دی چې دهغه نوم دې ښه كيښودل شي. ځکه د مسلمان په خپل اولاد باندې غيراسلامي نوم كيښودل بد دي [۱]

آسيه نوم كيښودل

سوال: زمانوم اسيه خاتون دی او زه د ډيرو خلکو نه په اوريدو اوريدو تنګه راغلم چې ددې نوم معنا غلطه ده او دا نوم كيښودل هم نه دي پکار.

جواب: خلک غلط وايي، اسيه نوم صحيح دی، په عين او صاد سره عاصيه، نوم غلط دی او ددې دواړو په معنا کې دځمکې او اسمان فرق دی. [۲]

محمد احمد نوم كيښودل څنګه دي؟

سوال: ايا محمد احمد دماشوم نوم كيښودلی شو؟

جواب: هيڅ حرج په کې نه شته. [۳]

محمد يسار نوم كيښودل

سوال: مادخپل زوی نوم محمد يسار ايښی دی، ايادانوم صحيح دی؟

جواب: دا نوم صحيح دی. د ډيرو صحابه وو نوم و [۴]، والله اعلم!

---

[۱] عن أبي الدرداء قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: انكم تدعون يوم القيامة بأسماء أبائكم، فأحسنوا أسمائكم (سنن أبي داؤد ج: ۲ ص: ۳۲۰، باب في تغيير الأسماء، طبع سعيد)۔

[۲] عن ابن عمر أنه ابنة لعمر كانت يقال لها عاصية فسمّاها رسول الله صلى الله عليه وسلم جميلة (صحيح مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۸، كتاب الآداب، باب إستحباب تغييراللإسم القبيح إلى حسن، وشامى ج: ٦ ص: ٤١٨،باب الإستبراء وغيره،فصل فى البيع، أبوداؤد ج:۲ ص: ۳۲۸ كتاب الأدب، باب فى تغيرالإسم القبيح)

[۳] عن جابر بن عبدالله أن رجلا من الأنصار ولد له غلام فأراد أن يسمّيه محمدًا فأتى النبى صلى الله عليه وسلم فسأله فقال: أحسنت الأنصار تسمّوا بإسمى ولَا تكنوا بكنيتى (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰٦) أيضًا: فلاينافى أن إسم محمد وأحمد أحب إلى الله تعالى من جميع الأسماء فإنه لم يخترلنبيه إلّا ماهو أحب إليه، هذا هوالصواب (فتاوى شامى ج: ٦ ص: ٤١٧)۔

[۴] فقد ثبت أن النبى صلى الله عليه وسلم كان له غلام إسمه رباح، ومولى إسمه..[بقيه په راروانه صفحه.

عارش نوم کیښودل صحیح نه دي

سوال: زما د زوی نوم عارش دی، ټول وایي چې دا نوم صحیح نه دی؛ نو ایا نوم بدل کړم؟ او د عارش معنا هم وښیئ!

جواب: عارش او عامرش فضول نومونه دي، ددې په ځای محمد عامر نوم کیږدئ.[1]

جمشید نوم کیښودل

سوال: زما نوم جمشید حسین دی، ایا زما موجود نوم صحیح دی؟

جواب: دا نوم صحیح دی، د بدلولو ضرورت نه شته.

حارث نوم کیښودل

سوال: ایا حارث اسلامي نوم دی؟ او ددې لفظي معنا څه ده؟

جواب: حارث صحیح نوم دی، ددې معنا ده: زمینداري کولو والا، محنت کولو والا.[2]

سوال: زما د زوی نوم حارث دی او ماته د حارث نوم متعلق دا پته لګیدلې ده چې دا نوم د شیطان د نومونو څخه دی؛ نو ایا ددې په پته لګیدو وروسته نوم بدلولی شو؟

جواب: نه! صحیح نوم دی، د تبدیلولو ضرورت نه شته.[3]

خزیمه نوم کیښودل

سوال: په تبلیغي نصاب کې یو نوم زینب بنت خزیمه مې وویلو خزیمه زما خوښ شو، تاسو نه دا معلومول دي چې د خزیمه مطلب څه دی؟ ایا دا دیو صحابي نوم دی؟ ایا دا نوم زه په خپل

...بقیه د تیرمخ]... یسار فإقراره صلی الله علیه وسلم هذین الإسمین یدل علی الجواز (تکملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ٢١٢)۔

[1] (تتمة) التسمية بإسم لم یذکره الله تعالی فی عبادة ولا ذکره رسول الله صلی الله علیه وسلم ولایستعمله المسلمون تکلموا فیه، والأولی أن لایفعل (فتاوی شامی ج: ٦ ص: ٤١٧) أیضًا: بزازیة علی الهندیة ج: ٦ ص: ٣٧٠ کتاب الکراهیة)۔

[2] المفردات فی غریب القرآن للأصفهانی ص: ١١٢ طبع نورمحمد)۔

[3] ځکه چه د متعدد صحابه کرامو دا نوم وه مثلاً، حارث بن انس، حارث بن خزیمه وغیره عن أبي وهب الجشمي وکانت له صحبة قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: تسموا بأسماء الأنبیاء وأحب الأسماء إلی الله عبدالله وعبدالرحمن، وأصدقها حارث وهمام وأقبحها حرب ومرة (أبوداؤد ج: ٢ ص: ٣٢٠، باب فی تغییر الأسماء، طبع ایچ ایم سعید)۔

بچي کيښودلی شم؟

جواب: خزيمه د ډيرو صحابه کرامو رضي الله عنهم نومونه وو، په دې کې خزيمه بن انصاري رضي الله عنه مشهوردی، چې دهغه لقب ذوالشهادتين دی (يعنی دهغه يوه ګواهي ددوو سړيو برابر ده).[1]

د خپل نوم سره د خاوند نوم کيښودل

سوال: که يوه ښځه دخپل نوم سره دخپل خاوند نوم ولګوي؛ نو دا څنګه ده؟

جواب: هيڅ حرج په کې نه شته، انګريزي طرز دی.[2]

ايا دبچيو نومونه تاريخي پيدايښ سره کيښودل شي؟

سوال: ايا دبچيونومونه دتاريخ پيدايښ په حساب سره کيښودل پکاردي؟ عدد وغيره ملاوولوسره بهتر اوښه معنا والانومونه کيښودل پکاردي؟ داسلام په رڼاکې جواب راکړئ!

جواب: عددملاوولوسره نوم کيښودل فضول شی دی، دمعنا اومفهوم په لحاظ سره نوم ښه کيښودل پکاردي[3] البته تاريخي نوم کيښودل چې دهغه په ذريعه دپيدايښ کال محفوظ شي صحيح دی.

د((محمد))لفظ دخپل نوم جزء جوړول

سوال: شرعي اعتبارسره ايا د((محمد)) لفظ خپل نوم سره لګول صحيح دي اوکه نه؟ ځينې خلک وايي چې که دانوم په ځمکه باندې ليکل شوی وغورځيږي؛ نوايا ددې بې ادبي نه

---

[1] مثلًا: خزيمة بن اوس بن زيد........ ذكره موسى بن عقبة فيمن شهد بدرًا، خزيمة بن ثابت بن الفاكة .... الأنصارى الأوسى....... من السابقين الأوّلين شهد بدرًا وما بعدها........ روى الدارقطنى من طريق أبى حنيفة عن حماد عن إبراهيم عن أبى عبدالله الجدلى عن خزيمة بن ثابت ان النبى صلى الله عليه وسلم جعل شهادته شهادة رجلين ......خزيمة بن ثابت الأنصارى آخر روى عساكر فى تاريخه من طريق الحكم بن عيينة أنه قيل له أشهد خزيمة بن ثابت ذوالشهادتين الجمل.......ومات ذوالشهادتين فى زمن عثمان خزيمة بن ثابت السلمى، خزيمة بن جزى بن شهاب العبد...إلخ (الإصابة فى تمييزالصحابة ج: ١ ص: ٤٢٥، ٤٢٦، باب خ، ز، طبع دارالمعرفة بيروت)۔

[2] التسمية بإسم لم يذكره الله تعالى فى عبادة ولَا ذكره رسول الله صلى الله عليه وسلم ولايستعمله المسلمون تكلموا فيه، والأولى أن لايفعل (عالمگيرية ج: ٥ ص: ٣٦٢، الباب الثانى والعشرون فى تسمية الأولاد وكناهم والعقيقة)۔

[3] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: سموا بأسماء الأنبياء ...إلخ (فيض القدير ج: ٧ ص: ٣٥٥٣) أيضًا: عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن أحب الأسماء إلى الله : عبدالله وعبدالرحمن (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٦، باب النهى عن التكنى بأبى القاسم وبيان ما يستحب من الأسماء)۔

کیږي؟ او ایا دا خپل نوم سره ونه لګول شي؛ نو بهتره به وي؟

جواب: د نبي کریم ﷺ نوم مبارک خپل نوم سره لګول صحیح دي،[۱] بلکې که د نبي کریم ﷺ په نوم مبارک باندې د ماشوم نوم ((محمد)) کیښودل شي: نو ددې فضیلت په حدیث کې راغلی دی[۲] دا پاک نوم په ځمکه باندې غورځول بې ادبي ده، چیرته چې ملاوشي؛ نوادب او احترام سره دې اوچت کړل شي اوپه اوچت ځای دې کیښودل شي چیرته چې د بې ادبي ویره نه وي.

د چا د نوم سره د ((محمد)) لفظ له پاسه ,,ص،، لیکل

سوال: هغه خلک چې د هغوی د نومونو نه مخکې یا وروسته ((محمد)) راځي، د محمد له پاسه وړوکی ((ص)) لګوي، اخریلې؟ په حقیقت کې ((ص)) مختصرا د محمد صلی الله علیه وسلم نښانده ي کول دي.

جواب: د انحضرت ﷺ د نوم مبارک نه سوا د بل چا په نوم باندې د ((ص)) علامت لیکل نه دي پکار په کومو نومونو کې چې لفظ محمد استعمالیږي، هغه ددې نومونو جز وي، د انحضرت ﷺ د نوم نامي حیثیت د هغه نه شي کیدای.[۳]

محمد نوم باندې د (ص) نشان لګول

سوال: ایا د محمد نوم سره ((ﷺ)) یا ((ص)) لیکل ضروري دي؟ ما اکثر د محمد نوم سره ((ص)) لیکل شوی لیدلی دی، که لیکل ضروري دي؛ نو ایا داسې هم چې د روزنامه جنګ اخبار د فلمي صفحې په اشاعت کې فلم محمد بن قاسم په محمد له پاسه هم ((ص)) لګیدلی و، نعوذبالله ددې معنا دویمه راوځي دا ولې؟

جواب: د محمد ﷺ نوم مبارک اوریدو سره درود ویل ضروري دي[۴] او په قلم سره لیکل ډیر ښه خبره ده[۱] خو چې کله دا نوم مبارک د یو بل سړي د نوم جز وي، په هغه وخت په دې باندې د ((ص)) نښان لګول نه دي پکار، ځکه چې هغه د انحضرت ﷺ نوم نه وي.[۲]

---

[۱] عن انس رضی الله عنه قال............... قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: تسموا بإسمی ولا تکنوا بکنیتی (صحیح مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۶ کتاب الأدب) أیضًا: ان إسم محمد وأحمد احب إلی الله من جمیع الأسماء فإنه لم یخترلنبیه إلا ما هوأحب إلیه (فتاوی شامی ج: ٦ ص: ٤١٧، فصل فی البیع)۔

[۲] ورد من ولد مولود فسمّاه محمدًا کان هو مولوده فی الجنة رواه ابن عساکر عن أمامة رفعه (فتاوی شامی ج: ٦ ص: ٤١٧، فصل فی البیع)۔

[۳] قال الجمهور من العلماء: لایجوزأفراد غیرالأنبیاء بالصلاة لأن هذا قد صارشعارًا للأنبیاء إذا ذکروا فلا یلحق بهم غیرهم (تفسیرابن کثیر ج: ٥ ص: ۲۲۸، سورة الأحزاب، طبع رشیدیه کوئته)۔

[٤] والآیة تدل علی وجوب الصلوة والسلام فی الجملة ولوفی العمرمرة..[بقیه په راروانه صفحه.

عبدالرحمن او عبدالرزاق ته د رحمان او رزاق نوم اخيستل

سوال: ((عبدالرحمن، عبدالخالق، عبدالرزاق)) زموږ په معاشره کې عام رواج دی چې ((عبد)) پريږدي يوازې ((رحمن، خالق او رازق)) وغيره په ويلو سره اخيستل کيږي، داسې نومونه خود الله تعالى دي، ايا دا د نومونو بې ادبي نه ده؟

جواب: د ((عبد)) لفظ لرې کول دالله تعالى په نومونوسره بنده ته اواز کول ډير بد دي، دالله تعالى نومونه دوه قسمه دي، يو قسم دهغه نومونو مبارک دي چې دهغو استعمال دبل چا له پاره هيڅ کله هم نه شي کيدى، لکه: ((الله، رحمن، خالق، رازق)) وغيره. دا نومونه دغيرالله له پاره استعمالول قطعي حرام او ګستاخي ده، لکه دچانوم چې ((عبدالله)) وي او((عبد)) ترې ليرې کړې اودې سرې ته ((الله صاحب)) وويل شي، يا ((عبدالرحمن)) ته ((رحمن صاحب)) وويل شي، يا ((عبدالخالق)) ته((خالق صاحب)) وويل شي، دا ښکاره ګناه او حرام دي[۳] او دويم قسم چې دهغه استعمال دغيرالله له پاره هم راغلى دى، لکه څنګه چې په قرآن شريف کې دحضورپاک ﷺ ته ((رؤف رحيم)) فرمايل شوي دي، داسې نومونه دنورو خلکو له پاره ويل څه حده پورې ګنجائش کيداى شي، خو د ((عبد)) لفظ لرې کول دالله تعالى نوم دبنده له پاره استعمالول چيرې هم جائز نه دي، ډيرخلک په دې ګناه کې اخته دي او دا محض د غفلت او بې پروايي کرشمه ده[۴]

...بقيه د تيرمخ] وبه قال أبوحنيفة ...إلخ (تفسيرمظهرى ج: ۷ ص: ۳۷۴، طبع مكتبه اشاعة العلوم، دهلى)

[۱] مسئلة: قد استحب أهل الكتابة أن يكرر الكاتب الصلاة على النبى صلى الله عليه وسلم كلما كتبه ...إلخ (ابن كثير ج: ۵ ص: ۲۲۷ طبع رشيديه، سورة الأحزاب) أيضًا: وقال بعض أهل الحديث: كان لى جاز فمات فرؤى فى المنام فقيل له: ما فعل الله بك؟ قال: غفرلى! قيل: بم ذاك؟ قال: كنت إذاكتبتُ ذكر رسول الله صلى الله عليه وسلم فى الحديث كتبتُ صلى الله عليه وسلم،، (جلاء الأفهام فى الصلوة والسلام على خيرالأنام ص: ۲۳۰)۔

[۲] قال الجمهور من العلماء: لايجوز افراد غيرالأنبياء بالصلاة لأن هذا قد صارشعارًا للأنبياء إذا ذكروا إلخ (تفسيرابن كثير ج: ۵ ص: ۲۲۸، سورة الأحزاب، طبع رشيديه كوئته)۔

[۳] قال أبوالليث: لَا أحب للعجم أن يسموا عبدالرحمن و عبدالرحيم، لأنهم لايعرفون تفسيره ويسمونه بالتصغير تتارخانية وهذامشتهرفى زماننا، حيث ينادون من اسمه عبدالرحيم وعبدالكريم او عبدالعزيز مثلًا فيقولون: رحيم و كريم و عزيز .... ومن إسمه عبدالقادر قويدر وهذا مع قصده كفر (شامى ج: ۶ ص: ۴۱۷، فصل فى البيع) أيضًا: ومن قال لمخلوق: ياقدوس، أو القيوم، أو الرحمن أو قال إسمًا من أسماءالله الخالق، كفر انتهى وهويفيد أنه من قال لمخلوق: يا عزيز ونحوهم يكفرأيضًا، إلّا إن أراد بهما المعنى اللغوى، والأحوط أن يقول: يا عبدالقدير يا عبدالرحمن (شرح فقه الأكبر ص: ۱۹۳ طبع قديمى)۔

[۴] والتسمية باسم يوجد فى كتاب الله كالعلى ولكبير والرشيد والبديع جائزة،..[بقيه په راروانه صفحه.

"مسیح الله " نوم کیښودل

سوال: زماد ورور نوم ((مسیح الله)) دی، ډیر خلک وایي چې دا دعیسایانو په شان نوم دی، ولې ته عیسایي یې؟ دا نوم بدل کړه، راته ووایه دا نوم صحیح دی او که نه؟

جواب: دا نوم صحیح دی[۱]،ولې ((محمد عیسی)) نوم کیښودوسره انسان عیسایي کیږي...؟

دماشومې نوم ((تحریم)) کیښودل شرعاً څنګه دي؟

سوال: مادخپلې لور نوم ((تحریم)) ایښی دی، دمعنا په اعتبارسره ددې لفظ مطلب دی:

۱_ حرمت والا.

۲_ دلمانځه نه مخکې ویلووالاتکبیر ((تکبیر تحریمه)).

۳_ منع شوی وغیره.

دځه علماوو او عامو خلکو خیال دی چې مادخپلی لور نوم صحیح نه دی ایښی، دستاسو به ډیره مهرباني وي په دې سلسله کې زما رهنمایي وکړئ!

جواب: د ((تحریم)) معنا ده: ((حرامول))، تاسوپخپله وګورئ چې دا نوم دماشومې له پاره ترکوم حده پورې صحیح دی.[۲]

دمسلمان نوم د غیرمسلمو په شان

سوال: داندیا مشهورفلم ستار((دلیپ کمار)) مسلمان دی، خودهغه نوم چې زیات مشهوردی هغه دهندو نوم دی، ایا دا د اسلام په رڼا کې جائز دي؟

جواب: جائز نه دي.[۳]

...بقیه د تیرمخ].. لأنه من الأسماء المشترکة ویراد فی حق العباد غیرمایراد فی حق الله تعالی، کذا فی السراجیة (فتاوی عالمگیری ج: ٥ ص: ٣٦٢ کتاب الکراهیة)_

[۱] قال الله تعالی: إِنَّ اللّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهاً فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ (آل عمران:٤٥) وفی التفسیر: والمسیح لقب من الألقاب المشرفة کالصدیق والفاروق واصله مشیحًا بالعبرانیة، ومعناه المبارک .... وقیل سمی مسیحًا لأنه کان لایمسح ذاعاهة إلّا برأ أو لأنه کان یمسح الأرض بالسیاحة، لا یستوطن مکانًا (تفسیرنسفی ج: ١ ص: ٢٥٥، طبع دار ابن کثیر، بیروت)_

[۲] حرام کول، ممانعت کول، عزت کول، حرمت کول، نیت تړل او په اول بارمونځ کی الله اکبرویل، جمع ئی تحریمات ده (فیروزاللغات ت ح ص: ٣٤٨)_

[۳] التسمیة باسم لم یذکره الله تعالی ورسوله فی عبارة ولایستعمله المسلمون الأولی أن لا یفعل (فتاوی بزازیة علی هامش الهندیة ج: ٦ ص: ٣٧٠ کتاب الکراهة، الفصل التاسع فی المتفرقات)_

"پرویز" نوم کیښودل صحیح نه دي

سوال: زه له ډیرې مودې نه اورم چې ((پرویز)) نوم کیښودل صحیح نه دي، کله چې د مشرانونه ددې پوښتنه وشوه؛ نویوازې دومره وضاحت یې وکړ چې دا نوم ښه نه دی، زما د ډیرو دوستانو دا نوم دی، صفحه ((کتاب وسنت کی روشنی مین)) ((اخبارجهان)) کې جناب حافظ بشیراحمد غازي ابادي هم ددې په تاید کولو سره ویلي چې دا نوم زموږ د حضور ﷺ د دښمن و، خبره څه واضحه نه شوه؟

جواب: ((پرویز)) د شاه ایران نوم و، چې هغه د حضورپاک ﷺ نوم مبارک شلولی و ((نعوذبالله)) دا زموږ په زمانه کې د مشهورمنکرحدیث نوم و، اوس پخپله سوچ وکړئ دداسې کافر نوم کیښودل څنګه دي؟[1]

فیروز نوم کیښودل شرعا څنګه دي؟

سوال: ((فیروز)) نوم کیښودل څنګه دي؟ حالانکې د یوصحابي نوم هم فیروز و اود عمرفاروق رضی الله عنه د قاتل نوم هم فیروز و.

جواب: ((فیروز)) نوم کیښودلوکې څه بدیت نه شته، باقي که څوک دحضرت عمر رضی الله عنه دقاتل په نیت سره دانوم کیږدي؛ نوچې څنګه نیت هغه شان مراد...![2]

د نبي ﷺ نوم کیښودل

سوال: زما مسئله دنوم په باره کې ده، زما نوم ((محمد)) دی، چنانچې زه دا معلومول غواړم چې زمادانوم صحیح دی اوکه نه؟ ځکه چې زمادوستان او ډیرنورخلک هم ددې نوم په باره کې دا اعتراض کوي چې دا نوم زموږ د نبي پاک ﷺ دی او ددې بې ادبي کیږي.

جواب: د انحضرت ﷺ په نوم مبارک سره دماشومانو نومونه کیښودل، دصحابه کرامو رضی الله عنهم نه واخله ترننه پورې په مسلمانانوکې راروان دي او د انحضرت ﷺ نه ددې اجازه ثابته ده، بلکې په یو حدیث کې ددې نوم د کیښودلو فضیلت هم راغلی دی.[3]

---

[1] ان ابن عباس أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم بعث بكتابه إلى كسرى (أى پرويز) فأمره أن يدفعه إلى عظيم البحرين يدفعه عظيم البحرين إلى كسرى فلمّا قرأه كسرى مزّقه .... قال: فدعا عليهم رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يمزّقوا كل ممزّق (صحيح البخارى ج: ٢ ص: ١٠٧٩، كتاب أخبار الآحاد، باب ماكان النبى صلى الله عليه وسلم يبعث من الأمراء والرسل واحدًا بعد واحد)۔

[2] إنماالأعمال بالنيات وإنما لإمرئ مانوى(صحيح البخارى ج: ١ ص: ٢) الأموربمقاصدها (الأشباه والنظائر)

[3] عن أنس قال .... فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم تسمّوا بإسمى، ولا تكنوا بكنيتى (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٦ كتاب الأدب) وفى الشامية: إن إسم محمد وأحمد أحب ..[بقيه په راروانه صفحه.

((عبدالمصطفى)) او ((غلام الله)) نوم کېښودل

سوال: ((عبدالمصطفى)) او ((غلام الله)) نوم کېښودل څنګه دي؟ د ((عبد)) معنا بنده او د ((غلام)) معناد زوی ده؟

جواب: ((عبدالمصطفى)) د نوم نه ځیني علماوو منع فرمایلې ده چې په دې کې دعبدیت نسبت دغیرالله طرف ته دی[1] ((غلام الله)) کې د غلام معنا د ((عبد)) ده. د ((غلام)) معنا د زوی نه متبادر ده، نه ترې مراد دی، ځکه دا نوم صحیح دی[2] والله اعلم!

د نجونو نومونه شازیه ، روبینه ، شاهینه څنګه دي؟

سوال: ایا دنجونو مونه ((شازیه، روبینه او شاهینه)) غیراسلامي نومونه دي؟

جواب: مهمل نومونه دي

((الله داد ، الله دته او الله یار)) سره بنده مخاطب کول

سوال: ایاالله تعالی ذاتي نومونو سره یوانسان مخاطب کول جائز دي؟ لکه ((رحمن، الله داد ،الله دته، الله یار)) اوداسې نور... ځکه چې ماپه یواسلامي کتاب کې (چې داسماء الهي په موضوع باندې و)لوستي و چې دالله تعالی ذاتي نومونه دې انسان نه خپلوي؛ نو بنه ده اودالله تعالی صفتي اوفعلي نومونه خپلول پکار دي، مهرباني وکړئ تاسوپه دې باندې رڼا واچوئ چې مورږ ته راهنمايي حاصله شي.

جواب: ((رحمن)) او((الله)) خودالله تعالی پاک نومونه دي، خو((الله دته)) او((الله یار)) خودالله پاک نومونه نه دي، ځکه چې د ((الله دته)) ترجمه ده: د ((عطاء الله)) او ((الله یار)) ترجمه ده د ((ولي الله)) ځکه ستاسوذکرشوي مثالونه صحیح نه دي، ترکومه پورې چې دالله تعالی دذاتي او صفتي نومونو تعلق دی؛ نواهل علم فرمایي چې دالله تعالی پاک نوم ((الله)) خو اسم ذاتي دی اوباقي ټول نومونه صفتي دي، په دې صفتي نومونو کې ((رحمن)) دذاتي نوم پشان دی

...بقیه د تیرمخ]...إلى الله من جميع الأسماء فإنه لم يختر لنبيه إلا ما هوأحب إليه ...إلخ (فتاوى شامى ج: ٦ ص: ٤١٧، فصل فى البيع) وفيه أيضًا: وورد من ولد له مولود فسماه محمدًا كان هو ومولوده فى الجنة، رواه ابن عساكر عن امامة رفعه (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٧، فصل فى البيع)۔

[1] قال العلّامة ابن عابدين: ولايسمّيه حكيمًا ولا أبا الحكم ولا أبا عيسى ولا عبدفلان .... ويؤخذ من قوله ولاعبد فلان منع التسمية بعبدالنبى، ونقل المناوى عن الدميرى انه قيل بالجواز بقصدالتشريف بالنسبة والأكثر على المنع خشية إعتقاد حقيقة العبودية كما لا يجوز عبدالدار (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٨، فصل فى البيع)۔

[2] ويلحق......... أى عبدالله وعبدالرحمن ما كان مثلها كعبدالرحيم و عبدالملك، وتفضيل التسمية بهما محمول على من أرادالتسمّى بالعبودية لأنهم كانوا يسمّون عبدشمس وعبدالدار (شامى ج: ٦ ص: ٤١٧)۔

چې چیرته بل ته ((رحمن)) ویل جائز نه دي[۱] نور خینې نومونه داسې دي چې هغه دبل چاله پاره جائز نه دي، مثلاً چاته ((رب العالمین)) ویل جائز نه دي. البته خینې نومونه داسې دي چې دنور چا له پاره هم دا استعمال شوي دي. مثلاً ((رؤف)) او ((رحیم)) دالله تعالی نومونه دي، خو په قرآن مجید کې حضورپاکﷺ ته هم ((رؤف رحیم)) فرمایل شوي دي[۲] دغه شان ((شکور)) دالله تعالی نوم دی، خوپه قرآن کریم کې په بندګانوته هم ((شکور)) فرمایل شوي دي.[۳] نودالله تعالی اسماء مبارکه بل چاته ویل جائز دي اوکه نه؟ ددې ضابطه دا راووته چې دمعنا او مفهوم په لحاظ سره که هغه نوم دالله تعالی له پاره مختص وي؛ نو دا دبل چاله پاره استعمالول جائز نه دي او که هغه دالله تعالی له پاره مختص نه وي؛ نودنوروله پاره دهغه استعمال جائز دی[۴]

((نائله)) نوم کیښودل

سوال: ((نائله)) ایا عربي لفظ دی؟ ددې څه معنا ده؟ ما اوریدلي دي چې عزی، لات او نائله اوداسې نور... دبتانو نومونه دي، چې دهغوبه په یوه زمانه کې عبادت کیده، خونن سبا ((نائله)) نوم نجونو ته په ډیر شوق سره کیښودل کیږي، ایا شرعاً ((نائله)) نوم کیښودل جائز دي؟

جواب: هو! عربي لفظ دی، چې دهغه معنا ده: ((عطیه، سخي، حاصلونکې)) دا دځینې صحابیاتو نوم هم و (او دحضرت عثمانؓ دبي بي هم)، که چیرې دا ناجائز و؛ نو حضورپاکﷺ به ددې منع کولو حکم فرمایلی و.[۵]

((الرحمن)) د یوا نجمن نوم کیښودل

سوال: زموږ په علاقه کې ((الرحمن فلاحي سوسائټي)) نومي یو انجمن قائم شو، دا انجمن دیني او فلاحي کارونه سرته رسوي، ووایئ چې ((الرحمن)) دیوانجمن نوم کیښودل جائز دي؟

---

[۱] رفیه إسمان من أسماء الله تعالی المخصوصة به لا یسمّی بهما غیره وهما الله والرحمن (احکام القرآن للجصاص ج: ۱ ص: ۱۹)۔

[۲] لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ (التوبة:۱۲۸)۔

[۳] ،، إنه کان عبدًا شکورًا،، (الإسراء: ۳)۔

[۴] والتسمیة بإسم یوجد فی کتاب الله کالعلی ولکبیر والرشید والبدیع جائزة، لأنه من الأسماء المشترکة ویراد فی حق العباد غیرمایراد فی حق الله تعالی، کذا فی السراجیة(فتاوی عالمگیری ج:۵ ص:۳۶۲ کتاب الکراهیة)

[۵] مثلاً نائلة بنت الربیع بن قیس بن عامر...... الأنصاریة أخت عبدالله بن الربیع البدری...... فأسلمت وبایعت، نائلة بنت سلامة بن وقش..... ذکرها ابن سعد وقال: أسلمت وبایعت نائلة بنت عبید بن الحر بن عمرو بن الجعد........ الأنصاریة من بنی ساعدة ذکرها ابن حبیب فی المبایعات...إلخ الإصابة فی تمیزالصحابة ج: ٤ ص: ٤١٦، ٤١٧، حرف النون القسم الأوّل، طبع دارصادر، بیروت)۔

جواب: ((الرحمن)) دالله تعالی خاص نوم دی، دیو سړي یا دیو انجمن نوم کیښودل جائز نه دي.[1]

له خپل نوم سره ((حافظ)) لیکول

سوال: که چیرې یوه اینجلۍ یاهلک حافظ وي او له خپل نوم نه مخکې ((حافظ)) لکولی شي او که نه؟ لکه ((ارم)) نوم دی؛ نو ((حافظ ارم)) لیکلی شي یاویلی شي او که نه؟

جواب: که چیرې ریاکاري ترې مقصود نه وي؛ نو جائزدی.

له خپل نوم سره (شان) لیکل یاچاته (شاه جي) ویل څنګه دي؟

سوال: یوحدیث مالوستلی و ،کمی بیشی دې الله تعالی راته معاف کړي، دهغه معنا څه داسې ده چې که یو کس له خپل نوم سره ((شان)) ولیکي یا ووایي، لکه ((شاه جي))، ((شاه صاحب)) اوداسې نور...؛ نوهغه کس به ګناهګار وي، ځکه چې دا نوم یوازې او یوازې الله تعالی سره ښه ښکاري، ایا دا خبره صحیح ده؟

جواب: په حدیث کې ((شهنشاه)) ویلو نه منع فرمایل شوې ده، چې دهغه معناده د ((بادشاهانو بادشاه)) دا دالله تعالی شان دی ((سید)) وغیره ته چې څوک ((شاه صاحب)) وایي، دهغه منع نه شته.[2]

د ((سید)) مصداق څوک دي

سوال: جناب عالي! زه ستاسو اسلامي صفحه په پابندي سره ګورم ((مسائل اور ان کا حل)) په ویلو سره زماپه دیني معلوماتو کې ډیره اضافه وشوه، زماپه ذهن کې هم یو سوال دی چې دهغه حل غواړم، امیددی چې جناب په تسلي بخش جواب سره به دټولو لوستونکو په معلوماتو کې اضافه وکړل شي، داسلام نه مخکې په هندوستان کې بت پرست قوم اباد و، چې دوی دخپلو عقائدوپه لحاظ سره په څلورو ذاتو کې تقسیم شوي وو:

۱: برهمن. ۲: چهتري. ۳: ویش. ۴: شودر.

بیاپه دې کې هم درجه بندي وه، څوک اوچت او ښکته، له دې وجې دبرهمن دنوم سره ددې دشناخت یولفظ شامل کیږي لکه: ((دوبې، تربیدی، چوبې)) اوداسې نور...، په کوم وخت کې

[1] قال أبوبكر الجصاص: وفيه إسمان من أسماء الله تعالى المختصة به لايسمّى بهماغيره وهما الله والرحمن وقال في موضع آخر: وهو مع ذالك إسم مختص بالله تعالى لايسمّى به غيره (أحكام القرآن ج: ١ ص: ٩ ١٩)۔

[2] عن أبي هريرة رواية قال: أخنع إسم عندالله وقال سفيان غيرمرّة أخنع الأسماء عندالله رجل تسمّى ملك الأملاك، قال سفيان يقول غيره تفسيره شاهان شاه (صحيح البخاری ج: ٢ ص: ٩١٦، كتاب الأدب، باب أبغض الأسماء إلى الله تبارك وتعالى)۔

چې په هندوستان کې د اسلام راتګ وشو او خلک په انفرادي او اجتماعي حیثیت سره مسلمان شول، خو د اسلام قبول کولو باوجود په دوی کې د هندو توب ذهنیت باقي پاتې شو، چې هغه ترننه پورې مسلمانان په څه نا څه شکل کې د هندوانو رسم او رواج خپل کړی دی او دهندوانو په شان مسلمانانو هم څلور ذاتونه جوړ کړل، د "برهمن" په مقابله کې ((سید)) "چهتري" په مقابله کې ((پټهان)) او باقي خلک څوک ((شیخ)) دی، څوک ((مغل)) د ((سید)) دوه طبقې دي، سني سید، شیعه سید، بیا په دې کې نورې فرقې هم دي چې هر((سید)) دخپل نوم سره دشناخت له پاره څه لفظ استعمالوي لکه ((صدیقي، فاروقي، عثماني، علوي، جعفري)) او یاداسې نور ... ، یو صاحب ماته وویل چې: ((زما تعلق دیوداسې ګروپ سره دی چې هغوی به په هندوستان کې دشرابو تجارت کولو، ټول خلک په اجتماعي حیثیت سره مسلمانان شول، وروسته ورته خیال راغی چې موږ کوم مسلمانان یو؟ ټولو فیصله وکړه چې موږ ټول خلک په رینښتني زړه سره مسلمانان شوي یو، ځکه موږ ټول ((صدیقي)) مسلمانان یو، له دې وجې زه خپل ځان سره ((صدیقي)) لیکم، اوس زه اصل مدعا بیانوم، هغه داده چې په یوه موقع باندې په لفظ ((سید)) باندې خبرې کیدلې؛ نو زما یو دوست (چې دسکول ماسټر دی) وویل: ایوب صاحب! تاسو هم سید یئ، ما ورته وویل: ((زه خو سید نه یم))؛ نو هغه یو غټ کتاب یې راوړو ماته یې راکړ او ویې ویل چې دا وګوره، دا کتاب د کراچۍ یو صاحب لیکلی دی او غالبا هغه دوه ځله چاپ شوی دی، په هغه کې لفظ ((سید)) باندې ډیر تحقیق شوی دی، په دې کې ویل شوي دي چې لفظ ((سید)) نه خانداني دی او نه نسلي، دا لفظ داسلام نه مخکې په عربو کې به استعمالیدو، ((سید)) معنا دسردار ده، دخاندان سربراه ته به ((سید)) ویل کیده، یهودو او نصاراوو ټولو به دا لفظ استعمالولو، په هریوه ژبه کې به څه نا څه لفظ دعزت او احترام له پاره استعمالیده، په انګریزي کې ((مسټر)) او په هندي کې ((شری مان))، په اردو کې ((جناب عالي)) او ((محترم)) په ډول دثبوت هغوی داسې مضمونونه او کتابونه وښودل په کوم ځای کې چې لفظ ((سید)) داحترام او بزرګي په معنا کې استعمال شوی دی ((سیدخاندان)) هغه تردې حده پورې رسیدلي دي چې اوریدلي دي چې خلق دخپلو لوڼو ودونه نه کوي چې دوی ته یو اصل ((سید)) هلک نه پیداکیږي، اوس دمخکې وضاحت نه وروسته زه دا معلومول غواړم چې داسلامي احکاماتو په رڼا کې:

اول لفظ ((سید)) نه خانداني دی، نه نسلي؛ نو هر مسلمان ددې مستحق دی، دهغه دنوم سره لفظ ((سید)) استعمالولی شي او که نه؟ او هرمسلمان دبل مسلمان ورور دی او د اوچت والي او ښکته والي قرآن پاک منع فرمایلې ده.

دویم کوم خلک چې خپل تعریف په خپله کوي، یعني ((سید)) ویلو سره دا ظاهروي چې زه سردار یم، عزت والا یم او داحترام لائق یم، بزرګ یم، که دهغه کردار هرڅنګه وي، ایا دا صحیح ده؟ دهغه له پاره څه حکم دی؟

دريم کوم خلک چې د ((سيد)) بهانه کوي دنجونو ودونه نه کوي، دداسې خلکو له پاره څه حکم دی؟

جواب: ستاسو په سوال کې يو څو امور قابل تحقيق دي:

اول دحضورپاک ﷺ محبت د هر مسلمان له پاره دايمان جزء او دحضورپاک ﷺ ذات مبارک دټولو اهل ايمان له پاره دټولونه زيات محبوب او محترم دی، څنګه چې د الله تعالى ارشاد مبارک دی ((النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ)) (الاحزاب:۶).

او حديث: ((لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من والده وولده)) (صحيح البخاري ج:۱ ص: ۷، کتاب الايمان، مشکوة ج:۱ ص:۱۲، کتاب الايمان، الفصل الاول).

نه واضحه ده او دحضورپاک ﷺ سره دمحبت لازمي نتيجه دحضورپاک ﷺ متعلقينوسره محبت دی، دکومې درجې چې تعلق وي دهغه درجې محبت به هم وي.

دويم د هرسړي طبعي ډول باندې دخپل اولاد سره محبت وي؛ نو دمحمد ﷺ آل او اولاد سره محبت ساتل هم داهل ايمان له پاره دايمان تقاضاده اوپه ډيرو نصوصوکې ددې حکم هم دی.[۱]

دريم څنګه چې دبادشاه اولاد ته شهزادګي ويل کيږي، هم داسې د سيدالرسول ﷺ اولاد ته ((سيد)) ويل کيږي او دا لفظ حضورپاک ﷺ دسبطين کريمين ﷺ له پاره پخپله استعمال کړی دی، دحضرت حسن ﷺ په باره کې يې فرمايلي دي: "ابنی هذاسيد"[۲] او دحضرات حسنين ﷺ په حق کې فرمايلي: "سيدا شباب اهل الجنه."[۳] که حضورپاک ﷺ دا لفظ استعمال کړی نه و، بياهم دحضورپاک ﷺ اولاد خپل مشران او سرداران ګڼل زموږ فرض و، چې د اقا اولاد ته اقا ويل کيږي، همدا معنا د((سيد)) ده.

څلورم يو سړی دحضورپاک ﷺ په خاندان کې پيدا کيدل يو غير اختياري فضيلت دی، چې داد شکرلائق، خو پرته له څه شک نه، دفخر لائق نه دی، ځکه چې دحضورپاک ﷺ دنسب او نسبت ذمه داري هم ډيره نازکه ده اولاد ته دخپل پلار جانشين هغه وخت ويل کيږي چې هغه

---

[۱] عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أحبوا الله لمايغذوكم من نعمه وأحبوني بحب الله واحبوا أهل بيتي بحُبّي (ترمذی ج: ۲ ص: ۲۱۹، مناقب أهل بيت)۔

[۲] عن الحسن (البصری) أنه سمع أبابكرة سمعت النبی صلى الله عليه وسلم على المنبر والحسن إلى جانبه ينظرإلى الناس مرّةً وإليه مرّةً، ويقول: ابنی هذا سيّدٌ ولعل الله أن يصلح به بين فئتين من المسلمين (صحيح البخاری ج: ۱ ص: ۵۳۰، مناقب الحسن والحسين)۔

[۳] جامع الترمذی ج: ۲ ص: ۲۱۷، باب مناقب أبو محمد الحسن بن على بن أبی طالب والحسين...إلخ)۔

دهغه په نقش قدم باندې وي. کوم سړی چې شهزادکیدو سره دچوړیانو والاکار وکړي، هغه د چوړیانونه بدتره ګڼل کیږي. بلکې دهغه په نسب کې هم شک پیداکیږي چې دهغه نسب واقعتا دبادشاه نه ثابت هم دی او که نه؟ داسې چې کوم خلک دحضورپاک ﷺ په خاندان کې پیداشوي ګنده عقیدې، ګنده عملونه او ګنده اخلاق کې اخته وي دهغوی حالت زیات خطرناک دي او ددوی په باره کې اندیښنه ده چې دپسرنوح په شان ددوی په حق کې هم ((اِنه لَیسَ مِن اَهلِک اِنه عَمَلٌ غَیرُصَالِح)) (سورة هود ۴۶) ونه فرمایل شي. یوځل حضور پاک ﷺ قریش ته په خصوصي خطاب کولو کې فرمایلي و:

((وأنتم ألا تسمعون (إن أولياؤه إلا المتقون) فأن كنتم أولئك فذاك وإلا فأنظروا لا يأتي الناس بالاعمال يوم القيامة وتأتون بالاثقال فنعرض عنكم ثم رفع يديه فقال يا أيها الناس إن قريشا أهل أمانة فمن بغاهم العوائر اكبه الله بمنخريه قالها ثلاثا)) (مجمع الزوائد ج:۱۰ص۲۶).

ترجمه: ایا تاسو دا نه اورئ چې دالله تعالی دوستان یوازې متقیان او پرهیزګار خلک دي، که تاسو هم متقیان او پرهیزګار یئ؛ نوبیاصحیح ده، ګني واورئ! چې دقیامت په روځ نور خلک عملونه راوړي او تاسوبه بوجونه راوړئ، چې دهغه په نتیجه کې به موږ ستاسونه مخ واړوو، بیانبي کریم ﷺ دواړه لاسونه اوچت کړل ویې فرمایل: خلکو! بې شک قریش اهل امانت دي، کوم سړی چې دوی سره خیانت وکړي اوددوی خطایانې لټوي الله تعالی به هغوی پرمخې کړي. سیدانو ته دخپلو عقائدو، عملونو او اخلاقو او احوالو جائزه اخیستل کتل پکار دي، چې هغوی دخپل خوږ نبي حضرت محمد ﷺ سره ترکوم حده پورې مناسبت لري؟ دنصاراوو شکل او صورت او وضع او قطع خپلول او دبدکردارو او بدمعاشو اخلاق او اعمال اختیارولو خپل ځان ته ((سید)) ویل دشرم لائق دي.

پنځم: داګفتګوخودهغوحضراتو په باره کې ده چې هغه صحیح النسب ((سید)) دی، خویه دې زمانه کې ډیر جعلي سیدان جوړ شوي دي، امیرشریعت سیدعطاء الله شاه بخاري (رحمه الله) دیوداسې سیدپه باره کې مزاحا فرمایلي و: وروره! موږ خود پخوانه سیدان راروان یو، زموږ په سیدکیدوکې خوشک کیدای شي چې خدای ته پته چې سیدان یو او که نه، خودفلانې صاحب په سیدکیدو کې هیڅ شک نه شته، ځکه چې هغه خوزمادسترګومخامخ سید جوړشوی دی.

دا جعلي سیدان دډیرو جرمونو لائق دي:

اول: خپل نسب بدلول، چې په دې باندې د دوزخ زیری دی[1]، په حدیث کې دي.

---

[1] روی عن النبی صلی الله علیه وسلم أنه قال: من ادعی إلی غیرأبیه وهویعلم أنه غیرأبیه فالجنة علیه حرام (احکام القرآن للجصاص ج: ۳ ص: ۳۵٤، زیرآیت: ادعوهم لاباءهم، طبع سهیل اکیدمی)۔

((من ادعى إلى غير أبيه .... فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل)) **ترجمه** چاچې خپل نسب بدل کړ په هغه باندې دالله تعالی لعنت، دفرښتو لعنت او دټولو انسانانو لعنت. دهغه نه فرض قبليږي او نه نفل."

دويم جرم دحضورپاک ﷺ طرف ته محض د دروغو نسبت کول اودحضور ﷺ طرف ته د دروغو نسبت کول بدترين گناه او ذليل ترين حرکت دی

دريم ددې خلکو مقصدمحض ددروغو فخردی او فخر وتعلی، دخالق اومخلوق دواړوپه نظرکې د رزيل توب اود حرامي توب علامه ده.

څلورم داخلک دخپلو رذيلو اخلاقو او عملونو له وجې دحضور پاک ﷺ دپاک اولاد له پاره د ننگ اوعار اودبدنامي باعث جوړ شوي دي اوخلک دوی ته گوري دا گڼي چې سيد (نعوذبالله) داسې وي.

شپږم خوددې نقلي سيدانو له وجې زموږ له پاره به دا جائز نه وي چې موږ درسول الله ﷺ د اولاد توهين او گستاخي وکړو، ديو بزرگ مشهوره کيسه ده چې يو ځل هغه نه يوصاحب خپل يوضرورت اوحاجت ذکرکړ او ويې ويل چې زه د رسول الله ﷺ اولاد يم، ماسره تعاون وکړئ، دې بزرگ ورته وويل چې ددې څه دليل دی چې ته درسول الله ﷺ اولاد يې؟ هغه صاحب به ددې څه جواب ورکولو؟خاموش پاتې شو، دشپې هغه بزرگ خوب ويني چې دمحشر ميدان قائم دی اوخلک د شفاعت له پاره دحضورپاک ﷺ په بارگاه عالي کې حاضريږي، دا بزرگ هم حاضرشو او عرض يې وکړ: يا رسول الله! زه ستاسو امتی يم، زماهم شفاعت وکړئ حضور پاک ﷺ ورته وفرمايل چې: ستادامتي کيدو څه دليل دی؟ چې زما داولاد اولاد کيدل پرته ددليل نه تسليم نه دي؛ نوستاامتي کيدل پرته ددليل نه څنگه تسليم کړل شي؟ دې بزرگ ته په خپلې غلطۍ باندې تنبيه وشوه اودالله تعالی په بارگاه کې يې توبه وکړه.

ډيرخلک دحضورپاک ﷺ په ازواجو او احبابو ﷺ په حق کې گستاخي کوي اوددې په مقابله کې، اوس ځينې خلک دحضور پاک ﷺ د اولاد بې ادبي کوي، دکوم صاحب دغټ کتاب چې تاسوحواله ورکړې ده، ماته دهغه صاحب په باره کې معلوم دي چې دهغه تعلق هم دهغې فرقې نه دی اودا خلک دحضورپاک ﷺ د آل او اولاد خلاف د نفرت او بغض اظهار کولوله پاره وخت په وخت مختلف کوششونه کوي، ددوی دعقل او ايمان سره ترلرې پورې څه واسطه نه وي، زه تاسو ته ډيرپه عاجزي سره درخواست کوم چې تاسوپه دې غلط فهمۍ کې اخته نه شئ ((سيد)) که سردار ته وايي: نو پخپله سوچ وکړئ چې زموږ د اقاحضرت محمد ﷺ اولاد زموږ سرداران نه دي؛ نوڅه دي؟ ايا زموږدخوږ نبي ﷺ اولاد زموږ له پاره داحترام قابل نه دي؟ که موږ دوی ته داحترام له وجې ((سيد)) وايو؛ نو اخر دا دکوم دليل عقلي يا شرعي نه منع دي؟

اووم الله تعالی خاندانونه، قومونه، خپلولۍ او ذاتونه پخپله جوړ کړي دي، څنګه چې الله تعالی پخپله فرمايي ((وجعلنكم شعوبًا وقبائل)) الحجرات ۱۳) اوپه دې کې ډیرمصلحتونه کینبودل شوي دي چې دهغه طرف ته د ((لتعارفوا)) دلفظ اشاره فرمایلې ده اوپه دې کې شک نه شته چې صفات، اخلاق او ملکات ډیر ((اباعن جد)) منتقل کیږي، هم دا وجه ده چې ځینې خاندانونه خپل خانداني روايات او داخلاقو او صفاتو په وجه اوچت ګڼل کیږی او نورځینې خاندانونه دا اخلاقي معیار قائم کولو نه قاصر پاتې کیږي، داخبره دروزمره مشاهدې ده، چې په دې دځه استدلال ضرورت نه شته، حضور پاک ﷺ هم دځینې خاندانونو مرتبه برقرار ساتلې ده، مشهورارشاد مبارک دی: ((دانسانانو هم کانونه دي څنګه چې د سپینو او سرو کانونه وي، کوم خلک چې په جاهلیت کې شریفان او عزت مند وو هغه به په اسلام کې هم بهتر او د عزت والا وي، خوچې ددین پوهه حاصله کړي))[1] په دې ارشاد مبارک کې حضورپاک ﷺ خاندانوته دسرو سپینو د کانونو سره تشبیه کړې ده چې ځینې کانونه بهتر او اعلی وي او ځینې بې کاره او خراب، دې نه پرته حضورپاک ﷺ دقریش دخاندان فضائل هم بیان کړي دي، چې هغه دحدیث هرپوطالب علم ته معلوم دي.[2]

اتم: دځینوخاندانونو دځینې نه اعلی او اشرف کیدل، خو عقلا او شرعا مُسلَم دي، خو په دې سلسله کې دوه سختې غلطیانې کیږي، اول دا چې ځینې خلک خاندانونه دغرور او فخر ذریعه ګڼي، حالانکې دالله تعالی په نزد د عزت او کرامت شیان خاندان نه دي، بلکې دانسان دذاتي عمل نوم دی، څنګه چې په ((ان اكرمكم عندالله اتقاكم)) ((الحجرات: ۱۳)) کې يې واضحه فرمایلې دي، ذاتي اعمال نه قطع نظر کول دیوسړي سید، قریشي، هاشمي، صدیقي، فاروقي کیدو باندې فخرکول او دا نسبتونه دفخر په ډول له خپل نوم سره لګول، دهغوی دکم عقلي او مردودیت علامت دی، په احادیث شریف کې په نسب باندې دفخر کولو سخت مذمت راغلی دی.[3]

---

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الناس معادن كمعادن الذهب والفضةِ خيارهم فى الجاهلية خيارهم فى الإسلام إذا فقهوا، رواه مسلم (مشكوة ج: ۱ ص: ۳۲، كتاب العلم، الفصل الأوّل)

[2] عن جابر بن سمرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: لايزال الإسلام عزيزًا إلى إثنى عشرخليفة كلهم من قريش، وفى رواية لايزال أمرالناس ماضيًا ما ولهم اثناعشررجلًا كلهم من قريش (مشكوة ج: ۲ ص: ۵۵۰، باب مناقب قريش وذكرالقبائل)۔

[3] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم: لينتهيّن أقوام يفتخرون بآبائهم الذين ماتوا هم فحمٌ من جهنّم أو ليكوننّ أهون على الله من الجُعل الذى يدهده الخراء بأنفه إن الله قد أذهب عنكم غبية الجاهلية وفخرها بالآباء إنما هو مؤمن تقيّ أوفاجر شقى الناس كلهم بنو آدم وآدم من تراب..[بقيه په راروانه صفحه.

دویمه غلطي د دې خلاف دا کیږي چې دعزت والا دخاندانونو توهین اوبې ادبي کیږي اودلیل دا وړاندې کیږي چې په اسلام کې نسب او خاندان هیڅ شی نه دی، دا خبره خوتردې حده پورې صحیح ده چې دالله تعالی دمیني حاصلولو له پاره خاندان هیڅ حیثیت نه لري، بلکې ددې مدار داعمال صالحه له وجې دولایت اعلی ترین ځایونه طی کولی شي او دویم سړی په اعلی ترین خاندان کې پیدا شي اودخپلې بدعملي او بدکاري له وجې دجهنم خشاک جوړشي.

شیخ سعدي(رحمه الله) لیکلي چې: چې یو بانډیچي (کلي وال) خپل زوی ته نصیحت کولو چې زویه: عمل وکړه، دقیامت په ورځ به داپوښتنه کیږي چې تاڅه وګټل راغلې؟ داپوښتنه به نه کوي چې ستا نسب نامه څه ده؟"

الغرض: دیوانسان دفضیلت او بزرګي دارومدار په خاندان باندې نه په علم او عمل او په زهد او تقوا باندې دی، ددې باوجود الله تعالی ددنیاوي مصالح له پاره خاندانونه او قبیلې جوړې کړې دي[1] او په دې باندې دکفووغیره ځینې مسئلې هم جاري کیږي، مثلاً: دحضورپاک ﷺ دخاندان له پاره زکات حلال نه دی[2]؛ نوځکه دخاندانونو انکار کول اودښه خاندانونو فضیلت تباه کول غلط دي او په حقیقت کې ددې منشاهم کبر دی.

نهم: په خاندان باندې فخر او د غرور یوه شعبه داده چې دسید خاندان داینجلۍ دغیر سید هلک سره نکاح جائز نه ګڼل کیږي، حالانکې دموروپلار په رضاسره دسیدې اینجلۍ نکاح هر مسلمان سره کیدای شي، البته د موروپلار درضامندي نه پرته چې ډیرې خاندانې مسئلې پیداکیږي؛ نوځکه په غیرکفوکې داینجلۍ دموروپلار درضا نه پرته نکاح نه شي کیدای، د تاریخ په کتابوبوکې دي چې دسادات جدامجدحضرت علي بن حسین رضی الله عنه چې ((زین العابدین)) په لقب سره مشهور دی، خپل غلام یې ازاد کړ او دخپلې لور نکاح یې له هغه سره وکړه او خپله وینځه یې ازده کړه، خپله نکاح یې له هغې سره وکړه، اموي خلیفه هشام بن عبدالملک هغه ته پیغام ولیږه چې تاسود قریش خاندان پوزه پرې کړه، ستاسو د لور له پاره په اعلی خاندان کې رشته ملاویدای شوه اوتاسو دا دیو غلام په نکاح کې ورکړه او تاسو ته دخپل ځان له پاره داوچتې نه اوچته رشته ملاویدای شوه، خوتاسو یوه وینځه ازاده کړه او ښځه مو جوړه کړه".

په جواب کې ورته حضرت زین العابدین رضی الله عنه وفرمایل:" ستاسو له پاره درسول الله ﷺ په ذات

...بقیه دتیرمخ]رواه الترمذی وابوداؤد (مشکوة ج: ۲ ص: ٤١٧، باب المفاخرة والعصبية،طبع قديمى كتب خانه)

[1] وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا (الحجرات:۱۳)_

[2] قال (اى محمد بن زياد) سمعت اباهريرة قال: اخذالحسن بن على تمرة من تمرة الصدقة فجعلها فى فيه فقال النبى صلى الله عليه وسلم: كخ كخ ليطرحها ثم قال أما شعرت إنّا لا ناكل الصدقة (بخارى ج: ۱ ص: ۲۰۲، كتاب الزكوة، باب مايذكر فى الصدقة للنبى صلى الله عليه وسلم وآله، طبع نورمحمد)_

مبارک کې بهترینه نمونه ده (دا د قرآن کريم د ايت يوه ټکړه ده) حضورپاک ﷺ زيدبن حارثه ازاد کړ او دخپلې تروردلور (حضرت زينب بنت جحش رضي الله عنها) نکاح يې دوی سره وکړه او حضرت صفيه رضي الله عنها يې ازاده کړه اوله هغې سره يې خپله نکاح وکړه، مادرسول الله ﷺ سنت ژوندي کړل.[۱] زه اميدلرم چې ستاسو دسوالونو په جواب کې دا مختصرې اشارې به کافي وي، ولله الحمد اولا وآخرا!

د ښواوبدو نومونواثرات

سوال: دشريعت په رڼاکې ووايئ چې د چانوم دهغه په شخصيت اثر کوي؟ دمثال په ډول باندې د ((زيد)) حالات خراب دي، که اوس هغه خپل نوم بدلوي؛ نوايا دهغه نوم بدلولو سره دهغه په شخصيت باندې به اثر پريوځي؟

جواب: دښه نوم ښه اثرات او دبد نوم بد اثرات خو بې شکه وي[۲]، ددې له وجې دښه نوم کيښودلو حکم دی، ((زيد)) خو بد نوم نه دی چې دهغه له وجې دهغه حالات خراب وي او په نوم بدلولو سره به دهغه حالات صحيح شي؛ نوځکه ستاسو مثال صحيح نه دی.

(اصحاب) او (صحب) دواړه الفاظ يوشان دي

سوال: په ريډيو پاکستان او ټيلي ويژن باندې دکورس په صورت کې درود شريف ويل کيږي، دهغه ټول الفاظ دادي: "**اللهم صل على محمد وعلى اله وصحبه وبارک وسلم**" محترمه! مهرباني وکړئ چې په ((اصحابه)) او ((صحبه)) د دواړو الفاظو مطلب هم يو دی يا د ټول اصحابو له پاره دجمعې په صيغې کې د لفظ ((اصحابه)) استعمال به صحيح وي؟ ستاسو په جواب باندې ريډيو پاکستان او ټيلي ويژن ته توجه ورکول پکار دي.

جواب: ((صحبه)) او ((اصحابه)) دواړه الفاظ صحيح دي او ددواړو هم يو مطلب دی دا دواړه لفظونه د جمع په صيغې سره دي.

---

[۱] أخبرنا على بن محمد عن عثمان قال: زوج عليّ بن حسين ابنة من مولاة وأعتق جارية له وتزوّجها، فكتب إليه عبدالملك بن مروان يعيّره بذلك فكتب إليه عليّ: قد كان لكم فى رسول الله أسوة حسنة، قدأعتق رسول الله صلى الله عليه وسلم صفية بنت حُيّي وتزوجها وأعتق زيد بن حارثة وزوجه ابنة عمّته زينب بنت جحش (طبقات ابن سعد ج: ۵ ص: ۲۱٤)۔

[۲] عن ابن المسيّب عن أبيه أن أباه جاء إلى النبى صلى الله عليه وسلم فقال: ما اسمك؟ قال: حزنٌ! قال: أنت سهل! قال: لَا اُغيّرإسمًا سمّانيه أبي، قال ابن المسيّب: فما زالت الحزونة فينابعد (صحيح البخارى ج:۲ ص:۹۱٤ كتاب الأدب،باب تحويل الإسم إلى إسم هوأحسن منه،طبع ميرمحمدكتب خانه)

ایا یوانسان ته (وکیل) ویل غلط دي؟

سوال: یو صاحب فرمایي چې ((په ګاونډي ملک هندوستان کې وکیل ته)) ((بهاړو)) او بیرستر ته ((مهابهاړو)) ویل کیږي، لهذا موږ تاسو به هم دا وایو "عرض یې وکړ چې: دهغه ځای خبره پریږده، هلته خودبتانو عبادت هم کیږي، چې هغه زموږ په مذهب کې ناجائز دي. کوم نازیبا الفاظ چې تاسو استعمالوئ هغه نه خو زموږ په ځای کې ډیرې بدې معناوې اخیستل کیږي. یعنې د فاحشې ښځې ناجائزه ګټې خوړلو والا خلک زموږ په ځای کې خو دنکاح په وخت د واده والا د سړي او دښځې هم وکیل وي، د قرآن په ایت مبارک کې وکیل داسې راغلی دی ((**حسبناالله ونعم الوکیل**)) او موږته دهغه پیروي کولو سره د یو بهترمدد کونکي دجوړولو پوره کوشش کول پکار دي" ؛نو هغه صاحب زما په باره کې فرمایي: ((تاسودکفر مرتکب کیږئ، کوم صفت چې الله تعالی دخپل ځان له پاره اېښې دی هغه دخپل ځان سره منسوبوئ)) واضحه دې وي چې زما چیرې هم دا مطلب نه دی، زما مطلب د خدای تعالی پیروي ده) صاحبه! که خدای او دهغه فرښتې په حضورپاک ﷺ باندې درود شریف وایي او ایمان والاوو ته هم ددې حکم وي او موږ هم درود ووایو؛ نوهغه کار کوم چې الله پاک وکړ، هغه موږ هم وکړ، خو دالله په اطاعت کې مو وکړ، توبه! توبه! (نعوذبالله) دالله تعالی په برابرې کې نه؟الله تعالی دې راته معافي وکړي) بیاکه چیرې د((**حسبناالله ونعم الوکیل**)) په پیروي کې موږبهتر وکیلان او د بهتر مددکونکي جوړولو کوشش وکړ: نود خدای پناه دې وي! ایا رښتیا ددې حضراتو رایه زماله پاره صحیح ده؟ زه څنګه توبه وکړم او ماته خو خپله دا خبره غلطه نه ښکاري چې چیرته الحاد، شرک او بت پرستي وي، موږ ته پکار دي چې دهغه ځای خبره ونه منو.

جواب: دالله تعالی پاک نومونه په دوه قسمه دي، یو هغه چې اطلاق یې په نورو باندې جائز نه دی[1] او یو هغه چې دهغو اطلاق په بل باندې هم جائزدی، مثلاً: دالله پاک نوم مبارک ((الرؤف)) هم دی، ((الرحیم)) هم دی، حالاتکې په قرآن کریم کې دا صفات درسول الله ﷺ له پاره هم ذکرشوي دي[2]، داسې دالله تعالی یو نوم ((الوکیل)) هم دی، ددې استعمال د نورو له پاره هم جائز دی، اګرچې د دواړو ځایونو په معناوو کې هماغه فرق دی چې کوم دخالق او مخلوق په مینځ کې دی، ستاسو موقف صحیح دی او دهغه صاحب موقف غلط دی.

---

[1] وهومع ذالك إسم مختص بالله تعالى لا يسمّى به غيره (أحكام القرآن للجصاص ج: ١ ص: ٩، باب القول في الها من فاتحة الكتاب، طبع سهيل اكيدمى)۔

[2] مثلًا: لقدجاءكُمْ رسُولٌ مِنْ أنْفُسِكُمْ عَزِيزٌعَلَيْهِ مَاعَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ (التوبة:١٢٨)

کنیت د نوم په ډول استعمالول

سوال: زما نوم ((ابوبکر)) دی، یوځل مې له یو عالم صاحب سره ملاقات وشو، هغه ماته ویلي وچې دا خو څه نوم نه دی، یوازې کنیت دی، مهرباني وکړئ د شریعت په رڼا کې ماته مشوره راکړئ چې زه خپل نوم بدل کړم یا نوم زیات کړم یعنې د نوم نه وروسته ((ابوبکر)) استعمال کړم؟
جواب: کنیت هم د نوم په ډول استعمالیږي، ستاسو نوم صحیح دی، د بدلولو ضرورت نه شته.[۱]

(ابوالقاسم) کنیت کیښودل

سوال: زمونږ په ښار (میاچنو) کې یو سړی دی چې د هغه نوم صوفي محمدبشیردی. هغه د عطرو کار کوي، هغه یوه مدرسه هم جوړه کړې ده، هغه یو کتاب هم لیکلی دی چې د هغه نوم ((اسرار ابراهیمیه)) دی، په هغه کتاب باندې هغه خپل کنیت ((ابوالقاسم)) لیکلی دی، یعنې له نوم سره یې دا لیکلي دي : ((ابوالقاسم صوفي محمد بشیر)) د هغه د مدرسې نه چې کوم اشتهار راوځي په هغه باندې کنیت ((ابوالقاسم)) لیکل شوی وي اوما اوریدلي دي چې ((ابوالقاسم)) کنیت یوازې د حضورپاک ﷺ سره خاص دی، څوک خپل کنیت ((ابوالقاسم)) نه شي کیښودلی. مهرباني وکړئ د حدیث نه ثابت کړئ چې ((ابوالقاسم)) کنیت یوازې د حضورپاک ﷺ سره خاص دی اوکه نه؟ د حضورپاک ﷺ نه پرته بل څوک هم خپل کنیت ((ابوالقاسم)) کیښودلی شي؟
جواب: په مشکوه شریف کې په صفحه:(۴۰۷) حاشیه کې د((مرقاة)) نه نقل شوي دي چې د حضور پاک ﷺ په کنیت باندې د ((ابوالقاسم)) کنیت د کیښودلو منع د ډیرو علماوو او بزرګانو په نزد د حضورپاک ﷺ د ژوند پورې محدوده وه، د حضورپاک ﷺ نه وروسته د دې اجازه شته.[۲] البته امام شافعي (رحمه الله) او اهل ظاهر اوس هم د ممانعت قائل دي.[۳]

---

[۱] ځکه چې د صحابه ووکرامونه د دې ثبوت شته ، بخاری شریف کې دي: قالت عائشة وأبوسعيد وابن عباس و كان ابو بكر مع النبى صلى الله عليه وسلم فى الغار (بخارى ج: ۱ ص: ۵۱۵، باب مناقب المهاجرين وفضلهم منهم أبوبكر عبدالله بن أبى قحافة) أيضًا: ولو كنى ابنه الصغيربأبى بكر وغيره كرهه بعضهم وعامتهم لايكره لأن الناس يريدون به التفاؤل، تتارخانية (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٨، كتاب الحظر والإباحة، فصل فى البيع)۔

[۲] وثانيها أن هذا الحكم كان فى بدء الأمر ثم نسخ فيباح التكنّى اليوم بأبى القاسم لكل أحد سواء فيه من إسمه محمد أو غيره وعلته التباس خطابه بخطاب غيره .... وهى الإشتباه وهو متعيّن فى حال حياته صلى الله عليه وسلم قال وهذامذهب مالك وبه قال جمهور السلف وفقهاء الأمصار (مشكوة ج: ٢ ص: ٤٠٧ حاشية ٥ أيضًا فى مرقاة المفاتيح شرح مشكوة المصابيح، باب الأسامى ج: ٤ ص: ٥٩٧، طبع بمبى)۔

[۳] أحدها أنه لايحل التكنّى بأبى القاسم أصلًا سواء كان إسمه محمد أو احمد ..[بقيه په راروانه صفحه.

له خپل نوم سره (صديقي) يا (عثماني) د تخلص په ډول کيښودل

سوال: که يوسړی له خپل نوم سره تخلص ((صديقي)) يا ((فاروقي)) يا ((عثماني)) يا ((علوي)) د شجره نسب په حساب سره نه، دعقيدت او محبت له وجې ږدي، مثلاً: غلام سرور صديقي، له نوم سره يوځای کول جائز دي او که نه؟ دعقيدت او محبت له وجې.

جواب: دعقيدت او محبت داظهار له پاره ديو بزرګ طرف ته دنسبت کولو مضائقه نه شته. خو ((صديقي)) يا ((فاروقي)) وغيره ويلوکې تلبيس او دوکه موندل کيږي اوريدونکي به هم داګڼي چې دحضرت دې بزرګانو سره نسبي تعلق دی او غلط نسب کيښودل حرام دي؛ نوځکه دا به هم صحيح نه وي.[1]

لقب او تخلص کيښودل شرعاً څنګه دي؟

سوال: يوحديث مبارک مې له نظر نه تيرشو چې هغه دحسب او نسب په باره کې څه داسې دی، لکه څنګه چې يو سړی ((شيخ، صديقي)) نه وي او له خپل ځان سره ((صديقي)) وليکي، يا ((قريشي)) نه دی، خپل ځان ته ((قريشي)) وايي يا نسباً ((انصاري)) نه دی او خپل ځان ته ((انصاري)) وايي، يا ((سيد)) نه وي، خپل ځان ته ((سيد)) وايي، رسول اللهﷺ وفرمايل: چې کوم سړی د خپل ځان نسبت پريږدي ديو بل طرف ته خپل نسبت وکړي؛ نوجنت په هغه باندې حرام دی، (مسلم،بخاري،ابوداود) ديورتني حديث په رڼا کې که يو شاعر، مصنف، ليکوال، اديب او نور مختلف حضرات شوقيه خپل تخلص: پروانه، ناز، آسي، ناشا اوداسې نور... ږدي، ايا دا هم په دې زمرې کې راځي؟

جواب: دا حديث دنسب تبديل کولو متعلق دی، دځه لقب يا تخلص اختيارول(په دې شرط چې هغه پخپله غلط نه وي) په دې کې څه ممانعت نه شته.

له خپل نوم سره د غير مسلم نوم د تخلص په ډول کيښودل

سوال: که يو سړی له خپل نوم سره دتخلص له پاره ديوهندو نوم کيږدي؛ نوايا د اسلام په رڼا کې دا صحيح دي ؟

...بقيه د تيرمخ].. أو لم يكن له إسم وهو مذهب الشافعي وأهل الظاهر (أيضًا)۔

[1] الكبيرة الثانية والثالثة والتسعون بعد المائتين، تبرؤالإنسان من نسبه أو من والده وانتسابه إلى غير ابيه مع علمه ببطلان ذالك، أخرج الشيخان وأبوداؤد عن سعد بن ابي وقاص رضى الله عنه أن النبى صلى الله عليه وسلم قال: من ادعى الى غير ابيه وهويعلم انه غيرأبيه فالجنة عليه حرام (الزواجر عن اقتراف الكبائر ج: ۲ ص: ۶۲، طبع دارالمعرفة، بيروت، بخارى ج: ۲ ص: ۶۱۹، باب غزوة الطائف، مسلم ج: ۱ ص: ۵۷، باب بيان حال إيمان من رغب ...إلخ)۔

جواب: کوم نوم چې د هندوانو سره مخصوص دی دا دیومسلمان دنوم سره جوړول صحیح نه دي.

د ستورو په نوم باندې نوم کیښودل او خاص کا نې اغوستل

سوال: دا وفرمایئ چې دا ستوري کتل مثلاً عطارد، برج سنبله باندې نوم کیښودل کیږي او بیا په کاني لاجوردي، نیلم، زرقون وغیره اغوستلو له پاره ویل کیږي، دا شرعاترکوم حده پورې جائز دي او ددې څه حیثیت دی؟

جواب: په دې شیانوباندې یقین کول د بې خدایه خلکو کار دی، دیو مسلمان په دې شیانو باندې اعتماد کول ناجائزدي [۱]

پیدایش نه څوګنټې وروسته د مړ کیدو نکي بچي نوم کیښودل ضروري دي؟

سوال: کوم بچی چې ژوندی پیداشو اوڅوګنټې یا یوڅوورځې وروسته مړ شو، دهغه نوم کیښودل ضروري دي او داسې بچی چې هغه لس پنځلس کاله مخکې مړه شوی دهغه نوم په هغه وخت نه وي کیښودل شوی؛ نوایا اوس دهغه نوم کیښودل ضروري دي؟

جواب: د داسې بچي نوم کیښودل پکار دي. [۲]

په غلط نوم سره اوازکول یا پلارته "ورور" ویل، مورته "اپا" ویل څنګه دي؟

سوال: دڅه خلکو په کورونو کې داسې رواج دی چې بچي، بلکه غټ هم خپلوخپلوانو ته په غلط نوم سره اواز کوي، مثلاً: بچي خپلې مور ته «بهابهي» او پلار ته «ورور» په ویلو سره اواز کوي، داسې پلار ته دهغه له نوم سره «ورور» ویل اواز کول لکه «ستاربهایي» «عبدالله بهایي» وغیره، داسې څه بچي خپلې مور ته «باجي» وایي یا ورته «اپا» وایي. ستاسو نه معلومول غواړم چې داسې نوم اخیستل شرعا څنګه دي؟

---

[۱] وعن قتادہ قال: خلق الله تعالى هذه النجوم لثلاث: جعله زينة للسماء ورجومًا للشياطين وعلامات يُهدى بها، فمن تأوّل فيها بغيرذالك أخطأ واضاع نصيبه وتكلف ما لايعلم، رواه البخارى تعليقا فى رواية رزين: وتكلف ما لا يعنيه وما لا علم له به وما عجز عن علمه الأنبياء والملائكة وعن الربيع مثله وزاد: والله ما جعل الله فى نجم حياة أحد ولا رزقه ولا موته وإنما يفترون على الكذب ويتعللون بالنجوم (مشكوة ص: ٣٩٤، باب الكهانة، الفصل الثالث، طبع قديمى)

[۲] وروى إذا ولد لأحدكم ولد فمات فلايدفنه حتّى يسميه إن كان ذكرًا وإن كان أنثى فباسم أنثى وإن لم يعرف فباسم يصلح لهما (شامى ج: ٦ ص: ٤١٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

جواب: په غلط نوم سره اواز کول ښکاره ده چې غلط دي، که نور څه نه وي: نوکم نه کم دروغ خو ضرور دي او د موروپلار بې عزتي هم ده. ځکه ددې نه احتراز کول پکار دي اوپه کومو کورونوکې چې ددې غلط رواج دی دا تبديل کول پکار دي.[1]

په غلط نوم سره اواز کول

سوال: د اکثروخلکو نومونه، عبدالصمد، عبدالحميد، عبدالقهار، عبدالرحيم، عبدالرحمن اوداسې نور ... کينبودل کيږي، خو کتل کيږي دا چې دې خلکو ته يوازې صمد، حميد، قهار او رحيم اوپه داسې نورو... نومونو سره اواز کيږي. پوره نوم نه اخلي، حالانکې دا انتهايي سخته ګناه ده، ځکه چې دا ټول نومونه دالله تعالى صفتي نومونه دي، يوانسان (نعوذبالله) صمد (بې نياز)، حميد (دچاچې حمدوشي) اوقهار. رحمن، غفار ځکه کيداى شي؟ ددې نومونو متحمل خويوازې اويوازې دالله تعالى ذات مبارک دى.

مهرباني وکړئ په دې سلسله باندې رڼا واچوئ چې مسلمان ته داسې قسمه نومونه کينبودل پکار دي اوکه نه؟

جواب: نومونه خو ډير ښه دي او ضرور کينبودل پکار دي، خوځنګه چې تاسو ليکلي دي چې په غلط نوم سره اوازکول صحيح نه، بلکه ګناه ده؛ نوځکه پوره نوم اخيستل پکار دي.[2]

ايا "خداى" د الله تعالى نوم مبارک دى؟

سوال: دقرآن کريم په سورت الاعراف په ايت نمبر ۱۸۰ کې د الله تعالى ارشاد مبارک دى: او ښه ښه نومونه دالله تعالى له پاره دي؛ نو بس په دې نومونو سره الله تعالى موسوم کړئ او دداسې خلکو سره تعلق هم مه ساتئ چې څوک ددې نومونو نه بدفالي کوي، داسې خلکوته به ددوى د کړو ضرور سزا ملاويږي "په قرآن کريم کې دالله تعالى ۹۹ (يوکم سل) نومونه دي، چې په هغو کې "خداى" نوم نه شته، لهذا تاسو دقرآن کريم په رڼا کې دا ووايئ چې "خداى" ويل ترکومه پورې صحيح دي؟ نهايت ممنون به مويو.

جواب: دا خوښکاره ده چې ((خدا)) دعربي ژبې لفظ نه دى، د فارسي لفظ دى، چې هغه د

---

[1] ويكره أن يدعوالرجل أباه وأن تدعو المرأة زوجها بإسمه قوله ويكره أن يدعو إلخ بل لابد من لفظ يفيد التعظيم كياسيّدى ونحوه لمزيد حقهما على الولد والزوجة ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٨، فصل فى البيع).

[2] قال تعالى: وَلا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (الحجرات:١١) قال العلامة ابن عابدين: حيث ينادون من إسمه عبدالرحيم، عبدالكريم أو عبدالعزيز مثلا فيقولون: رحيم، كريم وعزيز بتشديد ياء التصغير، ومن إسمه عبدالقادر قويدر وهذا مع قصده كفر ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤١٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع).

عربي لفظ د ((رب)) معنا ادا کوي، ((رب)) دالله تعالی په نومونوکې شامل دی او په قرآن او حدیث کې ډیرډیر راځي. په فارسي ،اردو کې د دې ترجمه (خدا) سره کیږي او پښتوکې خدای سره ؛نوځکه "خدا او خدای" ویل صحیح دي او همیشه دامت بزرگان دا لفظ استعمالوي.

د (خدای) نوم باندې د اشکالاتو جواب

سوال: په ((جنگ)) ورځپاڼه کراچی (۱۷ اگست ۱۹۹۲م) (په اسلامي صفحه اقرا) کې په عنوان ((الله تعالی کیلئے لفظ خدا کا استعمال....، د الله تعالی له پاره دخدای دلفظ استعمال)) د یو سائل سوال او د ستاسو دا جواب له نظر نه تیرشو چې اسم ذات دالله تعالی ترجمه د لفظ ((خدای)) سره کیږي، د ستاسوپه دې مؤقف باندې مختصر معروضات ستاسوپه خدمت کې وړاندې کوو:

ستاسو خو دا خبره صحیح ده چې ((د قرآن کریم ترجمه په نورو ژبوکې کیږي)) خوددې نه ستاسو دا ترجمه اخیستل چې د اسم ذات هم ترجمه کیږي، صحیح نه ده، حقیقت دا دی چې په قرآن مجید کې ذکرشوي دټولو پیغمبرانو او رسولانو دذاتي نومونو یوه ترجمه چیرې هم نشي کیدای، لهذا دالله تعالی اسماء گرامي په ترجموکې چې څنگه وي هماغسې قائم ساتل کیږي، ددې نه پرته چې د پیغمبرانو او رسولانو نه پرته هم دکومو نورو انسانانو چې ذاتي نومونه په قرآن پاک کې بیان شوي دي، دهغو هم ترجمه نه کیږي، تاسوپخپله هم دانساني نومونو ترجمه نه فرمایئ.

چې دا صورت وي چې په قرآن کریم کې دذکرشوي دیوعام انسان د ذاتي نوم ترجمه جائز نه وي؛ نواخرمالک دټول کائنات عظیم ترین ذاتي نوم د((الله)) ترجمه ((خدا ، بهگوان یا گاډ)) څنگه جائز کیدای شي؟ بیادا چې دقرآن نه پرته په ټوله دنیاکې هم دا اصول قائم دي چې د ذاتي نومونو ترجمه دې په یوه ژبه کې هم ونه کړل شي.

محترمه! لږ سوچ وکړئ چې په کوم ځای دیوعام انسان دذاتي نوم دومره قدر او احترام وي، هلته دټولې دنیادانسانانو خالق دالله تعالی دذاتي نوم ترجمه ((خدای)) کول د اسم اعظم د((الله)) سره څومره لوی جسارت دی، څومره لوی توهین دی، څومره لویه بې عزتي په ناپوهي باندې کیږي، لهذا ددې سنگینې غلطې ازاله ضروري ده چې اسم ذات ((الله)) ته یوازې او یوازې هم ((الله)) وویل او ولیکل شي.

دذکر شویو حقائقو پیش نظر تاسوته گزارش دی چې تاسوپه خپل مؤقف باندې نظرثاني وفرمایئ او صحیح مؤقف په روزنامه ((جنگ)) کې ضرور شائع کړئ، چې په دې سره ستاسو لوستونکو هم اصلاح وشي.

جواب: ستاسو ټول خط په دې غلطې مفروضې باندې مبني دی چې ما دا ویلي دي چې د حق تعالی شانه، داسم ذات ((الله)) ترجمه په لفظ ((خدا)) سره کیږي، حالانکې دا مفروضه غلطه ده

او په غلط فهمي باندې مبني ده، ما د سائل په جواب کې دا ليکلي و چې: «که چيرې دالله تعالى په پاکو نومونوکې ديونوم په بله ژبه کې ترجمه وکړل شي؛ نو د هغه دناجائز کيدو څه دليل دی؟»

مادالله تعالى دنومونو ديو نوم ترجمه کولو له پاره ليکلي دي، تعجب دی چې ستاسو په شان لائق سړی ددې مطلب دا بيانوي چې ما اسم ذات د«الله» ترجمه کول صحيح ګڼلي ده «الله» دحق تعالى شانه اسم ذات دی، ددې ترجمه چيرې هم نه شي کيدای. نه يو عقل والا ددې ترجمې ته صحيح ويلى شي، مادالله تعالى دډيرو اسماء حسنى ترجمې ليکلي دي او دا چې د"خدا(خدای)" لفظ داسماء مباركه نه ديو لفظ ترجمه ده.

اوس په وضاحت سره ليکم چې لفظ"خدا(خدای)" د حق تعالى شانه اسم ذات د«الله» ترجمه نه ده، لفظ"خدا(خدای)" دفارسي لفظ دی، چې ددې معنا مالک، صاحب، اقا او واجب الوجود ده، په غياث اللغات کې دي:

ترجمه:------ لفظ «خدای» (د خا پيش سره) د مالک او صاحب په معنا کې راځي، کله چې لفظ «خدای» مطلق وي؛ نودحق تعالى شانه نه پرته په بل چاباندې نه ويل کيږي، خوپه هغه صورت کې چې دڅه شي طرف ته مضاف وي، مثلاً: خدای داد، علماوو فرمايلي دي چې د لفظ «خدای» اصل معنا ده پخپله ظاهر کيدو والا (يعنې دچاوجود چې ذاتي وي، د بل چامحتاج نه وي) ځکه چې د«خدای» لفظ د دوو لفظونو مرکب دی،"خود(پخپله)" او"آ" او ددې لفظ د آمدن نه دامر صيغه ده او دفارسي قاعده ده چې دامرصيغه ديو اسم سره ملاويدوسره داسم فاعل معنا ورکوي، اګرچې حق تعالى شانه، په خپل وجود او ظهورکې دنورو محتاج نه دی؛ نو ځکه دحق تعالى له پاره دا لفظ استعمال کړی شو، دا مضمون د «رشيدي» او«حيابان» د«دواړو دنومونو کتابونو» نه ماخوذ دی او خان آرزو هم په سراج اللغات کې د علامه دواني او امام فخرالدين رازی(رحمه الله) نه همدا نقل کړي دي."

د غياث اللغاث ددې تصريح نه معلومه شوه، لفظ «خدای» دخپلې اصلي معنا لحاظ سره دحق تعالى شانه صفتي نوم دی، يعنې هغه پاک ذات چې دهغه وجود خپل ذاتي دی او هغه په خپل وجود کې دبل چامحتاج نه دی؛ نوځکه ددې لفظ اطلاق دالله تعالى نه پرته په بل چانه کيږي او دا چې دا لفظ دعربي لفظ د «مالک» او د«رب» پشان دی، څنګه چې په عربي کې لفظ «رب» ته مطلق ويل کيږي؛ نوددې استعمال دالله تعالى نه پرته دبل چاله پاره جائز نه دی، البته داضافت سره استعماليږي، مثلاً: «رب المال» (دمال مالک)، «رب البيت» (دکورمالک)؛ نوددې اطلاق په نورو هم کيږي؛ نو داسې چې د«خدای» لفظ کله مطلق وويل شي او ددې نه مالک على الاطلاق مراديږي او هغه دالله تعالى پاک ذات دی او چې کله دا لفظ په اضافت سره وويل شي، نو دنورو له پاره هم استعماليږي.

❖ ږیره ❖

. . . .

(ږیره خود شیطان هم وه) ویلو والا، ایا مسلمان دی؟

سوال: زموږ جومات ته مستقل دېنځو لمونځونو له پاره امام صاحب د ضعیف العمري کیدو له وجې نه شي راتلای، یعنې د سهاراو ماخسوتن په لمانځه کې غیرحاضر وي، په دې لمونځونو کې د انتظامیې صدر صاحب په خپلې خوښې سره یوسړي ته د لمانځه کولو دعوت ورکوي، خاص کر په سهارکې، بلکه دهغه پخپله هم ږیره نه شته او کله پخپله هم جمع ورکوي، اذان او اقامت هم پخپله کوي، اکثر او زیات داسې کیږي چې کومو حضراتوته هغه د لمانځه کولو دعوت ورکوي یا خوهغه پرته دږیرې وي یا د ږیرې کټ کولو والا صاحب وي، چې په دې باندې مااعتراض وکړ چې دږیرې کټ کولو، یعنې د متي نه کمه یا پرته د ږیرې والا د دواړو په پسې دې لمونځ ونه کړل شي، بلکې که د سنت مطابق ږیرې والا موجود وي او ددین عالم هم وي؛ نو بیا هیڅ گنجائش نه شته، کوم صاحب چې مې د لمونځ ورکولو نه منع کړی و چې ستاسو ږیره کټ شوې ده، د لمونځ کولو په وخت ستاسو گیتی (ښنگري) هم ښکاره نه وي، تاسو دلمانځه ورکولو اهل نه یئ؛ نو دهغه صاحب چې څومره ږیره وه هغه هم په دې ویلو سره کټ کړه چې زماله پخوا د ږیرې والاوو نه نفرت و او ښکاره یې ږیره وخریله، صفایې کړه، ددې سړي له پاره په اسلام کې څه حکم دی؟ او دا ویل چې ږیره د شیطان هم ده او ته هم شیطان یې، یعنې دږیرې والا سړي ته ویل، دداسې سړي له پاره شریعت څه حکم ورکوي؟ او ددې شخړې له وجې جمعه کیږي او څه خلک په صف کې ولاړ وي چې کله امام تکبیر وایي؛ نو بیل شي، ایا دهغوی بیل لمونځ کول صحیح دي؟ لمونځ یې کیږي؟

جواب: د دې سوال په جواب کې یو څو امور عرض کوم:

اول: د ږیرې خریل او وړول (چې له یو متي نه کمه وي) دټولو فقهاوو په نزد حرام او گناه کبیره ده او دږیرې خریلو او کټ کولو والا گناهگار اوفاسق دی.[1]

[1] قال ابن عابدين: نقلًا عن الصحيحين عن ابن عمر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ،، أحفوا الشوارب وأعفوا اللحية،، قال لأنه صح عن ابن عمر راوى هذا الحديث أنه كان يأخذ الفاضل عن القبضة .... وعن النبى صلى الله عليه وسلم يحمل الإعفار على إعفائها عن أن يأخذ غالبها أو كلها كما هو فعل مجوس الأعاجم من حلق لحاهم ويؤيده ما فى مسلم عن أبى هريرة عن النبى صلى الله عليه وسلم: جزوا الشوارب وأعفوا اللحى خالفوا المجوس (شامى ج: ۲ ص: ۴۱۸، كتاب الحظروالإباحة) ..[بقيه په راروانه صفحه.

دویم د فاسق اذان، اقامت او امامت مکروه تحریمي دی. دا مسئله د فقه حنفي په تقریباً ټولو کتابونو کې ذکر ده.[۱]

دریم د هغه صاحب په ضد کې راتلل ډیره صفا کول او دا ویل چې: ((ماته له پخوا د ږیرو والاوو نه نفرت و یا دا چې ((ږیره خو د شیطان هم ده)) ډیره سخته خبره ده. دا د شیطان له طرفه یو دوکه ده. شیطان د یو مسلمان یوازې په ګناهګار بدو باندې راضي کیږي نه، خکه چې هغه ته پته ده چې مسلمان په خپلو کړو باندې د ندامت اوښکې بیوي، ټول ګناهونه ورته معاف کړل شي. خکه هغه کوشش کوي چې دا د ګناه د سطح نه راکاږم او د کفر په حد کې یې داخل کړم. هغه ګناهګار ته غوسه ورکوي نوریې هم ګرموي او د هغه له خولې نه د کفر کلیمه وباسي.[۲]

لږ غور وکړئ! حضور پاک ﷺ خپل امت ته یو حکم فرمایي چې ږیره غټه کړئ او بریتونه کم کړئ[۳] د حضور پاک ﷺ په دې حکم اوریدلو سره که یو سړی ووایي چې: ((زما خو د ږیرې والاوو نه نفرت دی)) یا دا ووایي چې: ((ږیره خو د شیطان هم ده)) ایا داسې ویلو والا مسلمان دی؟ ایا څوک حضور پاک ﷺ ته داسې جواب ورکولی شي؟ په ږیرې والاوو کې خو یو لک شل زره (کم و بیش) انبیاء علیهم السلام هم شامل دي؟ صحابه کرام رضي الله عنهم اجمعین او اولیاء کرام (رحمهم الله) هم په دې کې شامل دي، ایا دې ټولو سره نفرت ساتلو والا به مسلمان وي؟

ماته پته ده چې د هغه صاحب مقصد نه د رسول الله ﷺ حکم رد کول و نه د ټولو انبیاوو کرامو علیهم السلام، صحابه کرامو رضي الله عنهم او د اولیاء کرامو (رحمهم الله) نه د نفرت اظهار کول به و، بلکې دا

...بقیه د تیرمخ]. أیضًا: تطویل اللحیة إذا کانت بقدر المسنون وهو القبضة .... وأما الأخذ منها وهی دون ذالك کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم یبحه أحد (ردالمحتار ج: ۲ ص: ٤١٧، کتاب الحظر والإباحة، فصل فی البیع)۔

[۱] وأما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بأنه لا یهتم لأمر دینه، وبأن فی تقدیمه للإمامة تعظیمه وقد وجب علیهم إهانته شرعًا (فتاوی شامی ج: ۱ ص: ٥٦٠ باب الإمامة، طبع سعید)۔

[۲] رجل قال لآخر: إحلق رأسك، وقلم أظفارك فإن هذه سُنّة، فقال: لا أفعل وإن کان سُنّة، فهذا کفر، لأنه قال علی سبیل الإنکار والرد، وکذا فی سائر السُّنن خصوصًا فی سنّة هی معروفة وثبوتها بالتواتر مجمع الأنهر ج: ۱ ص: ٦٩٢ کتاب السیر، باب المرتد، طبع إحیاء التراث العربی، أیضًا: شرح فقه الأکبر ص: ۱۷٤)۔

[۳] عن ابن عمر رضی الله عنهما عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: احفوا الشوارب واعفوا اللحی وفی روایة: أنه أمر بإحفاء الشوارب وإعفاء اللحیة (صحیح مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۹) وعن ابن عمر رضی الله عنهما قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: خالفوا المشرکین، أوفروا اللحی واحفوا الشوارب (مشکوة ص: ۳۸۰) عن أبی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: جزوا الشوارب وارخوا اللحی خالفوا المجوس (صحیح مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۹) عن زید بن أرقم رضی الله عنه أن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: من لم یأخذ من شاربه فلیس منّا (مشکوة ص: ۳۸۱)۔

يو داسې لفظ دی چې دا په غوسه کې دهغه له خولې نه هم داسې ووت، يا په زيات صحيح لفظونو کې، شيطان اشتعال ورکړ دهغه له خولې نه يې وويست، خودکتلو خبره داده چې دا الفاظ څومره سخت دي او ددې نتيجه څه راوځي؟ ځکه زه هغه ته درخواست کوم چې هغه دې ددې الفاظو نه توبه وباسي اوچې ددې الفاظو نه دکفر انديښنه ده ځکه دې صاحب ته پکار دي چې دخپلې نکاح او ايمان هم احتياطا تجديد وکړي، په فتاوی عالمګيرکې دي:

"دکومو الفاظوچې په کفر کيدو يا نه کيدو کښې اختلاف وي دهغو قائل ته دې دتجديد نکاح، توبې او دخپلو الفاظو واپس اخيستلو حکم وکړل شي."[1]

خلورم: ستاسو دامسئله جوړول خو صحيح وه، تاسو مسئله جوړولو سره انداز داسې اختيار کړ چې دې صاحب په غوسه او اشتعال کې په راتلو سره د کفرکليمه د خولې نه وباسله، ګويا تاسو هغه د ګناه نه دکفر طرف ته وغرځولو، دادعوت، دحکمت خلاف و، ځکه تاسوته هم په دې باندې استغفار کول پکار دي او دخپل مسلمان ورور د اصلاح له پاره دعا کول پکار دي، هغه ته غوسه راوستلو سره دهغه په مقابلې باندې دشيطان مدد نه دي کول پکار.

(زما د ږيرې له نومه نفرت دی) ويونکي شرعي حکم

سوال: زه يو تقريب ته تللی وم، هلته ديوې اينجلی د رشتې خبرې کيدې، دا اينجلی مور وويل چې: «دا رشته ماته منظور نه ده، ځکه چې د هلک ږيره ده» که چيرې دا وويل شو چې هلک د آفيسرۍ ګريډ کې دی، تعليم يافته دی او ږيره خو نور هم ښه شی دی، په دې زمانه کې اسلام سره مينه کونکی دی؛ نوهغې وويل چې: «زما د ږيرې له نومه نفرت دی» تاسو وفرمايئ چې دږيرې دا بي عزتي ترکومې پورې صحيح ده؟ ايا داسې ويلو والا ګناهګار نه دی؟ او که وي؛ نو ددې کفاره څه ده او دګناه درجه څه ده؟

جواب: ږيره دحضورپاک ﷺ سنت مبارک دي، حضورپاک ﷺ ددې دپرېښودلو حکم فرمايلی[2]، دږيرې خريلو والاله پاره يې دتباهي دعا فرمايلې او دهغه شکل کتل يې خوښ نه دي فرمايلي[3] ځکه ږيره پرېښودل شرعا جائز ده او ددې خريل او لږ يو متي نه دکميدو په

---

[1] قال ابن عابدين: نعم سيذكر الشارح أن مايكون كفرًا إتفاقًا يبطل العمل والنكاح، ومافيه خلاف يؤمر بالإستغفار والتوبة وتجديد النكاح (شامی ج: ٤ ص: ٢٣٠، أيضًا: الفتاوى البزازية على هامش فتاوى العالمگيرية ج: ٦ ص: ٣٢١)۔

[2] عن ابن عمرعن النبی صلى الله عليه وسلم أنه أمر بإحفاء الشوارب وإعفاء اللحية، وفی رواية: خالفوا المشركين، أحفوا الشوارب واعفوا اللحى (مسلم ج: ١ ص: ١٢٩، بخاری ج: ٢ ص: ٨٧٥، ترمذی ج: ٢ ص: ١٠٥)

[3] فكره النظر إليهما وقال: ويلكما! من أمر كما هذا؟ قال: أمرنا ربنا، يعنيان..[بقيه په راروانه صفحه.

صورت کې د دې کټ کول د شریعت مطابق حرام دي.[۱]

کوم مسلمان چې دا وايي چې: (ماته د فلاني شرعي حکم نه نفرت دی) هغه مسلمان پاتې نه شو، کافر مرتد جوړیږي[۲] کوم سړی چې د حضور پاک ﷺ د شکل نه نفرت کوي هغه مسلمان څنګه پاتې کیدای شي -------؟ دا ښځه که د ږیرې والا ته خپله لور ورکړي یا ورنکړي، خو هغې ته د کفر نه توبه کول او د ایمان او د نکاح تجدید کول لازمي دي.[۳]

دیو کارټون د ږیرې نه ټال جوړول د اسلامي شعائرو بې عزتي ده

سوال: د دې خط سره بنده دیو کارټون تصویر درلیږي، چې په هغه کې د دوو سړیو ترپښنوپورې ږیرې جوړې شوي دي او بل طرف ته یې د دې نه ټال جوړ کړی یو ماشومه پرې زانګي، دا کاټون د عام کولو له پاره د مشهور ټافیانو کارخانې په ټافیانوکې انغښتلی دی، د یو عام مسلمان دې ته په کتلو سره ویښته دریږي، د اسلام د شعائرو دا بې حرمتي او بې عزتي او بیا په داسې ملک کې چیرته چې (اسلام، اسلام) ویل کیږي، له زغمه وتلی عمل دی، بدقسمتي سره په پاکستاني قانون کې دګندګي کومه ډهیری (دانګریزي قانون) بدل شوی نوم دی، یو آرډي نینس موجود نه دی چې هغه د اسلام شعائروته تحفظ ورکړي، ګني د دې کمپنۍ خلاف به قانوني کارروایي شوې وه، موږ د افسوس نه پرته هیڅ نشو کولی او خپل کار یوازې د لیکلو او ویلو پورې محدود ساتلی شو چې دا هم د ایمان دویمه درجه ده، لهذا زما دا جذبات لوستونکوته ورسوئ او که کولی شئ؛ نو د دې کمپنۍ خلاف دې کارروایي وکړل شي چې بیا چیرته څوک د اسلام د شعائرو پورې داسې خندا ونه کړي.

جواب: دا د اسلامي شعائرو ښکاره بې حرمتي ده، په ټولو مسلمانانو فرض دي چې د داسې بې ایمانه خلکو اخري انجام ته رسولو له پاره دې د احتجاج اواز اوچت کړي او د قانون نافذ کولو

...بقيه د تیرمخ].. کسری (البداية والنهاية ج: ٤ ص: ٢٧٠، حياة الصحابة ج: ١ ص: ١١٥)_

[۱] قال ابن عابدين: وأخذ أطراف اللحية والسُّنّة فيها القبضة.......... ولذا يحرم على الرجل قطع اللحية (شامي ج: ٦ ص: ٤٠٧) أيضًا: أوتطويل اللحية إذا كانت بقدرالمسنون وهوالقبضة............ وأما الأخذ منها وهي دون ذالك كما يفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد (شامي ج: ٢ ص: ٤١٧، عالمگيرية ج: ٥ ص: ٣٥٨)_

[۲] كفرالحنفية بألفاظ كثيرة وأفعال تصدر من المتهتكين لدلالتها على الإستخفاف بالدِّين....... بل بالمواظبة على ترك سُنّة إستخفافًا بها بسبب انها انما فعلها النبي صلى الله عليه وسلم زيادة أو إستقباحها...إلخ (المسايرة مع شرحها المسامرة ص: ٣٢٧)_

[۳] وفي شرح الوهبانية للشرنبلالي: مايكون كفرًا إتفاقًا يبطل العمل والنكاح، وأولاده أولاد الزنا، وما فيه خلاف يؤمربالإستغفاروالتوبة (أى تجديدالإسلام) وتجديدالنكاح(فتاوى شامي ج:٤ ص:٢٤٧مطلب جملة من لايقتل إذا ارتد)

والا ادارو فرض دي چې د دوی خلاف انضباطي کارروايي وکړي، د اسلام د شعائرو بې عزتي کفر دی[1] او په يو اسلامي ملک کې داسې کفرته دومره ازادي ورکول د الله تعالى عذاب ته دعوت ورکول دي.

د امت اکابرو ږيره خريل په کبيره ګناهونو کې شميرلي دي

سوال: په اکابر امت کې مولانا اشرف علي تهانوي(رحمه الله) او مولانا مفتي محمد شفيع صاحب (رحمه الله) په خپلو کتابونو کې ږيره خريل د ګناه کبيره په فهرست کې ولې نه ده شامله کړې ؟

جواب: حضرت تهانوي امداد الفتاوى:(ج: ٤ص:٢٢٣) کې ليکي:

(ږيره ساتل واجب او د قبضې نه زيات کټ کول حرام دي).

يادونه: دلته د(قبضې نه زيات کټ کولو) نه مراد دادی چې دچا ږيره دقبضې نه زياته وي دهغه د قبضې نه زياته برخه کټ کول خو جائز دي او دومره کټ کول چې دهغه له وجې ږيره د قبضې نه کمه پاتې شي، دا حرام دي.

او په صفحه: ۲۲۱ باندې ليکي: (يوخو دږيرې خريل يا کټ کول معصيت دی، خو په دې اصرار کول او د مانعين نه معارضه کول، له هغه نه هم زيات سخت معصيت دی).

او په صفحه: ۲۲۲ باندې ليکي: " په حديث کې چې کوم کارونوته تغيرخلق الله، موجب لعن فرمايل شوي، ږيره خريل يا وړول په مشاهده سره ددې نه زيات د تغيراتباع شيطان کيدل او اتباع دشيطان موجب لعنت وموجب خسران او موجب وقوع في الغرور، موجب جهنم کيدل منصوص دي، اوس په مذمت شديده کې څه شک دی؟

په دې عبارتونوکې حضرت تهانوي(رحمه الله) ږيره خريلو او کټ کولو ته حرام، معصيت، دلعنت موجب، موجب خسران او موجب جهنم فرمايي، ايا ددې نه وروسته هم ستاسو داويل صحيح دي چې حضرت تهانوي(رحمه الله) دا ګناه د کبيره ګناهونو په فهرست کې شامله نه کړه -------؟

مولانا مفتي محمد شفيع صاحب(رحمه الله) د ايات کريمه: "**لاتبديل لخلق الله**" په تفسير کې ليکي:

(هغه به دالله تعالى جوړکړل شوي شکلونه خرابوي)

اودا د فسق دعمل دی، لکه ږيره خريل، بدن استري کول، صفا کول وغيره(معارف القرآن ج:۲ص:۵۹)

---

[1] من أهان الشريعة أو المسائل اللتى لابد منهاكفر (شرح فقه الأكبر ص: ١٧٤ طبع قديمى) وفيه أيضًا: ومن استخف بالقرآن أو بالمسجد أو بنحوها مما يعظم فى الشرع، كفر (شرح فقه الأكبر ص: ١٦٧) يكفر إذا وصف الله تعالى بما لا يليق به أو سخر بإسم من أسمائه أو بأمر من أوامره أو انكر وعده ووعيده أو جعل له شريكًا أو ولدًا أو زوجة أو نسبه إلى الجهل أو العجز أو النقص (عالمگيرية ج: ٢ ص: ٢٥٨، الباب التاسع فى أحكام المرتدين)۔

دمفتي صاحب دقول مطابق چې ږيره خريل په اعمال فسق کې دی او ږيرې خريلو والا فاسقان دي؛نوله چانه پوښتنه وکړئ چې په کومې ګناه سره سړی فاسق شي هغه صغيره وي اوکه کبيره ؟

(د ږيرې مسئله)

سوال: ۱: دږيري شرعی حيثيت څه دی، واجب دی يا سنت؟ او ږيره خريل جائز دي يامکروه يا حرام؟ ډير حضرات دا ګڼي چې ږيره پريښودل يو سنت دی، که څوک يې پريږدي؛ نوښه خبره ده او که نه يې پريږدي؛ نوبياهم څه ګناه نه شته، دا نظريه ترکوم حده پورې صحيح ده؟

سوال: ۲: په شريعت کې دږيرې څه مقدار مقرر دی اوکه نه؟ که دی؛ نو څومره؟

سوال: ۳: دخينې حافظانو عادت دی چې هغه درمضان مبارک نه لږ مخکې ږيره پريږدي او د رمضان مبارک نه وروسته يې بيا خريي، داسې حافظان په تروايحوکې امام جوړول جائزدي اوکه نه؟ او دوی پسې لمونځ کول صحيح دي اوکه نه؟

سوال: ۴: ځينې خلک د ږيرې نه نفرت کوي او دې ته دحقارت په نظر سره ګوري اوکه په اولاد يا خپلوانو کې څوک ږيره پريښودل غواړي؛ نوهغه منع کوي او پيغورونه ورکوي او څه خلک د واده له پاره دږيرې خريلو شرط ږدي، دداسې خلکوله پاره څه حکم دی.

سوال: ۵: ځينې خلک دحج کولو په دوران ږيره پريږدي اوله حج نه واپسي باندې يې صفا کوي، ايا د داسې خلکو حج صحيح دی؟

سوال: ۶: ځينې حضرات ځکه ږيره نه پريږدي چې که چيرې موږ ږيره پريږدو او څه غلط کار وکړو؛ نوپه دې سره د ږيره والاوو بدنامي او دږيرې بې حرمتي به وشي، دداسې حضراتوپه باره کې څه حکم دی؟

جواب: ۱: ږيره خريل يا وړول (چې له يوموټي نه کمه وي) حرام او کبيره ګناه ده، په دې سلسله کې لومړی يوڅوحديثونه ليکم، له دې وروسته بهددې فائدې ذکرکوم:

۱: (عن عائشه رضي الله عنها قالت" قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: عشرمن الفطرة قص الشارب واعفاء اللحيه) الحديث(صحيح مسلم ج:۱ص:۱۲۹).

ترجمه: حضرت عائشه رضي الله عنها فرمايي چې حضورپاک ﷺ وفرمايل چې: لس شيان په فطرت کې داخل دي، د بريتونوکټ کول اودږيرې غټول------- الخ.

۲: (عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبى صلى الله عليه وسلم قال"احفوا الشوارب واعفوا اللحى)

ترجمه: ابن عمر رضي الله عنه نه روايت دی حضور پاک ﷺ وفرمايل چې: بريتونوکټ کړئ او دږيرې غټې کړئ.

(وفى رواية: انه امر باحفاء الشوارب واعفاء اللحية"(صحيح مسلم ج:۱ص:۱۲۹)

ترجمه: او په يو روايت كې دي چې حضور پاک ﷺ د بريتنو كټ كولو او د ږيرې غټولو حكم وكړ.

۳: (عن ابن عمر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: خالفوا المشركين، اوفروا اللحى واحفوا الشوارب).(متفق عليه، مشكوه ص:۳۸۰).

ترجمه: ابن عمر رضي الله عنه نه روايت دى چې رسول الله ﷺ فرمايلي: د مشركانو مخالفت وكړئ، ږيرې غټې كړئ او بريتونه كټ كړئ."

۴: (عن ابي هريرة رضي الله عنه قال"قال رسول الله ﷺ "جزوا الشوارب وارخوا اللحى، خالفوا المجوس".(صحيح مسلم ج:۱ ص:۱۲۹).

ترجمه: د حضرت ابوهريره رضي الله عنه نه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: بريتونه كټ كړئ او ږيرې غټې كړئ، د مجوسيانو مخالفت وكړئ.

۵: (عن زيد بن ارقم رضي الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: من لم يأخذ من شاربه فليس منا." (رواه احمد والترمذي والنسائي، مشكوة ص:۳۸۱).

ترجمه: د زيد بن ارقم رضي الله عنه نه روايت دى چې رسول الله ﷺ فرمايلي: څوک چې بريتونه نه كټ كوي هغه زمونږ نه دى.

۲: (عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال النبي ﷺ: لعن الله المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال". (رواه البخاري، مشكوة ص:۳۸۰).

ترجمه: د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما نه روايت دى چې نبي كريم ﷺ وفرمايل چې: د الله لعنت دې وي په هغو سړيو باندې چې هغوى د ښخو سره مشابهت كوي او د الله لعنت دې وي په هغو ښځو باندې چې كومې د سړيو سره مشابهت كوي.

فائدې: ۱: د لومړى حديث نه معلومه شوه چې بريت كټ كول او ږيره غټول د انسان د فطرت غوښتنه ده او بريت غټول او ږيره كټ كول خلاف فطرت دي او كوم خلک چې داسې كوي هغوى د الله تعالى فطرت خرابوي، په قران مجيد كې دي چې شيطان لعين الله تعالى ته ويلي و چې زه به د ادم اولاد گمراه كړم او زه به هغوى ته حكم وركوم چې هغه د الله تعالى تخليق خراب كړي[1] په تفسير حقاني او په بيان القرآن وغيره كښې دي چې ږيره خريل هم د تخليق خداوندي

[1] قوله تعالى: وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ...... يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا (النساء:۱۱۹)۔

په خرابولو کې شامل دي، ځکه چې الله تعالی سړیو مخ ته فطرتا ږيرې سره زينت او ښایست نصیبت کړی دی، کوم خلک چې ږيره خروي هغوی د اغواء شیطان له وجې یوازې خپل مخ نه، بلکې خپل فطرت هم مسخ کوي.
ځکه چې دحضرات انبیاء علیهم السلام طریقه د صحیح انساني فطرت معیار دی، ځکه د فطرت نه مراد د انبیاووکرامو (علیهم السلام) طریقه او دهغوی سنت هم کیدای شي، په دې صورت کې به مطلب داوي چې بریت کټ کول او ږيره غټول د یولک څلیریشت زره (یاکم وزیات) پیغمرانو متفقه سنت دي[1] او دا هغه مقدس جماعت دی چې حضورپاک ﷺ ته ددوی داقتداء حکم ورکړل شوی دی: (اولئک الذین هدی الله فبهداهم اقتده)(سورة الانعام:۹۰)
ځکه چې کوم خلک ږيره خروي هغوی دانبیاووکرام (علیهم السلام) دطریقې مخالفت کوي، ګویاپه دې حدیث کې تنبیه فرمایل شوې ده چې ږيره خریل ددریو ګناهونو مجموعه ده:
۱: د انساني فطرت خلاف ورزي.
۲: په اغواء شیطان سره دالله تعالی تخلیق خرابول.
۳: او دانبیاووکرامو (علیهم السلام) مخالفت.
په دې دریو وجو سره ږيره خریل حرام دي.
۲: په دویم حدیث کې دبریتونو کټ کولو او دږيرې غټولوحکم ورکړل شوی دی او دحضورپاک ﷺ دحکم تعمیل په هرمسلمان باندې واجب او دهغه مخالفت حرام دی، بس له دې وجې هم ږيره پریښودل واجب او ددې خریل حرام شول.
۳: په دریم او څلورم حدیث کې فرمایل شوي دي چې بریت کټ کول او ږيره پریښودل دمسلمانان شعار دی، ددې برعکس بریت غټول او ږيره خریل دمجوسیانو او مشرکانو شعار دی او حضور پاک ﷺ خپل امت ته د مسلمانانو د شعار خپلولو او دمجوسیانو دشعار مخالفت کولو تاکید فرمایلی دی، داسلامي شعارپریښودل اودیوګمراه قوم شعار اختیارول حرام دي، د حضور پاک ﷺ ارشاد مبارک دی:

"من تشبه بقوم فهومنهم."[2] (جامع صغیر ج:۲ ص :۸).

---

[1] قال النووی: وأما الفطرة، فقد اختلف فی المراد بها ههنا.....قالوا: ومعناه: انها من سُنن الأنبياء صلوات الله وسلامه عليهم (شرح مسلم للنووی ج: ۱ ص: ۱۲۸) وفی المرقاة: الفطرة ای فطرة الإسلام خمس، قال القاضی وغيره فسرت الفطرة بالسنّة القديمة التی اختارها الأنبياء واتفقت الشرائع وكأنها امر جبلی فطروا عليه، قال السيوطی:وهذا احسن ما قيل فی تفسيرها واجمعه (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٥٥ باب الترجل، طبع بمبئی)

[2] من شبه نفسه بالكفارفی اللباس وغيره أو الفجار أو باهل التصوف والصلحاء الأبرار فهو منهم، ای فی الإثم والخير، قال الطيبی: هذاعام فی الخَلق والخُلق والشعار، ولما كان الشعار ..[بقيه په راروانه صفحه.

ترجمه: کوم سړی چې دکوم قوم قوم مشابهت وکړي هغه به هم له هغه نه وي.
کوم خلک چې ږیره خروي او د مسلمانانو شعار ترک کوي او د کفر والاوو شعار خپلوي، چې دکومو حضورپاک ﷺ مخالفت فرمایلی، دوی ته پکار دي چې دحضورپاک ﷺ وعید نه وویریږي چې دهغوی حشربه هم دقیامت په ورځ په دې غیر قومونوکې وي. نعوذبالله!
۴: په پنځم حدیث کې فرمایل شوي دي چې کوم خلک بریت نه کټ کوي هغه زموږ په جماعت کې شامل نه دی، ښکاره ده چې هم دا حکم دږیرې خریلوهم دی، دادهغوخلکو له پاره ډیر سخت خبرداری دی کوم چې محض دنفساني خواهشاتواو شیطاني اغوا له وجې ږیره خروي او ددې له وجې حضورپاک ﷺ د دوی له پاره دخپل جماعت نه دخارج کیدو اعلان فرمایي، ایا یو مسلمان چې دهغه حضورپاک ﷺ سره لږتعلق هم وي، دا خبرداری زغملی شي؟
اوحضورپاک ﷺ دږیرې خریلو گناه نه دومره نفرت و چې کله د شاه ایران قاصدان د حضورپاک ﷺ په خدمت کې حاضرشول؛ نوهغوی ږیرې خریلې وې او بریتونه یې غټ و:
"فکره النظر الیهما، وقال: ویلکما من امرکمابهذا؟ قالا: امرنا ربنا یعنیان کسری، فقال رسول الله ﷺ: ولکن ربي امرني باعفاء لحیتي وقص شاربي"(الهدایه والنهایه ج:٤:ص٢٧٠،حیاة الصحابه ج:١،ص:١١٥)

ترجمه: حضورپاک ﷺ ددوی طرف ته کتل هم خوښ نه کړل او ویې فرمایل: تاسو دې هلاک شئ! تاسو ته ددې شکل جوړولو چا ویلي و؟ هغوی وویل چې: دازموږ د رب شاه ایران حکم دی،رسول الله ﷺ وفرمایل:خوزمارب ماته د ږیرې غټولو او بریتونوکمولو حکم فرمایلی دی
کوم خلک چې دحضورپاک ﷺ درب دحکم خلاف ورزي اودمجوسیانودخدای دحکم فرمانبرداري کوي، هغوی ته سل ځله سوچ کول پکار دي چې هغوی به دقیامت په ورځ دحضور پاک ﷺ په دربار به څنگه سترگې پورته کوي؟ اوکه حضورپاک ﷺ وفرمایي چې: تاسوَخپل شکل بدلولوله وجې زموږ جماعت نه خارج یئ؛ نودشفاعت امیدبه له چانه ساتئ؟
۵: ددې پنځم حدیث نه دا هم معلومه شوه چې بریت غټول (اوداسې ږیره خریل او وړول) حرام اوکبیره گناه ده، ځکه چې حضورپاک ﷺ په یوکبیره گناه باندې داسې وعید فرمایلی دی چې داسې کولو والازموږ د جماعت څخه نه دی.
۶: په شپږم حدیث کې حضورپاک ﷺ لعنت فرمایلی دی په هغو سړیو باندې چې هغوی دښځو مشابهت کوي او په هغو ښځوباندې چې کومې د سړیو مشابهت وکړي، ددې حدیث ښه شرح کې ملاعلي قاري(رحمه الله) صاحب مرقاه لیکي چې د: (لعن الله) فقره، جمله په ډول د

...بقیه د تیرمخ]... اظهر في الشبه، وذکر في هذا الباب، قلت: بل الشعار هوالمدار لا غیر (مرقاة شرح مشکوة ج: ٨ ص: ١٥٥ کتاب اللباس)۔

بد دعا هم کیدای شي، یعنې په هغو خلکو دې دالله تعالی لعنت وي او جمله خبر دا کیدای شي، یعنې په داسې خلکو دې الله تعالی لعنت وفرمايي.[1]
په ږيرې خريلو کې د تيرشوي مخکې قباحتونو نه پرته يو قباحت د ښځو سره د مشابهت هم دی، ځکه چې د ښځو او سړيو په مينځ کې الله تعالی د ږيرې امتياز ايښې دی، د ږيرې خريونکي دې فرق ختمولو باندې ښځو سره مشابهت کوي، چې هغه د خدای او د رسول الله ﷺ دلعنت موجب دي.
د دې ټولو نصوصو لاندې دامت بزرگان په دې خبره متفق دي چې ږيره غټول واجب دي او دا د اسلام شعار دی او د دې خريل يا وړول (چې د شرعي حد نه کمه وي) حرام او کبيره گناه ده، چې په دې باندې رسول الله ﷺ سخت وعيد فرمايلی دی، الله تعالی دې هر يو مسلمان د دې حرام کار نه د بچ کولو توفيق وفرمايي.
جواب: ۲: په مخکې احاديثو کې د ږيرې د غټولو حکم ورکړل شوی دی او په ترمذي کتاب الادب (ج:۲،ص:۱۰۰) په يو روايت کې چې هغه د سند په اعتبار سره کمزری دی، دا ذکر شوي دي چې حضور پاک ﷺ د ږيرې مبارې طول او عرض نه زياتي ويښته کټ کړي و[2] د دې وضاحت په صحيح بخاري کتاب اللباس (ج:۲،ص:۸۷۵) روايت نه کيږي چې حضرت ابن عمر رضي الله عنه د حج او عمرې نه د فارغ کيدو په موقع باندې چې احرام به يې خلاص و؛ نو ږيره به يې په موټي کې ونيوله او زياته برخه به يې کټ کوله[3] د حضرت ابوهريره رضي الله عنه نه هم د دې مضمون را روايت نقل دی (نصب الرايه ج:۲،ص:۴۵۸)[4] د دې نه واضح کيږي چې د ږيرې شرعي مقدار کم نه کم د يو موټي دی.(هدايه كتاب الصوم)[5]
ځنګه چې ږيره خريل حرام دي، همداسې ږيره له يو موټي نه کمول هم حرام دي، په درمختار کې دي: (واما الاخذ منها وهي دون ذلک كما يفعله بعض المغاربه ومخنثه الرجال فلم يبحه

---

[1] (وعنه) أى ابن عباس (قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لعن الله) يحتمل الإخبار والدعاء (مرقاة شرح مشكوة لملاعلى القارى ج: ٤ ص: ٤٦٠، باب الترجل، طبع اصح المطابع بمبئى)۔

[2] ان النبى صلى الله عليه وسلم كان يأخذمن لحيته من عرضها وطولها هذا حديث غريب(ترمذى ج:٢ ص:١٠٥)

[3] وكان ابن عمر إذاحجّ أو اعتمر قبض لحيته فما فضل أخذه (بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٥، باب تقليم الأظفار)

[4] وأما حديث أبي هريرة فرواه ابن أبي شيبة أيضًا حدثناأبو أسامة ن شعبة عن عمرو ابن أيوب، من ولد جريد عن أبي زرعة قال: كان أبو هريرة يقبض على لحيته، فيأخذ ما فضل عن القبضة، انتهى (نصب الراية ج: ٢ ص: ٤٥٨)

[5] ولا يفعل لتطويل اللحية إذا كانت بقدر المسنون وهوالقبضة، قال فى هامشه فى المحيط: إختلف فى إعفاء اللحية قال بعضهم بتركها حتّى تكثرأو القصر سنّة فما زاد على قبضته قطعها (هداية، كتاب الصوم ج: ١ ص: ٢٢١)۔

احد، واخذ كلها فعل يهود الهند ومجوس الاعاجم). (شامى طبع جديد ج:۲، ص:۴۱۸).

ترجمه: او ږيره ورول چې هغه له يوموټي نه کمه وي، لکه چې ځينې مغربي خلک او دهجړاګانوپه شان خلک يې کوي، دې ته هيچاهم جائزنه دي ويلي او پوره ږيره صفاکول خودهندوستان ديهوديانو او دعجمو دمجوسيانو کار و.

همدا مضمون په فتح القدير(ج:۲،ص:۷۷)او بحرالرائق (ج:۲،ص:۳۰۲) کې دی، شيخ عبدالحق محدث دهلوي(رحمه الله) «اشعة اللمعات» کې ليکي:

«حلق كردن لحيه حرام است وا گزاشتن آن بقدر قبضه واجب است». (ج:۱،ص:۲۲۸).

ترجمه: ږيره خريل حرام دي اوديوموټي پورې ددې غټول واجب دي (اوکه ددې نه کمه وي؛ نو ورول يې هم حرام دي).

په امداد الفتاوی کې دي:[۱] «ږيره پريښودل واجب دي اوډقبضې نه زياته کټ کول حرام دي:لقوله عليه السلام: خالفوا المشركين اوفروا اللحى.متفق عليه.فى الدرالمختار:يحرم على الرجل قطع لحيته وفيه السنه فيها القبضه»

ترجمه: ځکه چې دحضورپاک صلى الله عليه وسلم ارشاد مبارک دی چې: دمشرکانو مخالفت وکړئ، ږيرې غټې کړئ.(بخارى ومسلم)او په درمختارکې دي چې: دسړي له پاره دږيرې خريل حرام دي او ددې دمسنون کيدو مقدار يو موټی دی.

جواب: ۳: کوم حافظان چې ږيره خروي يا يې وروي هغوی دکبيره ګناه مرتکب او فاسقان دي، په تراويحوکې هم ددوی امامت جائزنه دی اوددوی په اقتداءکې لمونځ مکروه تحريمي (يعني عملا حرام دی)[۲] اوکوم حافظان چې يوازې په رمضان المبارک کې ږيره پريږدي او وروسته يې بياصفا کوي، دهغوی له پاره هم داحکم دی، داسې سړی په فرض لمونځ او تراويحوکې امام جوړولووالاهم فاسق او ګنهګاردي.[۳]

---

[۱] إمداد الفتاوى ج: ٤ ص: ٢٢٠، طبع دارالعلوم كراچى۔

[۲] ويكره إمامة عبد واعرابى وفاسق وأعمى (قوله: فاسق) من الفسق وهوالخروج عن الإستقامة، ولعل المراد به من يرتكب الكبائركشارب الخمر، والزانى، وآكل الزبا ونحوذالك............. وأماالفاسق فقد عللوا كراهة تقديمه بأنه لا يهتم لأمردينه، وبأن فى تقديمه للإمامة تعظيمه، وقد وجب عليهم إهانته شرعًا....... بل مشى فى شرح المنية على أن كراهة تقديمه كراهة تحريم (ردالمحتار ج: ١ ص: ٥٥٩، ٥٦٠، باب الإمامة)۔

[۳] قال تعالى: وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ يأمرالله تعالى عباده المؤمنين بالمعاونة على فعل الخيرات وهوالبر، وترك المنكرات وهوالتقوى، وينهاهم عن التناصر على الباطل والتعاون على المآثم والمحارم .... قال رسول الله عليه وسلم: الدال على الخيركفاعله....... ومن دعا إلى ضلالة كان عليه من الإثم مثل آثام من اتبعه إلى يوم القيامة (تفسيرابن كثير ج: ٢ ص: ١٠ طبع دارالسلام)۔

جواب: ۴: ددې سوال په جواب باندې دپوهيدلوله پاره دا اصول په ذهن کې اچول ضروري دي چې داسلام د يوې نښې پورې خنداکول او دحضورپاک ﷺ ديو سنت تحقير(بې عزتي) کول کفر دی. چې په دې سره سړی له ايمان نه خارجيږي اودا مخکې معلوم شوي دي چې حضورپاک ﷺ ډيره داسلام شعار او دانبياوو کرام (عليهم السلام) متفقه سنت ګرځولې ده، کوم خلک چې فطرتي ډول ډيرې نه نفرت کوي، دې ته دحقارت په نظر سره ګوري، ددوی په خپلوانوکې که څوک ډيره پريښودل وغواړي، هغه منع کوي ياهغه ته پيغور ورکوي اوکوم خلک چې دږيرې خريلو نه پرته چاته رشته ورکولو له پاره نه تياريږي، داسې خلکوله پاره دخپل ايمان فکرکول پکار دي، دوی ته لازم دي چې توبه وباسي اودخپل ايمان او نکاح تجديدوکړي،[1] حکيم الأمت مولانااشرف علي تهانوي(رحمه الله) په "اصلاح الرسول" ص:١۵ باندې ليکي:

"من جمله ددې رسوماتو ږيره خريل او کټ کول دي، داسې چې له يوموټي نه کمه پاتې شي، يابريت غټول، چې دا په اوسنۍ زمانه کې دځوانانو په خيال کې خوش وضعي ګڼل کيږي، په حديث کې دی چې: ((ږيرې غټې کړئ او بريتونه کموئ)) دا بخاري اومسلم روايت کړی دی.[2]

حضوراکرم ﷺ په صيغه امرسره دواړه حکمونه فرمايلي دي او امر حقيقتا د وجوب له پاره وي، معلومه شوه چې دا دواړه دواجب په حکم کې دي اودواجبو پرېښودل حرام دي، دږيرې کټ کول او بريتونه غټول دواړه حرام کارونه دي، ددې نه زيات په دويم حديث کې ذکرشوي دي، رسول ﷺ وفرمايل: ((کوم سړی چې خپل بريت وانخلي، هغه زموږ نه نه دی)). دا احمد، ترمذي او نسائي روايت کړی.[3]

اوس چې ددې ګناه کيدل ثابت شو؛ نوکوم خلک چې په دې باندې اصرار کوي اودا خوښوي او ږيره خريل عيب نه ګڼي، بلکې په ږيرې پورې خاندې اوددې بدي بيانوي، ددې ټولو مجموعه امورسره دايمان پوره کيدل سخت دي، هغو خلکوباندې واجب دي چې هغوی ددې حرکت نه توبه وکړي اودايمان او نکاح تجديدوکړي او خپل صورت دالله تعالی او درسول الله ﷺ دحکم

[1] من إستخف بالقرآن أو بالمسجد أوبنحوه مما يعظم في الشرع، كفر(شرح الفقه الأكبر ص: ١٦٧ فصل في القراءة والصلاة) وفي الشرح الوهبانية للشرنبلالي: مايكون كفرًا إتفاقا يبطل العمل والنكاح........ وما فيه خلاف يؤمر بالإستغفار والتوبة وتجديدالنكاح (ردالمحتار ج: ٤ ص: ٢٤٧، باب المرتد)_

[2] عن ابن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: خالفوا المشركين أوفروا اللّحى واحفوا الشوارب وفي رواية: انهكوا الشوارب واعفوا اللّحى متفق عليه (مشكوة ص: ٣٨٠، باب الترجل، صحيح بخاري ج: ٢ ص: ٨٧٥، باب تقليم الأظفار، صحيح مسلم ج: ١ ص: ١٢٩، باب خصال الفطرة)_

[3] عن زيد بن أرقم رضى الله عنه ان رسول الله عليه وسلم قال: من لم يأخذ من شاربه فليس منّا رواه احمد والترمذى والنسائى (مشكوة ص: ٣٨١، باب الترجل، الفصل الثانى، طبع قديمى)_

مطابق جوړ کړي.

جواب: ۵: کوم حضرات چې د حج دسفر په دوران یاحج چې دحج نه واپس راتلوباندې ډیره خروې یابې ورپې، دهغوی حالت دعامو خلکونه زیات درحم قابل دی، ځکه چې هغه دخدای په کورکې هم دکبیره ګناه نه منع کیدای نه شي، حالانکې دالله تعالی په دربارکې هغه حج قبول وي چې هغه دګناهونونه پاک وي او ځینې بزرګانو دمقبول حج علامت داليکلی چې په حج سره دانسان په ژوند کې ديني انقلاب راشي، يعنې چې هغه دحج نه وروسته دطاعات پابندي او دګناهونونه دبچ کیدو اهتمام وکړي.

دکوم سړي په ژوندکې چې په حج سره څه تغیر رانغی، که د مخکې نه دفرائضو پابند وي؛ نو اوس هم دی اوکه مخکې په کبیره ګناهونوکې و؛ نودحج نه وروسته هم په کبیره ګناهونوکې اخته دی، دداسې سړي حج په حقيقت کې حج نه دی محض سير او تفريح او ورزش دی، په فقهي ډول به دده فرض ادا کړل شي، خودحج د ثواب او ثمراتو نه به هغه محروم وي، څومره دحسرت او افسوس مقام دی چې سړی په زرګونو روپيو تاوان هم وکړي او دسفر مشقتونه هم برداشت کړي، ددې باوجودهغه ته دګناهونونه دتوبه توفيق نه وي اوځنګه چې تللی و هغه شان خالي لاس واپس راشي، که یوسړی دحج دسفرپه دوران دزنااو غلا ارتکاب وکړي اوهغه ته په دې کارباندې ملامتیاهم نه وي اونه توبه وباسي؛ نوهرسړی سوچ کولی شي چې دهغه حج به څنګه وي؟ دږيرې خريلو کبيره ګناه په يواعتبارسره دغلا او بدکاري نه هم بدتره ده، ځکه چې هغه وقتي ګناه ده اودږيرې خريلو ګناه څلور ويشت ګنټې ګناه ده، سړی ږیره وخريي لمونځ ادا کوي، روژه نيسي، دحج احرام يې تړلی وي، خودهغه خريلې شوې ږيره سره دلمونځ، روژې اوحج په دوران کې هم دحضورپاک ﷺ دژبې نه په هغه باندې لعنت ويل کيږي اوهغه دعين عبادت په دوران هم دحرام مرتکب دی، حضرت شيخ قطب العالم مولانامحمدزکریا کاندهلوي ثم مدني (نورالله مرقده) په خپلې رسالې " داړهی کاوجوب" کې لیکي:

ماته دداسې خلکو(چې هغه ږیره خروي) په کتلوسره به دا خیال راتلو چې دمرګ یو وخت مقررنه دی او په دې حالت کې(کله چې ږيره خريلې شوې وي) که مرګ واقع شي؛ نوپه قبرکې به دتولونه مخکې دسیدالرسل ﷺ دمخ مبارک زيارت کيږي؛ نوپه کوم مخ به دهغه دمخ مبارک مخامختيا کوي؟

ددې سره سره دا خیال راځي چې کبیره ګناهونه خو: زنا، لواطت، شراب نوشي، سودخوري وغیره خو ډیرې دي، خوهغه ټولې وقتي دي، دنبي کريم ﷺ ارشاد مبارک دی: " **لايزني الزاني وهو مؤمن....الخ**" يعنې چې کله زناکار زنا کوي؛ نوهغه په هغه وخت مؤمن نه وي.

مشائخو ددې حديث مطلب دا لیکلی دی چې دزنا په وخت دايمان نور له هغه نه جدا کيږي، خودزنانه وروسته هغه نور ايماني مسلمان ته واپس راځي، خو قطع اللحية (ږیره خریل او

وړول) داسې ګناه ده چې هغه هروخت له هغه سره وي، که لمونځ کوي؛ نو بیاهم داګناه ورسره ده، دروژې په حالت کې دی، دحج په حالت کې دی، غرض دهرعبادت په وخت دا ګناه له هغه سره لګیدلې وي. (داڑھی کا وجوب ص: ۲)."

کوم حضرات چې دحج او زیارت له پاره تشریف وړي په هغوی فرض دي چې هغه دخدای او د رسول ﷺ دربارته حاضریدو نه مخکې خپل مسخ شوی شکل صحیح کړي او ددې ګناه نه په ریښتونې توبه وباسي او اینده همیشه له پاره ددې حرام کار نه دبچ کولو عزم وکړي،ګنې خدای دې نه کړي چې داسې نه وي چې دشیخ سعدي (رحمه الله) ددې شعرمصداق جوړشي:

خرعیسی اګربه مکه رود چو بیاید هنوز خر باشد

ترجمه: دعیسی خرکه مکې ته هم لاړشي خو چې واپس راشي بیابه هم خروي.

هغه ته داهم سوچ کول پکاردي چې هغه به په روضه اطهربانديې سلام وړاندې کولو له پاره په کوم مخ حاضریږي؟ اوحضورپاک ﷺ ته به دهغه په بدل شوي شکل کتلوسره څومره اذیت وي؟

جواب: ۲: دهغو حضراتوجذبه په ښکاره ډیره ښه ده اودهغوی منشا دږیرې حرمت او عظمت دی، خوکه په لږ غور او تحمل نه کار واخیستل شي؛ نومعلومه به شي چې داخیال هم د شیطان یوچال دی، چې ددې په ذریعه شیطان ډیرخلک دوکه کړل اوپه دې حرام کار کې یې اخته کړل، په یو مثال سره په دې باندې پوه شئ، یومسلمان دبل سره دوکه (فریب) کوي، چې دهغه له وجې پوره اسلامي دنیا بدنامیږي، اوس که شیطان هغه ته دا ووایي چې: ستاله وجې اسلام او مسلمان بدنام دي، داسلام دحرمت تقاضا داده چې تاسو--- نعوذبالله ---- اسلام پریږدئ او سکان جوړشئ؛ نوایا ددې وسوسې له وجې هغه ته اسلام پریښودل پکار دي؟ نه! بلکې که دهغه په زړه کې داسلام واقعي حرمت او عظمت دی؛ نوهغه به اسلام نه پریږدي، بلکې ددې ګناهونونه به منع شي کوم چې دمسلمانانو دبدنامي وجه ده، هم داسې که شیطان دا وسوسه اچوي چې: که ته ږیره پریږدې او بدکارونه کوې؛ نو ږیره والا به بدنام شي او دا دږیرې دحرمت خلاف دي؛ نوددې له وجې ږیره خریل نه دي پکار، بلکې دهمت نه به کار اخلي پخپله به ددې بدو کارونو نه دبچ کولو کوشش وکړل شي کوم چې دږیرې د حرمت خلاف دي او په کوموسره چې دږیرې والا بدنامیږي.

دې حضراتو اخر ولې فرض کړل چې موږ په ږیره پریښودلوسره به بدعملونه نه پریږدو؟ که ددوی په زړونوکې واقعي ددې اسلامي شعار عزت دی؛ نودعقل او دین تقاضاداده چې هغه ږیره پریږدي او دا اراده وکړي چې ان شاء الله له دې وروسته به یوه کبیره ګناه هم دهغوی څخه نه کیږي اودعا وکړئ چې الله تعالی دې دوی ته ددې اسلامي شعارد عزت ساتلوتوفیق ورکړي.

بهرحال ددې وهمي اندیښې له وجې چې چیرته موږ په ږیره پریښودو باندې ددې په عزت ساتلوکې کامیاب نه شو، ددې عظیم الشان اسلامي نبښې نه محرومیدل په یوه طریقه هم صحیح نه دي، ځکه دټولو مسلمانانوله پاره لازمي ده چې اسلامي شعائر پخپله هم خپل کړي

او په معاشره کې ددې دژوندي کولو پوره کوشش وکړي چې دقیامت په ورځ دمسلمانانو په شکل او صورت کې ددوی حساب کتاب وي اوهغوی درسول اللهﷺ دشفاعت او دالله تعالی درحمت قابل جوړشي.

(عن ابي هريرة رضي الله عنه ان رسول اللهﷺ قال: كل أمتي يدخلون الجنة الامن ابى، قالوا: ومن يأبى؟ قال: من اطاعني دخل الجنة ومن عصاني فقد ابى). (صحيح بخارى ج:۲،ص:۱۰۸۱).

ترجمه: دحضرت ابوهريره رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي: زما د امت ټول خلک به جنت ته ځي، خوچې چاانکار وکړ، صحابه وو (رضي الله عنهم اجمعين) عرض وکړ چې: انکار څوک کوي؟ ويې فرمايل: چاچې زمااطاعت وکړ هغه به جنت کې داخليږي اوچاچې زمادحکم نافرماني وکړه، هغه انکار کړ.

د ږيرې خريونکي د فتوا شرعي حيثيت

سوال: نن سبا په ټې وي باندې ماډرن قسم موليان فتوا ورکوي، يعنې داسې مولوي چې هغه کلين شو(سفاږيره خروي) او پينټ اوچوي په ټي وي باندې راځي اودخلکودمسئلو جوابونه ورکوي، سوال دادی چې دداسې خلکوپه فتوا عمل کول جائزدي اوکه نه؟

جواب: ږيره خريونکی ښکاره فاسق دی [۱] او دفاسق خبر په دنياوي معاملاتوکې داعتماد قابل نه دی، په ديني اموركې به ولې وي؟ [۲]

له موټې نه کمه ږيره ساتلو باطل استدلال جواب

سوال: ۱: په عام ډول دعلماءکرامو په تحريروکې مې ويلي دي چې اسلام دږيرې غټولو او د بريتونو کټ کولو حکم کړی دی او په اسلام کې چې کومه ږيره منل کيږي؛ نو دهغې حد کم نه کم چې له يوموټې نه کم نه وي، ددې حدنه دکم مقدار ږيره نه دسنت مطابق ده اونه په شريعت کې ددې څه حيثيت شته، ماته يوازې دامعلومول دي چې که چيرې اسلام دږيرې غټولو حکم ورکړی دی چې ضد دی دکمولو؛ نو حضرت ابن عمر رضي الله عنه د قبضې نه زياته ږيره ولې کټ کړي

---

[۱] (قوله: وفاسق) عن الفسق، وهوالخروج عن الإستقامة ولعل المراد به من يرتكب الكبائر، كشارب الخمروالزانى، وآكل الربا ونحوذالك (ردالمحتار ج: ۱ ص: ۵۵۹ باب الإمامة).

[۲] قال القاضى ثناء الله: فلايقبل شهادة الفاسق إجماعًا لأن العدالة شرط فى الرواية حيث قال الله تعالى: إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا، ففى الشهادة بالطريق الأولى (المظهرى ج: ۱ ص: ۴۲۷) إتفقوا على أن الإعلان بكبيرة يمنع الشهادة وفى الصغائر إن كان معلنًا بنوع فسق مستشنع يسميه الناس بذالك فاسقًا مطلقًا لاتقبل شهادته........وعن أبي يوسف الفاسق إذا كان وجيهًا فى الناس ذامروءة تقبل شهادته والأصح ان شهادته لا تقبل كذا فى الكافى (عالمگيرية ج:۳ ص: ۴۶۶، كتاب الشهادات،الباب الرابع فيمن تقبل شهادته ومن لا يقبل)

وه؟ ایا غټول او وړول دیو بل په ضد کې دي؟

جواب: ۱ دږیرې غټولو حدیث دحضرت عمر ابن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی[۱] او هم له هغه نه دقبضې نه زیاتې وړولو حکم روایت دی[۲]، چې ددې نه ثابتیږي چې دږیرې غټولو دوجوب حد قبضه ده، ددې نه زیاته واجب ده.

سوال: ۲ دپاکستان نه یودیني عالم دږیرې متعلق لیکلي دي، دهغه خلاصه داده، چې دږیرې متعلق نبي ﷺ یومقدار هم مقرر کړی نه و، یوازې دا هدایت یې فرمایلی و چې: ږیره دې پرېښودل شي، البته په ږیرې پرېښودلوکې دفاسقانو دصفت نه پرهیزدې وکړل شي اودومره ږیره دې پرېښودل شي چې په دې باندې په عام ډول دږیرې ساتلو اطلاق کیږي، په کتلوکې داسې هم نه ښکاري لکه چې له یوځوورځونه یې ږیره نه وې خریلې او کتلووالا دا دوکه ونه خوري؛ نو دشارع منشا پوره کیږي، ددې سره زه تاسوته ددې یوښتنې کولو درخواست کوم چې ددې ږیرې پرېښودلو یعنې ددې په مقدارکې اختلاف دی اوکه نه؟ معلومه شوه چې دځینې خلکوپه نزد ږیره غټول یعنې دا په خپل حال باندې پرېښودل پوره سنت دي اودځینې خلکوپه نزد دموټې برابرږیره پرېښودل مسنون دي اوپه خپل حال باندې پرېښودل مکروه دي اودځینې خلکوپه نزد یوحدهم مقرر نه دی، بس چې کومه ږیره په عامه معناکې ږیره وي هغه پرېښودل صحیح دي، وضاحت مطلوب دی.

جواب: ۲ دموټې برابر ږیره پرېښودلوباندې خو اجماع ده، له دې نه کمول دچاپه نزد هم جائزنه دي[۳]، البته له موټې نه په زیاته پرېښودلو کې اختلاف دی، دځینو په نزد زیاته کټ کول مطلقا ضروري او مباح دي، دځینو په نزد دحج او عمرې دحلق او قصر نه وروسته دقبضې نه زیاته وړول مستحب دي، په عامو حالاتوکې مستحب نه دي، دځینوپه نزد که دږیرې ویښته دومره غټ شي چې په نظر ښه نه راځي؛ نو دا کټ کول ضروري دي، الغرض اختلاف چې هرڅه دی دقبضې نه په زیاتې کې دی.[۴]

---

[۱] عن ابن عمر رضی الله عنهما عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: احفوا الشوارب واعفوا اللحی، وفی روایة: أنه أمر بإحفاء الشوارب وإعفاء اللحیة (صحیح مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۹، باب خصال الفطرة)۔

[۲] محمد قال: أخبرنا أبوحنیفة عن الهیثم عن ابن عمر رضی الله عنهما أنه کان یقبض علی لحیته، ثم یقص ما تحت القبضة قال محمد: وبه نأخذ وهو قول أبی حنیفة (کتاب الآثار ص: ۱۹۸، باب حف الشعرمن الوجه، طبع قدیمی)

[۳] وأما الأخذمنها وهی دون ذلك کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم یبحه أحد، وأخذا کلها فعل یهودالهند ومجوس الأعاجم (فتاوی شامی ج: ۲ ص: ۴۱۸ طبع جدید، فتح القدیر ج: ۲ ص: ۳۴۸، کتاب الصوم، باب ما یوجب القضاء والکفارة، طبع مصطفی حلبی، مصر)۔

[۴] وصرح فی النهایة بوجوب قطع ما زاد علی القبضة بالضم ومقتضاه الإثم ..[بقیه په راروانه صفحه.

ددې عالم دين دا ويل چې حضور پاک ﷺ د ږيرې هيڅ حد مقرر کړى نه و فرمايلي، غلطه ده، ځکه چې حضور پاک ﷺ د ږيرې غټولو حکم فرمايلى دى، دکټ کولو حکم يې نه دى فرمايلى[1]. دحضور پاک ﷺ او دصحابه کرامو ﷺ ږيرې به له قبضې نه زياتې وې، البته ځينو صحابه وو مثلاً: حضرت ابن عمر، حضرت عمر او حضرت ابوهريره ﷺ نه له قبضې نه دزياتې ورولو عمل نقل شوى و او دترمذي په روايت کې، چې دا ضعيف هم ګرځول شوى دى، دحضور پاک ﷺ نه دحج او عمرې په موقع باندې له قبضې نه دزياتې ورولو نقل شوى دى[2]، پس دحضور پاک ﷺ او د صحابه کرامو دعملي بيان نه معلوميږي چې د ږيرې کم نه کم حد يوه قبضه ده، ديوې قبضې نه کم ورول جائز نه دي، ځکه که جائز و؛ نو حضور پاک ﷺ به کم نه کم په پوره عمر کې دجوازله پاره يو ځل خو به دا ضرور کړې وه او له يو صحابي نه به هم دا عمل ضرور نقل شوى و، پس د فاسقانو د کومو وضع مخالفت حضور پاک ﷺ حکم فرمايلى هغه شکل وضع هم داده چې دقبضې نه دې کمه وره کړل شي.

سوال: ۳: په مذهبي کتابونو کې او دعلماوو کرامو په خطونو کې دا خبره موجوده ده چې له يو موټي نه کمې ته چاهم جائزنه دي ويلي او په دې باندې اجماع ده، خو علامه عيني (رحمه الله) عمده القاري «کتاب اللباس، باب تقليم الاظفار» کې دتوفير اللحيه حديث په شرح کولو دامام طبري (رحمه الله) په حوالې سره فرمايي: درسول الله ﷺ نه ددې خبرې دليل ثابت دى چې د «ږيرې غټولو متعلق» حديث عام نه دى، بلکې په دې کې تخصيص دى او د ږيرې په خپل حال باندې پريښودل ممنوع او ددې ورول واجب دي، البته په سلفو کې ددې مقدار او دحد په معامله کې اختلاف دى، ځينو ويلي چې ددې حد په اوږد والي کې زيات شي او په پلن والي کې هم دخورولوله وجې بده معلوميږي-------- ځينې صحابه ددې خبرې قائل دي چې په اوږدوالي او پلن والي کې يې کمه کړې په شرط ددې چې وره نه کړل شي، له دې نه وروسته فرمايي: ددې مطلب زما په نزد داده چې د ږيرې ورول ترهغه حد پورې جائز دي چې هغه دعامو معناوونه خارج نه شي.

جواب: ۳: په کومو مذهبي کتابونو کې چې دا نقل شوي چې له يوې قبضې نه کمولو ته چاهم

...بقيه د تيرمخ]..بتركه إلا أن يحمل الوجوب على الثبوت وفى الشرح: قوله: صرح فى النهاية إلخ حيث قال وما وراء ذالك يجب قطعه هكذا عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه كان يأخذ من اللحية من طولها وعرضها........ وسمعت من بعض أعزاء الموالى أن قول النهاية يحب بالحاء المهملة ولا بأس به .... فإذا زاد على قبضة شيء جزه كما فى المنية، وهو سنة كما فى المبتغى وفى المجتبى والينابيع وغيرهما لا بأس بأطراف اللحية إذا طالت ولا بنتف الشيب إلا على وجه التزين (شامى ج: ۲ ص: ۴۱۸، باب مايفسدالصوم...إلخ)

[1] عن ابن عمرقال:قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:إنهكوا الشوارب وأعفوا اللحى (بخارى ج:۲ ص: ۸۷۵)

[2] أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يأخذ من لحيته من عرضها وطولها رواه الترمذى(مشكوة ج:۲ ص: ۳۸۱)

غلط نه دي ويلي او دا په دې باندې اجماع ده، دانقل بالكل صحيح دى، دائمه فقهاوو چې كوم مذهبونه رائج دي، يادكومو اقوال چې په كتابونوكې نقل شوي دي، له هغوټولونه همدا معلوميږي چې دږيرې قبضې نه كمول حرام دي.[1]

تركومې پورې چې دعلامه عيني(رحمه الله) دعبارت تعلق دى، علامه عيني(رحمه الله) دامام طبري(رحمه الله) دكلام تلخيص كړى دى اوتاسو دعلامه عيني(رحمه الله) دعبارت خلاصه نقل كړه، بهرحال په دې كې دوه خبرې دتوجه قابلې دي:

اول: دا چې ستاسو په نقل شوي عبارت كې كوم دوه قولونه نقل شوي دي، په هغو باندې ظاهري نظر اچولوسره دا شک كيږي (او همدا شک ستاسو دسوال منشاده) چې لومړى فريق خو دږيرې حد يوه قبضه مقرروي او دزياتې دكټ كولو حكم وركوي او دويم فريق له قبضې نه كم هم دكټ كولو اجازت وركوي، ((په شرط ددې چې ډيره وړه نه وي)) خودعبارت مطلب واضحه غلط دى، ځنګه چې مامخكې ويلي دي، په سلفوكې كې له هيچا هم دقبضې نه كم دږيرې وړولو اجازت نقل نه دى، علامه عيني(رحمه الله) چې كوم اختلاف نقل كړى دى هغه په مافوق القبضه كې دى اوددې مطلب دادى چې ځينوسلفوخودصفا صفاكټ كولو حد مقرر كړو، له موټې نه دې زياته كټ كړل شي، ګويا دهغو حضراتوپه نزد دې ږيره يوازې دموټې برابر پريښودل شي، زياته نه، ددې برعكس ځينې ددې تعيين نه كوي چې ږيره دې بس يوه قبضه پريښودل شي، هغوى له قبضې نه دزياتې پريښودلو قائل نه دي، البته دطول او عرض نه دمعمولى كټ كولو اجازت وركوي، په شرط ددې چې دا كټ كول داسې ښكاره نه وي چې په هغه سره ږيره وړه په نظر راشي، دسلفواختلاف هم دقبضې نه دزياتې كټ كولو او په نه كټ كولوكې دى، دقبضې نه كمه كې نه دى.

بله دتوجه قابله خبره دعلامه عيني(رحمه الله) دا قول دى، دهغه ترجمه تاسو دانقل كړې ده چې: ددې مطلب زمايه نزد دادى چې دږيرې وړول تردې حده پورې جائز دي چې هغه دعرف عام نه خارج نه كړل شي "كتل دادي چې دا (عرف الناس) چې داتاسويه (عرف عام) سره تعبير كړى دى چې په دې سره د كومو خلكوعرف مراد دى؟ ايا ددداسې معاشرې عرف چې هغه دصحيح اسلامي معاشرې عكاسي كوي؟ يادداسې معاشرې عرف په هغه باندې فسق او فجور او

---

[1] ولا بأس إذا طالت لحيته أن يأخذ من أطرافها ولا بأس أن يقبض على لحيته فإن زاد على قبضة منها شیء جزه وإن كان ما زاد طويلة تركه كذا فى الملتقط والقص سنّة فيها وهو أن يقبض الرجل لحيته فإن زاد منها على قبضة قطعه كذا ذكره محمد فى كتاب الآثار عن أبي حنيفة وقال: به نأخذ، كذا فى المحيط السرخسی (عالمگيرية ج: ٥ ص: ٣٥٨) أيضًا:وعن النبى صلى الله عليه وسلم يحل الإعفاء على إعفائها عن ان يأخذ غالبها أو كلها كما هوفعل مجوس الأعاجم من حلق لحاهم (ردالمحتار ج: ٢ ص: ٤١٨، كتاب الصوم، باب ما يفسدالصوم وما لايفسده، طبع سعيد)

دنفس غلبه وي؟ غالبادسوال ليکلو په وخت دجناب په ذهن کې د عرف عام همدا دويم صورت به وي، خوکه چيرې تاسو لږشان د توجه نه کاراخيستی وای؛ نو واضحه شوې به وه چې دلته دعلامه عيني (رحمه الله)، سلفو په مسلک کې خبرې کوئ او د «سلف صالحين» لفظ عموما دصحابه وو او تابعينو رضي الله عنهم له پاره استعماليږي[1]. ځکه په دې عبارت کې هم ددوی عرف عام مراد دی، هم ددوی عرف دصحيح اسلامي معاشرې نمايندګي کوي او هم ددوی عرف په ډول ددليل او سندوړاندې کيدای شي ، اوس وګورئ چې خبره څنګه شو؟ خبره داسې شوه چې دصحابه وو رضي الله عنهم او دتابعينو (رحمه الله) په دور کې په عام ډول څومره چې دږيرې پريښودلو رواج و، له هغه نه کمول دسلفو ددې دويم جماعت په نزد جائزدي[2]. اوس زه پوښتنه کوم چې د صحابه وو رضي الله عنهم او تابعينو (رحمه الله) عرف عام خو بيل پاتې شو! ايا ديو صحابي يا تابعي نه هم له يوموټي نه کمه ږيره ساتل ثابت دي؟ که نه وي؛ نودعلامه عيني (رحمه الله) له عبارت نه ديوموټي نه دکمې ږيرې جواز څنګه راغی؟ په هرحال دعلامه عيني (رحمه الله) په عبارت کې نه خو له موټي نه کم کټ کول مراد دي او نه دخلکو د «عرف عام» نه دخرابې شوې معاشرې عرف عام مراد دی.

دږيرې له يو موټي کيدو نه څه مراد دي؟

سوال: ږيره يو موټي پورې پکار ده، يوه قبضه (يو موټی) له کوم ځای نه شروع کيږي؟ ايا د شونډو دلاندې نه ياد زنې لاندې نه قبضه اچول پکاردي، بياکوم ځای پورې چې د ګوتو ګيره راشي.

جواب: د زنې دلاندې نه، يعنې ويښته له هرطرف نه يوه قبضه کيدل پکار دي.[3]

دغټوبريتونو حکم

سوال: ديو سړي بريت دومره غټ دي چې داوبو وغيره دڅښلو په وخت باندې بريت په دې

[1] وقال الزيلعي:أويظهرسبّ السلف يعنى الصالحين منهم وهم الصحابة والتابعون(ردالمحتار ج:٤ ص: ٢٣٧)

[2] ولذا يحرم على الرجل قطع لحيته أو تطويل اللحية إذا كانت بقدرالمسنون وهوالقبضة.......وأما الأخذ منها وهى دون ذلك كمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد (شامى ج: ٦ ص: ٤٠٧، كتاب الحظروالإباحة، والدرالمختار ج: ٢ ص:٤١٧، ٤١٨، طبع سعيد،عالمگيرية ج:٥ ص:٣٥٨، كتاب الكراهية، الباب التاسع عشر)_

[3] وكان ابن عمر إذاحج أو اعتمر قبض على لحيته فما فضل أخذه (صحيح بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٥، باب تقليم الأظفار) قوله فمافضل....... ويجوزكسرها أى مازاد على القبضة أخذه بالقص ونحوه وروى مثل ذالك عن أبي هريرة وفعل عمر برجل وعن الحسن البصرى أنه يؤخذ من طولها وعرضها مالم يفحش (صحيح بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٥، باب تقليم الأظفار) أيضًا: وأخذ أطراف اللحية والسنّة فيها القبضة (شامى ج: ٦ ص: ٤٠٧)_

اوبوو غیره کې لګیږي: نو دا سې بریتونو او ددې اوبه وغیره څه حکم دی؟

جواب: دومره غټې بریت پریښودل شرعاً ګناه ده، په حدیث کې راځي:

(عن زيد بن ارقم رضي الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: **من لم يأخذ من شاربه فليس منا**). (مشکوٰة ص: ۳۸۱). **ترجمه:** د حضور پاک ﷺ ارشاد مبارک دی چې کوم سړی بریت نه کموي هغه زموږ نه نه دی.

ږیره د ټولو انبیاوو (علیهم السلام) سنت ده او د صحیح فطرت مطابق ده

سوال: ایا ږیره پریښودل ضروري دي؟ او ولې؟

جواب: په اسلام کې سړیو ته د ږیرې پریښودلو تاکیدي حکم دی؟ او دا په ډیرو وجو سره ضروري ده:

اول: حضور پاک ﷺ ږیره پریښودل په هغو عملونو کې شمیرلې ده کوم چې د ټولو انبیاء کرامو (علیهم السلام) سنت مبارک دي، د کوم شي پابندي چې حضرت آدم علیه السلام نه واخله تر حضور پاک ﷺ پورې د خدای ټولو نبیانو کړې وي، دیو مسلمان له پاره په هغه باندې ټګ څومره ضروري کیدای شي هغه تاسو پخپله ددې اندازه کولی شئ.[۱]

دویم: بیا حضور پاک ﷺ ږیره غټول او د بریت کمولو ته فطرت فرمایلي دي[۲]، له دې نه معلومیږي چې ږیره خریل د فطرت خلاف عمل دی، دیو مسلمان له پاره د صحیح فطرت خلاف عمل کول او د خلاف فطرت نه منع کول، چې څومره ضروري کیدای شي، هغه واضح دي.

دریم: دا چې حضور پاک ﷺ امت ته ددې تاکیدي حکم فرمایلی دی او د حضور پاک ﷺ دتاکیدي حکمونو ضروري کیدل ټولو ته معلوم دي.[۱]

---

[۱] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: الفطرة خمس أوخمس من الفطرة، منها قص الشارب وفي رواية: أعفوا اللحى .... قال النووى : ذكر جماعة من العلماء غير الخطابي قالوا ومعناه أنها من سنن الأنبياء صلوات الله وسلامه عليهم وقيل هي الدين (شرح الكامل للنووى بهامش مسلم ج: ١ ص: ١٢٨، كتاب الطهارة، باب خصال الفطرة) وفي المرقاة: الفطرة أى فطرة الإسلام، خمس، قال القاضي وغيره فسرت الفطرة بالسنّة القديمة التي اختارها الأنبياء واتفقت الشرائع، وكأنها أمرجبلي فطروا عليه، قال السيوطي وهذا أحسن ماقيل في تفسيرها وجمعه (مرقاة المفاتيح شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٥٥ باب الترجل، طبع بمبئ)۔

[۲] عن عائشة قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: عشرمن الفطرة قصّ الشارب وإعفاء اللحية وفي رواية: أنه أمربإحفاء الشوارب وإعفاء اللحية (مسلم ج: ١ ص: ١٢٩، كتاب الطهارة، باب خصال الفطرة) عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه أمربإحفاء الشوارب وإعفاء اللحية (مسلم ج: ١ص: ١٢٩)۔

خلورم. دا چې حضور پاک ﷺ ددې په حکم فرمایلو سره دا تاکید فرمایلی دی چې: (دمشرکانو مخالفت وکړئ) او په یوبل حدیث کې فرمایلي چې (دمجوسیانو مخالفت وکړئ) له دې نه معلومیږي چې دحضور پاک ﷺ په زمانه کې هم ږیره خریل دبې دینه قومونو ننبه وه او حضور پاک ﷺ خپل امت ددې ګمراه قومونو دخلاف فطرت تقلید نه منع کړی.[2] په یو حدیث کې دي چې (یو قوم دبل قوم مشابهت وکړي. هغه به هم په هغوی کې شمیرل کیږي) [3] د سیرت په کتابونوکې دا واقعه ذکر شوې ده چې د ایران د بادشاه سفیر دحضور پاک ﷺ په دربار کې حاضر شو، دهغوی ږیرې خریل شوې وې، حضور ﷺ چې ددوی شکلونه ولیدل: نو دنفرت کولو په اظهار سره یې وفرمایل: (دا څه شکل مو جوړ کړی دی؟) هغوی عرض وکړ چې: زمونږ خدای (شاه ایران) ددې حکم راکړی دی، حضورپاک ﷺ وفرمایل: (خوزمارب ماته دږیرې پریښودلو حکم راکړی دی) او حضورپاک ﷺ هغوی سره دخبرو کولو نه انکار وکړ.[4]

پنځم: ږیره پریښودل دانبیاء (علیهم السلام) سنت او صحیح انساني فطرت دی، ځکه دا دسړي مخ ښایست دی او ږیره خریل خو دسړي حسن او جمال په خاورو کې ملاول دي[5]، شاید په دې باندې دا وویل شي چې نن سبا خوږیره خریل دښایست موجب ګڼل کیږي، ددې

---

[1] قال النووی فی الکامل : فحصل خمس روایات: أعفوا، وأوفروا، وأرخوا، وأرجوا، ووقروا، ومعناها کلها ترکها علی حالها هذا هوالظاهر من الحدیث الذی یقتضیه ألفاظه، وهوالذی قاله جماعة من أصحابنا وغیرهم من العلماء (شرح النووی علی مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۹، کتاب الطهارة، باب خصال الفطرة)۔

[2] عن ابن عمرقال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: خالفوا المشرکین أوفروا اللّحی واحفوا الشوارب وفی روایة: جزّوالشوارب وارخوا اللّحی خالفوا المجوس (بخاری ج: ۲ ص: ۸۷۵، مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۹، کتاب الطهارة، باب خصال الفطرة) وفی المرقاة للقاری: خالفوا المشرکین أی فإنهم یقصون اللحی ویترکون الشوارب حتّی تطویل کما فسره بقوله أوفروا، أی أکثروا اللحی (مرقاة المفاتیح ج: ٤ ص: ٤٥٧، باب الترجل، طبع بمبئ)۔

[3] قال النبی صلی الله علیه وسلم: من تشبّه بقوم فهومنهم (جامع الصغیر ج: ۲ ص: ۸، طبع بیروت)۔

[4] فکره النظر إلیهما، وقال: ویلکما! من أمرکما بهذا! قال: أمرنا ربّنا، یعنیان کسری، فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم: ولکن ربّی أمرنی بإعفاء لحیتی وقصّ شاربی (البدایة والنهایة ج: ٤ ص: ۲۷۰، حیاة الصحابة ج: ۱ ص: ۱۱۵)۔

[5] عن أبی هریرة عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: الفطرة خمس أوخمس من الفطرة، منها قص الشارب وفی روایة: أعفوا اللحی .... قال النووی : ذکر جماعة من العلماء غیر الخطابی قالوا ومعناه أنها من سنن الأنبیاء صلوات الله وسلامه علیهم وقیل هی الدین (شرح الکامل للنووی بهامش مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۸، کتاب الطهارة، باب خصال الفطرة) وفی المرقاة: الفطرة أی فطرة الإسلام، خمس، قال القاضی وغیره فسرت الفطرة بالسنّة القدیمة التی اختارها الأنبیاء واتفقت الشرائع، وکأنها أمرجبلی فطروا علیه، قال السیوطی وهذا أحسن ماقیل فی تفسیرها وجمعه (مرقاة المفاتیح شرح مشکوة ج: ٤ ص: ٤٥٥ باب الترجل، طبع بمبئ)۔

جواب دادی چې که په یوې معاشره کې خراب او ګنده رسم رواج شي او عام خلک محض تقلیدي په دې باندې عمل کوي او ددې دقباحت (خرابي) طرف ته نظر نه ځي، ګني ددې تجربه هرسړی کولی شي چې هغه ږیره خریلې مخ په شیشه کې وګوري اوبیا ږیره پریږدي او شیشه وګوري، پخپله به دهغه وجدان فیصله وکړي چې په ږیره خریلو سره دهغه شکل خراب شوی وي.

شپږم دتجربې والاخلکو وینا ده چې دسړیو دږیرې ویښته او دښځو دسرویښته دخولې فاضل رطوبتونه جذب کوي، هم داوجه ده چې دچاږیره ګڼه او ډکه وي، دهغه وورئ او غاښونه به مضبوط وي، په نسبت دهغه سړي دکوم چې ږیره رنګړې وي او همدا وجه ده چې په مغرب کې سړي ږیره صفا خروي او دهغوی ښځې د سرویښته کټ کوي ځکه هغوی د ووریو او غاښونو په ناروغیو کې په عام ډول مبتلادي، هغه دښه نه ښه کریم (توتهـ پیسټ) استعمالوي خودګندګی مرض نه ختمیږي.

دملک صدرته یووفد د ږیرې پریښودو دعوت ولې ورکړ؟

سوال: د ((اقرأ)) داسلامي صفحې په یومضمون کې مې ولوستل چې دعلماء کرامو یو وفد صدر پاکستان سره ملاو شو او دې وفد صدر پاکستان ته دیواسلامي شعار دږیرې پریښودلو تلقین وکړ، په دې سلسله کې ډیراشکالات په ذهن کې راځي، مهرباني وکړئ! جواب ضرورراکړئ!

سوال: ۱: ایا ږیره هم داسې اهمه اسلامي نښه ده چې ددې له پاره دومره مصارف په اوچتولو صدر سره ملاقات وکړل شي او هغه ته ددې دعوت ورکړل شي؟

سوال: ۲: ما اوریدلي دي چې ږیره پریښودل خو محض سنت دي، که دا پریږدئ؛ نو ثواب به وشي اوکه نه یې پریږدئ؛ نوهیڅ ګناه نه شته، ایا دا صحیح ده؟

سوال: ۳: د ذکرشویو معلوماتو مطابق ددې کار له پاره په زرګونو روپۍ حرچ کول اسرف نه دی؟

سوال: ۴: بیا دا هم ممکنه ده چې دږیرې نه پریښودلو په صورت کې هغه هرچاسره هر ډول خبره کولی شي او دې سره به په مخاطب باندې اثر هم کیږي، خودږیرې پریښودلوپه صورت کې خوبه هغه یوخ دمذهبي فرقې سړی وي چې په دې سره به یقینادهغه دخبرې به هغه مقام نه پاتې کیږي، ایاکه په دې غرض یوسړی ږیره نه پریږدي؛ نو دجناب په خیال کې هغه ته اجازت پکار دی؟ براه کرم! زماددې سوالونو جواب راکړئ ماته اوزماپه شان دنورو مسلمانانو خدشات لرې کړئ، ځکه که رښتیا دا هم داسې داسلام شعار دی؛ نو ددې نه د یو مسلمان محرومیدل نه دي پکار.

جواب: ۱: دږیرې په اهم ترین اسلامي شعارکیدو کې شک نه شته، حضورپاکﷺ دا دمسلمانانو امتیازي نشان ګرځولی دی، دحضورپاکﷺ ارشاد مبارک دی: (په خپل وضع

قطع کې د مشرکانو مخالفت وکړئ، ږيرې غټې کړئ او بريتونه کټ کړئ) (بخاری)[۱] که د فوج کمانډر انچيف يوه خاصه وردي (يونيفارم) دخپل فوج امتيازي نشان وګرځوي؛ نو د فوج ديوسپاهي له پاره د دې د مخالفت ګنجائش نه پاتې کيږي ، او س سوچ وکړئ چې کوم شی د امت نبي ﷺ دخپل امت امتيازي نښه ګرځولې وي، د هغه مخالفت ديوامت له پاره کله رواکيدای شي؟ او څوک چې د دې خبرې پوهيدو باوجود دخپل نبي ﷺ مخالفت کوي هغه د (امتي) ويلو څه خوله لري؟ حضور پاک ﷺ ته د دې فعل (ږيرې خريلو) نه داسې نفرت و چې کله کسرى د ايران د بادشاه سفيران د حضور پاک ﷺ په دربار کې حاضرشو: نو د هغوى ږيرې خريل شوې او بريتونه يې غټ وو، حضور پاک ﷺ د هغوى شکل او صورت ته په کتلو کې د ناخوښي اظهار وکړ او ډيره په ناخوښي لهجه کې يې وفرمايل: (تاسو دې هلاک شئ، تاسو ته د داسې مکروه شکل جوړولو چا ويلي دي؟ هغوى وويل چې: (موږ ته زموږ رب يعنې کسرىٰ حکم راکړی دی) حضور پاک ﷺ وفرمايل: (چې زما رب خوماته د ږيرې غټولو او بريتونو کمولو حکم راکړی دی) (البدايه والنهايه ج:٤ ص:٢٦٩،حياة الصحابه ج:١ ص:١١٥).

د دې نه معلومه شوه چې ږيره خريل د مجوسيانو د رب حکم دی او ږيره غټول د محمد ﷺ د رب حکم دی، غور وکړئ چيرته چې د مجوسيانو د رب حکم يو طرف وي او بل طرف ته د رسول الله ﷺ د رب حکم وي، يو مسلمان ته د چا حکم منل پکار دي؟

جواب: ۲: دا تاسو ته چا غلط ويلي دي چې ږيره پريښودل محض سنت او د ثواب کار دی او د نه پريښودلو هيڅ ګناه نه شته، د ټول امت د علماوو په نزد يو موټی ږيره غټول واجب دي، څنګه چې د وترو لمونځ واجب دی او ږيره خريل او د يو موټي نه کمول په اجماع سره حرام او ګناه کبيره ده.[۲]

جواب: ۳: د مسلمانانو يو مقتدر او د احترام لائق شخصيت ته (څنګه چې صدرِ پاکستان) ديو واجب حکم دعوت ورکول او په دې باندې خرچ کول قطعا اسراف او فضول خرچي نه ده، د تبليغي جماعت سابق امام حضرت مولانا محمد يوسف دهلوي (رحمه الله) په باره کې دا خبره اوريدلې ده چې يو سړي هغه ته عرض وکړ چې تاسو دومره تاوانونه وچتوئ امريکې ته جماعتونه ليږئ، ايا دا اسراف نه ده؟ په جواب کې ورته هغه وفرمايل چې: (که زه د ټولې دنيا خزانې خرچ کړم او امريکې والاوو ته د حضور پاک ﷺ په يو سنت زده کولو کې کامياب شم؛ نو زه به دا وګڼم چې دا سودا ګرانه نه ده) داسې که يو بنده خدايي جذبه ساتي چې زموږ د اعلى مشرانو په مخ باندې د اسلام او سنت نور وي او هغه د دې له پاره په زرګونو نه په لکونو روپۍ

---

[۱] عن ابن عمرعن النبی صلی الله عليه وسلم قال: خالفوا المشرکين وفّروا اللحی وأحفوا الشوارب (بخاری ج: ۲ ص: ۸۷۵، باب تقليم الأظفار)۔

[۲] حوالی باربار تيری شوی)۔

خرچ کوي؛ نو انشاء الله د هغه دا خرچ به د قیامت په ورځ «انفاق في سبیل الله» په مد کې شمارل کیږي. ان شاء الله! ثم ان شاء الله!

جواب: ۴ ستاسو څلورم سوال خو بالکل فضول او د احساس کمترۍ ښکاردی. کاش! تاسو چې که د حضرت عمر فاروق رضی الله عنه دا ارشاد مبارک یاد وي: «نحن قوم اعزنا الله بالاسلام» یعنې (موږ هغه قوم یو چې الله تعالی د اسلام په ذریعې عزت راکړی).

د مسلمانانو ذلت او پسماندګي د ټولو نه غټه وجه داده چې شیطان د دوی په غوږونو کې پوکی وهلی دی چې که تاسو د اسلام په فلانی مسئلې باندې عمل وکړ او فلانی مصلحت به فوت شي، په دې ترقي یافته درو کې به خلک تاته څه وایي؟ حالانکې د مسلمان عزت د اسلام په حکمونو باندې عمل کولو کې دی او د اسلام په حکمونو پرېښودلو کې د هغوی د ذلت او رسوایي راز پټ دی، په قرآن کریم کې دی: (عزت د الله تعالی له پاره دی او د هغه د رسول صلی الله علیه وسلم له پاره او د ایمان والاو له پاره، خو منافقان په دې خبرې باندې نه پوهیږي) [1] د مسلمانانو چې کوم حاکم د خدای او د هغه د رسول صلی الله علیه وسلم پابند وي، غیرمسلم هم هغه ته په عزت او حترام سره ګوري او هغه په پوره خوداعتمادي سره خبرې کولی شي، بیا غیبي تاید او د الله تعالی نصرت د هغه سره وي، ځینې غټ غټ عیسایان او سکان په اعلی ترین عهدو باندې لګیدلي او بیایې هم ډیره پرېښودې وي، چې د هغه ښه اثر پریوځي.

ږیرې ته حرام ویل څنګه دي؟

سوال: په یو اوسني اشاعت کې «مسلمانوکی امتیازي نښان» په عنوان سره د یو سائل د ږیرې متعلق د سوالونو جوابونه ورکړل شوي وو، په دې سلسله کې څه سوالونه زما په ذهن کې دي، د دې سوالونو په جواب راکولو د شکریې موقع راکړئ، بهتر به داوي چې د دې جواب په اخبار کې راکړئ څکه چې کومو خلکو دا مضمون کتلی وي چې هغوی نور هم مطمئن شي.

په قرآن کې په واضح ډول بیان شوي دي چې د حلال او حرم اختیار یوازې خدای ته دی، د دې نه پرته که چاهم یو حلال حرام یا حرام حلال کړل هغه په الله تعالی باندې دروغ وویل. (النحل:۱۱۶، المائدة:۸۷ وغیره) د دې تاید د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د ارشاد مبارک نه کیږي چې الله تعالی په خپل کتاب کې چې کوم شی حلال کړی هغه حلال دی او کوم یې چې حرام کړی هغه حرام دی، د کومو شیانو په باره کې یې سکوت فرمایلی هغه معاف دي، لهذا د الله تعالی دا فیاضي قبوله کړئ څکه چې د الله تعالی نه هیره نه کیږي، بیا هغه د سورت مریم د ایت تلاوت کړ:

ترجمه: او ستاسو رب هیرولو والانه دی، د څه شي په حرام او حلال ګرځولو کې د امت د علماوو

---

[1] قال تعالی: وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ (المنافقون:۸)۔

چې کومه رویه وه د هغه مطابق امام شافعي(رحمه الله) په «کتاب الام» کې د قاضي ابویوسف(رحمه الله) نه روایت کوي:

«ما ډیر اهل علم او مشائخ لیدلي دي چې هغوی فتوا ورکول نه خوښوي او د څه شي ته د حلال او حرام ویلو په ځای چې د الله تعالی په کتاب کې چې څه دي د دې په پرته تفسیر بیانولو باندې اکتفا کوي، ابن سائب(رحمه الله) چې هغه ډیر مشهور تابعي دی، وایي چې: له هغه خبرې نه ځان بچ کړئ چې ستاسو حال د هغه سړي په شان شي چې هغه وایي چې الله تعالی فلانی شی حلال کړی دی، یا هغه ته خوښ دی او الله تعالی به د قیامت په ورځ وفرمايي: نه ما دا حلال کړی و او نه ماته خوښ و، داسې ستاسو حال دی د هغه سړي په شان هم نه شي چې هغه وایي چې فلانی شی الله تعالی حرام کړی دی، خو د قیامت په ورځ به الله تعالی وفرمايي: ته دروغژن یې، نه ما دا حرام کړی و او نه مې د دې نه منع کړې وه، ابراهیم نخعي(رحمه الله) چې هغه د کوفې مشهور و فقهاوو تابعینو نه دی، نقل شوي دي چې: که د هغه اصحاب فتوا ورکوي؛ نو «دا مکروه ده» یا په دې کې هیڅ حرج نه شته الفاظ استعمالوي، ځکه چې په څه شي باندې د حرام او حلال حکم لګولو نه زیات غیر ذمه دارنه خبره نوره څه کیدای شي؟(بحواله اسلام مین حلال و حرام،یوسف القرضاوی)

د علامه ابن تیمیه(رحمه الله) نه نقل شوي دي چې سلف صالحین د حرامو اطلاق په هغه شي باندې کوي چې د هغه حرمت په قطعي ډول ثابت وي، امام احمد بن حنبل (رحمه الله) د سوالونو په جواب کې فرمايي: «زه دا مکروه ګڼم، ښه یې نه ګڼم، یا دا خوښیدو والا نه دی».(بحواله ایضاً).

ذکر شویو د الله حکم ،حدیث او د فقهاوو له عمل نه واضحه کیږي چې هغوی به څه شی حرام یا حلال نه ګرځولو ترکومې پورې به چې هغه واضح شوی نه وو، ځکه چې د حرام او حلال کولو اختیار یوازې او یوازې الله پاک ته دی،بیا څنګه د فقهاوو قول د څه شي په حلال او حرام کې سند وي؟ هغه څه شي ته مکروه ویلی شي،ناجائز ویلی شي،د حلال او حرام فتوا خونه شي ورکولی؟

یو بل حدیث دی حضرت جابر رضي الله عنه وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم د ګوتو څټلو او د لوښي صفا کولو حکم فرمایلی دی او فرمایلي: چې تاسو ته پته نه شته چې په کومه ګوته یا نواله کې برکت دی؛ نو ایا د ډوډۍ خوړلو نه وروسته د ګوتونه څټونکی او د لوښي نه صفا کونکی د حرامو مرتکب دی؟ ځکه چې د لته خو ښکاره حکم دی، داسې قسمه نور حدیثونه هم وړاندې کیږي، خو په دې کې د چا متعلق د حرام فتوا نشي ورکولی، څنګه چې په شدت سره د ډیرې دیوموټي په کمیدو باندې لګول کیږي (حالانکې نه خدای او نه د خدای رسول صلی الله علیه وسلم دا مقدار مقرر کړی دی).

جواب: دا مت د علماوو په نزد دیوموټي په مقدار برابر ږیره پریښودل واجب دي او خریل یا دیوموټي نه کمه کټ کول حرام دي، شیخ ابن همام(رحمه الله) فرمایلي:

"واما الاخذ منها وهی دون ذلک کما یفعله بعض المغاربه ومخنثه الرجال فلم یبحه احد."

د دې نه دوه کرښې مخکې دي: "یحمل الاعفاء علی اعفائها من ان یاخذ غالبها او کلها کما هو فعل

المجوس الاعاجم من حلق لحاهم كمايشاهد فى الهنود..." (فتح القدير ج:۲ ص:۷۷).

ترجمه: «او دېرې كتې كول چې هغه له يوموټي نه كمه وي، څنګه چې ځينې مغربي ملكونو والاخلك او دهجړاګانو په شان سړي يې كوي، دا چاهم حلال او مباح نه دي ليكلي ---
------ او پوره ږيره صفاكول دهندوستان ديهودانو او دعجمو دمجوسيانو كاردى».

همدامضمون په شامي طبع جديدج:۲ ص:٤١٨،البحرالرائق ج:۲ ص:۳۰۲ او شيخ عبدالحق محديث دهلوي (رحمه الله) فارسي شرح مشكوة ج:۱،ص:۲۲۸ كې هم دى، دفقهاء امت په دې اجماع او دمتفقه فيصلې نه وروسته دا ګڼل څه مشكل نه دي چې دږيرې پرېښودلو حكم دكومې درجې دئ؟ اوددې دكتې كولو او خريلو ممانعت دكومې درجې پورې دى؟ پرته له شكه څه شي ته حرام ويلوكې ډېر احتياط نه كار اخيستل پكار دي، خوچې كوم شى په بالاجماع حرام وي هغه ته په جائزويلو كې هم دڅه كم احتياط ضرورت نه شته، يوحلال ته حرام ويل بده خبره ده؛ نو د اجماعي حرامو حلالولو كوشش هم څه ښه خبره نه ده.

داخوتاسوبالكل صحيح فرمايلي چې دحلال او حرام اختياريوازې الله پاك ته دى. دالله تعالى حلال شوي شيان حرامول او حراموته دحلالولو حق چاته هم حاصل نه دى، ستاسو دا ارشاد هم په ځاى دى چې سلف صالحين به په فتوا وركولو كې ډېراحتياط كولو او كول هم پكار دي اوستاسوْدا وينا هم صحيح ده چې هريوحكم ديوې درجې نه وي، حكم كله داستحباب په درجه كې هم وي، بلكې كله دجواز په درجه كې هم، لكه څنګه چې فرمايلي دي: "**واذا حللتم فاصطادوا**" په دې ايت كريمه كې دښكاركولو حكم محض دجواز په درجه كې دى[۱] داسې دڅه شي ممانعت كله د تحريم له پاره هم وي،كله دكراهت تحريمي په ډول، كله دكراهت تنزيهي په ډول اوكله يوازې دارشادپه ډول وي.[۲]

ددې امرتعين كول چې كوم يوحكم دكومې درجې دى؟ او كوم يو ممانعت دكومې درجې دى؟ دا د امت د علماوو كار دى، زماوو ستاكار نه دى او داشى خو داجتهاد سره تعلق ساتي ځكه

---

[۱] واعلم ان صيغة الأمر حقيقة فى الوجوب كقوله تعالى: أقيموا الصلوة، وقدتستعمل فى معان كثيرة منها الندب كقوله تعالى: فكاتبوهم إن علمتم فيهم خيرا، والتاديب كقوله عليه السلام لابن عباس: كل مما يليك، وهوداخل فى الندب .... وللإرشاد كقوله تعالى: واستشهدوا.......... وللإباحة كقوله تعالى: كلوا مما رزقكم الله، وللإكرام كقوله تعالى: أدخلوهابسلام امنين... إلخ (تسهيل الوصول إلى علم الأصول ص: ۳۸، بحث الأمر)۔

[۲] فذهب الجمهور إلى أن معناه الحقيقى هوالتحريم كقوله تعالى: لاتقربوا الزنى، وتستعمل صيغة النهى فى معان أخرى مجازًا منها الكراهة كقول عليه السلام: لا تصلوا فى مبارك الإبل والدعا كقوله ربنا لا تزغ قلوبنا وللإرشاد كقوله تعالى: لاتسئلوا عن أشياء... إلخ (تسهيل الوصول إلى علم الوصول ص: ٦٠)۔

په ځينو امورو کې د امت د علماوو په مينځ کې اختلاف هم پيدا کيږي چې يو امام يو شي ته جائز وايي؛ نو بل ناجائز. يو ورته واجب وايي؛ نو بل ورته سنت، خودږيرې په مسئله کې د علماوو هيڅ اختلاف نه شته

بريت په قينچي سره وهول سنت او پتري سره صفا کول جائز دي

سوال: دږيرې متعلق شرعي حکمونه څه دي؟ غالبا داسنت ده، اصل مسئله دږيرې دنوعيت او د وضع قطع ده، په عامې مشاهدې کې خو رنګ په رنګ، مختلف قسمه ږيرې په نظر راځي. ځينې حضرات يې ډيره ګڼه او ښايسته ساتي، ځينې يې يوازې په زنه ساتي او ښي او ګس طرف ته د مخ ويښته خروي، په عربي ملکونوکې ددې عام رواج دی، ځينې دږيرې سره سره بريت هم پريږدي، ځينې په پتري سره بريت خروي، مهرباني به وي وضاحت وکړئ چې دحنفي عقيدې په مطابق اصل احکامات څه دي؟ زه ګنم چې په دې باره به څه حدود او قيود وي او باقي انفرادي اختيار ته به هم دخل وي که داسې وي؛ نو هغه څه حدود دي، چې دکومو پابندي لازمي ده؟ په زنه باندې او ښي او ګس طرف دمخ باندې څومره ويښته پکار دي؟ چې په سائز کې څومره اوږده وي؟ بريت ساتل، کټ کول يا په پتري سره خريل کومه يوه صحيح طريقه ده؟ ايا دخټې لاندې طرف ويښته صفاکول سهي دي ، وضاحت وفرمايئ.

جواب: په حديث پاک کې دږيرې غټولو او بريتونو صفاکولو حکم دی[1] په حنفي مذهب کې دږيرې غټولو کم نه کم حد دادی چې ږيره به په موټي کې ونيسئ کومه چې زياته وي هغه کټ کولی شئ، ددې نه زيات کټ کول جائز نه دي، ګويا ږيره کم نه کم يوموټي پکار ده.[2]

دبريتونو حکم دادی چې په قينچي سره کم کټ کول سنت دي او په پتري سره صفاکول دځينو په نزد صحيح دي اودځينوپه نزد مکروه دي اودشونډو برابر که بريت کټ کړل شي؛ نو بيا هم جائزدي.[3]

بريت دسکانوپه شان غټول حرام دي او کمول يې ضروري دي[4]، دخريلو دوه صورتونه دي، يودا چې پوره بريت دې صفاکړل شي او دويمه خبره دا ده چې دشونډو سره دې دومره

---

[1] عن ابن عمرعن النبي صلى الله عليه وسلم : إنهكوا الشوارب وأعفوا اللحى (بخارى ج:۲ ص: ۸۷۵)۔

[2] والقص سُنّة فيها وهو أن يقبض الرجل لحيته فإن زاد منها على قبضته قطعه كذا ذكر محمد فى كتاب الآثارعن أبي حنيفة، قال: وبه نأخذ، كذا فى محيط السرخسى (عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۵۸، كتاب الكراهية)

[3] ويأخذ من شاربه حتّى يصيرمثل الحاجب كذا فى الضيائية (عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۵۸، كتاب الكراهية)۔

[4] من تشبه بقوم فهومنهم (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۷۵، كتاب اللباس) وعن زيد بن أرقم أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من لم يأخذ من شاربه فليس منا (مشكوة ص: ۳۸۱، باب الترجل، الفصل الثانى)۔

وخريل شي چې د شونډو سرخي ظاهره شي[1]

د ږیرې خریلو ګناه په هرحال کې د انسان سره وي

سوال: ډېر خلک خیال دی چې بې ږیرې سړی په جومات کې اذان نشي کولی او نه هغه امامت کولی شي او ډېر خلک د دې خبرې په حق کې نه دي، زیات کوشش کوم او لمونځ په جمع سره کوم، ځکه ما په رمضان کې چې کله موقع ملاوشوه اذانونه مې هم کړي، ځلوروځې مخکې ما په جومات کې اذان کولو: نو ډېر خلکو زه ځکه د اذان کولو نه منع کړم چې زما ږیره نه وه. اوس اهمه مسئله داده چې ایا ځوک پرته د ږیرې نه اذان کولی شي او که نه؟ او زموږ په مذهب اسلام کې چې یو مکمل دین دی په دې باره کې څه ویل شوي دي؟ او د ږیرې زموږ په مذهب کې څه اهمیت دی؟ ایا ږیره په هرمسلمان باندې فرض ده؟ ایا ږیرې نه پرته یو عبادت هم نه قبلیږي؟ او ږیره څومره غټول پکار دي؟

جواب: ږیره پرېښودل په هرمسلمان باندې واجب دي او د دې خریل او وړول (چې له یوموټې نه کمه وي) حرام دي[2] او داسې کولو والا فاسق او ګنهګار دی، د فاسق اذان[3] او امامت مکروه تحریمي دی[4] د ږیرې شرعي مقدار واجب یوموټې دی، پاتې شوه داچې د هغه عبادت قبلیږي او که نه؟ د دې علم الله تعالی ته دی، خو دومره خبره بالکل ظاهر ده چې کوم سړی د عین عبادت په حالت کې هم د الله تعالی نافرماني کوي، د هغه د قبلولو توقع ساتل به څنګه وي؟ د ږیرې خریلو ګناه داسې ده چې خوب، ویښه او هرحال کې د انسان سره وي.

---

[1] عن ابن عباس قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم يقص أو يأخذ من شاربه وكان إبراهيم خليل الرحمن صلوة الرحمن عليه يفعله رواه الترمذی (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٨١) أيضًا: واختلف فى المسنون فى الشارب هل هو القص أو الحلق؟ والمذهب عند بعض المتأخرين من مشائخنا أنه القص قال فى البدائع: وهو الصحيح وقال الطحاوى القص حسن والحلق أحسن وهو قول علماؤنا الثلاثة، ثم قال فى الفتح: وتفسير القص أن ينقص حتّى ينتقص عن الإطار وهو بكسر الهمزة: ملتقى الجلدة واللحم من الشفة، وكلام صاحب الهداية على أن يحاذيه (ردالمحتار ج: ٢ ص: ٥٥٠) أيضًا: حلق الشارب بدعة وقيل سُنّة وفى الشرح: قوله وقيل سنة مشى عليه فى الملتقى وعبارة المجتبى بعد ما رمزللطحاوى حلقه سنة ونسبه إلى أبي حنيفة وصاحبيه والقص من حتّى يوازى الحرف الأعلى من الشفة العليا سنة بالإجماع (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧)۔

[2] قوله وهو أى القدرالمسنون فى اللحية ،، القبضة،، قال فى النهاية وما وراء ذالك يجب قطعه واما الأخذ منها وهى دون ذالك كمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد (فتح القدير ج: ٢ ص: ٢٢٠)۔

[3] ويكره اذان الجنب وإقامته وإقامة المحدث لا أذاله على المذهب وأذان إمرأة وخنثى وفاسق ولو عالمًا (الدرالمختار ج: ١ ص: ٣٩٢، باب الأذان، طبع ايچ ايم سعيد)۔

[4] وأما الفاسق فقدعللوا كراهة تقديمه بأنه لا يهتم لأمردينه، وبأن فى تقديمه للإمامة تعظيمه وقد وجب عليهم إهانته شرعًا (فتاوى شامى ج: ١ ص: ٥٦٠، باب الإمامة، طبع ايچ ايم سعيد)۔

واده کول زيات اهم دي که ږيره پريښودل

سوال: زه يو ناواده کړی ځوان يم، اوس زما دواده پروګرام تياريږي، په دوو ځايونوکې يوازې دږيرې پريښودلو له وجې انکار وشو او په دريم ځل همدا شرط کيښودل شو، داسې زما له پاره يوه سختي پيدا شوه، ځکه چې دمجرد په حيثيت سره زه هميشه ژوندنه شم تيرولی او دګناه ارتکاب ممکن دی، جناب ته ګزارش دی چې په ږيره او واده کولوکې په اسلام کې دکو يو فضيلت دی؟ په دواړو کې کوم يو عمل زيات اهم وګڼل کيږي؟ ستاسو به ډيره مهرباني وي په دې سلسله کې زما حوصله افزايي وکړئ او ماته مفيده مشوره راکړئ اوزماد مورو پلار مشوره داده چې دواده کولو نه وروسته تاسو ږيره بيا پريښودلئ شئ، خوواده په نن سبا دروکې ناممکن خونه ده خومشکل ده، ځکه چې دواده تعلق دعمر سره دی.

جواب: دږيرې او واده اهميت په خپل ځای دی، ږيره دټولو انبياءکرامو(عليهم السلام) متفقه سنت، دسرې فطرت او اسلام شعار دی، حضورپاک ﷺ دږيرې پريښودلو باربار حکم فرمايلی[1] او ددې په صفاکولويې د غيظ او غضب اظهار فرمايلی دی، همدا وجه ده چې ږيره پريښودل بالاتفاق واجب دي او خريل يا ديوموټي نه دکميدو په صورت کې کټ کول بالاتفاق حرام او ګناه کبيره ده[2] کوم خلک چې ږيرې ته دنفرت په نظر سره په کتلو د واده له پاره دږيرې صفاکولو شرط لګوي او د يو سنت نبوي ﷺ داسلام دشعار توهين کولوله وجې دايمان نه خارج دی، تاسوته دواده له پاره دږيرې صفاکولو فکرنه دی پکار، بلکې هغو خلکوته دايمان دتجديد فکرکول پکاردي.[3]

---

[1] عن ابن عمر عن النبی صلی الله عليه وسلم أنه أمر بإحفاء الشوارب وإعفاء اللحية، وفی رواية:عشرمن الفطرة قصّ الشارب وإعفاء اللحية ...إلخ قال النووی: ومعناه أنها من سُنن الأنبياء صلوات الله وسلامه عليهم وقيل هی الدين شرح الکامل للنووی بهامش مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۸، ۱۲۹)۔

[2] وأما الأخذ منها وهی دون ذالك کمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد وأخذ کلهافعل يهودالهند ومجوس الأعاجم (الدرالمختارج: ۲ ص ۴۱۸، باب مايفسد الصوم م وما لايفسده فتح القدير ج: ۲ ص: ۲۷۰)۔

[3] من استخف بالقرآن أو بالمسجد أو بنحوه مما يعظم فی الشرع کفر (شرح فقه أکبر ص: ۱۶۷، فصل فی القراءة والصلاة، طبع قديمی) وفی الشرح الوهبانية للشرنبلالی: ما يکون کفرًا إتفاقًا يبطل العمل والنکاح ..... وما فيه خلاف يؤمربالإستغفار والتوبة وتجديد النکاح (ردالمحتار ج: ۴ ص: ۲۴۷، باب المرتد، طبع سعيد کراچی)۔

د نايي له پاره ږيره خريل او غير شرعي ويښته جوړول

سوال: زه پنځه وخته لمونځ کوم. يوه ورځ مې د ... ... ن لمونځ وکړ او ويده شوم، په خوب کې وينم چې څوک ماته وايي چې ظالمه! ته به د قيامت په ورځ خدای ته څه جواب ورکوې؟ چې ته د خوږ نبي ﷺ سنت پرې کوې (ږيره خريې) زه د ... ... نونوکار کوم. تاسو مهرباني وفرمايئ جواب راکړئ چې زه څه وکړم؟ ايا دا کار پرېږدم؟

جواب: ستاسو خوب ډير مبارک دی. ږيره خريل حرام دي[1] و حرامه پيشه اختيارول د يو مسلمان د شان سره نه ښايي، تاسو د ويښتو وړولو کار ضرو کوئ، خود ږيرې خريلو او د غيرشرعي ويښتانو جوړولو نه انکار کوئ.

ايا ږيرې پورې خندا کونکی مرتد دی حال ... ږيره سنت ده؟

سوال: (۱۹ دسمبر ۱۹۸۲ء) په (جنګ ورځپانه کې تاسو په خپل ... ... مسائل او د هغو حل) کې د محترم سيدامتيازعلي صاحب د يو سوال جواب ورکړی ... ... د ږيرې والاوو پورې د خنداکولو په باره کې کړی و، ستاسو په جواب سره داسې ... ... چې د ږيرې پورې خنداکولو والا مرتد دی او د اسلام نه خارجيږي او ږيره پرېښودل سنت ... ... پورې خنداکولو والا يا انکار کولو والا د اسلام نه خارج يا مرتدنه وي، خو ګناهګار وي ... فرض وانکار کولو والا مرتد او د اسلام نه خارجيږي د دې نه زما منشا هرګزنه وه چې د ږيرې دې انکار يا دې ورپورې خندا وکړل شي (نعوذبالله) دا سخت د ګناه کار دي، بلکې مقصود مې ... حې د شريعت په رڼاکې دې صحيح فتوا جاري کړل شي.

جواب: ږيره پرېښودل يوازې سنت نه، بلکې واجب دي او د دې خريل او وړول حرام او ګناه کبيره ده[2] د حضور پاک ﷺ په څه خبره باندې عمل نه کول ګناه ده، خو د دين د څه خبرې يا د حضور پاک ﷺ د يو سنت پورې خندا کول يوازې ګناه نه، بلکې کفر او ارتداد دی او په دې سره سړی واقعي د اسلام د دائرې نه بهر وځي[3]، ځکه چې د حضور پاک ﷺ د يو سنت پورې

---

[1] والأخذ منها وهى دون ذالك كمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد فتح القدير ج: ۲ ص: ۲۸۰، الدرالمختار ج: ۲ ص: ٤١٨، باب مايفسد الصوم وما لايفسده)_

[2] وأخذ أطراف اللحية والسنة فيها القبضة.......... يحرم على الرجل قطع لحيته (الدرالمختار ج: ۱ ص: ٤٠٧) وأماالأخذ منها وهى دون ذالك كمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد، وأخذكلها فعل يهود الهند ومجوس الأعاجم (الدرالمختار ج: ۲ ص: ٤١٨، باب ما يفسد الصوم وما لا يفسده)_

[3] قال إن الهمام: وقدكفرالحنفية من واظب على ترك السنة إستخفافًا بها بسبب أنها فعلها النبى صلى الله عليه وسلم زياده أو إستقباحها ...إلخ (شرح فقه الأكبر ص: ۱٥۲) أيضًا: من ..[بقيه په راروانه صفحه.

خندا کول یا دا بدګڼل او د نفرت به نظر سره ورته کتل په اصل کې دحضورپاک ﷺ توهین او بې عزتي او دحضور پاک ﷺ پورې خندا کول دي. ایا څوک -- نعوذبالله! دحضورپاک ﷺ بې عزتي کولو او د حضور پاک ﷺ پورې خنداکولو نه وروسته هم مسلمان پاتې کیدای شي؟ ایادکوم سړي په زړه کې چې د ماشو د وزر برابرایمان هم وي هغه دحضور پاک ﷺ یومبارک سنت پورې دخنداکولو جرات کیدای شي؟ اوکه څوک بدبخته ددې جرات هم وکړي: نو دهغه ایمان به قي پاتې کیدای شي؟ چیرې هم نه! چیرې هم نه --------! ایمان خو دمنلو او تسلیمولو نوم دی ... حضورپاک ﷺ دیو وړوکي نه دوړوکي سنت پورې هم خندا وکړي یا ... ته دنفرت په نظر سره وګوري، ایاهغه دایمان او تسلیم مظاهره وکړه یادشیطان په شان د کبر ... نحوست او دکفر او عناد-------؟ دا نکته د قرآن کریم، احادیثونه او دامت د علماوو ارشاداتو نه بالکل واضحه ده چې دیوسنت پورې خندا کولو والا مسلمان نه دی، کافراو مرتد دی ... ناب چې څه فرمایلي چې دسنت پورې خنداکولو سره سړی یوازې ګناهګارهیږي او دفرضو پورې خنداکولو سره کافر او مرتد کیږي، دا اصول صحیح نه دي، صحیح دادي چې د ... دین دهخه خبرې پورې خندا کول کفر او ارتداد دی.[۱]

ږیره د مسلمانانو دتشخص اظهاردی

سوال: دجمعې په اشاعت کې مې یو مضمون له نظره تیرشو، مضمون نګار په خپل دې مضمون کې نه یوازې دډیرې زیاتې انتهاپسندي مظاهره کولو سره په نظر راته، بلکې هغه دیوې داسې الزام تراشۍ مرتکب شوی دی چې دهغه تصور هم یومسلمان نشي کولی، مضمون نګار په خپل دې مضمون کې دا لیکلي دي چې: «الله تعالی انسان دسړي او ښځې دجوړې نه پیدا کړی دی، ددواړو په نفسیاتو، جذباتو او مخونوکې یې ښکاره فرق ایښی دی، دسړي په مخ باندې یې دښځې دمخ په مقابله کې د سړي دوجاهت له پاره ږیره پیدا کړه، بلکې ښایسته یې پرې خوره کړې ده، خوافسوس چې نن دایمان دعوه کونکو دالله تعالی ددې بهرین تخلیق نه انکار کړی، بلکې ددښمني سره یې، دا انساني فطرت ردکړی دی، دایې

...بقیه د تیرمخ]..إستخف بالقرآن أو بالمسجد أو بنحوه أو ممايعظم فى الشرع كفر (شرح فقه الأكبر ص: ١٦٧) أيضًا: من استخف بالقرآن أو بالمسجد أو بنحوه مما يعظم فى الشرع كفر (شرح فقه الكبر فصل فى القراءة والصلاة)۔

[۱] قال فى المسيرة........كفرالحنفية بالفاظ كثيرة........ أو إستقباحها كمن إستقبح من آخر جعل بعض العمامة تحت حلقه أو إحفا شاربه ... إلخ (المسايرة مع المسامرة ص: ٣٢٧) أيضًا: من استخف بالقرآن أو بالمسجد أو بنحوه مما يعظم فى الشرع، كفر (شرح فقه الأكبر فصل فى القراءة والصلاة)۔

دخپل مخ نه لرې غورځولې ده، دا خبرهم علومه ده چې الله تعالى يو شى هم بې كاره پيداكړې نه دى، بس يوشى يې بې كاره پيدا كړى دى هغه دسړي په مخ باندې ږيره ده (معاذالله) زه ګڼم چې ددنيا يو مسلمان هم په دې خبره باندې ايمان نه ساتي چې الله تعالى ږيره بې كاره پيداكړې ده، دا د ډاكټرصاحب الزام تراشي ده چې هغه دا په ټولو انسانانو باندې كوي. ددې نه په مخكې تلو موصوف په صحيح مسلم اودمشكوة احاديث بيانولو نه وروسته دحضرت ابن عباس رضي الله عنه نه يو روايت هم بيان كړى دى چې: (دالله رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې: په هغوسړيو دې لعنت وي څوک چې دښځومشابهت كوي اوپه هغوښځودې لعنت وي كومې چې دسړيو مشابهت كوي) ددې نه وروسته هغه ليكلي چې دږيرې نه پريښودونكو دعيسايانو دمخ سره محبت، دهندوانو دمخونوسره محبت، سړي وي او دښځو په شان مخ سره محبت او دالله درسول صلى الله عليه وسلم دمخ مبارک نه نفرت (معاذالله)، دټولوانبياوو (عليهم السلام) د مخونو نه نفرت، دصحابه كرامو رضي الله عنهم د مخونو نه نفرت (معاذالله) دادى ايمان، داده درسول الله صلى الله عليه وسلم اطاعت او فرمانبرداري، په ذكرشوي خط كې مضمون نګار داسې يوه خبره كړې ده، يوداسې الزام يې لګولى دى چې دهغه تصور يوداسې مسلمان سره هم نه شي كيدلى چې هغه يوازې دنوم مسلمان وي او هغه ترننه پورې يوعمل هم دمسلمانانوپه شان نه وي كړى، بياهم دهغه په زړه كې دنبي پاک صلى الله عليه وسلم مخ مبارک سره او دصحابه كرامو رضي الله عنهم دمخ مبارک دومره زيات محبت دى چې دهغه تصور هم شايد نه شي كولى، يومسلمان په خپل زړه كې دانبياء (عليهم السلام) او د صحابه كرامو رضي الله عنهم نه دنفرت تصور خوپه ذهن كې چيرې راوستلى نه شي، تاريخ دداسې مثالونونه ډک دى چې درسول الله صلى الله عليه وسلم په نوم باندې ځان قربانونكي، دصحاب كرامو رضي الله عنهم په محبت كې خپل سرپورې قرباني والاعام مسلمانان وو، په اخركې، زه مضمون نګار صاحب ته درخواست كوم چې دخداى له پاره داخرت سوال جواب ځان ته مخكې كيږده او په عامو مسلمانانو باندې ددې خبرې الزام مه لګوه چې دهغه تصور هم هغوى نه شي كولى، زموږ په معاشره كې چې زه وايم چې نوي (۹۰) فيصد غيراسلامي معاشره ده، بې شميره سنتونه يې پريښي دي. خوپه دې سنتونوباندې دعمل نه كولو مطلب دا نه دى چې (معاذالله) عام مسلمان داګناه دنبي كريم صلى الله عليه وسلم سره دنفرت يا دصحابه كرامو رضي الله عنهم سره دنفرت په بنيادباندى كوي. بلكې داګناه هغه يقينا دګناه داحساس ساتلوسره دمعاشرې دخرابي له وجې كوي، بلكې زه خوبه دا ووايم چې دا ګناه دهغه نه دكم عقلي له وجې كيږي، دنورو ګناهونو اخته كيدو دا مطلب نه دى چې دنبي كريم صلى الله عليه وسلم يادصحابه كرامو رضي الله عنهم نه نفرت كوي؛ نودږيرې نه پريښودلو دا مطلب له كوم ځاى نه دى چې دا (معاذالله) نبي كريم صلى الله عليه وسلم يا دصحابه كرامو رضي الله عنهم نه نفرت دى؟ د خداى له پاره! دداسې ليكلو نه منع شئ چې په هغه كې د الزام لګولو نه سوا هيڅ نه وي. دداسې الفاظ استعمالولو نه پرهيز وكړئ چې په هغه سره خلک دنبي كريم صلى الله عليه وسلم اودصحابه كرامو رضي الله عنهم نه دبې عزتي مطلب واخلي، دهمداسې ليكلو نه خلک فايده اوچتوي

او دالزام لګولو سلسله شروع کیږي

جواب: ستاسودا وینا صحیح ده چې د ګناهګار نه ګناهګار مسلمان هم د الله تعالی سره، دنبي کریم ﷺ سره او صحابه کرامو رضی الله عنهم سره محبت لري، خومحبت په زړه کې پټ شی دی اوددې اظهار دانسان په حرکاتو سره کیږي. کله چې خلکوته معلومه شوه چې ږیره دنبي کریم ﷺ سنت ده، حضورپاک ﷺ ددې دغتبوڼو حکم فرمایلی دی او ددې په خریلو باندې تردې پورې دغوسې او غضب اظهار فرمایلی دی چې داسې خلکوته یې د مجلس نه د پاڅېدو حکم وفرمایلو او دا چې زه تاسو سره خبرې نه کوم.(تارخ ابن کثیر(رحمه الله) ج:٤،ص:۲۶۹)[1] له دې وجې د امت ټولو علماوو ږیره خریل حرام او کبیره ګناه ګرځولې ده[2] کوم مسلمان چې دحضورپاک ﷺ ددې تاکیدي حکم خلاف د نصاراوو او مجوسیانو مشابهت کوي، دهغه په باره کې څه رایه قائمه شي؟ ږیره خریل دښځوسره مشابهت دی او دښځومشابهت کولو والا باندې الله تعالی لعنت فرمایلی دی[3]، ایا یومسلمان چې دهغه رسول الله ﷺ سره رېښتونې مینه وي، هغه به دا ملعون کار وکړي؟ داخوتاسو صحیح فرمایلي چې څینې مسلمان په غیرشعوري ډول دمعاشرې د خرابي له وجې په دې ګناه کې اخته شوي دي، خوډېرخلک داسې دي چې هغه دږیرې نه نفرت کوي، ږیرې پورې خنداکوي او داوایي چې: (ږیره وخریه،ګني انجیلۍ نه درکوو) او ډیر مورو پلار خپل ځوانان بچي په دې ګناه باندې مجبوروي، ایاددوی په باره کې هم دا وویل شي چې ددوی حضور پاک ﷺ سره محبت دی؟ زه ددوی په زړه کې دپټ محبت انکار نه کوم، خوددوی طرز عمل دمحبت مخالفت کوي، بلکې دحضورپاک ﷺ سره ضد او دعناد مظاهره کوي، الله تعالی دې موږ ټولو ته دحضورپاک ﷺ رېښتونې محبت نصیب وفرمایي.

ایا د ږیرې خریونکي عبادت قبلیږي؟

سوال: څوک چې ږیره نه پرېږدي یا د سنت خلاف ږیره پرېږدي، ایا دهغوی عملونه قبلیږي اوکه نه؟

جواب: دا خو به قبلونکي ته معلومه وي، خوچې کوم سړی دعبادت په موقع باندې هم دالله

---

[1] ...... ودخلا علی رسول الله صلی الله علیه وسلم وقد حلقا لحاهم وأعفیاشوارهما فکره النظرإلیهما وقال ویلکما من أمرکما بهذا؟ قالا أمرنا ربّنا، یعنیان کسری، فقال رسول الله علیه وسلم: ولکن ربّی أمرنی بإعفاء لحیتی وقص شاربی،ثم قال: إرجعا حتّی تأتیانی غدًا (البدایة والنهایة ج: ٤ ص: ۲۷۰، طبع دارالمعرفة بیروت)

[2] حواله سابقه)۔

[3] عن ابن عباس قال: لعن النبی صلی الله علیه وسلم المتشبهین من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال (بخاری ج: ۲ ص: ۸۷٤، باب المتشبهین بالنساء والمتشبهات بالرجال)۔

تعالی دنافرماني علامې سره ولاړ وي، هغه ته نه په دې باندې ملامتیاوي، نه هغه ددې نه توبه کوي، دهغه عبادت قبلول پکار دي اوکه نه؟ ددې فتوا د خپل خدای درکړې عقل نه وکړئ ---------! مثلاً کوم سړی چې دحج په دوران کې هم ددې ګناه نه توبه ونه باسي اونه دحج نه وروسته ددې نه منع شي، څه خیال مودی چې دهغه حج به، حج مبرور وي؟ اودحج مبرور دهغه حج نوم دی چې دخدای تعالی دنافرماني نه پاک وي.[1]

❖ جسماني وضع قطع ❖

....

انساني وضع قطع او اسلامي تعلیم

سوال: داسلام په افاقي نظام حیات(دژوندقانون) کې دانسان له پاره دوضع قطع ، ډیزاین ، لباس اوداسې نورو... باره کې څه اصول، قواعد او ضوابط وضع شوي دي؟ یادا چې په ظاهري شکل او شباهت د اصولو او ضوابطو بندشونونه ازاد کړي دي، نن د موجوده مسلمان نه خویو عام مسلمان په دې ضمن کې څه نتیجې ته درسیدو نه قاصردی، دعلامه اقبال په شان فلسفي او علم والا دمسلمان ظاهري حالت کتلو سره فرمایلي و:

وضع مین تم هو نصاری ، تو تمدن مین هنود
یه مسلمان هین جنهین دیکھ کے شرمائین یهود

دا هم ضرور وضاحت کړئ چې پتلون او ټائي د غیرمسلمو دنښو نه دي اوکه نه؟ اوڅوک چې په دې عامل وي، هغه خلک دغیرمسلمودتقلید په وعید کې به راځي اوکه نه؟

جواب: دوضع قطع په باره کې دا اصول مقررشوي دي چې دالله تعالی د مقبولو بندګانو وضع قطع دې اختیار کړل شي اودفاسقو، بدکارو او کافرانو دوضع قطع نه دې اجتناب وشي، دا په شکل او صورت کې هم ، د لباس په تراش خراش کې هم، په نشست او برخاست کې هم ، خوراک څښاک کې هم ،په ملاقات اوراشه درشه کې هم.[2]

---

[1] عن أبي هريرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: من حَجَّ لِلّه ولم يرفُث ولم يفسق، رجع كيوم ولدته أمّه، وفي رواية: قالت: يارسول الله ! ترى الجهاد أفضل العمل أفلاَ نجاهد؟ قال : لا لكن أفضل الجهاد حجٌ مبرور (بخارى ج: ١ ص: ٢٠٦) أيضًا: أن الحج المبرورعلى مانقله العسقلانى عن ابن خالو به المقبول وهو كماترى أمره مجهول وقال غيره هوالذى لايخالطه شيء من المعاصى ورجحه النووى وهذا هوالأقرب وإلا قواعد الفقه أنسب ....وقيل الذى لا رياء فيه ولاسمعة ولارفث ولافسوق وهذا داخل فيماقبله وقيل الذى لامعصية بعده ...إلخ (إرشادالسارى ص: ٢٢٢ طبع دارالفكر بيروت)۔

[2] وعنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهومنهم،..[بقيه په راروانه صفحه.

ټائي او کالر په اصل کې دعیسایانو مذهبي شعار و. اوس په ښکاره ډول دیو خاص قوم خصوصیت نه دی پاتې شوی، خودخپل اصل په لحاظ سره مکروه ده او پتلون شرټ هم ددې خلکو شعار دی. ددې داختیارولو والا په حق کې دحدیث دوعید اندېښنه ده. والله اعلم[۱]

دښځې ورویځې جوړول شرعا څنګه دي؟

سوال: زما یوه ملګرې دا وایي چې وریځې جوړول دګناه خبره نه ده. خکه چې دوړوکي بچي ویښته په وړو سره مړلوباندې لرې کیږي؛ نودغتیدونه وروسته دوریځو ویښته لیرې کول غلطه خبره خونه ده.

جواب: په حدیث شریف کې خوپه داسې ښځوباندې لعنت راغلی دی. بیابه دا ګناه ولې نه وي؟ "عن ابن عمر رضی الله عنه قال: لعن النبي صلی الله علیه وسلم الواصله والمستوصله والواشمه والمستوشمه".

(صحیح بخاری ج:۲،ص:۸۷۹).

ترجمه (حضرت ابن عمر رضی الله عنه فرمایي چې: نبي اکرم صلی الله علیه وسلم لعنت فرمایلی دی په ویښتو جوړونکې باندې او جوړولو والا باندې او په خال وهونکې اوخال وهلو والا باندې)

دښځو د فیشن له پاره ویښته او وریځې کټ کول

سوال: ایاپه شریعت کې جائز دي چې ښځې دې خپلې وریځې جوړې کړي او نورو ته دې وښیي او اصلي وریځې وخروي په رانجو یا څه ذیوبل تورشي سره دې نقلي جوړې کړي اوڅه کم یازیات ویښته پریږدي؟ نن سبا په ټول ملک کې کم نه کم زمادخیال مطابق (۷۵) فیصده تعلیم یافته ښځې ویښته کټ کړې ګرځي او دِدوی په سرونو باندې لوپټي هم نه وي.که دچاسره لوپټه وي هم: نوپه غاړه کې یې درسۍ په څیر اچولې وي اوکه دوی ته ووایي چې دا په اسلام کې جائز نه دي؛ نو جواب ملاویږي چې اوس دترقۍ دور دی، په دې کې هرڅه جائز دي اوبیاسړی هم ویښته کټ کوي اوموږ دسړیو سره اوږه په اوږه ځو اومغربي خلک هم ویښته کټ کوي، چې هغوی زموږ نه زیاته ترقي کړې ده.

جواب: ددې مسئلې حل واضح دی چې د اسې ښځو ته نه دخدای او نه درسول صلی الله علیه وسلم ضرورت شته. نه ددین اسلام. دوی ته د((ترقي)) ضرورت دی، خوله مرګ نه وروسته به ددې حقیقت

...بقیه د تیرمخ]... أی من شبه نفسه بالکفارمثلًا فی اللباس وغیره أو بالفساق أو الفجار أو بأهل التصوّف والصلحاء الأبرارفهو منهم أی فی الإثم والخیر...إلخ (مرقاة شرح مشکوة ج: ٤ ص: ٤٣١، کتاب اللباس، الفصل الثانی، طبع بمبی)۔

[۱] فاما ممنوعون من التشبّه بالکفروأهل البدعة المنکرة فی شعارهم ......فالمدارعلی الشعار...إلخ (شرح فقه الأکبر ص. ۲۲۸، طبع مجتبانی دهلی)۔

معلوم شي، کوم سړی چې په الله تعالی او دهغه په رسول ﷺ باندې ایمان لري، هغه ته پکار دي چې هغه په هر کار کې دالله او رسول ﷺ حکم ته لازمي وګوري.[1]

ایا ښځې دمخ او لاسونو ویښتان صفا کولی شي؟ او د وریځو حکم

سوال: زما په مخ او لاسونو باندې ډېر ګڼ ویښتان دي، ایا زه دا ویښتان صفا کولی شم، په دې کې څه ګناه، خو نه شته؟

جواب: صفا کولی یې شئ.[2]

سوال: زما وریځې په خپلو کې ملاو شوې دي، وریځې نه جوړوم، خو د وریځو بیلولو له پاره د مینځ نه ویښتان صفا کوم، ایا زما دا عمل صحیح دی؟

جواب: دا عمل صحیح دی.

سوال: اکثرچې کله ویښتان غټې شي؛ نو دهغه دوه سرونه راوځي، چې دهغه له وجې ویښتان یوبل سره ونښلي، په داسې صورت کې دوویښتانوسرونه کټ کول، ایا ګناه ده؟

جواب: په دې صورت کې دسرونو کټ کولو اجازت دي.

دښځو بانه جوړول څنګه دي؟

سوال: اینځلی چې نن سبابانه جوړوي، ایا دا جائزدي؟ ماپه یوکتاب کې لوستلي و، چې دښځې دجسم سره اوسپنه لګول حرام دي، ایا دا درست دي؟

جواب: دبانو جوړولو کار جائز نه دی، حضورپاک ﷺ په دې باندې لعنت فرمایلی دی، جوړونکي والا باندې هم او چې څوک یې جوړوي په هغوی هم.

"عن ابی ریحانه قال:نهی رسول الله ﷺ عن عشر عن الوشروالوشم والنتف رواه ابو داؤد والنسائی)".) (مشکوة ص:۳۷۶)

ترجمه: (دحضرت ابوهریره ﷺ نه روایت دی چې رسول الله ﷺ د لسو(۱۰) شیانونه منع فرمایلې ده، د ویښتوسره ویښته لګولو نه، په جسم باندې داغونه لګولونه اود ویښتو ویستلو نه ----- الخ)

---

[1] قال تعالی: وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) (الحشر:۷)

[2] وإلا فلوكان فی وجهها شعرينفرزوجهاعنهابسببه ففی تحريم إزالة بعد، لأن الزينة للنساء مطلوبة للتحسين... إلخ (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٧٣ كتاب الحظروالإباحة،، طبع ايچ ايم سعيد كراچی)۔

د ښځې له پاره د مخ او لاسونو ويښتان کټ کول څنګه دي؟

سوال: ايا د ښځوله پاره د مخ، لاسونو او د وريځو مينځ صفا کول ګناه ده؟ جواب ضرور راکړئ.

جواب: محض د ښايست له پاره، خو فطري جوړښت بدلول جائزنه دي، حضورپاک ﷺ دويښتو په خپله ويستونکي ياخلکوته ويستونکو باندې لعنت فرمايلی دی (مشکوۀ شريف ص:۳۸۱)[۱] البته که د ښځې په مخ باندې غيرضروري ويښتان راشي؛ نو د هغو د صفا کولو علماوو اجازت ليکلی دی، داسې چې د کومو ويښتانو څخه د خاوند نفرت وي د هغو د صفا کولو اجازت يې هم ورکړی دی،(**ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحه**)[۲] (خوله دې نه دې د سرد ويښتانو اجازت ونه ګڼل شي).

سوال: ايا غتيدونکي نوکونه مکروه دي.

جواب: بالکل! سخت مکروه دي.[۳]

د ښځې له پاره د سرد ويښتانو د وه کمڅې جوړول څنګه دي؟

سوال: مسئله داده چې زه د کالج طالب علمه يم او اکثر دوه کمڅې تړم، خو يوه ورځ زما ملګرې ماته وويل چې: د دوو کمڅو تړل سخته ګناه ده اوماته يې د قبر د مړي حال وويلو چې د هغه د ښوپه ګوتوکې ويښتان نښتلي و، مادتصديق له پاره خپلې ترور نه پوښتنه وکړه؛ نوهغې هم ماته هم دا وويل چې داګناه ده او ورسره دا يې هم وويل چې ميک اپ کول، تنګې جامې او د فيشن جامې اچول هم ګناه ده او ورسره هم هغه واقعه چې ماته خپلې ملګرې اوروله وه، واورله. له هغې ورځې نه ترننه پورې ما دوه کمڅې نه دي جوړې کړې، خوزمادبلې

---

[۱] عن عبدالله بن مسعود قال: لعن الله الواشمات والمستوشمات والمتنمصات والمتفلجات للحسن المغيرات خلق الله، فجاءته إمرأة فقالت: إنه بلغني أنك لعنت كيت وكيت، فقال: مالى لا ألعن من لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم، ومن هو فى كتاب الله ...إلخ (مشكوة ص: ۳۸۱، باب الترجل، الفصل الأوّل)۔

[۲] .... وإلا فلوكان فى وجهها شعرينفرزوجهاعنهابسببه ففى تحريم إزالته بعد، لأن الزينة للنساء مطلوبة للتحسين...إلخ(ردالمحتار ج: ٦ ص: ۳۷۳ كتاب الحظروالإباحة،، طبع ايچ ايم سعيد كراچى) أيضًا: قطعت شعررأشها أثمت ولعنت...... والمعنى المؤثرة التشبه بالرجال الدرالمختار ج: ٦ ص: ٤٠٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

[۳] عن أنس قال: وقت لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فى قص الشارب وتقليم الأظفار......... أن نترك أكثر من أربعين ليلةً (مشكوة ص: ۳۸۰، باب الترجل) والأفضل أن يقلم أظفاره ويحفى شاربه ويحلق عانته وينظف بدنه بالإغتسال فى كل أسبوع مرة، فإن لم يفعل ففى كل خمسة عشريومًا، ولا يعذر فى تركه وراء الأربعين ويستحق الوعيد (عالمگيرية ج: ٥ ص: ۳۵۷)۔

ملګرې ویناده چې دا ټولې دوهم پرستی خبرې دي. هغه ضد هم کوي چې زه دوه کمڅی جوړې کړم. ستاسو به ډیره مهرباني وي ماته ددې هفتې په صفحه کې جواب راکړئ او ددې پریشانی نه مې ازاده کړئ. زه به ستاسو ډېره شکرګزاره یم

جواب: په دې مسئله کې یوه اصلي قاعده باندې پوهیدل پکار دي چې دمسلمان له پاره دداسې وضع قطع او دلباس دداسې کولو اجازه نه شته. چې په هغه کې د کافرانو یافاسقانو او بدکارو مشابهت وموندل شي. که څوک سړی (که هغه مؤمن سړس وی یابښځه، داسې وکړي: نو هغه ته دکافرانو شکل او صورت محبوب دی اودا خبره دالله تعالی دناراضي موجب ده، د دوو کمڅیو فیشن هم غلط دی.[1]

دارایشګاه (بیوټي پارلر) شرعي حکم

سوال: زموږ په ښار کراچی کې ډیرې زیاتې ارایشګاوې (بیوټي پارلرز) دي. په اسلام کې ددې په باره کې څه حکم دی؟ دښار په مصروف کاروباري مرکزونوکې دسړیو حضراتوسره دارایشګاه دوکانونه خلاص شوي دي، مهرباني به مووي په شرعي لحاظ سره ددې له پاره څه حکم دی، ویې لیکئ؟ ایا سړی او ښځه یوځای کاروبار کولی شي؟

سوال: ۲: ایا دښځوله پاره دارایشګاه (بیټي پارلر) کار زده کول اودا د پیشې په ډول خپلول په اسلام کې جائز دي؟

سوال: ۳ په ارایشګاه کې چې په کوم انداز سره دښځو جوړول او ښایسته کول کیږي. ایا هغه په اسلام کې جائز دي؟ خکه چې له ارایشګاه بهرته راتلونه وروسته په ښځه او سړي کې فرق کول مشکل کیږي، زموږ په ارایشګاووکې چې دښځو ویښتان په کوم انداز سره کټ کیږي، ایا دا په شرعي لحاظ سره جائز دي؟

سوال: ۴ دځینې ارایشګاوو (بیوټي پارلرز) له وجې دښځو دسپلائي کولو کاروبار هم کیږي، په شرعي لحاظ سره دداسې کاروبارڅه حکم دی. چې په هغه سره په ملک کې فحاشي خوره شي؟

جواب: ښځوته خود ارائش او ځان سازولو اجازت دی، خو په دې شرط چې دحدود دننه وي. خوپه موجوده دور کې دارائشګاه چې داکومه (پیشه) کیږي په دې کې څه داسې غلطیانې دي

---

[1] عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهومنهم رواه أحمد وأبوداؤد وابن ماجة وفى رواية عن ابن عمرو بن العاص قال: رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم علىّ ثوبين معصفرين فقال: إن هذه من ثياب الكفار فلاتلبسهما (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۷۴، ۳۷۵) وفى المرقاة ج: ٤ ص: ٤٣١، كتاب اللباس . من شبه نفسه بالكفارفى اللباس وغيره أو بالفساق أوالفجار أوباهل التصوف والصلحاء الأبرار. ..فهومنهم،، أى فى الاثم والخير قال الطيبى: هذا عام فى الخلق والخُلق والشعار. ولما كان الشعارأظهر فى الشبه ذكرفى هذا الباب)_

چې دهغو له وجې دا پیشه حرامه ده او هغه خرابیانې په لنډ ډول دادي

اول ځینې ځای سړي دا کار کوي او دا خالص بې حیایي ده

دویم داسې ښځې په بازارونو کې دحسن نمایش کوي ګرځي، دا هم بې حیایي ده

دریم څنګه چې تاسو په دریم نمبر کې لیکلي دي، دارالشکاه نه بیرته راتلونه وروسته په سړي او ښځه، هلک او اینجلۍ کې فرق کول مشکل کیږي، حالانکې دسړیو دښځو او د ښځو د سړیو سره مشابهت کول دلعنت موجب دي.[1]

څلورم څنګه چې تاسو په څلورم نمبر کې لیکلي دا دحسن مرکزونه، د فحاشي خفیه اډې هم دي

پنځم عامه تجربه داده چې داسې کاروبار کولو والاو ، که هغه سړي وي یا ښځه، د دین او ایمان سره هیڅ واسطه نه پاتې کیږي. څکه دا ظاهري زیبایش دباطني خرابي ذریعه هم ده

د ښځو ویښته کټ کول شرعا څنګه دي؟

سوال: ایا دکټ شویو ویښتانو او دنرې لوپټو سره (څنګه چې نن سبا چلیږي. دجارجیټ وغیره لوپټې) لمونځ کیږي او که نه؟ دکټ شویو ویښتانو هم ووایئ، څکه چې نن سبا د زیاتو نجونو ویښتان کټ شوي وي او هغه لمونځ هم کوي.

جواب: ښځو له پاره دسر ویښتان کټ کول جائزنه دي، د ویښتانو کټ کولو ګناه به بیله وي، خو لمونځ به یې کیږي[2]

دسرلوپټه که دومره نرۍ وي چې دننه نه بدن په نظر راځي له دې سره به لمونځ نه کیږي [3]

---

[1] عن علقمة قال: لعن عبدالله الواشمات والمتنمّصات والمتفلّجات للحسن المغيّرات خلق الله فقالت: أمّ يعقوب: ما هذا؟ قال عبدالله: ومالي لا ألعن من لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم ...إلخ (بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٩. باب المتنمصات) قال ابن عباس لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال (بخارى ج ٢ ص ٨٧٤، باب المتشبهين بالنساء والمتشبهات بالرجال)

[2] وعنه (أى ابن عباس) قال: قال النبى صلى الله عليه وسلم: لعن الله المتشبهين من الرجال بالنساء، والمتشبهات من النساء بالرجال (رواه البخارى ص: ٣٨٠ باب المترجل) ولوحلقت المرأة رأسها فإن فعلت لوجع أصابها لا بأس به، وإن فعلت ذالك تشبيهًابالرجل فهومكروه (فتاوى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٥٨) وفى ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧ قطعت شعر راسها أثمت ولعنت، زاد فى البزازية، وإن بإذن الزوج لأنه لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق والمعنى المؤثرة التشبه بالرجال۔

[3] لورفعت يديها للشروع فى الصلوة فانكشفت من كمّيها ربع بطنها أو جنبها لا يصح شروعها اه قال فى الدرالمختار: وللحرّة ولوخنثى جميع بدنها حتّى شعرها النازل فى الأصح خلا الوجه والكفين فظهرالكف عورة على المذهب والقدمين (ردالمحتار على الدرالمختار ج: ١ ص: ٤٠٥، مطلب فى سترالعورة)۔

له عذر پرته د ښځې له پاره د سر ویښتان کټ کول مکروه دي

سوال: زما د سر د ویښتانو سرونه شلیږي چې له دې وجې ویښتان نه غټیږي او ویښتان خراب هم په نظر راځي، چې ددې له وجې دویښتانو سرونه کټ کوم، چې ټول ویښتان برابر وي او شلیدلي سرونه هم ختم شي، ایا دویښتانو دحفاظت کولو له پاره کله ناکله لږ شان ویښتان کټ کول جائز دي؟

جواب: له عذر پرته د ښځې له پاره د سر ویښتان کټ کول مکروه دي، تاسو چې کوم عذر لیکلی دی، داکافي دی او که نه؟ ماته په دې کې شک دی، له نورو علماوو نه دې معلومات وکړل شي.[1]

د ښځو په نایي ویښتان کټ کول

سوال: اکثر ویل کیږي چې په اسلام کې د ښځو ویښتان کټ کول جائز نه دي، ایا د ښځو په نایي باندې ویښتان کټ کول جائز دي؟

جواب: د ښځو د سر ویښتان کټ کول مطلقا ناجائز دي، که دا په ښځې سره هم واړه کړي او که نامحرم سره یې کټ کړي؛ نو ډبل جرم به وي.[2]

د ښځو ویښتان وړول د لعنت موجب دي

سوال: نن سبا کومې ښځې چې د خپل سر ویښتان د فیشن په ډول وړوي یا د هلکانو په شان یې ډیر واړه ساتي، د دوی له پاره په اسلام کې څه حکم دی؟

جواب: په حدیث کې دي: دالله تعالی لعنت په هغو سړیو باندې کوم چې د ښځو مشابهت کوي او په هغهو ښځو باندې کومې چې د سړیو سره مشابهت کوي.(مشکوة شریف،ص:۳۸۰،بحواله بخاری)
دا حدیث ستاسو د سوال جواب دی.

"**عن ابن عباس رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: لعن الله المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال.**"(مشکوة،ص:۳۸۰).

ترجمه: حضرت ابن عباس رضي الله عنه فرمایي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي چې: دالله تعالی لعنت دی ښځو مشابهت سره کوونکو سړیو باندې او سړیو سره مشابهت کوونکو ښځو باندې.

---

[1] ایضًا پورتنۍ حواله وګورئ۔

[2] قطعت شعر رأسها أثمت ولعنت زاد في البزازية وإن بإذن الزوج لأنه لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق والمعنى المؤثرة التشبه بالرجال ...إلخ (درمختار ج: ٦ ص: ٤٠٧، كتاب الحظروالإباحة) أيضًا: عن ابن عباس قال:لعن النبي صلى الله عليه وسلم المخنثين من الرجال والترجلات من النساء(مشكوة ص: ٣٨٠باب الترجل)

د ښځو آړی مانګ (کړه پیاځه) ویستل

سوال: مااکثره له مشرانو ښځونه اوریدلي دي چې دنجونو یا ښځوآړي مانګ (کړه پیاځه) ویستل د اسلام په رڼا کې جائز نه دي، هغه داسې چې کله ښځه مړه شي؛ نو دهغې دویښتانو په مینځ کې لار ویستل کیږي او په کړه لاره ویستلو ویستلو سره ویښتان عادت کیږي او بیا د مینځ لار ویستل مشکل کیږي، تاسو وفرمایئ چې د قرآن او حدیث په رڼا کې دا خبره صحیح ده؟

جواب: کړه لار ویستل د اسلامي تعلیماتو خلاف دي، په مسلمانانو کې د دې رواج د ګمراه قومونو د تقلید له وجې شوی دی، ځکه دا وجب الترک دی.[1]

ایا ښځو ته د ځان جوړولو اجازه شته؟

سوال: نن سبا کاسمیټک (میک اپ) په پاکستان کې عام دی او په دې سلسله کې موږ دیورپ سره په مقابله کې کوشش کوو، زه سوچ کوم چې په کروړونو روپۍ موږ د دې شیانو له پاره د زرمبادله په شکل کې خرچ کووا او س حال دادی چې د کورونو په بجټ کې ډیر رقم یوازې د میک اپ له پاره ړدو، دا ټول شیان دیورپ ملکونو نه راځي، په دې کې روغن، غوړوالی لازمي ضروري جزدی او دا ملکونه د (خنزیر) استعمال په ازادانه ډول کوي او په دې کې هرشی عام او په مخصوصې طریقې سره استعمالوي، زموږ پاکستاني وروڼه خویندې دیورپ جوړ شوي شیان خاص کر (میک اپ) ډیر په فخراستعمالوي، بلکې که دا ووایم چې د دې له پاره باقاعده ټائم ټیبل سره د ماهرینو خدمات، ترڅوپورې چې د کور والا پخپله په دې کې مهارت حاصل نه کړي، سوال دادی چې موږ خلک په دې احساس کمترۍ کې ولې اخته یو؟ اسلام د سادګۍ تعلم ورکړی دی، د ښځو له پاره یې د ښایست او سنګار یو خاص حد مقرر کړی دی، خوشبوئاني د مسلمانانو د لباس یوه برخه ده، بیا داسې ولې ده؟ بیا داسې ولې کیږي؟ دا وبا له کوم ځای نه راغلې ده؟ او په پاکستان کې د دې مرکز او مارکیټ کوم ځای دی؟ او بیا د دې اشتهارات په ټي وي، ریډیو، سینماګانو باندې ولې کوي؟ قانون نافذ کوونکي د دې نوټس ولې نه اخلي؟ یو طرف ته د اسلام نظام راوستلو خبره کیږي، بل طرفته د غیرملکي اشتهارات باران دی، علماء، هوښیاران او نور د ملک اکابرین د دې په دې ولیکي، خبرې دې پرې وکړي، په دې پخپله هم پوه شي نور خلک دې هم په دې پوه کړي او هریوکوشش دې وکړي، دا یو اپیل دی، خدای دې کامیاب کړي.

[1] عن ابن عباس قال: كان النبى صلى الله عليه وسلم يُحب موافقة أهل الكتاب فيما لم يُؤمَرفيه، وكان أهل الكتاب يسدِلون أشعارهم وكان المشركون يفرقون رؤسهم فسدل النبى صلى الله عليه وسلم ناصيته ثم فرق بعد بخارى ج: ۲ ص: ۸۷۷، باب الفَرقِ۔

جواب: ستاسو جذبات د قدر لائق دي، ښځوته د زيب اوزينت اجازت دی، خود دې هم څه طريقه پکار ده. خوزمونږ چې دلته په زيبائش او آرائش کې چې څومره بې حيايي کيږي، د دې اصلاح کول لائق دي، يو غريب خاندان، د غريبې معاشرې او د غريب ملک له پاره دا عبث شيان په يوه طريقه هم ښه نه ښکاري. څومره روپۍ چې په دې فضولياتو باندې صرف کيږي دا د ملک په فلاح اوبهبود او ترقۍ باندې خرچ کول کيدای شي، خومشکل دادی چې په مسلمانانو کې د ښ کمزوری شوی دی، دعقل او تدبير کمزوري هم ډيره زياته شوې ده، اجتماعي سوچ خو بالکل ختم شوی دی. همدا وجه ده چې په هرځای کې وهل خورو.

د نجونو غټې نوکان

سوال: د نجونو له پاره غټ نوکان پرېښودل جائز دي اوکه نه؟

جواب: شرعي حکم دادی چې هره هفته، که نه وي: نو پنځلس ورځې وروسته نوکان وروئ، که څلويښت ورځې تيرې شوې او نوکان دې کټ نه کړل؛ نو ګناه وشوه، همدا حکم د هغو ويښتانو هم دی. چې د صفاکولو حکم يې شوی دی . په دې حکم کې ښځې او سړي دواړه برابر دي.[1]

د ښځو له پاره بليچ کريم استعمالول جائز دي

سوال: سوال دادی چې د ښځو په خوله باندې تور ويښته وي، چې په هغه سره خوله توره ښکاري او داسې ښکاري لکه چې بريت يې راوتلي وي، د دې له پاره يو کريم راځي چې د هغه په لګولو سره ويښته د څرمنې د رنګ پشان کيږي او ښکاري نه چې په مخ باندې ويښته دي، دې ته "بليچ" کول وايي؛ نوايا داسې د ويښتانو رنګ بدلو سره ګناه کيږي؟ که مخ سپين وي او ويښته تور وي؛ نومخ بد ښکاريږي، خکه ښځې او اينجلۍ بليچ کوي؛ نو ايا دا کول ګناه ده؟

جواب: د ښځو له پاره د مخ ويښتان ويستل يا صفا کول يا د دې رنګ بدلول جائز دي[2]

د سريو له پاره د ويښتا نو پاکولو پاوډر استعمالول

سوال: د غيرضروري ويښتانو لرې کونکي پاوډر، ايا يوازې ښځې استعمالولی شي اوکه

---

[1] عن أنس قال: وقت لنا فى قص الشارب، وتقليم الأظفار ونتف الإبط وحلق العانة أن لا نترك اكثرمن أربعين ليلة رواه مسلم (مشكوة ص: ۳۸۰، باب الترجل) والأفضل ان يقلم أظفاره ويحفى شاربه ويحلق عانته وينظف بدنه بالإغتسال فى كل اسبوع مرة، فإن لم يفعل ففى كل خمسة عشريومًا ولا يعذر فى تركه وراء الأربعين، فالأسبوع هوالأفضل، والخمسة عشرة الأوسط، والأربعون الأبعد، ولا عذر فيما بعد الأربعين ويستحق الوعيد (عالمگيرية ج: ۵ ص: ۳۵۷، كتاب الكراهية، الباب التاسع عشرفى الختان وقلم الأظفار)۔

[2] فلوكان فى وجهها شعرينفر زوجهاعنها بسببه ففى تحريم إزالته بعد، لأن الزينة للنساء مطلوبة للتحسين (ردالمحتار ج: ٦ ص: ۳۷۳، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى النظروالمس)۔

سړي یې هم استعمالولی شي؟

جواب: د سړیو له پاره د دې استعمال مکروه او نامناسب دی [۱]

د تخرګ او نور زیاتي ویښتان څومره موده وروسته صفا کړو؟

سوال: مولاناصاحب! د تخرګ (ترخ) او نور غیرضروري ویښتان څومره موده وروسته صفاکول پکار دي؟ دې نه پرته د سړیو له پاره د ویښتانو صفا کولو یا ؤډر او د ښځو له پاره د بلېډ (پتړې) استعمال څنګه دی؟

جواب: غیرضروري ویښتان هره هفته صفا کول سنت دي. څلوېښت ورځو پورې پرېښودل جائز دي. له دې وروسته ګناه ده [۲] سړي د ویښتانو صفاکولو پاؤډر استعمالولی شي [۳] او ښځې هم بلیډ (پتړی) استعمالولی شي

د سړي د سر ویښتان څومره اوږدول پکار دي؟

سوال: د سړي د سر ویښتان څومره اوږدول پکار دي؟ د ځنو په نوم د ښځو په شان د اوږده اوږدو ویښتانو اجازت سنه او که نه؟

جواب: د حضور پاک ﷺ ویښتان مبارک به د غوږونو نرمیو پورې و، که په اصلاح جوړولو کې به سستي وشوه: نو د هغه نه به هم لاندې کېدل. دا د سړیو له پاره سنت دي [۴]. خو د ومره اوږدول چې د ښځو په شان ښکاري. دا جائز نه دي [۱]

---

[۱] وأماالعانة. ففي البحرعن النهاية أن السُّنّه فيها الحلق، لماجاء في الحديث. عشر من السنة منها الاستحداد، وتفسيره حلق العانة بالحديد (ردالمحتار ج: ۲ ص ۵۵۰) أيضًا: ويستحب حلق عانته قال في الهندية ويبتدئ من تحت السرة ولوعالج بالنورة يجوز كذا في الغرائب وفي الأشباه والسُّنّة في عانة المرأة النتف (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٦)

[۲] والأفضل أن يقلم أظفاره ويحفي شاربه ويحلق عانته وينظف بدنه بالاغتسال في كل أسبوع مرة، فإن لم يفعل ففي كل خمسة عشريوما، ولا يعذر في تركه وراء الأربعين (عالمگيرية ج:۵ ص:۳۵۷،كتاب الكراهية،الباب التاسع عشر)

[۳] ولوعالج بالنورة في العانة يجوز كذا في الغرائب (فتاوى عالمگيرى ج. ۵ ص ۳۵۸، كتاب الكراهية).

[۴] عن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يضرب شعره منكبيه، وفي رواية عن قتادة سألت أنس بن مالك عن شعر رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: كان شعر رسول الله صلى الله عليه وسلم رجُلا ليس بالسبط ولا الجعد بين أذنيه وعاتقيه (بخارى ج. ۲ ص. ۸۷٦،باب الجعد. ابوداؤد ج: ۲ ص: ۲۲۳) عن عائشة قالت........ وكان له شعرفوق الجمة دون الوفرة رواه الترمذى (مشكوة ص: ۳۸۲، باب الترجل) (قوله وكان له شعرفوق الجمة الخ) هذا بظاهره يدل على ان شعره صلى الله عليه وسلم كان امرًا موسطًا بين الجمة والوفرة. وليس بجمة ولا وفرة إذ معنى فوق الوفرة، ان شعره .[بقيه په راروانه صفحه

دوېښتانو ساتلو سنت طریقه

سوال: دوېښتانو ساتلو مسنونه طریقه څه ده؟ نبي کریم ﷺ څنګه وېښتان ساتلي و، که لوی یې ساتلي و، نو څومره لوی یې ساتلي و؟ او که وېښتان یې واړه و، نو څومره واړه و؟ نن سبا انګریزي وېښتان جوړېږي، همدغه شان وېښتان دین دار خلک او عام خلک دواړه ساتي ددې څه حکم دی؟

جواب: نن سبا چې دکومو وېښتانو ساتلو فیشن دی دا خو د سنت خلاف دی، حضور ﷺ به په سرباندې وېښتان مبارک ساتل او هغه به په عام ډول ترغوږونو پورې و، که جوړولو کې به پرې وخت تیرشو، نو ترغوږونونه به هم تیرشول، خودنن سبا خوانان چې کوم وېښتان ساتي دا د حضور ﷺ سنت نه دي، بلکه دغیرقومونو نقل دی.[۲]

سوال: ۲: دسهار لمونځ مې په جومات کې وکړ، بیا د څه کار له پاره د جومات نه وتل وشو؛ نو د اشراق لمونځ په بل جومات یا کور کې کولی شو؟ یا که همدغه جومات کې کینو؟

جواب: که د څه ضرورت له پاره تګ وشي؛ نو بل ځای کې هم د اشراق لمونځ کیدای شي، که په کورکې یې وکړئ یا په جومات کې، البته په حدیث شریف کې دي چې کوم کس د سهار لمونځ د جمعې سره وکړي او بیا په خپل ځای ناست وي تردې پورې چې د اشراق وخت شي او بیا پورته شي او دوه رکعاته یا څلور رکعاته د اشراق لمونځ وکړي؛ نو هغه ته د یوحج او یوې عمرې ثواب ملاوېږي.

...بقیه د تیرمخ]..لم یصل إلى محل الجمة وهو المنكب، ومعنى دون الوفرة، ان شعره أطول من محل الوفرة إلى شحمة الأذن، ولعل ذالك بإعتبارإختلاف أحواله صلى الله عليه وسلم، وفی روایة أبي داؤد: قالت: كان شعررسول الله صلى الله عليه وسلم فوق الوفرة دون الجمة قيل هوالصواب...إلخ (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٧٠، كتاب الترجل، طبع بمبئی)۔

[۱] وعنه (أی ابن عباس) قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لعن الله المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال رواه البخاری (مشكوة ج: ۱ ص: ۳۸۰ باب الترجل)۔

[۲] عن أنس بن مالك قال: كان شعرالنبی صلى الله عليه وسلم إلى نصف أذنيه (شمائل ترمذی ص: ۳، باب ماجاء فی شعرالنبی صلى الله عليه وسلم وعن عائشة رضی الله عنها قالت: كنت اغتسل أنا ورسول الله صلى الله عليه وسلم من إناء واحد وكان له شعرفوق الجمة ودون الوفرة(مايصل إلى شحمة الأذن) شمائل ترمذی ص: ۳ أيضًا والباب أيضًا) حدثنا مخلد بن خالد حدثنا عبدالرزاق أخبرنامعمر عن ثابت عن أنس قال: كان شعرالنبی صلى الله عليه وسلم إلى شحمة أذنيه (أبوداؤد ص: ۲۲۳، باب ماجاء فی الشعر) حدثناحفص بن عمر ناشعبة عن أبي إسحاق عن البراء قال:كان النبی صلى الله عليه وسلم له شعريبلغ شحمة أذنيه (أبوداؤد ج: ۲ ص:۲۲٤، باب ماجاء فی الشعر)

د سر ویښتان خریل

سوال: یومولاناصاحب دافرمایي چې سرباندې ویښتان ساتل دهرچا له پاره ضروري دي، یوازې دحج اوعمرې نه پرته دسرویښتان کټ کول بدعت دي؛ نوتاسوتحقیق کولوسره وفرمایئ چې ایا حضور ﷺ په مدینه منوره کې سر خریلی دی؟ اود خلفاوو راشدینو څه عمل و؟ اود نورو صحابه کراموا وځلوروامامانو څه عمل و؟ اودصحاح سته دمحدثینوڅه مسلک دی؟

جواب: ... ومن الله الصدق والصواب: دحضور ﷺ دحج اوعمرې نه پرته دسرویښتان خریل زماپه علم کې نه شته، البته ځینو احادیثوڅخه دسر خریلو جواز معلومیږي اوهغه دادي:

۱: **عن ابن عمر رضی الله عنه ان النبی ﷺ رای صبیاً قدحلق بعض راسه وترک بعضه فنهاهم عن ذلک فقال:احلقوه کله او اترکوه کله.** (ابوداؤدج۲ ص ۲۲۱)

ترجمه: دحضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی چې رسول الله ﷺ یوماشوم ولید چې دهغه دسرڅه برخې نه ویښتان خریل شوي و اوڅه باندې ویښتان و، حضور ﷺ هغوی ددې نه منع کړل او ویې وویل چې: یاخوپوره سر وخریئ اویایې پوره پریږدئ.

۲: **عن عبدالله بن جعفر رضی الله عنهما ان النبی ﷺ امهل آل جعفر ثلاثاًان یاتیهم، ثم اتاهم فقال: لاتبکوا علی اخی بعدالیوم، ثم قال: ادعوالی بنی اخی، فجیئ بناکانناافرخ، فقال: ادعوالی الحلاق، فحلق رؤسنا.** (ابوداؤدج۲ص۲۲۱)

ترجمه: حضرت عبدالله بن جعفر رضی الله عنهما نه روایت دی چې(کله چې دهغه پلارحضرت جعفر رضی الله عنه په جنګ موته کې شهیدشو)؛ نو حضور ﷺ دجعفراولادته درې ورځوپورې دغم داظهارکولوموقع ورکړه اوحضور ﷺ هغوی ته رانغی، بیادرې ورځې وروسته حضور ﷺ هغوی راغی او ویې فرمایل: له نن نه وروسته زما ورور پسې مه ژاړئ، بیایې وفرمایل: زماوریرونه ماته راولئ، موږحضور ﷺ ته راوستل شو، لکه موږچې چرګوټي و، حضور ﷺ وفرمایل حلاق(نایي) را وغواړئ، حلاق را وغوښتل شواوهغه زموږ دسر ویښتان صفا کړل.

۳: **عن ابی هریرة رضی الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: من کان له شعرفلیکرمه.** (ابوداؤدج۲ ص ۲۱۷)

ترجمه: دحضرت ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي چې چا ویښتان ساتلي وي هغه ته پکاردي چې هغه ښه طریقې سره وساتي (تیل دې پرې لګوي اوګومنځوي دې)

دلومړي حدیث (**حدیث نهی عن القزع**) لاندې په "**لامع الدراری**" کې حضرت شیخ نورالله مرقده دمکي تقریرپه حواله باندې دحضرت اقدس ګنګوهي قدس ارشادنقل کړی دی:

وفی تقریرالمکی: قال قدس سره القزع فی اللغة حلق بعض الراس وترک بعضه فهومکروه تحریماً

کیف ماکان، لاطلاق النهی عنه...... الی قوله ..... فالحاصل ان السنة حلق الکل اوترک الکل وماسواهماکله منهی عنه. (لامع ج ۳ ص ۳۳۰ مطبوعه سهارنپور)

ترجمه مکې تحریر کې دي چې حضرت گنگوهي قدس سره فرمایلي دي چې لغت کې د قزع معناده چې د سرد څه برخې وېښتان وخریل شي او د څه برخې پرېښودل شي، داسې کول مکروه تحریمي دي، که به هرشکل کې وي، ځکه چې منع کول یې مطلق دي، مطلب داچې سنت یاخوپوره سر خریل دي باپوره وېښتان پرېښودل دي، دې دواړوصورتونو نه پرته بل هریوصورت منع دی

اوبل حدیث کې حضرت اقدس سهارنپوري قدس سره ((**بذل المجهود**)) کې لیکي

وفیه الکبیر من اقارب الاطفال یتولی امرهم وینظر فی مصالحهم من حلق الراس وغیره. (بذل ج ۵ ص ۷۷ مطبوعه سهارنپور)

ترجمه له دې حدیث نه دامسئله معلومه شوه چې دماشومانوڅوک مشر وي هغه به د ماشومانو د کارونو ولي وي اودهغو ماشومانو د ضرورتونومثلا د سرگنجي کولووغیره به خیال ساتي

د اکابرینو(رحمهم الله) ددې تصریحاتومطابق دحضور ﷺ د ارشاداتو نه دسرگنجي کولوجواز ثابتیږي له دې وجې حضرت گنگوهي قدسره حلق سنت گڼي

خلفاوو راشدینو کې درې خلیفه گانو(رضي الله عنهم) نه دحج اوعمرې نه پرته دسرویښتانو دخریلو روایت نه شته، البته دحضرت علي رضي الله عنه نه روایت دی چې هغوی به دسرویښتان خریل

عن علی رضي الله عنه قال: ان رسول الله ﷺ قال: من ترک موضع شعرة من جنابة لم یغسلهافعل بهاکذاوکذافی من النار، قال علی رضي الله عنه فمن ثم عادیت راسی، فمن ثم عادت راسی، فمن ثم عادیت راسی، وکان یجزسعره رضي الله عنه. (ابوداؤد ج ۱ ص ۳۳)

ترجمه دحضرت علي رضي الله عنه نه روایت دی چې حضور ﷺ فرمایلي دي چاچې دجنابت غسل کې دیوویښته برابرخای هم ونه وینځلو، هغه به دوزخ کې داسې داسې سوځول کیږي، حضرت علي رضي الله عنه به داحدیث بیانولوچې له دې وجې ماخپل سرسره دښمني ساتلې ده، درې ځله یې وفرمایل روایت کونکی وایي چې حضرت علي رضي الله عنه به خپل سرویښتان کټ کول (اودې ته یې دښمني ویلې ده)

نورو صحابه کراموکې دحضرت حذیفه رضي الله عنه (صاحب سر رسول الله صلی الله علیه وسلم، نه روایت دی چې هغوی به سرگنجی کولو

عن ابی البختری قال: خرج حذیفة رضي الله عنه وقدجم شعره، فقال: ان تحت کل شعرة لایصیبهاالماء

جنابة فعافوها فلذالک عادیت راسی کماترون.(مصنف ابن ابی شیبه ج۱ ص ۱۰۰)

ترجمه ابوالبختري رحمه الله وايي چې حضرت حذيفه رضي الله عنه دباندې تشريف راوړ. دې حال کې چې خپل ويښتان يې کټ کړي وو. ويې فرمايل چې دهرويښته نه لاندې کوم ته چې اوبه نه وي رسيدلي جنابت دی، دې نه نفرت کوی. هم له دې وجې مادخپل سرسره دښمني کړې ده، څنګه چې تاسو وينئ

دوی دواړوحضراتوبه دحضور ﷺ په مخکې دسرويښتان خريل اوحضور ﷺ به ددې تصويب اوتقرير فرمايلی وي. ددې نه دا نتيجه اخيستل کيدای شي چې دسرويښتان خريل نه يوازې دخليفه راشد (حضرت علي کرم الله وجهه) اويواوچتې مرتبې والا صحابي (حضرت حذيفه رضي الله عنه) سنت دي. بلکه دا دحضور ﷺ تقريري سنت دي

دخلورو امامانو فقهي کتابونو کې هم دسرويښتانو خريل يا کټ کول جائزګڼل شوي دي.

فقه حنفي: درمختار کې دمنظومه وهبانيه نه نقل شوي دي:

(وقد قيل حلق الراس فی کل جمعة يحب وبعض بالجواز يعبر).

ترجمه: او ويل شوي دي چې هره جمعه باندې سرخريل مستحب دي اوځينې حضرات داجوازسره تعبيرکوي

علامه ابن عابدين شامي رحمه الله ددې په حاشيه کې ليکي:

(وفی الروضة للزندويسی: ان السنة فی شعرالراس اماالفروق واماالحلق وذکرالطحاوی: ان الحلق سنة ونسب ذلک الی العلماء الثلاثه.(ردالمختار ج۶ ص ۴۰۷ کراچی)

ترجمه: دزندويسي په الروضه کې دي چې دسرپه ويښتانو کې سنت يا خو لار ويستل دي يا يې ګنجي کول دي اوامام طحاوي رحمه الله ذکر کړي دي چې ګنجی کول سنت دي اوداقول هغه زموږ د دريو امامانو (امام ابوحنيفه، امام ابويوسف اوامام محمد رحمهم الله) طرف ته منسوب کړی دی.

فتاوی عالمګيري کې دعلامه شامي رحمه الله نقل شوی عبارت د ((تاتارخانيه)) په حواله باندې نقل کولوسره دې کې دا اضافه هم کړې ده:

يستحب حلق الراس فی کل جمعة.(فتاوی هنديه ج۵ ص ۳۵۷، کويته)

ترجمه هره جمعه سرګنجی کول سنت دي

فقه شافعي: امام محي الدين نووي رحمه الله شرح مهذب کې ليکلي دي:

(فرع) أما حلق جميع الرأس فقال الغزالي لا بأس به لمن أراد التنظيف ولا بأس بترکه لمن أراد دهنه وترجيله: هذا کلام الغزالي: وکلام غيره من أصحابنا في معناه: وقال احمد بن حنبل رحمه

الله لا بأس بقصه بالمقراض وعنه في كراهة حلقه روايتان: والمختار ان لا كراهة فيه ولكن السنة تركه فلم يصح ان النبي صلى الله عليه وسلم حلقه الا في الحج والعمرة ولم يصح تصريح بالنهي عنه: ومن الدليل على جواز الحلق وانه لا كراهة فيه حديث ابن عمر رضي الله عنهما قال رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم صبيا قد حلق بعض شعره وترك بعضه فنهاهم عن ذلك وقال احلقوه كله أو اتركوه كله رواه أبو داود باسناد صحيح على شرط البخاري ومسلم: وعن عبد الله بن جعفر رضى الله عنهما ان النبي صلى الله عليه وسلم أمهل آل جعفر ثلاثا ثم أتاهم فقال لا تبكوا على أخي بعد اليوم ثم قال ادعوا لى بنى أخي فجيئ بنا كأنا أفرخ فقال ادعوا لى الحلاق فأمره فحلق رؤسنا حديث صحيح رواه أبو داود باسناد صحيح على شرط البخاري ومسلم. (المجموع شرح المهذب، ج۱ ص ۲۹۵، ۲۹۶)

ترجمه: پاتې شوه مسئله دټول سر ګنجی کول؛ نو امام غزالي رحمه الله فرمايي چې دې کې هيڅ بده خبره نه شته، دهغه سړي له پاره کوم چې صفايي کول غواړي اوسرنه ګنجي کولو کې هم هيڅ بده خبره نه شته، دهغه سړي له پاره کوم چې دتيل لګولو او ګومنځولو اراده ساتي، دا دامام غزالي رحمه الله ارشاد دی اوزموږ دنورحضراتو (شافعيه) کلام همدغه شان دی، امام احمدبن حنبل رحمه الله فرمايي چې قينچي باندې دسرويښتان کټ کولو کې هيڅ بده خبره نه شته اودسرګنجی کول مکروه دي اوکه نه؟ دې باره کې دامام احمد رحمه الله نه دوه روايتونه دي، مختاردادی چې دې کې هيڅ بده خبره نه شته، خوسنت دادی چې حلق ونه کړل شي، ځکه چې دحضور ﷺ نه دحج اوعمرې نه پرته حلق کول ثابت نه دي اوددې دمنع کولو تصريح هم ثابته نه ده او دې خبرې دليل دی چې سرګنجی کول جائزدي اودې کې هيڅ کراهت نه شته، دحضرت ابن عمر رضي الله عنه حديث دی چې حضور ﷺ يوماشوم وليد چې دهغه سرڅه ځای کې ګنجی شوی و اوڅه ځای نه وګنجی شوی، حضور ﷺ ددې نه منع وفرمايله اووې فرمايل چې: ياخوپوره سرګنجی کوئ ياپوره يې پرېږدئ، داحديث امام ابوداؤد رحمه الله دداسې صحيح سندسره روايت کړی کوم چې دبخاري اومسلم په شرط دی اودحضرت عبدالله بن جعفر رضي الله عنه نه روايت دی چې حضور ﷺ دهغه کوروالاووته درې ورځې ورکړې (دغم کولوله پاره) بيايې هغوی ته تشريف راوړو اووې فرمايل چې: له نن نه وروسته زماورور پسې مه ژاړئ، بيايې وفرمايل: زما وريرونه ماته راولئ، موږورته راوستل شو، لکه چې موږ دمرغيو بچي وو (دماشومو الي اود ويښتانو غتيدوله وجې يې دمرغۍ بچيو سره تشبيه ورکړې ده) ويې فرمايل نايي راولئ، حلاق راغی؛ نوهغه ته يې حکم وکړ، هغه زموږ دسرويښتان وخريل.

فقه حنبلي: څنګه چې دامام نووي رحمه الله دعبارت نه پورته معلومه شوه، دامام احمد رحمه الله په نزدباندې قینچي باندې ویښتان کټ کول پرته له څه کراهت نه جائزدي (پخپله دامام احمد رحمه الله عمل هم دې باندې و) اودحلق باره کې له هغه نه دوه روایتونه دي، راجح اومختاردادی چې حلق هم له کراهت نه پرته جائزدی، امام ابن قدامه مقدسي حنبلي په (المغني) کې داتفصیل سره لیکلي دي دهغه عبارت دادی.

فصل : واختلفت الرواية عن أحمد في حلق الرأس .

فعنه أنه مكروه . لما روي عن النبي صلى الله عليه وسلم { أنه قال في الخوارج : سيماهم التحليق } . فجعله علامة لهم .

وقال عمر لصبيغ : لو وجدتك محلوقا لضربت الذي فيه عيناك بالسيف .

وروي عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال : { لا توضع النواصي إلا في حج أو عمرة } .

رواه الدارقطني ، في الأفراد . وروى أبو موسى عن النبي صلى الله عليه وسلم : { ليس منا من حلق } رواه أحمد.

وقال ابن عباس الذي يحلق رأسه في المصر شيطان . قال أحمد كانوا يكرهون ذلك .

وروي عنه : لا يكره ذلك لكن تركه أفضل .

قال حنبل : كنت أنا وأبي نحلق رءوسنا في حياة أبي عبد الله فيرانا ونحن نحلق فلا ينهانا ، وكان هو يأخذ رأسه بالجلمين ولا يحفيه ويأخذه وسطا .

وقد روى ابن عمر { أن رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى غلاما قد حلق بعض رأسه وترك بعضه . فنهاهم عن ذلك } .

رواه مسلم . وفي لفظ قال : { احلقه كله أو دعه كله } .

وروي عن عبد الله بن جعفر . { أن النبي صلى الله عليه وسلم لما جاء نعي جعفر أمهل آل جعفر ثلاثا أن يأتيهم . ثم أتاهم . فقال : لا تبكوا على أخي بعد اليوم . ثم قال : ادعوا بني أخي . فجيء بنا . قال : ادعوا لي الحالق فأمر بنا فحلق رءوسنا } .

رواه أبو داود . والطيالسي ؛ ولأنه لا يكره استئصال الشعر بالمقراض .

وهذا في معناه . وقول النبي صلى الله عليه وسلم : { ليس منا من حلق } يعني في المصيبة ؛ لأن فيه " أو صلق " أو خرق . قال ابن عبد البر : وقد أجمع العلماء على إباحة الحلق . وكفى بهذا حجة.

وأما استئصال الشعر بالمقراض فغير مكروه رواية واحدة.

قال أحمد: إنما كرهوا الحلق بالموسى وأما بالمقراض فليس به بأس؛ لأن أدلة الكراهة تختص بالحلق..(المغنى مع السرح الكبيرج ۱ ص۷۳، ۷٤)

ترجمه د سرويښتانو خريلوباره کې دامام احمد (رحمه الله) مختلف روايتونه دي
يوروايت کې دي چې دامکروه دي، ځکه چې دحضور ﷺ نه روايت دی چې حضور ﷺ د خارجيانو باره کې فرمايلي دي چې دهغوی نښه سرکنجی کول دي. سرخريل يې د خوارجو نښه ښودلې ده حضرت عمر رضي الله عنه صبيغ ته فرمايلي وکه چيرې ستاسرکنجی وي: نوتوره باندې به ستاسرکټ کړی و اودحضور ﷺ نه روايت دی چې حضور ﷺ فرمايلي دي چې دتندي ويښتان مه کټ کوئ، خوپه عمره اوحج کې،. دادارقطني په افراد کې روايت کړی دی
اوحضرت ابوموسی رضي الله عنه دحضور ﷺ نه روايت کوي چې حضور ﷺ فرمايلي دي چې هغه کس زموږنه نه دی کوم چې سرکنجی کړي. دادمسنداحمدروايت دی.
حضرت ابن عباس رضي الله عنهما فرمايلي دي چې کوم سړی چې په ښارکې خپل سرکنجی کوي هغه شيطان دی.
امام احمد (رحمه الله) فرمايلي دي چې بزرګان دامکروه ګڼي، دامام احمد (رحمه الله) نه دويم روايت دادی چې دامکروه نه دي، خو افضل هم نه دي.
امام حنبل وايي چې ماأوزماپلاربه دامام احمد (رحمه الله) په ژوندکې سرکنجی کولو. امام احمد (رحمه الله) به ليدل اومنع به يې نه فرمايله اوپخپله به يې په قينچئ باندې کټ کولو، په چاړه به يې نه کټ کولو.
حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما روايت کوي چې حضور ﷺ يوماشوم وليده چې دهغه دسرڅه برخه کنجی شوې وه اوڅه نه، حضور ﷺ ددې نه منع وفرمايله. (دادصحيح مسلم روايت دی)
اويوروايت کې دي چې حضور ﷺ وفرمايل پوره يې ګنجی کړئ يايې پوره پريږدئ.
اوحضرت عبدالله بن جعفر رضي الله عنه نه روايت دی چې کله دحضرت جعفرد شهادت (شهيدموته) خبرراغی: نوحضور ﷺ دهغه کوروالاوته درې ورځې مهلت ورکړو (دغم اظهار کولو له پاره) هغوی ته يې تشريف رانه وړ، درې ورځې وروسته يې تشريف راوړ اوويې فرمايل. له نن نه وروسته زماوروريسي مه ژاړئ، بيايې وفرمايل زما د ورور بچي ماته راولئ موږ ورته راوستل شو، ويې فرمايل حلاق راولئ، حلاق راغی: نوهغه ته يې زموږدسرنو دګنجي کولوحکم وکړ (دادابوداؤد طيالسی روايت دی) اوسرګنجی کول له دې وجې هم مکروه نه دی چې نرئ قينچئ باندې دسرويښتان بالکل صفاکول مکروه نه دي اوحلق هم همداشی دی
اوحضور ﷺ ارشاددی چې هغه کس زموږنه نه دی چاچې حلق کړی وي،، له دې نه مراد په مصيبت کې حلق کول دي. ځکه چې هم دې حديث کې دي (**اوصلق وخرق**) يعنې چغې يې ووهلې ياجامې يې وشلولې.

حافظ ابن عبدالبر(رحمه الله) وايي چې دحلق دمباح کیدوباره کې دعالمانواجماع ده اوداکافي دليل دی، پاتې شوه په قینجې باندې نری نری واړه کول، دې کې یوروایت دی چې دامکروه نه دي.
امام احمد(رحمه الله) فرمايي چې هغه په چاړه باندې حلق کول مکروه گڼلی دی اوقینچي باندې کټ کولوکې يې هیڅ حرج نه دی گڼلی، ځکه چې کراهت دحلق سره خاص دی.

فقه مالکي: دمالکیه حضراتوله ټولونه اوچت ترجمان الامام الحافظ ابوعمروابن عبدالبر (رحمه الله) قول دالمغنی په حواله باندې پورته تیرشوی دی چې: **اجمع العلماء علی اباحة الحلق.**

اوحافظ ابن قدامه مقدسي(رحمه الله) دقول مطابق ((**وکفی به حجة**)) دادليل اوبرهان په لحاظ باندې کافي دی، دحافظ ابن عبدالبر(رحمه الله) قول علامه عیني په شرح بخاري کې هم نقل کړی دی: (**وادعی ابن عبدالبرالاجماع علی اباحة حلق الجمیع**).(عمدة القاری ج۲۲ ص۵۷ بیروت)

ترجمه: اوحافظ ابن عبدالبردحلق په مباح کیدوباندې داجماع دعوه کړې ده.

دپورته بیان شوې فقهي تفصیل نه وروسته دمحدثینو حضراتو دمسلک وضاحت غیر ضروري دی، خوددې حضراتومسلک دهغوی دترجمودبابونونه واضح دی، دحضرت ابن عمر(رضي الله عنهما) دحدیث ((**نهی عن القزع**)) دترمذي نه پرته باقي ټولوحضراتوتخریج کړی دی اودې باندې يې دابابونه قائم کړي دي:

صحیح بخاری ج: ۲ ص: ۸۷۷، باب القزع (کتاب الباس)
صحیح مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۳، باب کراهة القزع (کتاب اللباس والزینة)
نسائی ج: ۲ ص: ۲۷۵، النهی عن القزع (کتاب الزینة)
ابن ماجه ص: ۲۵۹، النهی عن القزع (کتاب اللباس)
ابوداؤدج۲: ص: ۲۲۱، باب فی الصبی له ذوابة (کتاب الترجل)

له دې نه پرته امام نسايي (رحمه الله) په ج۲: ص: ۲۷۴ باندې د((**الرخصة فی حلق الراس**)) اوامام ابوداود (رحمه الله) د((باب فی حلق الراس)) عنوان هم قائم کړی دی، خود((**کراهة حلق الرس**)) عنوان چاهم نه دی قائم کړی، ددې نه ددې حضراتومسلک واضحیږي چې ددوی په نزدباندې قزع مکروه ده، یعنې داچې دسردځه برخې ویښتان کټ شي اودځه برخې پریښودل شي، خودټول سرویښتان کټ کول مکروه نه دي.

خلاصه داچې صحیح احادیثوکې دسرډگنجي کولواجازه ورکړل شوې ده، صحابه کرامو کې دځینو اکابروصحابه کرامودې باندې عمل کول ثابت دي، اوداابن عبدالبر(رحمه الله) دقول مطابق دټولوعالمانودې جوازباندې اجماع ده، همدادځلوروامامانومسلک دی اودمحدثینو حضراتو، له دې وجې دې ته ناجائزیابدعت ویل څنګه چې سوال کې ذکرشوي دي، فضول

خبره ده، البته داویل به صحیح وي چې سرباندې ویښتان ساتل دحضور ﷺ اوصحابه کرامو ﷺ مبارک عمل و، خودتشریعي سنت نه دي، بلکې دعادت سنت دي، له دې وجې حلق اوقصراګرچې پرته له دکراهت نه جائزدي، خوویښتان ساتل اولی او غوره دي، دامضمون دامام نووي(رحمه الله) په عبارت کې راغلی دی، علامه ملا علي قاري دحدیث ابن عمر(رضي الله عنه) د «احلقوکله اواترکوه کله» ــ یایې پوره ګنجی کړی یایې پوره وساتئ،...لاندې لیکي:

أو اتركوا كله فيه إشارة إلى أن الحلق في غير الحج والعمرة جائز وأن الرجل مخير بين الحلق وتركه لكن الأفضل أن لا يحلق إلا في أحد النسكين كما كان عليه مع أصحابه رضي الله عنهم وانفرد منهم علي كرم الله وجهه. (مرقاة ج ٤ ص ٤٠٩ بمبئ)

ترجمه: دې کې له حج اوعمرې نه پرته دحلق دجائزکیدواشهره ده او داچې انسان ته اختیاردی چې حلق وکړي یاپرېږدي، خوافضل دادی چې دعمرې اوحج نه پرته حلق ونه کړي، دحضور ﷺ اوصحابه کرامو ﷺ په عام ډول همدامعمول واوحضرت علي ﷺ په حلق کولوکې جدا و.

هم دې مسئلې باره کې دحضرت حکیم الامت تهانوي قدس سره دوه فتواوې مې له نظرنه تیرې شوي دي، دخلکودفایدې له پاره هغه وړاندې کوم:

د سر ویښتان کټ کول

سوال:(۲۹۵) زیدوایي چې دټول سرویښتان ساتل سنت دي اودحج نه پرته سرګنجی کول دسنت خلاف دي او خشخشي ویښتان ساتونکي ته دسنتومخالفت کولوباندې دملامته کولوقابل ګڼي، عمرو وایي چې حضرت علي ﷺ سرګنجی کړی و اوحضور ﷺ هغه ددې عمل نه و منع کړی، له دې نه معلومیږي چې دحج نه پرته هم دسرګنجي کول سنت دي اود خشخشي ویښتانو ساتلونه منع نه ده شوې، هغه به په خپل اصل باندې وي اواصل اباحت اوجوازدی خشخشي ویښتان ساتل ددریو امامانو نه ثابت دي اوکه نه؟ اوڅه ته چې زیدبدعت وایي دا صحیح دي اوکه نه؟ اوداسې ویښتان ساتونکي ایاشرعادملامتیاقابل دي اوکه نه؟

جواب: مطلق سنت دادي کوم چې حضور ﷺ دعبادت په ډول کړي دي،ګڼي دزوائدو سنتونه به وي، ویښتان ساتل دحضور ﷺ د عادت له وجې و، دعبادت په ډول نه، له دې وجې اولی کیدوکې یې هیڅ شک نه شته، خوددې خلاف ته دسنت خلاف نه شي ویل کیدای، که دحضرت علي ﷺ هم نه وي اودا خو لاهغه حدیث هم موجوددی اودحضور ﷺ انکارنه کول یقیني دلیل دی د ویښتانو پرته دکراهت نه کټ کولوباره کې اود سنت خلاف نه کیدو باره کې، کوم حالت کې چې بالکل ګنجی کول جائزدي؛ نو قصرکولوکې څه بده خبره ده؟

للاجماع علی تساوی حکم القصروالحلق لشعرالراس فی مثل هذاالحکم والی التساوی اشیر بقوله تعالٰی. محلقین رؤسکم ومقصرین. واللّٰه تعالٰی اعلم. ۱۸ ربیع الاول۱۸، ۱۳۲۱ ۱۳۲۱ھ

(امدادج۲: ص:۱۵۲)

د سر ویښتان کټ کول

سوال:(۲۹۶) له مسنون سلام نه وروسته عرض دادی چې دمولوي اسحاق صاحب یوخط دکوئټې بلوچستان نه راغلی دی، مضمون یې دادی چې نن دماښام له لمانځه وروسته حضور(شاه ابوالخیر صاحب) وفرمایل: کتاب الاسماء والکنی موږ دحیدرآباد نه راغوښتی دی اوله دې نه مخکې دنیاکې راته ددې زیارت نه دی ملاوشوی، مدینه منوره کې دشیخ الاسلام قبه کې دروم دسلطان کتب خانه بې مثاله ده، هغه کې مې هم داکتاب نه ولیدلی، موږ په کې یوداسې مسئله ولیده کومه چې موږته نن پورې نه وه معلومه اونه به تاسوته معلومه وي، ماعرض وکړچې هغه څه ده؟ ویې فرمایل خشخشي ویښتان څنګه چې ستادي او هندوستان کې چې ددې عام رواج دی، داعمل دقوم لوط دی، که چیرې سرباندې ویښتان وي؛ نوددې قابل وي چې هغه کې لاروویستل شي یابالکل وخریل شي، یوازې دادواړه صورتونه مسنون دي، ماله هغه وخت نه توبه وکړه، بیایې وفرمایل چې: که چیرې ته حلق خوښوې؛ نوحلق کوه اوکه فرق خوښوې؛ نودې نیت سره ویښتان ساته اویې وفرمایل چې داثرلیکلوسره مشهورکړه اومیرټھ ته یې ولیږه، چې ټول خادمان توبه وکړي او خشخشي ویښتان نه ساتي اودایې هم وفرمایل چې دارواج کوم خلکو اختیارکړی دی؟ ماعرض وکړ چې دنصاراوو نه نقل شوی دی، هغه اثردادی:

من کتاب الکنی للدولابی قال: حدثنی ابراهیم بن الجنید قال حدثنی الهیثم بن خارجة قال حدثنا ابوعمران سعید بن میسرة البکری الموصلی عن انس بن مالک قال: انه دخل علیه شاب قد سکن علیه شعرله فقال مالک: والسکینة افرقه اوجزه فقال له رجل: یاابا حمزة! من کانت السکینة؟ قال: فی قوم لوط، قال: کانوا یسکنون شعورهم ویمضغون العلک فی الطریق والمنازل ویحذفون ویفرجون اقبیتهم الی خواصرهم. انتهی.

(سکینة الشعر، دویښتانوسیده پریښودل، نه خریل اونه لارویستل) دخط مضمون هم دلته ختم شو.

پورته بیان شوی مضمون لوستلوسره دا ارشادوفرمایئ چې ویښتان په قینچي باندې کټ کول څنګه چې په عام ډول رواج دی جائزدي اوکه نه؟ اودقوم لوط سره یوشان والی دی اوکه نه؟ اوکه چیرې جائزدي؛ نوذکرشوي اثرڅه مطلب دی؟ اوکه چیرې ناجائزاوحرام دي؛ نود محلقین

رؤسهم اومقصرين. څه جواب دی؟ اوکه داحکم يوازې خاص دحاجيانوله پاره دی اودا ارشادهم وفرمايئ که چيرې دوينښتانو کټ کول جائزدي؛ نوټول وينښتان ساتل اولارويستل بهتردي اوکه حلق ياقصر؟ اودحلق نه قصربهتردی اوکه نه؟ تفصيل اودليل سره جواب راکړئ، ځکه چې اکثرخلک اوتردې چې عالمان هم قصرکوي،که چيرې داکارناجائزدی؛ نوددې نه توبه وکړل شي اوکه چيرې داسې جائزدي؛ نود ذکر شوي اثرمطلب صفاصفا، شافي، تسکين ورکونکی داسې ارشاد وفرمايئ چې اطمينان وشي.

جواب: دقصرجوازدحج سره خاص کيدل ددليل محتاج دي او کيدای شي چې چاته شک وي چې ددې نسبت ((**ياخذمن كل شعرة قدر الانمله**)) ليکل وي؛ نوپوهيدل پکاردي چې دا ادانی مقداردی، دزياتي نفي کول مقصدنه دی، درمختارکې دبدائع نه نقل شوي دي.((**قالوا يجب ان يزيدفي التقصيرعلى قدرالانملة.....الخ**،،

اودغه شان دربع تخصيص دادني بيان له پاره دی، درمختار کې تصريح ده ((**تقصيرالكل مندوب**)) هغه شک لرې شو اوفارق منتفي دی، جوازيې عام دی اوکه چيرې يوکس ذکر شوي اثر ته فارق و وايي؛ نوله دې وجې صحيح نه دی چې ذکر شوی اثرد ثبوت او دلالت دمخدوش کيدونه پرته دمقصود له پاره مفيد نه دی، لومړی داچې ترڅو درروايت کونکو توثيق نه وي شوی، ترهغه وخت پورې ددې صحت ياحسن ثابت نه دی اوضعيف حديث دعالمانودتصريح له مخې دڅه شرعي حکم له پاره مثبت نه شي کيدای.(۱)

---

(۱) دکتاب الاسماء والكنى ددې روايت په سندکی ابوعمران سعيدبن ميسره البكري الموصلي دروغژن دی، له دې وجې داروايت نه يوازې منکر، بلکې موضوع دی، حافظ ذهبي رحمه الله په ميزان الاعتدال کې اوحافظ ابن حجر رحمه الله لسان الميزان کی ليکلي دي:

سعيدبن ميسرة البكرى ابوعمران، قال البخارى: عنده مناكيروقال ايضاً منكرالحديث، وقال ابن حبان، يروى الموضوعات، وقال الحاكم: روى عن انس موضوعات، وكذبه يحيى القطان.

ترجمه: امام بخاري رحمه الله فرمايي چې هغه سره منکرروايتونه دي اوداچې داروايت کونکی داحاديثو منکردی ابن حبان رحمه الله فرمايي چه داموضوع روايتونه روايت کوي حاکم رحمه الله فرمايي چې: هغه دحضرت انس رضي الله عنه نه ډيرزيات موضوع روايتونه روايت کړي دي اوامام يحيى بن سعيدالقطان ده ته دروغژن ويلي دي.

شيخ ابن عراق رحمه الله دتنزيه الشريعة المرفوعة عن الاحاديث الشنيعة الموضوعة په مقدمه کی ليکي.

من عرف بالكذب في الحديث وروى حديثاً لم يروه غيره فان نحكم على حديثه ذلک بالوضع اذانضمت اليه قرينه تقتضى وضعه، كماصرح به العلائى وغيره.(ج١ص١٠)

ترجمه: کوم کس چې احاديثوکی دروغ ويلو باندې مشهوروي هغه ..[بقيه په راروانه صفحه.

دويم داچې د سکينه دا تفسير کوم چې په سوال کې مذکوردی دليل ته محتاج دی، خواه که لغت وي يا صحيح نقل وي اودا دواړه امور د مستدل په ذمه دي، دريم په دې کې د ((جزو)) لفظ دتخيرپه ډول راغلی دی اوپه لغت او استعمال کې د ((جز)) معنا بالکل دختمولو ده، دحلق سره مخصوص نه ده، بلکې دويښتانوسره هم خاص نه ده، مشکوة باب الترجل کې دحضرت انس رضي الله عنه روايت دی چې ,,**فقالت امي لاا جزها**،، اومخکې يې ددې علت بيان کړی دی: **کان رسول الله ﷺ يمده**، اوښکاره خبره ده چې داعلت د (جز) دمعنا دعموم مقتضي دی او شمائل ترمذي کې دحضرت مغيره رضي الله عنه نه روايت دی: **فاتی بجنب مشنوی ثم اخذالشفرة فجعل يجزلی** دې کې دوه نسخې دي، حاء او جيم، دې څخه عموم دغيرشعرله پاره ظاهريږي، څلورم کيدای شي چې دا مقيدحکم دی صورت کې وي، چې کله ويښتان د لار ويستلو قابل وي اوبيا په کې لارونه ويستل شي، کوم ته چې سدل ويل کيږي، په دې باب کې حديث کې راغلي دي: **فسدل النبی ﷺ ناصيه ثم فرق بعده**،، **متفق عليه کذافی المشکوة باب الترجيل**. حضور ﷺ دتندي دويښتانوسدل فرمايلی و. خوبيايې هغه کې لارويستل شروع کړل، ددې صورت خلاف چې واړه واړه ويښتان وي اوکه غټ شوي نه وي اوياکټ شوي وي، دې صورت کې داحکم نه وي، **افرقه اوجزه**، **علی سبيل التخير** فرمايل ددې دمعنا داصطلاح له وجې سند کيدای شي څکه چې تخيرموقوف دی دويښتانوپه غټيدوباندې، پنځم کيدای شي چې دانهي مخصوصه وي هغه صورت سره کله چې دباطلو خلکوسره ديوشان والي له وجې وي، څنګه چې دې وخت کې

...بقيه د تيرمخ]..داسې حديثونه روايت کوي کوم چې دهغه نه پرته بل څوک نه شي روايت کولی؛ نوځوبه دهغه روايت ته موضوع وايو اوددې دموضوع کيدوطريقه هم موجودده، څنګه چه حافظ علائی وغيره تصريح کړې ده.
ابن عراق رحمه الله هم دې مقدمې کې دکذاب ووضاع درروايت کونکو فهرست ورکړی دی، دې کې په ۲۳ نمبرصفحه کې دحرف سين لاندې ۲۲ نمبر باندې دسعيدبن ميسرة البکری ذکردی الفاظوکې راغلي دي. کذبه يحيی القطان وقال ابن حبان: يروی الموضوعات ددې دتفصيل نه معلومه شوه چه داحديث هم دموضوعاتو دهغه ذخيرې نه يوحديث دی، کوم چه سعيدبن ميسره، دحضرت انس رضي الله عنه په حواله باندې نقل کوي اوکله چه داروايت موضوع دی؛ نوددې له وجې به دمسئلواستنباط هم صحيح نه وي دې نه پرته دغيرمجتهدله پاره دا جائزنه دي چې يوکتاب کې يوروايت کتلوسره هغه باندې عمل شروع کړي، بلکې هغه ته داهم کتل پکاردي چې امامانو او مجتهدينو حضراتودې باره کې څه فرمايلي دي؟ څکه چې دليل کتل د مجتهدينووظيفه ده،دعامو نه. اوڅلور واړه امامان دې باندې متفق دي چې دسرويښتان ساتل جائزدي اوکټ کول يې هم جائزدي اوپه قينچي باندې کټ کول يې هم جائزدي اوپه چاړه باندې حلق کول هم جائزدي څنګه چې پورته تفصيل بيان شوی دی، يوخودعامو له پاره دعالمانو د اجماع مخالفت جائزنه شي کيدای. والله اعلم بالصواب. محمد يوسف عفاالله عنه

نوی فیشن ایجادشوی دی، یاداچې دځه فسادپه نیت وي، ځنګه چې نور متعاطفات هم دې باندې دلیل دي، ګني مضغ العلک اوقباء کې چاک په دواړو طرفونو باندې ساتل هم ناجائزوي،ولاقائل به.

ددې وجوهاتوله وجې دا اثر مخصص یامفسر د تقصیر جوازنه شي کیدای د،، **نهی عن القزع**،، په مقابله کې دحدیث دصحت له وجې دحلق اطلاق کولی شي، تقصیرفی نفسه بحاله جائز دی، البته عارض تشبیه نه کوم ځای چې تشبه لازم راځي ځینو صورتونه به منع شي **،هذاماحضرلی الان، ولعل الله یحدث بعد ذلک امرا، والله اعلم**)۲۴ ربیع الثانی ۱۳۲۴ھ

(امدادج ۲ ص ۱۷۲ امدادالفتاوی ج ٤ ص ۲۲٤ تا۲۲۶)

دعطرواوسرمې لګولو مسنونه طریقه

سوال: د عطرو اوسرمې لګولو سنت طریقه معلومول دي او ډوډۍ د خوړلو په وخت څلور توتې کول خوړل پکار دي یاپرته دتوتې کولو نه خوړل پکار دي؟ له دې نه پرته کوم یو داسې کتاب دی چې په هغه کې مکمل سنت ذکر دي؟

جواب: دعطرولګولو څه خاص مسنونه طریقه نه شته؟ البته دښي طرف نه ابتداکول سنت دي[1]په رانجو لګولوکې دحضورپاکﷺ معمول دا و چې په ښی سترګه کې یو سلائي، بیاپه ګس کې،بیاپه ښی کې، داسې دښی سترګې نه به یې شروع کوله او په ښی به یې ختموله.[2]

ډوډۍ څلورتوتې کولوسنت زماپه علم کې نه شته."اسوه رسول اکرمﷺ" دحضرت ډاکټر عبدالحي(رحمه الله) تالیف دی، ددې مطالعه کول فایده مند دي داسې" خصائل نبوي شرح شمائل ترمذي" د حضرت شیخ الحدیث مولانامحمدزکریاصاحب نورالله مرقده تالیف دی، ددې مطالعه هم د برکت نه ډکه ده.

نیل پالش لګولوسره غسل اودس نه کیږي

سوال: نن سبا ښځې خاص کر هغه ښځې چې هغه په دې دور کې داکوشش کوي چې ددنیا والاوو سره لاړې شو، لږ ډیر فیشن کوي، مثلا: نیل فالش وغیره لګوي، پوښتنه داده چې نیل

---

[1] یستحب البداءة بالیمنی فی کل ما کان من باب التکریم والزینة والنظافة ونحوذالك...إلخ (شرح المسلم للنووی ج: ۲ ص: ۱۹۷، باب إستحباب لبس النعال فی الیمنی...إلخ)۔

[2] قال عصام ویؤید الإکتفاء بالإثنین فی الیسری ماذکر بعض الأئمة انه صلی الله علیه وسلم کان یفتتح فی الإکتحال بالیمنی ویختم بها تفضیلًا لها فإن الظاهر انه صلی الله علیه وسلم یکتحل فی الیمنی إثنین وفی الیسری کذالك ثم یأتی بالثالث الیمنی لیختم بها ویفضلها علی الیسری لواحد (حاشیه نمبر ۱۰، شمائل ترمذی ص: ۵ طبع مکتبه رشیدیه ساهیوال)۔

فالش لګولو سره اودس کیږي؟ لمونځ دې سره ادا کیږي اوکه نه؟ یاله اوداسه وروسته نیل پالش لګولو سره لمونځ ادا کیږي؟ ځکه چې اوریدلي مې دي چې په نیل فالش لګولوسره اودس نه کیږي، چې اودس نه کیږي؛ نو انسان صفا کیدای څنګه شي؟ لهذا ددې سوال جواب په راکولو به ستاسو ډیره مهرباني وي ځکه چې له ډیرو ورځونه زه په دې مشکل کې اخته یم چې په نیل فالش لګولو سره لمونځ نه کیږي، یادې له وجې انسان ناپاکه کیږي؛ نوهغه څه وجې دي چې دهغو له وجې انسان ناپاکه کیږي؟ دقرآن او سنت په رڼا کې جواب راکړئ او د شکریې موقع راکړئ!

جواب: په اوداسه کې چې دکومو اعضاوو وینځل ضروري دي،که په هغه باندې داسې شی لګیدلی وی چې هغه اوبه دبدن څرمنې ته رسیدلو نه منع کړي؛ نو اودس نه کیږي، همداحکم دغسل هم دی، نیل پالش چې لګیدلی وي؛ نو اوبه نوکونو ته نه رسیږي، ځکه دنیل پالش لګولو په صورت کې اودس او غسل نه کیږي[۱] ښځې دفیش په ډول نیل پالش او سرخي لګوي، حالانکې په دې شیانوسره دښځې په ښایست کې هیڅ اضافه نه کیږي، بلکې ذوق سلیم ته دا شی بدمذاقه معلومیږي، کله ددې له وجې دالله تعالی دنوم اخیستو توفیق هم نه نصیب کیږي ؛ نوددې استعمال یو سلیم الفطرت مسلمان څنګه خوښولی شي؟

ښځوته د ځان جوړولو او ښایسته کولو اجازه شته، خوددې هم څه طریقه او سلیقه پکار ده، داسې خونه ده چې دڅه شي فیش راوځي انسان دې هغه وکړي.

ایا رانجه د ستر ګوله پاره نقصاني دي؟

سوال: موږ دبزرګانونه اوریدلي دي چې په سترګوکې رانجه لګول سنت دي، خوتیي وي په یو پروګرام کې یوډاکټرصاحب وفرمایل چې:" په علم طب کې رانجه لګول نقصاني ګڼي" که دا په رښتیا دي اوحضورپاکﷺ په نزد رانجه لګول ښه خبره ده اوسنت دي؛ نوبیا دحضورپاک ﷺ کار څنګه نقصاني کیدای شي؟ مهرباني وکړئ په دې باره کې هم ووایئ.

جواب: رانجه لګول له شک پرته سنت دي[۲] دډاکټرصاحب نوی تحقیق دتجربې په رڼا کې

---

[۱] ويجب اى يفرض غسل كل مايمكن من البدن بلاحرج مرةً كأذن...... ولايمنع الطهارة ونيم أى خرء ذباب وبرغوث لم يصل الماء تحته وحناء ولو جرمه به يفتى، ودرن ووسخ، وكذا دهن، ودسومة إلى آخره، ولايمنع ما على ظفرصباغ ولاطعام بين أسنانه أو فى سنه المجوف به يفتى، وقيل: إن صلبا منع، وهوالأصح (الدرالمختار ج: ۱ ص: ۱۵۲، ۲۵٤، مطلب ابحاث الغسل، أيضًا: عالگيرى ج: ۱ ص: ۱۳ الباب الثانى فى الغسل)۔

[۲] عن عباس ان النبى صلى الله عليه وسلم قال: اكتحلو بالإثمد فإنه يجلوا البصر وينبت الشعر وزعم أن النبى صلى الله عليه وسلم كانت له مكحلة يكتحل بها كل ليلة ثلاثة فى هذه رواه الترمذى (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۳، باب الترجل، الفصل الثانى)۔

غلط دی،کاش! چې ډاکټر صاحب خلکوته وواييي چې دتې وي شعاګاني دسترګوله پاره څومره نقصاني دي.

دښځو غوږونه او پوزه سوري کول

سوال: دقرآن او سنت په رڼا کې وښيئ چې دجينکو غوږونه او پوزه سوري کولورسم ترکوم حده پورې ثابت دی؟ يادا محض يو رسم دی؟

جواب: ښځوله پاره والۍ وغيره اچول جائزدي او ددې ضرورت له پاره غوږونه، پوزه سوري کول هم جائزدي.[1]

ايا د ځوان سړي ختنه کول ضروري دي؟

سوال: که ديومسلمان بچي ختنه له څه وجې (چې هغه ته ددې پته وي) مورو پلار نه وي کړې؛ نوګناه به دچا وي؟ ۱: دختنې له پاره به څه کول پکار وي؟

۲: ايا هغه به مسلمان وي اوکه نه؟ يعنې دعام مسلمان په شان.

جواب: ختنه کول دصحيح قول مطابق سنت او اسلامي نښه ده[2]، که مورو پلار په ماشوم والي کې نه وي کړې؛ نو د مورو پلار د اخرت دملامتيا لائق دي، خوپخپله هغه کس دملامتيالائق نه دی، دځوانيدو وروسته هم که دا سړی غواړي؛ نوهغه ته پکار دي چې ختنه وکړي اوکه تحمل نه وي؛ نو دا معاف دی اونن سباخو سرجري دومره ترقي کړې ده چې دختنې دناقابل تحمل سوال نه شته، باقي دختنې نه کولو باوجود هم دا سړی مسلمان دی، خوچې دادالله تعالى اودرسول اللهﷺ تول حکمونه د زړه سره مني.[3]

ايا د ماشوم پيدايشي ويښتان لرې کول ضروري دي؟

سوال: اوريدلي مودي چې کله ماشوم پيداکيږي؛ نودهغه جسم پاکيږي اوپه اوريدوکې راغلي دي چې دهغه ويښتان هم ترکومې پورې چې دسرنه صفا نه کړل په ويښتانوکې غلاظت

---

[1] قال فى شرح التنوير :ولابأس بثقب أذن البنت والطفل إستحسانًا ملتقط قال ابن عابدين: ظاهره أن المراد به الذكرمع أن ثقب الأذن لتعليق القرط وهوزينة النساء فلايحل للذكور (الدرالمختارمع ردالمحتارج:٦ص:٤٢٠)

[2] عن أبى هريرة عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: الفطرة خمس، أوخمس من الفطرة: الختان والإستحداد وتقليم الأظفارونتف الإبط وقصّ الشارب (بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٥، باب تقليم الأظفار، مسلم ج: ١ ص: ١٢٨، باب خصال الفطرة)۔

[3] الشيخ الضعيف إذا أسلم ولايطيق الختان إن قال أهل البصر لايطيق يترك لأن ترك الواجب بالعذرجائز فترك السنّة أولى، كذا فى الخلاصة، قيل فى ختان الكبيرإذا أمكن أن يختن نفسه فعل والا لم يفعل (عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٥٧، الباب التاسع عشر فى الختان والخصاء...إلخ)۔

پاتې کیږي، چې د هغه له وجې د هغه ویښتانو ته لاس لګولو سره لاس ناپاکه کیږي، چې د دې بیا وینځل ضروري کیږي؛ نو ایا دا خبره رښتیا ده؟ اوکه دیوې اینجلۍ ویښتان په وړوکوالي صفانه کړل شي او هغه اینجلۍ دېنځونه شپږوکلنو شي، داداسې عمر دی چې په دې کې د سر ګنجي کول بدمنل کیږي؛ نو بیا په داسې صورت کې څه کول پکار دي؟

جواب: له پیدایش نه وروسته بچی مینځل کیږي، په هغه مینځلو سره د هغه ویښتان هم پاکیږي، البته پیدایشي ویښتان لرې کول سنت دي.[1]

جسم باندې خالونه لګول شرعا څنګه دي؟

سوال: موجوده دورکې دا یوه طریقه په معاشرې کې رائج شوې ده چې خلک په مصنوعي مشینونو سره په لاسونو باندې نومونه لیکي یاد څه درنده (څناور) یا د ونې تصویر جوړوي، ایا په دې باندې څه ګناه هم ملاویږي؟ اوله دې سره اودس کیږي اوکه نه؟

جواب: په بدن باندې خالونو لګولونه په حدیث کې منع راغلې ده او حضورپاک ﷺ په دې باندې لعنت فرمایلی دی:

"ان رسول الله ﷺ لعن الواشمه والمستوشمه." (صحیح بخاری ج:۲ ص:۸۷۹).

ترجمه: "رسول الله ﷺ په جسم داغونه لګونکو او لګولو والاووباندې لعنت فرمایلی دی.

ښځوته د سړیو په شان ځان جوړول

سوال: زموږ په خاندان کې یوه ښځه ده، چې هغې له ماشوم والي نه د سړیو چال چلن اختیار کړی دی، د سړیو لباس اچوي، د سړیو په شان ویښته پریږدي، مختصر ځان ته سړی وایي او که د خاندان یو سړی هغې ته ښځه وایي؛ نوجګړه ورسره کوي، له دې نه پرته هغه ښځه روژې او لمونځ په ډېر پابندۍ سره کوي او ځان د خلکو په مخکې یو دین دار او صحیح سړی وړاندې کوي اوپه حقیقت کې هغه دینداره هم ده، تاسوماته ووایئ چې ایا د شریعت په لحاظ دا جائز دي؟ د هغې ښځې عمر اوس د څلویښت کلونو برابر دی.

جواب: ښځې له پاره د سړي او سړي له پاره د ښځې مشابهت کول حرام دي، حضورپاک ﷺ په دې باندې لعنت فرمایلی دی:

"عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: لعن رسول الله ﷺ المتشبهین من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال." (صحیح بخاری ج:۲ ص:۸۷٤).

---

[1] عن الحسن عن سمرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الغلام مرتهن بعقيقته تذبح عنه يوم السابع ويسمّى ويحلق رأسه رواه أحمد والترمذي وأبوداؤد والنسائي (مشكوة ص: ٣٦٢، باب العقيقة، طبع قديمي)

ترجمه: دحضرت ابن عباس رضي الله عنهما نه روايت دى فرمايي چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم ښځوسره مشابهت كونكوسړيوباندې لعنت فرمايلى او سړيوسره مشابهت كونكو ښځوباندې لعنت فرمايلى دى.

كه د ورويځو ويښتان غټ شي؛ نو كټ كول يې جائز دي

سوال: دوريځو ويښتان غټيدو باندې يا په بې زيبه كيدو باندې دا كټ كول كيږي يا په راښكلو سره ويستل كيږي او كه نه؟

جواب: چې ويښتان غټ شي؛ نو ددې كټ كول جائزدي، خوپه راښكلو سره ويستل يې صحيح نه دي.[1]

تورخضاب په دې نيت سره لګول چې خلك ورته ځوان ووايي

سوال: مادحجه الاسلام امام محمد غزالي(رحمه الله) تصنيف "كيميائے سعادت" مطالعې په دوران كتلي دي چې د سړيو حضراتو ږيرې باندې تورې نكريزې په دې نيت سره لګول چې خلك هغه ځوان وګڼي، ډيره سخته ګناه ده او حضوراكرم صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې كوم سړى په ږيرې باندې خضاب لګوي چې ځوان په نظر راشي، هغه ته به دجنت خوشبوهم نصيب نه شي او دا هم روايت دي چې دټولو نه لومړى په ږيره كې باندې خضاب فرعون لګولى و او دحضور پاك صلى الله عليه وسلم ارشاد مبارك دى چې كوم الله تعالى دسپينو ويښتو بزرګي دركړې ده دا خلك هغه پټوي.
ستاسوبه ډيره مهرباني وي دقرآن او سنت په رڼا كې دا په تفصيل سره بيان كړئ، ځكه چې زماخه مشران داسې كوي او زه دهغوى دمشري له وجې هغوى نه شم منع كولى ، له دې پرته چيرې دا هغوى په خپل شان كې ګستاخي ونه ګڼي، هسې هم دا وبا عامه شوې ده، مادا هم لوستلي دي چې د دښمن مرعوب كولو په غرض ږيره كې دنكريزو لګولو اجازه شته، ځكه چې په جنګ احد كې حضورپاك صلى الله عليه وسلم دداسې كولو حكم فرمايلى و، خو خضاب لګول ډيره سخته ګناه ده.

جواب: امام حجه الاسلام غزالي(رحمه الله) چې كومه مسئله ليكلې ده، هغه صحيح ده، تور خضاب (تور نكريزي، وسمه) لګول داكثرو علماوو په نزد ناجائزدي او په حديث كې ددې ممانعت راغلى دى:

((عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يكون قوم يخضبون في آخر الزمان بالسواد كحواصل الحمام لا يريحون رائحة الجنة)) (ابوداؤد ج:۲،ص:۲۲۶).

---

[1] وعن أبي يوسف رحمه الله تعالى: ولابأس بأخذالحاجبين وشعروجهه مالم يتشبه بالمخنث...إلخ (الفتاوى عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۵۸، كتاب الكراهية، الباب التاسع عشرفي الختان...إلخ).

ترجمه: حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د حضور پاک ﷺ نه روايت کوي چې حضور پاک ﷺ فرمايلي: په اخري زمانه کې به خلک په داسې تور رنګ سره خضاب لګوي، لکه د کونترې د بچې په شان هغه ته به د جنت خوشبو هم نصيب نه شي.

د سر د ويښتانو غوڅولو شرعي حکم

سوال: ۲۵ جولائی نه ۳۱ جولائي په اخبار جهان کې "کتاب وسنت روشنی میں" د ښځې د سر خلاص ويښتان، ولوستل، د هغې ورځې نه مونږ په عجيبه شك كې اخته يو، ځکه چې مونږ خود ماشوموالي نه دا اورو چې ويښتان تړلي ساتل پکار دي او د ۸ تاريخ په "ستاسو مسائل او د هغو حل" کې هم تاسو د عاليه امير د سوال په جواب کې يوازې دا ليکلي دي، چې هغه د چوټو فيشن بد دی، تاسو دا نه دي ليکلي چې چوټي تړل بد دي، ځکه چې د دې مراسلې نه خومونږ دا مطلب هم اخيستی شو چې چوټي تړل بد دي، هغه څه داسې و:

"کوم احاديث چې لاندې ذکر کوم، د هغو په رڼا کې د ښځې جوړه، کمڅی، پوني ساتلو شرعا اجازه نه شته، حضور پاک ﷺ د ويښتانو په راغونډولو او راغونډولو والاوو باندې لعنت ويلی دی، احاديث شريف دا دي: نمبر ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، (د صحيح بخاري شريف له دريم جلد څخه په نقل).

نن سبا چې د ويښتانو کوم فيشن دی، ايا هغه شرعي حيثيت لري؟ د دې احاديثو په رڼا کې د ښځې ويښتان خلاص شوي، په ملا او شاګانو باندې پراته پکار دي، حافظ صاحب دا مسئله ډيره اهمه ده، تاسو د دې وضاحت وکړئ، زمونږ شکونه ختم کړئ." د حافظ صاحب جواب دا و: تاسو کافي وضاحت کړی دی، اوس زمونږ د وضاحت ضرورت نه شته.

اوس زمونږ ګزارش دادی چې تاسو لږ په وضاحت سره جواب راکړئ ځکه چې په دې جواب سره مونږ ته تسلي نه ده شوې، هسې مونږ په دې عمل شروع کړی دی، خو بيا هم زمونږ په کورونو کې زياتې ښځې ويښته تړلي ساتي؛ نو دا د ويښتانو فيش په مسلمانانو کې له کوم ځای نه راغی؟ ځکه چې په دې لحاظ سره خومونږ په يو ډول ګناه کې اخته يو، ځکه چې حضور اکرم ﷺ لعنت فرمايلی دی په داسې خلکو باندې، تاسو زمونږ رهنمايي وکړئ او مسلمانانو ښځو ته سيده لاره وښيئ.

جواب: د ښځو د سر ويښتان راغونډول نه يوازې جائز، بلکه امهات المؤمنين او د صحابيات رضي الله عنهن سنت دي، په صحيح مسلم (ج:۱،ص:۱۴۹) کې ام المؤمنين ام سلمه رضي الله عنها حديث دی:

عن أم سلمة قالت قلت يا رسول الله إني امرأة أشد ضفر رأسي فأنقضه لغسل الجنابة قال لا إنما يكفيك أن تحثي على رأسك ثلاث حثيات ثم تفيضين عليك الماء فتطهرين (صحيح مسلم ج:۱،ص:۱۴۹).

ترجمه: د حضرت ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دي چې هغې حضور پاک ﷺ ته عرض وکړ چې: زه د

سر ويښتان راغونډوم، ايا دغسل او جنابت له پاره ماته دسرويښتتان خلاصول پکار دي؟
ويې فرمايل: نه! بس همدومره کافي ده چې په سرباندې درې خله اوبه واچوه (چې ورسره دويښتو بيخونه لامده شي)، بيا په ټول بدن باندې اوبه واچوه.
په صحيح بخاري او داحاديثو په نورو کتابونوکې دحضرت عائشې رضي الله عنها حديث مبارک دی چې د حجه الوداع په موقع باندې حضورپاک ﷺ هغې ته حکم کړی و چې: د سر ويښته خلاص کړه او ګومنځ يې کړه.

عن عبيد بن عمير قال بلغ عائشة أن عبد الله بن عمرو يأمر النساء إذا اغتسلن أن ينقضن رءوسهن فقالت يا عجبا لابن عمرو هذا يأمر النساء إذا اغتسلن. (صحيح مسلم ج:۱،ص:۱۵۰).

ترجمه: دحضرت عائشې رضي الله عنها حديث مبارک دی چې هغې ته دا خبر ورسيد چې عبدالله بن عمر رضي الله عنه ښځوته حکم ورکوي چې هغوی دې دغسل له پاره خپل تړلي ويښتان خلاص کړي، په دې باندې د اعتراض کولو له وجې حضرت عائشې رضي الله عنها وفرمايل: په ابن عمرباندې تعجب دی! هغه ښځوته د غسل له پاره د ويښتانو خلاصولوحکم ورکوي، دا ولې نه وايي چې هغوی دې دسرويښتان وخريي.

ددې حديثونو مبارکونه ثابتيږي چې د امهات المؤمنين او صحابيات رضي الله عنهن سرونه تړلي و د "اخبار جهان" مراسله نګار چې دکومو حديثونو حواله ورکړې ده، ددې احاديثو دموجوده زيربحث مسئلې سره هيڅ تعلق نه شته، هغه ديوبلې مسئلې سره متعلق ده، دجاهليت په زمانه کې دا دستور و چې دکوموښځو دسرويښتان به کميدل هغوی به دبهره نه ويښتان راغونډول، چې دهغوی ويښتان زيات شي اوځينو ښځوبه دجوړولو په دې فن کې مهارت لرلو. په داسې ښځوباندې حضور پاک ﷺ لعنت فرمايلی دی کومې چې دسرويښتان زياتولو له پاره ويښته ولګوي يا جوړ کړي.[۱]

ايا د غير مسلم ختنه کول ضروري دي؟

سوال: يو سړی چې دهغه عمر پنځوس (۵۰) کاله دی، مخکې هغه عيسايي و، اوس هغه د الله په فضل او کرم سره کلمه ويلې مسلمان شوی دی، هغه مخکې کافر و، ځکه هغه ختنه نه ده کړې، اوس هغه مسلمان دی، دهغه له پاره ختنه کول ضروري دي اوکه نه؟

جواب: دختنې حکم خودډير عمرسړي له پاره هم دی، شرط دادی چې هغه ددې متحمل وي، که دهغه متحمل نه وي؛ نو پرې دې ښودل شي.[۲]

[۱] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم لعن الله والواصلة والمستوصلة والواشمة والمستوشمة (بخاری ج: ۲ ص: ۸۷۸، باب الوصل في الشعر)۔

[۲] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: الفطرة خمس، أوخمس..[بقيه په راروانه صفحه.

حضرت ابراهیم علیه السلام ته دختنې حکم کله وشو؟

سوال: دمولانا حفظ الرحمن سیوهاروي(رحمه الله) دیوکتاب دمطالعې کولو اتفاق وشو، مولانا لیکلي وچې دحضرت ابراهیم علیه السلام ختنه په یوکم سل کاله (۹۹) عمرکې وشوه؛ نوبیاهغه خپل اولاد ته ددې امر حکم وکړ. ایاددې نه مخکې داحکم و اوکه نه؟ په هرحال اوس تاسو مهرباني وکړئ لږ په وضاحت سره دا مسئله بیان کړئ.

جواب: کله چې له ټولو نه مخکې داحکم حضرت ابراهیم علیه السلام ته وشو؛ نو ظاهره ده چې ددې نه مخکې به یې حکم نه و، تاسوته په دې کې څه اعتراض دی ---؟[1]

•••••••••••••••

❖ لباس ❖

دلباس شرعي حکمونه

سوال: دسړیو او ښځو له پاره په ویښتانوپه جوړولو کې څه پابندي شته؟ او همدا رنګه ددوی د لباس متعلق، ایا څه خصوصي هدایت شریعت ورکړي دي؟

جواب: د سر ویښتانو له پاره دڅه خاصې وضع یا وړولو پابندي شریعت نه ده لګولې، البته څه حدود یې داسې ضرور مقرر کړي دي چې خلاف کول یې منع دي، ددې حدود لاندې چې سړی څه غواړي کولی یې شي، هغه حدود دادي:

۱: که ویښته خریل غواړي؛ نو ټول سردې وخریي دڅه برخې خریل او دڅه برخې نه خریل منع دي.[2]

...بقیه د تیرمخ].. من الفطرة: الختان والإستحداد وتقليم الأظفارونتف الإبط وقصّ الشارب (بخارى ج: ۲ ص: ۸۷۵، باب تقليم الأظفار، مسلم ج: ۱ ص: ۱۲۸، باب خصال الفطرة)) الشيخ الضعيف إذا أسلم ولايطيق الختان إن قال أهل البصر لايطيق يترك لأن ترك الواجب بالعذرجائز فترك السّنة أولى، كذا فى الخلاصة، قيل فى ختان الكبيرإذا أمكن أن يختن نفسه فعل والا لم يفعل (عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۵۷، الباب التاسع عشر فى الختان والخصاء...إلخ)

[1] عن يحيى بن سعيد أنه سمع سعيد بن المسيّب يقول: كان إبراهيم خليل الرحمن أوّل الناس ضيّف وأوّل الناس اختتن وأوّل الناس قص شاربه وأوّل الناس رأى الشيب فقال: يارب ماهذا؟ قال الربّ تبارك وتعالى: وقارٌ يا إبراهيم! قال: ربّ زدني وقارًا رواه مالك (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۵، باب الترجل، الفصل الثالث)_

[2] عن نافع عن ابن عمرقال: سمعت النبى صلى الله عليه وسلم ينهى عن القزع، قيل لنافع: ما القزع؟ قال: يحلق بعض رأس الصبى ويترك البعض متفق عليه والحق بعضهم التفسيرباالحديث بقي..[بقيه په راروانه صفحه

۲: د وینښتانو په وضع کې د کافرانو او فاسقانو نقل او مشابهت مه اختیاروئ.[۱]
۳: سرې دې د ښځو په څیر او ښځې دې د سړو په څیر ویښتان نه ساتي.[۲]
۴: که ویښتان غټ وي؛ نو دا صفا ستره ساتئ، تیل پرې لګوئ او د ضرورت مطابق یې ګومنځ کوئ هم[۳]، چې ویښتان ګډوډ نه وي، خو ویښتان داسې مشغله هم مه جوړوئ چې هغه په تکلیف کې داخل شي.[۴]
۵: لوڅ سر مه ګرځئ.[۵]
۶: په سپینو ویښتانو باندې تور خضاب لګول منع دي، دیوبل رنګ خضاب کولی شئ[۱]، رسول الله ﷺ به عام ډول ویښته پرېښودل، کله به د غوږونو نیمایي پورې و، کله به د غوږونو نه لاندې او کله به تر اوږو پورې.[۲]

...بقیه د تیرمخ].. وعن ابن عمر ان النبی صلی الله علیه وسلم أرى صبيًا قد حُلق بعض رأسه وترك بعضه فنهاهم عن ذالك وقال احلقوا كله واتركوا كله (مشكوة ج: ۱ ص: ۳۸۰، باب الترجل الفصل الأوّل) وفى الزخيرة........ ويكره القزع وهو أن يحلق البعض ويترك البعض قطعًا (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

[۱] قال صلى الله عليه وسلم .... ولاتشبهوا باليهود ولا بالنصارى (سنن ابن ماجة ص: ۹۹، ترمذى ج: ۲ ص: ۹۹) أيضًا: وفى الزخيرة ولا بأس أن يحلق رأسه وسط رأسه ويرسل شعره من غير أن يفتله وإن فتله فذالك مكروه لأنه يصير مشبهًا ببعض الكفرة والمجوس فى ديارنا يرسلون الشعر من غير فتل ولكن لا يحلقون وسط الرأس بل يجزون الناصية تاترخانية........ ويكره القزع وهو أن يحلق البعض ونترك البعض قطعًا مقدارثلاثة أصابع كذا فى الغرائب (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

[۲] وعن ابن عباس قال: لعن النبى صلى الله عليه وسلم المخنثين .... أى المتشبهين بالنساء من الرجال فى الزى واللباس والخضاب والصوت والصورة التكلم .... والمترجلات، بكسرالجيم المشددة أى المتشبها بالرجال من النساء، زيًا وهيئة ومشية ورفع صورت ونحوها...إلخ (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٥٩، ٤٦٠، باب الترجل، طبع بمبئى) أيضًا: عن ابن عباس قال: لعن النبى صلى الله عليه وسلم المتشبهين من الرجال بالنساء، والمتشبهات من النساء بالرجال (بخارى شريف ج: ۲ ص: ۸۷٤، باب المتشبهين بالنساء والمتشبهات بالرجال)۔

[۳] عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من كان له شعر فليكرمه (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۲، باب الترجل، الفصل الثانى)۔

[۴] عن عبدالله بن يزيد ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان ينهانا عن كثيرمن الإرفاه (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۲، باب الترجل، الفصل الثانى)۔

[۵] عن ابن عمرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهومنهم وفى المرقاة: (من تشبه بقوم) أى من شبه نفسه بالكفار مثلًا فى اللباس وغيره أوبالفساق أو الفجارأوبأهل التصوف والصلحاء الأبرار(فهومنهم) أى فى الإثم والخير (مرقاة المفاتيح شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٣١، كتاب اللباس، الفصل الثانى، طبع بمبئى هند)۔

دلباس متعلق هماغه اصول دي کوم چې دوینبتنانویه باره کې بیان شول، چې دخه خاصې وضع پابندي شریعت نه ده لګولې، البته څه حدود ددې هم مقرر دي، له دې نه تجاوز نه دی پکار، هغه حدود دادي

۱: دسړي باید قمیص، پرتوګ، تهبند وغیره، دومره لاندې ونه رسیږي چې ښنګري یادهغو څه برخه پټه شي.[۳]

۲: لباس چې دومره نرۍ یا تنګ نه وي چې هغه اعضاء ظاهر شي دکوموچې پټول واجب دي.[۴]

۳: په لباس کې دکافرانو او فاسقانو نقل او مشابهت اختیار نه کړئ.[۵]

۴: سړی دې دښځو لباس او ښځې دې دسړیو لباس نه اغوندي.[۶]

۵: دخپل مالي استطاعت نه دزیات قیمتي لباس اهتمام مه کوئ.[۷]

---

[۱] عن أبي هريرة قال النبي صلى الله عليه وسلم إن اليهود والنصارى لا يصبغون فخالفوهم، وفي رواية واجتنبوا السواد (بخاري ج:۲ ص: ۸۷۵، باب الخضاب، مسلم ج:۱ ص: ۱۹۹) وفي رواية: غيّروا الشيّب ولا تشبّهوا باليهود وفي رواية: غيّربه الشيّب الحناء والكتم(ترمذى ج:۱ ص: ۳۰۵، مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۲)

[۲] عن مالك أن جمّته لتضربُ قريبًا من منكبه........ قال شعبة شعره يبلغ شحمة أذنيه، وفي رواية: كان شعر رسول الله صلى الله عليه وسلم رجْلا ليس بالسبط ولا الجعد بين أذنيه وعاتقيه بخارى ج:۲ ص:۸۷۶، باب الجعد)

[۳] عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا ينظر الله يوم القيامة إلى من جرّ إزاره بطرًا (بخارى ج: ۲ ص: ۸۶۱، باب من جرّ ثوبه من الخيلاء) وفي رواية عن أبي سعيد هل سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم شيئًا في الإزار؟ قال: نعم! سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إزار المؤمن إلى أنصاف ساقيه لا جناح عليه ما بينه وبين الكعبين وما أسفل من الكعبين في الناريقول ثلاثًا لا ينظرالله إلى من جرّ إزاره بطرًا مشكوة ص: ۳۷۴، كتاب اللباس، مسلم ج: ۲ ص: ۱۹۵، ابن ماجة ص: ۲۵۵)۔

[۴] فكل لباس ينكشف معه جزء من عورة الرجل والمرأة لاتقره الشريعة اللإسلامية، مهما كان جميلا أوموافقًا لدورالأزياء، وكذالك الباس الرقيق أواللاصق بالجسم الذى يحكى للناظر شكل حصة من الجسم الذى يجب ستره، فهو في حكم ما سبق في الحرمة وعدم الجواز (تكملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ٨٨)۔

[۵] أن اللباس الذي يتشبه به الإنسان بأقوام كفرة لايجوز لبسه لمسلم إذا قصدبذالك التشبه بهم (تكملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ٨٨، كتاب اللباس) عن ابن عمرو بن العاص أخبره قال رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم علَيَ ثوبين معصفرين،فقال:ان هذه من ثياب الكفار فلاتلبسها(مسلم ج:۲ ص:۱۹۲باب النهى عن لبس الرجل الثوب المعصفر)

[۶] عن ابن عباس قال: لعن النبي صل الله عليه وسلم المتشبهين الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال (بخارى ج: ۲ ص: ۸۷۴، باب المتشبّهين بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال، طبع ميرمحمد كتب خانه)۔

[۷] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تلبس بما لم يعط كان كلابس ثوبى زوراعلم أنَ الكسوة منها فرض ....كما في النتف بين النفيس والخسيس اذ خير الأمور أوسطها وللنهى عن الشهرتين وهو ما كان في نهاية النفاسة أوالخساسة (ردالمحتارج: ٦ ص: ٣٥١ كتاب الحظروالإباحة، فصل في اللبس، طبع سعيد)۔

۶: مالداره سړی دې دومره خراب لباس نه اچوي چې کتونکي هغه ته غریب ووايي.[۱]
۷ دفخر، نمائش او تکلف نه اجتناب وکړئ.[۲]
۸ لباس يوازې صفا پکار دی، سړيو له پاره سپين لباس زيات خوښ کړل شوی دی.[۳]
۹: سړيو له پاره د اصلي ريښمو لباس اچول حرام دي.[۴]
۱۰ خالص سور لباس د سړيو له پاره مکروه دی، د يو بل رنګ ګډون که په کې وي يا دانه دار وي؛ نوځه مضائقه په کې نه شته.[۵] والله اعلم!

دپټکي شرعي حيثيت، اوږد والی او رنګ

سوال: که يو سړی دسنت له وجې پټکی تړي، خوکه دکور والا او دوستان تول يې بدګڼي او هغه تنګوي؛ نوهغه څه وکړي؟ له دې پرته دا هم ووايئ چې ددې موجوده پيمائش څه دی؟

جواب: پټکئيتړل دحضورپاک ﷺ سنت مبارک دي[۶]، دا بدګڼل ډيره بده خبره ده،که وېې تړئ؛ نو ثواب دی. که ويې نه تړئ؛ نوګناه نه شته، ويل کيږي چې دحضورپاک ﷺ پټکی مبارک به دوه قسمه و، يوغټ بل وړوکی، وړوکی به تقريباًدرې ګزه و او غټ به تقريباً پنځه ګزه و، خوپه يوروايت کې هم دپټکي اوږد والی نقل نه دی، حضورپاک ﷺ به سپين لباس

[۱] عن عمر بن شعيب عن أبيه عن جده قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن الله يحب ان يرى) بصيغة المجهول، يبصرويظهر(أثرنعمة) أى إحسانه وكرمه تعالى (على عبده) فمن شكرها إظهارها ومن كفر انها كتمانها، قال المظهر يعنى إذا أتى الله عبدًا من عباده نعمة من نعم الدنيا فليظهرها من نفسه، بأن يلبس لباسًا يليق بحاله لإظهارنعمة الله عليه ...إلخ (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٣١، ٤٣٢ كتاب اللباس، الفصل الثانى، طبع بمبئى هند)۔

[۲] ولابأس بلبس الثياب الجميلة إذالم يكن للكبير ...إلخ (بزازية على الهندية ج: ٦ ص: ٣٦٨،أيضًا: ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٥١، كتاب الحظروالإباحة)۔

[۳] قال صلى الله عليه وسلم: البسوا من ثيابكم البياض، فإنها أطهروأطيب (سنن نسائى ج: ٢ ص:٢٩٧)۔

[۴] إنى (حذيفة) سمعت رسول الله عليه وسلم يقول: لاتلبسوا الديباج والحرير...إلخ (مسلم ج: ٦ ص: ١٨٩، باب تحريم إستعمال إناء الذهب ...إلخ) عن أنس قال: قال رسول الله صى الله عليه وسلم:من لبس الحرير فى الدنيالم يلبسه فى الآخرة (مسلم ج: ٢ ص: ١٩٢ باب تحريم إستعمال إناء الذهب ...إلخ)۔

[۵] وفى الحاوى الزاهدى يكره للرجال لبس المعصفروالمزعفروالمورس والمحرأى الأحمرحريرًا كان أوغيره إذاكان فى صبغه دم والا فلا (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٥٨، فصل فى اللبس، أيضًا: شمائل ترمذى مترجم ص: ٤١٠، ٥٣، طبع ميرمحمد كراچى)۔

[۶] كانت له عمامة تسمى السحاب، كساهاعليًا، وكان يلبسها ويلبس تحتهاالقلنسوة، وكان يلبس القلنسوة بغيرعمامة، ويلبس العمامة بغيرقلنسوة (زادالمعادفى هدى خيرالعباد ج: ١ ص: ١٣٥، طبع مؤسسة الرسالة)۔

خوښاو[1]، ځکه سپینه عمامه (پټکی) هم خوښونکی ده او د سفر په دوران کې توره عمامه (پټکی) یې هم استعمال کړې ده.[2]

عمامه (پټکی) سنت نبوي او ددې ترغیب

سوال: زه مې غواړې چې په دیني مدرسو کې په هرطالب علم باندې دا پابندي وي چې په سرباندې پټکی تړل دهغوی له پاره لازمي وي، د دواړو جهانو دبادشاه دحضرت محمد ﷺ سنت مبارک دي او ددیني مدرسو طالب علمان هم ددې پابندي کول یشي، دنظرونوله پاره به ډیر خوشګوار منظر وي چې په هریوجماعت کې، په هردرس کې ناستي، دهریوطالب علم په سرباندې تاج مبارک ایښی وي، په لمونځ کې هم په سلونو حضرات دالله تعالی په مخکې ددې تاج سره ولاړ وي، امیددی چې کله دې طالب علمانو دخپل څه کار له پاره په بازارکې په سرباندې دا تاج مبارک ایښی وي یوخوابل خوا چې ځي؛ نوددواړو جهانودبادشاه حضرت محمد ﷺ سنت مبارک په صدقه کې دالله تعالی په زرګونو رحمتونه دښار په کوڅه کوڅه کې وریږي، الله تعالی ته خو دخپل حبیب په هره یوه ادا باندې مینه راځي اودالله تعالی درحمت نه لرې نه ده چې دیوسنت په صدقه کې زموږ دهدایت او نجات فیصله وکړي.

جواب: ماشاء الله! ډیر مبارک تحریک دی، دمدارس عربیه طالب علمانوته ددې سخت ترغیب ورکول پکار دي او یوازې طالب علمان نه، بلکې ټولو مسلمانانوته پکار دي چې دنبي اکرم ﷺ دا سنت مبارک ژوندی کړي او پټکي د سنت په نیت سره په سرباندې وتړي.

ټوپۍ پسرول او پټکی تړل

سوال: ایا ټوپۍ پسرول او پټکی تړل سنت دي؟

جواب: ټوپۍ او پټکی دواړه سنت دي.[3]

---

[1] عن سمرة عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: ألبسوا من ثیابکم البیاض فإنها أطهروأطیب...إلخ (سنن نسائی ج: ۲ ص: ۲۹۷، باب الأمربلبس البیض من الثیاب)۔

[2] عن جابرأن رسول الله صلی الله علیه وسلم: دخل یوم فتح مکه وعلیه عمامة سوداء بغیرإحرام...إلخ (سنن نسائی ج: ۲ ص: ۲۹۹، باب لبس العمائم السود)۔

[3] واعلم انه صلی الله علیه وسلم کانت له عمامة سوداء، تسمی السحاب وکان یلبس تحتهاالقلانس، جمع قلنسوة وهی غشاء مبطن یستربه الرأس، قال الفراء، وقال غیره: هی التی تسمیهاالشاشیة والعراقیة، وروی الطبرانی وأبوالشیخ والبیهقی فی شعب الإیمان من حدیث ابن عمررضی الله عنهما، کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یلبس قلنسوة ذات آذان یلبسها فی السفرن، وربما وضعها بین یدیه إذاصلی، واسناده ضعیف، کذافی أبی داؤد والمصنف، فرق ما بیناوبین المشرکین العمائم علی القلانس، قال المصنف غریب، ولیس اسناده بالقائم...إلخ (جمع الوسائل شرح شمائل ج: ۱ ص: ۳۰٤، باب ماجاء ..[بقیه په راروانه صفحه.

سپين يا تور پټکی وهل څنګه دي؟

سوال: حضرت! زمادوست دجمعې په ورځ باندې تورپټکی وهي، هغه ته چاوويل چې ته له کله بريلوی شوی يې؟ ايا پټکی وهل د بريليانو نښه ده؟

جواب: سپين ياتورپټکی وهلی شي اوکه چيرې دشيعه ګانوسره مشابهت وي؛ نوبيادې تورنه په سروي

د سړيو په سربا ندې ټوپی کيښودل

سوال: ښځوته په سرباندې دلوپټې پسرولو تاکيدشته؛ نوايا سړيو ته دلمانځه پرته هم په سرباندې ټوپی پسرول ضروري دي؟ ددې جواب هم په تفصيل سره وفرمايئ.

جواب: په کور کې که سړی پرته ټوپی وي؛ نوهيڅ خبره نه ده، خود سړيو لوڅ سره په بازارونو کې ګرځيدل دادب خلاف دي او علماء دداسې خلکو شهادت نه قبلوي[۱] نن سبا چې د سړيو دا لوڅ سر بازارونو او دفترو ته دتلو رواج عام دی، دا دفرنګيانو تقليد دی، ښه ښه ديندراه خلک هم دلوڅ سر اوسيدو عادتي شوي دي. اناللہ وانااليه راجعون!

ښځوته دمختلف رنګونو جامې اغوستل جائز دي

سوال: زموږ بزرګان دځه رنګونو جامې، بنګړي (مثلاً: تور، شنه رنګونه) اچولو نه منع فرمايي، دهغوی وينا ده چې دفلاني رنګ جامو اغوستلو سره مصيبت راځي، دا ترکوم حده پورې صحيح ده؟

جواب: دمختلفو رنګونو بنګړي او جامې اغوستل جائزدي او دا خيال چې فلاني رنګ سره مصيبت راځي، محض وهم پرستي ده، په رنګونو سره هيڅ نه کيږي، په اعمالو سره انسان دالله تعالی په نظر کې مقبول يا مردود کيږي او په بدوعملونوسره مصيبتونه نازليږي.[۲]

...بقيه د تيرمخ]. . فی عمامة رسول الله صلی الله عليه وسلم) وروی الطبرانی عن ابن عمرمرفوعًا كان يلبس قلنسوة بيضاء، وروى الرويانى وابن عساكر بسند ضعيف عن ابن عباس أنه صلى الله عليه وسلم كان يلبس القلانس تحت العمائم وبغيرالعمائم، ويلبس العمائم بغيرقلانس وكان يلبس القلانس اليمانية، ومن أبيض المضربة، ويلبس ذات الآ ذان فى الحرب......... كذا فى الجامع الصغيرللسيوطى (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٢٤ باب اللباس، طبع بمبئى)۔

[۱] قال: ولامن يفعل الأفعال المستحقرة كالبول على الطريق والأكل على الطريق لأنه تارك للمروة وإذاكان لا يستحى عن مثل ذالك لايمتنع عن الكذب فيتهم ..إلخ (الهداية ج:٣ ص:١٦٢ باب من يقبل شهادته ومن لايقبل)

[۲] وكره لبس المعصفر......... مفاده أنه لايكره للنساء ولابأس بسائرالألوان ...إلخ (درمختار ج : ٦ ص: ٣٥٨، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى اللبس)۔

د ښځو پرتوګ د ښنګرو نه لاندې پورې پکار دی

سوال: تاسو فرمايلي و چې د ښنګرو پورې پرتوګ پکار دی. ايا دا حکم د ښځوله پاره هم دی يا يوازې د سړيو له پاره مخصوص دی؟ او هروخت يا يوازې د لمانځه له پاره ؟

جواب: نه! دا د سړيو حکم دی، د ښځو پرتوګ د ښنګرو نه لاندې پورې پکار دی.[1]

پرتوګ او کميس د ښنګرو نه لاندې کول ګناه ده

سوال: يو مولاناصاحب ازار (پرتوګ) د ښنګرونه لاندې ځوړندول په لويو ګناهونو کې شميرلي دي، په دې کې هيڅ شک نه شته چې په دې باندې کافي احاديث بيان شوي دي او د دې احاديثونه وروسته د ابن عمر رضي الله عنه حديث مبارک چې په بخاري شريف کې دی، له دې نه هم معلومه شوه چې دا له وجې د تکبر حرام دي، داسې مکروه پرته د قصد نه معاف دي، په فتاوی عزيزي کې دي چې دا مکروه دي چې سړی دې پائجامه، لنګ او ازار (پرتوګ) د ښنګرونه لاندې پورې ورسوي.

جواب: پرتوګ، پايجامه، ياڅادر د ښنګرو نه لاندې لګول کبيره ګناه ده اوکه نه؟ په دې سلسله کې دوه خبرې د تحقيق غوښتونکې دي، لومړۍ دا چې کبيره ګناه څه ته وايي؟ دويمه دا چې موجوده زيربحث فعل د ګناه کبيره په ضمن کې راځي اوکه نه؟

لومړۍ خبره: مجمع البحار(البحارج:٤،ص:٣٥٨ طبع جديد حيدر آباد دکن)" نهايه" نه د ګناه کبيره دا تعريف نقل کړی دی:

" هغه کار د کوم له وجې چې حد واجبيږي، ياپه کوم چې شارع خصوصي وعيد اوروِلی وي او په دې کې شک نه شته چې د شرک نه وروسته کبيره ګناوې د حد په اعتبار سره يا د هغه وعيد کوم چې شارع فرمايلی، په شدت او ضعف کې مختلفې دي."[2]

د دې عبارت نه معلومه شوه چې د کوم کار په خاص ډول نوم اخيستل شوی وي، حضورپاک صلی الله عليه وسلم يو دنياوي يا اخروي وعيد اوروِلي وي، مثلاً: فلانی سړی ملعون دی، په فلاني سړي باندې به د رحمت نظر نه وي، يافلانی سړی د جهنم مستحق دی، دې ټولو فعلونوته ګناه کبيره وايي او دا هم معلومه شوه چې څنګه د نيکۍ درجې مختلفې دي، داسې د کبيره ګناهونو درجې هم مختلفې دي، ځينې ګناهونه، په کبيره ګناهونو کې ډير لوی شميرل کيږي او ځينې

---

[1] ينبغى أن يكون الإزارفوق الكعبين إلى نصف الساق وهذافى حق الرجال، وأما النساء فيرخين إزارهن أسفل من إزارالرجال يستر ظهرقدمهن...إلخ (الفتاوى الهندية ج: ٥ ص: ٣٣٣، كتاب الكراهية)۔

[2] هوالموجبة حدًا أو ماأوعدالشارع عليه بخصوصه، ولاشك انها بعد الشرك يختلف بحسب الحد وبحسب ماأوعد به شدة وضعفا (مجمع بحارالأنوار ج: ٤ ص: ٣٥٤)۔

ددې نه د کمې درجې.

دویمه خبره: د کبیره ګناهونو د معلومیدو نه وروسته اوس دا کتل دي چې حضور پاک ﷺ پرتوګ ،قمیص، پائجامه یا څادر د ښنګرونه دلاندې کولو په باره کې څه فرمایلي دي؟ په دې سلسله کې یو څو احادیث نقل کوم.

۱ **عن ابي هريرة رضي الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: لا ينظرالله يوم القيامة الى من جرازاره بطرًا، متفق عليه.**" (مشكوة ص:۳۷۳).

ترجمه: د حضرت ابوهريره رضي الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي: چې الله تعالی به د قیامت په ورځ د هغه سړي طرف ته د رحمت په نظر نه ګوري چې هغه د تکبرله وجې خپل څادر ځان پسې وروسته راکاږي. (مشكاة ص: ۳۷۳، كتاب اللباس، الفصل الاول)

هم دا حدیث په مجمع الزوائد کې (ج:۵،ص:۱۲۲،۱۲۶) له لاندې ذکر شویو صحابه کرامو رضي الله عنهم نه نقل شوی دی: حضرت عائشه رضي الله عنها، حضرت جابر رضي الله عنه، حضرت حسین بن علي رضي الله عنه، حضرت انس بن مالک رضي الله عنه، حضرت هبیب بن مغفل رضي الله عنه، حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه.

د حضرت انس رضي الله عنه د حدیث الفاظ دا دي: "**عن انس رضي الله عنه عن رسول الله ﷺ قال: الا زار الى نصف الساق او الى الكعبين لا خير في اسفل من ذلك. رواه احمد اوالطبراني في الاوسط ورجال احمد رجال الصحيح.**" (مجمع الزوائد ج:۵ ص:۱۲۲، باب في الازاروموضعه، طبع دارالكتب العلمية، بيروت).

ترجمه: حضرت انس رضي الله عنه روایت کوي چې: رسول الله ﷺ فرمایلي: چې څادر د نیمې پونډۍ پورې پکار دی یا (زیات نه زیات) ښنګرو پورې او چې ددې نه لاندې وي په هغه کې هیڅ خیر نه شته.

او د عبدالله بن مغفل رضي الله عنه د روایت الفاظ دا دي:

"**عن عبدالله بن مغفل رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: ازارة المؤمن الى نصف الساق وليس عليه حرج فيما بينه وبين الكعبين وما اسفل من ذلك ففي النار.**" (مجمع الزوائد ج:۵ ص:۱۲۶، باب في الازاروموضوعه، طبع دارالكتب العلمية، بيروت).

ترجمه: حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله ﷺ فرمایلي: چې د مؤمن لنګ (پرتوګ) د نیمې پونډۍ پورې وي او که د نیمې پونډۍ نه واخله تر ښنګرو پورې په مینځ مینځ کې وي: نو بیا هم په دې کې هیڅ حرج نه شته او چې ددې نه لاندې وي هغه په دوزخ کې دی.

۲۲: "**عن ابي هريرة رضي الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: لا ينظر الله يوم القيامة الى من جر ازارة بطرًا.**"

(صحيح بخاري ج:۲ ص:۸۶۱، باب من جر ثوبه من الخيلاء).

ترجمه: د حضرت ابوهريره رضي الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي: چې الله تعالی به د قیامت په ورځ د هغه سړي طرف ته د رحمت په نظر نه ګوري چې هغه د تکبرله وجې خپل څادر

ځان پسې وروسته راکاږي (صحيح بخاري و مسلم، مشكوة ص:۳۷۳).

۳۳: "عن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال: ان الذى يجر ثيابه من الخيلاء لاينظر الله اليه يوم القيامة." (مسلم ج:۳ ص:۱۹٤، باب تحريم جرالثوب خيلاء).

ترجمه دحضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دى چې رسول الله ﷺ فرمايلي: کوم سړى چې د تکبرله وجې خپل څادر ځان پسې وروسته راکاږي روان وي، الله تعالى به دقيامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي." (حواله بالا)

۳٤: " عن ابى سعيد الخدرى رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: ازارة المؤمن الى انصاف ساقيه، لاجناح عليه فيما بينه وبين الكعبين، وماسفل من ذلك ففى النار، قال ذلك ثلاث مرات، ولاينظر الله يوم القيامة الى من جر ازاره بطرًا. رواه ابو داؤد ابن ماجة." (مشكوة ص:۳۷٤، كتاب اللباس، الفصل الثانى).

ترجمه: حضرت ابوسعيد خدري رضي الله عنه نه روايت دى چې: ماله رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې: د مؤمن لنګ دنيمې پونډۍ پورې وي او دنيمې پونډۍ نه ترښنګرو پورې په مينځ کې که وي؛ نوپه دې کې هيڅ ګناه نه شته او چې ددې نه لاندې وي هغه په دوزخ کې دى، دا خبره يې درې ځله وفرمايله اوالله تعالى به هغه سړي طرف ته دقيامت په ورځ نه ګوري کوم چې دتکبر له وجې خپل څادرځان پسې وروسته راکاږي روان وي"(مؤطا امام مالک ص:۳٦۷، ابوداؤد، ابن ماجه، مشكوة ص:۳۷٤)

۵: عن ابن مسعود رضي الله عنه قال سمعت رسول الله ﷺ يقول: من اسبل ازاره فى صلاته خيلاء فليس من الله جل ذكره فى حل وحرام.، (ابوداؤد ج:۱۱ ص۹۳، باب الاسبال فى الصلوة۳)

ترجمه: دحضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه نه روايت دى چې: ماد رسول الله ﷺ نه دا فرمان اوريدلى دى چې: کوم سړى دتکبر له وجې په لمانځه کې خپل څادر دښنګرو نه لاندې وساتي، دهغه الله تعالى سره هيڅ تعلق نه شته، نه په حلالو کې، نه په حرامو کې.

٦٦: "عن عطاء بن يسار عن بعض اصحاب النبى ﷺ قال: بينما رجل يصلى وهو مسبل ازاره قال له رسول الله ﷺ: اذهب فتوضأ قال: فذهب فتوضأ ثم جاء، فقال له رسول الله ﷺ: اذهب فتوضاء، ثم جاء، فقال: يارسول الله امالک امرته يتوضأ ثم سكت عنه، فقال: انه كان يصلى وهومسبل ازاره وان الله تبارک وتعالى لايقبل صلوة عبد مسبل ازاره." (مجمع الزوائد ج: ۵ ص: ۱۵٤ - ۱۵۵، كتاب اللباس، باب فى الازار وموضعه).

ترجمه: حضرت عطاء بن يسار (رحمه الله) له ځينو صحابه کرامو رضي الله عنهم نه روايت کوي چې: يوسړي

لمونځ کاو او د هغه ځادر د ښنګرو نه لاندې و، حضورپاک ﷺ هغه ته وفرمایل: لاړشه اودس وکړه بیا راشه! هغه اودس وکړ راغی، حضورپاک ﷺ ورته بیا وفرمایل: لاړشه اودس وکړه بیاراشه! هغه بیا اودس وکړ راغی، چاعرض وکړ: یارسول الله ﷺ! تاسو هغه ته داودس کولوحکم ولې وکړ؟ حضور پاک ﷺ وفرمایل: دې سړي خپل ځادر د ښنګرو نه لاندې کړې لمونځ یې کولو او الله تعالی د داسې سړي لمونځ نه قبلوي د چاځادر چې د ښنګرو نه لاندې وي.

۷۷: "عن ابن عباس رضی اللہ عنہ قال: قال رسول الله ﷺ: کل شیء جاوز الکعبین من الازار فی النار."

(مجمع الزوائد ج:۵ ص:۱۵٤، کتاب اللباس، باب فی الازار وموضعه).

ترجمه: د حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي: هر هغه ازار چې د ښنګرو نه کښته وي هغه په دوزخ کې دی.

۸۸: " عن ابي ذر رضی اللہ عنہ عن النبی ﷺ قال: ثلاثة لایکلمهم الله یوم القیامة ولاینظر الیهم ولایزکیهم ولهم عذاب الیم. قال ابو ذر: خابوا وخسروا، من هم یارسول الله ﷺ؟ قال: المسبل والمنان والمنفق سلعته بالحلف الکاذب. رواه مسلم." (مشکوة ص:۲٤۳، باب المساهلة فی المعاملة، الفصل الاول).

ترجمه: د حضرت ابوذر غفاري رضی اللہ عنہ نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي: درې سړي داسې دي چې الله پاک به د قیامت په ورځ له هغوی سره خبرې نه کوي او نه به د هغوی طرف ته نظر کوي او نه به هغوی پاکوي او د هغوی له پاره سخت عذاب دی.

اول: هغه چې ځادر يې له ښنګرونه لاندې وي.

دويم: هغه چې صدقه ورکړي او احسان کوي.

دريم: هغه سړی چې هغه د دروغو په قسم خپل مال بدلوي. (صحیح مسلم، مشکوة ص:۲٤۳).

په دې احادیثوکې د داسې سړي له پاره چې هغه خپله پاجامه، کمیس، لنګ (ازار) د ښنګرونه لاندې ساتي، حضورپاک ﷺ د هغه له پاره لاندې وعیدونه فرمایلي دي:

۱: هغه د دوزخ مستحق دی.
۲: الله تعالی به د هغه طرف ته نه ګوري، نه به هغه سره خبرې کوي اونه به هغه پاکوي.
۳: هغه د دردناک عذاب مستحق دی.
۴: د هغه شمیریې د دروغژن او احسان بارونکي په صف کې کړی.
۵: د هغه د الله تعالی حرام او حلال سره هیڅ واسطه نه شته.
۶: د هغه لمونځ نه قبلیږي.

د دې تصریحاتو نه معلومیږي چې د الله تعالی او د هغه د رسول الله ﷺ په نظر کې دا معمولي ګناه نه ده، بلکې دا ګناه په کبیره ګناهونوکې شمیرل کیږي، پاتې شوه دا چې په حدیث کې دا

مطلق نه دی، بلکې دهغه سړي له پاره دی چې هغه دتکبرله وجې خپله پاجامه یا څادر د ښنګرونه لاندې ساتي، کله چې حضرت ابوبکر رضی الله عنه عرض وکړ چې کله کله زما څادر لاندې پریوځي؛ نو حضور پاک ﷺ وفرمایل چې ستاشمیرپه هغه خلکوکې نه دی![1]

ددې شک حل دادی چې یو پرته له قصد او ارادې څخه څادر یا پرتوګ دښنګرونه لاندې کیدل دي، ددې منشاخوتکبرنه دی، څکه داسې سړی ددې وعیدونومستحق نه دی اوبل دا چې په قصد، اختیار او ارادې سره داسې کول دي، ددې منشاء تکبر دی، څکه داسې سړی دخپل تکبرله وجې ددې وعیدونو مستحق دی، دلته دا شک هم حل کیږي چې دښنګرو نه لاندې شلوار یا پاجامه ساتل خوپه ظاهره معمولي خبره معلومیږي، حضورپاک ﷺ په دومره معمولي خبروباندې دومره لوی وعیدونه ولې فرمایلي؟ جواب دادی چې دحضورپاک ﷺ نظر په دې ظاهري کار باندې نه دی، بلکه ددې په منشاء باندې دی او هغه تکبر دی، چې دهغه له وجې دا ظاهري کار پیداکیږي؛ نوچې ددې منشاء تکبر دی اوتکبردابلیس صفت دی؛ نوځکه ددې په کبیره ګناه کې هیڅ شک نه شته.[2]

زموږ په زمانه کې چې کوم خلک پرتوګ، پاجامه او څادردښنګرونه دلاندې ساتلو عادتي دي، هغه دا کار دعزت موجب ګڼي اودښنګرونه پورته ساتلوکې ورته ځان سپک محسوسیږي او د حضور پاک ﷺ سنت، نیمې پونډۍ پورې لنګ وهلوته ډیر دحقارت په نظر ګوري، اوس دې وفرمایل شي چې ددې منشاء دتکبر نه پرته څه ده؟ بلکې د نبي علیه السلام سنت ته په سپک نظر کتلو کې خود ګناه نه زیات د ایمان وتلو ویره ده[3] څکه زما رایه اوس هم داده چې شلوار، پاجامه او څادر په قصد سره دښنګرو نه لاندې ساتل، دا فخر ګڼل او ددې خلاف کول سپک او بې عزتي ګڼل کبیره ګناه ده، هو! که چیرته له قصد او ارادې پرته داسې وشي؛ نو ګناه نه شته، علماء حضرات ځینې وخت په حرامو باندې هم د مکروه اطلاق کوي، څنګه چې

---

[1] قال أبوبكر: يارسول الله! ان أحد شقي إزاري يسترخي إلا أن أتعاهد ذالك منه، فقال النبي صلى الله عليه وسلم: إنك لست ممن يصنع ذالك خيلاء (نسائي ج: ۲ ص: ۲۹۸، باب الإسبال الإزار)۔

[2] قال القاضي ثناء الله : وأنه تعالى انماطرده وأهبط لتكبره، عن ابن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة أحد في قلبه مثقال ذرّة من خردل من كبر، رواه مسلم وفي رواية: ألا أخبركم بأهل النار؟ كل عتل جواظ متكبر! متفق عليه (مظهرى ج: ۳ ص: ۳۳۳، طبع مكتبه اشاعة العلوم دهلى)۔

[3] قال ابن الهمام : وقدكفرالحنفية من واظب على ترك سنّته إستخفافًا بها بسبب انما فعلها النبي صلى الله عليه وسلم زيادة أو إستقباحها...إلخ (شرح فقه الأكبر ص: ۱۸٦، طبع دهلى مجتبائى) قال في شرح تنوير: قلت ثم رأيت في معروضات المفتي أبي السعود سؤالًاملخصه: ان طالب علم ذكرعنده حديث نبوى فقال أكل أحاديث النبي صلى الله عليه وسلم صدق يعمل بها، فأجاب بأنه يكفرأولًا بسبب إستفهامه الإنكاري، وثانيًا بإلحاقه الشين للنبي صلى الله عليه وسلم، ففي كفره الأوّل عن إعتقاده يؤمربتجديدالإيمان فلايقتل، والثاني يفيدالزندقة (الدرالمختار ج: ٤ ص: ۲۳۵)۔

علامه شامي (رحمه الله) ليکلي دي (ج:۱،ص:۱۳۱)[۱]، ځکه که په فتاوى عزيزي کې که دې ته مکروه ليکلي دي؛ نودا به هم په دې باندې محمول کړل شي، فرض کړئ که دا صغيره هم تسليم کړل شي؛ نو بيا هم صغيره گناه له ضدنه وروسته کبيره جوړيږي، مشهور قول دى:

لاصغيرة مع الاصرار،ولاکبيرة مع الاستغفار، يعني په گناه باندې ددوام کولو له وجې صغيره گناه، کبيره جوړيږي او له استغفار وروسته کبيره گناه هم صغيره جوړيږي.

کوم خلک چې شلوار، پاجامه وغيره دښنگرو نه لاندې ساتي، دهغوى په دې گناه باندې دوام کول خو واضح دي، ځکه نو له دوام وروسته دا گناه يقينا کبيره گناه ده.

دا بحث مې ليکلى و چې دشيخ ابن حجرمکي (رحمه الله) کتاب **"الزواجر عن اقتراف الكبائر"** مې وکوت، له دې نه د راقم الحروف درايې تايد وشو، ځکه مناسب معلومه شوه چې دفائدې حاصلولو له پاره دې د شيخ (رحمه الله) ترجمه دلته نقل کړل شي، هغه ليکي:

يوسل نهمه (۱۰۹) کبيره گناه: څادر، جامه، لستوڼى او يا شمله د تکبر نه اوږدول.

يوسل لسمه (۱۱۰) کبيره گناه: ، تکبرسره گرځيدل.

۱: دامام بخاري (رحمه الله) او دنورو حضراتو نه روايت دى چې:کوم ازار دښنگرونه لاندې وي، هغه په دوزخ کې دى.

۲: دنسايي روايت دى: دمؤمن پايڅې دپيړې پنډۍ پورې وي، بيا نيامې پنډئ پورې، بيا ښنگرو پورې اوکوم چې دښنگرونه لاندې وي، هغه په دوزخ کې دي.

۳. په صحيحين وغيره کې دي: الله تعالى به دهغه سړي طرف ته نظر نه کوي چې هغه دتکبرله وجې خپلې جامې ځان پسې راکاږي.

۴: له دې پرته: الله تعالى هغه سړي طرف ته نظر نه فرمايي چې څوک دتکبرله وجې خپل څادر ځان پسې وروسته راکاږي.

۵: له دې پرته: کوم سړى چې دتکبرله وجې خپل څادر دځان پسې راکاږي روان وي، الله تعالى به د قيامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي په دې اوريدو باندې حضرت ابوبکرصديق رضي الله عنه عرض وکړ: يارسول الله صلى الله عليه وسلم! زما څادر لاندې پريوځي، حال دا چې زه ددې حفاظت کوم، حضورپاک صلى الله عليه وسلم هغه ته وفرمايل: ته له هغو خلکونه نه يې څوک چې داکار دتکبرله وجې کوي.

۶: په صحيح مسلم کې دحضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما نه روايت دى چې: ماپه خپلو غوږونو درسول الله صلى الله عليه وسلم نه دا اوريدلي دي: کوم سړى چې خپل څادر ځان پسې راکاږي روان وي هغه ددې سره دتکبر نه پرته دبل څه شي اراده نه کوي؛ نوالله تعالى به دقيامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي.

[۱] (قوله ومكروهه) هوضدالمحبوب، قديطلق على الحرام كقول القدورى ..إلخ (ردالمحتار ج: ۱ ص: ۱۳۱، مطلب فى المكروه وأنه قد يطلق على الحرام، طبع سعيد)۔

۷ امام ابوداود، دحضرت ابن عمر رضی الله عنهما نه روایت کوي چې: رسول الله ﷺ د څادر په باره کې چې کوم څه فرمایلي هما هغه په قمیص کې هم دي.

۸ امام مالک،ابوداود،نسايي،ابن ماجه اوابن حبان په (خپل صحیح کې) دَعلاء بن عبدالرحمن روایت دخپل پلار نه نقل کړی دی چې: مادابوسعیدخدري رضی الله عنه نه دتهبندپه باره کې پوښتنه وکړه (چې کوم ځای پورې پکاردی؟) نوویې فرمایل: چې تا دیو باخبر انسان نه سوال وکړ، درسول الله ﷺ ارشاد مبارک دی چې: دمؤمن څادر دنیمې پنډۍ پورې پکار دی، دنیمې پنډۍ نه واخله ترښنګرو پورې په مینځ مینځ کې وي؛ نوپه دې کې هیڅ حرج نه شته، یا یې وفرمایل هیڅ ګناه نه شته او که څوک یې ددې نه لاندې ساتي هغه په دوزخ کې دی او کوم سړی چې خپل څادر راکاږي روان وي، الله تعالی به دقیامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي.

۹: امام احمد (رحمه الله) دداسې سند نه چې دهغه راوي ثقه دی له ابن عمر رضی الله عنه نه یې روایت کړی دی چې: زه دحضورپاک ﷺ په خدمت کې حاضر شوم او زما څادر کشیده، (څنګه چې نوې جامه کشیرې) حضور پاک ﷺ وفرمایل: څوک دي؟ ماعرض وکړ: عبدالله بن عمر، ویې فرمایل: که ته عبدالله (دالله بنده) یې؛ نوخپل لنګ اوچت ساته، بس مادنیمې پنډۍ پورې لنګ اوچت کړ، راوي وایي چې: بیا ترمرګ پورې هغه به په دې هیئت سره لنګ وهلو.

۱۰: امام مسلم، ابوداود،نسايي، ترمذي، ابن ماجه نه روایت دی چې: درې سړي داسې دي، چې هغوی سره به دقیامت په ورځ نه الله تعالی خبرې کوي اونه به دهغوی طرف ته نظرکوي او نه به هغوی پاک کړي او دهغوی له پاره سخت عذاب دی، دا خبره(کومه چې دقرآن کریم اقتباس دی) حضور پاک ﷺ درې ځله وفرمایله، حضرت ابوذر رضی الله عنه عرض وکړ: دا خلک خو ډیر نامراده او نقصان اوچتونکي دي، یارسول الله ﷺ! دا کوم خلک دي؟ ویې فرمایل: دښنګرونه لاندې ازار ساتلو والا، چې صدقه ورکړي بیا احسان کوي، دروغو قسم خوړلو باندې سودا خرڅولو والا.

۱۱: امام ابوداود، نسايي او ابن ماجه دداسې روایانونه چې جمهوریې توثیق کړی دی، روایت کړی دی چې: دجامې (د ضرورت نه زیات) ځوړندول په لنګ کې هم وي، په قمیص کې هم او په عمامه کې هم،کوم سړی چې څه شی دتکبر له وجې ځان پسې راکاږي روان وي، الله تعالی به د قیامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي.

۱۲: او په یو روایت کې دي چې: دڅادر دښنګرو لاندې کولو نه مَنع شئ دا کا رپه تکبر کې شمیرل کیږي او الله تعالی دا نه خوښوي.

۱۳: دطبراني په معجم اوسط کې دي: اې دمسلمانانوډلې! دالله تعالی نه وویریږئ، رشتې ملاو کړئ، ځکه چې دصله رحمي نه مخکې دیوشي ثواب هم نه ملاویږي او دظلم او تعدي نه احتراز وکړئ، ځکه چې دظلم د سزا نه د یوشي سزا هم مخکې نه ملاویږي او د مورو پلار له نافرماني نه احتراز وکړئ، ځکه چې دجنت خوشبو دزرو کالو په مسافت سره به راځي، خو په

الله قسم! د مورو پلار نافرمان ته به دا نه نصیب کیږي، نه قطع رحمي کولو والا ته، نه بوډا زنا کارته اونه د تکبرله وجې خپل څادر راکاږلو والا ته، تکبریوازې دالله تعالی (چې د دواړو جهانو بادشاه دی) له پاره دی.

له دې پرته دطبراني روایت دی: کوم سړی چې خپله جامه ځان پسې راکاږي روان وي، الله تعالی به دقیامت په ورځ دهغه طرف ته نظر نه کوي، که هغه (پخپل ګمان) دالله تعالی په نزد ډېر زیات خوښ ولې نه وي. دبیهقي په روایت کې دي: جبرائیل علیه السلام زما خوا ته راغی او ویې ویل چې: دا پنځلسم شعبان دی او په دې شپه کې الله تعالی، دبنوکلب دچیلو دتعداد برابر خلک ازادوي، خوالله تعالی په دې شپه نظر نه کوي د مشرک طرف ته، نه دجادوګرطرف ته، نه خپلوي ختمونکو طرف ته، نه لنګ دښنګرو نه لاندې ساتونکي طرف ته، نه دموروپلار دنافرمان طرف ته، نه د شراب خور طرف ته.

۱۵ امام بزار (رحمه الله) دحضرت ابوهریره رضي الله عنه نه روایت کوي چې: موږ دنبي کریم صلی الله علیه وسلم په خدمت کې حاضر وو چې دقریش یو سړی حلې ته راغی، کله چې پاڅید لاړ؛ نو حضورپاک صلی الله علیه وسلم وفرمایل: بریده! دا داسې سړی دی چې الله تعالی به دده له پاره دقیامت په ورځ یو وزن هم نه تیاروي، په تکبرسره د ګرځیدلو.باقي احادیث دکتاب په لومړیو کې د تکبر په بحث کې تیرشوي دي.

تنبیه: ددې دواړوشیانوپه تکبرکې شمیر داسې شی دی چې په دې احادیثوکې یې تصریح شوې ده. ځکه چې په دې دواړو کارونو باندې سخت وعیدفرمایل شوی دی او دشیخینو (رافعي او نووي رحمهماالله) دصاحب "عده" دا قول مسلم ساتل چې: "په تکبر سره ګرځیدل صغیره ګناه ده" دا په دې صورت محمول دي، چې هغه دتکبر قصد نه وي کړی چې هغه ددې سره ملاویږي، لکه مخلوق سپک ګڼل، ګنې دا کار کبیره ګناه ده ځکه چې تکبر کبیره ګناه ده، څنګه چې مخکې تیرشوي دي او زموږ دعلماوو یوې ډلې په شیخینو (رافعي (رحمه الله) او نووي (رحمه الله)) باندې اعتراض کړی چې ددوی د صاحب" عده" قول مسلم ساتل محل نظر دی چې دا فعل د فخر او تکبر په قصدسره وي، دالله تعالی ارشاد دی: " اوپه ځمکه کې تکبیر سره مه ګرځئ ، ته ځمکه نه شې شلولی او نه د غرونو اوږدوالي ته رسېدلی شې، دا ټولې خبرې ددې بدې ستا درب په نزد ناخوښه دي" او په صحیح مسلم کې دي: " هغه سړی به جنت ته نه داخلیږي دچاپه زړه کې چې دذرې برابر تکبر هم وي" او په صحیحینو کې دي: "ایا تاسو ته دوزخي خلک ونه ښایم؟ سخت مزاجه، متکبر" او په صحیحین کې دي: " الله تعالی به دقیامت په ورځ دداسې سړي طرف ته نظر نه کوي چې هغه خپله جامه په تکبر سره راکاږي " له دې پرته په صحیحینو کې دي: " یو سړي حله اچولې وه روان و، هغه ته خپل ځان ښایسته ښکاریده ،سرخږې ګومنځ کړی و، په رفتارکې یې تکبر و، سمدستي الله تعالی هغه په ځمکه کې خښ کړ، بس هغه به ترقیامته پورې په ځمکه کې دننه ډوبیږي".

دشيخ ابن حجر (رحمه الله) د دې تقرير نه معلومه شوه چې په تكبر سره ګرځيدل ګناه كبيره كيدو كې، خوځينو حضراتو اختلاف كړى دى، خوپاجامه دښنګرونه لاندې ساتل ګناه كبيره كيدو كې دهيڅ اختلاف نه شته. **هذا ماعندي، والله اعلم بالصواب!**[1]

---

[1] الكبيرة السعة بعدالمائة: طول الإزار أوالثوب أوالكم أوالعذبة خيلاء، الكبيرة العاشرة بعدالمائة: التبختر فى المشى: أخرج البخارى وغيره : ما أسفل من الكعبين من الإزارففى النار،، وفى رواية للنسائى: ،، ازار المؤمن إلى عضلة ساقه ثم إلى نصف ساقه ثم إلى كعبيه وماتحت الكعبين من الإزارففى النار،، والشيخان وغيرهما: ،،، لاينظرالله يوم القيامة إلى من جرّثوبه خيلاء،، وأيضًا: لاينظرالله إلى من جرّإزاره بطرًا،، وأيضًا: من جرّثوبه خيلاء لم ينظرالله إليه يوم القيامة، فقال أبوبكرالصديق رضى الله عنه: يارسول الله!إن إزارى يسترخى إلا أن أتعاهده، فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم: إنك لست ممن يفعله خيلاء،، وفى رواية لمسلم عن ابن عمرسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم بأذنىّ هاتين يقول:،، من جرّإزاره لايريدبذالك إلاالمخيلة فإن الله لاينظرإليه يوم القيامة" والخيلاء بضم أوكسر ففتح ومد: الكبروالعجب، والمخيلة من الإختيال وهو الكبر واستحقارالناس وأبوداؤد عن ابن عمر: ما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم فى الإزار فهوفى القميص،، ومالك وأبوداؤ والنسائى وابن ماجة وابن حيان فى صحيحه عن العلاء بن عبدالرحمن عن أبيه قال: سألت أباسعيد عن الإزار فقال على الخبيربهاسقطت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:إزار المؤمن إلى نصف الساق ولاحرج، أوقال: ولاجناح عليه فيمابينه وبين الكعبين، ماكان أسفل من ذالك فهوفى النار، ومن جرّإزاره بطرًا لم ينظرالله يوم القيامة " وأحمد بسند رواته ثقات عن ابن عمر: " دخلت على النبى صلى الله عليه وسلم..... وعلىّ إزاريتقعقع فقال: من هذا؟ قلت: عبدالله بن عمر!قال: إن كنت عبدالله فارفع إزارك، رفعت أزارى إلى نصف الساقين، فلم تزل ازارته حتى مات،، ومسلم والأربعة: "ثلاثة لايكلمهم الله يوم القيامة ولاينظرإليهم ولايزكيهم ولهم عذاب أليم، قال: فقرأها رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلاث مرات، قال أبوذر: خابوا وخسروا، منهم يارسول الله؟ قال: المسبل والمنّان والمنفق سلعته بالحلف الكاذب: وفى رواية: " المسبل إزاره " وأبوداؤد والنسائى وابن ماجة من رواية من وثقه الجمهور: " والإسبال فى الإزاروالقميص والعمامة، من جرّشيئًا خيلاء لم ينظرالله إليه يوم القيامة " وفى رواية:" إياك وإسبال الإزار فإنه من المخيلة ولايحبها الله " والطبرانى فى الأوسط: " يامعشرالمسلمين! إتقوا الله وصلوا ارحامكم، فإنه ليس من ثواب أسرع من صلة رحم، وإياكم والبغى فإنه ليس من عقوبة أسرع من عقوبة البغى، وإياكم وعقوق الوالدين، فإن ريح الجنة يوجد من مسيرة ألف عام، والله! لايجدها عاق ولاقاطع رحم ولا شيخ زان ولا جارّإزاره خيلاء إنماالكبرياء لله ربّ العلمين " الحديث وأيضًا: " من جرثوبه خيلاء لم ينظرالله إليه يوم القيامة وإن كان على الله كريمًا" والبيهقى : " أتانى جبريل عليه السلام فقال لى: هذه ليلة النصف من شعبان، ولله فيهاعتقاء من الناربعدد شعور الغنم بنى كلب لاينظرالله فيهاإلى مشرك ولاإلى ساحر ولا إلى قاطع رحم ولا إلى مسبل ولا إلى عاق لوالديه ولا إلى مدمن خمر" والبزارعن بريدة قال: " كناعند النبى صلى الله عليه وسلم فأقبل رجل من قريش يخطرفى حلة له، فلماقام عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: يابريدة! هذا لايقيم الله له يوم القيامة وزنا" ومرت بقية أحاديث التبختر فى أوائل الكتاب فى بحث الكبر.......(تنبيه) عدهذين من الكبائرهوماصرحت به الأحاديث لمافيها من شدة الوعيد عليهما، وتقريرالشيخين صاحب العدة على أن التبخترفى المشى من الصغائريتعين حمله على مالم ينته به الحال إلى أن يقصد به التكبرالمنضم اليه نحو..[بقيه په راروانه صفحه.

په لباس کې درې شیان حرام دي

سوال: سړیو او ښځو ته په لباس اچولو کې څه احتیاط پکار دی؟

جواب: په لباس کې درې شیان حرام دي

۱ سړیو له پاره د ښځو او ښځو له پاره د سړیو په څیر لباس اچول.[۱]

۲ په وضع قطع او په لباس کې د فاسقانو او بدکارو مشابهت کول.[۲]

۳ د فخر او تکبر والا لباس اچول.[۳]

اوس دا پخپله وګورئ چې ستاسو په لباس کې د دې خبرو خیال ساتلی شئ او که نه ---؟

حضور پاک ﷺ په کرتې باندې سپوږمۍ ستوری نه و جوړ کړي

سوال: مخکې هفته زه د یو درزي (خیاط) دوکان ته لاړم، هلته یو مولوي صاحب کُرتې جوړولو ته راغلی و، کله چې درزي د هغه ناپ واخیست؛ نو مولوی صاحب درزي ته وویل چې: "د کرتې په وروسته طرف سپوږمۍ ستوری په هغه تارسره جوړ کړه کوم تار چې ته د کرتې له پاره استعمالوې" کله چې هغه لاړ؛ نو ما درزي نه پوښتنه وکړه چې د دې سپوږمۍ ستوري څه مطلب دی؟ دا مولوي صاحب ولې جوړوي؟؛ نو هغه وویل چې حضور پاک ﷺ هم د خپلې کرتې په وروسته طرف ستوری سپوږمۍ جوړه کړې وه، ځکه دا سپوږمۍ ستوری جوړوي، که دا خبره

...بقيه د تیرمخ]... إستحقار الخلق وإلا فهو كبيرة إذا التكبر من الكبائر كمامر وصرح به جمع من أئمتنا، ومن ثم إعترض على الشيخين جمع بأن تقريرهما له على ذالك فيه نظر إذا تعمده تكبرًا وفخرًا وإكثارًا قال تعالى: " وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهاً" والمرح: التبختر كمافى رياض النووى وروى مسلم: " لاينظر الله يوم القيامة إلى من جرثوبه بطرا " وفيهما أيضًا: " بينما رجل يمشى فى حلة تعجبه نفسه مرجلة رأسه يختال فى مشيته إذخسف الله به فهو يتجلجل فى الأرض " ويتجلجل بالجيم: أى يغوص وينزل فيها إلى يوم القيامة (الزواجر عن إقتراف الكبائر ص: ۱۵۷،۱۵۸، طبع دار المعرفة، بيروت)

[۱] الكبيرة التاسعة بعد المائة تشبه الرجال بالنساء فيمايتخصصن به عرفا غالبا من لباس........لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم الرجل يلبس لبسة المرأة والمرأة تلبس لبس الرجل (الزواجر ج: ۱ ص: ۱۵۵)۔

[۲] وعنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : من تشبه بقوم فهو منهم أى من شبه نفسه بالكفار مثلا فى اللباس وغيره أو بالفساق أو الفجار.......فهو منهم أى فى الإثم والخير (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ۴۳۱، كتاب اللباس، الفصل الثانى)۔

[۳] عن أبى هريرة يقول: قال النبى صلى الله عليه وسلم أو قال أبو القاسم صلى الله عليه وسلم بينما رجل يمشى فى حلة تعجبه نفسه مرجلة رأسه يختال فى مشيته إذخسف الله به فهو يتجلجل إلى يوم القيامة (بخارى ج:۲ ص: ۸۶۱، باب من جرثوبه من الخيلاء، مسلم ج:۲ ص: ۱۹۵، باب تحريم التبختر فى المشى مع اعجابه .إلخ)

صحيح وي؛ نوايا دحضورپاکﷺ نقل کول يادهغه برابري کول په اسلام کې جائز دي؟ مهرباني وکړئ په وضاحت سره جواب راکړئ، شکريه!

جواب: ماته په يوحديث کې هم دانه دي ملاو شوي چې حضور پاکﷺ دکرتې په شاباندې سپوږمۍ ستوري جوړ کړي وي، ځکه دا کيسه غلطه ده.

ساړهي اغوستل شرعا څنګه دي؟

سوال: ساړهي اغوستل جائز دي يا ناجائز؟

جواب: که ساړهي داسې واغوستول شي چې په هغه سره ټول جسم پټ شي؛ نو هيڅ حرج نه شته، خو نن سبا په زرګونو کې په مشکل سره يوه ښځه داسې دپوره جسم پټولو والا ساړهي اغوندي، په ساړهي اغوستلو کې شرعي پرده نه شي کيداى، ځکه يوازې په ساړهي اغوستلو کې دښځې له پاره بهر وتل جائز نه دي.[1]

دلنډې جامې استعمال

سوال: محترمه!زه تاسونه داپوښتنه کول غواړم چې دلنډې جامې اغوستل جائز دي يا ناجائز؟

جواب: دادې صفا شي او دهغه غيراسلامي وضع قطع دې بدله کړل شي؛ نوبيايې اچولی شئ.

مصنوعي ريښم اغوستل

سوال: په بخاري او مسلم کې دحضرت براء بن عازبؓ روايت شوى يو حديث مې له نظره تيرشو (چې دا په يو ماهنامه کې پټ و)، په هغه کې حضورپاکﷺ دَيو څوشيانونه منع فرمايلې ده، په هغه کې يو دا هم دى چې: "دسوت او ريښم په ملاوټ سره تياره شوې جامه" ددې نه سوال دا پيدا کيږي چې نن سبا په بازارونوکې دريښمو(سلک) مختلف قسمه جامې موجودې دي، ددوکاندارانو وينا ده چې دا خالص ريښم نه دي، بلکې دريښم او ملکوت سره ملاو شوې جامه ده؛ نو ايا په دې حالت کې دا حرامه شوه؟ بياد (راوسلک) په نوم هم يوه جامه اغوستل کيږي دا په کومه زمره کې راځي؟

جواب: دمنصوعي ريښمو چې کومې جامې تياريږي، داريښم نه دي؟ ځکه ددې اغوستل او استعمالول جائزدي، البته که داصل ريښم جامه وي؛ نودهغې اغوستل صحيح نه دي.[2]

---

[1] عن أبي هريرة ..... صنفان من أهل النار...... ونساء كاسيات...إلخ قيل معناه تستربعض بدنها وتكشف بعضه إظهارًا لجمالها ونحوه وقيل معناه تلبس ثوبًا رقيقًايصف لون بدنها (مسلم مع شرح الكامل للنووى ج:۲ ص: ۲۰۵)

[2] إني (أى حذيفة) سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: لاتلبسوا..[بقيه په راروانه صفحه.

په سکولونو کې د انګريزي يونيفارم پابندي

سوال: زه ديو مقامي کالج طالب علم يم، زموږ په کالج کې دحاضري له پاره دانګريزانو په څير د يونيفارم (لباس) پابندي ده، په هغه کې پينټ او شرټ لازمي دي، که يوطالب علم دا وانه چوي؛ نو هغه له کلاس نه ويستل کيږي، حالانکې په ډيرو کالجونوکې دا پابندي نه شته، پاکستان يو اسلامي ملک دی او زموږ صدر جنرل محمد ضياء الحق صاحب داسلامي نظام دنفاذ اعلان کوي، پينټ او شرټ دانګريزانو لباس دی، که زموږ پرنسپل صاحب ددې په ځای د قومي لباس پابندي ولګوي؛ نو دا به د اسلامي نظام له پاره ګټور وي، د انګريزي لباس قيد لګول ترکوم حده پورې صحيح دي؟

جواب: دانسان په زړه کې چې دچاسره عزت وي دهغوی شکل او صورت خپلوي، دقومي لباس يا اسلامي لباس په ځای د انګريزي لباس او شکل صورت پابندي دَيهود او نصارى روند تقليد او د حضورپاک ﷺ دعزت او محبت په زړه کې دنه شتون وجه ده[۱] ددې صحيح علاج خو دادی چې په ځوانانو طالب علمانو کې اسلامي جذبه بيداره شي او هغوی قومي لباس خپل يونيفارم (لباس) وګرځوي.

ښځې له پاره د نرۍ جامې استعمال

سوال: ايا په اسلام کې دنرۍ جامې داستعمال اجازه شته؟ نن سبا دا رواج عام دی او دا خبره بده نه ګڼل کيږي، زما خيال دی چې دا بالکل غلط ده او داسلام داصولو خلاف خبره ده، خوزماسره هيڅوک متفق نه دي، ايا زما رايه غلطه ده؟ ستاسوبه ډيره مهرباني وي که په دې باره کې مو صحيح معلومات راکړل چې زموږ دټولو اصلاح وشي، زه غواړم چې په دې مسئله زياته نه زياته توجه ورکړل شي؟

جواب: ښځې له پاره داسې نرۍ جامه جائز نه ده چې په هغه سره دننه بدن په نظر راشي، په حديث شريف کې دداسې ښځو په باره کې فرمايل شوي دي چې هغوی به دجنت دخوشبو نه هم

....بقيه د تيرمخ]...الحرير ولا الديباج...إلخ قال النووي: اماالمختلط من حريروغيره فلا يحرم إلا أن يكون الحرير أكثروزنًا والله أعلم (مسلم مع شرح الكامل للنووى ج: ٢ ص: ١٨٩، باب تحريم إستعمال إناء الذهب...إلخ)_

[۱] من تشبه بقوم فهو منهم أى من شبه نفسه بالكفار مثلا فى اللباس وغيره أو بالفساق أوالفجار أو بأهل التصوف والصلحاء الأبرار فهومنهم أى فى الإثم والخير (مرقاة شرح مشكوة ج:٤ ص:٤٣١، كتاب اللباس، الفصل الثانى)

محرومه وي، دسر داسې نرۍ جامې سره چې دهغې دننه ویښتان په نظر راځي، لمونځ هم نه کيږي.[1]

ښځې له پاره دسپینې جامې استعمال

سوال: ځینوخلکو دامشهوره کړې ده چې که ښځه په سپینې جامې باندې په رنګین تار سره کشیده کاري وکړي؛ نوښځه هغه سپینه جامه اغوستی شي، سپینه جامه اغوستل جائز دي او که نه ؟

جواب: دسړیو شکل او صورت اختیارولو او لباس جوړولو والا ښځو باندې او د ښځو په څیر لباس او شکل صورت اختیارولووالا سړیو باندې حضورپاکﷺ په ربښتیا لعنت فرمایلی دی[2]، خودسپین رنګ جامه د سړیو سره خاص نه ده، لهذا که مکمل سپینه جامه یاپه سپینې جامې باندې درنګینې کشیده کارۍ والا جامې ښځې واغوندي؛ نوپه هغه کې هیڅ خبره نه شته، په دې شرط چې د هغې جامې انداز دسړیو په څیر نه وي، الغرض! ښځو له پاره داسې جامې اچول پکار دي چې په هغه کې د سړیو مشابهت په قطعي ډول ونه موندل شي.

موجوده زمانه او د ښځو لباس

سوال: نن سبا دنجونو مختلف لباسونه چلیږي، زموږ مشرانې ښځې دې لباسونوته د ناخوښۍ په نظر ګوري او یوازې دروایتي لباس مثلاً: کمیس، پرتوګ او پړوني داغوستلو اجازه ورکوي، ایا دفیشن او دور جدید دغوښتنو مطابق لباس اچول جائز دي؟ زمامطلب دی چې داسې لباس چې په فیشن کې هم شامل وي او په هغه سره داسلامي حکم خلاف ورزي هم نه کیږي، مثلاً: میکسي، فلیپر، شرټ اوداسې نور..... اسلام د لباس په معامله کې یوازې دجسم پټولو تنبیه کړې ده، یو قسم لباس یې نه دی خاص کړی، څنګه چې زمانه تیریږي ددې شکل صورت او انداز هم بدلیږي، لهذا د ډیرو تغیرپزیرشیانو خپلولو سره سره که دلباس تبدیلي خپله کړل شي؛ نو په دې کې څه قباحت دی؟

جواب: لباس که هرقسمه واغوستول شي، جائزدی خوپه دې شرط چې په هغه کې دلاندې ذکر شویو شیانو نه احتراز شوی وي:

---

[1] عن أبي هريرة قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: صنفان من أهل النار لم أرهما......... ونساء كاسيات عاريات مميلات مائلات رؤسهن كأسنمة البخت المائلة، لايدخلن الجنّة ولا يجدن ريحها، وإن ريحها لتوجد من مسيرة كذا وكذا، (مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٥، باب النساء الكاسيات العاريات...إلخ)۔

[2] عن ابن عباس قال: لعن النبي صلى الله عليه وسلم المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال (بخارى ج: ٢ ص: ٨٧٤، باب المتشبهين بالنساء والمتشبهات بالرجال)۔

الف: په هغه کې اسراف او تبذیر نه وي[1]

ب: فخر، تکبر او ښودنه نه وي[2]

ج: په هغه کې د کافرانو او فاسقانو مشابهت ونکړل شي.[3]

د: دسړیو لباس د ښځواو دښځو لباس دسړیو په څیر نه وي.[4]

ه: لباس دومره تنګ او نری نه وي چې په هغې سره دبدن یا دبدن جوړښت ښکاره شي.[5]

دکالر والا قمیص

سوال: دکالر والا کمیس اچول ګناه ده؟ د لباس په باره کې څه رڼا واچوئ!

جواب: کالر لګول دانګریزانو شعار دی، مسلمانانوته ددې نه پرهیز کول پکاردي[6] کرته سنت ده[7]، دلباس مسئلې په یوکتاب کې وګورئ، مختصرا دا چې:

---

[1] قال النبی صلی الله علیه وسلم کلوا واشربوا والبسوا وتصدقوا فی غیر إسراف ولا مخیلة (صحیح بخاری ج: ۲ ص: ۸۶۰) وأما ما یقصد به الخیلاء والکبر أو الأشر أو الریافهو حرام، وعن ابن عباس أن النبی صلی الله علیه وسلم قال: کل ماشئت، والبس ماشئت أخطأتك إثنان سرف ومخیلة (تکملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ۸۸ کتاب اللباس)

[2] ایضاً۔

[3] عن عبدالله بن عمرو أخبره أنه رآه رسول الله صلی الله علیه وسلم وعلیه ثوبان معصفران فقال: هذه ثیاب الکفارفلا تلبسهما (سنن یسائی ج: ۲ ص: ۲۹۷) والمبدأ الثالث: أن اللباس الذی یتشبه به الإنسان بأقوام کفرة لا یجوز لبسه لمسلم إذا قصدبذالك التشبه بهم (تکملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ۸۸، کتاب اللباس، طبع دارالعلوم کراچی)۔

[4] عن ابن عباس قال: لعن النبی صلی الله علیه وسلم المتشبهین من الرجال بالنساء والمشبهات من النساء بالرجال (بخاری ج: ۲ ص: ۸۷٤، باب المتشبهین بالنساء والمتشبهات بالرجال)۔

[5] فکل لباس ینکشف معه جزء من عورة الرجل والمرأة، لا تقره الشریعة الإسلامیة، مهما کان جمیلا أو موافقًا لدور الأزیاء، وکذالك اللباس الرقیق أواللاصق بالجسم الذی یحکی للناظرشکل حصة من الجسد الذی یجب ستره، فهو فی حکم ماسبق فی الحرمة وعدم الجواز (تکملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ۸۸، کتاب اللباس، طبع دارالعلوم کراچی)

[6] وعنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من تشبه بقوم فهو منهم رواه أحمد (مشکوة ص: ۳۷۵، کتاب اللباس) وفی المرقاة: من تشبه بقوم أی من شبه نفسه بالکفار مثلا فی اللباس وغیره أو بالفساق أوالفجار أو بأهل التصوف والصلحاء الأبرار فهومنهم أی فی الإثم والخیر (مرقاة شرح مشکوة ج: ٤ ص: ٤۳۱، کتاب اللباس، طبع أصح المطابع بمبئی)۔

[7] عن أمّ سلمة قالت: کان أحب الثیاب إلی رسول الله صلی الله علیه وسلم..[بقیه په راروانه صفحه.

۱_ په لباس کې نمود او نمائش او فضول خرچي نه وي [۱]
۲_ د کافرانو او فاسقانو مشابهت نه وي [۲]
۳_ د سړیو لباس د ښځواو د ښځو لباس چې د سړیو په څیر نه وي [۳]

د نیکټائي لګولو شرعي حیثیت

سوال: زموږ په مذهب اسلام کې ټائي تړل څنګه دي؟ ایا زموږ مذهب اسلام د ټائي تړلو اجازه ورکوي او که نه؟ ما اوریدلي دي چې عیسایان د حضرت عیسی علیه السلام د پانسي په مناسبت ټائي تړي، خو زموږ ډیر دانشورانو هم په غاړو کې ټائي ځوړندوې کړې ګرځي. قومي لباس یې پرېښی، هغوی یورپي لباس خپلوي، اخر دا ولې؟

جواب: ما په یو کتاب کې لوستلي دي چې انسائیکلو پیډیا برټانیکا چې کله لومړی ایډیشن شائع شو: نو په هغه کې د ټائي متعلق ویلي شوي و چې له دې نه مراد هغه نشان دی چې د مقدس صلیب د علامې په ډول یې عیسایان په غاړه کې اچوي، خو په وروسته ایډیشنو کې یې دا بدل کړي دي، که دا خبره صحیح ده؛ نو ددې مطلب دادی چې څنګه د هندو مذهب شعار "زنار" دی، داسې ټائي د عیسایانو مذهبي شعار دی او د یو قوم مذهبي شعار خپلولو یوازې جائز نه ، بلکې د اسلام غیرت او حمیت هم خلاف دي. [۴]

د سړیو او ښځو له پاره د سرو زرو اچولو حکم

سوال: ایا سړیو او ښځو دواړو ته سره زر اچول یعني ګوتمه او کالي (ګهڼه) جوړول او په غاړه کې اچول حرام دي؟

جواب: د ائمه اربعه اجماع ده چې د سرو زر اچول سړیو له پاره حرام دي او د ښځو له پاره حلال دي، ډیرو اکابرینو په دې باندې اجماع نقل کړې ده [۵]، د احادیث په کومو کې چې د ښځو له پاره د سرو زرو اچولو نه منع معلومیدای شي، اهل علم ددې ډیر توجیهات کړي دي.

...بقیه د تیرمخ]..القمیص رواه الترمذی وأبوداؤد(مشکوة ص: ۳۷٤،کتاب اللباس، طبع قدیمی کتب خانه)

[۱] دتیری شوی صفحی حاشیه نمبر۲ وګوری)۔

[۲] أیضًا تیره شوی حاشیه (عن عبدالله بن عمرو اخبره انه....الخ) وګورئ)۔

[۳] أیضًا تیره شوی حاشیه (فکل لباس ینکشف معه جزء من عورة الرجل...الخ) وګورئ)۔

[۴] فالممنوعون من التشبه بالکفاروأهل البدعة المنکرة فی شعارهم...... فالمدارعلی الشعار (شرح فقه أکبر ص:۲۲۸) ومن تزربزنار الیهود والنصاری......کفر (ایضًا)۔

[۵] وأماخاتم الذهب فهو حرام علی الرجل بالإجماع وکذا لوکان بعضه ذهب وبعضه فضة........وأماالنساء فیباح لهن لبس الحریر وجمیع انواعه وخواتیم الذهب وسائرالحلی منه ومن الفضة (مسلم مع شرح الکامل للنووی ج: ۲ ص: ۱۸۸، باب تحریم إستعمال إناء الذهب والفضة ....إلخ)۔

اول: د ممانعت احاديث منسوخ دي.
دويم: منع د هغو ښځو په باره کې ده کومې چې د خپل ښايست اظهار کوي.
دريم: دا وعيد د هغو ښځو په حق کې دی کومې چې د زيوراتو زکات نه ادا کوي.
څلورم: د کومو زيوراتو اچولو سره چې فخر او تکبر پيدا کيږي، د هغه ممانعت د فخر او تکبر له وجې دی، له دې وجې نه چې سره زر د ښځو له پاره حرام دي.[1]
الغرض! دامت علماء او محدثين چې څوک دا احاديث روايت کوي، يوازې هغوی د دې په معنا او مفهوم باندې هم پوهيږي، چې د ټولو اهل علم په دې باندې اتفاق دی چې سره او ريښم د ښځو له پاره حلال دي؛ نو هغه احاديث، خو يا منسوخ دي، يا به د هغه مناسب توجيه وشي.[2]

سړي له پاره د سرو زرو د ګوتمۍ استعمال

سوال: سړي له پاره د سرو زرو د ګوتمۍ استعمال حرام او کبيره ګناه ورته د کومو وجوهاتو له وجې ويل شوي دي؟ ډير مسلمانان د واده، کوژدن په رسم کې د واده سړي ته لازمي د سرو زرو ګوتمه اچوي، د دې پوره تفصيل بيان کړئ.
جواب: حضور پاک ﷺ د خپل امت د سړيو له پاره سره زر او ريښم حرام ګرځولي دي[3]، د دې وجې خو حضرات علماء کرام ډيرې بيانوي، خو زما او ستاسو له پاره خو دا وجه کافي ده چې

---

[1] قال ابن ارسلان هذا لحديث الذى ورد فيه الوعيد على تحلى النساء بالذهب تحتمل وجوهًا من التأويل......... أحدها: أنه منسوخ كماتقدم من ابن عبدالبر، ألثانى: أنه فى حق من تزينت به تبرجت وأظهرنه، الثالث: أن هذا فى حق من لا تؤدى زكاته دون من أداها، ألرابع: أنه إنما منع منه فى حديث الأسورة والفتحات لما رأى من غلظه فإنه من مظنة الفخر والخيلاء (بذل المجهود شرح سنن أبى داؤد ج: ٦ ص: ٨٧، طبع عارف كمپنى مكتبه قاسميه ملتان، كتاب الخاتم باب ماجاء فى الذهب للنساء)_

[2] هذا لحديث ومابعده وكل ماشاكله منسوخ وثبت إباحة للنساء بالأحاديث الصريحة الصحيحة وعليه إنعقد الإجماع قال الشيخ ابن الحجر: النهى عن خاتم الذهب أوالتختم به مختص بالرجال دون النساء فقط إنعقدالإجماع على إباحته للنساء (سنن أبى داؤد ج: ٢ ص: ٥٨١، حاشيه نمبر٧، باب ماجاء فى الذهب للنساء، طبع سعيد)_

[3] حدثنا عاصم عن أبى عثمان قال: كتب إليناعمر ونحن بآذربيجان أن النبى صلى الله عليه وسلم نهى عن لبس الحرير إلا هكذا وصف لنا النبى صلى الله عليه وسلم إصبعيه ورفع زهيرالوسطى والسبابة (بخارى ج:٢ ص: ٨٦٧، باب لبس الحريروإفتراشه للرجال وقدرمايجوزمنه) وفى رواية عن البراء بن عازب: نهانا النبى صلى الله عليه وسلم عن سبع، نهانا عن خاتم الذهب أو قال حلقة الذهب، وعن الحرير والإستبرق والديباج (بخارى ج: ٢ص: ٨٧١، باب خواتيم الذهب) وفى رواية عن النبى صلى الله عليه وسلم أنه نهى عن خاتم الذهب... إلخ (بخارى ج: ٢ص: ٨٧١، باب خواتيم الذهب، ومسلم ج: ٢ ص: ١٩٥..[بقيه په راروانه صفحه.

خدای او رسول ﷺ فلانی شی حرام گرځولی دی او دهغوی هر یو حکم په بې شمیره حکمتونو باندې مبني دی، کوم خلک چې دواده کویږدن په موقع باندې دواده سړي ته گوتمه اچوي هغه دحرام کار مرتکب او گناهگار دي دچا په بدعملي سره خو مسئله نه حل کیږي.

سوال: په گوتمه کې غمی لگول څنگه دي؟

جواب: جائز دي

د څه کارله وجې د سرو زرو گوتمه اچول

سوال: دلته زموږ یو سړی وایي چې د سرو زرو گوتمه څکه دسړي له پاره جائز ده چې د ضرورت په وخت پکار راځي، که سړی لاوارث مړ شي؛ نو دهغه دکفن دفن انتظام ددې گوتمې په خرڅولو باندې به وشي، په دې باره کې وضاحت وکړئ!

جواب: الله او رسول الله ﷺ خو سره زر حرام کړي دي[1] ایا دا مصلحت کوم چې دا صاحب بیانوي دالله او رسول ﷺ په علم کې نه و؟ نعوذ بالله ! او بیا تاسو څومره لاوارثه مړه لیدلي دي چې دهغوی د گور او کفن انتظام د سرو زرو د گوتمې څخه پرته ونه شو؟

دساعت زنځیراو گوتمه اچول

سوال: په اسلام کې دسړیو له پاره سره زر اچول حرام دي، ایا سپین زر اچول سنت دي؟ که دي؛ نو څو گرامه سپین زر اچول پکار دي؟ دساعت زنځیر دگلټ وي، ایا گلټ هم حرام دي.

جواب: سړیوله پاره ددرې نیمو ماسوگوتمې اچولواجازت دی،دگهړی چین دگلټ جائز دی.[2]

په غاښ باندې د سرو سپینو خول لگول

سوال: که نیم غاښ مات شي؛ نوپه دې باندې سپین زر یا د سرو زرو خول لگول جائز دي او که نه؟

جواب: د سرو سپینو زرو خول لگول جائز دي.[3]

...بقیه د تیرمخ]..ونسائی ج: ۲ ص: ۲۹٤، باب النهی عن لبس خاتم الذهب)۔

[1] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه نهى عن خاتم الذهب أى فى حق الرجال (وقبل أسطر) أجمع المسلمون.........على تحريمه على الرجال (مسلم مع شرحه الكامل للنووى ج: ۲ ص: ۱۹۵)

[2] ويكره للرجال التختم بماسوى الفضة كذا فى الينابيع والتختم بالذهب حرام فى الصحيح،وينبغى أن تكون فضة الخاتم المثقال ولايزادعليه،وقيل لايبلغ المثقال وبه وردالأثر(فتاوى عالمگيرية ج:٥ ص: ۳۳۵،كتاب الكراهية)

[3] وجوّزهما محمد أى جوّزالذهب والفضة أى جوّزالشدبهما (شامى ج:٦ص: ۳٦۲، كتاب الحظروالإباحة فصل فى اللبس،طبع ايچ ايم سعيد كراچى)۔

ښځوله پاره د سرو سپينوزرو پرته د يو بل دهات ګوتمه اچول

سوال: ايا د ښځو د ګوتمې په باره کې څه خاص حکم شته؟

جواب: ښځو له پاره د سرو سپينو پرته د يو بل دهات ګوتمه اچول جائز نه دي.[1]

سړي له پاره په غاړه کې لاکټ يا زنځير اچول

سوال: ايا سړی په غاړه کې دسپينوزرو زنځير اچولی شي؟ که اچولی يې شي: نوددې وزن څومره پکار دی؟ په بازاره کې په يو دهات باندې ايت الکرسي ليکل شوي وي او هغه لاکټ په دې زنځير کې اچولی شي او که نه؟

جواب: سړي ته دسپينو زرو دګوتمې اجازه ده، خوچې ددې وزن د درې نيمو ماشو نه کم نه وي، له ګوتمې پرته د سرو سپينو دبل کالي(ګينې) اچول دسړيو له پاره جائز نه دي.[2]

د شريفانو د لوڼوله پاره نتکۍ اچول څنګه دي؟

سوال: ايا د شريفانو دلوڼو له پاره نتکۍ اچول جائز دي؟ ما اوريدلي دي چې يوازې طوائف خپلو لوڼو ته نتکۍ اچوي.

جواب: هسې خو ښځو ته دپوزې دزيوراتو هم اجازه ده [3]، خو ښځو ته دبازاري ښځو دمشابهت نه پرهيزکول لازمي دي.

نيکر اچولوسره لوبې کول سخته ګناه ده

سوال: ټينس، هاکي، فټ بال، تيراکي، اسکوائش، باکسنګ، ټيبل ټينس او داسې نور.... په دې ټولو لوبوکې لوبغاړي نيکريا چډې (چې دنوم نه واخله دهغوی بهرنۍ برخې پورې وي) اچوي لوبه کوي او دنوم نه واخله کونډو پورې برخه ستردی، دې ته کتل سړيو له پاره هم جائزنه دي اونه د خلکو په مخکې ددې ښکاره کول جائز دي، تاسو دا ووايئ چې ايالوبغاړي او سيلانيان دواړه ګناهګار دي؟

جواب: لوبغاړي او سيلانيان دواړه سخت ګناهګاردي، حضور پاک ﷺ په عورت کتونکو او

---

[1] التختم بالحديد والصفر والنحاس والرصاص مكروه للرجال وللنساء (شامى ج: ٦ ص: ٣٦٠، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى اللبس، هكذا فى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٣٥، كتاب الكراهية، الباب العاشر)۔

[2] ويكره للرجال التختم بماسوى الفضة كذا فى الينابيع والتختم بالذهب حرام فى الصحيح،وينبغى أن تكون فضة الخاتم المثقال ولايزادعليه،وقيل لايبلغ المثقال وبه وردالأثر(فتاوى عالمگيرية ج:٥ ص:٣٣٥، كتاب الكراهية)

[3] ولابأس بثقب اُذن البنت (درمختار ج: ٦ ص: ٤٢٠، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

عورت بنودونکو دواړو باندې لعنت فرمایلی دی: "لعن الله الناظر والمنظور الیه."[۱]

د تور رنګ چپل یا څپلی اچول

سوال: د څه خلکو نه مې اوریدلي دي چې په پښو کې دتور رنګ څپلۍ یادڅه قسم چپله وغیره اچول داسلام په رڼا کې حرامه ده او ددې له پاره دلیل دا وړاندې کوي چې دخانه کعبې د غلاف رنګ تور دی، ځکه تور رنګ په پښو کې اچول ګناه ده.

جواب: دتوررنګ څپلۍ اچول جائز دي، دې ته حرام ویل بالکل غلط دي.

دپرفیوم (عطر، سپري) استعمال

سوال: ایا دبهر ملکونو سپري پرفیومز (عطر) لګول جائز دي؟ دا هم ووایئ چې دکوم قسم سپري لګول پکار دي؟

جواب: ستاسو سوال غلط دی، تاسو ته دناجائز شک له څه وجې چې و، دا ظاهرول پکار و، اوس د ټولې دنیا دمصنوعاتو په باره کې ماته څه خبر دی، چې په څه کې څه څه شیان اچول کیږي؟ که په هغه سپري کې څه نجس (ګنده) شی دی؛ نو دهغه استعمال جائز نه دی، که نجس (ګنده، حرام) شی نه شته: نو استعمال به جائز وي.

ښځه د لاس په رغوي کومې طریقې سره نکریزي لګولی شي؟

سوال: ماته خپل دوست ویلي و چې نکریزې یوازې په رغوي باندې لګول پکار دي، د رغوي لاندې یا په وروسته لګول نه دي پکار ځکه چې داسې هندوان لګوي، مهرباني وکړئ په دې مسئله باندې رڼا واچوئ دشکریې موقع راکړئ.

جواب: په دې کې دهندوانو مشابهت نه شته، جائز دي.

په ګوتمه باندې د الله تعالی صفات لیکل

سوال: په ګوتمه باندې دالله تعالی د صفتي نومونوڅخه یو نوم لیکل اوهغه په ګوته کول جائزدي اوکه نه؟

جواب: جائزدي په دې شرط چې بې ادبي یې نه کیږي اودا په ګوته کول او بیت الخلاء ته تلل جائزنه دي.[۲]

---

[۱] عن الحسن مرسلاً قال: بلغني أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لعن الله الناظروالمنظورإليه رواه البيهقي في شعب الإيمان (مشكوة ج: ۲ ص: ۲۷۰ باب النظرإلى المخطوبة وبيان العورات، طبع قديمى)۔

[۲] فلونقش إسمه تعالى أوإسم نبيّه صلى الله عليه وسلم استحب أن يجعل الفصّ.. [بقيه په راروانه صفحه.

د سرو سپينو تعويذ دوړو هلكانو او نجونو له پاره استعمالول

سوال: د ماشومانو له پاره تعويذ اخيستل كيږي، دا د سرو او سپينو په تعويذكې واچوي ايا وړو هلكانو او نجونوته يې اچول جائز دي اوكه نه؟

جواب: دلته په دوو مسئلو باندې ځان پوه كړئ، يوه دا چې سره او سپين زر د زيور(گينې) د ول د ښځو له پاره اچول جائز دي، سړيو له پاره حرام[1] (البته سړى د درې نيمو ماسو نه د كم وزن د سپينو زرو گوتمه اچولى شي)، خو سره سپين دلوښي په حيثيت استعمالول نه د سړيو له پاره حلال دي، نه د ښځو له پاره[2] مثلاً: د سپينو د زرو چمچې يالوښي استعمالول، د تعويذ له پاره چې كوم سره سپين استعماليږي د هغه حكم د زيور نه دى، بلكه د استعمال د لوښو دى، ځكه نه دا د سړيو له پاره جائز دي او نه د ښځو له پاره.

بله خبره داده چې كوم شى د غټو له پاره حلال نه دى، هغه دوړو بچيو له پاره استعمالول هم جائزنه دي. ځكه دوړو هلكانو اونجونو له پاره د سروسپينو تعويذ استعمالول به جائزنه وي.[3]

...بقيه د تيرمخ].. فى كمه إذا دخل الخلاء وأن يجعله فى يمينه إذا استنجى (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٢٦٩، فصل فى اللبس) أيضًا: ولوكتب على خاتمه إسمه أو إسم الله تعالى أو ما بدا له من أسماء الله تعالى نحو قوله حسبى الله ونعم الوكيل أو نبى الله أو نعم القادرالله فإنه لابأس به ....وعلى هذا إذا كان عليه خاتم وعليه شيء من القرآن مكتوب أو كتب عليه إسم الله تعالى فدخل المخرج معه يكره وإن اتخذ لنفسه مبالاً طاهرًا فى مكان طاهر لا يكره كذا فى المحيط (عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٢٣، كتاب الكراهية، الباب الخامس...إلخ)۔

[1] عن أبى موسى الأشعرى أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: حرم لباس الحرير والذهب على ذكورأمّتى وأحل لأناثهم (ترمذى ج: ١ ص: ٣٠٢)۔

[2] فإن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لاتشربوا فى إناء الذهب والفضة (مسلم ج: ٢ ص: ١٨٩) أيضًا: ويكره الأكل والشرب والادهان والتطيب من إنآء ذهب وفضة للرجل والمرأة لإطلاق الحديث وكذا يكره الأكل بملعقة الفضة والذهب والإكتحال بميلها وما أشبه ذالك من الإستعمال كمكحلة ومرآة وقلم ودواة ونحوها (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٤١، كتاب الحظروالإباحة، طبع ايچ ايم سعيد كراچى)۔

[3] ويكره أن يلبس الذكورمن الصبيان الذهب والحرير لأن التحريم لماثبت فى حق الذكور وحرم اللبس حرم الإلباس كالخمرلما حرم شربه حرم سقيه (هداية ج: ٣ ص: ٤٥٦ طبع محمدعلى كتب خانه كتاب الكراهية) أيضًا: وكره إلباس الصبى ذهبا أو حريرًا فإن ما حرم لبسه وشربه حرم إلباسه وإشرابه (قوله وكره) لأن النص حرم الذهب والحريرعلى ذكورالأمّة بلاقيد البلوغ والحرية، والإثم على من ألبسهم لأنا أمرنا بحفظهم ذكره التمرتاشى، وفى البحرالزاخر: ويكره للإنسان أن يخضب يديه ورجليه وكذا الصبى إلا لحاجة، بناية، ولابأس به للنساء أقول: ظاهره أنه كمايكره للرجل فعل ذالك بالصبى يكره للمرأة أيضًا وأن حد لها فعله لنفسها (ردالمحتار على الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٦٣، فصل فى اللبس)۔

د خنزیر د ویښتو والا برش باندې حجامت کول

سوال: زه له ډیرې مودې نه د ږیرې جوړولو له پاره د چین د جوړ شوي صابن برش استعمالوم، هغه خراب شوی دی؛ نو اوس مې نوی راوړی دی، په دې کې، ماپه دې ځل وکتل چې هغه دخنزیر د ویښتانو نه جوړ شوی دی، یوازې زه نه ټول نایان وغیره هم دا برش استعمالوي او په نایې حضراتو باندې د دین عالمان هم خط وغیره جوړوي؛ نو نایان هم هغه برش استعمالوي؛ نوایا د خنزیر د ویښتانو د برش استعمال صحیح دی؟ که صحیح نه وي؛ نوحکومت د داسې برشونو د راغوښتلو اجازه ولې ورکوي؟ حکومت ته پکار دي چې په پاکستان کې د دې برشونو راغوښتل بند کړي.

جواب: په ږیره خریلو او دخنزیر د ویښتانو په استعمال کې څه فرق دی؟ دواړه حرام دي اودواړه کبیره ګناه ده[1] داسې ناپاکه برش اخیستل هم جائز نه دي، حکومت ته پکار دي چې د دې برشونو په راغوښتلو باندې پابندي ولګوي، خوشائد د حکومت له پاره د حلال حرام او پاک ناپاکه تصور د پوهې قابل نه وي!

سړیو له پاره نکریزي لګول شرعاً څنګه دي؟

سوال: ایا په اسلام کې د سړیو له پاره نکریزې لګول جائز دي؟ اوایا د دې سره لمونځ کیدای شي؟

جواب: سړي، په سر او ږیرې باندې نکریزې لګولئ شي، په لاسونو باندې نکریزې لګول د ښځو له پاره صحیح دي، د سړیو له پاره نه، لمونځ ورسره کیږي.[2]

مصنوعي غاښونه لګول

سوال: تاسومهرباني وکړئ د مصنوعي غاښونو په باره کې شرعي نقطه نظرسره وضاحت وکړئ چې ایا مصنوعي غاښونه لګول جائز دي اوکه نه؟ او دلمانځه په حالت کې د مصنوعي غاښونو څه حکم دی؟ ایا د مصنوعي غاښونوسره لمونځ کیږي اوکه لرې کول یې ضروري دي؟

---

[1] یحرم علی الرجل قطع لحیته (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧، کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البیع) وأما الأخذ منها وهی دون ذالك کمایفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم یبحه أحد، وأخذ کلها فعل یهودالهند ومجوس الأعاجم (درمختار ج: ١ ص: ٤١٨، کتاب الصوم) أیضًا: وفی الدرالمختار: خلاجلد خنزیرفلایطهر (قوله فلایطهر) أی لأنه نجس العین بمعنی أنّ ذاته بجمیع أجزائه نجسة حیًّاومیّتًا (ردالمحتارعلی الدرالمختار ج: ١ ص: ٢٠٤، أحکام الدباغة)۔

[2] وعن الإمام ان الخضاب حسن لکن بالحناء والکتم والوسمة (عالمگیری ج: ٥ ص: ٣٥٩) أیضًا: یستحب للرجل خضاب شعره ولحیته وفی الشامیة: (قوله خضاب شعره ولحیته) لا یدیه ورجلیه فإنه مکروه للتشبه بالنساء (ردالمحتار علی الدرالمختار ج: ٦ ص: ٢٢٤، کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البیع)۔

جواب: مصنوعي غابښونه کوم چې د مصالې نه جوړ شوي دي، لګول جائز دي او په لمانځه کې د دې دلرې کولو ضرورت نه شته.[۱]

ایا د پټکي یا ټوپۍ نه پسرونکی ګناهګار دی؟

سوال: ایا پټکی یا ټوپۍ نه پسرول ګناه ده؟ ایا د دې ګناه هم د ږیرې خریلو په شان ده یا د دې نه کمه؟

جواب: سر ښکاره ساتل د ادب خلاف دي[۲] او ږیره خریل حرام دي.[۳]

❖ د خوراک وڅښاک شرعي احکام ❖

په چپ (ګس) لاس خوراک

سوال: زه په چپ (ګس) لاس ټول کار کوم، مثلاً لیکل او خوراک کوم؛ نو تاسو دا ووایئ چې استنجا په ګس لاس سره کیږي؛ نو ماته په ګس لاس سره استنجا کول پکار دي؟ اوس په ګس لاس سره خوراک زما عادت جوړشوی دی، په ښي (راسته) لاس سره یې نه شم خوړلی، تاسو د دې جواب ضرور راکړئ.

جواب: تاسو دا عادت پریږدئ، په چپ لاس سره خوراک څښاک کول د شیطان کار دی، تاسو په چپ لاس سره چیرې هم خوراک مه کوئ[۴]. تاسو که کوشش وکړئ؛ نو په مزه مزه به په ښي

[۱] فی الدرالمختار......... سنة المتحرك بذهب بل بفضة وجوّزهما محمد ويتخذانفًا منه لأن الفضة تنتنه............ قال الكرخی إذا سقطت ثنية رجل فإن أ باحنيفة يكره .... وخالفه أبويوسف فقال: لابأس به .... قال أبويوسف: سألت أباحنيفة عن ذالك فی مجلس آخرفلم يرباعادهَابأسًا(ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٦٢، كتاب الحظروالإباحة، فصل فی اللبس)۔

[۲] اوهم ددی وجه نه بغیرټوپئ مونځ مکروه دې: وكره .... وصلاته حاسرًا أی كاشفًا رأسه للتكاسل ولابأس به للتذلل...إلخ، وفی الشرح: قوله التكاسل آی لأجل الكسل بأن استثقل تغطيته ولم يرها أمرًا مهما فی الصلاة فتركها لذالك..... وقال فی الحلية: وأصل الكسل ترك العمل لعدم الإرادة....... قوله ولا بأس به للتذليل قال فی شرح المنية: فيه إشارة إلى أن الأولى أن لا يفعله وأن يتذلل ويخشع بقلبه فإنهما من أفعال القلب......ونص فی الفتاوی العتابية علی أنه لوفعله لعذرلايكره وألّا ففيه التفصيل المذكور فی المتن وهو حسن وعن بعض المشائخ أنه لأجل الحرارة والتخفيف مكروه، فلم يجعل الحرارة عذرًا وليس ببعيد (درمختار ج: ١ ص: ٦٤١، مطلب فی الكراهة التحريمية والتنزيهية)۔

[۳] قال رسول الله صلی الله عليه وسلم:خالفوا المشركين،أوفروا اللحی واحفوا الشوارب (بخاری ج: ٢ ص: ٨٧٥) أيضًا: يحرم علی الرجل قطع لحيته (درمختار مع الردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٧) وأما الأخذ منها وهی دون ذالك كما يفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد (فتح القدير ج: ٢ ص: ٢٧٠)۔

[۴] وعنه (أی ابن عمر) قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم: لا يأكلن ..[بقيه په راروانه صفحه.

راسته، لاس باندې دخوړلو عادت جوړ شي، زه به درته دا نه وايم چې تاسو خوراک په چپ (گس) لاس سره کوئ او استنجا په ښي لاس کوئ. بلکې دا به درته وايم چې په چپ لاس سره ډوډۍ خوړلو عادت پريږدئ

په کرسيو او ميز باندې خوراک کول

سوال: په اسلام کې د کرسۍ او ټيبل څه حکم دی؟ ايا دحضور پاک ﷺ په مبارک زمانه کې کرسۍ او ميزونه و؟ نن سبا دخلکو په کورونو کې او پخپله زما په کور کې په کرسو او ميزونو باندې ډوډۍ خوړل کيږي. ايا دا صحيح دي؟ دا هم ووايئ چې زموږ اقا جناب رسول الله ﷺ ډوډۍ په څه شي باندې دسترخوان خورولو ډوډۍ به يې خوړله، يابه يې لاندې دسترخوان خورولو؟

جواب: حضور پاک ﷺ به په ځمکه دسترخوان خورولو ډوډۍ به يې خوړله[۱]، په ميزباندې حضور پاک ﷺ چيرې هم خوراک نه وکړی او همدا دحضور پاک ﷺ سنت مبارک دي، په ميز کرسۍ باندې خوراک د انگريزانو "سنت" دي[۲]، مسلمانانوته ديهودانو او نصاراوو عادت

...بقيه د تيرمخ].. أحدكم بشماله ولا يشربن بها، فإن الشيطان يأكل بشماله ويشرب بها رواه مسلم (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۶۳ كتاب الأطعمة، الفصل الأوّل)، وفى المرقاة: قال التورپشتى: المعنى أنه يحمل أوليائه من الإنس على ذالك الصنيع ليضاد به عبادالله الصالحين ثم ان من حق نعمة الله القيام بشكرها أن تكرم ولا يستهان بها، ومن حق الكرامة أن تتناول باليمين ويميزها بين ما كان من النعمة وبين ما كان من الأذى، قال الطيبى: وتحريره أن يقال: لا يأكلن أحدكم بشماله ولا يشربن بها فإنكم إن فعلتم ذالك كنتم أولياء الشيطان، فإن الشيطان يحمل أوليائه من الإنس على ذالك، قال النووى: فيه أنه ينبغى إجتناب الأفعال التى تشبه أفعال الشياطين (مرقاة المفاتيح شرح مشكوة المصابيح ج: ٤ ص: ۳۶۲ كتاب الأطعمة، الفصل الأوّل، طبع أصح المطابع)

[۱] عن أنس قال: ما علمت النبى صلى الله عليه وسلم أكل على سكرجة قط .... قيل لقتادة فعلى ما كانوا يأكلون؟ قال: على السُفر (بخارى ج: ۲ ص: ۷۱۱، كتاب الأطعمة) أيضًا: وفى المرقاة للقارئ: (قال) أى قتادة (على السُفر) بضم ففتح جمع سُفرة، فى النهاية: السُفر الطعام يتخذه المسافر وأكثر ما يحمل فى جلد مستدير فنقل إسم الطعام إلى الجلد، وسمى به كما سميت المزادة راوية وغير ذالك من الأسماء المنقولة، ثم اشتر لما يوضع عليه الطعام جلدًا كان أو غيره مما عدالمائدة لما مرمن انها شعار المتكبرين غالبًا، فالأكل عليهاسُنّة وعلى الخوان بدعة لكنها جائزة (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ۳۶٤، كتاب الأطعمة، طبع بمبئى)

[۲] عن أنس قال: ما أكل النبى صلى الله عليه وسلم على خوان (ترمذى ج: ۲ ص: ۱) قوله على خوان.......... أو الحاصل أن الأكل عليه (أى الخوان) بحسب نفس ذاته لا يربوا على ترك الأولوية، فأما إذالزم فيه التشبه باليهود والنصارى كماهو فى ديارنا كان مكروها تحريميًا ...إلخ وفى الحاشية: وقال القارئ فى شرح الشمائل بعد ذكرالإختلاف فى ضبط الصحيح انه اسم أعجمى معرب ويطلق فى المتعارف على ماله أرجل ويكون مرتفعًا عن الأرض واستعماله لم يزل من دأب المترفين لئلا يفتقروا إلى خفض الرأس، وقال المناوى: يعتاد المتكبرون من العجم الأكل عليه لئلا تنخفض رؤسهم فالأكل ..[بقيه په راروانه صفحه.

خپلول پکار نه دي.[۱]

په واده کې چې د ناستې ځای نه وي په ولاړه خوراک کول

سوال: نن سبا دا رواج عام شوی دی چې په دعوتونوکې په ولاړه ډوډۍ ورکول کیږي. دې ته د "بوفې" نوم ورکړل شوی دی، که یو سړی په ولاړه ډوډۍ ونه خوري؛ نوهغه بدګڼل کیږي. ایا په ولاړه ډوډۍ خوړل صحیح دي؟ واضحه دې وي چې هلته دناستې له پاره یوځای هم نه وي، جواب په تفصیل سره راکړئ.

جواب: شرعاپه ولاړه خوراک کول مکروه او ناخوښه عمل دی،[۲] پاتې شوه دبهادرو داسې نه کول بدګڼل: نوددې وجه داده چې هغوی د نن "مهذب" خلک داسې په خوراک لیدلي دي، خدای دې نه کړی که سبادځناوروپه څیر رواج شروع شو؛ نوماته اندیښنه ده چې په لاسونو سره خوراک کول به "غیرمهذب" کار وګڼل شي، پاتې شوه دا چې هلته دناستې ځای نه وي؛ نو دداسې دعوت ډوډۍ خوړل څه ضروري دي چې چیرته دناستې ځای نه ملاویږي؟ که کور والا دناستې ځای مهیاکولو نه مجبور شي؛ نو ډوډۍ په کورکې وخورئ------!

په تقریبونوکې د ډوډۍ خوړلو سنت طریقه

سوال: زموږ دلته دیو دپنداره دوست مؤقف دادی چې دډوډۍ خوړلو ډیر زیات اداب دي، په دې کې یودا هم دی چې په ناسته دې ډوډۍ وخوړل شي، په اجتماعي تقریبونوکې کله چې باقي اداب نظرانداز کیږي؛ نویوازې په ناسته دډوډۍخوړلو ادب باندې دومره زور ولې؟ دهغه وینا داده چې ترڅوپورې دقرآن او حدیث واضح دلائل ونه ښودل شي، زه مطمئن کیږم نه، ځکه چې دهغه دقول مطابق ځینې مجلسونوکې هغه علماء هم په ولاړه ډوډۍ خوړلو باندې لیدلي دي.

جواب: دډوډۍ خوړلو سنت طریقه داده چې دسترخوان دې خورکړل شي په ناسته دې وخوړل شي[۳] زموږ دلته چې په تقریبونو کې په ولاړه دډوډۍ خوړلوچې کوم رواج شروع شوی دی، دا

........بقیه د تیرمخ]... علیه بدعة لکنه جائز إن خلا عن قصدالتکبر (الکوکب الدری شرح الترمذی ج: ۲ ص: ۱ مع الحاشیة نمبر ۱، طبع دهلی مکتبة یحیویة)۔

[۱] قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لیس منّا من تشبه بغیرنا، لا تشبهوا بالیهود ولا بالنصاری (سنن ابن ماجة ص: ۹۹، جامع الترمذی ج: ۲ ص: ۱۰۲، باب ما جاء فی التشبهات بالرجال من النساء)۔

[۲] عن أنس أن النبی صلی الله علیه وسلم نهی أن یشرب الرجل قائمًا، فقیل: الأکل؟ قال: ذاك أشد (ترمذی ج: ۲ ص: ۱۰، باب ما جاء فی النهی عن الشرب قائمًا، طبع کتب خانه رشیدیه دهلی)۔

[۳] عن أنس قال: ما علمت النبی صلی الله علیه وسلم أکل علی سکرجة قط، ولاخبز له مرقق قط، ولا أکل علی خوان قط، قیل لقتادة: فعلی ما کانوا یأکلون؟ قال: علی السُّفر ..[بقیه په راروانه صفحه.

د سنت خلاف او د مغربي قومونو ایجاد شوی بدعت دی، باقي اداب که موچیرې ملحوظ ونه ساتل: نوددې دا معنا نه ده چې موږ خپل تهذیبي، دیني او معاشرتي اثار او نشانونه یو یو ختمول شروع کړو، کوشش خو دا پکار دی چې د پریښودل شوي سنت دژوندي کولو تحریک وچلول شي، نه دا چې داسلامي معاشرې کوم لږ ډیر علامتونه په نظر راځي ددې ختمولو له پاره ملا وتړل شي، که ځینې علماء دیوغلط رواج په نزد کمزوري شي یادعوامو دخواهش مخکې سربښکته کړي؛ نود هغوی دا کار په مجبوري خو محمول دی، خودا د سند اودلیل په ډول وړاندې کول صحیح نه دي.

په پنځوواړو ګوتو خوراک او په پرلت ناسته ډوډۍ خوړل شرعاً څنګه دي؟

سوال: ایا په ملاسته یا په ناسته پښې باندې پښه اړول سپیره دي؟ دشپې جارو وهل، په اوچت ځای کیناستل پښې ړقول، پنځوواړو ګتو سره خوراک، خوړلو په وخت پرلت لګول کیناستل او ګوتې تکول، ایا دا ټول کارونه غلط دي؟ که غلط دي؛ نوددې وضاحت وکړئ.

جواب: پرلت کیناستلو سره خوراک کول[1] او ګوتې تکول مکروه دي[2]، باقي شیان مباح (جائز) دي.

په ولاړه خوراک کول د سنت خلاف دي

سوال: زموږ دمیمن ټرسټ یو کمیونټي هال دی، هلته ودونه او نور ډیر تقریبونه کیږي، نن سبا په ودونوکې عام رواج په ولاړه ډوډۍ ورکولو وي، زموږ دټرسټ نیکان خلک په دې نتیجه باندې رسیدلي دي چې موږ کم نه کم په خپل کمیونټي هال کې ددعوتونو په موقع

...بقیه د تیرمخ]... (بخاری ج: ۲ ص: ۸۱۱ کتاب الأطعمة، طبع میر محمد کتب خانه) (عن أنس) أقام النبی صلی الله علیه وسلم یَبنی بصَفیة فدعوتُ المسلمینَ إلی ولیمته، أمر بالإنطاع فبسُطتْ فالقی علیها التمر والأقط والسمن، وقال عمرو عن أنس: بنی بها النبی صلی الله علیه وسلم ثم صنع حَیْسًا فی نطع (بخاری ج: ۲ ص: ۸۱۱، کتاب الأطعمة، طبع میرمحمد کتب خانه) وفی المرقاة: (قال) أی قتادة (علی السُّفر) .... ثم اشتهر لما یوضع علیه الطعام جلدًا کان أوغیرها ما عدا المائدة لمامر، من أنها شعارالمتکبرین غالبًا، فالأکل علیها سُنَة، وعلی الخوان بدعة لکنها جائزة (مرقاة ج: ٤ ص: ٣٦٤ طبع أصح المطابع بمبی)۔

[1] وعن أبي حنیفة قال: قال النبی صلی الله علیه وسلم: لا آکل متکئًا رواه البخاری (مشکوة ص: ٣٦٣) وفی المرقاة: (لا آکل متکئًا) ..... ونقل فی الشفاء عن المحققین أنهم فسّروه بالتمکن للأکل والقعود فی الجلوس کالمتربع المعتمدعلی وطأ تحته لان هذه الهیئة تستدعی کثرة الأکل، وتقتضی الکبر، وورد بسند ضعیف أنه صلی الله علیه وسلم زجر ان یعتمد الرجل بیده الیسری عندالأکل، وقد أخرج إبن أبي شیبة عن النخعی انهم کانوا یکرهون أن یأکلوا متکئین مخافة ان تعظم بطونهم (مرقاة المفاتیح شرح مشکوة المصابیح ج: ٤ ص: ٣٦٣ کتاب الأطعمة، طبع أصح المطابع بمبئی)

[2] (و) یکره (أن یفرقع أصابعه) بأن یمدها أویغمزها حتی تصوت(حلبی کبیرص: ٣٤٩، سهیل اکیدمی لاهور)

باندې دډوډۍ خوړلو انتظام دسنت مطابق وکړو او په ولاړه یا په کرسۍ یا ټیبل باندې دډوډۍ خوړلو انتظام ونه کړو، تاسو زموږ په دې سلسله کې رهنمايي وکړئ چې په ولاړه خوراک کول څنګه دي؟ او په ناسته دسنت مطابق ډوډۍ خوړل څنګه دي؟

جواب: په ولاړه ډوډۍ خوړل دسنت خلاف دي،[1] کله چې دسنت خلاف یوکارپه اجتماعي ډول وشي: نودهغه قباحت او بدوالی نور هم زیاتیږي، دنن سباپه دعوتونوکې چې کوم په ولاړه دډوډۍ خوړلو رواج دی، هغه په حقیقت کې په اجتماعي ډول دسنت خلاف دعمل مترادف دی او ددې سنت خلاف په عمل کې دداسې قسمه دعوتونو منتظمین پکې برابر شریک دي. لهذا کومو خلکو چې په خپل کمیونټي هال کې دسنت مطابق دټیبل کرسۍ نه پرته لاندې دسترخوان باندې دناستې ډوډۍ خوړلو کوم اهتمام کړی دی، هغه نهایت قابل تحسین دی، نورو کمیونټي او نورو هال والاوو ته ددې پیروي" **تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ**"[2] (په نیک کارونوکې تعاون) کولو ثبوت وړاندې کول پکار دي.

په ولاړه اوبه څښل شرعا څنګه دي؟

سوال: یوصاحب تاکید وکړ چې په ولاړه اوبه څښل نه دي پکار، که په غلطي سره هم وڅښل شي: نو قی کول پکاردي، خوپه دې عمل کولو نه وروسته کله یې چې خپلو مشرانوته مشوره ورکړه؛ نو یو عزیز اختلاف وکړ چې په "تعلیم الاسلام" کې لیکل شوي دي چې حضورپاک ﷺ یو خل دجهاد په عرض سره دیوې قافلې سره سفر کولو؛ نودسختې ګرمي او دوپ له وجې ورته سخته تنده محسوس شوه، حضورپاک ﷺ درمضان په میاشت کې هلته اوبه راوغوښتلې او په ولاړه یې پخپله هم وڅښلې او په خپلو ملګرویې هم وڅښلې، دواقعې حقیقت څه دی؟ او ایا په ولاړه اوبه څښل جائز دي؟

جواب: په ولاړه اوبه څښل مکروه دي، خوقی کول ضروري نه دي، دايې په ډول د علاج او اصلاح په تجویزسره فرمایلي و اودحضور پاک ﷺ په ولاړه اوبه څښل که چیرته ثابت وي؛ نودڅه عذر او د ضرورت له وجې به وي، مثلاً: صحابه کرامو رضی الله عنهم ته په جهادکې د روژې نه نیولو حکم ورکول.[3]

---

[1] عن أنسٍ أن النبی صلی الله علیه وسلم نهی أن یشرب الرجل قائمًا، فقیل: ألأکل؟ فقال: ذالك أشد (جامع الترمذی ج: ٢ ص: ١٠ باب ماجاء فی النهی عن الشرب قائمًا)_

[2] المائدة: ٢)_

[3] عن أنسٍ أن النبی صلی الله علیه وسلم نهی أن یشرب الرجل قائمًا، فقیل: ألأکل؟ فقال: ذالك أشد (جامع الترمذی ج: ٢ ص: ١٠ باب ماجاء فی النهی عن الشرب قائمًا) أیضًا: والصواب فیها أن النهی علی کراهة التنزیه وأما شربه قائمًا فبیان للجواز .... وأما قوله فمن نسی ..[بقیه په راروانه صفحه.

د خوراک په دوران خاموشي ساتل

سوال: په حدیث کې دي چې دډوډۍ خوړلو په وخت خاموشي اختیارول ښکار دي، خودځه عالمانو حضراتو دا وینا ده چې دډوډۍ خوړلو په وخت ددين اسلام اوښې خبرې کولی شئ، ددې برعکس څه نور علماء وايي چې ډوډۍ خوړلو په دوران کې خاموشي ښکارده اوکه څوک سلام هم وکړي؛ نو دهغه جواب مه ورکوئ او نه سلام کوئ او خبرې مه کوئ.

جواب: داسې يوحديث هم زماله نظر نه نه دی تیرشوی چې په هغه کې دډوډۍ خوړلو په دوران دخاموشي حکم فرمايل شوی وي، امام غزالي (رحمه الله) په "احياء العلوم" کې ليکي چې" دډوډۍ خوړلو په دوران خاموشي اختيارول نه دي ښکار، ځکه چې دا دعجموطريقه ده[۱]، بلکې هغوی ته ښې خبرې کول ښکار دي او دنيکانو خلکو حالات او حکايتونه بيانول ښکار دي".

په ډوډۍ خوړلوکې د دواړو لاسونو استعمال

سوال: زموږ دوو دوستانو په خپلوکې بحث کيږي چې دغوښې په دواړو لاسونو سره خوړل ښکار دي اوکه نه؟ يو وايي چې: "په يولاس سره خوړل ښکار دي او دويم لاس ددې سره لګول نه دي ښکار" او بل وايي چې: "په دواړو لاسونو سره خوړل هم جائز دي" مهرباني وکړئ تاسو په شرعي لحاظ سره جواب راکړئ!

جواب: که ضرورت وي؛ نو د دواړو لاسونو استعمال صحيح دی.

د کاشوغې سره ډوډۍ خوړل

سوال: په غټوخلکوکې د کاشوغې (چمچې) سره دډوډۍ خوړلو رواج دی، ايا دا په اسلام کې جائز دي؟

جواب: په لاس سره ډوډۍ خوړل سنت دي[۲] او په چمچې سره ډوډۍ خوړل جائز دي.

...بقيه د تيرمخ].. فليستقىء فمحمول على الإستحباب فيستحب لمن شرب قائمًا أن يتقاياه هذا الحديث صريح فإن الامر إذا تعذرحمله على الوجوب حمل على الإستحباب وقال القاضي رحمه الله: هذا النهي من قبيل التأديب والإرشاد إلى ما هو إلا خلق والأولى وليس نهى تحريم (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٠٢، باب الأشربة، الفصل الأوّل)_

[۱] ولا يصمت على الطعام فهو من سيرة الأعاجم (الباب الثالث والأربعون فى آداب الأكل، إحياء العلوم ص: ١٨٨ ملحق الإحياء)_

[۲] عن ابن كعب بن مالك عن أبيه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يأكل بثلاث أصابع ويلعق يده قبل أن يمسحها (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ١٧٥) سنن الأكل منها إستحباب لعق اليد محافظة على بركة الطعام وتنظيفا لها وإستحباب الأكل بثلاث أصابع ولا يضم إليها الرابعة والخامسة إلا لعذر بأن يكون مرقا وغيره مما لا يكن بثلاث وغير ذالك من الأعذار (شرح المسلم للنووى ج: ٢ ص: ١٧٥)_

دډوډۍ خوړلو په وخت سلام کول

سوال: زما دیو دوست وینا ده چې: د ډوډۍ خوړلو په وخت نه سلام جائزدی اونه جواب ورکول.

جواب: کوم سړی چې په خوراک کې شریکیدل غواړي، هغه خوپه ډوډۍ خوړونکوسلام کولی شي، بل نه،[۱] اوکه څوک سلام واچوي نو دډوډۍ خوړونکو په ذمه دهغه هیڅ جواب نه شته.[۲]

نرم خوراکونه په چمچې سره خوړل

داسې خوراکونه (لکه: ورزې، حلوا، دلیه، رائته او نور نیم مائع قسمه خوراکونه) کوم چې په لاس سره خوړل کیږي؛ نویوخود لاسونو خرابیدلو خطره وي او بل په دې کې دلاسونو دنوکونو دګندګي د شاملیدلو احتمال وي (که لاسونو هرڅنګه وینځل شوي وي یا نوکونه که په هرقسمه واړه شوي وي، په هغه کې دڅه نه څه ګندګي نه انکار نشي کیدای) مکمل دپاکي اصول او نظریه دنظرلاندې ساتل ددهات داسې چمچو سره خوراک کیږي چې هغه داستعمال نه مخکې په ښه طریقه سره په ګرمو اوبو او دصابون په مدد سره ښه صفاشوې وي؟ ایا په دې صورت کې دچمچواستعمال د سنت اوشریعت خلاف خوبه نه وي؟ اوموږ خوراک په لاس سره د خوړلوپه هغواحکاماتواوسنن باندې د زړه نه عمل کوو اوخشک خوراکونه په لاسونوسره خورو.

جواب: دلاسونو دګندګي کومه فلسفه چې تاسو بیان کړې ده، هغه خو داعتبار لائق نه ده، دشریعت حکم دادی چې له خوراک نه مخکې دې لاسونو په ښې طریقې سره ووینځل شي[۳]، له هغه وروسته دهغو وهمونو او ناروغیو هیڅ اعتبار نه شته چې څه نا څه ګندګي به ضرور په لاسونوکې پاتې شوي وي، څکه مکمل دپاکي اصول او نظریه دنظر لاندې ساتلوسره دلاس په ځای دچمچې استعمال ته ترجیح ورکول محض وهم پرستي ده، له دې پرته د چمچې سره خوراک کول جائز دي، خصوصا چې خوراک داسې وي چې په لاس سره خوړل مشکل وي؛ نوپه یوه وجه عذر هم دی، ګني اصل سنت هم دادي چې ډوډۍ دې په لاس سره وخوړل شي.[۴]

---

[۱] وفی النهر عن صدرالدین الغزی: سلامك مكروه .... ودع آكلا إلا إذا كنت جائعًا وتعلم منه أنه ليس يمنع (الدرالمختار ج: ۱ ص: ٦١٧، باب مايفسد الصلاة وما يكره فيها)۔

[۲] يكره السلام علي العاجز عن الجواب حقيقة كالمشغول بالأكل والإستفراغ أوشرعًا كالمشغول بالصلاة وقراءة القرآن، ولوسلّم لا يستحق الجواب (ردالمحتار ج: ۱ ص: ٦١٧: باب مايفسد الصلاة وما يكره فيها)

[۳] وسُنّة الأكل البسملة أوله والحمدلة آخره وغسل اليدين قبله وبعده (الدرالمختار مع ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٤٠، كتاب الحظروالإباحة)۔

[۴] شمائل ترمذی مترجم ص: ۱۱۲، طبع میرمحمد کراچی.)۔

د سوټو په اور پوخ شوی خوراک خوړل

سوال: نن سبا ډیرخلک دسوټوپه څپیاکوباندې خوراک تیاروي خوري يي، زه دا معلومول غواړم چې ایا شرعاد څپیاکو په اورباندې خوراک پخول جائز دي؟ او ایا دڅپیاکو په اور باندې دتیار شوي شي خوړل جائز دي؟

جواب: دا جائز دي.[۱]

په پلیټ کې لاس وینځل

سوال: کتل شوي دي چې ډیر خلک دډوډۍ خوړلو وروسته په کوم پلیټ کې چې خوراک کوي په هماغه کې لاسونو هم وینځي، د شریعت په رڼا کې دا کار جائز دی؟

جواب: داسې کول دتهذیب خلاف دي اوکه څه خاص مجبوري وي؛ نو بیله خبره ده.

لوښی ولې پټول پکار دي؟

سوال: ما له څه خلکو اوریدلي دي چې دشپې که شی په کچن (پخلنځای) کې ښکاره پاتې شي؛ نو شیطان دا جوټه کوي، هسې هم په سائنسي نقطه نظرسره په دې ښکاره لوښو کې جراثیم وي، څکه دا دوینځلو وروسته استعمالول پکار دي، تاسونه دا پوښتنه کول دي چې ددې څه شرعي حیثیت شته یا محض دصفایي په خاطر داسې کول پکار دي؟

جواب: په حدیث شریف کې دشپې په وخت دلوښو پټولو او دخالي لوښو سرچپه کولوحکم دی، ددې وجه په یو حدیث کې دا بیان شوې ده چې پټ شوي لوښي کې شیطان نه داخلیږي[۲]،په یو بل حدیث کې دا وجه ذکر شوې ده چې په کال کې یوه شپه داسې راځي چې په هغه کې وبا نازلیږي او په کوم لوښي باندې چې سر نه وي په هغه کې داخلیږي.[۳]

په بې خبري کې حرامه مړی(ګوله) خوړل

سوال: که یومسلمان په بې خبري کې بهرملک کې د خنزیر غوښه وخوري؛ نوڅه حکم دی؟ یوځل زما سره دا واقعه شوې وه چې ما یوه مړی(ګوله) غوښه وخوړله، خوماته سمدستي پته

---

[۱] وسئل أبوالفضل عن اشعال التنور باخثاء البقر هل يجوز إذا خبزها الخبز؟ قال: يجوز أكل ذالك الخبز وسئل أبوحامد عن شعل التنوربأرواث الحمرهل يخبزها؟ قال: يكره ولورش عليه ماء بطلت الكراهة وعليه عرف أهل العراق ورماده طاهر (البحرالرائق ج: ۸ ص: ۲۱۰ كتاب الكراهية)۔

[۲] قال غطّو الإناء وأوكواالسقاء واغلقواالأبواب واطفئواالسراج فإن الشيطان لا يحل سقاء(مسلم ج:۲ ص:۱۷۰)

[۳] فإن فى السَّنَة ليلةً ينزل فيها بلاءٌ لايمُرُّ بإناء ليس عليه غطاءٌ أوسقاء ليس عليه وكاءٌ إلا فيه من ذالك الوباء (مسلم ج: ۲ ص: ۱۷۱، باب إستحباب تخمير الإناء وهو تغطية وايكاء السقاء ...إلخ)۔

ولګیده چې دا د خنزیر غوښه ده، په خوله کې مې چې کومه مړۍ وه هغه مې هم وغورځوله، اوس زما له پاره څه حکم دی؟

جواب: دا خو تاسو ښه کړي چې مړۍ مو سمدستي وغورځوله، ستاسو په ذمه هیڅ ګناه نه شته، خو دبې احتیاطي نه مو کار واخیست او لومړی مو پته ونه لګوله، څکه استغفار وکړئ.

دیتیمانو له کوره خوراک دمجبوري له وجې جائز دی

سوال: دیتیم مال خوړل حرام دي، خوزه مجبورادخپل یتیم خپلوان په کورکې څه خوراک څښاک کوم، که نه یې خورم؛ نوهغه ډیر خفه کیږي، ایا په ماته دا جائزدي چې زه دخپل خپلوان یتیم په کور کې څه وخورم؟ د قرآن او سنت په رڼا کې ووایئ!

جواب: دیتیمانو مال خوړل غټه ګناه ده[1]، ددې نه چې څومره پرهیزکولی شئ ویې کړئ، خودخپلوي او تعلق له وجې کله انسان مجبوریږي، په داسې حالت کې دهغه زړه ساتلو له پاره تاسو دهغه په کور کې خوراک کوئ، خودهغه نه زیات هغه ته په هدیه کې ورکوئ!

ایا چای حرام دی؟

سوال: مولانا صاحب! یوصاحب فتوا ورکړه چې "چای څښل حرام دي" اول خو هغه ګرم ګرم څښل کیږي چې دهغه نه حضورپاک ﷺ منع فرمایلې ده، دویم چای اکثر په چپ لاس سره څښل کیږي چې دامکروه ده، دریم پوکی هم ورکول کیږي.

جواب: دچای دناجائز کولو فتوا خو یوبزرګ هم ترننه پورې نه ده ورکړې،خو په چپ لاس سره څښل[2] او پوکی ورکول مکروه دي.[3]

دسګریټ، پان، نسوارو او چای شرعي حکم

سوال: د سګریټ، پان، نسوارو اوداسې نورې.... نشې په اسلام کې څنګه دي؟ دا شیان مکروه دي یا حرام؟ ایا چای څښل هم داسې دي، لکه دسګریټ، پان یا د نسوارو نشه کول؟

---

[1] وَلا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوباً كَبِيراً (النساء:۲) إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْماً إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَاراً وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيراً) (النساء:۱۰) أيضًا: وفى التفسير: أى يأكلون ما يجرّ إلى النارفكأنه نار، روى أنه يبعث أكل مال اليتامى يوم القيامة والدخان يخرج من قبره ومن فيه وأنفه وأذنيه فيعرف الناس أنه كان يأكل مال اليتيم فى الدنيا (تفسيرنسفى ج: ۱ ص: ۳۳۴، طبع دار إبن كثير، بيروت)

[2] ولا يشرب بشماله (ترمذى ج: ۲ص: ۲) وعن أبي هريرة رضى الله عنه قال: أن النبى صلى الله عليه وسلم قال: ليأكل أحدكم بيمينه ويشرب بشماله وليعط بيمينه، فإن الشيطان يأكل بشماله (ابن ماجة ص: ۲۳۵)

[3] عن ابن عباس قال: لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم ينفخ فى طعام ولاشراب ولا يتنفس فى الإناء (ابن ماجة ص: ۲۴۵، باب النفخ فى الشراب، طبع نورمحمد كتب خانه)_

جواب: سگریټ، نسوار، تمباکو پرته له ضرورت مکروه دي، دضرورت له وجې مباح (صحیح) دي[۱] چای دنشې والا شیانو کې شامل نه دی، که څوک یې نه څښي نه ډیره ښه ده او که ویې څښي: نو هیڅ خبره نه ده.

دحرامو گټلو والا دعوت قبلول

سوال: که دبینک، سینما او فوټو اسټوډیو مالکان یا ملازمان په خپل یوتقریب کې خپلو ملګرو اوخپلوانو ته دډوډۍ دعوت ورکړي؛ نو ایا په هغه دعوت کې شریکیدل پکار دي اوکه نه؟
جواب: دکومو خلکو چې غالبه ګټه دحرامو وي، دهغوی ډوډۍ خوړل جائز نه دي.[۲]

د شرابو په باره کې شرعي حکم

سوال: په "جنګ" روزنامه کې په (۴ستمبر ۱۹۸۱م)په اسلامي صفحه کې یوه ښځه لیکي چې: "شراب حرام نه دي" په دې سلسله کې هغې د قرآن پاک حواله هم ورکړه چې هغه زه لفظ په لفظ درته وایم، واورئ: "خلک تاسو نه د شرابو او قمار په باره کې پوښتنه کوي، تاسو وفرمایئ چې په دې دواړو کې دغټې ګناه خبرې هم دي او دخلکو له پاره فائدې هم دي" د شریعت داحکامو په رڼا کې ووایئ چې شراب حرام دي اوکه نه؟ اوکه حرام دي: نودهغه نه انکار کولو والا څنګه دي؟
جواب: دکوم مضمون په باره کې چې تاسو سوال کړی دی، په هغه کې دشرابوله حرمت نه انکارنه دی شوی، تاسوته غلط فهمي شوې ده، شراب قطعي حرام دي[۳] دفقه حنفي په مشهور کتاب "هدایه" کې دشرابو(خمر) دا احکام لیکل شوي دي:
۱: شراب دخپل ذات له وجې حرام دي، ددې دحرمت مدار په نشې باندې نه دی، دځینوخلکو دا وینا چې: "دا پخپله حرام نه دي، بلکې ددې نشه حرامه ده" کفردی، ځکه چې دا دالله دکتاب نه انکاردی، دالله تعالی کتاب دې ته "رجس" ویلي دي او"رجس" هغه نجاست ته وایي چې هغه دخپل ذاتي نجاست له وجې حرام وي او په سنت متواتره کې بیان دي چې حضورپاک ﷺ شراب حرام ګرځولي دي او په همدې دامت اجماع ده.[۴]

---

[۱] قوله فيفهم منه حكم النبات وهو الإباحة على المختار أوالتوقف وفيه إشارة إلى عدم تسليم إسكاره وتفتيره وإضراره وإلا لم يصح إدخاله تحت القاعدة المذكورة (شامي ج: ٦ ص: ٤٦٠، كتاب الأشربة)_

[۲] آكل الربا وكاسب الحرام أهدى إليه أو أضافه وغالب ماله حرام لايقبل ولا يأكل ما لم يخبره (عالمگيری ج: ٥ ص: ٣٤٣، كتاب الكراهية، الباب الثاني عشر في الهدايا والضيافات) أيضًا: إذاكان غلب مال المهدى حلالا فلابأس بقبول هديته وأكل ماله ما لم يتبين أنه من حرام(الأشباه والنظائر ص: ١٢٥، طبع إدارة القرآن)

[۳] قال تعالى:" يا أَيُّهَا الَّذينَ آمَنُوا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ،، (المائدة: ٩٠)_

[۴] والثالث ان عينها حرام غيرمعلول بالسكر ولا موقوف عليه ومن الناس .. [بقيه په راروانه صفحه.

۲. شراب، د متیازو په څیر نجاست غلیظه (سخت پلیت) دي، ځکه چې د دې نجاست د قطعي دلایلونه ثابت دی.[۱]
۳. دا حلال ګڼلو والا کافر دی، ځکه چې هغه د دلیل قطعي منکر دی.[۲]
۴. د مسلمان په حق کې دا بې قیمته شی دی، ځکه که د مسلمان سره شراب وي او څوک دا ضائع کړي؛ نو په دې هیڅ نیول نه شته.[۳]
۵. د دې یوه قطره هم حرامه ده او په دې باندې به حد جاري کیږي.[۴]
۶. د څښلو پرته ورڅخه بله فایده اخیستل هم جائز نه دي.
۷. د دې په خرڅولو چې کومې پیسې ملاویږي هغه هم حرامې دي.[۵]
د"هدایه" په دې حوالې سره معلومه شوه چې شراب (خمر) حرام دي او د دې د حرمت نه منکر په ځلور واړه مذهبونو کافر دی، ځکه چې هغه د قرآن کریم، د رسول الله ﷺ او د ټول اسلامي امت بې عزتي کوي.

ایا شراب یو مریض ته ورکول کیدای شي؟

سوال: ایا په شرابو کې شفا شته؟ او ایا هغه یو داسې مریض ته ورکول کیدای شي چې په هغه سره د هغه ژوند بچ کیدای شي؟

جواب: شراب خو پخپله ناروغي ده، په دې کې به څه شفا وي......! تر کومې پورې چې مریض ته د ورکولو تعلق دی، په هغه کې د شرابو هیڅ خصوصیت نه شته، بلکې د ټولو ناپاکو شیانو یو حکم دی او هغه دا چې د دې ناپاکه شي پرته که نور څه علاج ممکن نه شو او د ماهر ډاکټر په نزد په هغه سره د هغه ځان بچ کیدای شي؛ نو په داسې نازک حالت کې ناپاکه شی استعمالولی شئ.[۶]

...بقیه د تیرمخ].. من أنكر حرمة عينها وقال إن السكر منها حرام لأن به يحصل الفساد وهوالصد عن ذكرالله وهذا كفرٌ لأنه جحودالكتاب فإنه رجسًا والرجس ما هو محرم العين وقدجائت السنّة متواترة ان النبى صلى الله عليه وسلم حرم الخمروعليه إنعقدالإجماع (هداية ج: ٤ ص: ٤٩٠، كتاب الأشربة)۔
[۱] أيضًا تيره شوى حاشيه (قال تعالى: يٰايها الذين....الخ) وګورئ!)۔
[۲] إستحلال المعصية كفرٌ إذا ثبت كونها معصيةً بدليل قطعى (ردالمحتار ج: ٢ ص: ٢٩٢، باب زكاة الغنم)۔
[۳] فلابد من كون المسروق متقوّمًامطلقًا فلاقطع بسرقة خمر مسلمٍ مسلمًا كان السارق أو ذميًا (الدرالمختار ج: ٤ ص: ٨٤، كتاب السرقة)۔
[۴] قال فى التنوير :يحدمسلمٌ ناطق مكلّف شرب الخمرولو قطرةً (درالمختارج : ٤ ص:٣٧، باب حدالشرب المحرم)
[۵] قال النبى صلى الله عليه وسلم: ان الذى حرّم شربها حرّم بيعها (نسائى ج: ٢ ص: ٢٣٠، بيع الخمر)۔
[۶] وقال محمد رحمه الله تعالى: لايطهر أبدًا ويكره الإحتقان والإكتحال بالخمر وكذا الإقطار فى الإحليل وأن يجعل فى السعوط فالحاصل ان لا ينتفع بالخمرإلا انّها إذا تخلل فينتفع به سواءٌ صارخلا بالمعالجة أو بغيرالمعالجة (قاضيخان بهامش الهندية ج: ٣ ص: ٢٢٦) ويجوزللعليل شرب البول والدم ..[بقيه په راروانه صفحه.

د رنګ رليو چوکيدارۍ کول او د شرابو بوتل راوړل او ورکول

سوال: زه چپړاسي يم او کله کله ماته په زبردستي د شپې ناوخته پورې دا يساريدو ويل کيږي او د شپې د شرابو او طوائفو سره مزه اخيستل کيږي، زمانه د چوکيدارۍ فرائض په زبردستي سره اخيستل کيږي، بلکې د بوتل راوړلو هم راته ويل کيږي چې د فلاني ځای نه راوړه، زه د موجوده قانون او د الله تعالى نه ويريږم، سخت پريشانه يم، د نوکرۍ سوال دی، د قرآن او سنت په رڼا کې ووايئ چې ماته څه کول پکار دي؟ اوس زه مجبورا ملازمت ساتلی شم؟ او ايا د الله په نزد زه په دې ګناه کې د دوی سره شريک خو نه يم؟

جواب: دا خو ښکاره ده چې په دې بدۍ او بدکارۍ کې مدد ستاسو هم شامل دی[1]، اګرچې د مجبورۍ نه وي تاسو يو بل ملازمت ياد معاش ذريعه وګورئ او چې کله ملاو شي؛ نو دا ګنده نوکري پريږدئ او د الله تعالى نه استغفار کوئ.

د شرابو په خالي بوتل کې اوبه کيښودل

سوال: ډير حضرات د چاپه کورونو کې چې فريج وي، د شرابو په خالي بوتلونو کې اوبه اچوي په فريج کې يې ږدي او دا اوبه څښي، ايا هغه اوبه څښل جائز دي؟

جواب: که دا بوتلې پاکې شي؛ نو په دې کې اوبه کيښودل جائز دي[2] خو يوه درجه کراهت پکې شته، لکه څنګه چې ميتيازو بوتل صفا کړل شي او د اوبو له پاره استعماليږي.

د ډوډۍ خوړلو وروسته لاسونه اوچتول او اجتماعي دعا کول

سوال: له ډوډۍ خوړلو وروسته په اجتماعي ډول لاسونه اوچتول او دعا کول ثابت دي او که نه؟

جواب: له ډوډۍ وروسته دعا کول ثابت دي[3]، البته په اجتماعي ډول دعا کول ثابت نه دي که ميلمانه د کوربه له پاره دعا وکړي؛ نو څه مضائقه نه شته.

....بقيه د تيرمخ].. والميتة للتداوى إذا إخبره طبيب مسلم أن شفاءه فيه، ولم يجد من المباح ما يقوم مقامه (درمختار ج: ٦ ص: ٣٨٩ كتاب الحظر والإباحة)۔

[1] وَلا تَعَاوَنُوا عَلَى الْأَثْمِ وَالْعُدْوَانِ (المائدة:٢)۔

[2] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: وإنّى كنت نهيتكم عن الظروف وإنّ ظرفًا لا يحلّ شيئًا ولايحرمه (ترمذى ج: ٢ ص:٩، أبواب الأطعمة)۔

[3] عن أبي سعيد قال: كان النبى صلى الله عليه وسلم إذا أكل طعامًا قال: الحمد لله الذى أطعمنا وسقانا وجعلنا من المسلمين (ابن ماجة ص: ٢٣٦، باب مسح اليد بعدالطعام)۔

د حرام ځناورو د شکلونو بسکټ

سوال: عرض دی چې له ډېرې مودې نه د زړه د غوښتنونه مجبور یم، کم عمره ماشومان چې کله هم د سپیو، پیشوګانو شیروغیره حراموځناورو شکلونو والا بسکټ په خوړلو وینم، د دې له وجې زه په ذهني انتشار کې اخته کیږم. موږ مسلمانان یو، زموږ د ملک اساس هم په اسلامي نظریاتو باندې دی، زموږ په ملک کې د بسکټ فیکټریانو د مسلمان کیدو سره داسې بسکټ ولې جوړوي چې، په هغه کې کراهت وي؟ په دې سره د حرام او حلال تصور د ماشومانو د ذهن نه به لرې شي، کیدای شي دا یو وړوکي شان خبره وي، خو د دې ختمول او د ختمولو انتظام ضروري دی، چې زموږ د کم عمره او ناپوهه بچیو تربیت په اسلامي طرز وشي.

جواب: ستاسو خیال صحیح دی، اول خو د تصویر جوړولو په اسلام کې جواز نه شته[1]، بیا داسې ګنده تصویرونه نور هم زیات بد دي، په دې باندې قانونا پابندي پکار ده.

د هډوکي چوپل

سوال: هډوکي چوپل څنګه دي؟ اوریدلي مې دي چې د غوښې په خوړلو هډوکي چوپل نه دي پکار چې په دې خدای پاک د پیریانو خوراک پیدا کوي.

جواب: جائز دي. داخو صحیح ده چې الله تعالی په خوړل شویو هډوکو باندې د پیریانو له پاره خوراک پیدا کوي[2]، خوله دې نه دا نتیجه اخذ کول چې د هډوکو چوپل جائز نه دي، دا نتیجه صحیح نه ده.

په شیدو خوړونکو ماشومانو باندې افیوم خوړل

سوال: زموږ اکثر میندې خپلو پیوځښبونکو ماشومانو ته د شپې په وخت افیم ورکوي چې ماشوم د شپې ویده شي او ارام وکړي، ایا دا جائز دي؟

جواب: د افیمو استعمال چې څنګه د غټو له پاره جائز نه دی، همداسې پیوځښبونکو ماشومانو ته ورکول هم شرعا حرام[3] او له طبي نقطره د صحت له پاره سخت مضر دي، کومې میندې چې داسې کوي هغوی خپل بچي په خپلو لاسونو سره ذبح کوي، خدای دې دوی ته عقل ورکړي!

---

[1] عن عبدالله بن مسعود قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: أشدالناس عذابًا عندالله المصوّرون (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٨٥، باب التصاوير، الفصل الأوّل)_

[2] عن أبي هريرة قال: اتّبعت رسول الله صلى الله عليه وسلم .... فسألته عن الأحجار والعظم والروثة فقال: إنه جاء فى وفد نصيبين من الجن هم فسألونى الزاد فدعوت الله لهم أن لايَمُرّوا بعظمٍ ولا بروثة إلا وجدوا عليه طعامًا (طحاوى ج: ١ ص: ٩٤، باب الإستجماربالعظام)_

[3] ونقل فى الأشربة عن الجوهرة حرمة أكل بنج وحشيشة وأفيون لكن دون حرمة الخمر(درمختار: ج: ٤ ص:٤٢)

دغلا په بجلۍ پوخ شوی خوراک خوړل او په کرمواوبو اودس کول

سوال: موږ ددنیاوالا په دنیاکې ډیرقسمه غلاګانې ګورو، مولانا صاحب! خلک ګڼي چې دبجلۍ غلا، غلا نه وي، ایا دغلا په بجلۍ کې یوعبادت قبلیدای شي؟ دغلا په بجلۍ سره چلیدو والا بیا په دې هیټرباندې خوراک پخول پکاردي او چې هغه خوراک دحلال دولت وي، ایا هغه خوراک جائز دی؟ زموږ ښار سره نزدې په یو جومات کې ګیزر(داوبو ګرمولو اله) بالکل پرنه دمیټرنه لګیدلی دی. جومات والا ددې بل نه ورکوي. خلک، په دې سره اودس کوي اولمونځ ادا کوي. ایا په دې ګرمواوبوسره لمونځ کیږي؟ جواب ضرور راکړئ، مهرباني به وي

جواب: سرکاري اداري دټول قوم ملکیت دی او ددې غلا هم داسې جرم دی څنګه چې دیو انسان څخه غلا حرامه ده[1]، بلکې دسرکاري ادارو غلا دیوخاص سړي دغلا نه هم زیاته سخته ده. ځکه چې دیوسړي نه انسان معافي همی شي خو په اته کروړو انسانانوکې به له کوم کوم کس نه معافي غواړې ګرځې به؟ کوم خلک چې پرته له میټر بجلي استعمالوي هغه دټول قوم نه غلا ده دجومات د کوم ګیزر چې تاسو ذکر وکړ که محکمې دجومات له پاره مفته بجلۍ ورکړې وي: نوصحیح ده، ګني دا دجومات دانتظامیې کمیټۍ غلا ده او دهغه په ګرمو اوبه اودس کول درست نه دي، همدا حکم دهغوټولو خلکو او ادارو هم دې کومې چې دغلا بجلۍ استعمالوي.

سوال: که چا داسې غلاکړې وي او هغه توبه کول وغواړي: نودهغه څه تدارک کیدای شي؟

جواب: ددې تدارک دادی چې دالله تعالی نه دې معافي وغواړي او څومره بجلۍ چې هغه په ناجائزه استعمال کړې ده، دهغه اندازه وکړه او محکمې ته یې ادا کړه[2] ددې مثال داسې دی چې یوسړی پرته د ټکټ نه په ریل کې سفر وکړ، ددومره سفر کرایه دهغه په ذمه باندې واجب الادا ده، هغه ته پکار دي چې دهغه رقم برابر ټکټ واخلي او هغه ضائع کړي.

د فریقینو د صلح په وخت د ذبح شوي ګډ(پسه) شرعي حکم

سوال: زیدعمرو قتل کړ، اوس زید دمقتول دوارثانو سره دصلح کولو له پاره شل(۲۰) یا دیرش (۳۰) سړي او یو(۱) یا دوه(۲)ګډان ذبح کولو له پاره خپل ځان سره بوځي، دصلح کولو

---

[1] لا يجوز لأحد أن يتصرف ف ملك غيره بلا إذنه أو وكالة منه أو ولاية عليه ...إلخ (شرح المجلة ص: ٦١ المادّة: ٩٦) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ألا لا يحل مال امرىء إلا بطيب نفس منه (مشكوة ج: ١ ص: ٢٥٥) أيضًا: إنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى اهلها (النساء:٥٨)۔

[2] والحاصل إن علم أرباب الأموال وجب رده عليهم(فتاوى شامي ج:٥ ص:٩٩. مطلب فيمن ورث مالًا حرامًا)

وروسته هغه دوه ګډان ذبح کوي، د هغه خوراک د دواړو فریقینو له پاره یادنورو خلکو له پاره جائز دی یا ناجائز؟

جواب: د ناجائز کیدو شبه ولې وشوه-------؟

سړي او ښځې ته دیوبل جوټه خوړل

سوال: مسئله داده چې له ډیرې مودې نه دا خبره اوریدل کیږي چې یوازې خور او ورور دیوبل جوټه پې څښلی شي، ښځه خاوند او یو غیر سړی او ښځه دیوبل جوټه پې نه شي څښلس، ایا دا خبره رینښتیا او حدیث دی یا هسې خبره ده؟

جواب: د ښځې خاوند جوټه خوراک څښاک یو بل ته جائزدی او د محرم ښځو او سړیو جوټه هم یوبل ته جائز ده[1] د ناپیژندګلو سړیو او ښځو جوټه خوراک څښاک د فتنې د ویرې له وجې مکروه دی.[2]

د بچي جوټه خوراک څښاک

سوال: د یو تی رودونکي ماشوم پلار د خپل بچي جوټه خوراک څښاک کولی شي او که نه؟

جواب: شرعاً دې ناجائز کیدو هیڅ وجه نه شته.

د دوبي د کور خوراک

سوال: زما یو څو دوستان دوبیان دي. خلک وایي چې د هغوی د کور خوراک جائز نه دی، مهرباني وکړئ د قرآن او حدیث په رڼا کې جواب راکړئ، مهرباني به مو وي.

جواب: ولې جائز نه دی -------؟

قرعه اچول او د شرط خوراک څښاک

سوال: موږ اکثر دوستان قرعه (پچه) اچوو، د چا په نوم چې قرعه (پچه) راوځي هغه څه نا څه په موږ باندې خوري یاڅښي، ایا داسې خوراک جائز دی؟

جواب: دا جائز نه دی، جواري ده.[3]

---

[1] عن عائشة قالت: كنت أشرب وأنا حائض ثم أناوله النبي صلى الله عليه وسلم فيضع فاه على موضع فيّ (مسلم ج: ۱ ص: ۱۴۳، باب جوازغسل الحائض رأس زوجها وترجيله ...إلخ)۔

[2] يكره للمرأة سؤرالرجل وسؤرها له (ردالمحتار ج: ۶ ص: ۴۲۶، باب الإستبراء وغيره، فصل في البيع)۔

[3] إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (المائدة: ۹۰) وكلّ مايقامرها فهو داخلٌ في الإستقسام بالأزلام عبارةً أودلالةً جليلةً أو خفيفةً (مظهرى ج: ۳ ص: ۲۳)۔

سوال: ددوو حضراتو په مینځ کې داموافقه وشوه چې دبیلونکی به سل (۱۰۰) ریاله ادا کوي، معامله دقرآن مجید دترجمې وه، یو وویل چې دقرآن په ترجموکې فرق نه شته، بل وویل چې فرق شته بیلونکي (۱۰۰) ریاله ادا کړل، په دې سره د هغه نه ټولو دوستانو بروسټ وخوړل، داسې معاهده کول او داسې خوراک څنګه دی؟ هغه شرط حرام وي چې دبیلونکی روپۍ ادا کړي او لاړشي، دلته بیلونکي هم زموږ سره بروسټ وخوړل.

جواب: که د دواړو طرفو نه شرط و؛ نو حرام دي او که د یو طرف نه دانعام وعده وه، بل طرف څخه نه وه؛ نودا جائز دي.[1]

غیرشرعي مجلس کې شرکت کول حرام دي

سوال: زما ددوست وینا ده چې دښادي یا د ولیمې وغیره دعوت وي؛ نودهغه قبلول په هر مسلمان باندې ضروري دي، خیردی که په هغه کې دتصویرونو، فلمونو یا په ولاړه دخوراک اهتمام وي، یادهغه امدني غیرشرعي دسود وغیره وي، هغه وایي چې سړی دې ځان بچ کړي یو طرف ته دې شي، خو لاړ دې ضرور شي، ورسره دا هم وایي چې دعوت ولیمه وغیره قبلولو سنت دي او دیو حدیث مفهوم دی: " جبرائیل علیه السلام ماته دګاونډي په باره کې بې حده وصیت کړی دی، زما ګمان و چې شاید ګاونډي ته وراثت هم ورکړل شي" له دې وجې دمسلمان دعوت قبول کړئ پته نه شته خودمسلمان زړه به خفه شي چې هغه ډیره غټه ګناه ده او په خاندان یا پخپلوکې به تفریق پیدا شي، حالانکې په امت کې د جوړ حکم دی، ددې وجوهاتو له وجې هغه تګ ضروري ګڼي او زما دکمزروې رایې مطابق په داسې دعوتونوکې شریکیدل خالص حرام دي، خاص ډول د غیرشرعي امدني والا دعوت، هو! که دعوت والا دا وعده وکړي چې زه به یې د سنت مطابق ورکوم اود فوټو وغیره نه به یې بچ کوم؛ نوهیڅ ګنجائش نه شته، خوبیاهم هغه ته د نیک او پرهیزګار تګ چیرې هم صحیح نه دی، زما دناقصه پوهې وینا ده چې که چیرې دیو کور په یوه برخه کې اور ولګیږي؛ نو یو عقل مند سړی به هم دهغه کور بله برخه کې چیرته چې اور نه دی لګیدلی، کیناستل به چیرې هم خوښ نکړي، هم داسې په داسې دعوتونوکې دالله تعالی عذاب نازلیږي او دایې بل طرف ته خوراک کوي، ستاسو به ډیره مهرباني وي زموږ ددواړو په مینځ کې فیصله وکړي چې څوک قرآن او حدیث ته زیات نزدې او صحیح دي، ځکه چې موږ دواړه به ستاسو رایه په هر شان قبلوو، ورسره دا هم ووایئ چې له چاسره داسې نیکي کول چې په هغه کې خپل دنیاوي یا د اخرت نقصان وي، دا ترکوم حده پورې صحیح ده؟

---

[1] وفي التنوير وشرحه حل الجعل .... ان شرط المال في المسابقة من جانب واحد وحرم لو شرط فيها من الجانبين لأنه يصيرقمارًا (ج: ٦ ص: ٤٠٢، كتاب الحظروالإباحة، باب الإستبراء، فصل في البيع)۔

جواب: په کومو دعوتونو کې چې دغیرشرعي امورو ارتکاب کیږي او انسان ته له وړاندې دهغه علم وي، هغه ته تګ حرام دی، که دمخکې ورته علم نه وي او سمدستي ورته پته ولګیږي ؛نو پورته دې شي او لاړ دې شي یادې صبروکړي،[1] دولیمې دعوت قبلول سنت دي، خوچې کله سنت دخرافاتو او محرماتو سره ملاو شي؛ نو هغه قبلول سنت نه. بلکې حرام دي.[2]

دغیر مسلمو سره خوراک څښاک

سوال: زما مسئله داسې ده چې زه یو ډیر غټ پروجیکټ کې کار کوم، هلته زیات اکثریت باندې مسلمانان کار کوي، خوپه هغه پروجیکټ کې د مزدورانو بل غټ تعداد دمختلف قسمه عیسایانو هم دی،هغوی تقریبا له هر هوټل نه خوراک څښاک کوي او هرقسمه لوښي استعمالوي، مهرباني وکړئ شرعي مسئله وښیئ چې له هغوی سره په خوراک څښاک کولو زموږ ایمان خو کمزوری کیږي نه؟

جواب: اسلام دفضولیاتو قائل نه دی، غیرمسلمو سره دوستي ساتل، دهغوی په څیر شکل او صورت اختیارول او دهغوی په څیر-عادتونه خپلول حرام دي[3]، خوکه دهغوی لاسونه نجس(ګنده) نه وي؛ نودهغوی سره خوراک کول هم جائز دي، دحضورپاک ﷺ په دسترخوان باندې کافرانو هم ډوډۍ خوړلې ده، هو! دطبعیت کرکه بیله خبره ده او دغیرمسلموسره یوځای خوراک څښاک کولو کې دهغوی سره یو قسمه دوستي شروع کیږي اوذهغوی دکفر نه نفرت ختمیږي، ځکه علماء کرام د غیرمسلمو سره یوځای خوراک څښاک کولو نه منع فرمایي، هو! که ضرورت راشي؛ نو جائز دی.[4]

---

[1] ومن دعى إلى الوليمة فوجد ثمة لعبًا أو غناءً فلا بأس بأن يقعد.......... وأما إذا علم قبل الحضور فلا يحضر...إلخ (فتاوى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٤٣، كتاب الكراهية، الباب الثانى عشرفى الهدايا والضيافات)۔

[2] ولو دعى إلى دعوة فالواجب أن يجيبه إلى ذالك. وإنما يجب عليه أن يجيبه إذا لم يكن هناك معصية ولا بدعة ...إلخ (فتاوى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٤٣، كتاب الكراهية، الباب الثانى عشرفى الهدايا والضيافات)۔

[3] قال تعالى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ (الممتحنة:١) عن عبدالله بن مسعود قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: من كثر سواد قوم فهومنهم، ومن رضى عمل قوم كان شريكًا لعمله (المطالب العالية بزوائد المسانيد الثمانية ج: ٢ ص: ٤٢ رقم الحديث: ١٦٠٥، طبع دارالمعرفة. فتح البارى ج: ٣ ص: ٤٧، طبع نشرالكتب الإسلامية)۔

[4] ولا بأس بطعام اليهود والنصارى كله من الذبائح وغيرها ويستوى الجواب بين أن يكون اليهود والنصارى من أهل الحرب أو من غيرأهل الحرب .... ولا بأس بطعام المجوس كله إلا الذبيحة فإن ذبيحتهم حرام، ولم يذكر محمد رحمه الله تعالى الأكل مع المجوس ومع غيره من أهل الشرك أنه هل يحل أم لا وحكى عن الحاكم الإمام عبدالرحمن الكاتب أن ابتلى به المسلم مرة أو مرتين فلا بأس به وأما الدوام عليه فيكره كذا فى المحيط .... ولا بأس بضيافة الذمى وأن لم يكن بينهما إلا معرفة كذا فى الملتقط..[بقيه په راروانه صفحه.

دخنزیر چربي استعمالولو والا هوټل کې خوراک کول

سوال: زه چې له کله دبئ ته راغلی یم. یوه خبره مې پریشانه کوي چې کله هم هوټل ته ډوډۍ خوړلو له پاره ځم: نوخوراک په "Two Cow" برانډ غوړیو کې پوخ شوی ملاویږي او موږ اوریدلي دي چې هغه کې د خنزیر وازګه استعمالیږي، په دې باندې یو نوټ ولیکئ او ووایئ چې دا استعمالول حرام دی اوکه نه؟ ځکه چې دلته په ټولو هوټلونوکې همداغوړي استعمالیږي او زموږ مسلمانان ورونه داخوري.

جواب: تحقیق وکړئ.که واقعي په کې دخنزیر وازګه استعمالیږي: نو په داسې هوټلونوکې خوراک کول جائز نه دي.[1]

دهندو له هوټل نه خوراک کول

سوال: دیو هندو په هوټل کې دهندو دلاس پخ شوې ډوډۍ اوسبزي خوړل جائز دي اوکه نه؟ ځکه چې که دلته دغوړو نه پرته ډوډۍ خوري: نویوازې دهندو په هوټل کې ملاویږي.

جواب: که دهندو لوښی صفا وي او یقین درته وي چې هغه څه غلط شی نه استعمالوي: نو دهغه په هوټل،کور یا دوکان کې خوراک کول جائز دي.[2]

دخاوندمال له اجازې پرته په خپلوخپلوانو خوړل

سوال: دخاوند د مال نه دخوراک شیان دهغه له اجازې پرته پخپله یا خپلو بچیوته یا خپلوخپلوانو باندې خوړل جائز دي؟

جواب: داسې شیان چې دهغه په خوراک ځنباک یا ورکولو ځنبلو باندې په عام حروفوکې اعتراض نه کیږي. دهغه اجازه شته، البته که ښځې ته اندازه وي چې خاوند ته به دا خبره خوښه نه وي: نو دمکمل اجازې پرته داسې مه کوئ، خلاصه داده چې دخاوند اجازه ضروري

...بقیه د تیرمخ]. وفي التفاریق لابأس بأن یضیف کافرًا لقرابة او لحاجة کذا في التمرتاشي ولا بأس بالذهاب إلى ضیافة أهل الذمة هکذا ذکره محمد رحمه الله تعالی (عالمگیری ج: ۵ ص: ۳۴۷، کتاب الکراهیة)۔

[1] حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ (المائدة:۳) أیضًا: وفي التفسیر: ولحم الخنزیر وکله نجس وإنما خص اللحم لأنه معظم المقصود (تفسیر نسفی ج: ۱ ص: ۴۲۵) أیضًا: في الدرالمختار: خلا خنزیر فلا یطهر (قوله فلا یطهر) أی لأنه نجس العین بمعنی أن ذاته بجمیع أجزائه نجسة حیًا ومیتًا (الدرالمختار مع ردالمحتار ج: ۱ ص: ۲۰۴ مطلب في أحکام الدباغة)۔

[2] ویکره الأکل والشرب في أواني المشرکین قبل الغسل، ومع هذا لو أکل أو شرب فیها قبل الغسل جاز...... وهذا إذا لم یعلم بنجاسة الأواني فأما إذا علم فإنه لا یجوز ...إلخ (فتاوی هندیة ج: ۵ ص: ۳۴۷، کتاب الکراهیة، الباب الرابع عشر)۔

ده. که هغه عرفا یا صراحتا وي.[۱]

دقرآن خواني په داسې محفلونو کې شریکیدل چې په هغه کې فرائض ماتیږي

سوال: ایا دبیلمازه ښځو په دعوت باندې دهغوی په داسې قرآن خواني کې شمولیت به مناسب وي چیرته چې له مازدیگرنه واخله تر ماسخوتن نه وروسته پورې ښځې دخپل ټول فیشن سره یوځای شوې وي، دخوراک څښاک هم پوره اهتمام وي، نور دا چې د پردې نوم او نشان نه وي؟

جواب: داسې محفلونه چې هلته ددین دفرائضو او احکامو لحاظ نه کیږي، په هغو کې شرکت کول جائز نه دي.[۲]

ایا کم خوراک عیب دی؟

سوال: محترم المقام جناب حضرت مولانامحمدیوسف صاحب مدظلهم، دمسنون سلام نه درخواست دادی چې زه په ګورنمنټ هایي سکول ګګومندي، ضلع وهاړي کې داستاد په حیث کار کوم اود علماء دیوبند خادم یم، تاسوته به معلومه وي چې په تعلیمي ادارو کې دبحث او مباحثې سلسله هروخت جاري وي، په دې سلسله کې ستاسو نه لږ وضاحت غواړم، دماهنامه "بینات" په یوه شماره کې حضرت بنوري(رحمه الله) دخپل پلارمتعلق مضمون لیکلی و، په هغه کې دوه خبرې داعتراض قابلې دي، په هغه باندې کیپټن عثماني والااعتراض کوي او زموږ په سکول کې هم داسې خلک موجود دي او هغوی په موږ باندې اعتراضات کوي، په دې سلسله کې تاسو تسلي بخش جواب وفرمایئ، دهغوی په نزد دحضرت بنوري(رحمه الله) دوه خبرې د اعتراض قابلې دي:

۱ـ زما والد صاحب (دحضرت بنوري(رحمه الله) والدصاحب) په درې نیمې ماسې خوراک باندې ټول عمر تیر کړی.

---

[۱] عن أبي أمامة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في خطبته عام حجة الوداع: لا تنفق امرأة شيئًا من بيت زوجها إلا بإذن زوجها (مشكوة ج: ۱ ص: ۱۷۲)۔

[۲] دعى إلى وليمة وثمة لعب أو غناء ...إلخ (الدرالمختار) وفي الشرح: وفي التترخانية عن الينابيع: لو دعى إلى وليمة فالواجب الإجابة إن لم يكن هناك معصية ولا بدعة والإمتناع أسلم في زماننا إلا إذا علم يقينًا أن لا بدعة ولا معصية...إلخ (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٤٨ كتاب الحظروالأباحة) إيضًا: وفي البزازية: ويكره .... اتخاذ الدعوة لقراءة القرآن وجمع الصلحاء والقراء للختم أو لقراءة سورة الأنعام أو الإخلاص والحاصل أ، اتخاذ الطعام عند قراءة القرآن لأجل الأكل يكره .... وأطال في ذالك في المعراج وقال وهذه الأفعال كلها للسمعة والرياء فيحترز عنها لأنهم لا يريدون بها وجه الله (ردالمحتار ج: ۲ ص: ۲٤۱، باب صلاة الجنازة)۔

۲_ او د هغه نکاح حضرت علي (رضي الله عنه) تړلې وه.
۱_ وضاحت وکړئ چې يو مثال په اسلام کې داسې شته چې په خوب کې د يو صحابي يا تابعي نکاح تړل شوي وي؟
۲_ څوک له مرګ وروسته دوباره ژوندی کيدای شي دنياته راتلئ شي؟ که ممکن وي؛ نو د هغه څه مثال وړاندې کيدای شي؟ ځکه چې د يرخلک د حضرت نانوتوي (رحمه الله) متعلق وايي چې هغه دوباره ديوبند ته راغلی و، ستاسو په کتاب کې ليکل شوي دي.
ايا يو صاحب د بريلوي حضرات له طرفه ليکل شوي کتاب "زلزله" جواب تحرير کړی دی؟ او د کيپټن عثماني کتاب "توحيد خالص" يې ليکلی دی؟ مهرباني وکړئ وضاحت وکړئ. ما د اشارې په ډول اعتراض ليکلی دی، باقي نور خيريت دی.
قاري عبدالباسط، په ګورنمنټ هائي سکول ګګومنډي بورے والا، ضلع وهاړي کې استاد

جواب: مکرم و محترم جناب قاري عبدالباسط صاحب زيد مجدهم

السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته!

جناب تاسو تحرير فرمايلی دی چې د حضرت بنوري (رحمه الله) په دې مضمون باندې، چې هغه د خپل والد ماجد (نورالله مرقده) په وفات باندې ليکلی و، ډاکټر کيپټن عثماني ته دوه اعتراضونه دي:

اول: د حضرت په دې عبارت باندې چې په هغه کې د والد صاحب مرحوم د کم خوراک بيان شوی دی چې په غفوان شباب (ځواني) کې به هغه يو ازې درې ماشې خوراک باندې اکتفاء کوله.
زه په دې باندې بالکل پوه نه شم چې ډاکټر عثماني ته په دې کې قابل اعتراض څه خبره په نظر راغله؟ يا تاسو ته په دې کې څه شک راغی؟ زما محترم! زيات خوراک خوړل خو پرته له شک د مذمت لائق دی، شرعا هم او عقلا هم او کم خوراک خو د عقل او شرع په يو قانون کې هم د اعتراض لائق نه دی، بلکې خوراک چې څومره کم وي هغومره شان لائق مدح دی، په شرط د دې چې په کم خوراک کې د تباهي يا د صحت د خرابي خطره نه وي، ځکه د عقل د خاوندانو په نزد خوراک پخپله مقصد نه دی، بلکې د ژوند او صحت د بقا له پاره ضرورت دی، د شيخ سعدي (رحمه الله) د قول مطابق:

خوردن براے زيستن و عبادت کردن است :: تو معتقد که زيستن براے خوردن است

او که د اشکال منشا دا وي چې په درې نيمې ماشې خوراک سره انسان څنګه ژوندی او سيدای شي؟؛ نو دا اشکال که چيرته د يو د روغژنې خولې سره جوړيږي؛ نو صحيح ده، خود يو مؤمن چې هغه د الله تعالی په قدرت باندې يقين ساتي د هغه له طرفه دا اشکال وړاندې کيدل يقينا د حيرت موجب دی، ټولو ته پته ده چې فرښتې الله تعالی محض د تسبيح او تقديس سره ژوندی ساتي، حضرت عيسی عليه السلام دوه زره کاله له مادي خوراک پرته په اسمان کې ژوندی

دی. مشکوة شریف ص ۴۷۷، کې د حضرت اسماء بنت یزید رضی الله عنها روایت نه حدیث دجال مروي دی. چې په هغه کې د دجال د زمانې د قحط ذکر فرمایل شوی دی. حضرت اسماء رضی الله عنها فرمایي چې ما عرض وکړ یارسول الله صلی الله علیه وسلم! موږ اوړه اغږو ساتوبۍ، اوس د ډوډۍ پخولو نوبت نه راځي چې موږ لوږه محسوس کوو. په دې ورځوکې د اهل ایمان والا څه وکړي؟ ویې فرمایل:

"یجزئهم مایجزی أهل السماء من التسبیح والتقدیس."[۱]

ترجمه: هغوی ته به هغه تسبیح او تقدیس کافي شي کوم چې د اسمان والاوو ته کافي کیږي.

داکبر اولیاء الله په حالاتوکې د تقلیل طعام واقعات په دومره کثرت سره نقل دي چې حد تواتر ته رسیدلي دي، د امام بخاري (رحمه الله) په باره کې علامه کرماني (رحمه الله) لیکي:

"کان فی سعة من الدنیا وقدورث من ابیه مالاً کثیراً، وکان یتصدق به وربما یاتی علیه نهار ولایاکل فیه، وانما یاکل احیاناً لوزتین اوثلاثاً." (مقدمه لامع ص:۹).

ترجمه: امام بخاري (رحمه الله) ته الله تعالی د دنیا فراخي ورکړې وه، ډیر زیات مال هغه ته د خپلې مور له طرفه ملاو شوی و. چې دې نه به هغه صدقه ورکوله، خود هغه خپل خوراک دومره کم و چې ځینې وخت به یې ټوله ورځ کې خوراک ونکړ. بس کله ناکله به یې دوه درې بادامه خوړل.

افسوس دی! چې د نن سبا مادي عقلونه د خپلې سطح داوچت سوچ کولونه معذوره دي، ځکه موږ خلک د داسې حالاتو پوهیدلو نه هم معذوره شوي یو او ډاکټرعثماني خو بادشاه انسان دی، هغه خو امام احمدبن حنبل (رحمه الله) په شان اکابربانديې هم پرته له تکلف د مشرک کیدو فتوا ورکړې ده، د حضرت اقدس بنوري (رحمه الله) یا د هغه د پلار محترم د امام احمدبن حنبل (رحمه الله) په مقابله کې څه حیثیت دی ---؟

تاسو بل اعتراض دا نقل کړی دی چې نکاح حضرت علي (رحمه الله) تړلې وه، مناسبه به دا وي چې لوموړی په دې سلسله کې د حضرت بنوري (رحمه الله) عبارت نقل کړل شي، هغه (رحمه الله) لیکي:

"د هغوی د پلار مرحوم حضرت سید مزمل (رحمه الله) خو وفات شوی و. والده مکرمه یې ژوندۍ وه، د هغې اصرار و چې ازدواجي ژوند اختیار کړي. خو د عزم عبادت او طاعت منافي به پوهیده او انکار به یې کولو. تردې پورې چې په یو خوب کې دا حقیقت واضح شو چې حضرت علي رضی الله عنه د فلانی بي بي سره په فلاني خاندان کې نکاح تړي، د دې واقعې وروسته انکار ختم شو او په ازدواجي ژوند کې یې قدم کیښود او د هغه خوب تعبیر داسې رښتیا شو."

---

[۱] عن أسماء بنت یزید قالت: کان رسول الله صلی الله علیه وسلم فی بیتی فذکر الدجال .... فقلت: یا رسول الله! والله إنا لنعجن عجیناً فما نخبزه حتی نجوع فکیف بالمؤمنین یومئذ؟ قال: یجزی أهل السماء من التسبیح والتقدیس (مشکوة ص: ۴۷۷ باب العلامات بین یدی الساعة)۔

ستاسو په نقل شوي اعتراض کې او دحضرت بنوري(رحمه الله) په تحریرکې دځمکې او اسمان فرق دی، حضرت بنوري(رحمه الله) دواقعې ذکر فرمایلو چې دهغه تعبیر ظاهر شو او تاسو دا نقل کوئ چې " نکاح حضرت علي(رضي الله عنه) تړلې وه " د رویایې صالحه مبشرات کیدل خو پخپله په احادیثو کې راغلي دي او په صحیح بخاری(۱۰۳۸)" باب کشف المراۃ في المنام" کې دحضرت عائشې رضي الله عنها نه روایت دی چې حضورپاک ﷺ فرمایلي چې " ته ماته په خوب کې دوه ځله ښکاره شوې. یو شخص (فرښتې) ته د ریښمو په ټکړې کې اوچته کړې وې او هغه ماته ویل چې دا ستا ښځه ده، ماچې کلاو کړه او ومې کتل: نو هم ته وې. ماوویل چې که چیرې دا دالله تعالی له طرف په مقدر کې وي؛ نو همیشه به وي"[۱]

دانبیاء کرامو علیهم السلام خوب خوبه د وحی قطعي حیثیت ساته او د ایمان لرونکو دخوب حیثیت محض دمبشراتو دی، بهرحال دیوکس په خوب کې دا لیدل چې دفلانۍ ښځې سره دهغه نکاح کیږي. دمبشراتو دقبیل نه ده، بیامعلومه نه ده چې په دې کیسه کې تاسو ته یا نورو حضراتو ته ولې شک راغلی دی.

۲. له مرګ وروسته دنیا ته دراتګ دوه وجې کیدای شي او دواړه ممکنې دي. یو صورت دادی چې مړ دوباره ژوندی شي او هغه دعام معمول مطابق ژوندی شي. په قرآن کریم کې ددې مثالونه موجوددي. دحضرت عیسی علیه السلام په معجزاتوکې په ډیرو ځایونو کې ذکر شوي دي چې هغه به دالله تعالی په مدد سره مړي ژوندی کول[۲]، سورة بقره ایت :۲۵۹ کې دهغه سړي واقعه ذکر شوې ده کوم چې الله تعالی سل (۱۰۰)کاله مړ کړی و او بیایې ژوندی کړ: "فَاَمَاتَهُ اللهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ".[۳] هم د سورة بقره په ایت :۲۴۳کې دهغو زرګونو سړیو واقعه ذکر شوې ده کوم چې دمرګ له ویرې د کورونو نه بهر وتلي و او هغوی ته دمرګ ورکولو وروسته هغوی بیا الله تعالی ژوندي کړي وو[۴] سورة بقره په ایت: ۵۵ او ۵۶ کې موسی علیه السلام دهغه رُفقاء له مرګ وروسته د هغوی دژوندي کولو ذکر دی، کومو چې دموسی علیه السلام نه غلطه

---

[۱] باب کشف المرأة فی المنام .... عن عائشة قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أُريتكِ فی المنام مرتين، إذا رجل يحملك فی سرقة حرير فيقول هذه امرأتك، فاكشفها فإذا هی أنتِ فأقول: إن يكن هذا من عندالله يمضه (صحيح البخاری ج:۲ ص: ۱۰۳۸ طبع قديمی)۔

[۲] وَرَسُولاً إِلَى بَنِي إِسْرائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْراً بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ الآية (آل عمران:۴۹)۔

[۳] أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْماً أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ الآية (البقرة:۲۵۹)۔

[۴] أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ الآية (البقرة:۲۴۳)۔

مطالبه کړې وه:

((وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (٥٥) ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (٥٦))) (البقرة: ۵۵- ۵۶)

او د سورة اعراف په ايات: ۱۵۵کې هم ددې نور تفصيل ذکر کړی شوی دی[۱].

الغرض! داسې قسمه نور ډير واقعات په قرآن کريم کې ذکردي.

او ديو مړ شوي سړي دنياکې دوباره په نظر راتلو دويم صورت دا کيدای شي چې د معروف ژوند سره خو دهغه جسم په دنيا کې ژوندی نه کړل شي خوپه خوب يا بيداري کې دهغه شبيه که يو سړي ته په نظر راشي، دې ته دوباره ژوند ويل صحيح نه دي، بلکې دا ديوقسم روحاني کشف دی،کله خو داسې کيدای شي چې الله تعالى دخپل يو بنده اعانت له پاره يوه غيبي لطيفه د مړ شوي بزرګ په شکل کې راوليږي(ځکه چې هغه شکل دهغه له پاره مانوس کيږي)، څنګه چې حضرت جبرئيل عليه السلام د مريم رضي الله عنها په مخکې په انساني شکل کې متمثل شوی و[۲]، په دې صورت کې وفات شوي بزرګ ته ددې واقعې خبر نه کيږي، لکه څنګه چې د معراج په شپه کې دانبياء کرام عليهم السلام روحونه دحضورپاک صلى الله عليه وسلم په مخکې متمثل شوي وو، البته حضرت عيسى عليه السلام دخپل عنصرى جسد سره موجود و[۳] چې دا ټول هرڅه باذن الهي وي، په هغه کې دهغه وفات شوي بزرګ هيڅ اختيار نه وي، ځکه داسې واقعات دکشف او کرامات له قبيلې ګڼل کيږي اوددې واقعاتو نه انکار هغه سړی کولی شي کوم چې د انبياء کرامو عليهم السلام په معجزاتو او د اولياوو کرامات نه مني، خوداهل سنت والجماعت عقيده داده چې: **کرامات الاولياء حق**.(د اولياء الله کرامات حق دي).

څنګه چې په فقه اکبر او نورو ډيرو کتابونوکې ذکردي[۴]،د حضرت نانوتوي(رحمه الله) واقعه دکومې طرف ته چې تاسو اشاره فرمايلې ده، هغه هم دهمدې قبيلې نه ده، چې په هغه کې

---

[۱] وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلاً لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ الآية (لأعراف:١٥٥)۔

[۲] فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَراً سَوِيّاً الآية (مريم:١٧)۔

[۳] وكذالك رؤية النبى صلى الله عليه وسلم الأنبياء فى ليلة الإسراء فى السماوات، الصحيح أنه رأى فيها الأرواح فى مثل الأجسام مع ورودأنهم أحياءفى قبورهم يصلون(شرح الصدورص: ٢٤٠،باب مقرالأرواح،طبع دارالكتب العلمية)

[۴] والآيات أى خوارق العادات المسمّاة بالمعجزات للأنبياء والكرامات للأولياء حق أى ثابت بالكتاب والسنّة ولاعبرة بمخالفة المعتزلة وأهل البدعة فى إنكار الكرامة (شرح فقه أكبر ص:٩٥، طبع مجتبائى دهلى، أيضًا: شرح العقيدة الطحاوية ص: ٥٥٨، الإيمان بكرامات الألياء طبع مكتبة سلفية لاهور)۔

شرعا او عقلا هیڅ شک نه شته.

دبریلوي کتاب "زلزله" محققانه جواب مولانا محمد عارف سنبهلي ("بریلوی فتنے کا نیا روپ" په نوم سره لیکلی دی، په پاکستان کې داکتاب "ادارۂ اسلامیات، ۱۹۰انارکلي، لاهور" نه شائع شوی دی او دډاکټر عثماني دکتاب "توحید خالص" جواب مولانا ابوجابرعبدالله دامانوي "الدین الخالص" په نوم سره لیکلی دی، داکتاب "حزب المسلمین، فاروق اعظم روډ، کیماړي کراچۍ" نه شائع شوی دی، امید دې چې ستاسو مزاج ګرامي به عافیت سره وي.......والسلام!

د اب زمزم څښلو سنت طریقه

سوال: د اب زمزم څښلو مسنونه طریقه ولیکئ.

جواب: د اب زمزم څښلو نه مخکې دعا کول،[1] قبلې طرف ته مخ کول اوپه ولاړه اب زمزم څښل مستحب دي.[2]

د پیپسي، مرنډا، ټیم، سیون اپ او داسې نورو شرعي حیثیت؟

سوال: نن سبا زموږ بازارونوکې پیپسي، مرنډا، ټیم اوسیون اپ دا څلورواړه شربتونه اوله دې پرته نور شربتونه ډیرزیات مشهوردي. په خاص ډول پورته بیان شوي څلورشربتونه، ویل داغواړم چې یوځل دپیپسي فیکټري ته مې دتلو اتفاق وشو، هلته ماته پته ولګیده چې دچینوشربت خوپاکستانی فیکټري کې تیاریږي، خو ددې مشرباتوچې کومه اصلي ماده ده هغه دامریکې نه راځي. یاد ساتل پکاردي چې داشربتونه په ټوله دنیاکې یعنې ټولومسلم او غیرمسلم ملکونو کې جوړیږي، دفیکټري والاوو دقول مطابق ټولې دنیاته اصلي ماده دامریکې نه راځي، ددې ویرې چې دې کې څه ملاوټ نه وي، خوداډیره غټه مسئله ده، موږددې شربتونونه پرهیزشروع کړی دی، ځکه چې اوس په هرځای کې داشربت میلمنوباندې څښل کیږي، چې نه یې څښنو؛ نوخلک به څه وایي اواکثرشیان دغیرملکونو وي، دغه شیان اوشربتونه استعمالولی شواوکه نه؟

جواب: زه خوداشربتونه څښم، که چاسره ددې تحقیق وي چې دا شربتونه پاک نه دي؛ نونه دې څښي.

---

[1] وكان ابن عباس رضى الله عنهما إذا شرب ماء زمزم قال: اللهم إنى أسئلك علمًا نافعًا ورزقًا واسعًا وشفاءً من كل داء (إرشادالسارى ص: ۳۳۸، طبع دارالفكر، بيروت)۔

[2] عن ابن عباس قال: سقيت النبى صلى الله عليه وسلم من زمزم فشرب قائمًا (ابن ماجة ص: ۲٤٤، باب الشرب قائمًا) أيضًا: شرب من ماء زمزم أى قائمًا مستقبل القبلة (ردالمحتار ج: ۲ ص: ٥۲٤، مطلب فى طواف الصدر)۔

ايا د حنفي فقهې مطابق د ثلوروشيا نو شراب جائزدي

سوال: زمونږ د حنفي فقې مطابق د ثلوروشيانو شراب حلال دي. د هدايه شريف کتاب الاشربه کې د حضرت الامام الاعظم ابوحنيفه رحمه الله د غنمو. جوارو او د شهدو د شراب حلال ليکلي دي او د دې ثبنونکې که چيرې نشه شي؛ نو د هغه حد نه شته.
موږ يوه کمپنی جوړه کړې ده. د هغې نوم موږ ,,حنفي وائن ستور`` ايښی دی. تاسو نه دا معلومول غواړو که چيرې هغه بيئر. وسکي. براندي او شمپئين خرڅوو؛ نو دا به جائزوي او که نه؟

جواب: فقه حنفي کې فتوا په دې ده چې هر نشه راوستونکي شراب حرام دي، نجس او د حد قابل دي. (شامی ج ۶ ص ٤۵۵ طبع جديد)

❖ لوبې ❖

دلوبو شرعي حکم

سوال: تيرو ورځوکې د هندوستان ټيم پاکستان ته په دوره راغلي و. چې په هغه کې سيد مجتبی کرماني د هندوستان ويکټ کيپر و او هغه مسلمان دی او هغه د مسلمانانو خلاف لوبه کوله. ايا دا جائز دي؟ او که جائز دي؛ نو په کوم لحاظ؟

جواب: داسې لوبه. تماشه او نور فضوليات چې په هغه کې لمونځ هم قضا کيږي. پخپله حرام دي، که هغه د مسلمان خلاف يا د کافر خلاف ولې نه وي ----؟[1]

د تاش د شرط د ميوې وغيره شرعي حکم

سوال: په تاش باندې پيسې کيږدي خلک پرې جواري کوي، چې دا حرام دي، په اسلام کې په هره معامله کې شرط حرام دی، مسئله دا ده چې په تاش باندې د پيسو په ځای که د ميوې وغيره شرط ولګوي؛ نو ايا هغه ميوه هم حرامه ده؟ او د حرام خوړولو والا متعلق الله تعالی او د الله تعالی رسول ﷺ چې کوم ارشادات مبارک فرمايلي هغه هم وليکئ؛ نو ستاسو به ډيره مهرباني وي،

---

[1] وكره كل لهو لقوله عليه السلام كل لهو المسلم حرام إلا ثلاثة: ملاعبة أهله، وتأديبه لفرسه، مناضلته بقوسه...إلخ وفى الشامية: كره كل لهو أى كل لعب وعبث (ردالمحتار على الدرالمختار، كتاب الحظر والإباحة ج: ٦ ص: ٣٩٥) وأما ما لم يرد فيه (أى فى اللهو) النص عن الشارع، وفيه فائدة ومصلحة للناس، فهو بالنظر الفقهى على نوعين: الأوّل: ما شهدت التجربة بأن ضرره أعظم من نفعه، ومفاسده أغلب على منافعه، وأنه من اشتغل بها ألهاه عن ذكرالله وحده، وعن الصلوات والمساجد، إلتحق بذالك بالمنهى عنه، لأشتراك العلّة، فكان حرامًا أو مكروهًا (تكملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ٤٣٤، ٤٣٥ طبع مكتبه دارالعلوم كراچى)۔

ځکه چې زه په کوم ځای کې اوسیږم هلته داعمل ډیرزیات کیږي، ایاپه داسې میوې سره روژه ماتی جائزدی؟

جواب: څنګه چې په تاش باندې دروپیو پیسوشرط حرام او جواري ده، داسې د میوې یادبل څه شي شرط هم حرام اوجواري ده[1] اوپه داسې میوې وغیره سره روژه ماتول هم داسې دي چې یوسړی ټوله ورځ روژه ونیسي اومابنام دسپي یادخنزیرپه غوښې سره روژه ماته کړي، ځکه چې څنګه دسپي او خنزیرغوښه حرامه ده، همداسې سود او جواري هم پلیته او حرامه ده.[2]

کیرم بورډ او تاش کول

سوال: کیرم بورډ، لډو اوتاش له شرط پرته کول څنګه دي؟ ځینې خلک وایي چې "موږدوخت پاس کولوله پاره داکوو" اوکوم سړی چې مقابله بایلي؛ نوهغوی په نوروباندې چای یابوتل څښي، دا د اسلام په رڼاکې جائز دي یاناجائز؟

جواب: تاش او داسې قسمه نورې لوبې که څه هم هغه دشرط تړلو نه پرته وي، دامام ابوحنیفه(رحمه الله) په نزد ناجائز او مکروه دي اودبایلونکي نه چای یابوتل څښل حرام دي.[3]

دګونډو نه اوچته برخه بربنډولو سره لوبه کول

سوال: زمونږ بچیوته د لوبوپه دوران وردی اغوستل لازمي وي،اوس ځینې ځوانان هم دي، دهغوی له پاره دوردۍ اچولو څه حکم دی چې دهغوی عورت هم ښکاره کیږی؟

جواب: دنوم نه ګونډو پورې حصه په عورت کې داخله ده،اودعورت ښکاره کول حرام دي[4]، اول خولوبه څه فرض،واجب،سُنت یامستحب نه ده چې دهغې له پارهې حراموارتکاب وکړل شي اوکه ضرور لوبه کیږي؛نووردي دې داسې تجویزکړل شي چې په هغې کې عورت پټ وي،بهرحال دعورت ښکاره کول حرام او ناجائز دي.[5]

---

[1] وحرم لوشرط) فيها(من الجانبين) لأنه يصيرقمارًا (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٤٠٣، فصل في البيع، كتاب الحظروالإباحة، طبع أيچ ايم سعيد)۔

[2] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُون (المائدة: ٩٠)۔

[3] وكره تحريمًا اللعب بالنرد وكذا الشطرنج .... وهذا إذ لم يقامر ولم يداوم ولم يخل بواجب وإلا فحرام بالإجماع (درمختار مع التنوير ج: ٦ ص: ٣٩٤، كتاب الحظروالإباحة، فصل في البيع)۔

[4] وينظر الرجل من الرجل ...... سوى ما بين سرّته إلى ما تحت ركبته فالركبة عورة ..... لرواية الدارقطني ماتحت السرّة إلى الركبة عورة (ردالمحتارعلى الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٦٤، ٣٦٦، كتاب الحظروالإباحة، فصل في النظر)۔

[5] كل ما أدى إلى ما لا يجوز لا يجوز (درمختار ج: ٦ ص: ٣٦٠ كتاب الحظروالإباحة)۔

کرکټ کول شرعاً څنګه دي؟

سوال: زمونږ په ځوانانوکې کرکټ ديوې وبا صورت اختيارکړی دی،خاص ډول په کراچۍ کې، چې هلته هريوخپل وخت په کرکټ ضائع کوی،نن سبا خو کرکټ د ټينس بال نه هم ښه کيږی،په هره کوڅه کې هلکان کرکټ کولوباندې په نظر راځي،دهغې نه وروسته ميچ کيږی اوټورنامنټس هم کيږي، داټورنامنټس څه داسې کيږی چې هرڅنګه يوټيم چې هغه ټورنامنټ کوي،دمختلف ټيمونونه کوم چې ټورنامنټ کې برخه اخلي داتري فيس په ډول څه پيسې چېل شوې وي اخلي،اوبياداسې دکافي ټيمونونه چې کوم رقم جمع کيږي،دهغو ټرافي دهغه ټورنامنټ کامياب ټيم ته ورکول کيږي،داسې دټولوپيسوټرافي په خاصو لوبغاړو تقسيميږي،اوباقي هلکان ياټيم کوم چې په دې کې پيسه لګوي هغوی ته هيڅ نه ملاويږي، دلوبې داسې طريقې ته څه ويل کيږي؟آيا داجواري ده؟ ناجائزده ياجائز؟

جواب: دلوبو دجواز درې شرطونه دي،يوداچې دلوبې مقصوديوازې ورزش ياتفريح وي، پخپله دې دامستقل مقصدنه جوړيږي،دويم داچې لوبه پخپله هم جائزوي ،په هغې لوبه کې څه ناجائز کارونه مونډل شي، دريم داچې په هغې سره په شرعي فرائضوکې کوتاهي ياغفلت نه پيداکيږي،دامعيارکه مخې ته کيښودل شي؛ نو ډيرې لوبې ناجائزې اوغلطې په نظر راځي،زمونږ د لوبوشوقين ځوانانوله پاره لوبه يوداسې خوښه مشغله جوړه شوې ده چې دهغې په مقابله کې نه هغوی ته ددينې فرائضوخيال شته،نه د تعليم طرف ته توجه شته،نه دکورپه کارونووغيره کې اونه دضروري کارونواحساس شته اود تعجب خبره خو لا داده چې کوڅې او سړکونه يې دلوبوميدانونه جوړکړي دي،ددې هم ورته احساس نه وي چې په دې باندې به تلونکوته تکليف وي اودلوبوسره يې داسې مينه پيداشوې ده ګويازمونږ ځوانان يوازې دلوبوله پاره پيدا شوي دي،ددې نه پرته دژوندڅه مقصدنشته،داسې لوبوته څوک جائز ويلی شي --؟

ښځو ته دهاکي کولو دجواز د فتوا حيثيت

سوال: دمخکې هفتې په "اخبارجهان" کې د"کتاب وسنت کی روشنی مين"کې يوه فتوی له نظر نه تيره شوه،چې دهغې مقصداو چې په موجوده دور کې زنانه هاکي ټيمونه دنويو غوښتنو مطابق دي، زه ستاسونه دهمدې فتوا په باره کې پوښتنه کول غواړم،آيا تاسو هم دحافظ صاحب رايې سره اتفاق کوئ؟ که تاسوهم دښځودهاکي ټيمونه جائز ګڼئ نوستاسوبه ډيره مهرباني چې دحديث او دَعلماء کراموحوالې هم راکړئ،که تاسودا ناجائز ګڼئ اويقينا ګڼئ به يې هم نوتراوسه پورې تاسو ددې په باره کې يو نوټس ولې وانه خيست؟ آيا دا اسلام پورې خندا نه ده؟

جواب: په "اسلامي صفحه" کې په دې باندې مونږ دخپلې رايې اظهار کړی دی،څکه ستاسو دا

ارشاد خوصحیح نه دی چې "تراوسه پورې ددې نوټس ولې نه دی اخیستل شوی؟" زموږ رایه دا ده چې په موجوده دروکې څنګه چې لوبوته رواج ورکړل شوی دی داسې ښکاری چې پوره قوم دلوبو له پاره پیداشوی دی، او هم دا لوبې یې دژوندد تولونه اهمه کارنامه فرض کړې ده،دلوبوداسې مشغله خودسړیو له پاره هم جائزنه ده[1]،نودښځو له پاره به څنګه جائزوي، بیاهاکي مردانه لوبه ده،دَ ښځونه ده،ځکه ښځې دې میدان ته راوستل د صنف نازک ذلت اوسپکوالی هم دی ، اوس که سړي په سړیتوب پرېښودو باندې او ښځې په سړیتوب ښودو باندې راغلي دي؛ نوددې څه علاج ----؟

کوترې ساتل شرعاً څنګه دي؟

سوال: ما کوترې ساتلي دي،نن یوصاحب راته وویل چې کوترې ساتل نه دي پکار،ځکه چې دا شار(ویران ځای) غواړي.

جواب: دهغه صاحب بیان کړې وجه خوصحیح نه ده،البته که داسې وویل شي چې دکوترو ساتلومشغله ناجائز ده،نوصحیح ده.[2]

د کراټې لوبه شرعاً څنګه ده؟

سوال: نن سبا دکراټې لوبه دخلکوډیره خوښیږي،اوپه دې وخت په کراچۍ کې په زرګونو ځوانان دالوبه زده کوي، ددې لوبې یوروایت دی چې ددې زده کوونکي په ځمکه باندې پرلت ولګوي او لاسونه په ځمکه باندې کیږدي اوخپل سردهغو خلکودتصویرپه مخکې کښېنته کوي،کوم چې ددې فن مشران دي، سوال دا دی چې آیا داسې دهرانسان دتصویرپه مخکې سرکښېنته کول شرک اوناجائز خونه دي؟

جواب: ناجائز دی،دادغیرالله دتعظیم له پاره یې دسجدې پشان شکل جوړکړی دی،چې

---

[1] وكره كل لهو لقوله عليه السلام كل لهو المسلم حرام إلا ثلاثة: ملاعبة أهله، وتأديبه لفرسه، مناضلته بقوسه...إلخ وفى الشامية: كره كل لهو أى كل لعب وعبث (ردالمحتار على الدرالمختار، كتاب الحظر والإباحة ج: ٦ ص: ٣٩٥) وأما ما لم يرد فيه (أى فى اللهو) النص عن الشارع، وفيه فائدة ومصلحة للناس، فهو بالنظرالفقهى على نوعين: الأوّل: ما شهدت التجربة بأن ضرره أعظم من نفعه، ومفاسده أغلب على منافعه، وأنه من اشتغل بها ألهاه عن ذكرالله وحده، وعن الصلوات والمساجد، إلتحق بذالك بالمنهى عنه، لأشتراك العلّة، فكان حرامًا أو مكروهًا (تكملة فتح الملهم ج: ٤ ص: ٤٣٤، ٤٣٥ طبع مكتبه دارالعلوم كراچى)

[2] عن أبى هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى رجلا يتبع حمامة فقال: شيطان يتبع شيطانه (أبى داؤد ج: ٢ ص: ٣١٩، باب فى اللعب بالحمام) أيضًا: (يكره امساك الحمامات) ولو فى برجها (درمختار ج: ٦ ص: ٤٠١، فصل فى البيع، كتاب الحظروالإباحة)۔

داصحيح نه دى،[1] پاتې شو دکراتې زده کړه،داکه چېرته ديوښه مقصدله پاره وي نوجائز ده[2]،په دې شرط چې ددې لوبې په دوران شرعي فرائضوته نقصان ونه رسيږي،ګيني جائز نه ده.[3]

دَ تاش او شطرنج لوبه د حديث په رڼا کې

سوال: زموږ په ځاى کې خلک فارغو وختونوکې دتاش او شطرنج لوبه کوي اوخاص طورباندې دجمعې مبارکې په ورځ ،ځکه چې درخصتي ورځ وي،لوبه کوي،که موږهغوى منع کړوچې په اسلام کې تاش او شطرنج کول منع ياحرام دي،نوهغوى وايي چې جائز دي، حرام نه دي،که حرام دى نوموږ ته يې دحديثو په يو معتبر کتاب کې وښايه!

جواب: په حديث کې دي: "**عن ابي موسى الاشعرى رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من لعب بالنرد فقد عصى الله ورسوله.**"(ابوداؤد ج:۲ص:۳۱۹).

ترجمه: دَحضرت ابوموسى اشعرى رضي الله عنه نه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې:چا نرد شير"(زمري لوبه) وکړه،هغه دالله تعالى او دهغه درسول صلى الله عليه وسلم نافرماني وکړه."

په يوبل حديث کې دي:

"**عن سليمان بن بريدة عن ابيه عن النبى صلى الله عليه وسلم قال:ومن لعب بالنرد شير فكانما غمس يده فى لحم خنزير ودمه.**"(ابوداؤدج:۲ص:۳۱۹).

ترجمه:حضرت سليمان بن بريده دخپل پلارنه نقل کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشادوفرمايلو: چاچې نردشير(لوبه)وکړه،هغه خپل لاسونه دخنزيرپه غوښې او وينه کې ولړل."

امام ابوحنيفه(رحمه الله)،امام مالک(رحمه الله) اوامام احمد(رحمه الله) په دې باندې متفق دي چې دَتاش او شطرنج هم داحکم دى،نردشير لوبه کول په کبيره ګناهونوکې شميرل کيږي[4]،ددې نه دتاش اوشطرنج اندازه ولګوئ----! الله تعالى دې مسلمانانوته هدايت وکړي!

---

[1] الإنحناء للسلطان أولغيره مكروه لأنه يشبه فعل المجوس كذا فى جواهرالأخلاطى ويكره الإنحناء عندالتحية وبه وردالنهى (فتاوى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٦٩، كتاب الكراهية)_

[2] الأموربمقاصدها: يعنى أن الحكم الذى يترتب على أمريكون على مقتضى ماهوالمقصود من ذالك الأمر، و يقرب من هذه القاعدة، قاعدة إنماالأعمال بالنيات(شرح المجلة لسليم رستم باز ص: ١٧ المادّة: ٢،طبع كوئته)

[3] كل ما أدى إلى ما لا يجوز لا يجوز (درمختار ج: ٦ ص: ٣٦٠ كتاب الحظروالإباحة، طبع سعيد)_

[4] تفصيل دپاره وګورئ: الزواجرعن إقتراف الكبائر ج: ٢ ص: ٢٠٠تا ٢٠٢، لإبن حجرمكى الهيثمى)_

تاش كول شرعاً څنګه دي؟

سوال: مااوريدلی دی چې تاش كول داسې دي لكه مورخورسره زنا كول،ستاسوبه ډيره مهرباني وي، ددې مسئلې وضاحت وكړئ څكه چې كوم مسلمانان په دې لوبه كې اخته دي،چې هغوى دالوبه پريږدي.

جواب: داحديث خومې كله له نظره نه دی تيرشوی ،البته ځينې نور سخت حديثونه په دې سلسله كې روايت دي،په يوحديث كې دی:

"**ملعون من لعب بالشطرنج،والناظر اليهاكاكل لحم الخنزير.**" (كنزالعمال حديث:۴۰۶۳۶).

ترجمه:"شطرنج كونكی ملعون دی،اوڅوک چې ورته ګوري دهغه مثال داسې دی لكه دخنزيردغوښې خوړونكی."

په يوحديث كې دی: "**ان الله تعالى ينظر فى كل يوم ثلاثمائة وستين نظرة،لاينظرفيها الى صاحب الشاه يعنى الشطرنج.**" (الديلمی عن واثله،كنزالعمال حديث:۴۰۶۵۶).

ترجمه:"الله تعالى روزانه په خپلوبندګانوته درې سوه اوشپته (۳۶۰) ځله درحمت په نظر ګوري،خودتاش او شطرنج كولو والاپه دې كې هيڅ برخه نشته."

په يوبل حديث كې دي: "**اذا مررتم بهولاء الذين يلعبون بهذه الازلام والشطرنج والنرد وما كان من هذه فلاتسلمواعليهم وان سلمواعليكم فلاتردواعليهم.**"(الديلمی عن ابی هريرة رضی الله عنه، كنزالعمال حديث:۴۰۶۴۴).

ترجمه:"كله چې تاسوپه دې شطرنج او نردكوونكو تيريږئ نوهغوى ته سلام مه كوئ،اوكه هغوى تاسوته سلام اوكړی نو جواب يې مه وركوئ."

كفاية المفتي كې دي چې: "تاش،چوسر،شطرنج،دفضولياتوپه طورباندې كول مكروه تحريمي دي اوعام طورباندې دكوونكو غرض همدا وی،خوپه دې لوبوكې دمشغولتيا ډيرى وخت دَفرائضواوواجباتو دَ تفويت (قضاكولو) وجه جوړيږی،په دې صورت كې ددې كراهت دحرمت حدپورې رسيږی."

ټيلي پيتهی، هپناټزم او يوګا زده كول

سوال: نن سبا مختلف سائنسی علمونه،مثلاً:ټيلی پيتهی، هپناټزم (نظربندي) وغيره ښودل كيږي، ددې اكثركارونه په جادوسره د كيدونكو كارونو مشابه وي،حالانكې دا جادو نه دي آيا ددې علمونو زده كول دمسلمان له پاره جائزدي؟

جواب: په دې علمونو کې مشغولیدل جائزنه دي.[1]

ایا اسلام نجونو ته دلوبو اجازه ورکړې ؟

سوال: آیا اسلام نجونو ته دلوبو کولو اجازه ورکوي؟

جواب: کومه لوبه چې دنجونو له پاره مناسب وي اوپه هغې کې د بې پردګۍ احتمال نه وي، دهغې اجازه شته، ګيني نه، ځکه تاسو ته وضاحت کول پکاردي چې تاسو دکومې لوبې په باره کې معلومول غواړئ؟ نن سبا ډیرې لوبې د خدای نه غیرتهذیبونواوبې غیرته قومونو داسې هم رواج پیداکړي دي چې هغه نه یوازې داسلامي حدودو نه لرې دي، بلکې دانساني وقار او نسواني حیاء هم خلاف دي.

په انعامي پروګرامونواومقابلوکې شریکیدل

سوال: دموجوده دور په انعامي پروګرامونو اومقابلوکې که څوک سړی مقرر فیس ادا کولو نه بغیرشریک شي اوپه قرعه اندازۍ کې دهغهٔ انعام راووځي؛ نوپه هغه صورت کې هغه انعامي رقم اخیستلی شي اوکه نه؟

جواب: په انعامي پروګرامونو اومقابلوکې که دحل کولو والابه فیس ادا کوي، نوبیا خو جواري ده، چې هغه حرام ده[2]، اوکه فیس نه اداکوي دا مجالس فضول او لایعنی (عبث) دي نوپه هغې کې شرکت کول مکروه دي، اوکه هغه په دیني معلوماتوباندې مشتمل وي نوپه هغې کې شرکت کول بنه خبره ده.

دلوبو له پاره باید څه ډول لباس وي؟

سوال: ډیرې لوبې داسې وي چې په هغې کې سړی شرټ نیکراچوي او لوبه کوي، ددې نه پرته چې کله کُشتي کوي نویوازې نیکر(کچې) اچوي اوباقی ټول جسم بربنډوي، داسې نن سباټول خلق تنګ پتلونونه اوشرټونه اچوي چې ګریوانونه یې اکثرخلاص وي، آیا دا ډول جامې اغوستل دسړیو له پاره په اسلام کې جائزدي؟

---

[1] واعلم أن تعلم العلم يكون فرض عين وهو بقدر ما يحتاج لدينه....... وحرامًا وهو علم الفلسفة والشعبدة والتنجيم والرمل وعلوم الطبائعيين، والسحر، والكهانة ...إلخ (درمختار ج: ١ ص: ٤٢ تا ٤٥، مقدمة)

[2] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (المائدة: ٩٠) أيضًا: وسمى القمارقمارًا لان كل واحد من المقامرين ممن يجوز أنَ يذهب ماله إلى صاحبه، ويجوزأن يستفيد مال صاحبه وهوحرام بالنص (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٠٣، فصل في البيع، كتاب الحظر والإباحة)_

جواب: دنوم (ناف) نه ګونډو (زنګنونو) پورې دبدن برخه عورت ده، دادخلکو په مخکې ښکاره کول جائزنه دي[1]، او داسې تنګ لباس اغوستل هم جائزنه دي چې ور سره دننه اندامونه ښکاري.[2]

دویډیو ګیم شرعي حکم

سوال: ویډیو ګیمزچې د مغربي ملکونونه وروسته اوس زموږ په ملک کې هم یورواج جوړشوی دی، ددې شوقیان دلته یوه یا دوه روپۍ ورکړي خپل شوق پرې پوره کوي، خوبه دې کې هیڅ قسمه څه شرط، نه دڅه قسم انعام لالچ ورکول کیږي، بلکې دا لوبه دنورو امورو نه پرته په نشانه بازۍ وغیره باندې مشتملې وي، ددې شرعی حیثیت څه دی؟

جواب: ویډیو ګیم او دکتونکو په مشاهدې سره چې څومره پته ولګیده او حقیقت معلوم شو، دا لوبه دیوڅووجاهاتو په وجه شرعاً جائزنه ده.

اول: په دې لوبه کې دیني او جسماني هیڅ فائده نه حاصلیږي ، اوکومه لوبه چې ددې دواړو فائده نه خالي وي، هغه جائزنه ده.

دویم: په دې کې وخت او رپیسه ضائع کیږي، او دالله تعالی دذکرنه غافلونکې ده.

دریم: دټولونه سخت نقصان داچې ددې لوبې له عادت کیدووروسته یې بیاپریښودل سخت شي.

څلورم: ځیني ګیمونه (لوبې) په تصویرونو باندې مشتملې وي چې هغه شرعاً جائز نه دي.[3]

---

[1] وينظرالرجل من الرجل .... سوى مابين سرته إلى ما تحت ركبته فالركبة عورة .... لرواية الدارقطني ما تحت السرة إلى الركبة عورة (ردالمحتار على الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٦٤، ٣٦٦) أيضًا: والرابع سترعورته ووجوبه عام ولو فى الخلوة على الصحيح إلا لغرض صحيح .... وهى للرجل ما تحت سرته إلى ماتحت ركبته وفى الشرح: قوله ولو فى الخلوة أى إذا كان خارج الصلاة يجب الستر بحضرة الناس إجماعًا وفى الخلوة على الصحيح (ردالمحتار ج: ١ ص: ٤٠٤، مطلب فى سترالعورة، طبع سعيد)۔

[2] مالك عن علقمة ابن ابى علقمة عن أمّه انهاقالت: دخلت حفصة بنت عبدالرحمن على عائشة زوج النبى صلى الله عليه وسلم وعلى حفصة خمار رقيق، فشقه عائشة وكستهاخمارًا كثيفا عن أبى هريرة أنه قال: نساء كاسيات عاريات مائلات مميلات لايدخلن الجنّة، ولا يجدن ريحها، وريحها يوجد من مسيرة خمسمأة سنة (مؤطا إمام مالك ص: ٧٠٨، ٧٠٩، مايكره للنساء لباسه من الثياب) عن عائشة ان أسماء بنت أبى بكر دخلت على رسول الله صلى الله عليه وسلم وعليها ثياب رقاق فأرض عنها وقال: يا أسماء! ان المرأة إذا بلغت المحيض لن يصلح أن يرى منها إلا هذا وهذا، وأشار إلى وجهه وكفيه رواه أبوداؤد (مشكوة المصابيح ص: ٣٧٧، الفصل الثالث، كتاب اللباس)۔

[3] وهذه الأحاديث صريحة فى تحريم تصويرالحيوان وأنه غليظ التحريم...إلخ (شرح النووى على مسلم ج: ٢ ص: ٢٠١، باب تحريم صورة الحيوان ...إلخ)۔

پنځم: په دې لوبې سره اګرچې ماشومانو ته مزه اودزړه سکون ملاويږي، خودَناجائزشيانونه مزه حاصلول هم حرام دي، بلکې ځينو علماووکفرپورې ليکلي دي.[1]

دې نه علاوه په دې سره د ماشومانوذهن خرابيږي اوپه دې سره مقصدي تعليم کې خلل پيدا کيږي، بيابچيوته په سبق اونور دفائدو کارونوکې دلچسپي نه پاتې کيږي او داسې نور..... ددې ذکرشويو وجوهاتوپه وجه دا لوبه، دالله تعالى دارشاد مصداق ده:"ځينې خلک په خپل جهالت سره لوبې تماشې اختياروي اوپه هغې باندې پيسه خرج کوي چې دالله تعالى دلارې نه خلک لرې کړي اوددين خبرې لوبې تماشې جوړوي، دهغو خلکوله پاره د ذلت والاعذاب دی.

"(سوره لقمان آيت نمبر:۶).[2]

حضرت حسن (رحمه الله) د"لهوالحديث" په متعلق فرمايي چې:په ذکرشوي آيات کې لهوالحديث نه مرادهرهغه شی دی چې دالله تعالى دعبادت اوياد نه لرې والی راولي[3]، مثلاً فضول لهو ولهب، فضول کيسې کول، دخندا او مذاق خبرې، غلطې مشغلې اوسندرې ويلاوداسې نور....

واضحه دې وي چې دذکرشوي ايت شان نزول اګرچې خاص دی، خودعموم دالفاظوپه وجه به حکم عام وي، يعنې کومه لوبه چې فضول او وخت اوپيسه ضائع کونکې وي هغه هم دذکرشوي آيت په وعيدکې شامله ده اوپه ويډيوګيم کې داټولې غلطۍ موجودې دي، ځکه دا لوبه ناجائزده، په دې کې وخت اوپيسه لګول جائزنه دي اوداترک کول لازم دي.

د ويډيوګيم په دوکان کې دقران فريم لګول

سوال: دويډيوګيم په يودوکان کې دموسيقي تيزاواز، نيم بربنډ تصويرونه ديوالونوباندې لګيدلي دي، داوسنی دورهلکان اوجينکۍ ګيمونوکولوکې مصروف وي اودپرانستې قران فريم هغه دوکان کې لګيدلی دی، ددوکان مالک هلک ته چې کله وويل شوچې دا دقران کريم بې حرمتي ده چې ددې ټولوشيانوپه موجوديت کې تادافريم لګولی دی، هغه وويل چې داددې ټولوشيانونه اوچت دی، پوښتنه ترې و شوچې ولې دې لګولی دی؟ ويې ويل دبرکت له پاره! دې نه مخکې چې زه څه وکړم تاسونه داپوښتنه کول غواړم چې اياداسې ځايونوکې دقران کريم ايتونه لګول جائزدي؟ اوکه چرې دابې حرمتي ده ؛نودمسلمان په حيثيت باندې زموږڅه ذمه

---

[1] وفى البزازية: إستماع صورة الملاهى كضرب قصب ونحوه حرام ..... والجلوس عليهافسق والتلذذ بهاكفر (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٤٩، كتاب الحظروالإباحة)۔

[2] وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُواً أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (لقمان:٦)۔

[3] لهوالحديث على روى عن الحسن، كل ماشغلك عن عبادة الله تعالى وذكره من السمروالأضاحيك والخرافات والغناء ونحوها (روح المعانى ج: ٢١ ص: ٦٧ سورة لقمان، طبع دار إحياء التراث العربى)۔

داري ده؟ ځکه چې داشيان اوس په ډيروځايونوکې ليدل کيږي.

جواب: ناجائزكاروباركې دبركت له پاره دقران مجيدايتونه لګول بې شكه دقران مجيدبې حرمتي ده، دمسلمان په حيثيت باندې زمونږ دا فرض دي چې داسې ګنده او بې حيا كاروبار بند كړل شي. كومې محلې، ياعلاقه كې داسې دوكان وي، خلک دې هغه نه برداشت كوي، د قران مجيد دابې حرمتي برداشت كول دټولې معاشرې له پاره دالله تعالى قهرته دعوت وركول دي.

....

❖ موسيقي او ګډا ❖

دسندرو (ګانو) په ذريعه تبليغ كول

سوال: يوه ښځه ده هغه داوايي چې هغه سندرو په ذريعه (ريكارډباندې) دالله تعالى پيغام خلكوته رسول غواړي،اوس تاسو ووايئ چې آياپه اسلام كې داجائزدي؟

جواب: سندرې خوالله پاک حرامې کړې دي[۱]،نودابه په سندره ويلودالله پاک پيغام څنګه رسوي...؟ داخودشيطان پيغام دی چې هغه دګانو او سندرو په ذريعه رسول کيږي.

آيا موسيقي د روح غذا او ګډا(ډانس) ورزش دی؟

سوال: آيا داصحيح ده چې موسيقي د روح غذا ده؟ آيا ګډا او موسيقي ته'فحاشي' ويل دُرست دي؟ موږچې كله هم دګډا او موسيقي له پاره د'فحاشي'لفظ استعمالوو نوخلک داسې ګرميږي لكه چې مونږيوه كبيره ګناه وكړه. ۲_آيا سيمييزه ګډا اونورې ګډاګانې په اسلام كې جائز دي؟ ۳_عام طورباندې مې خلكو نه اوريدلي دي چې كه ډانس(ګډا) د ورزش په نيت سره وكړل شي،كه هغه هرقسمه ګډا و،ي نوجائزده،آيا دا صحيح ده؟

جواب: داخوصحيح ده چې موسيقى دَروح غذا(خوراک) دی،خود شيطاني روح غذا،دانساني روح نه،دانساني روح غذا دالله تعالى ذكردی.[۲]

۲_ګډا حرامه ده.[۳]

---

[۱] وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيث لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّه بِغَيْرِ عِلْمٍ ...إلخ قال ابن مسعود فيه .... هو والله الغناء .... وقال الحسن البصرى: انزلت هذه الآية........ فى الغناء والمزامير (تفسيرابن كثير ج: ٥ ص: ١٠٠) ذكرشيخ الإسلام أن كل ذلك مكروه عندعلمائنا،واحتج بقوله تعالى ومن يشترى لهوالحديث الآية، جاء فى التفسير: أن المراد الغناء .... سماع الغناء فهو حرام بإجماع العلماء .... والحاصل انه لا رخصة فى السماع فى زماننا (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٤٨، ٣٤٩ كتاب الحظروالإباحة)_

[۲] الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّه أَلا بِذِكْرِ اللَّه تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ) (الرعد:٢٨)_

[۳] وكره كل لهو لقوله عليه الصلاة والسلام كل لهوالمسلم حرام إلا ثلاثة ..[بقيه په راروانه صفحه.

۳_داخلک پخپله هم پوهیږي چې ګډا او ډانس ته په"ورزش" ویلوخپل ځان ته دوکه ورکوي،بالکل همـاغه شان لکه چې څوک شرابوته د"شربت" نوم ورکړي اوخپل ځان ته ددوکې ورکولو کوشش وکړي.

موسیقي غیر فطري تقاضا ده

سوال: تاسو فرمایئ چې"په موسیقي سره روح نه، بلکې نفس خوشالیږي" یعني تاسودامنئ چې په انساني فطرت کې چېرته چې لوږه تنده او جنسي خواهشات وي هلته دموسیقۍ نه مزه اخیستلو جلب هم راځي،اوس د لوږې له پاره حلاله ډوډۍ او دجنسي تقاضا له پاره نکاح خوموږ ته اسلام راکړې ده،خود نفسي فطرت چې هغه موسیقي غواړي ددې له پاره اسلام څه راکړي دي؟ اوکله چې دښه قاري په قرات او لحنِ داؤدعلیه السلام سره به کائنات په وجدکې راتلل،دا ولې؟

جواب: یو اصل چې هغه په هرځای کې ستاسوله پاره ګټوردی، یادساتل پکاردي چې انساني غوښتنې ځینې فطري دي او ځینې غیرفطري، ددې دواړو په مینځ کې اکثرخلک فرق نشي کولی،حق تعالی چې هغه دفطرت خالقدی ،هغه دانساني فطري تقاضودآرام له پاره پوره سامان تیارکړی دی،اوغیرفطري تقاضوپوره کولونه یې منع کړې ده، په خوش لحانۍ سره ښه کلام ویل او اوریدل یوحده پورې فطري تقاضاده،اسلام ددې اجازه ورکړې ده[1]،خود ساز، آلات وغیره فطري تقاضې نه دي،ددې نه یې منع فرمایلې ده.[2]

...بقیه د تیرمخ].. (قوله وکره کل لهو) ای کل لعب وعبث فا الثلاثة بمعنی واحد کما فی شرح التأویلات، والإطلاق شامل لنفس الفعل، واستماعة کالرقص والسخریة، والتصفیق .... فإنها کلها مکروهة، لأنها زی الکفار، واستماع ضرب الدف والمزمار وغیر ذالك حرام (ردالمحتار مع الدرالمختار ج: ٦ ص: ۳۹۵ کتاب الحظر والإباحة، فصل فی البیع)_

[1] (۱) أما سماع الصوت الطیب من حیث إنه طیب فلا ینبغی أن یحرم بل هو حلال بالنص والقیاس المالقیاس فهو أنه یرجع إلی تلذذ حاسة السمع بإدراکم ما هو مخصوص به .... أماالنص فیدل علی إباحة سماع الصوت الحسن امتنان الله تعالی علا عباده إذ قال: یزید فی الخلق ما یشاء فقیل هوالصوت الحسن، وفی الحدیث مابعث الله نبیًاإلاحسن الصوت، وقال صلی الله علیه وسلم: لله أشد أذنا للرجل الحسن الصوت بالقرآن من صاحبه القینة لقینته ...إلخ (إحیاء العلوم ج: ۲ ص: ۲۷۱، بیان الدلیل علی إباحة السماع)

[2] وعن جابر رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الغناء ینبت النفاق فی القلب کماینبت الماء الزرع (مشکوة ص: ٤١١، باب البیان والشعر) عن نافع رضی الله عنه قال: کنت مع ابن عمر فی طریق فسمع مِزمارًا فوضع اصبعیه فی أذنیه ونا عن الطریق إلی جانب الآخر ثم قال لی بعد أن بعُد: یا نافع! هل تسمع شیئا؟ قلت: لا! فرفع اصبعیه عن أذنیه قال: کنت مع رسول الله صلی الله علیه وسلم فسمع صوت یراع فصنع مثل ما صنعت قال نافع: وکنت إذا ذاك صغیرًا ..[بقیه په راروانه صفحه.

موسيقي او اسلامي ثقافت

سوال: په جنګ ورځپانه کراچۍ کې جمعه ۳۱مارچ باندې دحکومت يوې ثقافتى ادارې اشتهار ورکړې و، په هغه کې يې دخلکونه دتربيت له پاره درخواستونه غوښتي وو:
۱_موسيقي اوګانې(سندرې) زده کول غواړي، ۲_ګډا زده کول غواړي،زموږ اسلامي حکومت په انتهايي جرات سره هم داسلام مخالفت کړى دى،ستاسوبه ډيره مهربانى وي چې په دې باره کې دخپلې رايې اظهار ضرور وکړئ!

جواب: راګ رنګ،رقص،سرور او موسيقي داسلامى ثقافت شعبه نه ده، بلکې دنوي ثقافت شعبه ده،چې هغه شرعاً حرام او ناجائزده[1].د پاکستان دحکومت په سرکاري سطح باندې ددې سرپرستي او حوصله افزائى کول،اسلامى نقطۀ نظرسره دمذمت لائق دي،افسوس چې زموږ حکمرانان(دَقيام پاکستان نه ترننه پورې) نوم خوداسلام اخلي،خوسرپرستى دجاهليت او کفري ننبوکوي،ددې نتيجه دا ده چې زمونږ معاشره دَاخلاقوآخري حدودو نه مخکې روانه ده.

موسيقي او سماع

سوال: يوځوورځې مخکې مې دامام غزالى(رحمه الله) دکتاب"کِيميائے سعادت" اُردوترجمه"نسخۀ کيميا" اووم باب "آداب واحکام سماع ووجد"عنوانومطاعه کړ ، په کتلوسره يې زماناچيز په پوهه کې داخبره راغله چې که موسيقى کله کله اودخوشحالۍ په موقع باندې واوريدل شي نوجائزده،آيا داخبره صحيح ده؟

جواب: صحيح نه ده!د(سماع) معنا دنن سبا موسيقي نه ده،داخاص اصطلاح ده اودهغې خپل آداب او شرائط دي.[2]

...بقيه د تيرمخ].. (رواه أبوداؤد ج: ۲ ص: ۳۲٦، مشكوة ص: ٤۱۱، باب البيان والشعر)_

[1] وعن أبي أمامة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: لايحل بيع المغنيات ولا شراؤهن وأكل أثمانهن حرام فيهن أنزل الله عزوجل عليّ: ومن الناس من يشترى لهوالحديث ...إلخ تفسير ابن كثير ج: ٥ ص: ۱۰۱ سنن ترمذى ج: ۱ ص: ۲٤۱) (قوله وكره كل لهو) أى كل لعب وعبث، فالثلاثة بمعنى واحد كما فى شرح التأويلات، والإطلاق شامل لنفس الفعل، واستماعه كالرقص والسخرية والتصفيق، وضرب الأوتار من الطنبور والرباب والقانون والمزمار والصنج والبوق، فإنها كلها مكروهة لأنها زى الكفار (ردالمحتار ج: ۲ ص: ۳۹٥) عن أبي أمامة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تبيعوا القينات ولا تشتروهنّ ولا تعلموهنّ ولا خير فى تجارة فهين وثمنهن حرام (ترمذى ج : ۱ ص: ۲٤۱) أعوذبالله!)_

[2] أن السماع قديكون حرامًا محضًا وقديكون مباحًاوقديكون مكروهًا وقديكون مستحبًا أماالحرام فهو لأكثرالناس من الشبان ومن غلبت عليهم شهوة الدنيا فلا يحرك السماع منهم إلا ما هو الغالب على قلوبهم من الصفات المذمومة، وأما المكروه فهو ممن لا ينزله على صورة المخلوقين..[بقيه په راروانه صفحه.

په ډرامو او فلمونو کې کله خاوند او کله ورور ښودل

سوال: جناب ته معلومول پکار دي چې زمونږ په اسلامي ملک پاکستان کې فلمونه او ډرامې جوړيږي، په هغې کې عجيبه شان روايتونه دي،هغه دا چې يوسړی په فلم يا ډرامه کې ديوې ښځې خاوند ښودل کيږي،هماغه سړی په دويمه ډرامه کې دهماغې ښځې ورور،زوی اويا په يوه بله رشته سره ښودل کيږی،داشيان زمونږ په مذهب (اسلام) کې ترکوم حده پورې جائز دي؟ اوکه ناجائز دي نوددې دمنع کولو له پاره څه اقدامات کول پکار دي؟

جواب: چې فلمونه او ډرامې جائز نه دي،نوکوم څه چې تاسوليکلي دي،دهغه دجائزکيدو څه سوال دی -...؟[1]

ورايټي شو او استيج ډرامې کې کارکول او کتل

سوال: ګډا اوسرود ،موسقي،ورائټي شو،استيج ډرامې وغيره کې په هرحيثيت سره حاضري کول، داسلام په نزد حرام دي،داخبره مونږ ته دعلماء دين نه معلومه شوه،نن سبلېه کراچۍ کې ددې قسمه تفريحاتو ډيرېه زرو او شور سره رواج زياتيږي،دټي وي او فلمونو اداکاران کله نه چې استيج باندې راغلي نوډډرامو مشرانود ټکټونو قيمت ډېنځوس(۵۰) نه دوو سوو(۲۰۰) ته لوړ کړی دی، بيايې هم خلک خوښوي،له دې پوهې سره چې دا مونږ دکاهلي،تن آساني او عياشئ طرف ته مائل کوي،همدارنګه مونږ دخپل فرض منصبی نه غافل کوي،زه تاسونه دا معلومول غوارم چې داسې په تفريح کې چې څومره خلک شريک دي،آياټول ګناهګاران دی؟ کوم چې کار کوونکي دي هغه خو په محنت سره رزق ګټي، مثلاً: اداکار،ګلوکار او نور ملازمان وغيره.

جواب: دګناه په کارکې شرکت کولو والا ټول ګناه ګاردي،يوازې د درجوفرق دی،اوپه غلط کارسره رزق ګټل هم غلط دي.[2]

...بقيه د تيرمخ].. ولكنه يتخذه عادة له فى أكثرالأوقات على سبيل اللهو، وأما المباح فهو لمن لا حظ له منه إلا التلذذ بالصوت الحسن، واماالمستحب فهولمن غلب عليه حب الله تعالى ولم يحرك السماع منه إلا الصفات المحمودة والحمدلله وحده وصلى الله على محمدوآله (إحياء العلوم ج: ٢ ص: ٣٠٦، المقام الثالث من السماع، طبع دارالمعرفة، بيروت، لبنان)_

[1] وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (لقمان:٦) (لهوالحديث على ماروى عن الحسن كل ما شغلك عن عبادة الله تعالى، وذكره من السمر والأضاحيك والخرافات والغناء ونحوها (روح المعانى ج: ٢١ ص: ٦٧ طبع بيروت) وذكر شيخ الإسلام أن كل ذالك مكروه عند علمائنا، واحتج بقوله تعالى: ومن الناس من يشترى لهوالحديث الآية، جاء فى التفسير ان المراد الغناء .... سماع غناء فهو حرام بإجماع العلماء (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٤٨، ٣٤٩، كتاب الحظروالإباحة)_

[2] وأعلم ان الإعانة على المعصية حرام مطلقًا بنص القرآن أعنى قوله تعالى: ..[بقيه په راروانه صفحه.

د ماشوم یا غټ په سالګره باندې د ګډا کونکو انجام

سوال: کوم مسلمان چې په خپل کورکې د ماشوم یا غټ سالګره لمانځي، چې دیهودانو رسم دی، په دې موقع باندې د کورخوانان هلکان او دبهرغیرمحرم هلکان کیک کټې کولونه وروسته دهجړاګانو پشان دخپلې مور، خویندو او نورو مسلمانانو ښځوسره ګډاګانې کوي، اوبیا هماغه خلق کله هم په هغه کورکې دقرآن پاک ختم هم کوي، ددې خلکو به آخرت کې څه مقام دی؟ دشریعت په رڼا کې جواب راکړئ!

جواب: په آخرت کې ددوی مقام خوالله پاک ته معلوم دی، البته ددوی داعمل دډیروکبیره ګناهونو مجموعه ده.

د ساز نه پرته د سندرې اوریدو شرعي حکم

سوال: که یوسړې بغیرد سازاوموسیقي نه په پټه یا ښکاره سندره وایي نودواړه صورتونه جائزدی یا ناجائز؟ یا ښځه انفرادي یا اجتماعي، پټه یا په ښکاره چې هغه دَدې ښځې محرم اوري، که سندره ووایي نوڅه حکم دی؟ اوکه هغه دهغوی غیرمحرم هم اوري نوڅه حکم دی؟ اوهماغه سندره په ریډیو، ټیپ ریکارډکې سازاوموسیقي سره ویل کیږي اوس که په هغې تولوصورتونوکې تمبل وهلوسره سندره وویل شي نودهغې څه حکم دی؟ په دې کې زمونږ ډیر علماء هم مبتلادي اوداګناه هم نه ګڼي، نوددې مسئلې وضاحت منظرعام باندې راوستل ضروري دي.

جواب: دساز الاتوسره سندره ویل حرام دي، که سندره ویونکی سړی وي یا ښځه، اوکه یوازې یې وایي یا په محفل کې، داسې شعرونه چې په کفراوشرک یا په یوه ګناه باندې مشتمل وي، دهغو ویل هم (دآلاتونه بغیر) حرام دي[1]. البته مباح شعرونه او داسې شعرونه چې دَحمداونعت

...بقیه د تیرمخ]. وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (أحكام القرآن لمفتى محمدشفيع ج: ٣ ص: ٧٤) أيضًا: عن أبي هريرة قال: نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ثمن الكلب وكسب الزمارة رواه فى شرح السنة مشكوة المصابيح ص: ٢٤٢، الفصل الثانى، باب الكسب وطلب الحلال) وأيضًا: عن أبى أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاتبيعوا لقينات ولا تشتروهن ولاتعلموهن وثمنهن حرام وفى مثل هذا نزلت ومن الناس من يشترى لهوالحديث رواه أحمد والترمذى وابن ماجة).

[1] ومن الناس من يشترى لهوالحديث ليضل عن سبيل الله، (لهوالحديث) على ماروى عن الحسن كل ماشغلك عن عبادة الله تعالى، وذكره من السمروالأضاحيك والخرافات والغناء ونحوها (روح المعانى ج: ٢١ ص: ٦٧ طبع بيروت) من قعد إلى قنية يستمع منها صب الله فى أذنيه الآنك يوم القيامة (كنزالعمال ج: ١٥ ص: ٢٢٠ حديث نمبر ٤٠٦٦٩)إستماع صوت الملاهى كضرب قصب ونحوه حرام لقوله عليه السلام، إستماع الملاهى معصية والجلوس عليها فسق ...إلخ (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٤٩) ومن الناس..[بقيه په راروانه صفحه.

یادحکمت اودانایي په خبروباندې مشتمل وي،هغه په ترنم سره ویل جائزدي.اوکه د ښځواوسړیو غونډه نه وي نونورو ته یې هم اوروِل جائزدي.که ښځه هم په تنهایي کې یاپه ښځوکې داسې شعرونه په ترنم سره ووایي(چې هلته یوسړی هم نه وي) جائزدي، نن سباعشقیه سندرې په هیڅ حکمت اودانایي باندې مشتملې نه دي،بلکې په هغې سره نفساني خواهشات را اوچتیږي اودگناه رغبت پیداکیږي، ځکه دا بالکل حرام دي،دښځوله پاره هم اودسړیو له پاره هم، په حدیث کې هم دداسې سندرو په باره کې فرمایل شوي دي چې هغه په زړونوکې نفاق پیداکوي.[1]

معیاري سندرې اوریدل

سوال: زمادسندرو اوریدو ډیرشوق دی؛خوزمادبې هوده اواخلاقونه لرې سندرونه نفرت دی،آیازه ښې اومعیاري سندرې اوریدای شم؟

جواب: سندره که معیاري وي یا خرابه،حرامه ده، په حدیث شریف کې دي: **"من قعدالی قنیة یستمع منهاصب الله فی اذنیه الانک یوم القیامة."** (کنزالعمال ج:۱۵ص:۲۲۰،حدیث نمبر:۴۰۶۶۹).

ترجمه: کوم سړي چې دیوې سندره ویونکې ښځې طرف ته غوږکیږدي، دقیامت په ورځ به الله تعالی دداسې خلکوبه غوږونوکې ویلی شوې کلایي(رصاص«اچوي.

موسیقي ته له توجه پرته یوازې شعرونه اوریدل

سوال: که په یوداسې محفل ته دتلواتفاق وشي چې په هغه کې جائز شعرونه له مزامیرو اوموسیقي سره یوځای ویل کیږي؛ نوموسیقي ته له توجه کولو پرته هغه جائز شعرونه اوریدل پکاردي اوکه نه؟

جواب: په کوم محفل کې چې دمزامیرو،موسیقي اودنورو فضول شیانو اومحرماتوارتکاب کیږي،په داسې محفلونوکې ناسته بالکل جائز نه ده،که څه هم دهغو طرف ته توجه اودهیان نه وي.[2]

...بقیه د تیرمخ].. من یشتری لهوالحدیث الآیة، جاء فی التفسیر ان المراد الغناء..........سماع غناء فهو حرام باجماع العلماء (ردالمحتار ج: ۶ ص: ۳۴۹، کتاب الحظروالإباحة)۔

[1] عن جابر رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: الغناء ینبت النفاق فی القلب کما ینبت الماء الزرع (مشکوة ص: ۴۱۱، باب البیان والشعر، الفصل الثالث، طبع قدیمی)۔

[2] ولو دعی الی دعوة .... وانما یجب علیه أن یجیبه إذا لم یکن هناك معصیة ولا بدعة ...إلخ (فتاوی عالمگیری ج: ۵ ص: ۳۴۳) وفی البزازیة: إستماع صوت الملاهی کضرب قصب ونحوه حرام .... والجلوس علیها فسق ...إلخ (الدرالمختار،کتاب الحظر والاباحة ج: ۶ ص: ۳۴۹)

دموسيقي علاج

سوال: زما عمر دری ديرش(۳۳) کاله دی،داته ويشتو(۲۸) کالوپورې زما د موسيقي سره ډېرشوق و، ۱۹۸۱ء کې د حج سعادت راته نصيب شو،له هغه وروسته ما د هرقسمه موسيقي اوريدو، ټيپ ريکارډ خپل ځان سره دا يبنودلو يا په ګاډي کې استعمالولو نه او ټي وي وغيره نه توبه وکړه،خواوس دځه مودې نه چې کله دسحرلمونځ له پاره پاڅم نود ماغ مې دګانونه ډک وي،د ماسخوتن نه وروسته دويده کيدوپه وخت هم داحالت وي،اوپه ورځ کې هم اکثروختونوکې هم دا حالت وی،دې حالت نه سخت پريشان يم،ستاسوبه ډيره مهرباني وي چې يو روحاني علاج راته ووښايئ.

جواب: که غيراختيارطورباندې دې سندرې په دماغوکې راځي نوپه هغې باندې هيڅ مؤاخذه نشته[1]، په زيات ذکراو دقرآن پاک په تلاوت سره به ددې کيفيت اصلاح وشي،ځنګه چې يوشی ليدلونه وروسته سترګې بندې کړې نوځه وخت پورې دهغه شي نقشه د سترګومخامخ وی،په ورو ورو بيالرې کيږي، په هرحال دې نه دويرې ضرورت نشته،خو دتوبې اواستغفار تجديددې وکړل شي.

دسندرو اوريدو غلط عادت به څنګه ختم شي؟

سوال: زه دسندرو ويلو ډيرزيات شوق لرم،داشيطاني عمل دی، پريښودل کيږي نه،دې له پاره ستاسوصاحبانوپه مخکې درخواست دی چې يوداسې عمل،طريقه ياوظيفه تجويزوفرمايئ چې ددې عمل نه زړه او دماغ خالي شي.

جواب: اختياري عمل له پاره دهمت استعمالولو نه پرته يوه وظيفه هم نشته،البته دوه شيان ددې معين دي،يوداچې په قبراودقيامت په ورځ به په دې ګناه چې کومه سزاملاويږی،دهغې سوچ وکړئ،دويم داچې دالله تعالى په مخکې په ډيرې عاجزۍ سره دعاوکړئ په ورو ورو به ان شاء الله دا عادت ختم شي.

دطوائفو ګډا او سندرې

سوال: زمونږ په ملک کې په ورکي او غټ هريوښارکې ځه مخصوصو علاقوکې دګډا او سندروکاروبارکيږی،لکه"مجرا" ورته وايي،په دې کې ښځې،کوموته چې"طوائف" ويل کيږي، خپل نازيباحرکتونه اولباس سره سړي حضراتو ته چې "تماش بين" ويل کيږي،سندرې اوروي اوګډيږي.آياپه اسلام کې داجائزدي؟ که نه دي نوداکاروبار زمونږ په ملک کې په ښکاره ولې

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ان الله تجاوز عن أمّتي ما وسوست به صدرها ما لم تعمل به أو تتكلم متفق عليه (مشكوة المصابيح ص: ۱۸، باب الوسوسة، الفصل الأوّل)۔

چليږي؟ آيا ددې ګناه زمونږ په حکمرانانو باندې نه راځي؟ آيا ددې ګناه زمونږ په علماوو، صدر صاحب، دعلاقې په کونسلر، دصوبايي او قومي اسمبلۍ په ممبرانو باندې نه راځي، کوم چې ددې دختمولو کوشش نه کوي؟ آيا ګناه دمحلې والو باندې ده کوم چې په هغه علاقه کې اوسيږي؟

جواب: دطوائف په ګډا اوسندرو ويلو کې دحرام کيدوڅه شک دی؟[1] کوم خلک چې ددې حرام کار ارتکاب کوي او کوم خلک چې دقدرت لرلو باوجود هغه نه منع کوي، هغه ټول ګناهګار دي، دعالمانو کار په ژبه منع کول دي، او دحکومت کار په زور او طاقت سره منع کول دي.[2]

له ساز پرته د سندرو دجواز شرطونه

سوال: زما يو دوست وايي چې له ساز پرته سندره ويل ګناه نه ده، هغه دا وايي چې د سندرې دګناه کيدو دوه وجې دي، يو ساز او بل ددې ويل. که د سندرې ويل هم غيراسلامی نه وي او ساز هم نه وي نو سندره ويل کيدای شي. هغه وايي چې له ساز پرته سندرې بدې نه دي. ددې ويل هم ښه دي او په دې کې دوطن سره محبت هم پيدا کيږي. مهرباني وکړئ داراته ووايی چې آيا دهغه خبره صحيح ده او که نه؟

جواب: ښه شعرونه په خوږ آواز سره ويل او اوريدل په درې شرطونو سره جائز دي:

۱: ويونکی پيشه لرونکی، فاسق، بې ريرې هلک ياښځه نه وی. او چې په هغه مجلس کې هم ماشوم يا ښځه نه وي

۲: دَ شعرونو مضمون دشريعت خلاف نه وي

۳: چې دساز او موسيقي آلات نه وي[3]

---

[1] وأعلم ان الإعانة على المعصية حرام مطلقًا بنص القرآن أعني قوله تعالى. وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (أحكام القرآن لمفتي محمدشفيع ج: ۳ ص: ۷۴) ايضًا: عن أبي هريرة قال: نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ثمن الكلب وكسب الزمارة رواه فى شرح السنة مشكوة المصابيح ص: ۲۴۲، الفصل الثاني، باب الكسب وطلب الحلال) وأيضًا: عن أبي أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاتبيعوا لقينات ولا تشتروهن ولاتعلموهن وثمنهن حرام وفى مثل هذا نزلت ومن الناس من يشترى لهوالحديث رواه احمد والترمذى وابن ماجة)۔

[2] عن أبي سعيد الخدرى رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من رأى منكم منكرًا فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه ...إلخ (مشكوة ص: ۴۳۶) وفى المرقاة تحت هذا الحديث: وقد قال بعض علمائنا الأمرالأول للأمراء والثاني للعلماء والثالث لعامة المؤمنين...إلخ (مرقاة المفاتيح ج: ۸ ص: ۸۶۰، ۸۶۲)۔

[3] تيرى شوى حوالي)۔

دَ ریډیو جائز خبرې اوریدل گناه نه ده

سوال: دریډیواوټیلي ویژن رواج عام شوی دی.تقریباً دهرمالداره او غریب په کورکې موندل کیږی، ریډیوباندې عام طورباندې هرقسمه پروګرامونه نشریږي، دقرآن مجید تلاوت، اذان، دحرم شریف لمونځ،حمداونعت،مناجات،ددین متعلق سوالونه اوجوابونه، اسلامی تقریرونه، طبي سوالونه اوجوابونه، مشاعره،قوالي دډول سره،ډرامې،لوبې او داسې نور... تحریر وفرمایئ په دې کې کوم قسم پروګرامونه اوریدل پکار اوکوم قسم اوریدل نه دي پکار؟ څنګه چې تلاوت کیږي نوڅنګه واورول شي؟ ددې آداب به څه وي؟ وغیره تفصیلاتونه موخبر کړئ، یعنې دریډیوداستعمال اسلامي طریقه څه ده؟

جواب: په ریډیوکې خویوازې آواز وي،ځکه په ریډیوباندې ګټورې او جائزخبرې اوریدل جائزدي،اولوبې ګډاګانې داسې قسمه فضولیات او غلطې خبرې اوریدل ګناه ده[1] په ټیلي ویژن باندې تصویرهم راځي، ځکه هغه مطلقاً جائز نه دی.

آیا قوالي جائزده؟

سوال: قوالي چې نن سبا دلته کیږی،ددې څه حکم دی؟آیا دا صحیح ده یاغلط؟ اوغټ غټ ولی الله هم ددې اهتمام کوي اوپه دې کې دالله تعالی اودهغه درسول اللهﷺ نه پرته دبل چاتعریف هم نه کوي،که جائزنه ده نوڅه ده؟ اوزمونږ په اسلامي ملک کې ولې په تیزي سره روانه ده؟

جواب: دَنعتیه شعرونوویل او اوریدل خوډیره ښه خبره ده،په دې شرط چې مضمون یې دشریعت خلاف نه وي. خوپه قوالي کې ډول،بجه او د موسیقي آلاتواستعمال کیږي،داجائز نه دی[2]او د اولیاء الله طرف ته داشیان منسوبول،په هغو بزرګانوباندې تهمت دی.

---

[1] ومن الناس من یشتری لهوالحدیث لیضل عن سبیل الله، (لهوالحدیث) علی ماروی عن الحسن کل ماشغلك عن عبادة الله تعالی، وذکره من السمروالأضاحیك والخرافات والغناء ونحوها (روح المعانی ج: ۲۱ ص: ۶۷ طبع بیروت) من قعد إلی قینة یستمع منها صب الله فی أذنیه الآنك یوم القیامة (کنزالعمال ج: ۱۵ ص: ۲۲۰ حدیث نمبر۴۰۶۶۹) إستماع صوت الملاهی کضرب قصب ونحوه حرام لقوله علیه السلام، إستماع الملاهی معصیة والجلوس علیها فسق ...إلخ (الدرالمختار ج: ۶ ص: ۳۴۹) ومن الناس من یشتری لهوالحدیث ألآیة، جاء فی التفسیر ان المراد الغناء.....سماع غناء فهو حرام بإجماع العلماء (ردالمحتار ج: ۶ ص: ۳۴۹، کتاب الحظروالإباحة)

[2] ومن النَّاس مَنْ یَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیُضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ بِغَیْرِعِلْمٍ ...إلخ قال ابن مسعود........ هو والله الغناء .... وقال الحسن البصری : انزلت هذاالآیة ....فی الغناء والمزامیر (تفسیر ابن کثیر، سورة لقمان ج: ۵ ص: ۱۰۰، طبع رشیدیه کوئته) إستماع صوت الملاهی کضرب قصب ونحوه حرام لقوله علیه السلام، إستماع صوت الملاهی معصیة والجلوس علیها فسق ...إلخ ..[بقیه په راروانه صفحه.

آیا قوالي او ریډل جائز دي؟

سوال: د قوالي په جواز او عدم جواز باندې تاسو څه فرمایئ؟ او د راګ او ریډل شرعاً څنګه دي؟

جواب: د راګ او ریډل شرعاً حرام او کبیره ګناه ده، د شریعت مسئله کومه چې د حضورپاکﷺ نه ثابته ده هغه زموږ له پاره دین دی، که دیوبزرګ په باره کې د دې خلاف نقل وي، اول خو به موږ نقل غلط ګڼو، او که نقل صحیح وي؛ نو د هغه بزرګ د کار څه تاویل به وکړل شي، او د قوالي موجوده صورت قطعاً دَ شریعت خلاف او حرام دی، او د بزرګانو طرف ته د دې نسبت کول بالکل غلط او دروغ دي.

دَ سکه ورور او خور یوځای ګډا کول

سوال: ۱۔آیا په اسلام کې دیوسکه ورور او خور یوځای ګډا او سندرې ویل جائز دي؟ که څوک داسې کار وکړي نو د هغوی شرعي حیثیت څه دی؟ او سزایې څه ده؟
۲۔ په اسلام کې دسکه ورور او خور تصویرونو کې قابل اعتراض کیدو شرعي حیثیت او سزا څه ده؟

جواب: د دې فتنې نه ډک دور کې د دین د کموالي او د اخلاقي کمزوري داحال دی چې په معاشره کې کومه ګناه هم عامه شي هغه حلاله ګڼل کیږي، یوه زمانه داسې وه چې کوم سړي به د سندرو ویلو پیشه اختیاروله هغه ته به یې ډم او میراثي ویلو، او خلکو به هغه ته په بدنظر کتل، خونن چې هر څوک دا پیشه اختیاروي هغه ته "فنکار" ویل کیږي، او د هغه پیشه د "فن او ثقافت" په نوم سره یادیږي، او بیا ستم ظریفی دا چې هر څوک د دې ګناهونو خلاف آواز او چتوی د دې ته "رجعت پسند" او "تنګ نظري" تصور کیږي.

دسندرې ویلو متعلق دحضورپاکﷺ یوڅو مبارک ارشادات ستاسو په خدمت کې لاندې لیکو:...... **ترجمه**: "حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه نه روایت دی چې حضورپاکﷺ سندره ویلو او اوریدلو نه منع کړې ده."

"قال علیه الصلوة والسلام: الغناء ینبت النفاق فی القلب کماینبت الماء البقل." (درمنثور ج:۵ص:۱۵۹).

ترجمه: "دَ حضرت ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چې نبی کریمﷺ فرمایلي چې: دسندرې محبت

...بقیه د تیرمخ]... (فتاوی شامی ج: ٦ ص: ٣٤٩، کتاب الحظروالإباحة) (قوله وکره کل لهو) أی کل لعب وعبث، فالثلاثة بمعنی واحد کما فی شرح التأویلات، والإطلاق شامل لنفس الفعل، وإستماعه کالرقص و السخرية والتصفيق، وضرب الأوتارمن الطنبور والرباب والقانون والمزمار والصنج والبوق، فإنها کلها مکروهة لأنها زی الکفار (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٣٩٥، کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البیع، طبع ایچ ایم سعید کراچی)

په زړه کې داسې نفاق پیدا کوي څنګه چې اوبه وابښه را زرغونوي."

"عن عمران بن حصین رضی اللہ عنہ ان رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم قال فی هذه الامة خسف ومسخ وقذف. فقال رجل من المسلمین: یارسول الله! ومتی ذلک؟ قال: اذاظهرت القیان والمعازف، وشربت الخمور." (ترمذی شریف ج:۲ص:٤٤).

ترجمه: "د حضرت عمران بن حصین رضی اللہ عنہ نه روایت دی چې نبی پاک علیہ السلام فرمایلي چې: په دې اُمت کې په ځمکه کې ددننه کیدو، صورتونه مسخ کېدو او د کاڼو د بارانونو واقعات به کیږي، په دې باندې یو مسلمان سړی وویل چې: اې د الله تعالی رسوله صلی اللہ علیہ وسلم! دا به کله وي؟ حضورپاک صلی اللہ علیہ وسلم ورته وفرمایل چې: کله د د سندرو ویلو او د بجو رواج شي او په کثرت سره شراب څښل کیږي."

داسې د تصویرونو معامله هم ده، نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم د ساه لرونکو تصویرونو ویستل حرام ګرځولي دي د تصویر جوړونکي یې د سخت عذاب مستحق ګرځولي دي، دې باره کې ارشاد مبارک دی:

۱: "عن عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ قال: سمعت رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم یقول: اشد الناس عذاباً عندالله المصورون. متفق علیه." (مشکوة ص:۳۸۵).

ترجمه: "د حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ نه روایت دی، فرمایي چې: ما د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم نه واوریدل،،

فرمایل یې چې: له ټولو خلکو څخه په سخت عذاب کې به تصویرجوړونکي وي."

۲: "عن ابن عباس رضی اللہ عنہ قال: سمعت رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم یقول:....من صور صورة عذب وكلف ان ینفخ فیها ولیس بنافخ. رواه البخاری." (مشکوة ص:۳۸۶).

ترجمه: "د حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ نه روایت دی چې نبي کریم صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلي دي چې: چا تصویر (د ساه لرونکي) جوړ کړ، الله تعالی به هغه ترهغې وخت پورې په عذاب کې ساتي ترڅو پورې چې هغه په هغه تصوریر کې روح وانه چوي، حالانکې هغه چېرې هم په هغه کې روح نشي اچولی."

بس چې په اسلام کې د داسې قسم عام تصویرونه ویستل حرام دي؛ نو فحش قسمه تصویرونه شائع کول به څنګه جائزوي؟ او بیاد ورور او خور په یوځای دریدل او په کمره کې په یو بل لاسونه اچول تصویرونه ویستل خود بې حیایي حد دی، تردې چې د اسلامی تعلیماتو مطابق د ورور او خور رشته ډیرزیاته نزدې او ډیره زیاته نازک ده، څکه حضورپاک صلی اللہ علیہ وسلم په یو حدیث کې حکم فرمایلي دي:

"اذا بلغ اولادکم سبع سنین ففرقوا بین فروشهم." (کنزالعمال حدیث نمبر:۴۵۳۲۹).

ترجمه: "کله چې ستاسو د بچو عمرونه اووه (۷) کاله شي نو دَ هغوی بستري بیلې بیلې کړئ."[1]

دې نه پرته علماء کرامو هم دفتنې له ویرې په وخت دخپلو محارمونه هم پرده لازمي ګرځولې ده[2]

الغرض په سوال کې چې دکومو افسوسناکو واقعاتوذکرکړدی، هغه واقعي دیوغیورمسلمان له پاره ناقابل برداشت دي. اوهغه په دې باندې داحتجاج کولونه بغیرنشي پاتې کیدای، لهذا حکومت ته پکاردي چې زرددې بې حیایي اوفحاشي دختمولوکوشش وکړي اوددې ذمه دار خلکوته سزاګانې ورکړي.

دریډیواوټي وي دملازمانوشرعي حیثیت

سوال: زه دګورنمنټ ادارې سره وابسته یم، یعني ګورنمنټ مالک او زه ملازم یم. ددې رشتې لاندې چې مالک څه ووایي دغلام یاملازم په دې باندې عمل کول ضروري دي، که دمالک په حکم باندې دروغ وویل شي اوپه چاباندې بهتان ولګول شي اوهغه هم داسې چې: لکونو اوکروړونو خلکو غوږ ایښی وي؛ نودهغه عمل دجزا او سزا حق دارڅوک دی، مالک یاملازم؟ یعني حکم کونکی یاپه حکم باندې عمل کونکی؟ نور وضاحت وکړئ چې ریډیو او ټي وي باندې خبرونه ویل زماډیوټي ده. اوداسکرپټ دمشرانو افسرانو یعني دحکومت طرف نه ورکول کیږي. اوپه هغه کې زمادخوښې هیڅ عمل دخل نه وي، بغیرشک په دې کې زیات تر مبالغه او خینې وخت الزام او بهتان تراشي وي، دَاسلامي اصولومطابق تبصره اونصیحت وفرمایئ چې ضمیرمطمئن شي.

جواب: دالله تعالی بې شمیره بندګانو ددې نوعیت خطونه ولیکل، چې په هغو کې یې دخپلو غلطیو داحساس اظهار وکړ. دمعافي تدبیرېې معلوم کړ، خوزماخیال و چې دنشریاتي ادارو افسران او کارکنانو کې "ضمیرقیدي" شاید هیڅ نشته، الله تعالی دې تاسوته دخیر بدله درکړي چې تاسوزموږ دَدې غلط فهمي ازاله وکړه اومعلومه شوه چې په دې طبقه کې هم څه باضمیره او خدای ترسه خلق موجود دي، چې دهغوی په طرزعمل باندې ضمیرهغوی ملامته کوي او دهغوی ایماني طاقت اوس هم باقي دی، ددې بې ساخته تمهیدنه وروسته اوس ستاسو دسوال جواب عرض کوم:

---

[1] وإن لم يأمن ذالك أوشك، فلايحل له النظروالمس، كشف الحقائق لابن سلطان والمجتبى(درمختار ج: ٦ ص: ٣٦٧، فصل فى النظروالمس، كتاب الحظروالإباحة، طبع سعيد كراچى)۔

[2] وإن لم يأمن ذالك أوشك، فلايحل له النظروالمس، كشف الحقائق لابن سلطان والمجتبى (درمختار ج: ٦ ص: ٣٦٧، فصل فى النظروالمس، كتاب الحظروالإباحة، طبع سعيد كراچى)۔

داخبره خودهرعام اوخاص په علم کې ده چې دجرم ارتکاب کولو والا اواجزت ورکولو والا دقانون په نظرکې دواړه یوشان مجرمان دي،دقیامت په ورځ چې کله دالله تعالی په دربار کې پیشي کیږي: نوهرسړی به دخپل قول اوفعل جواب ورکوي، هغه وخت به نه څوک مالک وي،نه ملازم،نه به څوک اعلی افسر وي،نه ماتحت،که چاڅه جرم دمشرپه وینا باندې کړی وي: نودا مشربه هم نیول کیږي اودهغه مزدور هم.

زموږ په نشریاتي اداره (ریډیو،ټی وي) کې چې څه نشریږي دهغو یوڅوقسمونه دي:

اول دالله تعالی شریعت پورې خندا کول، ددین والوتضحیک کول، دقرآن او سنت غلطه معنا تعبیرکول،اوپه شرعي مسائلوکې تحریف (ردو بدل) کول،دا ددې نوعیت والانور امور داسې دي چې دهغو سرحدونه دکفر سره ملاویږي[1]،اوکوم خلک چې دسرکاراوداعلی افسرانوپه حکم باندې دداسې جرمونو ارتکاب کوي،دهغوی جرم دمعافي قابل نه دی،که هغه قصدا ددې جرمونوارتکاب کوي، یایې یوازې داعلی افسرانودخوښې له پاره.

دویم دسرکار په مخالفینوباندې تهمت لګول،په هغوی باندې غلط الزامونه لګول، دیو مسلمان تحقیر او سپکه کول،داډول شیان په حقوق العباد کې شامل دي،اودالله تعالی په عدالت کې چې کله دا مقدمې پیش شي،نوالله تعالی به حق دار ته خپل حق خامخا ورکوي، مګردا چې حق دار خپل حق معاف کړي،اودحق ورکولوصورت به داسې وي چې دظالم نیکۍ به حق دار ته ورکړي،اوکه دهغه سره نیکۍ ختمې شي نودحق دار ګناه به په هغه باندې واچوي،د صحیح مسلم په حدیث کې دي چې:

حضورپاک ﷺ صحابه وو ته پوښتنه وکړه چې:تاسوته پته ده چې مفلس(غریب) څوک دی؟ هغوی عرض وکړ چې:په موږ کې خوهغه سړی غریب شمارل کیږي چې هغه سره نه روپۍ وی، نه ورسره ساز او سامان وي،نبي کریم (صلی الله علیه وسلم وفرمایل چې:زمادامت مفلس هغه سړی دی چې هغه به دقیامت په ورځ لمونځ،روژه او زکات له ځان سره راوړي،خوپه داسې حالت کې به راشي چې کوم کس ته یې کنځلې کړي وي،په چاباندې یې تهمت لګولی وي، دچا مال یې خوړلی وي،دچاوینه یې بهولې وي، څوک یې وهلي وي، هغو ټولوخلکوته به دچا چې حق تلفي شوې وي،دهغه نیکۍ ورکړل شي،بیاکه نیکۍ ختمې شوې اودخلکوچې کوم حقونه دهغه په ذمه باندې وو هغه پوره نه شو، نودهغو خلکوګناهونونه به هغه باندې واچول شي،بیابه الله تعالی هغه دوزخ ته واچوي.[2] "(مشکوة ص:۴۳۵).

---

[1] وأما الهازل، والمستهزئ إذا تكلم بكفرإسخفافًا، ومزاحًا وإستهزاءً يكون كفرًا عندالكل وإن كان إعتقاده خلاف ذالك (فتاوى عالمگيرى ج: ۲ ص: ۲۷۶، كتاب السير موجبات الكفر)۔

[2] وعن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: أتدرون ماالمفلس؟ قالوا: المفلس فينا من لا درهم له ولامتاع، فقال: ان المفلس من أُمّتي من يأتي يوم القيامة بصلوة وصيام وزكوة ..[بقيه په راروانه صفحه.

الغرض! دالله تعالى به عدالت کې به دهرظالم نه دمظلوم بدله اخيستل کيږي،اودقيامت په ورځ دنيکواوبدو نه پرته بله يوه سکه به هم نه وي،لهذا دظالم نيکئ به مظلوم ته ورکړل شي،اوچې دظالم نيکئ ختمې شي اودمظلوم بدله ادا نه شي؛ نودمظلوم ګناه به (دحق په اندازه) دظالم په ذمه واچول شي.

دريم: دظالم حکمران په مدح او تعريف کې دځمکې او آسمان قالبونه ملاول،دهغه د دروغو کارنامو مبالغه سره تشهير کول، اوداسې نور...

داشيان هم کبيره ګناهونه دي اودنشرياتي ادارو چې څومره ملازمان په دې ګناهونوکې شامل دي دقيامت په ورځ به هغوی ددې ګناهونوهم جواب ورکوي،که بياهغوی الله تعالى په خپل رحمت سره معاف کوي،يادهغو جرمونوبرابرسزا ورته ورکوي،دهغو ادارو دملازم په حيثيت سره د کبيره ګناهونوارتکاب خو ستاسولهٔ پاره مشکل دی،که دهغو ټولوګناهونودبوج اوچتولو همت درسره وي نوپه شوق سره په هغو ادارو کې ملازمت وکړئ،اوکه دهغو ګناهونو انبارپه يوې طريقې سره هم نشې اوچتولی،نودخپل آخرت خرابولوپه ځای بهتره ده چې دملازمت نه استعفی ورکړې د خيتې ددوزخ ډکولو څه بل انتظام وکړې،اوکه دهغې هم څه صورت په نظر رانغی نودکمې درجې تدبيردادی چې دشپې په تنهايي کې دا تصور وکړئ چې زما دعمل دفتردالله تعالى په دربارکې پيش دی،په خپلوټولوګناهونو باندې دې توبه او استغفاروکړئ،اوپه کوموکوموخلکوچې موالزام لګولی وي،دهغوی په حق کې دالزام سره دمغفرت دعاوکړئ اودالله تعالى په دربار کې عرض وکړئ چې:"ياالله! دکوموکوموخلکوچې ماحق تلفي کړې ده،هغوی ته زمادطرف نه بدله ورکړې اوهغوی زماڅخه راضي کړې، هغه هم په خپل رحمت سره معاف کړې."که تاسودا خپل روزانه معمول جوړکړ نودالله په رحمت سره اميددی چې ستاسودګناهونو بوج به سپک شي اوستاسوسره به دمعافي معامله وفرمايي[1].

الله تعالى دې موږ ټولوته دخپل حساب ورځ مخامخ اينبودو توفيق راکړي!

...بقيه د تيرمخ]... ويأتي قدشتم هذا وقذف هذا وأكل مال هذا وسفك دم هذا وضرب هذا فيعطى هذا من حسناته وهذا من حسناته، فإن فنيت حسناته قبل أن يقضى ما عليه أخذ من خطاياهم فطرحت عليه ثم طرح في النار (مشكوة ص: ٤٣٥، باب الظلم، الفصل الأوّل)۔

[1] وعن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من كان له مظلمة لأخيه من عرضه أو شيء فليتحلله منه اليوم قبل ان لا يكون دينار ولا درهم ان كان له عمل صالح اخذ منه بقدر مظلمة وان لم يكن له حسنات اخذ من سيئات صاحبه فحمل عليه (مشكوة ص: ٤٣٥، باب الظلم، الفصل الأوّل) أيضًا: فإن عجز عن ذالك كله بأن كان صاحب الغيبة ميتًا أو غائبًا مثلًا فليستغفرالله تعالى والمرجو من فضله أن يرضى خصماءه فإنه جواد كريم (ارشادالسارى ص: ٣ طبع دارالفكر، بيروت، لبنان)۔

حرامه ګټه په خپلو دوستانو خرچ کول

سوال: که انسان په حقه حلال اومحنت سره مال وګټي اوجائزدولت په خپل محنت سره وګټي نوآيادا آمدنی شرعي طورباندې جائزه شوه؟ خوکه انسان په ناجائزه، غلاګانو، ډاکو، رشوت او په غلطوطريقوسره مالداره جوړشي نوآيادهغه دبچيو پرورش، دهغه د مور او پلار پالنه، دهغه دښځې اخراجات آياداټول ناجائز شول؟ اومولاناصاحب! آياناجائزآمدني يوازې په غلطوکارونوکې به خرچ کيږي؟ آياناجائزه او درشوت په آمدني سره حج نه کيږي؟

جواب: کوم سړی چې په ناجائزه طريقې سره دولت پيداکوي، مثلاً: غلا، ډاکه، رشوت وغيره، هغه مالداره نه، بلکې غريب او فقير دی، دقيامت په ورځ به يوه يوه روپۍ هغه ادا کوي، اود قيامت په ورځ دخلکودګناهونوانباربه خپل ځان له پاره انبارکړي دوزخ ته به ځي.[1]

۲: ظاهره ده چې حرامه آمدني چرته چې خرچ کړل شي هغه به ناجائز وي[2]، که هغه په خپل موراو پلار خرچ کړي يا يې په ښځه بچو باندې، داسړی هرچاباندې حرام خوري.

۳: تجربه هم دا ده چې حرامه آمدني په حرامه لارباندې ځي، اودقيامت په ورځ به دځان وبال جوړه شي.

۴: په حرامه آمدني کې ورکړل شوې صدقه ، خيرات اوحج نه قبليږي[3]. په حرام آمدني سره صدقه کول داسې دی چې په خپل بدن اوکپړو باندې ګندګي ولګوې اوديو بزرګ زيارت کولو له پاره دهغه کورته لاړشې.

دګډا اوسندروپه اړه د وزيرخارجه غلطه فتوا

سوال: وزيرخارجه سردار آصف علي په استرېلياکې يوه فتوا ورکړې وه چې ګډا ،سندرې، رقص، په اسلام کې جائزدي، آيا تاسو داسلامي شريعت په رڼاکې دسردار آصف په دې فتوا

---

[1] أيضًا پورتنۍ حواله)_

[2] عن عبدالله بن مسعود عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لايكسب عبد مال حرام فيتصدق منه فيقبل منه ولا ينفق منه فيبارك له فيه ولا يتركه خلف ظهره إلّا كان زاده إلى النار، إن الله لا يمحوا السيئ بالسيئ ولكن يمحوالسيئ بالحسنات ان الخبيث لا يمحوا الخبيث رواه أحمد وكذا في شرح السُّنّة (مشكوة ص: ۲۴۲، باب الكسب وطلب الحلال)_

[3] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن الله طيب لايقبل إلا طيبًا، وان الله أمرالمؤمنين ما أمربه المرسلين، فقال: يأيها الرسل كلوا من طيبت واعملوا صلحا، وقال تعالى:)يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ، ثم ذكرالرجل يطيل السفر اشعث اغبر يمدّ يديه إلى السماء: يارَبّ! يارَبّ! ومطعمه حرام، ومشربه حرام، وملبسه حرام، وغذى بالحرام، فأنّى يستجاب لذالك رواه مسلم (مشكوة ص: ۲۴۱، باب الكسب وطلب الحلال) بلكه دثواب په نيت داسې كول كفردی وفي المحيط من تصدق على فقير شيئًامن الحرام يرجوا الثواب كفر ...إلخ (شرح فقه الأكبر ص: ۲۳۳ طبع دهلي مجتبائي)_

باندې بحث کولی شئ؟ آیا د یو اسلامی ملک د وزیرخارجه د افتوا د محمد ﷺ د شریعت خلاف نه ده؟ د محمد ﷺ د شریعت مطابق څه سزا وزیرخارجه ته ورکول پکاردي؟ جواب ریښتیا اوصحیح راکړئ ځکه چې د محمد ﷺ په اسلامی شریعت کې په تاسوهم مکمل ذمه واري عائدکېږي، او جواب واضح راکړئ، ویرېږئ مه ځکه چې الله تعالی د حق او انصاف سره دی.

جواب: سردار آصف احمدعلي خو "سردار" دی، مفتی خو نه دی چې د هغه په فتوا باندې ... وکړل شي. غلطه فتوا که د وزیرخارجه وي یا د هغه نه هم د غټ وزیر، غلطه ده. او که په ملک کې اسلامي شریعت نافذوي نو د کمې نه کمه سزا داده چې هغه سړی دې د هرې سرکاری عهدې نه نااهل وګرځول شي.

السلام علیکم پاکستان ویل

نن سبا یو مقامی ریډیو چینل دی چې د هغې نشریات د مغربي تهذیب او کلچر په تقلید ۲۴ګنټې شروع وي، د مخلوطو ټیلیفونونو په ذریعه فحاشی ته ترقی ورکول کیږي، بلکې بل طرف ته د مال اسراف هم کیږي.

ټوله شپه ښځې سړیو کمپیرو سره په فون باندې خبرې کوي او په جواب کې سړي کمپیئر اظهارد شعرونو او ګانو په ذریعه کوي، دې پروګرام ته هرټیلیفون کونکی اول، السلام علیکم پاکستان،، وایي، په جواب ورته هم وعلیکم السلام پاکستان ویل کیږي، یعنې د جنت د کلام ،،السلام علیکم، دلته خومره بې ادبي کیږي او په ځینې ټې وي پروګرامونو کې پنجابي تهذیب ښکاره کوي او کلیوال ماحول پکې پیش کیږي، په کوم کې چې راتلونکو میلمنو ته کوربانه وایي،، بسمیلیان، بسمیلیان. د پورتنو ګزارشاتونه پس زما په ذهن کې خوسوالونه پیداکیږي:

۱: ایا، السلام علیکم، سره څه بل لفظ یوځای کول یعنې، السلام علیکم پاکستان، ویل جائزدي؟ ۲: ایا ښځې په ټیلیفون باندې غیرمحرم سره بې تکلفه خبرې کولی شي؟

۳. د بسم الله په ځای کوم خلک چې (نعوذبالله)، بسمیلیان، وایي د دې څه مطلب دی؟ او کوم خلک چې د قران کریم ایتونو ګډوډ داسې وایي د دې په باره کې قران او حدیث څه فیصله کړې ده؟

جواب: کوم خلک چې په پاکستان کې فحاشي خوروي، د مرګ نه پس به په عذاب قبرکې راګیر وي[1]، او د دوی سره به د دوی حکمرانان هم رانیول کیږي، ځکه چې د املک د فحاشی اډې له پاره نه و جوړ شوی، بلکې د قران او سنت حکمراني جاری کولو له پاره جوړ شوی و.

۱: السلام علیکم، د مسلمانانو شعاردی[2]، لیکن د دې داقسمه استعمال د شعار بې حرمتي ده.

---

[1] إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ (النور: ۱۹)۔

[2] عن عبدالله بن عمرو أن رجلا سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم: .. [بقيه په راروانه صفحه.

۲ دښځونامحرمه سړیوسره بې تکلفه خبرې کول حرام اوناجائزدي ،الله تعالی ددوی اوازهم پرده جوړه کوړې ده اوپه قران کریم کې یې فرمایلي دي: **فلاتخضعن بالقول**..[1] یعنی د خبرو کولوپه وخت کې ستاسوپه ژبوکې نرم والی راتلل پکارنه دي،ددې وجې نه داسړي اوښځې ګناهګاردي اودوی ته دالله تعالی په وړاندې استغفارکول پکاردي اوددې کارنه منع کیدل پکاردي،ګنی دمرګ نه پس به دوی ته سخت عذاب ورکړل شي،چې لیدونکي به ترې هم ترس وخوري

۳ دابسملیان، ،مهمل لفظ دی،اوداپنجابي تهذیب نه دی،بلکې دداسې کونکودزړه بیماري ده.

❖ فلم کتل ❖

ریډیواوټیلي ویژن ددیني مقاصدوله پاره استعمالول

سوال: جنابِ عالي! ریډیو،ټیلي ویژن او وي سي آر هغه آلات دي چې دا سندرو ویلو اود تصویرونو دنمائش له پاره جوړشوي دي،اودهمدې غلطومقصدونوله پاره مستقل طورباندې استعمالیږي

(څنګه چې مشاهده ده) خوددې سره سره مذهبي پروګرامونه په نوم سره مختصر وختونونوله پاره دقرآن پاک تلاوت،تفسیر،حدیث،اذان،درس وغیره هم پیش کیږي،سوال دادې چې:

۱_آیاددې آلاتو مروجه استعمال جائز دی؟۲_آیاداسې دقرآن،حدیث او ددیني شعائرو تقدس نه مجروح کیږي؟

سوال: آیا په یو اسلامی ملک کې"مذهبی پروګرام" او نور پروګرامونه یا"مذهبی امور" اود نورو امورو تفریق،داسلام دتصور حیات نفې نه ده،چې دهغو ټولو پروګرامونه او ټول امور مذهبي او دیني دي اودانساني ژوندیوه شعبه یاکارددین نه بهرنه دی؟

جواب: کوم آلات چې دلهواولعب(فضولیاتو) له پاره موضوع دي،هغه ددیني مقصدونوله پاره

...بقیه د تیرمخ].. أى الإسلام خير؟ قال: تطعم الطعام، وتقرئ السلام على من عرفت ومن لم تعرف متفق عليه وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم .... لا تدخلون الجنّة حتّى تؤمنوا ولاتؤمنوا حتّى تحابّوا، أولا أدلّكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم؟ افشوا السلام بينكم رواه مسلم (مشكوة ص: ۳۹۷، باب السلام، الفصل الأوّل)_

[1] فلا تَخضَعْنَ بالْقوْل، قال السدى وغيره : يعنى بذالك ترقيق الكلام إذا خاطبن الرجال، ولهذا قال تعالى: فَيطْمَعَ الَّذي فِي قَلْبه مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفاً قال ابن زيد قولا حسنًاجميلا معروفًا فى الخير، ومعنى هذا انها تخاطب الأَجانب بكلَام ليس فيه ترخيم اى لا تخاطب المرأة الأجانب كماتخاطب زوجها (تفسيرابن كثير ج: ۵ ص: ۱٦۸)_

استعمالول د دین بې عزتی ده، ځکه څینې علماء خو په ریډیو باندی تلاوت هم منع فرمایي، خو ما د ریډیو په باره کې داسې سختی نه ده ښودلې، زه د جائزو شیانو له پاره د دې استعمال جائز ګڼم. خو (ټي وي) او د هغه ذریت مطلقاً حرام ګڼم.[1]

ټي وي ساتل ولې جائز نه دي حالا نکې دا دښو پروګرامونو له پاره استعمالیږي؟

سوال: داخل ۲۰ ربیع الثانی ۱۴۱۴هجری بمطابق ۱۸اکتوبر۱۹۹۳اخبارلوستلو په دوران کې د . .مسبوق لمونځ، .په باره کې دسوال په جواب تاسو لیکلي و چې ټي وي یو لعنت دی. . ، په دې باره کې زما ګزارشاتو ته تاسو لږ شان توجه وفرمایئ او ماته اجازه راکړئ چې زه څه ګزارشات پیش کړم، چې زما په ناقص عقل کې کوم نوی خیالات راروان دي د هغو تسلي وشي، زه د اسلامی شعائرو پابندي کولو والا یو حقیر انسان یم، زما دا خیال راځي چې دحج دا داکولو په دوران کې دحج دا داکولو کومې طریقې په ټي وي باندې دکتو موقع ملاویږي، د ټی وی په ذریعه دخانه کعبې زیارت دزیات نه زیات مسلمانانو ته نصیب کیږي، د ټي وي په مددسره د قران پاک په تلاوت کې قاري صاحبان دالفاظو په ادائیګي سره سره دالفاظو شناخت هم کوي، چې دهغې په وجې سره ټي وي کتونکی ته په خپل تلاوت کې دغلطیو په صحیح کولو کې مدد ملاویږي، د ټي وي په مددسره عامو خلکو ته دلمونځ دلوستلو، په لمونځ کې د اودریدلو، دتکبیرنه پس دلاس داوچتولو او بیا دلاس دصحیح تړلو صحیح طریقه ښودل کیږي، رکوع، قومه، قعده، سجده او تشهد کې دناستې صحیح طریقه باربار خلکو ته ذهن نشین کیږي، خلق په لمونځ کې ولاړ اکثر لاسونه خوځوي اوخشوع اوخضوع دماتولو حرکتونه کوي، دوی ته په سمعي او بصری طریقه بیان سره پوهول کیږي. که په یو وخت کې یو عالم دین په ټي وي باندې تقریروکړي؛ نو د سمعي او بصری قوتونه دکتونکوله پاره په پوهیدو کې اساني پیدا کولو کې

---

[1] ودلت المسالة أن الملاهى كلها حرم، ويدخل عليهم بلا إذنهم لانكار المنكر قال ابن مسعود رضى الله عنه اللهو والغناء ينبت النفاق فى القلب كماينبت الماء النبات (قوله ودلت المسالة) لأن محمد رحمه الله تعالى أطلق إسم اللعب والغناء، فال اللعب وهواللهو حرام بالنص، قال عليه الصلاة والسلام: لهوالمؤمن باطل إلا فى ثلاث ...إلخ (ردالمحتار مع الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٤٨ كتاب الحظروالإباحة) وفيه أيضًا: وكره كل لهو لقوله عليه الصلاة والسلام، كل لهو المسلم حرام إلا ثلاثة (قوله وكره كل لهو) أى كل لعب وعبث فالثلاثة بمعنى واحد، كما فى شرح التأويلات، والإطلاق شامل لنفس الفعل وإستماعه كالرقص والسخرية والتصفيق وضرب الأوتار من الطنبور والبربط والرباب والقانون والمزمار والصنج والبوق، فإنها كلها مكروهة، لأنها زى الكفار وإستماع ضرب الدف والمزمار وغيرذالك حرام (ردالمحتارمع الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٩٥، كتاب الحظروالإباحة،فصل فى البيع)۔

مددورکوي،لهذامعلومه داشوه چې که تې وي ددين دتبليغ له پاره استعمال کړل شي؛ نودتبليغ يوه ډيره موثره ذريعه جوړيداى شي.
بلکې زه خوددې پروګرام جوړولوپه کوشش کې يم چې دعالم اسلامي دمرکزي تې وي نشريات وي چې دهغې په ذريعه په بين الاقوامى ژبوکې دقران پاک اواحاديث مبارکه تعليمات اوسمع ياوبصري ذريعې سره خلکوته ددنيا ګوټ ګوټ پورې ورسول شي،په مکة المکرمه کې بين الاقوامى اسلامى مرکزنه نشريات وي،اودې سره په مسلمانه دنيا کې اوغيرمسلمانه دنياکې اسلامى نشريات ورسيږي اودتبليغ کارپه ځاى دمحدودساتلوعام کړل شي، همدغه شان د اسلام تبليغي مرکزداسلام انسائيکلوپيډياتياره کړي،په بين الاقوامى ژبوکې ددې ترجمه وشي، اوتې وي په اسلامى تعليمات عام کولوکې استعمال کړل شي،نن ډېش انټيناپه مدد سره خلک په کورونوکې دبين الاقوامي اداروفحش لټريچر اواخلاق سوزپروګرامونه ګوري،که اسلامي بين الاقوامى تې وي نيټ ورک سره يوپاورفل اسلامى چينل سره ذريعې سره اسلامي اخلاقيات عام کړل شي، په اسلامى اخلاقوباندې دتيارې شوې معاشرې عملي تصويرونه پيش کړل شي چې دخلکوپه زړونوکې دهغه سکون قلب دحاصلولوطرف ته کشش پيداشي اوهغوى دلچرااواخلاق سوزپروګرام په ځاى داسلامى بين الاقوامى نشرياتي ادارې په ذريعه دژوندداخلاقوعملي نمونې ووينې اوداسلام پيغام کوم چې صرف سمعي ذريعې سره خوريږي دکتوپه ذريعې سره نورهم موثر کړل شي.اوددې اهم پيغام رساني په ذريعې سره داسلام پيغام عام کړل شي لهذاپورتني امور تې وي او ددې استعمال دخير اوبرکت باعث جوړولى شي.،،

جواب: ستاسوخيالات لائق قدردي،مګردانکته ستاسوپه ذهن کې پکارده چې دين اسلام دهدايت دين دى،دکوم دعوت تبليغ له پاره چې الله تعالى حضرات انبيائې کرام ﷺ مبعوث کړل، اود حضور ﷺ نه پس حضرات صحابه کرامو، حضرات تابعينو، اوائمه دين اوبزرګان دين او علماء امت دافريضه هميشه پوره کړې ده،دهدايت دخورولوکارهم ددغه حضراتوپه نقش قدم باندې تلوسره کيداى شي،دهغو ى دلارې نه علاوه په بله لاره نه،دالله تعالى لاک لاک شکردى چې نن هم ددين دتبليغ کارهم په دغه لاره باندې روان دى،دتبليغ دين له پاره دداسې ذرائعو د اختيارولو اجازت شته چې بذات خودمباح اوجائزوي دحرام اوناجائزه ذرايعو اختيارولو سره دهدايت دخورولو کارنه شي کيداى،ځکه چې ناجائزه ذرائع په خپله شردي، دشرپه ذريعه شر خوريداى شي،دشرپه ذريعه دخيراوهدايت دخوريدوخيال هم غلط دى،دتې وي مدارپه تصوير باندې دى اوزموږ شريعت تصويرسازي حرامه ګرځولې ده اوس کوم شى چې شرعاً حرام وي؛ نوهغه دهدايت دخورولوذريعه څنګه جوړيداى شي؟دې سره خوګمراهي ته ترقى ملاويداى شي،خو که تاسوغواړئ چې ددې په ذريعه دخلکوپه زړونوکې ايمان او هدايت بنکته کړئ نو دا صرف يوخيال دى.

په زرګونو خلک په تې وي باندې ديني پروګرامونه ګوري.خو په هغوی کې به درته يو کس هم داسې ملاونه شي چاچې په تې وی باندې کتوسره ايمان زده کړی وي او هغۀ دګناهونو نه توبه کړې وي او نيک اوپاک ژوندې اختيارکړی وي،هوابې شميره خلک داسې شته چې دتې وي په کتوسره بې لارې شوي دي اودهغوی دننه دايمان کومه لړه شان برخه چې پاتې وه دهغې نه يې هم لاس ونيځلی دی،که تاسو هرڅومره مثالونه راکړئ ليکن دتې وي مثال غلط دی، ما درته ويلي دي چې تې وي دتصوير دوجې نه نجس العين دی.ددې وجې نه ستاسو دا وينا چې تې وي بدنه دی. ،غلطه ده.دخنزير استعمال که تاسوښه کوئ بهرحال هغه نجس العين دی. دهغه دښه استعمال سوال نه پيدا کيږي.

غرض داچې ويلوسره چې تاسوکومه نتيجه ويستلې ده هغه هم غلطه ده.ځکه چې ستاسودا نظريه چې هيڅ شی هم بذات خود ښه يا بد نه وي" غلطه ده.زماداويناده چې کوم شريعت حرام ګرځولي دي هغه په خپله هم بددي اوهغه دڅه ښېګړې له پاره استعمالول زيات بددي. تاسو ددې اصل مقررولوونت کې داخبره په ذهن کې وه چې زموږ دين ددنياهيڅ يوشی هم بذات خودنه ښه ګرځولی دی اونه بد،حالانکې داخبره صريحاً غلطه ده.شريعت ټول شيان په دريوبرخو تقسيم کړي دي چې څه شيان بذات خودښه دي،څه شيان بذات خودبددي اوڅه شيان بذات خودنه ښه دی اونه بددی.ستاسودا اصل په دريم قسم باندې جاری کيږي چې دداسې شي استعمال ښه وی نوهغه ښه اوکه بدوي نوهغه بدوي، خو کوم شی چې بذات خود بد وي. نجس العين وي،حرام وي،دهغه ښه والی اوبدوالی دهغه په استعمال باندې موقوف نه دی ،که دده بداستعمال وي نوهم بددی اوکه بالفرض ښه استعمال يې وي نوهم بددی،تې وي نجس العين دی،ددې بداستعمال هم بددی اوددې ښه استعمال هم بددی،بلکې بد بدتردی،اودين ددې ګندګي سره ملوث کول په خپله يوجرم دی.

د حضورپاک ﷺ په ژوند فلم - يهودي سازش

سوال: زمايودوست محترم ذيودوست په کورکې ټيلی ويژن باندې دوي سي آر په ذريعه دامريکې جوړشوی يوفلم "(M)essage" چې اُردو معنايې "پيغام" ده،وکوت،اودهغه فلم تعريف يې راته په دفترکې وکړ،په اصل کې هغه فلم دحضورپاک ﷺ دزمانې متعلق و اودهجرت نه وروسته واقعات يې پکې قلم بندکړي و،په هغې کې يې داښودلي وو چې داسلام په اشاعت کې څومره سختی مخې ته راغلې وې،دمسجد قباتعمير،حضرت بلال حبشی رضی الله عنه يې په اذان کولو سره ښودلی و،دحضرت حمزه رضی الله عنه کردار هم يو عيسايي اداکار پکې کړی،دټولونه بده خبره دا ده چې په دې فلم کې يې دحضورپاک ﷺ د سوري مبارک پورې هرڅه ښودلي،يعنې دادمسجد قبا تعميرکيږي اوهغه سوری خښتنه اوچتوي،غرض ددې دظاهرولوکوشش يې کړی چې په دې فلم کې (نعوذبالله) دحضورپاک ﷺ تصورمبارک دی،زما محترم دوست دې

ته يوتبليغي فلم ويلو.ويل يې چې په دې کې مسلمانانوباندې ظلم او ستم ښودل شوی اوډيرښه منظرونه يې پکې ښودلي دي. ددې غرض يې تعريف کړی دی.خوچې ماکله واوريدل نوخفه شوم.مافوراً وويل چې داسې فلمونه مسلمانانوته چرې هم کتل نه دي پکار.بلکې داسې فلمونوبائيکاټ دې وکړي. دمسلمانانوايمان ځومره کمزوری شوی دی.ددومره غټو غټو هستيواوصحابه کرامو ﷺ کردار زناکاره شرابيانوعيسايانو اداکارانو ادا کړی اوبيته نشته دکوم ناپاکه سوري يې دحضور پاک ﷺ دسوري سره تشبيهه ورکړې.ځومره دافسوس خبره ده. تاسوته درخواست دی چې آياداسې فلم ښودل پکاردي؟ اوکه نه نو کوموخلقوچې دافلم کتلی دی هغوی ته توبه استغفارکول پکار دي.دخدای له پاره! ددې جواب ضرور په اخبارکې ورکړئ او کتونکوته ددې څه سزاورکول پکاردي؟

جواب: دحضورپاک ﷺ په ژوندباندې فلم جوړول.په اسلام او مسلمانانوپورې دبدترينې خندا کولو مترادف دي.دامت علماء کرامو په دې باندې سخت احتجاج کړی دی او حساس مسلمان دا داسلام خلاف يو يهودی سازش تصورکوي.دداسې فلمونوکتل گناه ده. اوددې بائيکاټ کول فرض دي.[1]

د "فجراسلام" په نامه فلم کتل څنګه دي؟

سوال: يوڅوکاله مخکې پاکستان ته يو فلم راغلی و "فجراسلام" په هغه کې دحضورپاک ﷺ دزمانې نه مخکې دانسانانودګمراهي اوجهالت دور ښودل شوی و.اودافلم يومسلمان ملک جوړکړی و.چې په هغه کې يې دمختلفو اشارو په ذريعه د ډيرو مقدسو هستيو نشاندهي کړې وه.اوهغه په پاکستان کې دبزنس ريکارډ مات کړی و.آياداسې فلم ديومسلمان ملک له پاره جوړول اويومسلمان ته ښودل جائزدي؟ اوچې يوغيرملکي ملک داسې فلم جوړوي؛ نو پوره اسلامي دنيادهغه مذمت کوي اوچې کله موږ مسلمان داسې حرکت کوو نوداشيان موږ سره ځومره حده پورې ښايي؟ داسوال ځکه اهم يې چې د يو امريکايي فلم "M)essage)" په باره کې مې ستاسودکالم په باره کې کتلي و. ځکه زه دَمخکې درج شوي "فجراسلام" په باره کې هم دپوښتنې کولو جرات کوم اوکيدای شي چې په دې دواړو فلمونوکې څه بُنيادي فرق وي. چې زه په هغه باندې پوهيدونه يم وسه يم.نوستاسوبه ډيره مهرباني وي چې ددې

---

[1] عن أبي سعيد الخدري رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من رأى منكم منكرًا فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه وذالك أضعف الإيمان (مشكوة ص: ٤٣٦، باب الأمربالمعروف، الفصل الأوّل) وفى المرقاة: وقدقال بعض علمائنا الأمرالأول للأمراء والثانى للعلماء، والثالث لعامة المؤمنين .... ثم إعلم إنه إذاكان المنكرحرامًا وجب الزجرعنه (مرقاة شرح مشكوة ج: ٥ ص: ٣، باب الأمر بالمعروف،طبع بمبى)۔

وضاحت ضرور وکړئ چې زموږ اصلاح وشي.

جواب: په "فجراسلام" فلم باندې علماء کرامو سخت احتجاج کړی او دایې د اسلام او حضور پاک ﷺ خلاف یو سازش ګرځولی دی، خو په دې څه وکړل شي چې نن اسلام، په اسلامي ملکونو کې د ټولونه زیات مظلوم دی، الله تعالی دې حکمرانانو ته د دین پوهه نصیب کړي، آمین!

په ټي وي د حج فلم کتل هم جائز نه دي

سوال: مخکې ورځو کې په ټي وي باندې د "حج فلم" وښودل شو، چې هغه ډېرو خلکو وکوت، په اسلام کې براه راست د فلم څه حیثیت دی؟ یو سړی وایي چې ویډیو فلم هر رنګ جائز دی، ځکه چې دا د سائنس ایجاد دی او د ترقی نشانه ده، لهذا په استعمال کې را وستل کیدای شي، په دې شرط چې په هغه کې ښځه نه وي، آیا د هغه دا خیال صحیح دی؟

جواب: کوم سړی چې ټي وي او ویډیو فلم ته جائز وایي، هغه خو بالکل غلط وایي، په شریعت کې تصویر مطلقاً حرام دی[1]، که د دقیانوسي زمانې د خلکو د لاس جوړ کړی ولې نه وي، یا جدید سائنسي طریقې دا ایجاد کړی وي، ترکومې پورې چې د "حج د فلم" تعلق دی، د هغه جوړولو والا هم ګناه ګاردې او کتونکې هم، د واړو ته به د عذاب او لعنت پوره پوره برخه ملاویږي، په دنیا کې خو ورته ملاویږي، د آخرت انتظار دې کوي ----------!

"اسلامي فلم" کتل

سوال: مونږ د پوسټل کالوني سائټ کراچی اوسیدونکي یو، اهمه مسئله په اسلامي رڼا سره حل کول غواړو، عرض دا دی چې په انګریزي ژبه کې په اسلامي موضوعاتو باندې د جوړ شوي فلم په باره کې معلومول غواړم، په هغه فلم کې حضرت ابوبکر صدیق، حضرت عمرفاروق، حضرت امیرحمزه، حضرت بلال حبشي رضی الله عنهم او د حضور پاک ﷺ د اونښې مبارکې آواز هم مختصر طور باندې اوریدل کیږي، مسئله دا پیښه ده چې آیا د یو اسلامي فلم حیثیت سره دا فلم کتل جائز دي یا دا چې موږ د دې فلم په کتلو د ګناه مرتکب شوي یو؟

جواب: دا فلم "اسلامی فلم" نه دی، بلکې د اسلام او اکابر اسلام پورې د خندا کولو مترادف دی، د هغه کتل کبیره ګناه ده.[2]

---

[1] عن عبدالله بن مسعود رضى الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: أشدالناس عذابًا عندالله المصوّرون (مشكوة ص: ٣٨٥، كتاب الأداب، باب التصاوير) وظاهر كلام النووى فى شرح مسلم الإجماع على تحريم تصويرالحيوان، وقال وسواء صنعه لمايمتهن، أولغيره فصنعته حرام بكل حال، لأن فيه مضاهاة لخلق الله تعالى (ردالمحتار ج: ١ ص: ٦٤٧، باب مكروهات الصلاة)_

[2] عن جابررضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الغناء ينبت النفاق فى القلب كماينبت الماء الزرع (مشكوة ص: ٤١١، باب البيان والشعر) وفى المرقاة: قال النووى: ..[بقيه په راروانه صفحه.

په ټي وي هم فلم کتل جائز نه دي

سوال: موږ دلته په قطر کې کار کوو او کله چې د کارنه فارغیږو نو بیا په خپل کور کې ټیلي ویژن ګورو، چې هغه موږ ټول دوستان په شریکه ګورو، زموږ په دوستانو کې کافي خلک داسې دي چې هغه حاجیان دي، او ځینو دوه ځله حج کړی دی، او ځینې د جومات امامان هم دي، دا ټول حضرات مابښام پنځه بجې ټي وي ته کیني او د شپې دولس (۱۲) بجو پورې د ټي وي نه مزې اخلي او دلچسپ خبره دا ده چې دلته تقریباً ټول پروګرامونه په عربي او انګریزي کې وي او په هغو حضراتو کې یو هم په هغه ژبه باندې نه پوهیږي، ظاهره ده د دې نه د هغوی مراد پروګرام باندې پوهیدل نه، بلکې د هغه اداکارانې کتل وي، چې هغه یوه ګناه ده، زموږ چې کوم دوستان سینماته ځي نو دا حاجي صاحبان او مولوی صاحبان هغوی د فلم تلو نه منع کوي، او هغوی ته وایي چې "فلم کتل ګناه ده" او چې کله یو فلم په ټي وي باندې وي نو دا خلک د ټولو نه مخکې په ټي وي باندې فلم کتلو له پاره کیني، تاسو موږ ته دا ووایئ چې آیا ټي وي کتل، د داسې پرهیزګارانو له پاره درست دي؟ آیا په ټي وي او فلم کې هیڅ فرق نشته؟ او آیا د هغوی د دعوی مطابق فلم کتل ګناه ده او په ټي وي کې هماغه فلم کتل ګناه نه ده؟ د دې سوالونو جوابونه راکړئ او د شکریې موقع راکړئ، والسلام.

جواب: په ټي وي باندې هم فلم کتل جائز نه دي، په ټي وي او نه د سینما په فلم کې څه بُنیادي فرق نه شته، د دواړو په مینځ کې د فرق مثال داسې دی چې څنګه یو سړی ګنده بازار ته لاړشي او بدکاري وکړي، او دویم یوه فاحشه خپل کورته راوغواړي او بدکاری ورسره وکړي، څکه ټولو مسلمانانو ته د دې ګندګي نه پرهیز کول پکار دي.[1]

په ټي وي کې د ښځو شکل او صورت کتل

سوال: آیا په ټي وي کې هم د ښځو شکل او صورت کتل ګناه ده؟ ما په یوې رسالې کې لوستلي و چې نامحرمو ښځوته کتل او د هغې عادتي کیدل ډیره غټه ګناه ده، د مرګ په وخت به دې انجام ښه نه وي، آیا د دې اطلاق په ټي وي باندې هم کیږي؟

جواب: ټي وي کتل جائز نه دي، په دې کې نامحرم ښځوته کتل ګناه ده.[2]

...بقیه د تیرمخ]... في الروضة: غناء الإنسان بمجرد صوته مكروه، وسماعه مكروه، وإن كان سماعه من الأجنبية كان أشد كراهة، والغناء بآلات المطربة هو شعار شاربي الخمر كالعود والطنبور والصنج والمعازف وسائر الأوتار حرام (مرقاة المفاتيح، كتاب الأداب ج: ۷ ص: ۵۵۷، ۵۵۸، طبع إمداديه)۔

[1] تیری شوی دوه حاشیې وګورئ...!)۔

[2] ایضاً)۔

په ټي وي او ريډيو باندې ښه تقريرونه اوريدل

سوال: زمونږ دومره شوق شوى دى چې مونږ چېرته هم ښه بيان كيږى هلته ځان رسوو، ان ترديې چې په يوويډيو كيسټ باندې هم ديوعالم بيان ښه وي؛ نوورته كينواوروېږ اوخاص كرجمعې په ورځ په ټي وي چې كوم پروګرامونه راځي، هغه هم اورو. خومونږ ته چاوويل چې دا جائزنه دي. لهذا زه تاسوته درخواست كوم چې ووايئ داجائزدي اوكه نه؟

جواب: زمونږ په شريعت كې دجاندار(سه لرونكي) تصويرحرام دى، اوحضور پاك ﷺ په دې باندې لعنت فرمايلى دى[۱]، په ټيلي ويژن او ويډيو فلمونكې تصويروي، كوم شى چې حضورپاك ﷺ حرام او ملعون وفرمايي، دهغه دجواز سوال هم نه پيداكيږي، داسوال بالكل فضول دى، كه څوک د أُم الخبائث(شرابو) په باره كې ووايي چې دادنيكومقصدونوله پاره استعماليږي نوبالكل فضول خبره ده، زمونږ په دور كې ټي وي او ريډيو د"أُم الخبائث" درجه لري او دا دبې شميره خبائثو سرچينه ده.

دحضورپاک ﷺ په باره كې جوړشوى فلم كتل

سوال: وي سي آر په لوموړي ځل ګندګى خوره كړې ده، اوس معلومه شوې ده چې په وي سي آر باندې په ملتان او ساهيوال كې هماغه فلم ښودل كيږي چې دنبى پاک ﷺ په حيات طيبه باندې جوړ دى اوپه هغه فلم باندې ټولې اسلامي دنيا دغم او غوسې اظهاركړى و او اسلامي حكومتونوېې مذمت هم كړى و، آياحكومت به په دې كې څه مثبت قدم اوچت كړي اودې شيطانى عمل ختمولو له پاره دعواموفرض نه دى؟ كوم خلک چې ددې ظلم د چلولو، ښودلو او كتلومجرمان دي، دهغوى له پاره دَحضورپاک ﷺ دشريعت څه حكم دى؟ ماپه دې سلسله كې پوره وثوق او معتبروشهادتونوسره معلومه كړې ده چې دافلم ښودل كيږي، دنورتصديق له پاره زه په خپل ځان كې نورجرات نه وينم چې داناپاكه فلم وګورم.

جواب: دحضورپاک ﷺ دذات مقدس په موضوع دفلم جوړول، ډيرزيات زړه خفه كونكى توهين دى، داسلام دښمنانانو بار بار ددې كوشش وكړ، خوغيورو مسلمانانو دهغوى دا كوشش هميشه له پاره ناكام كړ، كه ستاسواطلاع صحيح ده نو دا ډيردَافسوس حركت دى، حكومت ته پكاردي چې ددې پوره نوټس واخلي اوددې مرتكبو خلكوته درسالت دتوهين په جرم سخته سزاوركول پكاردي، كه حكومت دې طرف ته توجه نه كوي؛ نومسلمانانوته پكاردي چې مخكې شي اوپخپله ددې دختمولوكوشش وكړي.[۲]

---

[۱] عن أبي جحيفة عن أبيه ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن ثمن الدم وثمن الكلب وكسب البغى ولعن أكل الربا وموكله والواشمة والمستوشمة والمصور صحيح بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۱)۔

[۲] عن أبي سعيد الخدرى رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: ..[بقيه په راروانه صفحه.

ټیلي ویژن کتل څنګه دي؟

سوال: ټیلي ویژن کتل څنګه دي؟ خوپه دې ديني غوراوفکر اود تفسيرونو وغيره بيانونه هم کيږي،پاتې شوه دتصويرمسئله نو ځينې عالمان وايي چې دا عکسونه دي،څوک وايي چې تصوير ساکن(فوټو)ممانعت دې،اوداګرخي راګرخي وضاحت وکړئ.

جواب: دټيلي ويژن مدار تصويردی،اودتصويرملعون کيدل هرمسلمان ته پته ده،اويوملعون شی ديونيک کارله پاره ذريعه جوړول هم صحيح نه دي.مثلاً:چې په شرابوسره څوک اودس وکړي اولمونځ اداکړی،تمام علماء کرام په دې باندې متفق دی چې عکسي تصويرونه کوم چې په کيمرې سره اخيستل کيږی دهغو حکم هم دتصويردی،که هغه متحرک وي ياساکن.[1]

ويډيوفلم په چاړه باندې قياس کول صحيح نه دي

سوال: درمضان په دې مياشت کې داعتکاف له پاره يوې خانقاه ته لاړم،دهغې خانقاه چې کوم پيرصاحب دی،دهغه په طريق کارباندې زه دکافي عرصې نه ذکرکوم،دې ځل چې کله زه دبيعت په ارادې سره هلته لاړم نوهلته يوعجيبه منظر په کتلوکې راغی،پيرصاحب به دماسپښين او مازيګر په مينځ کښې يوه ګنټه دقرآن پاک درس ورکولو،چې دهغه ويډيوفلم به جوړيده،کله چې مادا شی وليدو نومادبيعت اراده بدله کړه دلته خپل ځای ته په راتلوباندې ماهغه ته خط وليکه،په هغه کې مې هغه ته وليکل چې علماء کرام خوويډيوناجائزګڼي،هغوی په جواب کې وليکل چې:"ويډيوفلم وی يا کلاشنکوف ياچاړه،چاقو وي،دجائزکارونوله پاره دهغو استعمال هم جائز،اود ناجائز کارونوله پاره يې استعمال هم ناجائز."

اوس تاسووفرمايئ چې ددين علماء اومفتيان صاحبان په دې سلسله کې څه فرمايي؟ آياددين دتبليغ له پاره ويډيوفلم استعمالول جائز دي؟ اوکه نه وي نو جواب راکړئ څکه چې زماسره ددې يومثبت جواب وي،دهغه جواب هم تاسوته درليږم.

...بقيه د تيرمخ]... من رأى منكم منكرًا فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه وذالك أضعف الإيمان (مشكوة ص: ٤٣٦، باب الأمربالمعروف، الفصل الأوّل) وفى المرقاة: وقدقال بعض علمائنا الأمرالأول للأمراء والثانى للعلماء، والثالث لعامة المؤمنين، وقيل المعنى انكارالمعصية بالقلب أضعف مراتب الإيمان لأنه إذا رأى منكرًامعلومًا من الدين بالضرورة فلم ينكره ولم كرهه ورضى به واستحسنه كان كافرًا........ ثم إعلم إنه إذاكان المنكرحرامًا وجب الزجرعنه (مرقاة شرح مشكوة ج: ٥ ص: ٣،طبع أصح المطابع بمبئ)۔

[1] په تيرمخ حاشيه (عن عبدالله بن مسعود (رض)....الخ، اوحاشيه (عن جابر (رض)....الخ) اوګورئ.)۔

جواب: په ویډیوفلم باندې تصویرونه اخیستل کیږي او دَجاندار (ساه لرونکي) تصویرحرام دی[1]. اوپه اسلامی شریعت کې دحرام اجازت نشته. ځکه داپه چاړه، چاقوباندې قیاس کول غلط دي، اودهغه پیرصاحب اجتهادناروا دی، تاسوښه وکړل چې دداسې غلط سړي نه موبیعت وانه خیست

ښځې ته د ټي وي کتلو اجازه ورکول

سوال: دیوسړي دپلارپه کورکې ټیلي ویژن دی، دکورټول خلک هریوپروګرام ګوري، خوهغه سړی دَدې نه نفرت کوي، دهغه ښځه ټي وي کتلو له پاره دهغه نه اجازه غواړي، خوهغه سړی دا نه خوښوي، دټیلی ویژن پروګرام کتل څنګه دي؟

جواب: ټیلی ویژن چې په هغه کې دفحاشو تصویرونونمائش وي، او دَانسان له پاره په یواعتبارسره په کې دګناه عوت دی، دهغه کتل شرعاً جائز نه دي، ځکه چې څنګه غیرمحرم ښځوته کتل جائزنه دي، همداسې دسړیوتصویرونه کتل هم جائز نه دي، لهذا جناب ته پکاردي چې خپلې ښځې ته دټي وي کتلواجازه ورنه کړي.[2]

کمپیوټراوانټرنیټ باندې دکارکولوحکم

سوال: زه دکمپیوټرشعبې سره تعلق لرم اوزماذمهي دانټرنیټ سره ده، په دې کې هرقسم پروګرامونه وي، ایاشرعي حیثیّت سره ددې کاردکولواجازه شته؟

جواب: کمپیوټردنوي دورداسې ټیکنالوجي ده دکومې نه چې دګټې اونقصان دواړه کارونه اخیستل کیدای شي، ددې وجې نه ددې داستعمال اجازه شته، البته دا کوشش کول پکاردي چې ددې کوم غلط اړخونه اوبداثرات دي، هغو نه ځان محفوظ وساتل شي اوددې شعبې سره تعلق ساتل اوپکې کارکولوکې هیڅ نقصان نشته. بلکې کوشش پکاردی چې په شعبه کې خاص انټرنیټ کې زیات نه زیات داسلام په باره کې کاروکړل شي. اوداد کافرانوله پاره ازاد پرې نه ښودل شي.

---

[1] عن عبدالله بن مسعود رضی الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: أشدالناس عذابًا عندالله المصوّرون (مشكوة ص: ٣٨٥، كتاب الأداب، باب التصاوير) وظاهر كلام النووى فى شرح مسلم الإجماع على تحريم تصويرالحيوان، وقال وسواء صنعه لمايمتهن، أولغيره فصنعته حرام بكل حال، لأن فيه مضاهاة لخلق الله تعالى (ردالمحتار ج: ١ ص: ٦٤٧، مطلب إذا تردد الحكم بين سُنّة وبدعة)۔

[2] وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (النور: ٣١)۔

دویډیوکیسټ خرڅونکي ګټه ناجائز ده، اوهغه دکتونکو په ګناه کې هم شریک دی

سوال: زماد دوکان نه چې کوم خلک فلمونه(چې هغه ځینې وخت غلط فلمونه هم وي) وړي،آیادهغوی سره به زما ګناه هم کیږي؟

جواب: هو! تاسوهم په دې ګناه کې برابر شریک یئ،او دې نه علاوه دا آمدنی هم پاکه نه ده.[۱]

سوال: ویل کیږی چې فلمونوکتلوسره معاشره خرابیږی،جینکۍ بې پردې کیږي،او واړه واړه بچي په کوڅوکې دقرآن پاک دآیاتونو په ځای نوې اومشهورې ګانې ویلوباندې په نظر راځي، اوزه اتفاق کوم چې داسې کیږي،خوآیاددې ګناه زماپه سریازماپشان نور خلک چاچې دویډیو فلمونودوکانونه په کراچۍ کې بلکې دټول ملک په ګوټ ګوټ کې خلاص کړي دي،دهغوی په سر باندې به هم وي؟ بهرحال موږخودَرزق ګټلودوجې داسې کوو او زموږ مقصد رزق ګټل وي،څوک خرابول نه.

جواب: داخومخکې لیکل شوي دي چې تاسواوستاسوپشان کاروبار کولو والاپه دې ګناه کې اوپه دې ګناه سره پیداکیدونکو نورو ګناهونوکې برابرشریک یئ.پاتې شوه دا چې ستاسو مقصد دوړی پیداکول دي،په معاشره کې ګندګي خورول نه ،ددې جواب مې هم مخکې لیکلی دی چې داسې رزق ګټل حلال نه دي چې په هغه سره معاشره کې خرابې پیداکیږي اوګندګي خوریږي.[۲]

په ټیلی ویژن کې کارکوونکي ټول ګناهکار دي

سوال: په ټیلی ویژن کې عام طورباندې دمیوزک او لوبوپروګرامونه ښودل کیږي، اکثر مخلوط ګانې اوپروګرامونه وي،اوددې ګناه په کارکې دټیلی ویژن مالکان هم شامل دي،ددې ګناه کفاره ممکن ده که نه؟ اوکه ده نوڅه؟

---

[۱] قال تعالى: وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (المائدة:۲) ولاتجوز الإجارة على شيء من الغناء والنوح والمزامير، والطبل، وشيء من اللهو .... لا أجر فى ذالك، وهذا كله فى قول أبى حنيفة وأبى يوسف ومحمد رحمهم الله تعالى أجمعين (عالمگیری ج: ٤ ص: ٤٤٩، كتاب الإجارة)، قلت: وقدمناثمة معزيا للنهر أن ما قانت المعصية بعينه، يكره بيعه تحريمًا (الدرالمختار ج: ٢ ص: ٣٩١، كتاب الحظروالإباحة)۔

[۲] وعن أبى أمامة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لاتبيعوا القينات ولا تعلموهن، ولاخيرفى تجارة فيهن وثمنهن حرام (ترمذى ج: ١ ص: ٢٤١)۔

جواب: ګډاګانې او سندرې حرام دي،ټیلي ویژن کتل هم ګناه ده،ګډیدلو والا، ټیلي ویژن چلولو والا او ټیلي ویژن کتلو والا ټول ګناهګار دي،الله تعالی دې ورته نیک هدایت نصیب کړي!

د ریډیو او ټیلي ویژن په محکمو کې کارکول

سوال: څنګه چې ټولو خلکو ته پته ده چې زمونږ په ملک کې ډیرې داسې ادارې دي چې د هغو وجود هم په اسلامی نقطهٔ نظر سره جائز نه دی،مثلاً: ټیلي ویژن،ریډیو وغیره،چې په هغه کې ګډاګانې، موسیقي او داسې قسمه نورشیان نشرکیږي،چې د هغو په وجه سره زما او د ډیرو مسلمانانو په زړه کې به دا مسئله وي چې په دې محکمو سره به د زرګونو بلکه په لاکونو خلقو روزي وابسته ده،په دې کې به ډیرداسې خلک هم وي چې هغوی به خپل فرض ډیرپه ایمانداری او دیانت داری سره ادا کوي،نوآیا د هغو خلکو رزق چې هغه د دې ادارو سره منسلک دي،جایز دی؟ او که جائزنه وي؛ نوآیا هغه خلک ګناهګاردي؟ ځکه چې هغه خلک په دې پیسو سره د خپلو معصومو بچیو پرورش کوي،چې هغوی تر اوسه په ښه او بد کې تمیزهم نشی کولی،نوآیا هغوی هم په دې ګناه کې شریک دي او یا ټوله ګناه د هغوی په مور او پلار باندې ده؟

جواب: د ګډا او موسیقي په ګناه کیدو[1] او د هغو په ذریعه حاصل شوي روپیو په ناپاکي کې څه شک دی ----؟باقي هغه واړه بچي ترڅو پورې چې نابالغ دي،په ګناه کې شریک نه دي،بلکې په حرامې ګټې سره د پرورش وبال د هغوی په مور او پلار باندې دی.

د وي سي آر کتلو سزا څه ده؟

سوال: زمونږ په معاشره کې د وي سي آر لعنت خور شوی دی،چې ورسره زمونږ نوی نسل په فلمونو کتلو ډیر متاثره شوی دی، ځکه زه غواړم چې تاسو د قرآن او سنت په رڼاکې واضحه کړئ چې د دې څه سزا ده؟

جواب: د دې سزا خو په دنیاکې ملاویږي چې نوي نسل خپل او د نورو ژوند سخت کړی دی،د آخرت عذاب د دې نه هم سخت دی ----!

ټي وي او ویډیو فلم

سوال: څه فرمایي د اسلامي شریعت مفتیان او د دین علماء په دې باره کې چې د ټي وي او ویډیو کیسټ شرعي حیثیت څه دی؟ آیا دا د تصویر د حیثیت نه ممنوع دی او که نه؟ په دې باره کې لاندې یو څو ګزارشونه ستاسو په خدمت کې پیش کول غواړم:

---

[1] قال تعالی: وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (لقمان: ٦)_

۱: که تې وي مخامخ د شعاګانو په ذريعه کوم څه چې هلته کيږی هغه هم په دې کې مونږ ته ښکاري، څنګه چې کله کله دَحج پروګرامونه نشر کيږی، کوم څه چې هلته حجاج کرام کوي هغه هم په دې تې وي کې دلته ګورو، آيا هغه وخت تې د دور بين ښشان نه وي؟ او آيا که په يوې آله سره لرې آواز او ريدل جائز دي نو آيا لرې کتل جائز نه دي؟

۲: په فلم کې يوه خرابي دا ښودل کيږي چې په دې کې تصوير دی، او تصوير حرام دی؛ خود ويډيو کيسټ حقيقت دا دی چې په ويډيو کيسټ کې يوشان تصوير هم نه چاپ کيږي، بلکې دهغې په ذريعه دهغو مخامخ شيانو شعاګانې ټيپ کيږي، څنګه چې آواز ټيپ کيږی، ټيپ کيدو باوجود څنګه چې دآواز څه صورت نه وي، لهذا فلمي فيتوا و ويډيو کيسټو کې ډيرزيات فرق دی، په فلمي فيتو (کيسټو) کې خو تصوير باقاعده په نظر راځي، کوم تصوير چې په پرده غټ کړي او ښودل کيږی خو ويډيو کيسټ "مقناطيسي" وي چې هغه مذکوره شعاګانې جذب کوي، بيا دا جذب شوې شعاوې دتې وي سره متعلق کوي، نو تې وي هغه شعاګانې دتصوير په شکل کې بدلې کړي او خپله آئينه کې يې ظاهروي، چونکې دا صورت متحرک او نه ايساريدونکی وي داد عامو آئينو په صورت باندې قياس کيږي، ترڅو پورې چې دشيشې مخې ته وي په هغې کې به شکل وي، او د لرې کيدو په صورت کې به ختم شي، داسې چې ترڅو پورې د ويډيو کيسټ رابطه دتې وي سره وی تصوير به په نظر راځي، او درابطې منقطع کيدوه سره به تصوير هم فنا شي.

۳: د آئينې او تې وي ناپائيداره عکسونو ته حقيقي معنا کې تصوير، تمثال، مجسمه، استيچو وغيره ويل صحيح نه دي، ځکه دَپائيدار کيدونه مخکې عکس وي، تصوير نه ملاويږي، او چې کله دا په څه طريقې سره پائيدار کړل شي نو هماغه تصوير جوړيږی، اوس که هغه ته کتونکی تصوير ووايي نو صحيح به وي.

۴: او دا چې کله علماوو په اتفاق سره ډيرزيات واړه تصوير لکه: بټن ياد ګوتمې په غمي دتصوير استعمال ته جائز ويلي د، يخو دلته په ويډيو کې خو بالکل دتصوير وجود نه وي، او په يو طاقتور دوربين سره هم په نظر نه راځي.

۵: مخکې خبرو ته په پام سره زما په خيال تې وي پخپله خراب يا مذموم نه دی، هو! موجوده پروګرامو د نظر لاندې ساتلو سره تې وي ته مذموم ويل کيږي، خود دې نه دا نه لازميږي چې انسان دې تې وي نه ساتي، بلکې غلط پروګرامونه دې نه ګوري، لکه: ريډيو.

۶: دا خبره دغور کولوده چې که دپاکستان مقدّر ښه جوړشي او دلته مکمل اسلامي نظام قائم شي نو آيا تې وي او تې وي استيشن به ختم شي؟

۷. دا چې دلته موږ ته دا ويل کيږي چې مفتی محمود (رحمه الله) به کله کله په تې وي باندې تقريرونه اورول، آيا دهغه عمل دا نه ښايي چې هغه پخپله تې وي غلط نه ګڼي؟

۸: دا چې دحجاز او مصر دعلماوو په دې باره کې څه خيال دی؟

۹: موږ ته دسائنس طالب علمان وايي چې په موږ کې ځوک تې وي ګوري، هغه په علمي سائنس کې زموږ نه مخکې دی، ځکه چې په تې وي کې جديد پروګرامونه ګوري، آيا موږ ته دَمخکې تلو اجازه نشته؟

اوپه آخر کې داعرض کول ضروري ګڼم چې زما داټول بحث تې وي خامخا جائز ګڼل نه دي، بلکې ددې نوې مسئلې ټول طرفونه ستاسو په مخکې ايښودل مې مطلب دي، که غلطي شوې وي نومعافي راته وکړئ.

جواب: کوم نکات چې تاسو پيش کړي دي، اکثراوبيشترمخکې هم مخې ته راغلي دي، تې وي اود ويډيو فلم کيمره کومه چې تصوير اخلي هغه چې غيرمرئي وی (په نظرنه راځي)، خو تصويربهرحال محفوظ دی، اوداپه تې وي باندې کتل کيږي اوښودل کيږي چې په لاس سره دتصويرغلط نظام په ځای په سائنسي ترقۍ کې دتصوير سازي يوه دقيقه طريقه ايجادشوې ده، خوچې شارع تصويرحرام ګرځولی دی دتصويرسازۍ طريقه چې هررنګه ايجاد شی خو تصويربه حرام وي او زمانه ناقصه خيال کې په لاس سره تصوير سازي کې هغه غلطيانې نه وې چې هغه ويډيوفلم او تې وي پيداکړي دي، دتې وي او ويډيو کيسټ په ذريعه هرکور سنيماګهر جوړشوی دی، آياداخبره په ذهن کې راځي چې شارع په لاس سره تصويرونه جوړول حرام وګرځوي، جوړوونکو ته يې ملعون او "**اشدعذاباً يوم القيامة**" ووايي اودفحاشۍ اوبې حيايۍ داطوفان چې هغه ته په عامو لفظونوکې "تې وي" وايي، حلال اوجائز وګرځوي ---------؟

پاتې شوه دا چې په دې کې څه فائدې هم دي، نوآيا شراب اوخنزير، سوداوجوارې کې فائدې نشته؟ خوقرآن کريم په دې ټولوفائدو ويلو داکربنه راکاړلې ده. "**وَاِثۡمُهُمَاۤ اَکۡبَرُ مِنۡ نَّفۡعِهِمَا**". داهم ويل کيږي چې ويډيوفلم اوتې وي سره داسلامي تبليغ کاراخيستل کيږي، زموږ دلته په تې وي باندې ديني پروګرامونه هم ښودل کيږي، نوآيازه په ډيرادب سره پوښتنه کولی شم چې ددې ديني پروګرامونوکتلوسره څومره غيرمسلم داسلام په دائره کې داخل شوي دي؟ څومره بيلمازه لمونځ شروع کړ؟ څومره ګناهګارانودګناه نه توبه وکړه؟ لهذا دامحض دوکه ده، دفحاشۍ داآله چې هغه دسرنه پښوپورې نجس العين اوملعونه ده، اوچې ددې جوړوونکي په دنيااوآخرت کې ملعون دي، هغه به داسلام په تبليغ کې څه کار وکړي؟ بلکې دتې وي داپروګرامونه دګمراهۍ خورولويوه مستقله ذريعه ده، شيعه ګان، مرزايي، ملحد، کميونسټ اودکچه علم والاخلک ددې ديني پروګرامونوله پاره تې وي ګوري اوچې هرڅه دهغوی په ژبه باندې راځی وايي يې، ځوک په دوی باندې پابندي لګولووالانه شته، اوځوک په غلط اوصحيح کې دفرق کولووالانه شته، اوس دې وويل شي چې دې سره داسلام تبليغ اواشاعت کيږي اوکه داسلام ښائسته صورت مسخ کيږي -----؟

پاتې شو داسوال چې فلانی دا وايي اوداکوي، دازموږ له پاره دجواز دليل نه دی.

فلم او د دین تبلیغ

سوال: زیارت ۲۹ اکتوبر ۱۹۸۱ء په اشاعت کې جناب کوثرنیازي صاحب لیکلي دي چې "دفلم اوتې وي په ذریعه داسلام اشاعت کول پکاردي،اوفلم اوتې وي داسې زبردسته میډیاده چې په هر یوکورکې موجوده ده،اوهرورکي اوغتې ته یوه چسکاده. "مخکې کوثرصاحب لیکي چې: "اوس هغه زمانه نه ده چې دفلم جائزیاناجائز کیدوپه باره کې بحثونه وکړل شي،که مونږ یې خوښوو یانه خوښوو،په ټوله دنیاکې داتفریح په ډول خپل شوی دی"نوآیاواقعي داذریعه داسلام دعظمت له پاره استعمالیدای شي؟ مخکې لیکي چې "دحرام حلال اجاره داري حلقې به پخپله ددې عصری رجحان په مخکې بې وسه شي نوآیامناسب به نه وي چې مسلمان ملک په ډیرې خوشحالۍ سره دفلم سازي له پاره اصلاحي اوانقلابي انداز فکر اختیارکړي؟"

جواب: ستاسو په سوال کې یوڅوخبرې د غور قابلې دي:

اول: جناب کوثرصاحب چې دحرام اوحلال د"اجاره داروحلقو" په لفظ سره چې کوم طنزکړی دی،که دهغوی مرادعلماءکرام دي نوقابل افسوس جهل مرکب دی،ځکه چې یوشی حرام یاحلال ګرځول دالله اورسول ﷺ کاردی،دعلماء کرامو قصورصرف دادی چې هغه دالله تعالی اورسول پاک ﷺ حرامو شویو شیانو ته یوازې دخپلو نفسي خواهشاتو یادخلکودغلطو خواهشاتو په وجه حلال ویلونه معذوردي.که کوثرصاحب دا"اجاره داری" سره تعبیروي چې حضرات علماء کرام،کفر او نفاق ته اسلام ولې نه وایي؟ حرام ته حلال ولې نه وایي؟ منکراتواوخواهشاتوته نیکي اوپارسایي ولې نه وایي؟ او هرهغه خرابه ادا کومه چې په معاشره کې یورواج شروع شي،هغې ته عین صراط مستقیم ولې نه وایي---؟ نوزه جناب کوثرصاحب ته عرض کوم چې دا اجاره داري ډیره مبارکه ده،او امیددی چې دقیامت په ورځ دهغوی همدا الفاظ دشهادت په طور باندې دالله تعالی په دربارکې پیش کړل شي اودده نه هم توقع ساتم چې هغه دې داحکم الحاکمین په عدالت کې داګواهي ضرور ورکړي(که هغه په قیامت باندې ایمان لري) چې: "یاالله! ستادې بندګانودحلال اوحرام اجاره داري قائم کړې وه.تاسو اوستاسو رسول ﷺ چې کوم شیان حرام ګرځولي وو،مونږ دزمانې دحالاتو واسطه ورکړه اوهغوی ته موباربار اپیل وکړ چې اوس دې داشیان حلال کړل شي،خودالله تعالی دې بندګانودچاهم ونه منله،دهغوی هم یواصرارو چې کوم شی الله تعالی حرام ګرځولی دی،هغه به همیشه له پاره حرام وي،دقیامت پورې یوانسان هم دخدای اود رسول پاک ﷺ حرام شوی شی نشي حلالولی" چې کله کوثرصاحب دالله تعالی په دربارکې داشهادت ورکړي: نومونږ به وګورو چې داحکم الحاکمین فیصله دچاپه حق کې کیږي؟ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرٰی!

دويم: دکوثرصاحب دا ارشادچې: "اوس هغه زمانه نه ده چې دفلاني شي په جائزاوناجائزکېدو به بحثونه کيږي" په دې کيسې کتلوسره خوکم ازکم زه ډيرخفه شوم،آيايوداسې سړي سره چې دهغه په زړه کې د جوار د دانې دلسمې برخې برابرايمان هم وي،داتوقع کيداى شي چې دڅه شي شرعاً حلال ياحرام اوجائز ياناجائزکيدوبحث ته بې کاره ووايي--؟ العياذبالله! استغفرالله! اودکوثرصاحب دادليل هم عجيبه دى چې: "که موږ يې خوښوو يانه خوښوو په ټوله دنياکې دادتفريح په ډول خپل شوى دى" آياکوم شى چې په انسانيت اوشرافت او آئين اود شرع على الرغم، اودفسق اوفجارپه عامو خلکوکې خپل کړل شي هغه جائز اوحلاليږي؟ اودهغه په جائز او ناجائز باره کې به بحث کول فضول اوبې کاره وي؟ نن په ټوله دنياکې دقانون خلاف ورزي زياتيږي، کوثرصاحب ته پکاردي چې دټولې دُنياحکومتونوته مشوروركړي چې دادآئين او قانون پابندي فضول ده،هرځاى بس دځنګل په شان قانون پکاردى چې دچاپه زړه کې څه راشي کوي دې،اوچرته چې څوک وغواړي ځي دې،که مهذب حکومتونوته داسې مشورورکړل شي،نويقين دى چې دمشورې ورکونکي ځائې به دماغي شفاخانه وي، څومره دحيرانتياخبره ده چې يوتعليم يافته کس،چې هغه ځان ته مسلمان وايي،خداى اورسول پاک ﷺ ته دامشوره ورکوي چې: "جناب! دا شلمه پيړۍ ده،په دې زماکې ستاسوحلال اوحرام ته هيڅوک نه ګوري،ځکه موږ ددې نه لرې وساتئ: "لاحولَ وَلاَ قُوةَ الابالله!

دريم: فلم اوتصويرالله پاک اوحضورپاک ﷺ حرام ګرځولي دي اوددې په جوړوونکو يې لعنت فرمايلى دى،دکوثرصاحب دامشوره چې داحرام اوملعون شى اسلامي عظمت له پاره استعمالول پکاردي،ددې مثال بالکل داسې دى چې يوسړى داسې مشوره ورکړي چې په دې زمانه کې دسودنه خلاصې ممکن نه دى،ځکه ددې دحرام ياحلال کيدوبحث خوبې کاره دى،پکاردا و چې ټول اسلامي ملکونه دسودپه نجاست سره دې جوماتونوتعميرکړي،زه ددې په پوهيدوبې وسه يم چې آخرهغه به کوم يواسلام وي چې دهغه عظمت به ديوحرام اوملعون شي په ذريعه کامياب شي؟ چې دحلال اوحرام بحثونه په خپل ځاى پريښودل شي؛ نوبيااسلام چېرته پاتې شو،د څه چې تبليغ، اشاعت او عظمت اوسربلندى غوښتونکې ده ----؟

کوثرصاحب ته شايدپته نشته چې اسلام ته دخپل اشاعت او سربلندي له پاره ددې شيطاني آلاتوضرورت نشته،اوددې شيطاني آلاتونه چې کوم شي ترقى بيامومي هغه به اسلام درسول پاک ﷺ له لوري راوړل شوى اسلام نه وي،بلکې دکوثرصاحب اوهغه د دوستانوجو شوى اسلام به وي،چې په هغه کې به نه دکفراوايمان فرق وي،نه به پکې دحلال او حرام فرق وي،نه دجائزاوناجائزسوال،نه به پکې دسړي اوښځې حدود وي،نه دنيکۍ اوبدۍ تصور،نه به داخلاص او نفاق په مينځ کې فرق وي،په داسې اسلام کې به هرڅه کيږي،خودرسول پاک ﷺ اسلام به نه وي.

خلورم کوثر صاحب اسلامي ملکونوته دامشوره ورکوي چې هغوې دې په انتهايي خوشحالي سره دفلم سازي په صنعت کې اصلاحي او انقلابي تبديلي وکړي.
ترکومې پورې چې فلم کې داصلاحي او انقلابي تبديلي تعلق دی،ما مخکې ويلي دي چې درسول پاک ﷺ په نظرکې تصوير نجس العين اوملعون دی،اوامام الهند مولانا ابوالکلام آزاد (رحمه الله) مورخِ اسلام علامه سيدسليمان ندوی (رحمه الله) داسې شخصيتونوته هم چې هغوی په يوه زمانه کې په شدومدکې دتصويردجوازقائل وو،دااعتراض شوی و چې په موجوده دورکې يوعکسي تصويرهم دحضورپاک ﷺ مطابق حرام او ملعون دی،نو کوم شی چې پخپله نجس دی،هغه څنګه ځوک پاکولی شي؟ اوچې دهغه ماهيت بدستورباقي وي،آيامتيازې که په يوې ليبارټري کې پاکې کړل شي؛ نوهغه به پاکې شي؟
په فلمونوکې چې هرڅنګه تبديلي وکړل شي،دهغه ماهيت نه بدليږي،هو!تاسوداکولی شئ چې دهغه فحش اجزا حذف کړئ،په دې کې نسواني کرداروا‌چوئ،دهغه باوجودفلم،به هم فلم وي،دهغه ماهيت له پيله حرام اوملعون دی،نوهيڅ اصلاحي اوانقلابي قدم هم دادحرمت او ملعونيت نه نشي بچ کولی،هو! ددې به يو نقصان ضرور وي چې اوس خو يوعام مسلمان هم فلم ګناه ګڼي، دکوثرصاحب دَفتوی نه وروسته به ډيرکم عقل خلک به داګناه هم نه ګڼي،داسې به دفسق نه دکفر حدته ورسيږي.
اوکه ديوصاحب دا مقصدوي چې حج ،غزوات وغيره اسلامي نښوباندې دې فلم جوړکړل شي،نوداددې نه هم بدترين شی دی، ځکه اسلامي نښې دتفريح اولهولعب موضوع جوړول دشعائر اسلام بې حرمتي او توهين دی،اګرچې دداسې کونکي دامقصدنه وي،اوچې هغوی ددې دپوهيدلو صلاحيت هم نه لري.
اوددې نه هم بدتره خبره داچې داسې فلمونه به کم عقل خلک دَثواب کار وګڼي(څنګه چې دحج فلم خلک ډير په محبت سره ثواب اوعبادت ګڼي اوګوري يې)،دهغه سخت جرم کيدل صفا واضح دي چې کوم شی الله تعالی اودهغه رسول ﷺ دګناه کاراودالله تعالی دغضب او لعنت موجب ګرځولی و،داخلک هماغه شی عبادت او دالله تعالی درضاموجب ګڼي،دادخدای اودرسول پاک ﷺ صريح مقابله ده،اودخدای تعالی دشريعت موازي يونوی شريعت جوړولول څومره لوی جرم دی؟ په دې هرسړې پوهيږي،خلاصه داچې په فلمي صنعت کې يوهم داسې اصلاحي اوانقلابی قدم ممکن نه دی چې هغه داصنعت دالله تعالی دلعنت نه وباسي.
ترکومې پورې چې دانتهاپسندي نه دلاندې راکوزيدو دمشورې تعلق دی،مامخکې عرض کړی دی چې دحلال اوحرام اختياردامت يو سړی ته هم نه دی ورکړل شوی،اودخدای حرام کړل شوي کار ته حرام ويل انتهاپسندي نه،بلک عين ايمان دی،که دا د"شاهي تخت" دلفظ سره تعبير کول صحيح دي،نودادايمان شاهي تخت دی، او دايمان د شاهي تخت نه دلاندې راکوزيدومشوره يو مسلمان نشي ورکولی اوکوم سړی چې دلاندې راکوزيدواراده وکړي،هغه

مسلمان نشی پاتې کیدای، کوثرصاحب ته که ایمان او اسلام پکار وي، نوزه به هغه ته یوه مخلصانه مشوره ورکړم چې هغه دې پخپله دمغرب د شاهي تخت نه لاندې راکوزشي او دَخپل ایمان دَحفاظت فکر دې وکړي او د خپلو کفریه کلماتونه دې توبه وکړي.

فلم کتلو له پاره روپۍ ورکول

سوال: زموږ دمحلې یوڅوهلکان دفلم له پاره پیسې جمع کوي اوموږ هغوی ته مخکې پنځه ویشت (۲۵) روپۍ ورکړې وې، اوموږ فلم نه و کتلی، اوس تاسوته دا درخواست دی چې دفلم له پاره پیسې ورکول هم ګناه ده، اوفلم کتل هم ګناه ده، هغوی ته به په آخرت کې څه سزاملاویږي؟ دقرآن او حدیث په رڼاکې دهغوی څه سزا ده؟ اوڅه ګناه ده؟

جواب: کومه سزا چې دفلم کتوونکو ده هماغه سزا دهغه له پاره دپیسو ورکوونکو هم ده.

❖ تصویر ❖

تصویر یو معاشرتي ناسور او د قومي اصلاح (۹) نکاتي انقلابي پروګرام

سوال: دتصویرونو دحرمت په سلسله کې صحیح حدیثونه دنن سبا په دور کې څنګه منطبق کیدای شي؟ د نبی علیه السلام ارشاداتو باندې عمل ولې متروک یا منسوخ شوی دی؟ آیا دا غلط دي چې دزنانه یامردانه تصویر په شناختی کارډباندې وي یاپه پاسپورټ وغیره باندې، ټول شرعي طورباندې حرام دي، خودبین الاقوامی قوانینو مطابق دتصویرفتنې نه بچ کیدل مشکل شوي دي. دضرورت په وخت یا هنګامي، اضطراری صورت کې دا دحرامو مړی به تیریږي، په صنعتی ادارو، سکول، کالج او ددیني ادارو طالب علمانو له پاره په هرحال تصویر جوړول او دشناختي کارډ وغیره اهمیت او ضروت زیاتیږي، دتصویر جوړوونکو او فوټوګرافرو غوبل، دَرنګین عکاسي شاهکار، خاص طور دځوانانو، دښائسته جینکو او د کارکن ښځو تصویرونه روزانه داخبارونو ښائست جوړیږي، دفلمي صنعت مرکزونه، سنیما، ټیلي ویژن، وي سي آر، ویډیو بلیوپرنټ وغیره د خرافاتو لعنت بیل دی، ګویا چې دپاک نظریاتی قوم مکمل طورباندې ناپاکه جوړلو منصوبه بندي په تدریجي ډول کار کوي (لاحول ولا قوة) بهرملک سیاحت، تفریح، ملازمت، تجارت یادمقدسو ځایونو دزیارت له پاره د تصویرجوړلو نه بغیر څه لار نشته ، اوس خودشریفانو دنګیاندو او لوڼو نورو ته کتل راکتل، او په نقالي کې خصوصاً د طالباتو او معلماتو د نمائش شوق هم ښکاره شوی دی، اودمسلمان عوامو نه احساسِ حرمت او دګناه نه نفرت هم ختمیږي، دملک دتقسیم په لومړیو ورځوکې د ملک کرنسی او پاکستانی سکې یوازې دستوری سپوږمۍ په نشان سره جوړې وې، پته نه لګیږي چې په وروسته راتلونکو بادشاهانو باندې څه وشو چې دشریعت مطهره واضح احکام یې نظرانداز کړل اود "شجرممنوعه" په شوق کې اخته شو، ځینو علماء هم دتصویرونو حرمت

نظرانداز کوي په اخبارونو کې دتصویرونو اشاعت دفخرباعث گنې، یوه وړوکې یاغټه جلسه، تقریب یاانټرویو پریس دفوټو گرافرو نه بغیر ښائسته نه ښکاري. اناالله واناالیه راجعون!
الحمدلله زمونږ دوزیراعظم دخاندان خلکو داخباري فوټو گرافرو په فرمائش باندې دتصویر جوړولو نه انکار کړی دی. خوپه عوامي سطح باندې دتصویر حرمت ښکاره کیږي، آیا دگمراهۍ ددې طوفاني سیلاب مقابله اجتماعي یا انفرادي طورباندې کیدای شي؟

جواب: د "دتصویردفتنې" نه له مبالغې پرته په سلگونو فتنوخُولې خلاصې کړي دي او دقوم دَ تباه کیدو په کوشش کې دي، ترکومې پورې چې دبین الاقوامی قوانینو دمجبوري په وجه سره تصویرجوړول ناگزیر وي هغه ځای پورې خومونږ معذور گڼل کیږو، او دا توقع کیږي چې په دې به مواخذه نه وي[1]، خوزمونږ په ځای کې خو دتصویر فتنې هغه قیامت راوستی دی چې الامان والحفیظ! داسې ښکاري چې ددې حرمت او قباحت هم د زړونو نه وتلی دی، او----- نعوذبالله------ دې ته دتقدس او احترام درجه حاصله ده، دکرنسۍ په نوټ باندې دقائداعظم د تصویرتاسوذکر وکړ، ددې نه علاوه په ټولو سرکاري او قومي ادارو کې دقائداعظم، علامه اقبال او دنورو اکابرو تصویرونه ځوړندول گویا قومي فرض گڼل شوي دي، ان چې د "شرعی عدالت" جج صاحبان او وکیلان او علماء په قرآن او سنت باندې د آفرین نکتې فرمائي اودجج صاحبان په سرباندې تصویر وځوړند دی، ددې نه علاوه دا چې په تیروکلونوکې زمونږ شرعي عدالت فیصله وکړه چې تصویرحلال دی "نعوذبالله من ذالک..." قیاس کن زگلستان من بهارمرا"
پاتې شو ستاسو دا سوال چې آیادگمراهۍ ددې طوفاني مقابله کیدای شي؟ جواب دادی چې بې شکه کیدای شي، خوشرط دا دی چې مونږ دا عهدوکړو چې مونږبه مسلمانان جوړیږو ژوند به تیروو، او دَالله تعالی په دربارکې دخپل گناه‌گار ژوند نه په توبه کولو باندې راضي شو.
تاسوته به یاد وي چې کله جنرل محمدضاء الحق صاحب په لومړي ځل "اسلامي نظریاتي کونسل" قائم کړی و او په هغه کې حضرت اقدس شیخ الاسلام سید محمد یوسف بنوری (رحمه الله) یې هم نامزد کړی و، په هغه وخت حضرت بنوری (رحمه الله) جنرل صاحب په مخکې یوتجویزپیش کړی و چې "یوم توبه" دې ولمانځل شي او ټول قوم دې دخپلوټولوگناهونو نه دَالله تعالی په مخکې توبه وکړي، د "یوم توبه" اعلان وشو خو کیفیت دا و چې:

سبحه برکف، توبه برلب، دل پُر از ذوق گناه :: معصیت راه خنده می آید بر استغفار ما

"یوم توبه" خو ولمانځل شوه، خو چادیوگناه نه دپریښودو اراده او آئنده ددې نه دمنع کیدو عهدیې ونکړ، دَمعصیت تیزطوفان په مخکې دَبنداچولو له پاره دانقلابي اقداماتو ضرورت

[1] الضرورات تبیح المحظورات (الأشباه والنظائر ج: ۱ ص: ۴۳ الفن الأوّل، طبع دارالقرآن کراچی) وفی الشرح المجلة: الضرورات تبیح المحظورات بقدرالضرورة، أی أن الأشیاء الممنوعة تعامل کالأشیاء المباحة وقت الضرورة (شرح المجلة ص: ۲۹ المادّة: ۲۱)۔

دی، خوانقلاب دنن سبا په مشهورو معناووکې نشته،بلکه دشرنه دخیر طرف ته انقلاب، د بدۍ نه دنیکۍ طرف ته انقلاب،دمعصیت نه دطاعت طرف ته انقلاب،اودکفر او نفاق نه د ایمان او اخلاص او اعمالو طرف ته انقلاب،ددې انقلاب مختصر شان خاکه وړاندې کوو:

✪ په سرکاري سطح باندې د "یوم توبه" اعلان وکړل شي او ټول قوم دې دخپلو سابقه ګناهونو نه په ریښتونې توبه وباسي او آئنده له پاره دې دَ ټولو ګناهونونه دمنع کیدو او دشرعي فرائضو دپابندۍ عزم او اراده وکړي.

✪د سخت ضرورت نه پرته دې په هرقسمه تصویرونه باندې پابندي ولګوي،ټي وي،وي سي آر او په هرقسمه فلم باندې دې پابندي ولګول شي،سنیماګانې دې په تعلیمی ادارو او ټیکنیکل کالجونو بدلې شي،کوم خلک چې دفلمی صنعت سره وابسته دي هغوی دې په داسې ادارو کې ولګول شي چې هغه دملک او قوم له پاره ګټورې وې.

✪ په نوي نسل کې دلوبو شوق ډیر زیات دی،تردې چې دنجونو دهاکي ټیمونه بین الاقوامي مقابلو له پاره تیاریږي،چې دا دیو مسلمان ملک له پاره دشرم لائق ده،حالانکې مسلمان باید لوبغاړی نه بلکې مجاهدوي،ځوانان په لوبوکې دمشغولولوپه ځای په دوی کې دجهاد شوق پیدا کړل شي او دټول قوم ځوانان دې په مجاهد فورس کې تبدیل کړل شي.

✪ دښځو بې حیایي او بې پردګي، دسړی او ښځې اختلاط او دځوانو نجونو او هلکانو مخلوط تعلیم نوی نسل بالکل ناکاره کړی دی،له مبالغې پرته نوي(۹۰) فیصده ځوانان هلکان او نجونه غیرصحت منده دي،ځکه لازمي ده چې دښځوپه بې حیایي دې پابندي ولګول شي،دکومو ښځوله پاره چې ملازمت ضروري وي دهغوی له پاره دې دپردې دملازمت انتظام وکړل شي،او دنجونوله پاره دې دبیلو تعلیمي ادارو بندوبست وکړل شي.

✪ دانعامي بون او انعامي قرعه اندازي لعنت په ټول ملک باندې خوردی،چې هغه دسود او جواري طرقي یافته شکل دی،دا دې ختم کړل شي.

✪ دبینکاري سودي نظام دې ختم کړل شي او دمضاربت په اصولو باندې کارکولو والا سرکاري او غیرسرکاري اداري دې جوړې شي،اوپه پوره دیانت او امانت سره حلال او جائزکاروبار دې وکړی، اوپه پوره ذمه دارۍ سره دَمضاربت اُصولو باندې دمنافع تقسیم دې وکړي اوهغه خلک چې پخپله کاروبار نشي کولی دهغوی له پاره د حلال رزق دګټلو حالات پیدا کړل شي.

✪ رشوت،ډاکې،غلا،سوال کول او ددې نوعیت دټولو حرامو ذریعو دې خاتمه وکړل شي. ددې له پاره دقوم دَخلکو اخلاقي او ایماني اصلاح کولو له پاره دې ددعوت او تبلیغ مؤثرنظام قائم کړل شي،چرته چې دسرکاری ملازمانو له پاره مختلف شرطونه ایښودل شوي دي،هلته یو شرط دا هم ایښودل پکاردي چې دملازم له پاره دشرعي فرائضو پابندي او د محرماتو نه اجتناب لازمي دی.

✪ په تعليمي ادارو کې ملحد ،بې دينه او بددينه استاذان دطالب علمانو داخلاقو او اعمالو په خرابولو او دوی دانسانست دحدود نه په آزادولو کې مؤثر کردار ادا کوي، د استاذانوپه انتخاب کې دې په خاص طورسره اهتمام وکړل شي چې هغه دغيرديني نظريو حامل نه وي، په يونظرياتي ملک کې تعليمي ادارې دملادهډوکي(تير) حيثيت لري،او دنوی نسل په جوړولو او تباه کولو کې دټولو نه مؤثر دتعليمي ادارو استاذان دي،ددوی نه بچ کيدل ممکن نه دي،خوځومره دحيرانتيا او تعجب خبره ده چې په اسلامي جمهوريه پاکستان کې دنوي نسل کچه ذهنونه داخلاقی ډاکوانو او بدمعاشانو په حواله شوي دي،دمعلم له پاره يوازې ډګرۍ حاصلولو شرط دي، ددين او ديانت هيڅ لحاظ نه لري.

✪ په ملک کې عدالتونه مظلوم ته دانصاف ورکولو له پاره جوړ شوي دي،خو رشوت، سفارش،او دَجانب دارۍ په وجه ځومره ظلم چې په عدالتونوکې کيږی هغه ټولو ته معلوم دی،ديو غريب اوسيدونکي له پاره دانصاف حاصلولو ناممکنه پاتې شوي دي،الا ماشاء الله!

د"عدل"معناده دصحيح قانون مطابق فيصله کول، که دملک قانون غدار وي،ددې مطابق به دعدل فيصله نه وي،بلکې ظلم به وي،اوکه قانون دانصاف والاوي خوکه په فيصله کې ديو فريق رعايت وکړل شي نودا فيصله به هم ظلم وی،دا اصول مخې ته کينږدلو سره دې انصاف وکړل شي چې زموږ ځومره فيصلې دعدل او انصاف مطابق کيږي -----------؟

عدالتونه په صحيح معناوو کې عدالتونه جوړولو له پاره لازمي ده چې تمام غيراسلامي او غيرشرعي قوانين دې په يوقلم سره منسوخ کړل شي،او عدالتونه دې پابندکړل شي چې هغه دې هره فيصله دقرآن او سنت مطابق وکړي،دې نه علاوه دا هم لازم دي چې دعدالت په کرسۍ داسې خدای ترسه او ديانت دار منصفان کينول شي چې هغوی ته دا احساس وي چې دوی به دخپلې هريوې فيصلې حساب دقيامت په ورځ دالله تعالی په مخکې ورکوي.

دقومی اصلاح کولو دا نهه(۹) نکاتي انقلابي پروګرام دی،چې په دې باندې پوره عمل ضروري دی.او که دتساهل (سستي) نه مو کار واخيست؛ نو په دې ملک باندې چې کوم دالله تعالی دقهر توره،دبمونو،دهماکو،ډاکو،زلزلو،طوفانونو،دقحط او ګراني او په خپلو کې دانتشارپه شکل کې جاري دی،ددې انجام به ډير ګران وي اودآخرت عذاب ددې نه هم سخت دی--- الله تعالی دې زموږ حکمرانانو سره پوره قوم ته دايمان او پوهې دولت نصيب کړي،او دخپلو خوښو بندګانو په وجه دې موږ ګناهګاران دخپل قهر او عذاب نه محفوظ وساتي!

دقانوني مجبوري په وجه فوټو جوړول

سوال: تاسو ليکلي دي چې شريعت دهر يو ساه اخيستونکي فوټو جوړول حرام ګرځولي دي، خو قومي شناختی کارډ جوړولو له پاره دفوټو شرط د سرو له پاره لازمي دی،داسې د پاسپورټ جوړولو له پاره هم لازمي دی،داسې دملازمت په سلسله کې هم دفوټوضرورت وي،

سوال دا دی چې سړی د ذکرشویو وجوهاتو په وجه باندې فوټو وباسي؛ نوپه دې سلسله کې شریعت څه وايي؟ حالانکې د ذکرشویو کارونو له پاره حکومت فوټو لازمي ګرځولی دی،اوس چې په دې ملک کې الحمدلله داسلامی طرز حکومت نافذیږي نوآیاحکومت ته علماوو څه داسې تجویز هم ورکړی دی چې دفوټو وغیره استعمال دې منع وګرځول شي؟

جواب: دقانوني مجبورۍ په وجه چې کوم فوټو جوړیږي هغه دعذر په وجه دمعافي لائق کیدای شي[۱] ستاسوداخیال صحیح دی چې اسلامي حکومت ته پکار دي چې دفوټو استعمال منع وګرځوي، غالباً حکومت دَیوڅوظاهری فائدو په وجه باندې فوټوان ډیرو ځایونوکې لګولی دی،خواول خوچې کوم څیزشرعًا ممنوع او حضور پاک ﷺ دلعنت مؤجب ګرځولی وي[۲]،دَیو څو مادي فوائد په بنیادباندې ددې ارتکاب کول دیو"اسلامی حکومت" سره نه ښایي،بل دا فوائدهم محض وهمي دي،واقعي نه دي،کله چې دا دفوټولعنت په قوم باندې مسلط نه و هغه وخت کې دومره جعل سازۍ او بې ایمانۍ نه کیدې څومره چې اوس کیږي.

په کورونوکې فوټولګول یا د فوټو والا ډبې ایښودل

سوال: په کورونوکې دخپلو بزرګانو او څناورو فوټوان څنګه دي؟ په تفصیل سره ولیکئ.په کومو ډبو وغیره باندې چې فوټوجوړ وي(او عام طورباندې په ډیرو شیانو باندې فوټوان جوړ وي) ددې په باره کې څه حکم دی؟

جواب: په کورونوکې فوټو لګول ناجائزدي،دهریو ساه لرونکي فوټو ممنوع دی[۳]په کومو ډبویاشیانو چې فوټو وي هغه ترې لرې کول پکار دي.[۴]

---

[۱] وفي الشرح المجلة: الضرورات تبيح المحظورات بقدرالضرورة، أى أن الأشياء الممنوعة تعامل كالأشياء المباحة وقت الضرورة (شرح المجلة ص: ۲۹ المادّة: ۲۱، طبع حبيبيه)۔

[۲] عن أبي جحيفة ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن ثمن الدم وثمن الكلب وكسب البغى ولعن آكل الربا وموكله والواشمة والمستوشمة والمصوروف رواية المصورين (بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۱، طبع نورمحمد كتب خانه)

[۳] عن على عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: لاتدخل الملائكة بيتًا فيه صورة ولاكلب ولاجنب .... وفي رواية: ولا تمثال (سنن أبي داؤد ج: ۲ ص: ۲۱۶ كتاب اللباس، طبع ايج ايم سعيد)۔

[۴] عن جابر أن النبى صلى الله عليه وسلم أمرعمربن الخطاب زمن الفتح وهو بالبطحاء أن يأتى الكعبة فيمحو كل صورة فيها فلم يدخلها النبى صلى الله عليه وسلم حتى محيت كل صورة فيها (سنن أبي داؤد ج: ۲ ص: ۲۱۶ كتاب اللباس) أيضًا: فيمحو كل صورة أى كل تمثال على صورة نبى أو ملك من الملائكة أونحوذالك مما كان نقشًا فى حائط أو له جرم أو غيرذالك مما فيه روح (بذل المجهود ج: ۵ ص: ۶۹، باب فى الصور)۔

په جوماتونو کې تصویرونه ویستل ډیره سخته ګناه ده

سوال: سږکال تراویح کې دقرآن پاک دختم په موقع باندې په یوجومات کې حافظ صاحب چې هغه هم په دې جومات کې امام هم دی او دمدرسې استاذ هم دی، دهغه سره هم دهغه شاګرد چې هغه دنائب مدرس فرض هم ادا کوي، کوموماشومانوچې په سږکال دقرآن پاک ختم کړی و، دبچیوپه مایک باندې دتلاوت په وخت دجومات دننه، منبرته نزدې یې تصویرونه ویستل شروع کړل، په منع کولو باندې نائب صدر وویل چې: "رِیل حافظ صاحب ډک کړی دی، دهغه په اجازت سره تصویرونه اخلم، دا په هرځای کې وي، "مختصر دا چې باوجوددمنع کولو په ضدباندې راغی او ویې ویل چې: "زه به تصویراخلم"حافظ صاحب مایک ته راغی نودهغه ډیرتصویرونه دهرطرف نه واخیستل شو، په بله ورځ حافظ صاحب دخلکوپه اعتراض باندې په جومات کې قرآن راوړ او قسم یې وخوړ چې: " نه مونږریل ډک کړی دی، نه مې اجازه ورکړې ده، "خو دنائب مدرس نه یې هیڅ پوښتنه ونه کړه چې کم ازکم دَاعتراض کولو والاحضراتوته تسلي شوې وای.

۱.آیا حافظ صاحب ته قسم خوړل پکار و، په ټوله غونډه کې داخبره شوې وه؟.

۲.آیا په جومات کې تصویر ویستل جائز دي؟.

۳.دداسې امام اقتدا جائزده چې هغه دخپلوجامولہ پاره قسم وخوړ اودَنائب مدرس نه یې هم څه پوښتنه ونه کړه، ځکه چې هغه ویلي و چې تصویر دهغه په اجازې سره اخلم، په جومات کې کافي اختلافات زیات شوي دي.

جواب: تصویر جوړول خصوصاً جومات ددې ګندګي سره ملوث کول حرام او سخته ګناه ده[1]. که دا حضرات ددې نه دعلانیه توبې اعلان وکړي اودخپلې غلطۍ اقراروکړي اودالله تعالی نه معافي وغواړي؛ نو صحیح ده، ګینې دا صاحب دې دامامت او تدریس نه لرې کړل شي، ده پسې لمونځ ناجائز او مکروه تحریمي دی.[2]

دپلاریا بل چا دتصویرکیښودو ګناه دچا وی؟

سوال: که څوک په کورکې دپلار، نیکه یا دیوخپلوان تصویر په فریم کې ولګوي په میزیې کیږدي نودتصویر اینښودلو ګناه به دکیښودنکي وي یا دپلار، نیکه چې هغوی ددې دنیانه

---

[1] عن عبدالله بن مسعود قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: أشدالناس عذابًا عندالله المصورون (مشكوة ص: ۳۸۵، باب التصاوير، الفصل الأوّل، طبع قديمى)۔

[2] ولو أم قومًا وهم له كارهون إن الكراهة لفساد فيه أو لأنهم أحق بالإمامةمنه كره له ذالك تحريمًا ...إلخ (درمختار، باب الإمامة ج: ۱ ص: ۵۵۹،، طبع ايچ ايم سعيد)۔

رخصت شوي دي، هغوی هم دد ې گناه لاندې راغلي دي؟
جواب: که دپلار نيکه په ژوند کې تصويرلگيدلی وي او منع يې نه وي کړې نوددې گناه دلاندې هغه هم راغلي دي، اوکه دهغه په ژوند کې داحرام کار نه و، اونه هغه دکولواجازه ورکړې وه، نوپه هغه باندې هيڅ گناه نشته، اينبودونکی خپل آخرت بربادوي.[۱]

د تصوير جوړولو له پاره دچا عمل حجت نه دی

سوال: په دورحاضر کې داخبارونو مطالعه کول ضروري دي، په ټولو اخبارونو کې دتصويرونو شائع کيدل يو معمول جوړ شوی دی، دپيپوپه ډبوباندې، دبسکټوپه ډبوباندې او د دوايي په پيکټونو باندې تصويرونه موجودي، ددې نه علاوه په شناختی کارډ او پاسپورټ وغيره له پاره دفوټو ويستلو ضرورت دی، ستاسوبه ډيره مهرباني وي که په دې سلسله کې تاسو زموږ راهنمائي وکړه، چې په داسې حالاتوکې خپل کورونه دتصويرونونه څنگه پاک کړو؟ دې نه علاوه دغټو علماوو تصويرونه په دې سلسله کې مخامخ دي.
جواب: تصوير جوړول او ويستل گناه ده[۲]، خوکه دقانوني مجبورئ په وجه داسې وکړل شي؛ نو اميددی چې پوښتنه به نه کيږي[۳] اخبارونه دې په کورکې بندکيښودل شي، باقي ددين بزرگانوخو اول تصويرونه په خپلې مرضۍ سره جوړکړي نه دي اوکه چاجوړکړي وي نودچاعمل حجت نه دی، حجت دخدای او درسول الله ﷺ ارشاد دی.[۴]

کرنسی نوټ باندې تصوير چاپ کول ناجائز دي

سوال: ستاسوپه خدمت کې يوگزارش دی چې په "جنگ" جمعه ايډيش کې دتصوير ويستلو او جوړولوپه باره کې تاسوکافي تفصيل سره بيان و، چې په هغه کې حديثونه هم بيان شوي دي، خو يوه خبره بياه هم دتوجه وړ ده چې په پاکستان کې په دې وخت کوم نوټونه او سکې چليږي په هغې باندې هم دقائداعظم تصوير واقع دی، زه يوازې دامعلومول غواړم چې ددې نوټونواوسکو په اسلام کې څه حيثيت دی؟ که چيرې ددې تصويرونو والانوټونه په جيب کې

---

[۱] وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى (النجم: ۳۹،٤۰)۔
[۲] عن ابن عمر أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: الذين يصنعون الصوريعذّبون يوم القيامة يقال لهم: أحيوا ماخلقتم (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۱، باب تحريم تصويرصورة الحيوان ...إلخ)۔
[۳] الضرورات تبيح المحظورات بقدرالضرورة (الأشباه والنظائرج: ۱ ص: ٤۳ طبع إدارة القرآن) أيضًا: وفى شرح المجلة: ۱ ص: ۲۹ المادّة: ۲۱: الضرورات تبيح المحظورات، أى أن الأشياء الممنوعة تعامل كالأشياء المباحة وقت الضرورة...إلخ وفيه ص: ۳۰ الضرورة تقدر بقدرها)۔
[۴] أطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ (النساء: ۵۹)۔

موجود وي؛ نو آیا لمونځ کیدای شي؟ او که لمونځ کیږي؛ نو تصویرونه حرام او ګناه کبیره ولې دي؟
جواب: تصویربې شکه حرام دی، قطعی حرام دی، دا نه په څه تاویل سره جائز کیدای شي، او نه دچاتاویل یوحرام حلال کولی شي، ترکومې پورې چې دکرنسي اونوټونوتعلق دی، دحکومت فرض دي چې په دې باندې دې تصویر کله هم چاپ نه کړي، او دمسلمانانو فرض دي چې حکومت څخه دې ددې ګناه دترک کولو مطالبه وکړي[1] باقي لمونځ کیږي.[2]

په تمغې باندې تصویر جوړول بت پرستی نه بلکې بت سازي ده

سوال: ۱۹۷۶ء کې په صدساله تقریباتوکې دمحمدعلي جناح (قائداعظم) په موقع باندې یوه تمغه جاري شوه چې هغه ټول مسلمانان فوج والا اغوندي، دسپینو په تمغې باندې دمحمدعلي جناح بت جوړشوی دی، څنګه چې به تاسوداته آنې په سکې باندې جوړشوې لیدلې وي آیا دا اچول جائزدي؟ آیا دا دبت پرستۍ په دائره کې نه راځي؟ که جائز نه دي؛ نوتاسوته پکار دي چې صدرِ پاکستان مجبورکړی چې هغه فوراً ددې خاتمه وکړي.
جواب: دا بت پرستي خو نه ده، خوبت سازی ده، دحکومت فرض دي چې داسلسله بنده کړي.

بې حیا او بربنډ تصویر لګوونکوته پکار دي چې دا لرې کړي او توبه وباسي

سوال: زمونږ د یو خپلوان او رشته دار په کورکې څه بې حیاء تصویرونه لګیدلي دي، عالم خونه یم خو دا چې ما ډیره پرېښودې ده، اوهغه رشته دار ماپه"مولانا" ویلو سره تنګوي، اوبیا داوایي چې"دا تصویرونه به زماڅه وکړي؟" هغه رشته دار واده کړی دی اودڅلور بچیوپلار دی او دا خبره مني چې حضرت محمد ﷺ په حدیث کې دساه لرونکو تصویرونه کینبودلو، لګولو منع فرمایلې ده، خوهغه دَدې یوعقلي او سائنسي دلیل مني، هغه وائي چې"زه واده والا یم، دزړه او جنس جذبات ختم شوي دي، په شرعي طریقې(واده) سره د زړه مراد پوره شوی دی، اوس دا تصویرونه زماهیڅ نشي کولی؟ دا چې ما یا یوبل به ولې خرابوي؟" نوځکه هغه دا

---

[1] فصنعته حرام على كل حال، لأن فيه مضاهاة لخلق الله تعالى، وسواءً كان فى ثوب أو بساط أو درهم ودينار........فينبغى أن يكون حرامًا لامكروهًا (البحرالرائق ج: ۲ ص: ۲۹، قوله ولبس ثوب فيه تصاوير، فتاوى شامي ج: ۱ ص: ٦٤٧، شرح مسلم للنووى ج: ۲ ص: ۱۹۹) عن عائشة قالت: دخل عليّ رسول الله صلى الله عليه وسلم وأنامستترة بقرام فيه صورة فتلوّن وجهه ثم تناول السترفهتكه ثم قال: إن من أشد الناس عذابا يوم القيامة الذين يشبهون بخلق الله (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۰، بدائع الصنائع ج: ۱ص: ۱۱٦)۔

[2] قال ابن عابدين: ولو كانت الصورة صغيرة كالتى على دراهم أو كانت فى اليد أو مستترة أو مهانة مع أن الصلوة بذالك لا تحرم بل ولاتكره (ردالمحتار ج: ۱ ص: ٦٤٧)۔

تصويرونه لرې کوي نه.

جواب: دَ يو مسلمان له پاره خوبس دومره کافي ده چې حضورپاک ﷺ دفلاني کار حکم کړى دى، ضرور به په دې کې څه حکمت او مصلحت وي،او دفلاني شي نه يې منع کړې ده، ضرور به په دې کې څه قباحت وي،[1] که چرې انساني عقل دټولو فوائدو او نقصاناتو احاطه کولى شوه نود حضورپاک ﷺ دمبعوث کيدو ضرورت به نه و.

امام غزالي (رحمه الله) ليکي چې: "کوم سړى يوحکم ترهغه وخته پورې نه تسليموي ترڅوپورې چې دهغه فلسفه دهغه په پوهه کې نه وي راغلې،هغه حضورپاک ﷺ باندې ايمان نه لري" ستاسو درشته دار دا وينا چې تصويرزماهيڅ نشى کولى؟ ډيره سخته خبره ده،ددې نه هغه له پاره توبه ويستل پکار دي،توبه دې وکړي او تصويرونه دې لرې کړي اودحضورپاک ﷺ دحکم مخکې دې سرښکته کړي،ددې نه وروسته که دزړه داطمينان له پاره ددې حکمت او فلسفه معلومول غواړئ نوماته وليکئ،بلکې بهتره به وى چې پخپله ماسره ملاؤ شئ،ان شاء الله دَدې حکمتونه به هم عرض کړم، چې په دې سره به دهغه پوره تسلي وشي،خوچې ترڅوپورې هغه دحضورپاک ﷺ دحکم مخکې سرنه ښکته کوي اودخپلې خوښې او پوهې په مقابله کې درسول الله ﷺ اقرار نه کوي، هيڅ به درته نه وايم.

په شناختي کارډ باندې دښځوتصوير لازمي ګڼلووالا ګناهګاردي

سوال: نن (۱۹۸۴م) په روزنامه"جنګ" کې مې دا خبر وکوت چې :"وفاقي حکومت په قومي شناختى کارډباندې دښځو تصويرونه لګول لازمي وګرځول،په دې سلسله کې نيشنل رجسټريشن ايکټ مجريه (۱۹۸۳م) کې باقاعده ترميم کړى دى".

تاسوته ګزارش دى چې دقرآن او حديث په رڼاکې دښځو دپردې اهميت وښايئ ؟ ځکه چې په شناختي کارډباندې دښځوتصويرونه لګول ددوى دبې پرده کولو مترادف دي،زه ستاسويه توسط سره دا اهمه مسئله دَحکومت مشرانو ته وړاندې کول غواړم چې هغوى خپله دا فيصله بدله کړي او دمسلمانانوښځوله پاره دشناختي کارډونو پابندي ختمه کړي.

جواب: دا قانون شرعي نقطه نظر سره نهايت غلط دى او ددې قانون نافذکوونکي ګناهګار دي.[2]

---

[1] قوله تعالى: وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا قال القاضى ثناء الله الفانى فتى: وهو عام فى كل ما أمربه النبى صلى الله عليه وسلم ونهى عنه ...... أن يختاروا من أمرهم ماشاءوا بل يجب عليهم ما أمرهم الله به وأن يجعلوا اختيارهم تبعًا لإختيارالله ورسوله(المظهرى ج:۷و ۹ ص: ۲۳۹و۳۴۵)_

[2] .قال العلماء: تصوير صورة الحيوان شديدالتحريم، وهو من الكبائر، لأنه متوعدعليه بهذا الوعيد الشديد(أى: أشدالناس عذابًا عندالله المصورون) وسواء صنعه لما يمتهن أم لغيره،فصنعته.[بقيه په راروانه صفحه

دخانه کعبې او طواف کوونکو خلکو فریم لګول

سوال: ما ډیر غټ فریم اخستی دی،چې دهغې په مینځ کې خانه کعبه او په اطرافوکې یې خلک په طواف کولو ښودلي دي،په دې کې چې کوم دخلکو تصویران دي هغه ډیرکم په نظر راځي، دهغوی سترګې،غوږونه،مخونه او دجسم یوه برخه هم واضحه په نظر نه راځي،آیا دا فریم زه پخپله کمره کې کیښنودلی شم؟

جواب: که تصویرونه صفا نه وي نو لګول یې جائز دي.[1]

په دفترونوکې دمحترمو شخصیتونو تصویرونه ځوړندول

سوال: په ډیروسرکاري ادارومثلاًپه سکولونو،کالجونو،هسپتالونو، پولیس سټیشنو او په نورو سرکاري محکموکې خاص طورباندې داهموشخصیتونو تصویرونه ځوړند شوي وي،چې په هغې کې دقائداعظم محمدعلي جناح،علامه اقبال تصویرونه په نمایه طور باندې شامل دي او هغه په مستقل طور سره ځوړند دی،آیااسلامي نقطه نظر سره په سرکاري محکموکې داسې قسمه تصویرونه لګول ترکوم حده پورې درست دي؟ او ددې په باره کې څه احکامات دي؟

جواب: په دفترونوکې دمحترمو شخصیتونو تصویرونه ځوړندول مغربي تهذیب دی،اسلام ددې خلاف دی.[2]

دارټ ډرائنګ(انځورګري) شرعي حیثیت؟

سوال: زما رور بهترین آرټسټ دی،مونږ هغه ډرائنګ ماسټر(انځورګر) جوړول غواړو،ځیني

...بقیه د تیرمخ]... حرام بکل حال، سواء کان فی ثوب أوبساط أودرهم أودینار أو فلس أوإناء أو حائط أوغیرها ...إلخ (فتح الباری ج: ۱۰ ص: ۴۷۰، کتاب اللباس، طبع قدیمی) أیضًا: ماحرم فعله حرم طلبه فکما أن فعل السرقة والقتل والظلم ممنوع فإجراء ذالك بواسطة أخری ممنوع أیضًا (شرح المجلة ص: ۳۴)۔

[1] " إلا أن تکون صغیرة،، لأن الصغارجدًا لاتعبد فلیس لها حکم الوثن فلاتکره فی البیت....... والمراد بالصغر التی لا تبدوا للناظر علی بعد (بحرالرائق ج: ۲ ص: ۳۰ طبع دارالمعرفة)۔

[2] عن ابن عمر رضی الله عنه أخبره ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: الذین یصنعون الصور یعذبون یوم القیامة، یقال لهم: أحیوا ماخلقتم (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۱) وظاهرکلام النووی فی شرح مسلم الإجماع علی تحریم تصویره صورة الحیوان فإنه قال: قال أصحابنا وغیرهم من العلماء تصویر صورة الحیوان حرام شدید التحریم الکبائر لأنه متوعد بهذا الوعیدالشدید عن النبی صلی الله علیه وسلم: أشدالناس عذابًایوم القیامة المصوّرون، یقال لهم أحیوا ما خلقتم (البحرالرائق ج: ۲ ص: ۲۷، شرح النووی علی مسلم ج: ۲ ص: ۱۹۹، ۲۰۰)۔

خلک وايي چې دا پيشه په اسلام کې ناجائز ده. وضاحت وکړئ! چې دډرائنگ ماسټر پيشه په اسلام کې درسته ده يا غلطه؟

جواب: آرټ ډرائنگ(انځورګري) خوپه اصل کې ناجائزنه ده،البته ددې صحيح ياغلط استعمال دا جائز يا ناجائز جوړوي،که چېرې ستاسو وړور دساه لرونکو شيانو دتصويرونو شوق لري؛ نوبيا دا ناجائز دی[۱]،اوکه داسې آرټ پيش کوي چې په هغه کې داسلامي اصولو خلاف ورزي نه وي،نو جائز دی.[۲]

آيا فوټو تخليق دی؟ که دی نو په آئينه او اوبو کې هم شکل په نظر راځي

سوال: فوټوګرافي تخليق نه دی،که تخليق دی نو په آئينه او اوبو کې هم دانسان شکل په نظر راځي؟ بل دفلم په ذريعه داسلام اشاعت کيدو ضرورت او تې وي داسې شروع شوی دی چې دهرمسلمان په کورکې موجود دی،دَدې ضرورت په پوهيدو سره که دا په ښه مصرف کې استعمال کړل شي،ددې په اسلام کې څه حيثيت دی؟

جواب: فلم او تصوير دحضورپاکﷺ دَ ارشاد مطابق حرام دي[۳]،او ددې جوړولو والا سخت ګناهګاردي،يوملعون شی داسلام داشاعت ذريعه څنګه جوړېدای شي؟ فوټو ته"عکس" ويل ځان ته دوکه ورکول دي،ځکه چې که په انساني عمل سره دا عکس حاصل نه کړای شي اوبيادا پائيدار جوړ نه کړل شي نوفوټونشی جوړيدلی،بس يو قدرتي شی او غير اختياری شي باندې يو اختياری شی قياس کول ځان ته دوکه ورکول دي،د"فلمی صنعت" لفظ ښائي چې دا دانسان جوړشوی شی دی.

په کورکې تصوير ايښودل ولې منع دي؟

سوال: په کورکې دتصوير ايښودل ولې منع دي؟ حالانکې دا په هر کتاب او اخبار،تيلي ويژن، په فلم کې وي،او اوس خو باقاعده ددې کيمرې هم په هريو کور کې عامې شوې دي.

جواب:زما خورې! ديوې بدۍ په عام کيدو سره دهغې بدۍ بد والی نه ختميږي، دتصويرونو موجوده سيلاب بلکې طوفان،د مغربي او نصراني تهذيب نتيجه ده، په ټولومذهبونو کې

---

[۱] أيضًا۔

[۲] وأماالشجر ونحوه مما لا روح فيه فلايحرم صنعته ولا التكسب به وسواء الشجر المثمر وغيره وهذا مذهب العلماء كافة (شرح النووى على صحيح مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۲، باب تحريم تصوير صورة الحيوان ...إلخ)۔

[۳] عن عائشة أنها قالت....... إنها (أى الملائكة) لاتدخل بيتًا فيه كلب ولاصورة_ قال النووى فى شرحه: قال أصحابنا وغيرهم من العلماء تصوير صورة الحيوان حرام شديد التحريم وهو من الكبائر.......... فصنعته حرام بكل حال (مسلم مع شرحه للنووى ج: ۲ ص: ۱۹۹)۔

يوازې دَاسلام خصوصيت دی چې تصويرسازي او بت تراشي ته يې بدترينه ګناه ويلې ده او داسې خلک يې ملعون ګرځولي دي،ځکه چې همدا بت تراشي او تصوير سازي د بت پرستۍ او شخصيت پرستۍ زينه ده او اسلام مسلمانان نه يوازې دبت پرستۍ څخه بلکې ددې اسبابواو ذرائعو نه هم منع کول غواړي[1]،په هرحال تصويرسازي داسلام‌په نظر کې بدترين جرم او ګناه ده،خونن سبا مسلمانان دبدقسمتۍ نه دنصراني تهذيب په شروع شوي طوفان کې اينښتي دي نو کم ازکم دومره خوپکار ده چې ګناه ته دې ګناه وويل شي.

د وي سي آر ګناه به په چا وي؟

سوال: يو سړي خپل کور ته وي سي آر راوړی او دهغه بچي،ښځه، خپلوان او نور خلک دهغه دکور تې وي، يا وي سي آر ګوري،نوآيا ددې ټولو ګناه به راوړونکي ته ملاويږي؟ او که چېرې ملاويږي ورته نو ولې؟ ځکه چې هغه سړي خو دې ټولو ته د وي سي آر،تې وي کتلو له پاره ويلي نه دي؟

جواب: دهغه به هم ګناه کيږی،ځکه چې هغه دګناه وجه جوړه شوه،اودکتونکو به هم کيږي.[2]

تصويرلرونکي اخبارونه کورته څنګه راوړل پکاردي؟

سوال: زه په ګورنمنټ کالج کې داسلاميات دليکچرار په حيث کار کوم،دموجوده حالاتو اوډ جديدو ديني اوعلمي تحقيقاتو او معلوماتو نه ځان خبر ساتل زمونږ ضرورت دی،چې دهغې عام مشهور او دَ سهل الحصول ذريعه اخبارونه دي، خو اشکال دا دی چې په اخبارونوکې تصويرونه وي،دحديث شريف په رڼا کې دتصويرونو کور ته راوړل جائز نه دي،په دې صورت کې ماته څه کول پکار دي؟ دخپلې قيمتي مشورې نه مونږ خبر کړئ!

---

[1] عن عائشة قالت: دخل عليّ رسول الله صلى الله عليه وسلم وأنامستترة بقرام فيه صورة فتلوّن وجهه ثم تناول السترفهتكه ثم قال: إن من أشدالناس عذابا يوم القيامة الذين يشبهون بخلق الله (مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٠، إنما جاء تصوير ذى الروح لما روى عن عليّ أنه قال: من صور تمثال ذى الروح كلّف يوم القيامة أن ينفخ فيه الروح وليس بنافخ (بدائع الصنائع ج: ١ص: ١١٦)۔

[2] ان الاعانة على المعصية حرام مطلقاً بنص القرآن اعنى قوله تعالى: وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (أحكام القرآن لمفتى محمد شفيع ج: ٣ ص: ٧٤) أيضًا: عن جريرقال: كنا فى صدرالنهار عند رسول الله صلى الله عليه وسلم .... فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من سنّ فى الإسلام سُنّة حسنة فله أجرها وأجرمن عمل بها من بعده من غيرأن ينقص من أجورهم شيء، ومن سنّ فى الإسلام سُنّة سيئة كان عليه وزرها ووزرمن عمل بها من بعده من غير ان ينقص من أوزارهم شيء۔ رواه مسلم (مشكوة ص: ٣٣، الفصل الأوّل، كتاب العلم)۔

جواب: دځينې اکابرو معمول خو دا و چې داخبار کتلونه مخکې به يې تصويرونه لرې کول،په ځينې تصويرونوباندې به يې لاسونه کيښودل،زمونږ په شان دخلکو له پاره دا هم غنيمت دی چې د اخبارکتلو نه وروسته تصويرونه بند کيږدئ.

ګوډيانې(نانځکې) په کورکې کيښودل

سوال: ۱: په کور کې دګوډيانو کيښودل يا په ديوالونو باندې لګول يا په بل ځای باندې،په اسلام کې جائز دي اوکه نه؟

سوال: ۲: اسلام د ساه لرونکو شيانو تصوير جوړول ګناه ګرځولې ده،نو بيا مصوران خلک دساه لرونکي شي تصويرونه جوړوي،نوآيا دا ګناه نه ده؟

جواب: ۱: دګوډيانو که چرې شکل او صورت،سترګې،غوږونه،پوزه وغيره جوړې شوې وي؛ نوهغه دبت په حکم کې ده،ددې ساتل او دماشومانو ددې سره لوبې کول جائز نه دي،او که ګوډيانې واضح نه وي نوماشومانوته ددې سره دلوبو کولو اجازت دی.[1]

جواب: ۲: دساه لرونکي تصوير جوړول او اخيستل بې شکه ګناه ده، ځکه چې حضورپاکﷺ په دې باندې دسخت عذاب خبر ورکړې دی،په حديث کې دي:

" **عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال:سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: اشد الناس عذاباً عندالله المصورون.متفق عليه.**"(مشکوة ص:۳۸۵).

ترجمه: حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه روايت کوي چې مادرسول اللهﷺ نه اوريدلي دي چې: دالله تعالی په نزد خلکوکې دټولونه زيات عذاب والاخلک تصويرجوړونکي دي."

دبې ساشي مجسمې جوړول جائز اودسا لرونکو ناجائز

سوال: زه دمختلف جوماتونو وغيره نقشې دښائسته کولو له پاره دهيرو او موم وغيره نه جوړوم،آيا زه خانه کعبه(بيت الله شريف) او مسجدنبوی وغيره هم جوړولی شم؟

جواب: دَ غيرذی روح (بې ساه) شيانو نقشې جوړول جائزدي.[2]

---

[1] وفی آخرحظرالمجتبی عن أبی يوسف يجوز بيع اللعبة وأن يلعب بها الصبيان (الدرالمختار ج: ۵ ص: ۲۲۶، باب المتفرقات) وعن عائشة أنها كانت تلعب بالبنات عند رسول الله صلى الله عليه وسلم قال القاضی: فيه جوازاللعب بهن قال وهن مخصوصات من الصورالمنهی عنها لهذا الحديث (شرح النووی علی صحيح مسلم ج: ۲ ص: ۲۸۵، باب فضائل عائشة أمّ المؤمنين رضی الله عنها)۔

[2] قال ابن عباس: فإن كنت لأبدفاعلا فاصنع الشجر وما لاروح فيه (مشکوة ج: ۲ ص: ۳۸۵، ۳۸۶، باب التصاوير، الفصل الأوّل)۔

سوال: آیا زه دختې یا کاڼي په مدد سره دخپلو سترو شخصیتونو مجسمې جوړولی شم؟

جواب: دا بت تراشي ده،اسلام ددې اجازه نه ورکوي.[۱]

په کورونوکې دخپلوبزرګانو، قرآن ویونکي ماشوم یا د دعا غوښتونکي ښځې تصویرهم ناجائزدی

سوال: په کورنوکې عام طور باندې خلک دخپلو بزرګانو یاد قرآن مجید ویونکي ماشوم یا ددعا غوښتونکې ښځې تصویر لګوي،دَدې په باره کې شرعي حکم څه دی؟

جواب: په کورونوکې تصویران ځوړندول د ګمراه امتونو دستور دی، دمسلمانانو له پاره دا شی ممنوع ګرځول شوی دی،په حدیث شریف کې فرمایل شوي دي: په کوم کورکې چې سپی یا تصویر وي، هغه ته درحمت فرښتې نه داخلیږي.[۲]

دساه لرونکوشکلونو نانځکې په کورکې کیښودل جائز نه دي؟

سوال: نن سبا زمونږ په کورونوکې دماشومانو دلوبو نانځکې(ګوډیانې) تقریباً په هرځای کې موجودې دي،څه دځناور دشکل پشان جوړې شوې وي،څه ګوډۍ وغیره دبت په شکل کې، هلته دقرآن تلاوت،لمونځ او دسجدې ادائیګي کوو،بعضې وخت دلمونځ له پاره اودس کوو یا سلام واړوو نو نظر پرې پریوځي،یاپه ذکرکې مصروف یو نو بچي په لوبو کولو سره مخې ته راځي،په دې صورت باندې رڼا واچوئ!

جواب: په کورونوکې چې ماشومان کومې ګوډۍ(نانځکې) جوړوي او دکومو چې شکلونه په نظر صفا نه راځي،محض یو هیولا(شکل) شان وي، ددې سره دَماشومانو لوبې کول جائز دي،اوداپه کورونو کې ایښودل هم جائزدي[۳].خودپلاستیک چې کوم دلوبوشیان په بازار کې

---

[۱] أيضًا۔

[۲] عن أبي طلحة قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: لاتدخل الملائكة بيتًافيه كلب ولا تصاوير متفق عليه (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۵، باب التصاوير، الفصل الأوّل) أيضًا: وقوله صلى الله عليه وسلم: لاتدخل الملائكة بيتًا فيه كلب ولاصورة، المرادهم الذين ينزلون بالبركة لاللحفظة (حاشية الشبلى على تبيين الحقائق، كتاب الصلاة ج: ۱ ص: ٤١٤ طبع دارالكتب العلمية) أيضًا: قال العلماء سبب امتناعهم من بيت فيه صورة كونها معصية فاحشة وفيهامضاهاة لخلق الله تعالى وبعضهافى صورة مايعبد من دون الله تعالى.........
فعوقب متخذهابحرمانه دخول الملائكة بيته وصلاتها فيه وإستغفارها له وتبريكها عليه وفى بيته ودفعها اذى الشيطان وأما هؤلاء الملائكة الذين لايدخلون بيتًا فيه كلب أوصورة فهم ملائكة يطوفون بالرحمة والتبرك والإستغفار(شرح النووى على صحيح المسلم ج: ۲ ص: ۲۰۰، باب تحريم تصويرصورة الحيوان...إلخ)۔

[۳] أوكانت صغيرة، لا تتبين تفاصيل اعضئها للناظر قائمًا وهى على الأرض،. [بقيه په راروانه صفحه

ملاويږي هغه خو مکمل بتان وی،ددې مجسمو اخيستل او خرڅول او ددې په کورونو کې ايښودل ناجائز دي،[1]د افسوس خبره ده چې نن صبا داسې بتان په کورونو کې دايښودلو رواج راوتی دی،اوددې په وجه زموږ کورونه د"بت خانو" منظر پيش کوي،ګوياشيطان دلوبو دشيانوپه بهانه بت شکن قوم نه بت فروش او بت تراش جوړکړی دی، الله تعالی دې مسلمانان ددې آفت نه وساتي.

د ناڅکو ساتلو د روايت جواب

سوال: ستاسو سره دلوبود نانځکو دروايت څه جواب دی؟

جواب: کومه ګوډۍ چې باقاعده دمجسمې په شکل کې وي،ددې ساتل او دې سره لوبې کول جائزنه دي[2]،دمعمولی قسم ګوډۍ چې هغه ماشومه پخپله جوړوي،دهغې اجازت دی اود حضرت عائشه رضي الله عنها دګوډو هم دا محمل دی،دځينې حضراتو وينا ده چې په هغه وخت دتصوير جوړولو ممانعت نه و شوی،دا وروسته شوی دی.[3]

...بقيه د تيرمخ]..قال ابن عابدين: حيث قال بحيث لاتبدوا للناظر إلا بتبصير بليغ كما فى الكرمانى أولا تبدوله من بعيد...... إن كانت الصورة مقدارطيريكره وإن كانت أصغرفلا (ردالمحتار ج: ۱ ص: ٦٤٨) أيضًا: وهذه الأحاديث صريحة فى تحريم تصوير الحيوان وانه غليظ التحريم، وأما الشجر ونحوه مما لا روح فيه فلا يحرم صنعته ولا التكسب به ...إلخ (شرح النووى على مسلم ج:۲ ص: ۲۰۱)۔

[1] عن سعيد بن ابى الحسن قال: كنت عند ابن عباس رضى الله عنهما، إذجاء رجل فقال: يا ابن عباس! إنة رجل إنمامعيشتى من صنعة يدى، وإنى أصنع هذه التصاوير، فقال ابن عباس رضى الله عنهما: لا أحدثك إلا ما سمعتُ من رسول الله صلى الله عليه وسلم، سمعته يقول:من صوّر صورة فإن الله معذّبه حتى ينفخ فيه الروح، وليس بنافخ فيها أبدًا، فربا الرجل ربوة شديدة وأصفرّ وجهه، فقال: ويحك! إن أبيت إلا أن تصنع فعليك بهذا الشجروكل شيء ليس فيه روح رواه البخارى (مشكوة ص: ۳۸٦، باب التصاوير) وظاهركلام النووى فى شرح مسلم: الإجماع على تحريم تصوير الحيوان، وقال سواء صنعه لما يمتهن أولغيره، فصنعته حرام بكل حال، لأن فيه مضاهاة لخلق الله تعالى، وسواء كان فى ثوب أوبساط أو درهم أوإناء أو حائط وغيرها (ردالمحتار ج: ۱ ص: ٦٤٧)۔

[2] لاتدخل الملائكة بيتًا فيه صورة .... وفى رواية: لاتدخل الملائكة بيتًا فيه كلب ولاتمثال ...إلخ (سنن أبى داؤد ج: ۲ ص: ۲۱٦، باب فى الصور)۔

[3] عن عائشة أنها كانت تلعب بالبنات عندرسول الله صلى الله عليه وسلم قال القاضى: فيه جواز اللعب بهن قال وهن مخصوصات من الصور المنهى عنها لهذاالحديث ولما فيه من تدريب النساء فى صغرهن لامر أنفسهن وبيوتهن وأولادهن وقد أجاز العلماء بيعهن وشرائهن .. قال ومذهب جمهور العلماء جواز اللعب بهن، وقال طائفة هو منسوخ بالنهى عن الصور (مسلم مع شرحه للنووى ج: ۲ ص: ۲۸۵، باب فضائل عائشة أمّ المؤمنين رضى الله عنها)۔

په میډیکل کالج کې داخلې د پاره دانجیلی تصویر

سوال: زه سږ کال میډیکل کالج کې داخله اخیستل غواړم، خو دحکومت درائج شویو اصولو مطابق دمیډیکل کالج دامیدوارانو تصویر دکاغذاتو سره ضروری دی، خوددې په ځای په فنګر پرنټس (دګوتې نښان) سره هم کار چلیدای شي، خوموږ دحکومت د اصولو په وجه مجبور یو. اوس په ملک کې دښځې ډاکټرې داهمیت نه هم انکار نشي کیدای، که ښځې ډاکټرې جوړې نشی نو مجبوراً به موږ دهرې خبرې له پاره سړي ډاکټرانو ته ورځو، چې دا طبیعت نه مني، په دې سلسله کې دقرآن او حدیث په حوالې سره څه حل وښایئ چې دخپلو اوریدو او ویلو والا مطمئن کړی شو او دَدې نه زیات خپل ځان هم.

جواب: فوټو جوړول شرعاً حرام دي[1]، خو ترکومه چې دګورنمنټ دقانون مجبوری وي هلته سړی معذور دی[2]، دَدې وبال به دقانون دَ جوړونکو په څټ وي، ترکومې پورې چې دجینکو د ډاکټرو جوړولو تعلق دی، زه ددې دضرورت قائل نه یم.

شناختي کارډ که په جیب کې وي نو جومات ته تګ صحیح دی

سوال: دبعضې خلکو نه مااوریدلي دي چې دانسان تصویر جومات ته وړل ګناه ده، نوچې موږ دَلمونځ له پاره ځو، زموږ په جیب کې شناختی کارډ وي نوددې نه ظاهرېږي چې موږ ګناه کوو، ددې جائز او ناجائز کیدو په باره کې موږ ته ووایئ.

جواب: شناختی کارډ که په جیب کې بند وي؛ نو جومات ته تلل صحیح دي.[3]

دونې تصویر ولې جائز دی؟ ځکه چې هغه هم ساه لرونکې ده

سوال: په اسلام کې دتصویر جوړولو ممانعت راغلی دی، عرض دا دی چې که چرې دساه لرونکي دتصویر جوړولو ممانعت وي نو آیا ونه چې هغه هم ساه لرونکې ده، ددې تصویر جوړول هم په دې حکم کې شامل دي، دخلکونه مې اوریدلي دي چې دځه دیندار حضراتو په کورونوکي هم د مختلفو ونو تصویرونه لیدلي دي.

---

[1] أيضًا۔

[2] الضرورات تبيح المحظورات أى أن الأشياء الممنوعة تعامل كالأشياء المباحة وقت الضرورة (شرح المجلة ص ٢٩، المادّة: ٢١ طبع حبيب الله بسق كويته) أيضًا : الضروريات تبيح المحظورات، ومن ثم جاز أكل الميتة وإساغة اللقمة بالخمر والتلفظ بكلمة الكفر للإكراه (الأشباه والنظائر ج: ١ ص: ٢٥١ القاعدة الخامسة، طبع إدارة القرآن)۔

[3] ويفيد أنه لايكره أن يصلى ومعه صرّة أو كيس فيه دنانيرأودراهم فيها صورة صغار لإستتارها (البحرالرائق ج: ٢ ص: ٢٩، ردالمحتار ج: ١ ص: ٦٤٨)۔

جواب: په کوموشيانوکې چې حس او حرکت وی،هغو ته"جاندار (ساه لرونکي)" وايي،په ونه کې داسې خصوصيت نشته،نوځکه ددې تصوير جائز دی.[۱]

د ساه لرونکي تصوير ولې ناجائز دی؟

سوال: دَ ساه لرونکو تصويرونه جوړول ولې منع دي؟

جواب: دبې ساه شيانو تصويرونه په حقيقت کې ښائست دی،ددې اسلام اجازه ورکړې ده[۲] او دساه لرونکو شيانو تصويرونه يې ځکه منع کړي دي چې دا د بت پرستۍ او تصوير پرستۍ ذريعه ده،په حديث کې دي چې: " دساه لرونکي تصوير جوړونکي ته به دقيامت په ورځ وويل شي چې: په خپل جوړ شوي شي کې ساه واچوه".[۳]

که په تصوير جوړلو باندې مجبوريې نو حرام يې وګڼه جوړيې کړه او استغفار کوه

سوال: زه يو کاتب يم او استاذ هم،مسئله دا ده چې په ټيچنګ پريکټس کې دماهرينو د فيصلې مطابق موږه بچيو ته دسبق ښودلو په وخت ديو تصور راوستلو له پاره ديو ماډل (نقشه) يا دتصوير پيش کولو هدايت کيږي،يابعضې وخت ديوتعليمي پروجيکټ ليکلو په وخت دتصويرونو جوړول هم زمونږ له پاره ضروري وي،ځکه چې دا په تعليم او تدريس کې ډير اهم ګڼل کيږي، اوس دا زه پخپله جوړوم يا په بل چا يې جوړم کړم،ګناه خو برابر کيږي،نو آيا ددې مخکې ذکرشوې مجبورۍ په وجه سره څه ګنجائش شته اوکه نه؟

جواب: دساه لرونکي شي تصوير جوړول حرام دي[۴]،که ستاسوله پاره دا کار حرام دی نو حرام يې ګڼئ او کوئ يې،او استغفار وايئ،دَ حرامو د حلالولو کوشش مه کوئ.

---

[۱] قال ابن عباس: إن كنت لابُد فاعلا فاصنع الشجر وما لا نفس له (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۲) أيضًا: وأماتصوير صورة الشجر ورحال الإبل وغيرذالك مما ليس فيه صورة حيوان فليس بحرام (شرح النووی على الصحيح المسلم ج: ۲ ص: ۱۹۹، باب تحريم تصوير صورة الحيوان)_

[۲] قال ابن عباس: إن كنت لابُد فاعلا فاصنع الشجر وما لا روح له (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۸۵، باب التصاوير، الفصل الأوّل،مسلم ج:۲ ص۲۰۲، باب تحريم تصوير صورة الحيوان)_

[۳] عن ابن عمر اخبره ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: الذين يصنعون الصور يعذّبون يوم القيامة يقال لهم احيوا ما خلقتم. (مسلم ج۲ ص۲۰۱، باب تحريم تصوير صورة الحيوان)_

[۴] لظاهركلام النووی فی شرح مسلم: الإجماع على تحريم تصوير الحيوان، وقال: وسواء صنعه لمايمتهن أولغيره فصنعته حرام بكل حال، لأن فيه مضاهاة لخلق الله تعالى وسواء كان فی ثوب أوبساط أودرهم وإناء و حائط(ردالمحتار: ۱ ص:٦٤٧،فتح البارى ج:۱۰ ص:٤٧٠ كتاب اللباس،باب عذاب المصورين يوم القيامة)

د تصویر متعلق د وزیر خارجه فتوا

سوال: د روزنامه جنگ ۲۵ (پنځه ویشتم) جون په اشاعت کې د پاکستان د وزیر خارجه سردار آسف احمدعلي یو بیان مې وکوت چې په هغه کې هغه یو غیرملکي اخبار سره (په مرکه انټرویو) کې ویلي چې په: "اسلام کې ګډا او موسیقی، مصوری وغیره باندې هیڅ پابندي نشته" زما پوښتنه داده چې: ۱. آیا دا خبره صحیح ده؟ ۲. که دا غلطه وي نو آیا د داسې خبرو والاکولو والاله پاره څه سزا شته؟

۳. د داسې خلکو په باره کې د موجوده حکومت او د عام مسلمانانو څه فرض جوړیږي؟

جواب: حضور پاک ﷺ ګډا کول، سندرې ویل او تصویرونه ممنوع ګرځولي دي، او په دې باندې یې سخت وعید فرمایلی دی.[۱]

تصویر

د تصویر په حرمت باندې ډیر حدیثونه راغلي دي، په دې کې څه لاندې درج دي:

۱. په صحیح بخاري او مسلم کې د حضرت عائشه رضي الله عنها نه روایت دی: چې: ما یو وړوکی شان ګدی (بالښت) واخیست، چې په هغه تصویرونه و، کله چې حضور پاک ﷺ دا ولید؛ نو په دروازه باندې اودریدو، دننه داخل نه شو او ما د حضور پاک ﷺ په مخ مبارک باندې د ناخوښۍ اثرات محسوس کړل، ما عرض وکړ: یارسول الله ﷺ! زه د الله او د رسول په مخکې

---

[۱] عن نافع قال: سمع ابن عمر مزمارًا قال: فوضع إصبعيه على أذنيه ونآى عن الطريق وقال لی: یانافع! هل تسمع شیئًا قال: فقلت: لا! قال: فرفع إصبعيه من اذنيه وقال: كنت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فسمع مثل هذا فصنع مثل هذا (أبوداؤد ج: ۲ ص: ۳۲۶) عن ابن عمر أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: الذين يصنعون الصور يعذّبون يوم القيامة يقال لهم أحيوا ماخلقتم (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۱) أيضًا: ذكرشيخ الإسلام أن كل ذالك مكروه عند علمائنا، واحتج بقوله تعالى: ومن الناس من يشتري لهوالحديث الآية جاء في التفسير أن المراد الغناء.......... سماع غناء فهو حرام بإجماع العلماء .... والحاصل أنه لا رخصة في السماع في زماننا (ردالمحتار ج: ٦ ص: ۳۴۹، كتاب الحظروالإباحة) أيضًا: أماالرقص والتصفيق لخفة ورعونة مشابهة لرعونة الإناث لا يفعلها إلا أرعن أو متصنع جاهل ويدل على جهالة فاعلهماأن الشريعة لم تردهما لا في كتاب ولا سنة ولا فعل ذالك أحد من الأنبياء ولا معتبر من إتباع الأنبياء، وإنما يفعله الجهلة السفهاء الذين التبست عليهم الحقائق بالأهواء (الزواجرعن إقتراف الكبائر ج: ۲ ص: ۲۸۲، القسم الثاني: في سماع الغناء الإلمقترن برقص أولحو دفّ أو مزمار ووتر) أيضًا: قوله وكره كل لهو أي كل لعب وعبث فالثلاثة بمعنى واحد كما في شرح التأويلات والإطلاق شامل لنفس الفعل، واستعمامه كالرقص والسخرية والتصفيق وضرب الأوتاد من الطنبور والبربط والرباب والقانون والمزمار والصنج والبوق فإنها كلها مكروهة لأنها زي الكفار، واستماع ضرب الدف والمزماروغيرذالك حرام إن سمع بغتة يكون معذورًا ويجب أن يجتهد أن لايسمع، قهستاني (ردالمحتار ج: ٦ ص: ۳۹۵)

توبه کوم، مانه څه ګناه شوې ده؟ حضورپاک ﷺ دخفګان په لهجه کې وفرمايل چې: دا ګدۍ (بالښت) څنګه دی؟ ماعرض وکړ چې: دا ما ستاسو له پاره اخیستی دی چې تاسو په دې باندې کينئ او دا دسرله لاندې کيږدئ، حضورپاک ﷺ ورته وفرمايل: دې تصویرونو والاته به دقیامت په ورځ عذاب وي، دوی ته به وويل شي چې کوم تصوير تاسو جوړ کړی دی داژوندی کړئ او په دې کې ساه واچوئ اودا ارشاد يې هم وفرمايلو: چې په کوم کور کې دا تصويرونه وي هغه کور ته دالله تعالی فرښتې نه داخليږي.(مشکوة).[۱]

۲: په صحیح بخاري او مسلم کې دحضرت عائشه ﷺ نه روايت دی چې:دقیامت په ورځ به دټولو نه سخت عذاب به هغو خلکو ته وي چې څوک دالله تعالی د تخليق مشابهت کوي.(حواله باله)[۲]

۳: په صحیح بخاري او مسلم کې دحضرت ابوهريره ﷺ نه روايت دی چې:مادرسول الله ﷺ نه پخپله اوريدلي دي چې:الله تعالی ارشادفرمايي چې:دهغه سړی نه به زيات ظالم څوک وي چې څوک زما دتخليق په شان تصويرونه جوړ کړي،دا خلک خو دې يو ذره جوړه کړي ودې ښائی،يا يوه دانه يا يو جوار خودې جوړ کړي ودې ښايي.(حواله باله).[۳]

۴: په صحیح بخاري او مسلم کې دحضرت عبدالله بن مسعود ﷺ نه روايت دی چې:مادرسول الله ﷺ نه پخپله دا اوريدلي دي چې:دالله تعالی په نزد د ټولو نه سخت عذاب به تصوير جوړوونکو ته وی.[۴]

۵: په صحیح بخاري او مسلم کې دحضرت ابن عباس ﷺ نه روايت دی چې: مادرسول الله ﷺ نه پخپله اوريدلي دي چې:دهرتصوير جوړولو والا به په جهنم کې وي،هغه چې څومره تصويرونه جوړ کړي وي،دهريو په بدله کې به يو روح پيدا کړل شي چې دا به هغه ته په دوزخ

---

[۱] عن عائشة اشتريت نمرقة فيها تصاوير فلما رآها رسول الله صلى الله عليه وسلم قام على الباب فلم يدخل فعرفتُ فى وجهه الكراهية قالت فقلت: يارسول الله أتوب إلى الله وإلى رسوله ماذا أذنبت، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ماهذه النمرقة؟ قلت: اشتريتها لتقعدعليها وتوسدها، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أصحاب هذه الصور يعذّبون يوم القيامة، يقال لهم: أحيوا ماخلقتم! وقال: إن البيت الذى فيه الصورة لاتدخله الملائكة، متفق عليه (مشكوة ص: ۳۸۵، باب التصاوير، بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۰، مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۰)۔

[۲] عن عائشة دخل عليّ رسول الله صلى الله عليه وسلم.........ثم قال: إن من أشدالناس عذابًايوم القيامة الذين يشبهو بخلق الله (بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۰ مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۰)۔

[۳] عن أبى هريرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: قال الله عزّوجلّ: ومن أظلم ممن ذهب يخلق خلقًا كخلقى فليخلقوا ذرة أو ليخلقوا شعيرة (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۲)۔

[۴] عن عبدالله ابن مسعود قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم: أشدالناس عذابًا يوم القيامة المصوّرون (بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۰، مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۱)۔

کې عذاب ورکوي.(حواله باله).[۱]
له دې حدیثونه نه دا اندازه کیدای شي چې تصویرونه سازول داسلام په نظر کې څومره غټه ګناه ده او الله تعالی ته، حضور پاک ﷺ ته او دالله تعالی فرښتو ته د دې نه څومره نفرت دی، په دې موضوع باندې که نورتفصیل غواړئ؛ نو دحضرت مولانامفتي محمدشفیع(رحمه الله) (سابق) مفتي اعظم پاکستان رساله "دتصویر شرعی احکام" وګورئ، چې هغه په دې مسئله باندې بهترینه او تفصیلي رساله ده، دټولو تعلیم یافته خلکو له پاره ددې رسالې مطالعه کول پکار دي.

رقص او موسیقي

نن سبا دطوائفو د ګډا نوم" رقص" دی او د ډمانو او ډمو سندرو ویلو ته "موسیقي" ویل کیږي او دا دواړه سخته ګناه ده.

په صحیح بخاري کې دحضرت محمد ﷺ ارشاد مبارک دی چې:" زما د امت څه خلک به د شرابو نوم بدل کړي څښبي به يې، څه خلک به زنا او ریښم حلال کړي، څه خلک به داسې وي چې هغه به معازف و مزامیر (دموسیقي الات) سره به د سندرغاړې ښځې سندرې اوري، الله تعالی به دوی په ځمکه کې دننه کړي او دځینو شکلو نه به مسخ کړي، دوی نه به بیزوګان او خنزیران جوړ کړي (نعوذبالله).[۲]

اوپه ترمذي شريف کې دحضرت ابوهریره رضي الله عنه نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي چې کله مال غنیمت شخصي دولت جوړ کړل شي، چې کله دخلکوامانتونه مال غنیمت وګڼل شي، چې کله زکات یو ټیکس او تاوان وګڼل شي ، چې کله دیني علم ددنیاطلب له پاره زده کیږي ، چې کله سړی دخپلې ښځې فرمانبرداري او دمور نافرمانۍ شروع کړي، چې کله دوست نزدې او پلار لرې کړي، چې کله په جوماتونوکې شور او غوبل شروع کړل شي، چې کله دیو قبیلې سردار فاسق او بدکاره جوړشي، چې کله دیو قوم سردار رذیل ترین سړی جوړ شي، چې کله دبدمعاشو خلکو عزت دهغوی دشر د ویرې له وجې وکړل شي، چې کله دسندرغاړو ښځو،باجو او سندرو(ګانو) رواج عام شي، چې کله شراب څښل کیږي اوچې کله دامت اخري خلک په لومړیو خلکوباندې لعنت ویل شروع کړي؛ نو هغه وخت انتظار کوئ د سور طوفان،

---

[۱] عن ابن عباس سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: كل مصوّرفى النار يجعل له صورة صوّرها نفسًافتعذبه فى جهنم (مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٢، بخارى ج: ٢ ص: ٨٨١)۔

[۲] عن أبى عامرأو أبو مالك الأشعرى: والله ماكذبنى سمع النبى صلى الله عليه وسلم يقول: ليكونن من أمّتى أقوام يستحلّون الحرّ والحريروالخمر والمعازف وينزلنّ أقوام إلى جنب علم يروح عليهم بسارحة تأتيهم يعنى الفقيرلحاجة فيقولونَ إرجع إليناغدًافيبيتهم الله ويضع العلم ويمسح آخرين قِرَدَةً وخنازيرإلى يوم القيامة (بخارى ج: ٢ ص: ٨٣٧، كتاب الأشربة)۔

دزلزلې، په ځمکه کې د دننه کیدو(خسف)، دشکلو مسخ کولو او دقیامت دداسې نښانو چې هغه دیوبل پسې داسې به راځي لکه څنګه چې دیوهار کړۍ ماته شي او دهغې دانې په یووخت خورې شي.[1]

د نورو احادیثو له پاره ددې ناکاره رساله" موجوده زمانه داحادیثوپه رڼاکې" دوکتل شي، چې په هغه کې ددې مضمون ډیر حدیثونه جمع شوي دي.

دحضورپاک ﷺ ددې ارشاداتو وروسته د سردار اصف احمد علي دا ویل چې په اسلام کې رقص او سرود، مصوري او موسیقي باندې هیڅ پابندي نه شته. قطعاغلط او د واقع خلاف ده او دهغه ددې فتوا منشا یا خو داسلام ناقصه مطالعه ده چې موصوف په دې مسائلو صحیح پوه شوی هم نه و، یا هغه ته خاکم بدهن صاحب شریعت ﷺ سره اختلاف دی، چې حضورپاک ﷺ خو دا شیان دلعنت موجب او دعذاب موجب ګرځولي دي او سردار صاحب ته په دې کې هیڅ قباحت په نظرنه راځي، لومړی وجه جهل مرکب دی اودویمه وجه خالص کفردی.

داسلام او اسلامي مسائلوپه باره کې د سردار صاحب غیرذمه دارنه بیانونه وخت په وخت په منظر عام باندې راځي، په دې سره د سردار جي د روایتي لطیفو یاد تازه کیږي، معلومیږي چې د سردار صاحب سره یوازې دوزارت قلم دان نه دی، بلکې نن سبا دپاکستان د"مفتي اعظم" قلم دان هم دهغه په حواله شوی دی، دحکومت فرض دي چې هغه په ملک اوملت باندې رحم وکړي او د "فتوا نویسي" خدمت دې دسردار صاحب نه واپس واخیستل شي او د عامو مسلمانانو فرض دي چې حکومت ته درخواست وکړي چې سردار جي ته په اسلام باندې د "مشق او لوبو" اجازت ورنه کړل شي.

د تصویر جوړولو شرعي حکم

سوال: زموږ په خپلوانوکې دو ماشومانې ماشاء الله دلمانځه او روژې پابندې دي او په هرلحاظ سره دشرعي احکامو پابندې دي، تاسو مخکې ورځ په خپل کالم کې تصویر جوړول حرام ګرځولي و، زموږ دا ماشومانې په یو سکول کې ددریو کلونو نه یو ځلورکالهٔ کورس کوي، په هغه کې د تصویرجوړولو تربیت ورکول کیږي، ددې کورس په مکمل کولو سره ښه ملازمت ملاویږي، اوس هغوی دا کورس په مینځ کې پریښودل نه غواړي، دویم دا چې هغوی دا خبره صحیح نه تسلیموي چې دا عمل حرام دی، تاسو مهرباني وکړئ دقرآن پاک او حدیث

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا اتُخذالفيءُ دُولا، والأمانة مغنمًا، والزكوة مغرمًا وتعلّم لغيرالدين، وأطاع الرجل إمرأته وعق أمّه، وأدنى صديقه وأقصى أباه، وظهرة الأصوات فى المساجد، وساد القبيلة فاسقهم، وكان زعيم القوم أرزلهم، وأكرم الرجل مخافة شره، وظهرت القينات و المعازف، شربت الخمور، ولعن آخرهذه الأمّةأوّلها، فليرتقبوا عندذالك ريحًا حمراء وزلزلة وخسفًا ومسخًا وقذفًا وآيات تتابع كنظام بال قطع سلكه فتتابع (جامع الترمذى ج:٢ ص: ٤٤، أبواب الفتن، طبع رشيديه، دهلى)

په حوالو سره دا خبره ثابته کړئ چې دا عمل حرام دی؛ نو هغوی به یقینادا عمل پرېږدي، ځکه چې هغوی یو کار هم د شریعت خلاف کول نه غواړي.

جواب: حضورپاک ﷺ په ډېرو حدیثونوکې دتصویرونو حرمت بیان کړی دی، دحضرت مفتي محمدشفیع په دې موضوع باندې یوبهترینه رساله ده، چې هغه "د تصویرشرعي احکام،، په نوم سره شائع شوې ده، ددې رسالې مطالعه ستاسو دخویندو له پاره ګټوره ده او دهغې په مطالعې سره ان شاء الله د هغوی ټول اعتراضونه ختم شي، زه به درخواست وکړم چې دا رساله وګورئ او په ښې طریقې سره پرې ځان پوه کړئ.

دتصویر په باره کې دحضورپاک ﷺ یو څو ارشادات مبارک دمشکاة شریف نه نقل کوم، په دې هم غور وکړل شي:

۱: حضرت ابوطلحه رضی الله عنه فرمايي چې: حضورپاک ﷺ وفرمایل چې: په کوم کورکې سپی یا تصویر وي، درحمت فرښتې هغه کورته نه داخلیږي.(صحیح بخاری،صحیح مسلم).[۱]

۲: حضرت عائشه رضی الله عنها فرمايي چې: حضورپاک ﷺ په کور کې داسې شی نه پرېښود چې په هغه به تصویر و، مګرهغه به یې ماتولو.(صحیح بخاری).[۲]

۳: حضرت عائشه رضی الله عنها فرمايي چې: ما یو وړوکی شان ګدی (بالښت) واخیست، چې په هغه تصویرونه و،کله چې حضورپاک ﷺ دا ولید؛ نو په دروازه باندې اودریدو، دننه داخل نه شو او ما دحضور پاک ﷺ په مخ مبارک باندې دناخوښۍ اثرات محسوس کړل، ما عرض وکړ: یارسول الله ﷺ! زه د الله او درسول په مخکې توبه کوم، مانه څه ګناه شوې ده؟ حضورپاک ﷺ دخفګان په لهجه کې وفرمایل چې: دا ګدی (بالښت) څنګه دی؟ ماعرض وکړ چې: دا ما ستاسو له پاره اخیستی دی چې تاسو په دې باندې کینئ او دا دسرله لاندې کیږدئ، حضورپاک ﷺ ورته وفرمایل: دې تصویرونو والاته به دقیامت په ورځ عذاب وي، دوی ته به وویل شي چې کوم تصویر تاسو جوړ کړی دی داژوندی کړئ او په دې کې ساه واچوئ اودا ارشاد یې هم وفرمایلو: چې په کوم کور کې دا تصویرونه وي هغه کور ته دالله تعالی فرښتې نه داخلیږي.(صحیح بخاری،صحیح مسلم).[۳]

---

[۱] عن أبي طلحة يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسم يقول: لاتدخل الملائكلة بيتًا فيه كلب ولاصورة (مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٠، بخاری ج: ٢ ص: ٨٨١، باب من كره القعود على الصور).

[۲] عن عائشة حدّثته أن النبى صلى الله عليه وسلم لم يكن يترك فى بيته شيئًا فيه تصاليب إلا نقضه (بخاری ج: ٢ ص: ٨٨٠، باب نقض الصور).

[۳] عن عائشة أنها إشتريت نمرقة فيها تصاوير فلما رآها رسول الله صلى الله عليه وسلم قام على الباب فلم يدخل، فعرفت فى وجهه الكراهية، قالت: فقلت: يارسول الله! أتوب إلى الله وإلى رسوله، ماذا أذنبت؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ماهذه النمرقة؟ قلت: اشتريتها لتقعد عليها ...[بقيه په راروانه صفحه...

۴: حضرت عائشه رضی الله عنها فرمايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي چې: دقيامت په ورځ له ټولو نه سخت عذاب به هغو خلکو ته وي کوم چې دالله تعالی د تخليق مشابهت کوي.(صحيح بخاري،صحيح مسلم).[۱]

۵: حضرت ابوهريره رضی الله عنه فرمايي چې: مادرسول الله ﷺ نه دا ارشاد په خپلو غوږونو اوريدلی چې: الله تعالی فرمايي: له هغو خلکو نه به غټ ظالمان څوک وي چې څوک زما دتخليق په شان تصويرونه جوړول شروع کړي، هغوی خو دې يوه ذره جوړه کړي يا دې يو دانه يا دې يو دجوار دانه پيدا کړي ودې ښايي.(صحيح مسلم،صحيح بخاری).[۲]

۶: حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه فرمايي چې: مادرسول الله ﷺ نه دا ارشاد پخپله اوريدلی چې: د الله تعالی په نزد له ټولو نه سخت عذاب به د تصوير جوړولو والا ته وي.(صحيح بخاری،صحيح مسلم).[۳]

۷: حضرت عائشه رضی الله عنها فرمايي چې د: حضورپاک ﷺ په اخري مرض کې په ازواج مطهرات رضی الله عنهن کې يوې بي بي ديوې ګرجې تذکره وکړه چې هغې ته به "ماريه" ويل کيده، حضرت ام سلمه او حضرت ام حبيبه رضی الله عنهما چې دحبشې نه هغه وخت راغلې وې، دهغې ګرجې دښائست او دهغې دننه چې کوم تصويرونه جوړ شوي و دهغه تذکره يې وکړه، حضورپاک ﷺ سر مبارک اچت کړ او ويې فرمايل: دا هغه خلک دي چې کله چې په دوی کې يو نيک سړی مري؛ نودهغه په قبربانديې عبادت خانه جوړوي او په دې کې دا تصويرونه جوړوي، داخلک دالله تعالی په مخلوق کې له ټولو نه بدتر دي. (صحيح بخاری،صحيح مسلم).[۴]

...بقيه د تيرمخ]..وتوسدها، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن أصحاب هذه الصوَريعذّبون يوم القيامة، يقال لهم: إحيوا ما خلقتم، وقال: إن البيت الذى فيه الصورة لاتدخل الملائكة، متفق عليه (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۱، بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۱، باب من لم يدخل بيتا فيه صورة)_

[۱] قال من أشدّالناس عذابًا يوم القيامة الذين يشبهون بخلق الله (مسلم ج:۲ ص:۲۰۰،بخارى ج:۲ ص:۸۸۰)

[۲] عن أبى هريرة سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: قال الله تعالى: ومن أظلم ممن ذهب يخلق خلقًا كخلقى فليخلقوا ذرة أو ليخلقوا حبة ...إلخ (مسلم ج: ۲ ص: ۲۰۲ بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۰)_

[۳] عن عبد الله بن مسعود قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: إن أشدّالناس عذابًا عندالله المصوّرون (بخارى ج: ۲ ص: ۸۸۰، باب عذاب المصورين يوم القيامة)_

[۴] عن عائشة قالت: لما اشتكى النبى صلى الله عليه وسلم ذكربعض نسائه كنيسة يقال لها مارية: وكانت أمّ سلمة وأمّ حبية اتتا أرض الحبشة فذكرتا من حسنها وتصاوير فيها فرفع رأسه فقال: أولئك إذامات فيهم الرجل الصالح بنوا على قبره مسجدًاثم صوروا فيه تلك الصور، أولئك شرارخلق الله(مشكوة ص:۳۸۶،باب التصاوير، الفصل الثالث)

۸. حضرت ابن عباس رضي الله عنه فرمايي چې: حضورپاک صلى الله عليه وسلم وفرمايل: دقيامت په ورځ به دټولو نه سخت عذاب هغه سړي ته وي چې چا يو نبي قتل کړی وي، يادنبی له لاسه قتل شوی وي، يا په خپل مور پلار کې يې څوک قتل کړي وي او تصويرجوړولو والاته او داسې عالم ته چې هغه دخپل علم نه نفع پورته نه کړي. (بيهقی،شعب الايمان).[1]

د قيامت په ورځ به دټولو نه سخت عذاب تصوير جوړونکي ته وي

سوال: په نن دور کې فوټو ويستل په ځينې حالاتوکې ضروري وي، مثلا پاسپورټ، شناختي کارډ او دملازمت په سلسله کې، له دې پرته عامه خبره ده چې موږ فضول تصويرونه هم جوړو، مثلا مثلا واده ښادي او دنورو ډيرو تقريبونو ويډيو فلمونه، دا تصويرونه او نور دفلمونو او د ټي وي پروګرامونه موږ ګورو، بلکې نن سبا په هرکلي،کوڅه کې د وي سي آر نمائش عامه خبره جوړه شوې ده او په کورونوکې دخپلو ښځوسره داتصويرونه ډير په شوق سره ګوري؛ نو مهرباني وکړئ دا ووايئ چې په کومو کومو حالاتوکې تصوير ويستل يا ښودل جائز دي؟ ترکومې چې زمادا ناقصو معلوماتو تعلق دی، زه خو داپيژنم چې تصوير جوړول يا ويستل دواړه حرام دي.

جواب: که دقانوني مجبوري له وجې سړی په تصويرجوړولو مجبور وي؛ نودالله تعالی د رحمت نه اميدکيدای شي چې هغه به په دې حرام کار باندې هغه سړی ونه نيسي[2] او چيرته چې څه مجبوري نه وي، په دې باندې دقيامت په ورځ دسخت ترين عذاب خبر راغلی دی، يعنې "دټولو نه سخت عذاب به د قيامت په ورځ دتصويرجوړونکي ته وي" الله تعالی دې موږ ټول ددې لعنت او غضب نه محفوظ وساتي.[3]

علماء په ټيلي ويژن باندې راتلل، دتصوير د جواز دليل نشي جوړيدلی

سوال: زما مسئله "تصويرونه" دي، تاسو دتصويرپه موضوع، دبې حيايي په سزاباندې ډير تفصيلي اوښه جواب ورکړ، خوجناب په دې موجوده زمانه کې چې موږ ته دتصويرونو په سلسله کې مسئلې درپيش دي دهغو تشفي نه کيږي، ځکه چې په حيثيت ديو مسلمان موږ

---

[1] عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن أشدّالناس عذابًا يوم القيامة من قتل نبيًّا أوقتله نبيٌّ، أوقتل أحد والديه، وللمصوّرون، وعالم لم ينفع بعلمه (مشكوة ص: ٣٨٧ باب التصاوير، الفصل الثالث)

[2] الضررات تبيح المحظورات أى أنّ الأشياء المباحة وقت الضرورة(شرح المجلة لسليم رستم بازص:٢٩،المادّة: ٢١)

[3] عن عبدالله قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن اَشدّ الناس عذابًا يوم القيامة المصوّرون (مسلم ج: ٢ ص: ٢٠١، باب تحريم تصويرصورة الحيوان)۔

ټولو ته پته ده چې په اسلام کې د ساه لرونکو تصویرونه جوړول حرام ګرځول شوي دي، خو په موجوده دور کې تصویرونه زموږ ګیرچاپېره پراته دي، ټي وي، وي سي آر، اخبارونه او درسالو په تصویرونو کې، لهذا زما مسئله داده چې تصویرونه زموږ له پاره په هرحالت کې حرام دي یا په یو حالت کې جائزکیدای هم شي؟ لکه دځینو مجبوریو له وجې یعنې په تعلیمي ادارو، کالجونو، یونیورسټو کې په امتحاني فارمونو باندې (ښځې مستثنی دي، هلکان یې لګوي) ، په شناختي کارډ او پاسپورټ وغیره باندې.که په دې مجبوریو باندې هم دشریعت مطابق تصویرونه جائز نه دي؛ نو بیا تاسو په دې باره کې څه فرمایئ چې په رمضان مبارک کې پخپله ما امام کعبه په ټي وي باندې تراویح کولوباندې لیدلی و، (که تاسو وایئ چې په دې کې قصور دفلم جوړونکو دی؛ نو جناب!په کعبه کې علماء دې غیرشرعي فعل نه د منع کولو پوره حق لري او په دې مقدس ځای یقینا دهغوی حکم به چلیږي)، له دې پرته هره ورځ دیني علماء په اخبارونو او ټیلي ویژن باندې په نظر راځي او بیا تاسو دیو اخبار په توسط سره دمسئلو حل ښایئ، په دې اخبار کې تصویرونه هم وي، اوس دا خو ممکن نه ده چې خلک دې داسلامي معلوماتو صفحه وګوري او غیرملکي دتصویرونو خبرونه دې پریږدي، لهذا د تصویر په سلسله کې دا اهم صورتونه دي:

۱: تاسو دا ووایئ چې ایا اوس موږ تعلیم حاصل نه کړو؟ ځکه چې په بل صورت کې دابتدایي جومات نه هم دتصویر والا قاعده ښودل کیږي، "الف" نه انار او "ب" نه بکري (چیلۍ) والا.

۲. د پاسپورټ د تصویر له وجې بهرملک ته تګ پریږدو (خلک دحج له پاره هم ځي).

۳: د اخبارونو او رسائلو او ټي وي وغیره نه منع شو؟؛ نوبیا په ټي وي باندې دجناب طاهرالقادري او پروګرام د "تفهیم دین" اسلامي تعلیماتونه څنګه فائده پورته کړو؟ او په اخبار کې ستاسو مفید معلوماتونه؟ زما خواهش دی چې تاسو زما خط ته په نزدې اشاعت کې ځای ورکړئ، چې هغه خلکو ته هم فائده اورسیږي څوک چې دتصویر مسائلو نه مجبوره دي، زما په خط کې که چیرته غلطي درته محسوسه شي؛ نو خپله لور مې وګڼئ او معاف مې کړئ.

جواب: دا اصل په ذهن کې وساتئ چې ګناه په هرحال کې ګناه ده، که (خدای دې نکړي) ټوله دنیا په دې کې اخته شي، دویم اصل دا هم ملحوظ وساتئ چې کله یو ګناه عامه شي او اګرچې ددې نحوست به هم عام وي، خوسړی مکلف دخپل کار دی.

دلومړي اصل مطابق دځه علماوو په ټیلي ویژن باندې راتلل، دجواز دلیل نه دی، نه دکعبه دامام تراویح کول ددې دجواز دلیل دی، که طبیب په څه ناروغي کې اخته شي؛ نو هم "ناروغي" به وي، دې ته د "صحت" نوم نشي ورکول کیدای او د دویم اصل مطابق چیرته چې دقانوني مجبوري له وجې دتصویرجوړولو ضرورت پیښ شي، یا په تصویرکې سړی اخته شي؛

نوكه هغه دا بدګڼي: نو ګناه ګار به نه وي او دالله رحم او كرم نه توقع ده چې هغه به په دې باندې مؤاخذه ونه فرمايي دكومو خلكو په اختياركې چې وي دا بدي دې ختمه كړل شي، دهغه باوجود يې هغوى نه ختموي: نو هغه به ګناه ګار وي. اميد دى په دې اصولي خبرو سره به ستاسو شكونه ختم شوي وي

د كيمرې د تصوير حكم

سوال: زه ستاسو كالم "ستاسومسائل اودهغوحل" اكثر ګورم. له ډيرو ورځو يوه خبره مې په ذهن كې راځي. نن مې اراده وكړه چې ددې اظهار وكړم. مسئله ده "تصوير جوړول يا ويستل" په دې سلسله كې درې الفاظ په ذهن كې راځي. تصور. مصور. تصوير. دټولو نه مخكې دانسان په تصور كې يوه خاكه راځي، كه هغه دهرڅا په باره كې وي دا خاكه دمصور په ذهن كې راځي. چې هغه دا د قلم په ذريعې يا دبرش نه په كاغذيا په كينوس باندې او كه هغه بت ن جوړولو والا دي: نوپه تبر او څېنيا (تيشى) سره يې په كاڼي يا په ديوال سازوي. دمصور يا بت تراش په نتيجې كې تصوير جوړيږي. چې دا رسول اللهﷺ حرام ګرځولى دى.

فوټو ويستل يوبل عمل دى، دې ته "تصويرجوړول" ويل غلط دي، دا عكس بندي ده، يعنې دكيمرې په لينس باندې عكس پريوځي او دا په پليټ يا په ريل باندې محفوظيږي، دكيمرې دننه څه "ګونګى مارغه"ناست نه دى چې هغه په قلم يا برش سره تصوير جوړ كړي، دا عكس بالكل په شيشې باندې داسې پريوځي څنګه چې اينه كې ګوري، ايا رسول اللهﷺ اينه كې كتل هم حرام ګرځولي دي؟ په اينه كتلو كې. نه تصور كار كولى شي. نه مصور، دا خوعكس دى چې پخپله په اينې باندې پريوځي.

كارټون ته تاسوتصوير جوړول ويلي دي، ځكه چې په دې كې د مصور تصور شامل دى او دا ځكه هم حرام دى چې په دې كې دتضحيک او تمسخر پلوښكاره دى، دې ته خو كتل هم صحيح نه دي. تاسو اخبار وګورئ په دې دهرخبرسره عكس بندي كيږي، دمولانافضل الرحمن. مولاناشاه احمد نوراني فوټو په دې كې راځي؛ نو ايا دا حضرات هم ګناه كبيره كوي؟

۲. دپروګرام"اقرا" په باره كې يو هلک پوښتنه وكړه چې ټي وي وګورو يا يې ونه ګورو؟ تاسو منع كړل چې هغه دې ټي وي ونه ګوري، ځكه چې په دې كې تصوير په نظر راځي، تاسوته دخداى ويره رانغله چې تاسو دا د قرآن شريف دتعليم نه منع كړ.

۳ داسې تاسو دلوبو په باره كې ګڼلي دي چې دا "لهو او لعب" (فضوليات). دي، چې له دې نه رسول اللهﷺ منع فرمايلې ده، ايا كركټ، فټ بال، هاكي، اسكواش دا ټول لهواولعب (فضوليات) دي؟ ستاسو په خيال كې د " ورزش له پاره د جسماني صحت" څه تصور نه شته ؟

۴ يو ځل چا پوښتنه وكړه چې موسقي د روح غذا ده، په دې باره كې ستاسو څه خيال دى؟ تاسو ورته جواب وركړ" موسيقي دروح غذا ده، خو د شيطاني روح" دا چې په دې قبرونو

باندې قوالي کيږي، دا ټول شيطاني روحونه دي؟ ماته دوړوکوالي د گلستان يوه کيسه ياده شوه، يوځل تاسو په شان يو مولانا حضرت سعدي(رحمه الله) سره دموسيقي په باره کې بحث شروع کړ، بحث کولو کولو کې دواړه د ابادي نه بهر ووتل، څه ګوري چې يوشپون په يوه غونډۍ باندې ناست دی شپيلۍ وهي او اوښان دده په مخکې په وجد کې گډيږي،د سعدي(رحمه الله) نظر په اوښ او څرونکي باندې پريوت؛ نو مولانا ته يې وويل:مولانا! تاسونه خو دا اوښ عقل مند معلوميږي.

٥. په آخر کې تاسو ته درخواست دې چې مهرباني وکړئ په "تصوير او عکس بندی"، "په لوبو او ورزش"،"په"موسيقۍ او وجدان" کې دفرق کولو کوشش وکړئ،تعليم يافته خلق خاص کرځوانان به ستاسو دخيالاتو نه به څه تاثر اخلي؟

جواب: دَ کيمرې دننه چې کوم"ګونګی مارغه" ناست دی هغه مشين دی،چې هغه دانسان تصوير محفوظ کوي،کوم کار چې د مصور قلم يا برش کوي هماغه کار دامشين ډير په سهولت او آسانۍ سره کوي،او دا مشين هم انسان استعمالوي دا منطق خوکم ازکم زما په ذهن کې نه راځي چې کوم کار سړې په لاس يا برش سره کو؛نوهغه حرام دی،او که هغه کار په مشين سره وکړل شي نوهغه حلال شي!اوبيا جناب دفوټو دتصوير کيدو نه هم انکار فرمايي،حالانکې په عامه معنا کې هم فوټو ته"تصوير" ويل کيږي او هم د تصوير ترجمه"فوټو" ده.الغرض! تاسودلاس جوړ شوي او دمشين په ذريعه دويستل شوي تصويرپه مينځ چې کوم فرق کړی دی،دا صرف دذريعې او دواسطې فرق دی،دنتيجې په اعتبار سره دواړه يو دي،اوپه حديثِ نبوی کې: "**المصورون اشدّ عذابًا يوم القيامه**"[1] که په لاس سره د تصوير جوړولو والا شامل دي نو دمشين په ذريعه تصوير جوړولو والا هم ددې نه بهر نه دي،او چاته چې"**اشدعذابًا**" فرمايل شوي وي هغه دګناه کبيره مرتکب دی يا د صغيره؟ ددې فيصله تاسو پخپله کولی شئ،زما دليکلو ضرورت نشته ،که دزيات تفصيل ضرورت وی نو دمفتي محمدشفيع صاحب مرحوم رساله"**التصوير لاحکام التصوير**" وګورئ.

جواب: ٢.دَ قرآن کريم دتعليم نه څوک مسلمان منع کولی شي؟ خودتصوير نه هم قطع نظر،کومه آله چې دَ فضولياتو او فحاشۍ له پاره استعماليږي دا دقرآن کريم له پاره استعمالول پخپله سوچ وکړئ دا دَ قرآن کريم تعظيم دی يا توهين؟ که تاسوپه داسې کپړه کې چې هغه دګندګۍ له پاره استعماليږي،قرآن کريم پکې نغښتل جائز نه ګنئ،نوچې کوم شی دګندګو او نجاستونو له پاره استعماليږي، دهغه په ذريعې دقرآن کريم تعليم څنګه جائز ګڼلی

[1] بخاری ج : ٢ ص: ٨٨٠، مسلم ج: ٢ ص: ٢٠١)_

شي؟ قطع نظر ددې نه چې تصوير حرام دې يا نه.لږ غور وکړئ! دسګرين (شيشې) په کومه پرده چې دقرآن کريم آياتونه پيش کيږي،لږ وخت بعد په هغې باندې ديوې ډمې ګډا پيش شي.آيا د مسلمان په زړه کې د قرآن کريم هم دا عزت پاتې شوی دی-----؟ او که څوک سړی دې د قرآن کريم دې اهانت نه منع کړي نو تاسو په دې باندې فتوا ورکولی شئ چې دده په زړه کې د خدای ويره نشته ،سبحان الله! څه ذهني انقلاب دی-----!

جواب: ٣ دا خو تاسو ته پته ده چې"لهو و لعب"(فضوليات) د لوبو کولو نوم دی.ځکه که ما لوبو ته لهوو لعب وويل نو غلطه خبره نه ده چې،تاسو د "ورزش برائے صحت جسمانی" فلسفه ونيسئ، حالانکې "کهيل برائے ورزش" ته خو ماهم ناجائز نه دي ويلي.په دې شرط چې عورت ښکاره نشي او په دې کې د مشغول کيدو په وجه ضروري حاجتونه او دشرعي فرائضو نه غفلت ونه کړل شي،خوپه موجوده دور کې چې کومې لوبې کيږي،کومې چې بين الاقوامی مقابلې کيږی او په هغو کې مشغولتيا دومره قدرې شوې ده،چې د ښار کوڅو او سړکونو پورې د" لوبوميدانونه" جوړ شوي دي،تاسو پخپله ووايئ چې آيادا ټول هرڅه د" ورزش برائے صحت جسمانی" مظاهرې دي؟ تاسو ته زمانه ښه پته ده چې په موجوده دور کې لوبې يو مستقل فن او معزز پيشه جوړه شوې ده، دې ته "ورزش" ويل شائد دخپل ذهن او عقل سره ناانصافي وي،او که فرض کړل شي چې دا"ورزش" دی؛ نو دورزش له پاره هم حدود او قيود شته اوکه نه؟کله چې ددې حدود اوقيود مات کړل شي نودې ورزش ته به هم ناجائز ويل کيږي.

جواب: ۴ موسيقي ته د"شيطاني روح غذا" صرف مانه نه دي ويلي بلکې **"الجرس من مزامير الشيطان"**[1] ارشاد نبوي دی،اوسندرغاړواودموسيقي آلاتو طوفان يې دقيامت علامات ذکر کړي دي،[2]دموسيقئ د آلاتو سره دسندرو حرام کيدو باندې دفقهاوو او صوفيانو ټولو اتفاق دی[3] او په دې کې خبرې دي،انسان بهرحال انسان دی،هغه د سعدی(رحمه الله) اوښ نشي

---

[1] عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: الجرس مزاميرالشيطان (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ٢٠٢، باب كراهة الكلب والجرس فى السفر)۔

[2] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا .... ظهرت القينات والمعازف وشربت الخمور ولعن آخرهذه الأمّة اوّلها فارتقبوا عندذالك ريحًا حمراء وزلزلةً وخسفًا ومسخًا وقذفًا وآيات تتابع كنظام قطع سلكه فتتابع رواه الترمذى (مشكوة ص: ٤٧٠، باب أشراط الساعة)۔

[3] عن جابرقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الغناء ينبت النفاق فى القلب كماينبت الماء الزرع رواه البيهقى فى شعب الإيمان قال النووى: والغناء بآلات مطربة هى من شعار شاربى الخمر كا لعود والطنبور والصنج وسائرالمعازف والأوتار حرام كذا إسماعه حرام (مشكوة وهامشه ج: ٢ ص: ٤١١) ايضًا: وفى البزازية: إسماع صوت الملاهى كضرب قصب ونحوه حرام لقوله عليه السلام: إستماع الملاهى معصية والجلوس عليها فسق والتلذذ بها كفر (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٣٤٩)۔

جوړېدلی، ځکه چې د سعدي (رحمه الله) او نن دشرعي احکامو مکلف نه دی، بلکې دا ظلوم او جهول مکلف دی، د آلاتو په تاثرکې بحث نشته، بحث په دې کې دی چې دا تاثر دا شرف المخلوقات شایان شان هم دی یا نه ؟ او حکیم انسانیت حضرت محمد ﷺ ددې تاثر تحسین فرمایلی دی یا تقبیح او منع؟

جواب: ۵ زما امید دی چې تاسو د "فاروقي بصیرت" نه به کار واخلئ په دې حقائقو باندې به غور وفرمایئ او دَ حلال او حرام په مینځ کې فرق او دَ امتیاز کوشش به وکړئ.

❖ خانداني منصوبه بندي ❖

دحمل ضائع کولو تدبیرونو ته د اولاد د قتل حکم ورکول

سوال: دَ سورت بنی اسرائیل آیت: "او تاسو خپل بچي دمال دویرې مه قتل کوئ" په تفسیرکې مولانا مودودي صاحب په "تفهیم القرآن" کې دنن سبا مانع حمل تدبیرونه (حمل ضائع کول) هم د بچیوپه قتلولو کې شمیرلي دي، سوال دادی چې په موجوده دور کې چې کوم درزق او دولت نامناسب تقسیم انسان پخپله جوړ کړی دی، هغه خود غاصب له پاره دمسائلو پابندنه دی، خو مظلوم دخپلې برخې نه محروم دی، په دې صورت حال کې که هغه دخپل انفرادي حیثیت نه صرف دمستقبل دویرې مانع حمل (حمل ضائع کولو) تدبیرونه اختیاروي نو آیا دابه دحضور پاک ﷺ دحکم خلاف وي؟ په الله تعالی باندې کامل یقین په خپل ځای، او دهغه راکړل شوی عقل موږ ته دغور او فکر دعوت هم راکوي، همدا وجه ده چې مونږ باران، دهوپ، طوفان، سیلۍ نه دبچ کولو تدبیرونه کوو، نه چې هم داسې ناست یو چې داټول هرڅه دَالله پاک په حکم سره کیږي، او هم دادهغه رحمت دی، دمقصد ویلو خبره داچې کله هغه یووجود ته هغه ژوند ورکوي نو ددنیا یو طاقت هم هغه نشي منع کولی، خو انسان صرف دخپل مصلحت په وجه باندې دهغه برخلاف دتدبیرونو کولو کوشش کوي نو آیا دابه درسول الله ﷺ دحکمونو خلاف شمیرل کیږي؟

جواب: دحمل منع کولو تدبیرونو ته دبچو قتلولو حکم ورکول خومشکل دي، البته دغربیې دویرې چې کوم علت قرآن مجید بیان کړی دی[1]، دهغه نه معلومیږي چې محض دغربیې داندیښنې په وجه باندې دحمل د بندیز تدبیرونه اختیارول ناخوښه فعل دی، او ستاسو ته هغه ته

---

[1] ولا تَقْتُلُوا أَوْلادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئاً كَبِيراً (الاسراء: ۳۱) أيضًا: فإباحة الإسقاط محمولة على حالة العذر أو أنها لا تأثم إثم القتل (شامی ج: ۳ ص: ۱۷۶) تفصيل دپاره وګورئ: ضبط ولادت کی عقلی وشرعی حیثیت ص: ۱۴ تا ۳۳ مصنفه: مفتی اعظم پاکستان حضرت مولانا مفتی محمد شفیع رحمه الله۔

په نوروتدبیرونو باندې قیاس کول صحیح نه دي،ځکه چې دنورو جائزوتدبیرونوخونه صرف جائزه ورکړل شوې ده بلکې دهغو حکم یې فرمایل دی،اودحمل منع کولو تدبیریې ناخوښه ګرځولی دی[1]په هرحال دحمل منع کولوتدبیرونه مکروه دي ځکه چې ددې منشاصرف د غریبۍ اندیښنه وي.اوکه بل یو ضرورت موجود وي مثلاً دښځې صحت تندرست نه وي، یا هغه مخکې پیودبچي پرورش نشي کولی نودحمل منع کولو تدبیرونوکې هیڅ مضائقه نشته.

دخانداني منصوبه بندۍ شرعي حکم

سوال: درېډیواواخبارونوپه ذریعه په ښاریواوکلوکې مکمل پروپیګنډاسره عوامو او مسلمان قوم ته داتاکید کیږي چې هغوی په خانداني منصوبه بندۍ باندې عمل وکړي اوکم بچي پیداکړي اوخپل کوراوملک خوشحال جوړکړي،محترم! دالله تعالی دا فرمان دی چې کوم انسان هم چې په دنیاکې پیداکیږي دهغه رزق دالله پاک په ذمه دی،نه چې دانسان په لاس کې،بلکې انسان خودومرد ګناهګار او سیاه کاروي چې هغه خوددې قابل هم نه وي چې هغه ته رزق ورکړل شي.هغه ته چې کوم رزق ملاویږي هغه هم دهغو معصومو بچیوپه وجه ملاویږي.نوآیادبچیوپیدائش منع کول اوپه خانداني منصوبه بندۍ باندې دعمل کولو په اسلام کې څه ګنجائش شته؟

جواب: دخانداني منصوبه بندۍ چې کوم تحریکونه په عالمي سطح چلیږي،دهغوی په باره کې خو دامت علماء کرامو فرمایلي دي چې دا صحیح نه دي،البته دڅه خاص عذرپه حالت کې خوداطباء په نزد ښځه دنورو بچوپیداکولو لائقه نه وي،علاجاً د ضبطِ ولادت حکم ورکول کیږي.[2]

د ضبط ولادت مختلف قسمونه او حکم

سوال: :۱: ضبط ولادت(بچیوبندولو) او اسقاطِ حمل(حمل ضائع کولو) کې څه فرق دی؟ کوم یو حرام دی او کوم جائز؟

سوال: ۲:یوه ښځه ډاکټره چې هغه دضبط ولادت (بچو بندولو) کارکوي او دوایانې ورکوي، دهغې ګټه حرامه ده یاحلاله؟

جواب: :۱: دضبطِ تولید مختلف انواع دي.۱ـمانع حمل (حمل ضائع کولو) دوایانې یاګولۍ

---

[1] عن أبي سعيد الخدري قال: أصبنا سبيًا فكنا نعزل فسألنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: أو انكم لتفعلون قالها ثلاثًا ما من نسمة كائنة إلى يوم القيامة إلا هي كائنة (صحيح البخاري ج: ۲ ص: ۷۸٤)۔

[2] وفي الفتاوى: إن خاف من الولدسوء في الحرة يسعه العزل بغير رضاها، لفسادالزمان، فليعتبرمثله من الأعذار مسقطًا لاذنها (ردالمحتار ج: ۳ ص: ۱۷٦ كتاب النكاح، مطلب في حكم العزل)۔

استعمالول. ۲_حمل نه حساریدوله پاره آپریشن کول، ۳_حمل حساریدونه وروسته هغه په دوایانوسره ضائع کول، ۴_اسقاطِ حمل کول،۵_یاماده منویه (مَنی) دننه تلونه منع کولو له پاره پلاسټک کوئل استعمالول،داټول قسمونه دي. لهذا د غریبیٔ دَویرې یادزیات اولادت منع کولو په وجه ذکرشویو شیانوکې چې هریواستعمال کړل شی،هغه به په ضبط تولید کې راځی،اوضبط تولیدعمل کولو اوکیدونکووالادواړه ګناهګاردي.[۱]

جواب: ۲: په مخکې ذکرشویو حالاتوکې ډاکټرله پاره دوایانې ورکول هم ګناه ده،خوداچې یو مریض داسې وي چې دحمل په وجه سره دهغه ژوندپه خطره کې وي اوحمل هم داسې وي چې په هغه کې ساه پیدا نه وي،یعنې دڅلورو میاشتودمودې نه کم وي،دهغې نه مخکې اسقاط کولی شي،په داسې خاص صورت کې ډاکټرهم ګناه ګارنه دی اودحمل ضائع کولو او داسقاط دوایانې استعمالولو والابه هم ګناهګارنه وي.[۲]

دَ خاندانې منصوبه بندیٔ جوازپه حدیث سره ثابتول غلط دي

سوال: نن راته دصغری بائي هسپتال نارتهـ ناظم آباد ته دتلو اتفاق وشو،هلته مې دهسپتال په مختلفو شعبواوکوریډورکې دخاندانې منصوبه بندیٔ متعلق یواشتهار ولیده چې په هغه کې یې نفس وژل عظیم جهاد ګرځولی دی،اودهغه سره یې دنس بندیٔ تعریف هم کړی و او دا یې هم دنفس وژولو سره تعبیرکړی و،اودیوحدیث حواله وه چې:"دمال دقلت اود بچیو د زیاتوالي نه پناه وغواړئ."یعنی دا حدیث دقرآني تعلیماتوبالکل مخالف دی په کوموکې چې اولاد دغریبیٔ له ویرې دقتل کولونه منع کړې ده،اوورته یې ویلي دي چې الله پاک هریو روح ته رزق ورکوي، آیا دا حدیث د قرآني تعلیماتو خلاف نه دی؟ اُمید دې چې ددې حدیث وضاحت به وفرمایئ!

جواب: حدیث خوصحیح دی،خوددې نه یې چې کوم مطلب اخیستی دی،هغه غلط دی، د حدیث مطلب دا دی چې دمصیبتونودمشقت نه دالله پاک پناوغواړئ،داداولاد دبندش سره

---

[۱] قال تعالى: وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ (بنی إسرائیل: ۳۱) قال عبد الله رضی الله عنه: كنا نغزوا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم وليس لنا شيء، فقلنا: ألانستحصي؟ فنهانا عن ذالك (بخاری ج: ۲ ص: ۷۵۹، كتاب النكاح) وفی فتح الباری تحت هذالحديث: والحجة فيه انهم اتفقوا على منع الجب والخصاء، فيلحق بذالك ما فی معناه من التداوی بالقطع أصلا (فتح الباری ج: ۹ ص: ۹۷ طبع دارالمعرفة بيروت) تفصیل دپاره وګورئ: : ضبط ولادت کی عقلی وشرعی حیثیت ص: ۱۴تا ۳۳ مصنفه: مفتی آعظم پاکستان حضرت مولانا مفتی محمد شفیع رحمه الله)ـ

[۲] (قوله وجازلعذر) كالمرضعة .... قالوا يباح لها أن تعالج فی استنزال الدم ما دام الحمل مضغة أو علقة ولم يخلق له عضو وقدروا تلك المدة بمائة وعشرين يومًا ((ردالمحتار ج: ٦ ص: ٤٢٩،، طبع ایچ ایم سعید)ـ

بوخای ساتل غلط دي اونس بندي ته نفس کشي ویل هم محض اختراع ده،دنفس کشي مضمون دا دی چې نفس ناجائز اوغیرضروري خوهشاتونه منع کړل شي.[1]

دخانداني منصوبه بندۍ شرعي حیثیت

سوال: خانداني منصوبه بندۍ یادبچیودپیدائش منع کولوپه هره یو طریقې باندې عمل کول صغیره ګناه ده؟یا کبیره ګناه ده؟ یاشرک دی؟

جواب: دحمل منع کولو تدبیرونه که په طوردعلاج وي چې که دَښځې صحت تندرست نه وي نوبغیردَڅه کراهت نه جائز دی،ګینې مکروه دی،اوپه دې نیت سره په خانداني منصوبه بندۍ باندې عمل کول چې زیاته آبادي کنټرول کړل شي،شرعاً ګناه ده،صغیره ګناه ده یاکبیره؟ ددې ماته پته نشته.[2]

دبرتهـ کنټرول(دبچوبندولو) کولیو مضر اثرات

سوال: نن نه لس پنځلس کاله مخکې به دبچیوپیدائش دموریاپلارله پاره مسئله نه جوړیده، بلکې دشریک خاندان په وجه به بچی ډیر زر غټیده،دَدې نه علاوه دمسائلو پیداکیدو وجه به هم نه وه،نوکربه په آساني سره ملاویده،دبچیوپه تعلیم او تربیت باندې به هم خاص توجه ورکول کیده،ځکه چې عام طورباندې به ماشوم دنیا یا نیکه په سرپرستۍ کې غټیده،میندو به هم په بچیوباندې خصوصي توجه ورکوله،ځکه چې نوکربه په آساني سره په کمه تنخوا باندې ملاویده،اکثر وختونو کې به داسې ښځې وې چې په دوه وخته ډوډۍ باندې به یې هم کارکولو،دظاهري نمود او نمائش څه نوم اونشان نه و،که دچاتنخوا به کمه وه نوهغه به په دال ډوډۍ خوړلودخپلوبچیوپرورش کولو،اوکله به هم یوې جوړې ته"کم بچے خوش حال گهرانه" خیال نه راته،خودَنن دورچې مسائلودپریشانوصورت اختیارکړی دی،دشریک خاندان تصور ډیر خراب په نظر راځي،نیا یا نیکه دَخپلولمسیو نه بیزاره په نظر راځي،دظاهري نمود او نمائش یوطوفان راوچت شوی دی،هر سړی ددولت په هوس کې روند دی،ښځه او خاوند دواړه په ملازمت کولوخپل معیاري ژونددااعلی نه اعلی جوړولو په کوشش کې لګیادي،دهرسړي فکردخپل حدپورې محدود دی، رنګین ټي ويي،فریج،قالین،صوفې،عمده کراکري،ګاډی دهرسړي په دماغو باندې سواره دي،هر سړی ددې خبرې په فکرکې دی چې هغه ته دخاندان امیرترین انسان وویل شي،دمعاشرې دې ناسورپه ټي وي،ریډیوباندې د"کم بچے خوش حال

---

[1] وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى)(النازعات: ٤٠) وفى التفسير: اى خاف القيام بين يدى الله عزوجل،وخاف حكم الله فيه،ونهى نفسه عن هواها،وردّها إلى طاعة مولاها(تفسيرابن كثير ج: ٦ ص: ٣٨٥)

[2] أيضًا، بياهم دتفصیل دپاره وګورئ: ضبط ولادت كى عقلى وشرعى حيثيت ص: ١۴تا ٣٣ تصنيف: مفتى آعظم پاكستان حضرت مولانا مفتى محمد شفيع صاحب رحمه الله ازصفحه: ١٤تا٢٣)۔

گهرانه' پروپيگنډې په زرګونو ښځې ذهني مريضانې، جسماني مريضانې او بيايې د مرګ په کنده کې وغورځولې د نن سړي، ښځې باندې دبرت کنټرول (دبچوبندولو) ګولۍ خوري او د خپل معياري ژوند د ښه نه ښه جوړولو په کوشش کې لګيادي، او سړی چې د ښځې ښې لاس ورته ويل کيږي، نن زمونږ د معاشرې بيمار او بيکاره عضو روان دی جوړيږي، دې ګولو به پټه نشته څومره ژوندونه تباه و برباد کړي وي، زمونږ په معاشره کې د چانوم ليکل او مشتهرکول درسوايي وجه ده. په هرحال دا ګولۍ د ښځې سردرد پيداکوي، په ماهانه نظام کې خرابي پيدا کيږي. بعضې ښځې ډيرې زياتې تيارې او بعضې ښځې نرۍ او کمزورې کيږي، په بينايي باندې يې اثرپريوځي. د سرويښته يې سپينيږي، مختلف قسمه اندروني تکليفونه پکې پيدا کيږي. بعضې ښځې هميشه هميشه له پاره د مورجوړيدو د صلاحيت نه محروميږي. د حمل ضائع کولو ګولۍ استعمالولو والو ښځونه د دې د خطرناک اثراتو متعلق ترې پوښتنه وکړل شي نو هره ښځه يې د سردرد په تکليف کې اخته ومونډله، چې دا په هفته عشره کې ضرور راځي. او د هغې منع کولو له پاره هغوی داسپرين ګولۍ استعمالوي، دا سردرد تقريباً دوه درې ورځې وي عام طورباندې د ښځې د ټيټو د درد شکايت هم راځي، پښې يې ويدې کيږي. او بعضې وخت هغې ته حرکت هم نشي ورکولی، يوه ښځه چې هغه دواده نه مخکې ډيره سمارټ به اوسيده، د دې ګوليو داستعمال نه وروسته ډيره زياته تياره شوه او د هائی بلډپريشر په مرض کې اخته شوه. بهرحال که سروې وکړل شي نو هره تعليم يافته ښځه د دې لعنت نه پريشانه ده، خو هغه د دې استعمال بندولو ته هم نه ده تياره، ځکه چې د هغوی مسائل دومره دي چې هغه په تيزي سره خپل صحت په داؤ باندې لګوي، دا يوه داسې مسئله ده چې په دې بايد باقاعده طورباندې سروې وکړل شي او ښځې دې د دې د مضراثراتو نه منع کړل شي، او حکومت ته پکار دي چې د دې ګوليو په استعمال باندې دې په سختي سره پابندي ولګوي. او د يو مسلمان کيد و په حيثيت سره دا زمونږ له پاره ګناه هم ده.

جواب: خدای دې وکړي چې حکومت او ښځې دواړه ستاسو په مشوره باندې عمل وکړي او څنګه چې تاسو اشاره کړې ده داټول نحوستونه په دې وجه سره دي چې دا ژوند يې اصل ژوند ګڼلی دی. مرګ او د مرګ نه وروسته ژوند يې هيرکړی دی، اسلام چې د کومې سادګۍ او د کم آسائش والاژوند حاصلولو تعليم ورکړی و. د هغه په ځای سامانِ تعيش يې مقصد جوړکړی دی. د دې معياري ژوند کاميابۍ بهوت په هرچاباندې سپور دی، چاچې د قوم دنيا او آخرت دواړو ته نقصان رسولی دی، د دې ټولو بيماريو علاج دادی چې په مسلمانانو کې د آخرت يقين ژوندی کړل شي. حکومت په ضبطِ توليد (حمل ضائع کولو دوايانو) باندې په کروړونو روپۍ ضائع کوي، خو د دې باوجود د آبادۍ محدودکولو هدف حاصلولو کې ناکام دی. البته په دې سره څه خرابۍ پيداشوې دي.

اول دښځې بچی پیداکېدل یوفطري عمل دی.کومې ښځې چې ددې فطری عمل له پاره غیرفطري تدبیرونه اختیاروي هغه خپل صحت بربادوي.اودبلډپریشرنه واخله کینسرپورې بیمارۍ دهغې دټول عمرسره شي.اوهغه زرنه زرقبرته دتلوتیاری کوي.ګویادضبط تولید ګولۍ اونورغیرفطري تدبیرونه یوډول زهردي چې دهغوی په جسم کې دننه کیږي

دویم دهغو زهرو اثردهغوی په اولادباندې هم ظاهرېږي.چې دهغو ښځوخپل سوچ غلط دی.ځکه دَهغوی اولادهم ذهني اوجسماني طورباندې تندرست نه وي.بلکې یاخوجسماني طور بندې معذور وي.یاذهني اوچتوالی نه ښکته.کام چور. دلوبو ټوقوشوقین.دمور اوپلار نافرمان.اودځوانۍ نه وروسته نفسیاتي اوجنسي مرضونو کې مریض.داسې دضبط تولید دا تحریک.چې په دې باندې حکومت قوم ته په کروړونو.اربونو روپۍ لګولي دي.اولګوي یې.په حقیقت کې دیومعذوره او ذهني طورباندې فالج وهلې معاشرې په وجودکې دراوستلو تحریک دی

دریم زموږ په معاشره کې دښځې او سړي په اختلاط باندې هیڅ پابندي نشته،په تعلیمي ادارو کې(چې هغو ته دنوي نسل قتل ګاه ویل به زیات صحیح وي) ځوانان هلکان او جینکۍ یوځای تعلیم حاصلوي،عقل کچه اوجذبات تیز،په دې ماحول کې ځوان نسل دفني تعلیم په ځای دعشق کولومشق کوي،اوجنسي ملاپ منتهاء محبت تصورکوي،په دې لارکې دټولونه غټ رکاوټ دا دی چې که دجنسي ملاپ نتیجه ظاهرشوه نوپه دنیاکې به وشرمیږو،دې برتهـ کنټرول تحریک دهغوی دلارې دامشکل حل کړ،اوس جینکۍ ددې غلط کار دخوفناک انجام نه بې فکره شوې دي.اوکه برتهـ کنټرول باوجود"نتیجه بده" هم ظاهره شي نوپه هسپتال کې خپله صفایي کوي. الغرض! دحکومت داتحریک صرف داسلام خلاف نه دی، بلکې دپوره معاشرې خلاف یو خوفناک سازش دی.

مانع حمل دوایانې او پوکنۍ استعمالول

سوال: نن سبا خلک دجماع(کوروالی) په وخت عام طورباندې مانع حمل(حمل ضائع کولو) دوایانې استعمالوی.یادهغو په ځای نن سبامختلف قسمه پوکنۍ چلیږي،چې په هغې سره حمل ضائع کیږي.آیاداسې عمل چې په هغې سره حمل ضائع کیږي؟ اوددې پوکنیو استعمال جائز دی؟

جواب: جائز دی.[1]

---

[1] ویعزل عن الحرة ....باذنها لکن فی الخانیة أنه یباح فی زماننا لفساده (الدرالمختار ج: ٣ ص: ١٧٥)

❖ جائز او ناجائز ❖

نعت لوستل څنګه دي؟

سوال: يو صاحب د حمد او نعتونو په مجلس کې حمد خواوري، خو کله چې نعت شروع شي او هغه کې د حضور ﷺ نوم راشي، لوستونکي ته وايي چې دلته محمد ﷺ مه وايه، الله وايه، د هغه دا انداز د کوم حد پورې صحيح ده؟ د هغه دا اعتراض دی چې نن د مسلمانانو په زړونو کې د مديني بت او سيږي. (نعوذ بالله)

جواب: د نعت معنا ده، د حضور ﷺ صفتونه او کمالات بيانول، که چرې نعتيه شعرونو کې د حضور ﷺ صحيح صفتونه او کمالات ذکر کيږي نو د هغه لوستل او اوريدل مزه کونکي عبادت دی. يو خو: حضور ﷺ د صفاتو او کمالاتو ذکر کول عبادت دی، دويم دا چې د حضور ﷺ په محبت کې د اضافې ذريعه ده، او دا د دنيا او اخرت د سعادت ذريعه ده، هغه صاحب به د بل مذهب وي، ګنی د مسلمان د خولې نه دا خبره نه شي وتلی.

نعتونه ښايسته اوازسره ويل

سوال: حمد او نعتونه او د اسلام پروګرامونه کله ښځې او کله ښځې او سړي ګډوډ، کله سړي لحن سره او ښائسته اواز کې وايي، کله چې ښځې يا سړی او ښځې يو ځائې باندې حمد او نعت يا سلام ريډيو باندې وايي نو هغه هر سړی او ښځه اوريدلی شي؟ که چرې نه، نو څنګه يې اوريدلی شي؟

جواب: حمد او نعت خو ډير ښه شی دي، بلکه بهترين عبادت ورته ويل پکار دي، په دې شرط سره چې د حمد او نعت مضمون د شريعت خلاف نه وي[۲]. څنګه چې نن سبا عام طور باندې د نعتونو مضمون د شريعت خلاف وي. او د کوم حد پورې چې د لوستلو تعلق دی، که چرې سړی د سړيو په مخکې او ښځې د ښځو په مخکې وايي چې د هغوی اوازونه غير محرمو ته نه رسيږي نو بيا صحيح دی، خو د سړيو او ښځو يو ځای ويل صحيح نه دي.[۳]

---

[۱] قال فی شرح الدرالمختار: سئل عنه صلی الله عليه وسلم فقال: كلام حسنه حسن وقبيحه قبيح ومعناه ان الشعر كالنثر يحمد حين يحمد ويذم حين يذم .... فما كان منه فی الوعظ والحكم وذكر نعم الله تعالی وصفة المتقين فهو حسن (شامی ج: ۱ ص: ۶۶۰، مطلب فی انشاد الشعر)۔

[۲] وګورئ: إمداد الفتاوی ج: ۶ ص: ۲۰۶)۔

[۳] ولانجيز لهن رفع أصواتهن ولا تمطيطها ولا تلينها وتقطيعها لما فی ذالك من إستمالة الرجال إليهن وتحريك شهوات منهم (باب الشروط الصلاة شامی ج: ۱ ص: ۴۰۶)۔

صرف د زړه خوشحالولو له پاره شعرونه ویل

سوال: ستاسو کالم کې مالوستلي وچې داسې شاعري چې دهغې په وجه باندې دچاجذبات راپاڅي منع دي، خوکه چېرې زه شاعري وکړم چې دجذباتوختمولوله پاره، اوهغه شعرونه صرف ماسره وي بل څوک هغه نه لولي، صرف دخپل ځان له پاره شعرونه ولیکل شي نوداسې صورت کې اسلام څه حکم کوي؟

جواب: دالله تعالی دحمداوثناء، دحضورﷺ دصفتونواواخلاقی شعرونه وایئ، دغه شان دعقل او حکمت اوپوهې دشعرونوهم اجازه شته[1]، ددې نه علاوه شعراوشاعری فضول ده. دحضورﷺ ارشاددې چې:دچاخیټه دې دپیپ نه ډکه شی داددې نه بهترده چې دهغه سینه دشعرونونه ډکه وي.[2]

ایا دچپه پیاځې ویستونکي دین کوږ وي؟

سوال: ایادا حقیقت دې چې دچاسرکې لارکږه وي دهغه دین کوږ وي؟ اوایاسرچپه ګومنځول کبیره ګناه ده؟

جواب: دې کې دفاسق اوفاجر اوکافرانومشابهت دی[3]،اودازړه د کوږوالی علامت دی، اودزړه دکوږوالي نه پناه غوښتل پکاردي.[4]

ماشوما نو با ندې د ټایي اچولو ګناه د سکول په ذمه دارا نا نو با ندې ده

سوال: مونږسره نزدې سکول کې دماشومانویونیفارم کې ټایی هم شامله ده،اوزمونږدخیال مطابق ټائي اچول منع دي،کله چې دسکول مشرسره دې باره کې خبره وکړل شوه نوهغوی ته دحوالې ورکولو نه پس هغوی دټائي دلرې کولووعده وکړه،تاسونه هم دامعلومول غواړم چې ټایي جائزده اوکه ناجائز؟ اوکه ناجائزده نودکومووجاهاتوپه وجه باندې؟

---

[1] وحمل ما وقع من بعض الصحابة إنشاء الشعرالمباح الذى فيه الحكَم والمواعظ، فإنّ اللفظ الغنى أعم كما يطلق على المعروف يطلق على غيره كما فى الحديث ومن لم يتغن بالقرآن فليس منّا(درمختار ج:٣ ص: ٣٩١)

[2] عن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأن يَمْتَلِي جوف أحدكم قَيْحًا يريه خيرًا له من أن يمتلي شعرًا (ترمذى ج: ٢ ص: ١٠٨، باب ماجاء لأن يمتلي جوف أحدكم قَيْحًا)۔

[3] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهومنهم، أى من شبه نفسه بالكفارمثلًا فى اللباس وغيره أو بالفساق أو الفجار أو بأهل التصوّف والصلحاء الأبرارفهومنهم أى فى الإثم والخير...إلخ (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٤٣١، كتاب اللباس،طبع بمبئى۔

[4] رَبَّنَا لا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا،،(آل عمران:٨)۔

جواب: ټائي د عيسايانو مذهبي طريقه ده، کومه چې هغوی د حضرت عيسیٰ علیہ السلام د صليب د نښې په طور باندې اختيار کړې وه، په دې وجه باندې ديو مسلمان له پاره ټائي تړل د عيسايانو د تقليد په وجه باندې حرام دي[1]. او د سکول د ماشومانو له پاره دا لازم ګڼل ډېر سخت ظلم دی، ماشومان خو معصوم وي، خو د دې ګناه به د سکول په ذمه داروباندې وي.[2]

د شرټ، پېنټ او ټايي شرط اېښودونکي کالج کې سبق ويل

سوال: موږ هلکان د "پين اسلامک ګروپ آف انډسټريز.. د استهاف کالج کې سبق وايو. د دې ځای د قانون مطابق پېنټ، شرټ او ټايي لګول ضروري دي، کوم طالب علم چې د ټايي نه بغير کلاس ته راځي د هغه داخله منع وي. د اسلام په نزد باندې د ټائي څه حثيثت دی؟ او د داسې کس باره کې چې ټائي لګوي څه حکم دی؟ او ټول استاذان او طالبعلمان مسلمانان دي.

جواب: د دې نه علاوه چې ټايي لګول جائز دي او که ناجائز، سوال دادی چې زمونږ تعليمي ادارې به د کوم وخت پورې د اسلامي تهذيب او اخلاقو قتل ګاه وي؟ د اکبر مرحوم د قول مطابق.

يوں قتل سے بچوں کے وہ بدنام نہ ہوتا

افسوس کہ فرعون کو کالج کی نہ سوجھی

ډېر به ته ذکر شوی کالج قانون او اصول د انګريزانو د دور يادګار او د پاکستان کې د اسلام د دعوې نفي کوي. تاسو د دې قانون او اصولو خلاف احتجاج وکړئ او حکومت نه مطالبه وکړئ چې د هغوی ناروا قانون ختم کړي.

د شريعت د حکمونو خلاف د جلوس ويستونکو ښځو شرعي حکم

سوال: خبره داده چې ديو جماعت خلک د الله تعالیٰ کتاب او رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم مني، خو صرف اخري نبي يې نه مني، د دې په وجه باندې هغوی ته غيرمسلم ويل کيږي. د اخبارونو په ذريعه به تاسو ته هم معلوم شوی وی چې لاهور کې څه ښځو د الله تعالیٰ او د حضور صلی اللہ علیہ وسلم د ارشاداتو خلاف جلوس ويستلو او د اسلامی حکمونو منلو نه يې انکار وکړ، نو ايا دا ښځې د اسلام نه خارجې او مرتدې نه شوې؟ او د حضرت عمر رضی اللہ عنہ ديهودي په حق کې د حضور صلی اللہ علیہ وسلم فيصله نه منونکی او صرف په نوم باندې د مسلمان سر د بدن نه جدا کړې و، د غه شان د حضرت نوح علیہ السلام ښځه د خپل نبي او خاوند اطاعت نه کولو په وجه باندې دوزخ ته واچول شوه. او د فرعون کافر ښځې

---

[1] أيضا تيره حاشيه (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تشبه...الخ) وګورئ!۔

[2] ومايكره للرجال لبسه يكره للغلمان والصبيان لأن النص حرم الذهب والحرير على ذكور أمّته بلا قيدالبلوغ والحرية والإثم على من ألبسهم لأنا أمرنا بحفظهم، كذا فى التمرتاشى عالمگيرى ج: ٥ ص: ٣٣١، الباب التاسع فى اللبس ...الخ)۔

حضرت آسيې ته جنت کې د ايمان په وجه باندې اعلى مقام ورکړل شو، چې د هغې ګواهي په قران کې موجوده ده

سوال داپيدا کيږي چې کوموښځو د الله تعالى اود هغه د رسول ﷺ خلاف احتجاج وکړ، دپورته بيان شوې خبرو مطابق مرتدې شوې اوکه نه؟ د هغوى نکاح خپل مسلمانانو خاوندانو سره پاتې شوه اوکه پخپله باندې ختمه شوه؟ اوکه چيرې هغوى مړې شي نو د مسلمانانو په هديروکې د هغوى د ښخولو اجازه شته؟ د هغوى اولاد سره مسلمانان ودونه يا رشته قائمولى شي اوکه نه؟

دا د مبارکۍ او تعريف خبره ده چې د لاهور نرسانو د خپل ايمان حفاظت وکړ او د مغرب تقليد کونکو او د اسلام د دښمنانو ښځو د جلوس نه يې د خپلې بيزارۍ اظهار وکړ، چې د هغې په بدله کې ورته د جنت د ښځو بى بى آسيه او رابعه خاتون او حضرت فاطمه رضى الله تعالى عنهما د ملګرتيا سعادت به حاصل شي. دې باره کې يوه خبره عرض کول غواړم چې د دين عالمانو ته د حضرت امام اعظم رحمه الله او د نورو عالمانو کردار اداکولو کې څه بنديزدى؟ د شرعي عدالت نه د ملحدو او خرابو ښځو خلاف د رټ په درخواست باندې، د دې ښځو په کافرانه احتجاج باندې د هغوى حيثيت ښودل پکار دي، چې دا مؤمنانې دي اوکه د حضرت نوح عليه السلام او د حضرت لوط عليه السلام د ښځو په فهرست کې شاملې دي، د کومو انجام چې قران مجيد ښودلى دى.

بيا عرض کول غواړم چې د يو حديث د مفهوم نه دا ثابتيږي چې د چا په لاس کې اقتدار وي که چرې هغه دا وامر په زياتولو کې مدد ونه کړي او بدۍ په طاقت باندې منع نه کړي نو الله تعالى چرته په ملک باندې څوک ظالم مقرر کړي، چې هغه په بوډاګانو او ماشومانو به رحم نه کوي، او د ظلم نه د خلاصى د دعاګانو غوښتلې کيږي او الله تعالى هغه دعانه قبلوى، چې د هغې مظاهره د ١٩٧١ء په جنګ کې شوې ده، او د حاجيانو دعا رد شوه.

په دې وجه باندې د پاکستان حکمران او د الله تعالى د طرف نه ورکړې شوې دا اقتدار سنبهالونکي که چرې د ملک نه فحاشي، بدکاري او نور جرمونه نه شي بندولى نو د الله تعالى په سنت کې به هيڅ فرق نه راځي، په دې وجه باندې ديو ځوور ځو عيش د شيطان شنه باغونه ګڼلو سره سمدستي توبه کول پکار دي چې زلزلې راتلل بند شي، **فاعتبروا يا اولى الابصار**.

جواب: يو مسلمان کوم چې الله تعالى او رسول ﷺ باندې ايمان ساتي، هغه د اسلام او اسلامى حکمونو خلاف څنګه احتجاج کولى شي؟ کوموښځو چې د اسلامى حکمونو خلاف احتجاج کړى دى، زما قياس دى چې هغوى د مخکې نه مسلمانانې نه وې، اوکه چرې وې نو د احتجاج نه وروسته د اسلام نه خارجې شوې[1]. که چرې هغوى ته د اخرت کې د خلاصې فکروي نو په

---

[1] وإن أنكر بعض ماعلم من الدين ضرورة كفر بها (شامى ج: ١ ص: ٥٦١، مطلب فى البدعة خمسة أقسام)۔

خپل دې کارباندې دې خفګان کولو سره توبه وکړي اود خپل ایمان اونکاح تجدیددې وکړي[1]، خو اندازه داده چې دمرګ نه مخکې به هغوی ته په خپل کارباندې هیڅ خفګان نه وي، بلکې هغوی به مسئله ښودونکوته کنځل کوي.

د اسلامي شعائرو توهین او سزا

سوال: اسلام آباد کې تیرو ورځوکې بین الاقوامی سیرت کانفرس د ښځوله پاره منعقدشو، هغه کې داسلام اوددین اوچت اوچت عالمانوشرکت وکړ، دې کانفرنس کې یوطرفته داسلام مقصدونه دمخکې راوستلوله پاره کاروشو، بل طرف ته پکې داسې خبرې هم اوشې دکومو طرف ته چې توجه ورکول پکاردي، دتې وي یوې لیکونکې وویل چې سړیوکې څه ناڅه نقص اینښودل شوی دی، دا دالله تعالی قدرت دی چې دحضور ﷺ زوی نشته، اودحضرت عیسی علیه السلام پلار نشته.(بحواله رپورټ روزنامه جسارت صفحه نمبر ۲ مورخه دسمبر ۱۹۸۶ء)

تاسو مهربانی وکړئ دقران اوسنت په رڼاکې اووایئ چې داسې ولې وشو؟ اوپواسلامي حکومت کې دداسې ښځې له پاره څه سزاده؟ مهرباني وکړئ تاسودجنګ اخبارپه ذریعه باندې جواب راکړئ چې عام مسلمانان ترې نه هم فائده واخلي.

جواب: حدیث شریف کې دي چې ښځه دکسې پښتۍ نه پیدا شوې ده، اوهغه نیغول ممکن نه دي، اوکه چیرې دهغې دنیغولو کوشش مووکړنوماته به شي، اودهغې ماتیدل طلاق دی.(مشکوة شریف ص ۲۸۰)[2]

ادیبې صاحبې(کومه چې کیدای شي ددغې اجتماع دټولو نه د اوچتې عالمې په حیثیت باندې پیش شوې وي) په خپله مصرعه کې دحضور ﷺ دپورته ذکرشوی ارشاددمقابلې کولو کوشش کړی دی.

د ادیبه صاحبې دعقل اوپوهې داحیثیت دی چې هغه د حضور ﷺ دبچیو دغتیدو اود حضرت عسیی علیه السلام دپلارنه بغیرپیدائش نقص ګڼي ,,انالله وانااليه راجعون،، حالانکې عقل مند خلکوته پته ده چې دادواړه شیان نقص نه بلکه کمال دی، اوددې د تشریح کولو داموقع نه ده.

پاتې شوه داخبره چې اسلامی حکومت کې دداسې ګنده ذهن لرونکې ښځې له پاره څه سزا ده؟ ددې سزاخوپخپله اسلامی حکومت تجویزکړې ده، چې دامحترمه یې دتې وي له پاره لیکونکې منتخب کړې ده، دیوې پرده کونکې له پاره دې نه زیاته بله څه سزاکیدای شي چې

---

[1] مایکون کفرًا إتفاقًا یبطل العمل والنكاح..إلخ (شامی ج:٤ ص: ٢٤٧، مطلب جملة من لا يقبل إذا إرتد)

[2] عن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن المرأة خلقت من ضلع لن يستقيم لك على طريقة، إن إستمتعت بها وبها عوج، وإن ذهبت تقيمها كسرتها، وكسرها طلاقها (مشكوة ص: ٢٨٠، باب عشرة النساء وما لكل واحدة من الحقوق، الفصل الأوّل)_

هغه دتې وي په پرده باندې دخپل عزت عام نمائش کولوباندې مجبوره وي.

د مدينې منورې نه علاوه بل ښارته منوره ويل

سوال: زمادنظرنه يوه رساله تيره شوه،چې هغې کې دپاکستان يو مشهورښارته المنوره ويل شوي دي،حالانکې داسې لفظ مونږچېرته مخکې نه دی لوستلی، په دغه ښارکې ديوخاص عقيدې خلک (قاديانان) اوسيږي،اياداسې الفاظ استعمالول جائزدي اوکه نه؟

جواب: د المنوره لفظ دمدينې له پاره استعماليږي[1]،دالمدينة المنورة په مقابله کې ديو خاص عقيدې والاخلکو (قاديانانو) دربوة المنورة ويل دحضور ﷺ دطرف نه سترګې پټول، شر پيدا کول اود مسلمانانو د ازارولو يو شرمناک کوشش دی،اودهغوی دکفراوضلالت يوتازه دليل دی.

د عربي سره دګډو اردو الفاظو مفهوم جدا دی

سوال: مولاناصاحب! عام طورباندې ليدل شوي دي چې بعضې ښه الفاظ په غلطومعناووکې استعماليږي،مثلاً يولفظ دی "صلوة"، چې ددې معنی لمونځ ده،خودحيرانتيااوافسوس خبره ده چې دا لفظ اردو ژبه کې دمحاورې په طورباندې استعماليږي اوددې معنا بدرد ويل، کنځل وغيره کول، ياسپورې ستغې ويل دي،لکه صلواتين سنانا ،صلواتين پرهنا،اومثلاً يو لفظ دی "رقيب"، چې عام طورباندې دحسدکونکي،مخالف،يادښمن کس له پاره استعماليږي، لکه رقيب روسياه وغيره،حالانکې داالله تعالی په نومونو کې يونوم دی، تاسونه پوښتنه کول غواړم چې شرعي لحاظ سره داځنګه عمل دی،چې دعربي ژبې دومره مقدس الفاظ اردوکې دداسې محاورو په طورباندې استعماليږي؟دداسې خلکوله پاره څه حکم دی، اياهغوی ګناهګاريږي؟ مهرباني وکړئ تفصيل اودليل سره جواب راکړئ،چې زمايه شان دادنی طالب اوددين نورو زده کوونکو تسلي وشي،ځکه چې ډيرغيرمسلم کوم چې دې خبروباندې پوهيږي،هغوی مونږپورې ټوکې کوي چې تاسو څنګه مسلمانان يئ پخپله دخپل مذهبي کارونوپسې ټوکې کوئ.

جواب: ددې الفاظواردومحاورې دعربي دمحاورو نه جدا دي[2] کوم خلک چې داردوپه ترکيب کې د "رقيب"، لفظ استعمالوی،دهغوی دذهن به يوه برخه کې هم دانه وي چې داعربي کې د الله تعالی نوم دی، اوبياعربي کې هم ديويولفظ ډيرمعناوې وي،نوديوې ژبې محاورې

---

[1] (المنوّرة) أی بساکتها صلی الله عليه وسلم ولها أسماء تدل علی شرفها (مراقی الفلاح شرح نورالإيضاح ص: ٤٠٥)

[2] وګورئ: فيروزاللغات ص: ٧٨٤،٦٥١، طبع فيروز سنز علمی اُردو لغت ص: ٨١٧، ٩٨٠، طبع علمی کتب خانه لاهور، نوراللغات ج: ٣ ص: ٢٥٨، ج: ٣ ص: ٦٣٧ طبع نيشنل بك فاؤنديشن، اسلام آباد)

دبلې ژبې په محاوروباندې نه شي قياس كيداى،اونه ديولفظ دمعنا په وجه باندې دبلې معنې نه انكاركيداى شي.

دچا ذاتي خبرې اوريدل ياپټ ليك خلاصول

سوال: په څه اداروكې داغلطه طريقه ده چې هلته كې دنوكرانوپه ټيلي فون باندې كيدونكې خبرې اوريدل كيږي اوكه چرې ديو نوكر په نوم باندې ليك راشي،كه هغه دهغه ذاتي ليك وي اوكه د دفتر،خلاص كړل شي، له دې. وروسته كه چرې دانتظامې خوښه وي نو وركړل شي،كه نه، هغه ته پته هم نه وي چې دهغه په نوم ليك راغلى دى، تاسوداسلام په نزدباندې ووايئ چې دادواړه كارونه څنګه دي؟

جواب: دچا ذاتي خبرې او پټ ليک دهغه امانت دې،خبرې اوريدل اودچاخط خلاصول په امانت كې خيانت كول دي، او خيانت كبيره ګناه ده، په دې وجه باندې دچاخبرې اوريدل اودهغه خط خلاصول ناجائزدي[1]،اوكه داشک وي چې داخط ياخبرې دهغه كس خلاف دي،نوبيا جائزدي.

د نفساني خواهشاتوپوره كولو له پاره مسلك بدلول

سوال: په (۴) نومبرباندې مفتى عبدالرؤف صاحب دطلاق په موضوع باندې ليكلووخت كې يوه فقره داسې ليكلې ده.دطلاق دحكم ختمولوله پاره بل مسلك اختيارول حرام دي، اوسه پورې ماګڼل چې دالله تعالى يادرسول اللهﷺ ديوښكاره حكم خلاف حرام دى، تركومه حد پورې چې زه پوهيږم يومسلک پرېښودل دالله تعالى اورسولﷺ دحكم خلاف كول نه دي، تاسوته خواست دى چې تاسوبه د حراموجامع تعريف بيان كړئ؟

جواب: صرف دنفسي دخواهش اومطلب حاصلولوله پاره مسلک اختيارول،دخواهشاتو اتباع ده،چې دهغې حرام كيدل په قران اوسنت كې منصوص دي[2]،كوم كس چې دمطلب له پاره مسلک بدلولى شي، هغه دين هم بدلولى شي،اكابرينوفرمايلي دي چې كوم كس دنفس د

---

[1] عن أنس رضى الله عنه قال: قلّما خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا قال: لا إيمان لمن لا أمانة له، ولادين لمن لا عهد له (مشكوة ص: ۱۵، كتاب الإيمان)ـ

[2] فلا تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا،، (النساء:۱۳۵) وفى الدرالمختار: أن الرجوع عن التقليد بعدالعمل باطل إتفاقًا وهوالمختارفى المذهب (قوله أن الرجوع) صرح بذالك المحقق ابن الهمام فى تحريره فتحصل مما ذكرناه انه ليس على الإنسان إلتزام مذهب معين، وانه يجوزله العمل بمايخالف ما عمله على مذهبه مقلدًا فيه غيرإمامه مستجمعا شروطه ويعمل بأمرين متضادين فى حادثتين لا تعلق لواحدة منهما بالأخرى وليس له إبطال عين ما فعله بتقليد إمام آخر لأن إمضاء الفعل كإمضاء القاضى لا ينقض ...إلخ (فتاوى شامى ج: ۱ ص:۷۵ مطلب فى حكم التقليد والرجوع عنه)ـ

خواهش له پاره فقهي مسلک بدلوي،نوويره ده چې دهغه مرګ به په ايمان نه وي (نعوذبالله).

د محاورې په ډول داسې ويل "لمونځ معاف کولو ته لاړه روژه پرې فرض شوه"

سوال: بعضې خلق دخبرودوران کې دداسې محاورومثال ورکوي کومې چې يومسلمان ته ويل نه دي پکار مثلاً "لاړه دلمونځ معاف کولو له پاره روژې پرې فرض شوې،، وغيره وغيره مهرباني وکړئ دې باره کې خپل خيال وفرمايئ چې خلک دداسې خبرونه توبه وکړي.

جواب: اګرچې محاوره کې دلمونځ توهين کول مطلب نه وي،خوبياهم دداسې محاورونه ځان ساتل پکار دي[۱]

مزاربا ندې پيسې اچول څنګه دي

سوال: زه چې کومه لارباندې موټر چلوم هغه لارکې يومزار رآځي، خلک ماته پيسې راکوي چې په مزار يې واچوه ،مزارباندې پيسې اچول ل څنګه دي؟

جواب: مزارباندې چې کومې پيسې اچول کيږي،که چرې مقصديې هلته فقيرانو او مسکينانو باندې صدقه کول وي،نوجائزدي[۲]،اوکه چرې دمزارنذرانه يې مقصدوي نو دا ناجائز اوحرام دي[۳] داخو ما د اصولواوضابطې خبره وليکله،خودنن سبادخلکوحالات هم داسې دي چې دهغوی مقصدداوي‌يم وي،په دې وجه باندې منع کول پکاردي.

د وکيل کټه شرعي طورباندې څنګه ده

سوال: زه ددولسم جماعت طالب علم يم، اودارټس طالب علم يم، زه وکيل جوړيدل غواړم، خوما دډيروخلکونه اوريدلي دي چې دوکيل ګټه حرامه ده، زه داپوښتنه کول غواړم چې ايا په رښتيا باندې دوکيل ګټه حرامه وي؟ ايا هغه بالکل حلاله نه وي؟

جواب: وکيل که چرې دروغ رښتيا او رښتيا د روغ ثابتولو سره فيس اخلي نو دا حلال نه دي، اوکه چرې يوه مقدمه صحيح طورباندې وړاندې کوي نوهيڅ وجه نه شته چې دهغه ګټې ته حرام وويل شي، اوس خپله وګورئ چې وکيلان حضرات کله مقدمه کوي نو څومره دروغ پکې شاملوي...؟[۴]

---

[۱] وګورئ: فيروزاللغات ص: ۱۱۹۷، علمی اُردو لغت ص: ۱۵۲٦)۔

[۲] قال الله تبارك وتعالى: إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قلوبهم،، (التوبة: ٦٠)

[۳] واعلم ان النذر الذى يقع للأموات من أثر العوام وما يؤخذ من الدراهم والشمع والزيت ونحوها إلى ضرائح الأولياء الكرام تقربا إليهم فهو بالإجماع باطل وحرام(درمختار ج:٢ ص:٤٣٩،فصل فى العوارض المبيحة لعدم الصوم)

[۴] وګورئ: إمدادالفتاوى ج: ٣ ص: ٣٢٠ طبع دارالعلوم كراچى، ...[بقيه په راروانه صفحه...

بيت الخلاء کې اخبارلوستل

سوال: بيت الخلاء کې داسلامي کتابونونه علاوه اخبارلوستل يا خبرې کول څنګه دي؟

جواب: بيت الخلاء داخبارلوستلواوخبروکولوځای نه دې،دغلته اخبار لوستل ياخبرې کول ګناه ده [۱]

محبت اوخوښه بدګڼل

سوال: زمونږپه خاندانانو کې مينه اومحبت دومره بدولې ګڼل کيږي؟که چرې يوهلک يانجيلۍ دخپل ژوندملګرې دوخت نه مخکې خوښ کړي نودې کې څه بده خبره ده؟

جواب: محبت بده خبره نه ده[۲]،خودديې قيدنه ساتل بده خبره ده. اودې بې قيدي دانسان صحت اوعمراودين اودنيادواړه تباه کړي.

آيا نامحرمه ښځوسره محبت عبادت ګڼل دکفرخبره ده؟

سوال: محمدبن قاسم خوداوولسوکالوپه عمرکې سندهه فتح کړې و،اونن سباپه سکولونو او کالجونو کې سبق ويونکي هلکان اکثر د نامحرمو نجونوپسې ګرځي،بس استاپونوباندې ولاړوي اوغير محرمه نجونوپسې اوازونه کول، بس کې ناستې سره دکورپورې هغوی پسې تلل اوهغوی ته خطونه وغيره ليکل دځوانانومشغله ده، دکالج هلکانوسره يوځل بحث وشو، هغوی دادليل وړاندې کوي چې مونږ نجونو سره څه کوو هغه په مينه اومحبت کې کوو اومينه کول څه ګناه نه، بلکې عبادت دی، ماهغوی نه پوښتنه وکړه چې تاسوته دا چاويلي دي چې مينه کول عبادت دی؟ نوهغوی وويل چې په ريډيو،ټي وي اوسنيماباندې شپه ورځ موږته همداسبق ښودل کيږي،چې دمينې په وجه باندې ژونددی،اومينه کول عبادت دی، ما هغوی ته وويل چې صحيح خبره ده چې انسانانو اودالله تعالی مخلوق سره مينه کول عبادت دی، خو دهغې عبادت داطريقه داده چې يو وږی کس باندې خوراک وکړئ،ديويتم ياکونډې مدد وکړئ، دمصيبت کې مبتلاکس سره همدردي وکړئ، دضرورت په وخت کې ديو مجبور او

....بقيه د تيرمخ]..فتاوی محمودية ج: ٤ ص: ٣٨١، طبع جامعه فاروقيه کراچی)۔

[۱] إذا اراد أن يدخل الخلاء ينبغي ...... لا يفكر في أمرالآخرة كالفقه والعلم فقد قيل إنه يمنع منه شيء أعظم منه .... ولا يطيل القعود فإنه يولد الباسور ولا يمتخط ولا يتنحنح ولا يكثر الإلتفات ولا يعبث ببدنه .... وينكس رأسه حياء مما ابتلى به (ردالمحتار ج: ١ ص: ٣٤٥، تتمة مطلب في الفرق بين الإستبراء والإستنقاء والإستنجاء، أيضًا: عالمگيری ج: ١ص: ٥٠، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة، الفصل الثالث في الإستنجاء)۔

[۲] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:لم تر للمتحابين مثل النكاح(مشكوة ص:٢٦٨،كتاب النكاح،الفصل الثالث)

مظلوم انسان مدد وکړئ. او دواده نه پس خپلې ښځې سره مینه وکړئ.دا ټولې خبرې د مینې اصلي مفهوم دی،او عبادت کې داخلې دي. خو هغوی په خپل ضدباندې قائم دي، چې غیرمحرمه نجونو سره تعلقات جوړول هم دغه مینه کې شامل دي کومه چې د عبادت درجه لري مهرباني وکړئ دې مسئلې باره کې د شریعت په نزدباندې جواب راکړئ!

جواب: دغیرمحرم سره تعلق او اشنائي حرامه ده. داپاکه مینه ګڼل جهالت دی. او حرام حلال بلکې عبادت ګڼل دکفرخبره ده

د بینک په مدد ریډیوباندې دیني پروګرام وړاندې کول

سوال: ریډیوباندې یو پروګرام وړاندې کیږي "روښنی،، کوم چې زیا ترد........ په اوازباندې وي، خوددې پروګرام نه وروسته ویل کیږي چې دا پروګرام ستاسوپه خدمت کې دفلانکي بینک په مدد باندې وړاندې شو تاسودقران اوحدیث په رڼاکې ووایئ چې ایا دسود کاروبارکونکې ادارې په مددباندې داسې پروګرامونه وړاندې کول صحیح دي؟ ځکه چې سودحرام دی.

جواب: دحراموما‌ل په نیک کارونوکې خرچ کول صحیح نه دي،بلکې دوه چنده ګناه ده[1]. دا پروګرام "روښنی" نه ده بلکې ,,ظلمت،، دی،همدغه وجه ده چې ددې نه دیوکس اصلاح هم نه کیږي

د ناواده شوې ښځې خپل ځان دچاښځه ښودلوسره ووټ اچول

سوال: زموږمعاشره کې چې څنګه نورې اخلاقی بیمارۍ خوریږي، دهغې نه زیاتې دجعلي ووټ اچولو بیمارۍ دکینسرپه شان خوریږي، خاص طورباندې ښځوکې دابیماري ډیره عامه ده، یوه ښځه هسې بې هیڅه خپل ځان دپردي سړي ښځه ښودلوسره ووټ اچوي، اوس دحل کولودوه خبرې دی: لومړۍ دشریعت په نزدباندې ددې څه حیثیت دی؟ ایاداسې کول جائزدي؟ که چرې دیواسلام پسندکس له پاره داسې وکړ شي؟ دویم: که چېرې یوناواده شوې انجیلۍ ځان دپولنګ دعملې مخکې دچا ښځه ښکاره کړي اوهغه سړی که چېرې دقاضي په عدالت کې دعوه وکړي چې فلانکۍ زماښځه ده، اود پولنګ عمله ګواهي هم ورکړي؛ نواياهغه انجیلۍ کومې چې جعلي ووټ اچولوله پاره خپل ځان واده شوی ښودلی و،دهغه ذکر شوي سړي ښځه شوه اوکه نه؟ شریعت دې باره کې څه فرمايي؟

---

[1] وفي الشامية: قال تاج الشريعة: أما لو انفق في ذالك مالًا خبيثًا ومالًا سببه الخبيث والطيب فيكره، لأن الله تعالى لا يقبل إلا الطيب (شامي ج: ۱ ص: ۶۵۸، مطلب في أحكام المساجد)۔

یادونه: یادساتل پکاردي چې دووټ اچولووخت کې خپل اصلي نوم نه ښودل کیږي، بلکې دانتخابي فهرست والانوم ښودل کیږي.

جواب: د ووټ حیثیت، څنګه چې حضرت اقدس مفتی محمدشفیع (رحمه الله) لیکلي دي، د شهادت او ګواهي دی[۱]، اودروغوګواهي حضور ﷺ په غټوګناهونوکې شمیرلې ده[۲]، یعنې اووه غټې ګناهونه کوم چې ټولو ګناهونوکې بدتردي اودانسان دین اودنیادواړه تباه کوي، ددې نه معلومه شوه چې ووټ کې جعل سازي کول څومره غټه ګناه ده؟ اوکوم کس چې دومره غټه ګناه حلال ګڼلو سره کوی، هغه نه اسلام پسنددی اونه شرافت پسند.[۳]

۲. کومه ښځه چې جعل سازی سره خپل ځان دچاښځه ښایي ددې اظهارکولوپه وجه باندې دهغې دهغه سړی سره نکاح نه کیږي[۴]، اوکله چې نکاح نه ده شوې نوعدالت کې داثابتول کیدای هم نه شي، البته دغه سړې که چرې غواړي نودغې ښځې ته دعدالت نه دجعل سازی سزاورکولی شي.

مجبوری سره دقبلې طرف ته مخ کولو سره متیازې کول

سوال: که چرې دا صورت پیښ شي چې یوطرف ته قبله وی اوبل طرف ته بیت المقدس اودریم طرف ته خلک وی نوکوم طرف ته مخ کولوسره متیازې کول پکاردي؟

جواب: متیازې کولووخت کې دقبلې طرف ته مخ یاشاه کول مکروه دي، اودسړیوطرف ته (که ښځې وی اوکه سړی) مخ کول حرام دي، باقي هرطرف ته جائزدي، دسړیواوښځوله پاره یوشان حکم دی.

ایا ولاړه باندې متیازې کول سنت دي؟

سوال: یومولاناصاحب فرمایل چې ولاړه باندې متیازې کول یولحاظ سره سنت دي، ځکه چې حضور ﷺ به هم کله کله په ولاړه باندې متیازې کولې. ایاداصحیح دي؟

---

[۱] وګورئ: جواهرالفقه ج: ۲ ص: ۲۹۷، طبع دارالعلوم کراچی۔

[۲] قوله علیه السلام: ألا أخبركم بأكبرالكبائر؟ قالوا: بلى يارسول الله! قال: الإشراك بالله وعقوق الوالدين وشهادة الزّور أو قول الزّور، فمازال رسول الله صلى الله عليه وسلم يقولها حتّى قلنا: ليت سكت (ترمذی ج: ۲ ص: ۵۶ باب الشهادات)۔

[۳] عن أنس قال: قلماخطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا قال: لا إيمان لمن لا أمانة له ولا دين لمن لا عهد له رواه البيهقی (مشكوة ص: ۱۵ كتاب الإيمان، الفصل الثانی)۔

[۴] النكاح ينعقد بالإيجاب والقبول ...إلخ (هداية ج: ۲ ص: ۳۰۶ باب النكاح۔

جواب: بالکل غلط دي، کوم کارچې حضور ﷺ دعذرپه وجه باندې کړی وي، هغه عام سنت نه شي کیدای.

د مجبورۍ په وجه په ولاړه متیازې کول

سوال: دپاکستان تقریباً هرغټ ښارکې پنځه کم سل فیصده هوټلونو کې، ریلوئے استیشنونو کې، هسپتالونوکې، پارکونو کې، سرکاري اوغیرسرکاري دفترونوکې په بیت الخلاء کې په ولاړه باندې دمتیازوکولوانتظام وي، سوال دادی چې ایاپه ولاړه باندې متیازې کول طبعي اومذهبی لحاظ سره صحیح دي؟

جواب: دیوبې تعلیمه سرې زوی دانګریزي تعلیم حاصلولو، چاترې پوښتنه وکړه چې څومره تعلیم یې حاصل کړ، جواب یې ورکړچې په ولاړه باندې متیازې یې خوشروع کړې، جدیدتهذیب انساني معاشره په حیوانیت بدله کړې ده، دوی دځناوروپه شان په ولاړه باندې متیازې کوي اوپه ولاړه باندې ډکې اوتشې متیازې کوي. داستنجاء اوصفايئ ضرورت ورته نه وي. دې حیواني معاشره کې انسانانوته مشکلات پیښیدل قدرتي خبره ده.

د ونې لاندې متیازې کول

سوال: دونې یابوټي وغیره لاندې متیازې کول صحیح دي اوکه نه؟

جواب: کومه ونه چې سورې کوي اودهغې لاندې خلک ارام کوي، دهغې لاندې متیازې کول منع دي، دغه شان هرهغه ځای کې متیازې کول منع دي، چې په وجه یې خلکوته تکلیف رسیږي.

دوايي کې شراب ګډول

سوال: ایادوایي (درملو) کې شراب ګډول جائزدي؟

جواب: دوايي کې شراب ګډول جائزنه دي[1]، اوکه چرې بیماري داسې وي چې دډاکټرانوپه نزدباندې دهغې علاج دشرابونه علاوه بل څه نه شي کیدای، نوځنګه چې دځان بچ کولوله پاره دحرامو خوړلو اجازه شته. دغه شان به ددې هم اجازه وي.[2]

---

[1] وحرم قليلها وكثيرها بالإجماع لعينها أى لذاتها وفى قوله تعالى: إنما الخمروالميسر الآية عشردلائل على حرمتها مبسوطة فى المجتبى وغيره (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٤٤٨، كتاب الأشربة)۔

[2] وكذا فى الذخيرة وما قيل أن الإستشفاء بالحرام حرام غير مجرى على إطلاقه، وإن الإستشفاء بالحرام إنما لا يجوز إذا لم يعلم أن فيه شفاء أمّا ان علم وليس له دواء غير المحرم يجوز(ردالمحتار ج: ٦ ص: ٢٢٨ باب مطلب فى التداوى بالمحرم) أيضًا: ففى النهاية عن الذخيرة يجوز ان علم فيه شفاء ولم يعلم دواء آخر وفى الخانية فى معنى قوله عليه الصلاة والسلام: "ان الله لم يجعل شفاءكم فيما حرم عليكم"، كما رواه البخارى ان فيه شفاء لا بأس به (شامى ج: ١ ص: ٢١٠، مطلب فى التداوى بالمحرم)۔

ايت کرسي لوستلوسره لاسونه پړقول حرام دي

سوال: زماکورکې روزانه دويده کيدونه مخکې ايت کرسی لوستلوسره په زورباندې لاسونه پړقول کيږي ،عقيده داده چې دلاسونو پړقولو اوازچې څومره لرې ځي،کوربه دهرمصيبت اوغل نه محفوظ وي، ايت کرسی خودالله تعالی کلام دی،ددې په برکت کې هيڅ شک نه شی کيدای، خودلاس پړقولوسره ددې څه تعلق دی؟

جواب: دغه شان لاس پړقول حرام دي، اوداعقيده چې لاسونه پړقولوسره مصيبوته لرې کيږي اوغله تښتي دجاهليت او وهم عقيده ده، ايت کرسی لوستل صحيح دي اودحفاظت ذريعه ده.

احاديث يااسلامی لټريچرچاپ کولوسره دمفت تقسيمولوثواب

سوال: که چرې يوکس اسلامی مسئلې،احاديث ياحکمونه دالله تعالی درضاله پاره دعوام دپوهولو له پاره چاپ کړي اومفت يې تقسيم کړي نواياهغه ته به ثواب ملاويږي اوکه نه؟ اودچاپ کونکي کس اراده داوی چې داعمل زماله پاره دثواب ذريعه جوړه شي،ياهغه حکمونوکې يوکس په هغې باندې عمل وکړي اوهغه زماله پاره دمغفرت ذريعه جوړه شي.

جواب: ددې نيک عمل په وجه باندې به ورته اجراوثواب ملاويدو کې څه شک دی؟[۱] خودې شرط سره چې مقصد يې صرف دالله تعالی رضاوي،اومسئلې صحيح اومستندې وي.

وډيوسنټربا ندې د قران تلاوت کول دين پورې ټوکې کول دي

سوال: دوډيوسنټر دافتتاح کولووخت کې دقران مجيدتلاوت کول اودتلاوت کونکو خلکوباره کې څه حکم دی؟

جواب: دغه خلک ګناهګارخودي،ماته خودې خبرې کې هم شک دی،چې هغوی به ددې کارکولونه پس مسلمان پاتي شي اوکه نه....؟

کيسې لوستل شرعا څنګه دي

سوال: دکيسوکتابونه،رسالې،ډائجسټونه اونورفحش کتابونه لوستل پکاردي اوکه نه؟ که چېرې ولوستل شي نوګناه به وي اوکه نه؟

جواب: اخلاقي، اصلاحی اوسبق ورکونکې کيسې لوستل جائزدي، فحش اوګنده کيسې چې په وجه يې اخلاق تباه کيږي، لوستل حرام دي.[۲]

---

[۱] قال فی مختارات النوازل: او أما الثواب فيتعلق بصحة عزيمته وهو الإخلاص (شامی ج: ۶ ص: ۴۲۵، کتاب الحظروالإباحة، فصل فی البيع)۔

[۲] إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ (النور:۱۹)۔

جومات کې قالینې یابل قیمتي شی استعمالول

سوال: جومات کې قالینې یابل څه قیمتي شی استعمالول جائزدي اوکه نه؟
جواب: جائزدي [1]

جعلي ډګري سره ډاکټري کول

سوال: که چرې یوسړي سره دډآکټرې ډګري نه وی اود ډاکټر بورډ او جعلي ډګري سره پریکټس کوی نوایا دهغه ګټه به حرامه وي؟ اودا دکومې درجې ګناه ده؟
جواب: که چرې دډاکټري فن نه لري نوګناهګاربه وي[2]، دهغه ګټه به ناجائزوي،اوکه چرې څوک دهغه دغلطې دوايي په وجه مړشو نوهغه باندې به تاوان وي.

دانجکشن د نقصان له وجې دویم انجکشن لګول اود دواړو پیسې اخیستل

سوال: ماته یومریض راغی، دهغه تبه وه، ماورته ستن ووهله،خو اتفاق سره هغه ستن هغه باندې صحیح رانغله اوهغې ستنې پرې څه چل وکړ، ماهغه مریض ته دهغې ستنې خلاف ستن ووهله، دلومړۍ ستنې قیمت شل روپۍ وواوددویمې ستنې قیمت سل روپۍ دی. تاسونه داپوښتنه کول غواړم چې شل روپۍ ترې نه واخلم، یا د دواړو ستنوقیمت کوم چې یوسل اوشل روپۍ جوړیږي؟
جواب: که چرې تاسومستند ډاکټریئ اوتاسو لومړۍ ستن وهلوکې څه غفلت یاکوتاهي نه وه کړې،نوتاسوله پاره ددواړوستنوقیمت اخیستل جائزدي،اوکه چرې تاسومستند ډاکټرنه یئ، یا تاسونه غفلت اوکوتاهي شوې وه نوددواړوپیسې اخیستل ستاسوله پاره جائزنه دي.[3]

---

[1] ولا بأس بنقسه خلا محرابه (بجصّ وماء ذهب) ولو بماله الحلال (شامي ج: ١ ص: ٦٥٨، مطلب فى أحكام المساجد، طبع ايچ ايم سعيد كراچي)۔

[2] عن عمربن شعيب عن أبيه عن جده ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من تطيب ولم يعلم منه طب فهو ضامن رواه أبوداؤد والنسائي (مشكوة ص: ٣٠٤، باب الديات، الفصل الثاني) أيضًا: وفى شرح المشكوة: (ولم يعلم منه طب) أى معالجة صحيحة غلبة على الخطاء واخطأ فى طبه وأتلف شيئًا من المريض فهو ضامن قال بعض علماءنا من الشراح لانه تولد من فعله الهلاك وهو متعد فيه إذ لا يعرف ذالك فتكون جنايته مضمونة على عاقلته (مرقاة شرح المشكوة ج: ٤ ص: ٣٣، كتاب الديات الفصل الثاني) قوله: وطبيب جاهل، بأن يستقيهم دواءً مهلكًا وإذا قوى عليهم لا يقدرعلى إزالة ضرره ردالمحتار ج: ٦ ص: ١٤٧، كتاب الحجر)

[3] قال العلامة ابن عابدين: وطبيب جاهل، بأن يستقيهم دواءً مهلكًا وإذا قوى عليهم لا يقدرعلى إزالة ضرره ردالمحتار ج: ٦ ص: ١٤٧، كتاب الحجر)۔

د سګريټ پرېښودو له پاره جرمانه مقررول

سوال: يو سړي يا دوه سړي خپلو کې ني او دا فيصله وکړي چې موږ به بيا سګريټ نه څښوو، او که چرې بيا مو سګريټ وڅښل نو پوره پنځه سوه رياله به د جرمانې په طور باندې اداکوؤ، که دوی کې يو کس خپله وعده ماته کړي نو د هغه له پاره څه حکم دی؟ لږ وضاحت سره وليکئ چې زمونږ مشکل ختم شي.

جواب: تاسو دا نه دي ليکلي چې جرمانه به چاته ورکول وي، که چرې د امطلب وی چې کوم کس عهد مات کړي نو بل ملګري ته به جرمانه ورکوي نو دا صحيح نه ده[۱]، او هغه باندې هيڅ لازم نه دي، او که چرې دا سې خبره شوې وی چې کوم فريق عهد مات کړو نو هغه به پنځه سوه رياله د الله تعالی په لار کې ورکوی نو دا به نذر وي، او د هغه په ذمه به دغه پيسې د الله په لار کې ورکول ضروري وي.[۲]

د خپل کور بلی (چجه) په محله کې جوړول

سوال: زمونږ محله مسرت کالونی (مليرستي) کومه چې ډيره تنګه ده، دلته يوه کوڅه ده، د هغې اوږدوالې سل فټه او پلن والې شپږ فټه دی، د هغې کوڅې دواړو طرفو ته کورونه دی، هغې کې ډيو کور مالک ډاکټرصاحب دی، هغه ضعيف العمر دی، هغه يو څو مياشتې مخکې د کوڅې طرف ته خپل کور جوړول شروع کړل، کله چې د کور جوړولو کې د چت کارشروع شو نو هغه په کوڅه کې د خپل چت سره درې فټه بلی جوړول شروع کړل، د محلې خلکو په يو ځای د هغه مخالفت وکړ، د محلې والو دليل داو چې دې کوڅه کې د بجلۍ لائن راځي او د هغې له پاره دواړو طرفو ته ستنې لږ يدلي دي، د ټيلی فون لائن هم دغه کوڅه کې تيريږي، نو ددې په وجه باندې به کوڅه کې تياره شي، يادساتل پکاردي چې د کوڅې بل طرف ته کور والا بلۍ نه ده جوړه کړې، او نه يې اراده شته، محلې والو خپلو کې فيصله وکړه، هغې کې ډاکټرصاحب هم شريک ووچې کوڅه کې به بلۍ نه جوړيږي، او د کور بغير د بلۍ نه يې د جوړلو فيصله وکړه. خير د ډاکټرصاحب کور جوړ شو، اوس کله چې د بجلۍ محکمې والو

[۱] وأفاد فی البزازية أن معنی التعزير بأخذالمال علی القول به امساك شيء بماله عنه مدة ليجو ثم يعيده الحاكم إليه لا أن يأخذه الحاكم لنفسه أو لبيت المال كما يتوهّمه الظلمة إذ لا يجوز أحد من المسلمين أخذ مال أحد بغير سبب شرعی وفی المجتبی لم يذكر كيفية الأخذ وأری ان يأخذ فيمسكها فإن أيس من توبته يصرفها إلی مايری، وفی شرح الآثار التعزير بالمال كان فی إبتداء الإسلام ثم نسخ والحاصل أن المذهب عدم التعزير بأخذالمال (بحرالرائق ج:۵ ص: ٤٤ فصل فی التعزير، طبع دارالمعرفة، بيروت)۔

[۲] وفی الدرالمختار: ومن نذرنذرًا مطلقًا بشرط........ ووجدالشرط المعلق به لزم الناذر لحديث من نذر وسمی فعليه الوفاء بما سمی كصوم وصلاة وصدقة ووقف (الدرالمختارمع ردالمحتار ج: ۳ ص: ۷۳۵، كتاب الأيمان)۔

دبجلۍ دلاتن لګولوله پاره کوڅه کې کارشروع کړ نو ډاکټرصاحب پرې کاربند کړاوبجلۍ والا یې واپس کړل، چې دا لاتن به کوڅه کې نه تیریږي، موږبه کوڅه کې بلې جوړ وو. دډاکټرصاحب ددې عمل په وجه باندې شل کورونه دبجلۍ دسهولت نه محروم پاتې شول او سټریټ لاټهونه کوم به چې دغه ستونوکې لګیدل هغه لګیدل بندشول. یادساتل پکاردي چې ډاکټر صاحب دخپلې ملکیت زمکې په یویوانچ کې خپل کورجوړکړی دی، او کوڅه سرکاري ده. اوهغه استعمالوي، یعنی کوڅې ته دکټرلاتن ئې راویستلی دی، اوخپل کور ته داخلیدوله پاره جبوتره ،ون سټپ one step، یې هم په کوڅه کې جوړکړی دی، اوداهم لارکې بندیزجوړوي. خودمحلې والودې باندې اعتراض ونه کړ، دمحلې والا دډاکټرصاحب په دې عمل باندې ډیرزیات خفه دي اودهغه باره کې یې خبرې کول شروع کړی دي، دپورته بیان شویو خبرویه رڼاکې دډاکټرصاحب داعمل شرعی طورباندې جائزدی؟ ایادا دحقوق العباد نفې نه ده؟ اودا مشوره هم راکړئ چې دامسئله څنګه حل کړل شي؟

جواب: چونکې ډاکټرصاحب دعمل په وجه باندې دمحلې والوحقوق متاثرشوي دي، په دې وجه باندې دهغوی داجازت اورضامندۍ نه بغیرد ډاکټرصاحب بلې جوړول جائزنه دي.[1]

دعام المنفع کارله پاره دالله تعالی په نوم ورکړه

سوال: مونږدمسافرودسهولت له پاره په جنرل بس استیندبهکرکې دجنرل پوسټ آفس بهکرته درخواست ورکړی دی، چې مسافروته دهغه ځای مقامي خلکوته دخط پوسټ کولوکې ډیر زیات تکلیف وي اوبښاردجنرل بس استیندنه تقریباً درې میله لرې دی، مهرباني وکړئ چې دلته یو لیټربکس ولګوئ، دډاکخانې والونه مو درخواست په دې شرط باندې منظورکړی دی چې لیټربکس باندې به چې کومه خرچه راځي هغه به اډې والاپخپله اداکوي، اومونږبه درته لیټربکس درکړو. دخرچې وضاحت زه تاسوته وکړم، یعنې دلیټر بکس لګولوباندې باجري، سیمنټ اود خښتو خرچې، اود مستري د مزدورۍ خرچې دي، مونږدلیټربکس له پاره چنده وکړه چې هغه تقریباً یوسل اودویشت روپۍ دي، ځکه چې دایورفاهي کاردی اودخلکو خدمت دی، مونږدیوسړی نه چنده وغوښتله، هغه وویل چې زه یې دالله تعالی په نوم باندې صدقه کوم، هغه پنځه روپۍ ورکړې، ایادې رفاهي کارکې دالله تعالی په نوم باندې ورکړې شوې پیسوبه ثواب وي؟ ایادالله تعالی په نوم باندې دهغه صدقه کیدای شي؟

---

[1] قال فی جامع الفصولین: والحاصل أن القیاس فی جنس هذه المسائل أن من تصرف فی خاص ملکه لا یمنع منه، وإن أضر بغیره لکن ترك القیاس فی محل یضربغیرضررًا بینا فقیل بالمنع وبه أخذ کثیر من مشائخنا وعلیه الفتوی (ردالمحتار ج: ٦ ص: ٧٤٧، مسائل شتّی، کتاب الخنثٰی)۔

جواب: رفاهي کارونه هم دالله تعالی درضاله پاره کیږي، په دې وجه باندې دهغه کس دالله تعالی په نوم باندې ورکول صحیح و.

سګریټ څښل دشریعت په نزد څنګه دي

سوال: سګریټ څښل څنګه دي؟ که چرې مکروه دي نوکوم یومکروه؟ مایورساله کې لوستلي و چې امام حرم(ماته نوم یادنه دې) دافتوا ورکړې ده چې سګریټ څښل حرام دي، دلیل یې داوړاندې کړی چې: **اول** خوهریوه نشه حرامه ده.

دویم داچې دسګریټ په وجه باندې قدرتي طورباندې غټیدل دریږي،دنن پورې یوسرجن یا ډاکټر د سګریټ څښلودنقصاناتوښودلونه علاوه څه فائده نه ده ښودلې، تردې پورې ویل شوي دي چې سګریټ څښل دخودکشي یوه مهذب طریقه ده.

دریم دلیل دادې چې یوڅیزبغیردضرورت نه سوزول حرام دي،اود سګریټ سوزول هم بې کاره دي، ځکه چې ددې دسوزولوڅه فائده نه وي.

څلورم دلیل دادی چې دحدیث مطابق مسلمان ته تکلیف رسول حرام دي،اودسګریټ څښلوپه وجه باندې نوروخلکوته تکلیف رسیږي،ماپخپلوسترګوباندې لیدلي دي چې ډیرخلک سګریټ څښلو سره جومات ته داخل شي اوپه لیلة القدرباندې مې هم لیدلي دي چې جومات نه وتلوسره دجومات په دروازه کې سګریټ څښل کیږي، اوبیا سمدستي جومات ته داخل شي اولمونځ کوي. تاسوداسې مسلمانان د شرعي حکمونونه خبرکړئ اودا ووایئ چې سګریټ حرام دي اوکه نه؟

جواب: ستاسودلیلونه ډیرمضبوط دي، امیددی چې نورعالمان به هم دې باندې رڼاواچوي، زماپه خیال عامو حالاتوکې سګریټ څښل مکروه تحریمي دي.[1]

یهودانو او نصرانیانو سره همدردي کول دفاسقانو عمل دی

سوال: دمردان دیوصاحب دسوال "سره زردسروله پاره حرام دي نوایا د سرو زروګوته اچولوسره به دسړی لمونځ جائزوي اوکه نه،، په جواب کې تاسولیکلي وچې:

لمونځ دالله تعالی په دربارکې حاضري ده،کوم کس چې دحاضري په حالت کې هم حرام کارکوي اودالله تعالی دحکمونو ماتولوکوشش کوي،پخپله سوچ وکړئ چې ایاهغه ته به دالله تعالی نزدیکت حاصل شي؟

---

[1] قال شیخنا النجم: والتتن الذی حدث ...لیس من الکبائر تناول المرة والمرتین ومع نهی ولی الأمرعنه حرام قطعًا (درمختارمع ردالمحتار ج:٦ ص:٤٥٩،کتاب الأشربة) وفی الشامیة: اقول: ظاهرکلام المعادی.الخ(طبع سعید کراچی)

دپورته ذکرشوی جواب په وجه باندې یوځوسوالونه پیدا کیږی، چې وضاحت یې ډیرزیات ضروري دي، سورت فاتحه (ام القران) دهرلمونځ په هررکعت کې لوستل کیږي. هغې کې دالله تعالی دحکم مطابق دمغضوبین اوضالین خلاف دالله تعالی نه پناه غوښتل کیږی (اې الله! مادمغضوبین اوضالین په لارباندې دتلونه بچ کړه) اودمغضوبین اوضالین نه عالمان غالباً دترمذي شریف د احادیثونه یهوداونصاری مراداخلي، بیاهم یومسلمان یهودي یا نصاري خپل اعتمادي دوست اوهمدری جوړوي؛ نودداسې مسلمان له پاره ستاسوڅه خیال دی؟ داسې کس دالله تعالی د رحمتونو اومدد مستحق کیدای شي؟ ایا دداسې کس لمونځ او نور عبادتونه به د نفاق عمل نه وي؟ دې باره کې دسورت مائده دایت نمبر ۱۲۲ نه د ۱۲۵ پورې ایتونوحوالې سره ستاسودجواب انتظاربه وی. داهم یوښکاره حقیقت دی چې حضور ﷺ ته اوصحابه کرامو رضی الله عنهم دمن حیث القوم په حیثیت باندې دیهودواونصاری نه تکلیف رسیدلی دی، اومتواترېې دهغوی خلاف جهادکړی دی.

جواب: دنفاق عمل ویل خوصحیح نه دي، البته ګناه کې د مبتلا کیدوپه وجه باندې دهغوی عمل دفسق دی[1]. الله تعالی دې مونږ ټول دګناهونونه وساتي!

د عزت ساتنې له پاره قتل کول

سوال: که یومسلمان یاکافر دیوې مسلمانې انجیلۍ په عزت باندې حمله وکړي، نو ایا د مسلمانې انجیلۍ له پاره داجائزدي چې هغه دخپل عزت ساتلولوله پاره حمله کونکی قتل کړي؟

جواب: بې شکه جائزدي.[2]

عزت باندې د حملې له ویرې ځان ځنګه وساتي

سوال: دیومسلمان دښځې، لور، خوریاموړعزت ته خطره وي، اوبچ کیدوڅه صورت نه شته، نو آیا یومسلمان سړي له پاره داجائزدی چې هغه عزت باندې دحملې کیدونه مخکې په

---

[1] قول الله عزوجل: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ، وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ،، (المائدة:۵۱) وفى التفسير: أى لاتتخذوهم أولياء تنصرونهم وتستنصرونهم وتؤاخونهم وتعاشرونهم معاشرة المؤمنين، ثم علل النهى بقوله بعضهم أولياء بعض وكلهم أعداء المؤمنين (تفسير نسفى ج: ۱ ص: ۴۵۳، طبع دار ابن كثير، بيروت)۔

[2] عن سعيد ابن مسعود رضى الله عنه عن النبى صلى الله عليه وسلم قال: من قاتل دون ماله فقُتل فهو شهيد، ومن قاتل دون دمه فهو شهيد، ومن قاتل دون أهله فهو شهيد (نسائى ج: ۲ ص: ۱۷۳، باب من قاتل دون ماله) ولو أكرهها فلها قتله ودمه هدر وفى الشرح: أى إن لم يمكنها التخلص منه بصياح أو ضرب وألا لم تكن مكرهة وفى شرح الوهبانية: ونصه ولو أستكره رجل إمرأة لها قتله وكذالغلام فإن قتله فدمه هدر إذا لم يستطع منعه إلا بالقتل (ردالمحتار على الدرالمختار ج: ۴ ص: ۶۳، باب التعزير)۔

څلورو وارو کې يوه قتل کړي؟
جواب: د دې څلورو وارو قتل کول به ځای د حمله کونکي قتل کړي يا د پخپله شهيد شي.[1]

عزت ته د خطر له وجې د انجيلي ځان وژنه

سوال: اسلام خودکشي حرامه ګرځولې ده، او خودکشي کونکي يې د دوزخ سزاوار ګرځولی دی، ژوند کې اکثر داسې حالات راشي چې نجونه خپل ژوند قربان کړي او مرګ ته غاړه ورکړي، په نورو الفاظو کې هغوی خودکشي وکړي، مثلاً که چرې ديوې انجيلۍ عزت ته خطره وي او د بچ کيدو هيڅ صورت نه وي نو هغه د خپل عزت له پاره خودکشي وکړي، د دې عظيمه مظاهره د هندوستان د تقسيمېدو وخت کې شوې ده، کله چې بې شميره مسلمانانو ښځو خپل عزت د هندوانو او سيکانو نه محفوظ ساتلو له پاره خودکشي کړې وې، پلارانو به خپلو لوڼو او روڼو به خپلو خويندو ته تاکيد کولو چې هغوی خودکشي وکړي، خو چې سيکانو او هندوانو ته په لاس ورنشي، تاسو د قران او حديث په رڼا کې بيان کړئ چې پورته بيان شوی حالاتو کې د ښځو او جينکو خودکشي کول جائز دي او که نه؟
جواب: قانون خو هماغه دې کوم چې تاسو ذکر کړې دی[2] او د کومو نجونو ذکر چې تاسو کړی دی، اميد ساتل پکار دي چې هغوی سره به د رحمت معامله وشي.[3]

د تښتولو ګناه به چا باندې وي؟

سوال: د ډېر وخت نه زما ذهن کې يوه مسئله موجود ده، کومه چې د معاشرې پيدا کړې شوې ده. نن سبا اخبارونو کې د ډېرزيات خبرونو سره څه خبرونه داسې وي کوم چې خلک په زړلو باندې مجبور کړي، يعني ښځې تښتول او د هغوی بې عزتي، دا يو داسې ظلم دی چې د خندانه ډک ژوند د هميشه له پاره د غمونو نه ډک کړي، او دا هر څه د ښځو د بې پردګي او غلطو کتابونو نتيجه ده، زه تاسو نه پوښتنه کول غواړم چې د داسې سړي له پاره قران کې څه حکم دی؟ او د داسې ښځو له پاره. کومې چې په دوکه باندې داسې حالاتو کې ګيرې شي، او وخت تيريدو نه پس هغوی ته پته ولګيږي، د هغوی له پاره قران څه وايي؟ او ګناهګار څوک دي؟

---

[1] أيضًا۔

[2] عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: من تردّى من جبل فقتل نفسه فهو في نارجهنّم خالدًا مخلدًا فيها أبدًا، ومن تحسّى سمًّافقتل نفسه فسمّه في يده يتحسّاه في نار جهنم خالدًا مخلدًا فيها أبدًا، ومن قتل نفسه بحديدة فحديدته في يده يجأبها في بطنه في نارجهنم خالدًا مخلّدًا فيها أبدًا (بخاري ج: ١ ص: ٨٦٠، باب شرب السم والدواء به وبما يخاف منه، طبع نورمحمد كراچى)۔

[3] وقال الله تبارك وتعالى: " وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ (النساء:١١٦) وفي التفسير: أي مادون الشرك، وأن كان كبيرة مع عدم التوبة (تفسير نسفي ج: ١ ص: ٣٦٤، طبع دارابن كثير، بيروت)۔

جواب: تاسوددې مصیبت وجه پخپله باندې لیکلې ده،یعني دبنځوبې پردګي، دهغوی دبرخې مطابق هغوی ټول مجرمان دي، کوم خلک چې ددې وجوهاتوذریعه دي یاکوم چې دطاقت لرلو باوجود داکارونه نه منع کوي[1]. اواغواکونکي اواغواشوې جینکۍ(که چرې هغوی په رضااورغبت باندې تللې وي) په چوک کې دپانسي کولوقابل دي.

ایا کوړو باندې د وهلو سزا د شریعت خلاف ده

سوال: ایا کوړوباندې دوهلوسزادشریعت خلاف ده؟ اوکه چېرې په رښتیاباندې اسلام کې کوړوباندې دوهلودسزاګنجائش نشته نوبیایوجلیل القدرصحابي خپل زوی ته داسزاولې ورکړې وه؟

جواب: اسلام کې بعضې جرمونوباندې دکوړووهلوسزاایښودل شوې ده[2]، خودهغو نه فوجي یاجلادي کوړې مرادنه دي،دکوموچې نن سبارواج دی، هغه کوړې به دومره سپکې وې چې سل کوړو خوړلو نه پس به هم نه صرف انسان ژوندی و،بلکې تندرست به هم پاتې کیده اوکوړې به هم په یوځای باندې نه وهل کیدې، اونه به دکوړووهلوله پاره خاص جلادساتل کیده. "اسلام کې دکوړې سزا،، اوریدوسره داغلط فهمي پیداکیږي چې کیدای شي اسلام هم داوسیی دورجلادي کوړې ورکولې.

دیوجلیل القدرصحابي خپل زوی ته دکوړو سزا ورکولو کومې واقعې طرف ته چې تاسو اشاره کړې ده، که چېرې دهغې نه مراد دحضرت عمر رضی الله عنه واقعه ده،کومه چې عام طور باندې وعظ کونکو حضراتوکې مشهورده،نوداواقعه غلطه اودځان نه جوړه شوې ده.[3]

---

[1] عن عبادة بن الصامت ان النبى صلى الله عليه وسلم قال: خذوا عنى، قد جعل الله لهن سبيلاً، البكر بالبكر جلد مائة وتغريب عام والثيب بالثّيب جلد مائة والرجم. رواه مسلم (مشكوة ص٣٠٩، كتاب الحدود، الفصل الاول) وفى شرح المشكوة : أى ضرب مائة جلدة لكل واحد منهما وتغريب عام أى نفى سنة كما فى رواية والمعنى ان اقتضت لمصلحة والثيب بالثيب جلد مائة والرجم الجلد منسوخ فى حقها بالآية التى نسخت تلاوتها وبقى حكمها ولانه حدًا لما تركه... والرجم ان كانا محصنين (مرقاة شرح المشكوة ج: ٤ ص: ٦٣، كتاب الحدود، الفصل الأوّل)

[2] قال الله عزّوجلّ: '' الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِد مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَة،، (النور:٢) وفى الحديث: عن أبى بردة رضى الله عنه أن رسولَ الله صَلى اللهَ عليه وسلم كَانَ يقولَ: لايجلدٌ فوق عشر جلدات إلا فى حد من حدود الله (أبى داؤد ج: ٢ ص: ٢٦٩، باب التعزير)۔

[3] الفوائد المجموعة فى الأحاديث الموضوعة ص: ٢٠٣ طبع بيروت اللآلى المصنوعة فى الأحاديث الموضوعة ج: ٢ ص: ١٩٤ طبع بيروت)۔

د بې لمانځه سره کارکول

سوال: زه یو داسې سړي سره کارکوم، چې هغه لمونځ نه کوي، بلکې د جمعې لمونځ هم نه کوي. ایا داسې سړي سره کارکول جائز دي؟

جواب: کار خو د کافر سره هم کولی شئ، که چېرې هغه سړی مسلمان دی؛ نو هغه ته د لمونځ کولو ترغیب ورکول ضروري دي، تاسو هغه په څه بهانه باندې یو نیک صحبت ته بوځئ[1]، د دې په ذریعه باندې به انشاء الله هغه لمونځ کونکی جوړشي.

پریشانیو نه ویریدو سره د مرګ خواهش کول

سوال: اوس دنیاکې او سیدل ګران شول، زړه مې غواړي چې مرګ راته راشي، د دنیا حالات ګډوډ شوي دي، زه تقریباً پنځو میاشتو نه پریشانیو اوتبې داسې ګیرکړی یم چې مابالکل نه پریږدي، ایا داسې ویل صحیح دي؟

جواب: پریشانیو باندې خو داسې اجرملاویږي چې عقل اوتصورکې نه شي راتلی، خو اجر د صبر کونکوله پاره دی[2]، او د پریشانیو په وجه باندې د مرګ خواهش کول حرام دي، او د اجر خلاف هم دي[3].

مذهبي کارونوکې غیرقومونو سره مشابهت کفردی

سوال: یو حدیث مې اوریدلی دی چې د هغه مفهوم زما په خیال داسې دی چې څوک د چا مشابهت اختیاروي هغه به د قیامت په ورځ هم د هغوی سره راپورته کیږي، موږ خلک د سرد وینېتونه ترپېښو پورې غیرمسلمو سره مشابهت کوو، ږیره خریو، کمیس او پتلون انګریزي اچوو، غرض دا چې هرقسمه انګریزي طریقه خپلوو، که څوک ډیر زیات دین داروی نو د کمیس کالر بدل کړي، د کمیس شکل انګریزي وي، ساعت په ګس لاس باندې تړو. مهرباني وکړئ او دا ووایئ چې زمونږ دا طریقه څنګه ده؟ ایا دا انګریزي طریقه نه ده؟ او دا حدیث مونږ باندې صحیح ثابتیږي؟

جواب: دا حدیث صحیح دی، او د یو قوم سره د مشابهت مسئله ډیر زیات تفصیل غواړي، خلاصه دا ده چې د یو غیرقوم سره مذهبي کارونو کې مشابهت کفردی، لکه د هندوانو په شان

---

[1] قال الله تبارك وتعالى: " ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ،،:(النحل۱۲۵)۔

[2] قال الله تبارك وتعالى: " وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ،، (لقمان:۱۷)۔

[3] عن أبي هريرة رضى الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا يتمنّ أحدكم الموت إما محسنا فلعلّه يزداد، وإما مسيئا ولعله يستعتب (بخارى ج: ۲ ص: ۱۰۷۳، كتاب التمنّ)۔

ستی مسائل، زنار اچول، یا د عیسایانو په شان صلیب اچول او کوم شی چې د یو قوم مذهبي کارنه وي خو د یو خاص د قوم شکل وصورت په وي، هغه کې مشابهت کفرنه دی. البته کبیره ګناه ده. لکه ډیره خریل دمجوسیانو کارو او کوم څه چې د یو قوم سره خاص نه وي هغه کې پوشان والی نشته، اوکه چرې یو کس د یو شان والي په اراده باندې وکړي نو دا حدیث به هغه باندې هم صحیح راځي.

په تیلو د ځان سوزونکي شرعي حکم

سوال: د یو ځوور ځومخکې خبره ده چې زما خور د خسر ګنی. د ظلمونونه تنګه راتلو په وجه باندې خپل ځان باندې تیل واچول او ځان ته یې اوربل کړ، او هغه وسوزیده، درې ورځې هغه د مرګ او ژوند په جنګ کې وه، او د هغې نه پس وفات شوه. ایا د هغې مرګ به خپل مرګ ګڼل کیږي او که خود کشي؟

جواب: دا چې خود کشی نه ده نو خود کشي څه ته ویل کیږي؟[١]

د مور پلار باره کې د قران کریم حکمونو پسې خندا کول

سوال: یو هلک په ډیر ښه او ماحول کې تعلیم حاصلولونه وروسته نوکر شو، او واده اونوکري نه وروسته د خپل پلار، ورونړا و خویندو نه له څه خاص وجې پرته هر قسمه تعلق ختم کړی دی، بلکې نفرت ترې کوي او خپله ښځه او د هغې خپلوان خوشحالولو سره هغوی ته ذهني تکلیف ورکولو باندې خوشحالیږي، د لمونځ پابندکیدو باوجود هغه حکمونو پسې خندا کوي کوم چې د مور پلار او د بزرګانو د احترام په سلسله کې الله تعالی او رسول الله ﷺ فرمایلي دي، شرعي او اخلاقي طور باندې د هغه له پاره کوم وعیدونه بیان شوي دي؟

جواب: د حضور ﷺ ارشاد دی: د مور پلار نافرمانه به جنت ته نه داخلیږي[٢]، مور پلار سره د ښه سلوک تاکید خو قران کریم او ډیرو احادیثو کې بیان شوی دی، قران او حدیث په خندا کونکی به

---

[١] عن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من تردّى من جبل فقتل نفسه فهو فى نارجهنّم يتردّى فيها خالدًا مخلدًا فيها أبدًا ومن تحسّى سمًا فقتل نفسه فسمه فى يده يتحسّاه فى نارجهنّم خالدًا مخلّدًا فيها أبدًا، ومن قتل نفسه بحديدة فحديدته فى يده يجأبها فى بطنه فى نارجهنّم خالدًا مخلّدافيهاأبدًا (بخارى ج: ٢ ص: ٨٦٠، باب شرب السم والدواء به، طبع نورمحمد كتب خانه كراچى)۔

[٢] عن عبدالله بن عمروقال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة منّان ولا عاق ولا مدمن خمر رواه النسائى والدارمى (مشكوة ص: ٤٢٠) وعن أبى بكرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كل الذنوب يغفرالله منها ما شاء إلا عقوق الوالدين فإنه يعجّل لصاحبه فى الحيوة قبل الممات (مشكوة ص: ٤٢١، باب البر والصلة، الفصل الثالث) ''لايدخل الجنّة عاق لوالديه ...إلخ (كنزالعمال ج: ١٦ ص: ٥٤) '' ووَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْه،، (لقمان:١٤))وَاِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ...[بقيه په راروانه صفحه...

څنګه مسلمان پاتې شي؟[1] په دې وجه باندې ستاسو ليکل شوې کيسې باندې زما يقين نه راځي.

د بچيو نسب بدلول

سوال: ۱۹۷۲ء کې زما مشر رور وفات شو. د هغه دوه بچي وو. د رور د وفات په وخت کې يې د مشر زوی عمر درې کاله او د کشر عمر يو کال و، هغه ورځو کې ما کراچۍ کې نوکري کوله، د رور د وفات نه پس د مور پلار په رضا باندې ما تقريباً دوه نيم کاله پس خپلې ورينداري سره واده وکړ. هغه وخت کې د مشر هلک عمر تقريباً څلور کاله و، د واړه وريرونه ما ته ابو وايي اوزه هغوی ته د خپل پلار کمی نه محسوسوم، ما د واده نه شپږمياشتې پس بچي کراچۍ ته راوستل، بيا مې هغوی په سکول کې داخل کړل. د ماشومانو د پلار د نوم په ځای باندې ما خپل نوم وليکه. زه غواړم چې ماشومانو ته د هغوی د مور پلار باره کې هغه وخت پورې څه ونه وايم ترڅو پورې چې هغوی عقلمند شوی نه وي، اوس ورته زه ځکه نه وايم چې چېرته هغوی د کمترۍ احساس کې مبتلا نه شي. اوس د الله تعالی په فضل او کرم باندې زما دوه بچي نور هم شته خو ما ته د خپلو بچونه زيات د خپل ورور بچي ګران دي، تاسو مهرباني وکړئ د شريعت په نزد باندې ما ته ووايئ چې ما د ورور په ځای باندې د ماشومانو په سکول کې د پلار نوم خپل ليکل، صحيح دي او که غلط؟

جواب: اګرچې تاسو د ماشومانو د مصلحت له پاره داسې کړي و، خو د ماشومانو نسب بدلول ګناه ده، جائز نه دي[2]. د دغې ماشومانو په ولديت کې د هغوی د پلار نوم ليکل پکار دي.

د افسرانو په وجه غلط رپورټ باندې دستخط کول

سوال: موږ چې کوم ځای کار کوو هلته د انسانانو د حفاظت مسئله وي، او کله چې موږ خپل صحيح رپورټ افسرانو ته ورکړو چې د مسئله د انسانانو د صحت له پاره صحيح نه ده او غټ افسرانو ته دې خبر ورکړل شي، خو زموږ افسر هغه رپورټ يو طرف ته کيږدي او د ځان نه يو رپورټ جوړ کړي او هغه باندې زموږ نه دستخط اخلي او هغه بيا نورو افسرانو ته وليږي، صرف د هغوی د خوشحالۍ حاصلولو له پاره. تاسو ته خواست دی چې دا ووايئ چې د ډېر وخت نه دا خبره شروع ده. ايا دا ګناه ده؟ او که چرې ده نو د دې نه څنګه خلاصی حاصليدای شي؟ او

بقيه د تېر مخ]. .لاتَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً(البقرة:۸۳)وَوَصَّيْنَا الْأِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَاناً (الاحقاف:۱۵)

[1] والإستهزاء بحكم من أحكام الشرع كفر (شرح فقه أكبر ص: ۲۱۷)۔

[2] عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من إنتسب إلى غيرأبيه أو تولى غير مواليه فعليه لعنة الله والملئكة والناس أجمعين وعن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من ادعى إلى غير أبيه لم يرح رائحة الجنة وأن ريحها ليوجد من مسيرة خمس مائة عام (ابن ماجة، ابواب الحدود ص: ۱۸۷، باب من ادعى إلى غيرأبيه أو تولى غيرمواليه)۔

زموږ د افسر په لاس کې زمونږ د هر کال رپورټ وي، که چرې مونږ انکار وکړو؛ نو زمونږ په نوکرۍ باندې د داغ لګېدو ویره وي.

جواب: ستاسو د افسر غلط رپورټ ورکولو کې درې ګناهونه یوځای کیږي، دروغ. خپل کار کې خیانت کول. بددیانتی او د انسانانو صحت ته نقصان رسول. او ستاسو د نوکرۍ په وجه باندې په غلط رپورټ باندې دستخط کول د هغوی په ګناهونو کې شریکیدل دي. ددې تدبیر داکیدای شي چې تاسو خپل نوم پته ښودلو نه بغیر د هغه افسر د بدیانتي شکایت صدر، ګورنر او ټولو اوچتو افسرانو ته وکړئ. دې نه علاوه د قومي او صوبائي اسمبلۍ ممبرانو او د معاشرې نورو خلکو په علم کې داخبره راوستل پکاردي، دې نه پس هم که چرې افسران دې طرف ته توجه نه ورکوي نو تاسو باندې به ګناه نه وي، او تاسو به د مواخذې نه بري یئ، که هر یوه محکمه کې ماتحت خلک د خپلو افسرانو غلطۍ وښايي نو زما خیال دې چې د سرکاري محکمو ډیره اصلاح کیدای شي، د خیانت او بد دیانتي د زیاتیدو موقع په دې وجه باندې ملاویږي چې ماتحت نوکران د خپلو نوکرو په وجه باندې د افسرانو بدیانتي او خیانت سره مصلحت وکړي.[1]

له تحقیق پرته په چا الزام لګول

سوال: زید یوې ښځې سره نکاح وکړه او د هغې یوه لور هم ده، چې د هغې عمر تقریباً دیارلس کاله دی، د نکاح نه تقریباً څلورمیاشتې پس څه داسې واقعات وشول چې په وجه یې زید هغې ښځې ته طلاق ورکړ، د طلاق ورکولو نه پس هغې ښځې په مختلفو طریقو باندې د زید د بدنامولو کوشش وکړ. دې دوران کې هغې ښځې زید باندې دا الزام ولګولو چې زما لور وایي چې زید په مختلفو طریقو باندې زما خپل ځان طرف ته د متوجه کولو کوشش کولو، او ما سره به یې چیړ چاړ کولو، او دا واقعات د هغه وخت دی کوم وخت کې یې چې مور د زید په نکاح کې وه او زید وایي چې دا الزام بالکل غلط دی، او د زید تیرشوی ژوند ډیر ښه او صحیح تیرشوی دی، او ددې نه ټول عوام خبردي، او س زید باندې چې کوم الزام لګول شوی دی او د هغه د بدنامولو کوشش کیږي په هغه باندې خلک حیران دي ددې په وجه باندې بعضې خلکو زید پسې لمونځ کول پریښودل او د هغه مخالفت یې شروع کړ. اوس معلومول داغواړم چې له تحقیق کولو پرته دا الزام چې ددې ګواه هم نشته د کوم حد پورې معتبردی؟

---

[1] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ألا كلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته، فالإمام الذى على الناس راع وهو مسؤل عن رعيته، والرجل راع على أهل بيته وهو مسؤل عن رعيته، والمرأة راعية على أهل بيت زوجها وهى مسؤلة عن رعيتها، عبدالرجل راع على مال سيّده وهومسؤل عنه، ألا فكلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته (بخاري ج: ٢ ص: ١٩٥٧، كتاب الأحكام)۔

جواب: څوک بدنامول، د دروغو الزامونه لګول[1] او دغه شان د دروغو الزامونه صحيح ګڼل[2] او د چا په عزت باندې حمله کول سخته ګناه ده، او دا په بدترين ګناهونو کې شامل دي، اسلام کې د داسې کارونو باره کې ډېر سخت حکمونه دي، مسلمانانو ته قران کريم کې هدايت شوی دی چې د کومې خبرې چې تاسو ته پته نه وي هغې پسې مه کيږئ[3]، خلکو ته د تحقيق کولو نه پرته زيد پسې لمونځ پرېښودل ډېر غلط دي، زيد د مخکې په شان امام برقرار ساتل پکار دي.

خوابنې ښکلول

سوال: زما کويژدن شوې ده، او زما خپلې خوابنې سره د مور په شان مينه ده، او مور هم ورته وايم. د هغې عمر شپيته کاله دی، آيا زه هغه په تندي باندې ښکلولی شم؟ آيا د واده نه پس يې ښکلولی شم؟

جواب: که د شهوت ويره نه وي؛ نو څه بده خبره نه ده.[4]

د ښځې خاوند د يو بل خاص اندامونه کتل

سوال: د جماع په وخت کې د ښځې ټول بدن، خاص ځای او نور اندامونه کتل جائز دي او که نه؟

جواب: د ښځې او خاوند ته د يو بل بدن کتل جائز دي، خو ضرورت نه بغير کتل ښه نه دي.[5]

د ښځې سينې (تيونه) ښکلول

سوال: يو خاوند د خپلې ښځې سينې ښکلوي، نو د هغې او به راوځي او خاوند هغه او به توکي،

---

[1] فكما يحرم لحمه يحرم عرضه قال صلى الله عليه وسلم: كل المسلم على المسلم حرام (دمه وماله وعرضه) رواه مسلم وغيره فلا تحل إلا عند الضرورة بقدرها (شامي ج:٦ ص:٤٠٩،كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)

[2] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كفى بالمرء كذباأن يحدث بكل ماسمع رواه مسلم (مشكوة ص: ٢٨، باب الإعتصام بالكتاب والسنّة، الفصل الأوّل)_

[3] قال تبارك وتعالى: " وَلا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً،، (الاسراء:٣٦)_

[4] كذافى الدرالمختار: وما حل نظره ...... حل لمسه إذا أمن الشهوة على نفسه وعليها (لأنه عليه الصلاة والسلام كان يقبل رأس فاطمة) وقال عليه الصلاة والسلام (من قبل رجل أمّه فكأنما قبل عتبة الجنة) وإن لم يأمن ذالك أو شك فلا يحل له النظر والمس (الدرالمختار مع الرد ج: ٦ ص: ٣٦٧، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى النظروالمس)_

[5] وفى الدرالمختار: وينظرالرجل ....من عرسه وأمته الحلال .... إلى فرجها بشهوة وغيرها والأولى تركه ...إلخ وفى شرحه: (والأولى تركه) قال فى الهداية: الأولى أن لا ينظر كل واحد منهما إلى عورة صاحبه لقوله عليه الصلاة والسلام إذا أتى أحدكم أهله ليستترمااستطاع ...إلخ (شامي ج: ٦ ص: ٣٦٦، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى النظر والمس)_

اودښځې حمل نشته، ایاداکارناجائزاوگناه ده؟ اوکه چیرې دښځې حمل وي نوبیابه هم گناه وي؟
جواب: خوله ورته اوړل جائزدي[1]، پی څښل جائزنه دي، که دښځې حمل وي اوکه نه وي.

دښځې له لوري ښځه ښکلول

سوال: دستاسونه مې مخکې هم داسوال کړی دی چې ایااسلام کې ددوست ښکلول جائزدي اوکه ناجائز؟ خوتاسوزمادې خبرې طرف ته هیڅ توجه ورنه کړه، څه وجه ده؟ ایا زمونږ دا پریشاني نه شئ حل کولی؟ مهرباني وکړئ زرترزره ددې سوال جواب راکړئ، ځکه چې کله مونږدوه دوستان خپلوکې یوبل ښکلوو نوسمدستی داعمل پریږدو، حالانکې دقران اوحدیث په رڼاکې یوبل دشهوت نه بغیر ښکلول صحیح دي.
جواب: د یو سړي بل سړی ښکلول اودښځې له پاره دښځې ښکلول جائز دي، خودې شرط سره چې دشراوفتنې ویره نه وي. (درمختار)[2]

د پردې مخالفت کونکو مورو پلار حکم منل

سوال: زمامورو پلاردپردې خلاف دي، زه څه وکړم؟
جواب: دالله تعالی اودهغه رسول ﷺ حکم دبې پردگۍ خلاف دی، ستاسو دمورو پلاردالله تعالی اودهغه درسول ﷺ سره مقابله ده. تاسوته پکاردي چې دې مقابله کې دالله تعالی اودهغه رسول ﷺ ملگرتیا وکړئ ستاسو مورو پلارکه چرې دالله تعالی اودهغه د رسول ﷺ مخالفت کولوسره دوزخ ته تلل غواړي نوتاسوهغوی سره مه ځئ.[3]

امتحان کې نقل ورکونکی استاذ به هم گناهگاروي

سوال: دنن سبا امتحانونونه هرڅوک خبردي، امتحانونوکې استاذان دوه قسمه وي لومړی هغه کوم چې خپل فرض په صحیح طریقه باندې اداکړي اوطالب علمان دنقل نه منع کوي، دویم هغه کوم چې خپل فرض کې کوتاهي کوي اوطالب علمان دنقل نه منع کوی اوپخپله

---

[1] وفی الدر: مص رجل ثدیّ زوجته لم تحرم (الدرالمختار ج: ۳ ص: ۲۲۵، باب الرضاع) وایضًا فی الدرالمختار: ولم یبح الإرضاع بعد مدته لأنه جزء أدمی والإنتفاع به لغیرضرورة حرام علی الصحیح ...إلخ (الدرالمختار ج: ۳ ص: ۲۱۱، باب الرضاع)۔

[2] وکره تحریمًا(تقبیل الرجل) فم الرجل أویده أو شیئًا منه وکذالك تقبیل المرأة عندلقاء أو وداع وهذا لو عن شهوة (درمختار ج: ٦ ص: ۳۸۰، باب الإستبراء وغیره)۔

[3] قال الله تبارك وتعالی: " وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا، (لقمان: ۱۵) وفی الحدیث: عن النواس بن سمعان قال: قال النبی صلی الله علیه وسلم: لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق (مشکوة ص: ۳۲۱ کتاب الإمارة، طبع قدیمی)۔

داوايي چې ديوبل مددكوئ، هغه پخپله دروازه كې ودريږي اوكله چې څوك چيک كولوله پاره راځي نوطالب علمان خبرداركړي. كوم استاذان چې طالب علمان منع كوي هغوی خود طالب علمانو دښمنان شي اوكله چې هغه استاذبهرته راوځي نوهغه ته تكليف وركوي.

دې صورت كې استاذ ته څه كول پكاردي؟ اياهغه هم د نورواستاذانوپه شان شي؟ دويم استاذكوم چې خپل فرض په صحيح طريقه باندې نه اداكوي، اياهغه به ګناهګار وي؟ ايا طالب علم دواړو صورتونوكې ګناهګاروي؟ دې صورت كې خوبه طالبعلم ګناهګاروي كله چې هغه دنقل كولونه منع كړل شي اوبياهم هغه نقل وكړي،خوايادې صورت كې به هم ګناهګاروي كله چې ورته استاذ پخپله باندې دنقل كولواجازه وركړي.

جواب: امتحان كې نقل كول خيانت اوګناه ده، كه چېرې داستاذ اجازه وی نواستاذاوطالب علم دواړه به خيانت كونكي او ګناهګار وي[1]، اوكه چرې داستاذداجازې نه پرته وي نوصرف طالب علم به خيانت كونكی وي.

د استمنی باليد (جلق، موټک) شرعي حيثيت

سوال: كراچی هسپتال لميټډكې مشرډاكټرسيدمبين اختردی دهغه رساله "نوجوانوكې جنسی مسائل،، مې اتفاقی طورباندې لاس ته راغله،دهغې دمطالعې په دوران كې زما دنظر نه داسې يو څوخبرې تيرې شوې چې دهغې باره كې هغوی دحضرت امام مالک رحمه الله، امام شافعی رحمه الله، امام ابوحنيفه رحمه الله اودامام احمد رحمه الله فتواوې اوداحاديثوحوالې ذكركړې دي، نه صرف دابلكې دحضور پرنور،محبوب خدا،نبي اخرزمان دحضور صلى الله عليه وسلم سره يې تعلق هم ښكاره كړی دی، په دې وجه باندې زه ددې خبروشرعي حيثيت او تصديق غواړم،ځكه چې زمادناقص علم مطابق دهغوی بيان غلط اوګمراه كونكی دی.

زه دهغې رسالې دمتعلقه صفحوتصويري نقلونه ستاسو خدمت كې وړاندې كوم چې تاسوېې په خپله باندې ولولئ اوماته زر تر زره جواب راكړئ!

صفحه ۱۱ باندې "اسلام ميں مشت زنی،، په عنوان باندې ډاكټرصاحب ليكي:

دامام ابوحنيفه رحمه الله خيال دی چې ديوې غټې ګناه نه بچ كيدو له پاره كه چرې دجذباتو دشدت په وجه باندې دا وشي نواميددې چې الله تعالی به هغه معاف كړي، دامام احمدبن حنبل رحمه الله

[1] إن الإعانة على المعصية حرام مطلقًا بنص القرآن أعني قوله تعالى: ولاتعاونوا على الإثم والعدوان (احكام القرآن لمفتي محمدشفيع ج: ٣ ص: ٧٤) وفي الحديث: عن أنس قال: قلّماخطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا قال: لا إيمان لمن لا أمانة له، ولا دين لمن لا عهدله (مشكوة ص: ١٥، كتاب الإيمان، الفصل الأوّل، طبع قديمي) أيضًا: رواه أبوداؤد في مراسله عن الحسن مرسلا مختصرًا قال: المكر والخديعة والخيانة في النار (الترغيب والترهيب ج: ٢ ص: ٥٧٣، المكر والخديعة والخيانة في النار، طبع دارالفكر)۔

په نزد باندې مشت زني بالکل حلال او جائز دی. او دې کې هیڅ ګناه نشته.
ایا د ډاکټر صاحب دا بیان صحیح دی؟ که چرې صحیح وي، نو د کتابونو د حوالې وغیره نوم بیان کړئ. د رسالې په صفحه ۱۶ باندې ډاکټر صاحب داسې لیکي.
"اسلام کې خوبه یوځای باندې د ځلورو ښځو ساتلو اجازت دی، او د حضور ﷺ پخپله باندې دولس ښځې وې او د احادیثو کې ذکردي چې اکثر به حضور ﷺ هم یوه شپه کې د ټولو بیبیانو سره مباشرت وکړ، که چرې دا دومره نقصان ورکونکی عمل وی نو د فطرت دین به د دومره ښځو ساتلو اجازه نه ورکوله، او نه به د داسې قسمه عمل کولو اجازه وه.."
ایا د ډاکټر صاحب دا ارشاد صحیح دی؟ او دا په کومو احادیثو کې ذکر شوي دي؟ د صحیح کیدو په صورت کې حدیثونه بیان کړئ!
هم د دې صفحې د دویم کالم په اخری کرښو کې او دریم کالم کې ذکر شوي ډاکټر صاحب فرمایلي دي چې د مباشرت نه مخکې د خاص اندام نه د مني قطرې بهیږي. احادیثو کې هم د دې ذکر راغلی دی چې حضرت علی رضي الله عنه د حضور ﷺ نه دا معلوم کړل چې دا څنګه پاکول پکار دي؟ نو حضور ﷺ ورته وفرمایل که چرې مني راوتل شروع کړي او دومره زور سره نه راوځي څنګه چې مباشرت کې راوځي نو صرف د خاص اندام وینځل کافي دي، او که چرې زور سره راوځي څنګه چې مباشرت کې راوځي یا احتلام کې راوځي نو بیا غسل ضروري دی.
ایا حضور ﷺ داسې حکم کړی و؟ دا حکم په کوم احادیثو کې ذکر شوی دی؟ دا احادیثو او شرعي حکمونو نه موخبر کړئ، چې تسلی مو وشي او دیني معلوماتو کې مو اضافه وشي. ډیر زیات شکر ګذار به مو یم.
که چرې د ډاکټر صاحب بیانونه غلط او د شرعي حکمونو خلاف وي نو مهرباني وکړئ دې نه مو هم خبر کړئ.
جواب: د ډاکټر صاحب په مضمون کې د ځوانانو غلطه راهنمائي شوې ده، د نن سبا ځوانان هسې هم جنسي مرضونو کې مبتلا دي، که چېرې هغوی د ډاکټر صاحب په غلطو مشورو باندې په پټو سترګو باندې عمل شروع کړ، نو بیا د هغوی د صحت او کردار دې الله مل شي.
ډاکټر صاحب د مشت زني باره کې دا اعتراف کړی دی چې امام مالک رحمه الله او امام شافعي رحمه الله دا حرام او ګناه ګڼي، خو موصوف چې د امام ابوحنیفه رحمه الله او د امام احمد رحمه الله د طرف نه چې د جواز کوم قول نقل کړی دی، هغه غلط دی، د اقبیح کار د ځلورو امامانو په نزد باندې حرام دی. د لته زه د ځلورو واړو امامانو د مذهبونو د کتابونو حوالې راوړم:
فقه حنبلي: امام موفق الدین عبدالله بن احمد بن محمد بن قدامه مقدسی المتوفی ۶۲۰ هـ المغنی شرح مختصر حرقی کې لیکي: **ولو استمنی بیده فقد فعل محرماً. ولا یفسد صومه به الا ان ینزل. فان نزل فسد صومه.** (المغنی مع الشرح الکبیر ج ۳ ص ۴۸)

ترجمه که چرې چاپه خپل لاس باندې مني خارج کړه نوهغه حرام کاروکړ، اوددې په وجه باندې روژه نه ماتیږي، که چرې انزال ونه شي اوکه چېرې انزال وشي نوروژه فاسده شوه.

امام شمس الدین ابوالفرج عبدالرحمن بن ابی عمرمحمدبن احمدبن قدامه المقدسی الحنبلی(المتوفی ۶۸۲هـ) الشرح الکبیر کې لیکي: **ولواستمنی بیده فقدفعل محرماً، ولایفسدصومه بمجرده، فان انزل فسدصومه.** (حواله باره ج ۳ ص ۳۹)

ترجمه اوکه چاپه لاس باندې مني خارج کړه نوهغه حرام کاروکړ او دې باندې روژه نه ماتیږي، خوکه چېرې انزال وشو؛نوروژه فاسده شوه.

د دواړو عبارتونومفهوم دادی چې کوم کس په خپل لاس باندې د مني خارج کولوکوشش وکړ؛نوهغه حرام کاروکړ،که چرې انزال وشونوروژه به ماته شي اوکه چرې انزال ونه شو؛نوروژه نه ماتیږي،دا دواړه دامام احمدبن حنبل(رحمه الله) دمذهب مستندکتابونه دي،اودې کې ددې کاردحرام کیدوتصریح شوې ده، دجواز قول بالکل نه دی نقل شوی، بعضې حضراتودامام احمدبن حنبل(رحمه الله) نه چې دجوازکوم قول نقل کړی دی(چې په وجه یې ډاکټرصاحب دوکه شوی دی) یادهغه په نقل کولوکې غلطي شوې ده،یاکیدای شی چې مخکې دهغوی دجوازقول موجود و،اوبیایې دهغه نه رجوع کړې وي، بهرحال دامام احمدبن حنبل(رحمه الله) مذهب به هغه ګڼل کیږي کوم چې دهغوی په مستندو کتابونوکې نقل شوی وي.

فقه شافعی: امام ابواسحاق ابراهیم بن علی بن یوسف الشیرازي الشافعی (المتوفی ۴۷۲هـ) په المهذب کې لیکي: **ویحرم الاستمناء لقوله عزوجل، والذین هم لفروجهم حافظون الا علی ازواجهم اوماملکت ایمانهم فانهم غیرملومین،، ولانها مباشرة تفضی الی قطع النسل فحرم کاللواط، فان فعل عزرولم یحد. الخ**(شرح مهذب ج ۲۰ ص ۳۱)

ترجمه موټک(مشت زني) حرام دی،ځکه چې دالله تعالی ارشاد دی، اوهغه څوک چې دخپلو شرمګاهونوحفاظت کونکي دي، خودخپلوښځویاشرعي وینځوسره، ځکه چې دهغې په وجه باندې هیڅ الزام نشته،، اودا دهغوی له پاره داسې مباشرت دې چې دهغې انجام نسل ختمول دي، نو دلواطت په شان داهم حرام دی، که چاداکاروکړ؛نوهغه ته به تعزیر ورکول کیږي،حدبه پرې نه جاري کیږي.

فقه مالکی: امام ابوبکرمحمدبن عبدالله المعروف بن ابن العربی المالکي(المتوفی ۵۴۳هـ) احکام القران کې لیکي: **قال محمدبن عبدالحکم: سمعت حرملة بن عبدالعزیزقال: سئلت مالکاعن الرجل یجلدعمیرة، فتلاهذه الایة: (وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ (٥) إِلَّا عَلَى**

أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ (٦) فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ (۷) ﴾ (سورة المؤمنون۷۵) وعامة العلماء على تحريمه وهوالحق الذى لاينبغى ان يدان الله الابه.(احكام القران ابن عربى جلد۳ ص ۱۳۱۰،الجامع لاحكام القران، قرطبى ج۱۲ ص۱۰۵)

ترجمه محمدبن الحكم وايي چې مادحرمله بن عبدالعزيزنه اوريدلي دي هغه فرمايي چې: م دامام مالک څخه (رحمه الله) دموټک (مشت زني) باره کې سوال وکړ،نوهغوی ددې ايت تلاوت وکړ "اوهغه څوک چې دخپلو شرمګاهونو حفاظت کونکي وي، خودخپلوښځوياشرعي وينځوسره، ځکه چې دهغوی په وجه هغوی باندې هيڅ الزام نشته.اوڅوک چې ددوی نه علاوه طلب کونکي وي داسې خلک دشريعت مطابق دحدنه بهروتونکي دي اوعام عالمان ددې دحرمت قائل دي، اوهمداحق دی کوم چې دځان له پاره دالله تعالى دين ګڼل پکاردي.

فقه حنفي: دحنفی فقې په مشهورمتن درمختارکې دي:

فى الجوهرة: الاستمناء حرام، وفيه التعزير.(ردالمختار حاشيه درمختار ج ٤ ص ۲۷ كتاب الحدود)

ترجمه: جوهره کې دي چې موټک (مشت زني) حرام دی، اودې کې تعزيرلازم دی.
علام ابن عابدين شامی (رحمه الله) ددې په حاشيه کې ليکي:

قوله: الاستمناء حرام، اى بالكف اذاكان لاستجلاب الشهوة، اما اذاغلبت الشهوة وليس له زوجة ولاامة ففعل ذلك لتسكينهافالرجاء انه لاوبال عليه،كماقاله ابوالليث، ويجب لوخاف الزنا. (ردالمختارحاشيه درمختارج ٤ ص ۲۷ كتاب الحدود)

ترجمه: په خپل لاس باندې منى خارجول حرام دي، کله چې داکار دشهوت راوستلوله پاره وي،اودې صورت کې کله چې دشهوت غلبه وي،اودهغه ښځه ياوينځه نه وي.که چرې هغه دشهوت دختمولوله پاره داسې وکړي نواميددی چې هغه باندې به ګناه نه وي، څنګه چې ابوالليث (رحمه الله) فرمايلي دي، اوکه چېرې زناکې دمبتلا کيدوويره وي نوداسې کول واجب دي.
ددې عبارت نه يوڅوخبرې معلومې شوې:

لومړی: که چرې دشهوت دومره غلبه وي چې سکون نه ملاوېږي اودشهوت دختمولوصحيح ځای هم موجودنه وي؛ نودفقيه دامام ابوالليث (رحمه الله) قول دی که چرې دشهوت دختمولوپه نيت باندې داسې وکړي نوطمع ساتل پکاردي چې هغه باندې به ګناه نه وي.
دلته دډاکټرصاحب نه دوه غلطۍ شوې دي، يوه داچې دا د امام ابوحنيفه (رحمه الله) قول نه دی، بلکې دوروستنيومشائخوتخريج دی، داد امام ابوحنيفه (رحمه الله) قول ګڼل بالکل غلطه خبره ده.
دويمه داچې ډاکټرصاحب داعامه اجازه وګڼله، حالانکې داد يو خاص حالت له پاره دی.

ددې مثال داسې دی چې رشوت بالکل حرام دی. خوفقهاء ليکي که چرې ظالم ته رشوت ورکړل شي او دهغه د ظلم نه ځان بچ کړل شي نو اميد دی چې رشوت ورکونکی باندې به مواخذه نه وي[1] اوس که چرې ددې مسئلې نه څوک دا مطلب واخلي چې رشوت حلال دی، بعضې صورتونو کې فقهاؤ ددې اجازه ورکړې ده. نو دا به صحيح نه وي، حرام په خپل ځای باندې حرام وي خو که چرې يو کس د سختې مجبورۍ په حالت کې يا دهغې نه دغې حرام نه بچ کيدو له پاره دا وکړي نو دالله تعالی د رحمت نه اميدساتل پکاردي چې دهغه په مجبورۍ باندې نظر وساتي او هغه سره مواخذه اونه فرمايي. خو ډاکټرصاحب ددې جواز په وجه ځوانانو ته عام دعوت ورکړ

٢ د ډاکټرصاحب دا خبره خو صحيح ده چې اسلام د څلورو ودونو کولو اجازه ورکړې ده، دې شرط باندې چې دهغوی د حقوقو پوره کولو صلاحيت لري او انصاف سره دهغوی حقونه اداکړي. ګني احاديثو کې ددې سخته ګناه ذکرشوې ده. خو د ډاکټرصاحب دا ارشاد صحيح نه دی چې حضور ﷺ په يو ځل باندې دولس بيبيانې وې، او دا چې حضور ﷺ به اکثر په يوه شپه باندې د ټولو بيبيانو نه فارغ کيده.

دحضور ﷺ د ټولو بيبيانو تعداد دمشهورو او صحيح رواياتو مطابق يوولس دی، هغوی کې حضرت ام المومنين خديجة الکبری رضي الله عنها خو په مکه مکرمه کې د هجرت نه درې کاله مخکې د نبوت په لسم کال رمضان کې وفات شوې وه، او دهغوی په موجودګۍ کې حضور ﷺ دويمه نکاح نه وه کړې. او أم المومنين حضرت زينب بن خزيمه ام المساکين رضي الله عنها سره حضور ﷺ په رمضان دريمه هجری کې نکاح کړې وه او اوته مياشتې پس ربيع الثانی ۴هـ کې هغه وفات شوه. دحضور ﷺ دوصال په وخت کې دحضور ﷺ نهه بيبيانې موجودې وې،

دهغوی نومونه دادي: حضرت عائشه، حضرت صفيه، حضرت ام حبيبه، حضرت سوده، حضرت ام سلمه، حضرت ماريه قبطيه، حضرت حفصه، حضرت زينب بنت جحش او حضرت ميمونه رضی الله عنهن.

د ټولو بيبيانو نه دفارغ کيدو واقعه ډيره کمه راغلې ده، دې ته اکثر ويل صحيح نه دي. او بيا دا هم يادساتل پکاردي چې حضور ﷺ ته د څلويښتو جنتيانو سړيو طاقت ورکړل شوی و، او جنت کې به د هر سړي طاقت د سلو سړيو برابروي. حافظ ابن حجر رحمه الله دا روايات نقل کولو سره ليکي:

فعلی هذا يکون حساب قوة لبينا (ﷺ) اربعة الاف.

(فتح الباری ج۱ ص ۳۷۸ کتاب الغسل، باب اذاجامع ثم عاد)

---

[1] وحرام على الآخذ فقط، وهو أن يهدى ليكف عنه الظلم، والحيلة ان يستاجره فقال اى فى الاقضية هذا إذا كان فيه شرط لكن يعلم يقينا انه إنما يهدى ليعينه عندالسلطان (درمختار ج: ٥ ص: ٣١٢، مطلب فى الكلام على الرشوة والهدية، طبع ايچ ايم سعيد_(

نور خلک په حضور ﷺ باندې قياس کول صحيح نه دي.
۳. د ډاکټر صاحب داويل چې د مباشرت نه مخکې چې دخاص اندام نه دمني کومې قطرې راوځي ... الخ بالکل غلط دي. کيداى شي چې موصوف دمذي او مني په مينځ کې فرق نه وي کړى. حضرت على ﷺ دمذي حکم معلوم کړى و، دمني نه.
کومه ټينګه ماده چې دشهوت په وخت کې بغير دمحسوسولو نه خارجيږي، هغې ته مذي ويل کيږي. او ددې د خارجيدو په وجه باندې شهوت نه ختميږي، او کومه ماده چې زوراوقوت سره (تيزي سره) خارجه شي او چې دهغې دخارجيدونه پس شهوت ته سکون ملاوشي هغې ته مني ويل کيږي. دمذي په وجه باندې غسل نه لازميږي، او دمنى دخارجيدوپه وجه باندې غسل لازميږي.[1]
۴. دموټک (مشت زني) يا ډيرې جماع کولو اثر په انساني بدن باندې څنګه پريوځي؟ دا اګرچې شرعى مسئله نه ده چې موږ ته دې باندې دخبرو کولو ضرورت وي، خو چونکې ډاکټر صاحب "مشت زنى، ، د داسې کار د ترغيب له پاره داخبره کړې ده چې ددې په وجه باندې انساني بدن نه متاثره کيږي، بلکې مشت زني او ډيره جماع کول دصحت له پاره ښه ده، په دې وجه باندې عرض کول ضروري دي چې د ډاکټر صاحب دا نظريه دټولې دنياد ډاکټرانو او حکيمانو دتحقيق او د سوونو کالو د تجربو خلاف ده، دزوجيت وظيفه که چېرې په يوحد کې وي نودې ته دصحت له پاره فائده مند ويل کيږي، خو اغلام، لواطت، مشت زني او نور غير فطري طريقو باندې ماده ويستل دصحت له پاره بالکل فائده مند نه شي کيداى، بلکې دانساني بدن له پاره خطرناک دي. دغه شان د زوجيت وظيفه که هم دحد نه بهرشي نو صحت خرابوي.

لورته جهيز کې د ټي وي ورکونکى ګناه کې برابر شريک دى

سوال: خواست دى چې زما دوه لوڼه دي. دمشرې لورواده ماوکړ، دهغې په واده کې هغې ته ما جهيز کې ټي وي ورکړى و. دامې خيال و چې ټي وي خوناجائز دى خو ددنيارواجونو او دښځې او بچيو د اصرار په وجه باندې مې ورته ورکړ، اوس راته پته ولګيده چې ټي وي دهغې د استعمال په وجه باندې حرام دى، په خپله غلطۍ باندې راته ډير زيات افسوس وشو او الله تعالى نه مې استغفار کولو. مسئله دا ده چې زه دې وخت کې ددويمې لورواده کوم، ماښځې او بچيو ته وويل چې دټي وي په ځاى ورته دسروزروسيټ ورکړئ يا بل څه شى ورته ورکړئ، خو ټول خلق زما مخالفت کوي. ماته پته ده چې دچاپه خوښه يا ناخوښه باندې شرعى حکمونه نه

---

[1] والمنى حاثر أبيض ينكسرمنه الذكر والمذى رقيق يضرب إلى البياض يخرج عندملاعبة الرجل أهله (هداية ج: ١ ص: ٣٢ كتاب الطهارات) وليس فى المذى والودى غسل (هداية ج:١ ص:٣٣ كتاب الطهارات الموجبة للغسل إنزال المنى على وجه الدفق والشهوة من الرجل والمرأة(أيضًا)

بدليږي، مهرباني وکړئ تفصيل سره په ټوله مسئله باندې رڼا واچوئ، زه ډير زيات پريشان يم.

جواب: **جزاكم الله احسن الجزا!** الله تعالی تاسو ته د دين پوهه درکړې ده، څنګه چې په خوبنه او ناخوبنه باندې حکمونه نه بدليږي، دغه شان به ښځه او بچي ستاسو قبرته او تاسو به دهغوی قبرته نه ځئ، دکومې لور واده چې کوئ هغې ته ووايئ چې تې وي به خودرته زه نه اخلم، دکالو سيټ به درته جوړکړم يانغدې پيسې واخله. اودهغې پيسوپه ذريعه باندې جنت واخله يادوزخ، زمادمه داري به ختمه شي، پخپله به اژدهااخيستلوسره دهغې په غاړه کې نه اچوم[1]

د واده يا څه بلې معاملې له پاره قرعه اندازي کول

سوال: يوحديث کې دی چې حضور ﷺ به کله سفرله پاره تلو نوخپلو ښځو له پاره به يې قرعه اندازي کوله.دکومې بي بي نوم به چې راؤوت هغه به حضور ﷺ سره په سفرکې شريکه وه، زماسوال دادې چې مونږاوسنی دورکې دکوموکوموخبروله پاره قرعه اندازی کولی شو؟ مثلاً که دواده معامله وي نوايادانجيلۍ ياهلک نوم دقرعه اندازۍ په ذريعه باندې معلوم کيدې شي؟ داهم اووايئ چې دقرعه اندازئ صحيح طريقه څه ده چې هغې کې دڅه غلطۍ اوشک ويره نه وي.

جواب: کوم شيانوکې چې دډيروخلکوحق برابروي، هغې باندې قرعه اندازی کيدای شي، مثلاً په شريک څيزکې دحصوتقسيم معلومولو له پاره، يادوه ښځوکې يوه ښځه په سفرباندې بوتلو له پاره، رشتې وغيره له پاره که چرې ذهن يوې خبرې طرف ته نه وي نوداستخارې نه پس قرعه اندازي کيدای شي. دې کې اصل څيزخواستخاره ده، قرعه اندازي صرف دخپل ذهن دمطمئن کولوله پاره ده.[2]

---

[1] وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُواً أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (لقمان:٦) قال عبدالله ابن مسعود فی تفسيرلهو الحديث: الغناء والذی لا اله الا هو يردها ثلاث مرات (تفسير ابن جرير ج: ٢١ ص: ٣٦) قال إمام مجاهد رحمه الله تعالی هو اشتراء المغنی والمغنية والإستماع إليه وإلی مثله من الباطل (تفسير ابن جرير ج: ٢١ ص: ٣٧)۔

[2] عن عائشة قالت: كان النبی صلی الله عليه وسلم إذا أراد أن يخرج أقرع بين نسائه فأيتهن يخرج سهمها خرج بها النبی صلی الله عليه وسلم فأقرع بيننا فی غزوة غزاها فخرج فيها سهمی فخرجت مع النبی صلی الله عليه وسلم بعد ما أنزل الحجاب (بخاری ج: ١ ص: ٤٠٣، باب حمل الرجل إمرأته فی الغزو دون بعض نسائه) أيضًا: فی الدرالمختار: دور مشتركة أو دار وضيعة أو دار وحانوت قسم كل واحدها .... ويكتب أساميهم ويقرع لتطيب القلوب ...إلخ (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٢٦٢، أيضًا ج: ٣ ص: ٢٠٦، باب القسم)

ټي وي کې د چا د کردار تحقير ول

سوال: څه وخت مخکې ټي وي باندې يوه ډرامه "پهچان". وښودل شوه. هغې کې دکورنۍ مسئلو په وجه باندې خلک عدالت ته ځي. دکورمشر ديو استاذ کردارادا کوي. چې هغه خپل ټول عمر ايمانداری. رښتيا اوخدمت کې تيرکړی دی. اوهرهغه څه يې ورکړي دي کوم چې دهغه دښځې اودبچيوفضول ضروريات اوفرمائشونه وو. اوهغوی ټولوچې عدالت کې دهغه استاذ کومه بې عزتي وکړه دهغې په معاشره کې سوچ هم نه شي کيدای. ښځې دجداډائيلاګ په ذريعه باندې ذليل کړو. بيادهغه مشرزوی کلمه طيبه لوستلوسره دوکيل په وينا باندې عدالت کې وويل چې زه به څه وايم رښتيابه وايم اود رښتيانه علاوه به نورڅه نه وايم اوهغه ګستاخ هلک کليمه لوستلو سره دخپل پلار(صاحب"استاذ".) دانتهاددرجې پورې عدالت کې بې عزتي وکړه. مولاناصاحب! ددې ډرامې ليکونکواوهغې کې دداسې کردارادا کونکوباره کې د اسلام څه حکم دی؟ يوخو ډرامه داسې قسمه وه. دويمه اهم خبره کليمه طيبه لوستلو سره وويل شو چې څه به وايم رښتيابه وايم اودرښتياوو نه علاوه به هيڅ نه وايم.. اوداټول هرڅه دروغ و. د کليمې په شان عظيم نعمت ګواه جوړولوسره ټول دروغ وويل شو. دداسې خلکوباره کې اسلام څه حکم کوي؟ ايادغه خلکوته مسلمان ويل صحيح دي کوموچې کليمې پسې خندا کړې ده؟

جواب: زماپه خيال کې دډرامې والوبه دمعاشرې تصويرښودلی وي. اومقصدبه يې داوي چې دخلکو اصلاح وشي. خوعملي طورباندې نتيجه ددې خلاف وځي.اوسنی نسل ددې ډرامونه بې نظمې زده کوي اودجرمونوعملي مشق کوي. کوم چې دټي وي په فلمونوکې هغوی ته ښودل کيږي.دکومې ډرامې ذکرچې تاسوکړی دی. دهغې نه به هم نوي نسل ته همداسبق ملاو شوی وي چې ايمان داري. صداقت او دبې لوثه خدمت تصورفضول اوپخوانی خيال دی.اود داسې مور پلارهمدغه شان بې عزتي کول پکاردي.

پاتې شوداسوال چې دداسې ډراموليکونکواودې کې دکارکونکوله پاره داسلام څه حکم دی؟ نوداسوال خوهغه حضراتوته پخپله کول پکارو. خوهغوی جوړې داسلام اوکليمه طيبې همدغه شان بې نيازه دي. په دې وجه باندې هغوی ته نه داسلام دحکمونو دمعلومولوضرورت شته اونه دکليمې طيبې داسلامي احکامو د توهين کولوورته احساس شته. دداسې خلکوله پاره بس همدا دعا کيدای شي چې الله تعالې دې هغوی ته دخپلې اصلاح کولوتوفيق ورکړي.

د مدرسو د چندې د پاره جلسه کول

سوال: دمدرسو چنده ديو وعظ ياجلسې په شکل کې يوښائسته تقرير کولوپه ذريعه باندې حاصلول څنګه دي؟ ياد جلسې عالمان هم دې له پاره راغوښتل شوي دي چې تقريرکولوسره به چنده وکړي. داڅنګه دی؟

جواب: ددیني مقصدونوله پاره چنده کول خو داحادیثونه ثابت دي او اجتماع کې په صحیح او ښائسته طریقه باندې ددې ترغیب ورکول هم ثابت دي، بلکې دخطبې دوران دچندې ترغیب ورکول هم په احادیثوکې موجود دی[1] اوکه چرې دیوې چندې په وجه باندې دعلم اوعالمانوبدنامي کیږي نوداسې چنده کول دحکمت خلاف دي. والله اعلم!

چاته کافرویل

سوال: یوعالم بل عالم ته داختلاف په وجه باندې قادیاني وایي، دداسې کس څه حکم دی او آیادهغه نکاح باقي پاتې کیږي؟

جواب: ١: حدیث کې دی چې چابل ته کافروویل، هغوی کې به دیو سره کفر واپس کیږي، که چرې هغه کس چاته کافروایي اوهغه په ربښتیاباندې کافروي، خوصحیح ده،ګني ویونکي سره به دکفرګناه ځي، چاته کافرویل کبیره ګناه ده.[2]

٢: هغه پخپله باندې عالم دی، دخپلې نکاح باره کې به ورته پخپله پته وي، پورته مې لیکلي دي چې داکبیره ګناه ده، اودیوعالم کبیره ګناه کول ډیره دافسوس خبره ده، دغه صاحب ته توبه کول پکاردي اودمظلوم نه ورته معافي غوښتل پکاردي.

د حیض دورځوګنده کپړې ښکاره غورځول

سوال: په خاصو ورځوکې چې ښځې کومه کپړه استعمالوي هغه وغورځوي ددې شرعي څه حیثیت دی؟ ځکه چې اوریدلي مودي چې دغه کپړه باندې دچانظروغورځیږي نودهغې کپړې تول عرق به د قیامت په ورځ هغه باندې څکولی شي چاچې داغورځولې وي،عام طور باندې ښځې هغه کاغذکې تاوکړې اوویې غورځوي،ایا دا طریقه صحیح ده؟ تاسوشرعي مسئله بیانولوسره زماپریشاني لرې کړئ.

جواب: دښځواستعمال شوې کپړې ښکاره غورځول خوښې حیایي ده[3]، خودقیامت په ورځ

---

[1] وروی عن جابر بن عبدالله رضی الله عنه قال: خطبنا رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال: یا أیهاالناس! توبوا إلی الله قبل أن تموتوا، وبادروا بالأعمال الصالحة قبل أن تشغلوا، وصلوا الذی بینکم وبین ربکم بکثرة ذکرکم له وکثرة الصدقة فی السروالعلانیة ترزقوا وتنصروا وتجبروا رواه ابن ماجة (الترهیب والترغیب ج: ٢ ص: ٥) وروي عن أبي بکر الصدیق رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم علی أعواد المنبریقول: إتقوا النار ولو بشق تمرة! فإنها تقیم العوج وتدفع میتة السوء وتقع من الجائع موقعها من الشبعان رواه أبویعلی والبزار (الترغیب والترهیب ج: ٢ ص: ١١)_

[2] عن ابن عمر یقول: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: أیما امریء قال لأخیه: کافر، فقد باء بها أحدهما إن کان کما قال وإلا رجعت علیه (مسلم ج:١ ص: ٥، باب بیان حال إیمان من قال لأخیه المسلم: یا کافر!)

[3] یدفن أربعة: الظفر والشعروخرقة الحیض والدم، کذا فی الفتاوی العتابیة ... [بقیه په راروانه صفحه...

دعرق ځکولو کومه خبره چې تاسو اوریدلې ده، ماچېرته نه ده لوستلې.

د سر صدقه

سوال: یوعامل صاحب ویلي دي چې کوم خلک چې په مصیبتونه کې راګیروي، هغوی ته پکاردي دچادنوم سره دمنسوب کولوپه ځای دې صرف دخپل سرصدقه ورکړي، دسرصدقه ورکولوسره مصیبتونه لرې کیږي اوهغه وایي چې صدقه صرف دخپل سروي، مګرموږ چې تراوسه پورې کله هم صدقه ورکړې ده نوموږ دالله تعالی دنوم سره منسوب کړې ده چې اې الله، داخیرات ستاپه نامه دی، ته زموږ په حال باندې رحم وکړې.

حضرت! ایادعامل داویناصحیح ده یاغلطه؟صحیح طریقه څه ده؟اوکه غلطه ده څنګه چې زموږ ګمان دې نودې وضاحت وفرمایئ ستاسوبه ډیره مهرباني وي.

جواب: دخپل سردصدقې مطلب دالله تعالی په نوم ورکړه وي، ددې وجې نه داصحیح ده، دخپل طرف نه صدقه کول داصدقه هم فی سبیل الله وي، دعامل داویناهم صحیح ده چې دصدقې سره مصیبت لرې کیږي.

ماشاء الله په انګریزي کې لیکل

سوال: ماشاءالله، په انګریزی حروفو کې لیکل جائزدي یانه؟ځکه چې په رکشواوګاډیوباندې ماشاء الله په انګریزي کې لیکل شوې وي اوکه داجائزوي نوسپیلنګ هم درست پکاردی، ځکه چې په انګریز یکې د، زیر، زبر، اوپیش له پاره دحرف مدداخیستل کیږي، زمامطلب دادی چې دالله پاک نامه صحیح اودرست لیکل ډیرزیات ضروري دي، که ماشاءالله په انګریزي کې لیکل کیدای شي نوتاسومهرباني وکړئ اوسپیلنګ وغیره په اخبارکې ورکړئ چې خلق ددې خطانه بچ شي.

جواب: زه په خپله خوپه انګریزي نه پوهیږم، ددې وجې نه بهتردادی چې ماشاءالله وغیره الفاظ دې په خپله په عربي کې ولیکل شي، لیکن که دچاپه انګرزیزي کې دلیکلوشوق وي نودچاانګریزي پوه نه ددې صحیح تلفظ معلوم کړي. والله اعلم.

د غیرمسلمو سیل پاره جوماتونو ته ننوتل

سوال: مسئله داسې ده چې نن سباملک ته دغیرملکونوحکومتي وفود ځي راځي، په کوموکې چې غیرمسلم هم شامل وي، دې خلکوته دحکومت دمشرانواوصدراسلامي جمهوریه پاکستان په رضامندۍ سره دجوماتونوسیل کیږي، په خاص طورسره د، فیصل

...بقیه د تیرمخ]. عالمگیری ج: ۵ ص: ۳۸۵، کتاب الکراهیة، الباب التاسع عشر فی الختان والخصاء وقلم الأظفار ...إلخ، طبع رشیدیه)۔

مسجد،، په اسلام آباد کې په وفودو کې ښځې هم شاملې وي،نو په داسې حال کې د دې ښځو او غیر مسلمو جوماتونو ته داخلیدل ایا جائز دي؟

جواب: څه مسائل د توجه لائق دي:

١:جوماتونه د عبادت ځایونه دي،د سیل ځایونه نه دي،د تفریح ځای جوړول ډیره بده خبره ده.

٢ د غیرمسلم جومات ته تلل خو جائز دي،خو دا راتلونکي اکثر خلک داسې وي چاچې د غیر ستر جامې اغوستې وي او د هغوی ګونډې (ځنګنونه) بربنډ وي،ښځې هم بې پردې وي او په هغوی کې ډیره ممکنه ده چې ډیرو کسانو د جنابت غسل هم نه وي کړی،په داسې حالت کې د دوی جومات ته راتلل حرام او د مسلمانانو له پاره قابل نفرت دي.

٣ ډیرې ښځې داسې دي چې هغوی د ناپاکۍ د حالت کیدو په وجې سره جومات د ننه د تلو قابلې نه وي.د حیض یا نفاس په حالت کې یا د زچګۍ په حالت کې وي،یا د جنابت په حالت کې وي او هغوی چونکې جاهل دي،هغوی ته مسئله هم معلومه نه ده او نه د هغوی په زړونو کې د الله تعالی د کورونو احترام شته،د دې وجې نه هغوی بې تکلفي سره راځي،د داسې ښځو راتګ او د دوی ته د راتلو اجازت ورکول موجب لعنت دی.

۴:ډیر کسان داسې دي چې د ځان سره د لوبو سامان هم ګرځوي،کیمرې د هغوی په غاړه کې اویزانې وي او خوراک څښاک کول نه هم پرهیز نه کوي او واړه ماشومان هم په لوبو کې مشغول وي،غرض دا چې جومات یې د ډیرو بې حرمتیو نشانه جوړ کړې ده، د دې وجې نه د دوی راتګ صحیح نه دی.

۵:حکومت که غیرمسلمو ته اجازت ورکوي نو د هغوی مقصد ترې دا دې چې د هغوی په زړونو کې د اسلام عظمت قائم شي،خو حکومت ته پکار دي چې د هغوی د داخلې له پاره خاص شرطونه مقرر کړي.

د معاش د پاره کفر اختیارول

سوال: زما یو دوست ځوورځې وړاندې د معاشی حل له پاره قادیانیت قبول کړلو.د هغهٔ سره په خبره کولو باندې هغهٔ او وئیل چې د قادیانیت کوم فارم هغهٔ لوستلې دې د هغې په شرطونو کې چرته هم د کفر خبره نشته دې.مثلاً،زنانه کول،بدنظری نه کول،رشوت نه اخستل،دروغ نه ونیل او مرزا غلام احمد قادیانی لره مهدی علیه السلام منل.او هغهٔ صرف د خپل ضرورت پوره کیدو تر حده پورې قادیانیت قبول کړې دې.او وروستهبه بیا هغه واپس شی.ایا د هغهٔ د دې کار کولو نه پس د هغهٔ اسلام باقی پاتې شو؟

او که نه وی نو ښځه او بچو لره څه رویه اختیارول پکار دی؟ او که د کور واله په پرینبودو باندې تیار نه وی او د هغهٔ ځوځوانان اولادوی او کوم مال چې هغه ورکړی نو د هغې استعمالول جائز دی یا نه؟

جواب: مرزا غلام احمد قادیانی او دهغهٔ منونکو د کافر او مرتد کیدو کې د هیڅ قسمه شک اوشبه نشته. او د الله تعالی په عدالت کې هم هغوی کافر او مرتد ګرځیدلي دي. او د عالم اسلام اعلی عدالتونو هم که ددې کس په دې کې څه شک وی نو داهل علم سره دې خبرې اترې اوکړي.
دقادیانیت فارم ډکول. په خپل کفر او ارتداد باندې دستخط کول دي. ترکومې پورې چې دمعاشی مسئلې تعلق دې دمعاش له پاره ایمان خرڅیدې نه شی. اوددې صاحب داویناچې هغه به دوباره واپس راشی هم قابل اعتبار نه دی. هرکله چې یوڅيز صريح کفر دې اودهغې اختیارول ناروا ده. او دهغې اختیارولو سره بنده دایمان نه خارج شی نو دهغهٔ دواپس راتلوڅه ضمانت دې؟
داکس دې دقادیانیت دحقیقت او کفریه عقائدونه خبر کړې شی اوکه ددهٔ په پوهه کې راشی اوهغه ددې نه توبه اوباسی نوټیک ده. ګنی دهغهٔ دښځه او بچو فرض دې چې ددې کس سره تعلق ختم کړی او داسې اوګنړی چې دې مړشوې دي
چونکه دې کس دقادیانیت فارم ډک کړې دې ددې وجې نه که دې توبه اوباسی نودهٔ لره به دخپل ایمان تجدید کول وی. اونکاح به هم په دویم خل لوستل وی. «دکوم تفصیل چې زما په رساله، «تحفه قادیانیت، «او، «خدائی فیصله، «کې کتلې کیدې شی»

بدامنی او فسادات...دعذاب الهی یوشکل

سوال: نن ددې مصیبتونو نه ډک دورکې، هرکله چې موږ مسلمانان دایمان په دریمه درجه کې روان یو. اودفرقه واریت اولساني بندشونو ښکاریو. اوپه دې دورکې قتل، ډکې، بدامني، بدکاري، عرض داچې ټولې سماجي بدی زموږ نه راچاپیره شوې دي. که موږ په الله تعالی باندې مکمل ایمان لرو. دهغه په ویناباندې(قران اوحدیث باندې)موعمل کولی. نوبې شکه دډیرمسئلو حل ملاویږي. خو ازمینېتونه ډیردي اوصحیح دي ، که هرمسلمان مومن نه وي ددې وجې نه په ازمینېت باندې نه پوره کیږي، زمامطلب دادی چې انسان کوم چې دیوبل وینه بهوی، هغه په خپل حفاظت کې، یادبل په دشمنۍ کې، داترکومې پورې صحیح ده؟ زمامطلب دادی چې یوکس دخپل جان ومال په حفاظت کې که دبل مسلمان وینه تویوي یادخپلې ښځې خواه که موروي، یا خور یاښځه، دهغې له پاره وینه تویوي، اګرچې مونږ ته داسې لګیږي چې هغه په حق باندې دی، خو په الله تعالی باندې دمکمل ایمان راوړلو نه پس الله تعالی زمونږ د مالونو اوجانونو حفاظت کوي، نوموږ په کوم صورت کې وسله راخستی شو اودخپلو مسلمانانو ورونو وینه بهولی شو؟ ځکه چې عدل اوانصاف په دې معاشره کې تقریباً ختم شوی دی.
جواب: دکومې بدامنۍ اوفسادچې تاسوذکرکړی دی داعذاب الهي دی، کوم چې زموږ دبدو عملونو دوجې نه په مونږ باندې مسلط شوی دی، ددې علاج دادی، چې موږ دالله تعالی په دربار کې رښتونې توبه وکړو، تمام ظاهري اوباطنی ګناهونوپرېښودلووعده وکړو. اودالله

تعالی نه دخپلو تمامو انفرادي اواجتماعي ګناهونواوبدعملومعافي وغواړو.څوک بیګناه مسلمان قتل کول.دکفراوشرک نه پس دټولونه لويه ګناه ده.دکوم سزاچې قران کريم جهنم ښودلې ده.په کوم کې چې به هغه هميشه اوسيږي هرهغه کس دچاپه زړه کې چې دايمان يوه ذره هم موجوده وي اوداخرت دسزا اوجزاچې قائل وي هغه ته ددې څخه سل ځله توبه ويستل پکار دي چې دهغه لاسونه ديوبې ګناه په وينه باندې رنګ وي.کوم مسلمان چې په دې هنګاموکې ووژل شوچې دهغه دچادقتل کولواراده نه وه نوهغه شهيد دی.اوکومې ډلې چې ديوبل په مرګ پسې لګيدلې وې په هغې قاتل اومقتول دواړه دجهنم خشاک دي.که په چامسلمان باندې يې ناحق حمله وکړه اوهغه خپله دفاع کې حمله کونکی ووژلونوهغه بې ګناه اوبري دی،اوحمله کونکی کوم چې قتل شوهغه سيده جهنم ته لاړ،هم دغه شان که چاد چاپه ښځه بچوباندې حمله وکړه اودهغه کس دلاسه هغه حمله کونکی ووژل شو،نودی هم دګناه نه خلاص دی اوحمله کونکی سيده جهنم ته ورسيده.

ديو عبادت د پاره بل عبادت پريښودل

سوال: يوسړې دې،هغه دخپل ټول خاندان مورپلار، ښځې اوبچو کفالت کوی.اوهروخت هم دې فکرکې وي. اودې نه پس ډيرپه ګرانه باندې دهغه وخت تيريږي،خوهغه دې ګټه کولوکې دومره مصروف وي چې هغه ته دلمونځ کولووخت نه ملاويږي، ايادداسې کس داګټه کول دعبادت په درجه کې داخل دي اوکه نه؟

جواب: دغه کس که چرې ګټه صرف دې له پاره کوي چې الله تعالی هغه ته حکم کړی دی چې دخپل مورپلاراواولادله پاره حلال رزق وګټه، اوهغه په رښتياباندې دحلال رزق ګټلوکوشش کوي نوهغه په رښتياباندې عبادت کې مشغول دی، ځکه چې حديث کې راځي چې کوم کس رزق دې له پاره ګټي چې دخپلوبچوپرورش وکړي او دچا مخکې لاس خورنه کړي اوهغه دالله تعالی په لارکې خرچ کړي نو هغه کس هروخت په عبادت کې مشغول دی اودهغه داګټه هم دعبادت په درجه کې شامل ده. خوددې دامطلب نه دی چې هغه د نورو فرائضونه غافل شي، څنګه چې دپلارخدمت کونکی دمور خدمت نه کولوپه وجه باندې دمواخذې قابل دی، ديواولادپرورش کونکی اودبل اولاد پرورش نه کولوپه وجه باندې دمواخذې قابل دی. ددې مثال به بالکل داسې وي چې يوسړی يوځای کې نوکري کوي اودهغه په ذمه باندې دوه کارونه وي. اوس که چرې هغه يوکار کې دومره مشغول شي چې بل کارنه شي کولی نوداسې کس له پاره دانه شی ويل کيدای چې هغه دخپلې نوکرۍ فرائض پوره کوي. بلکه هغه ته به دنوکرۍ نه جواب ملاوشي دغه شان الله تعالی هم فرائض مقررکړي دي. اوس چې کوم کس کوم کوم فرض اداکوي هغه ته به دهغه فرض ثواب ملاويږي، اوکه چرې يوفرض کې کوتاهي کوی نوهغه به دهغه فرض په سلسله کې نيول کيږي اودهغه جرم سزابه ورته ملاويږي. ديوفرض

اداکولو په وجه باندې هغه ته د بل فرض نه خلاصی نه ملاویږي

د قران، الله او رسول واسطه نه منل

سوال: که څوک بوکس ته دالله، رسول اوقران واسطه ورکړل شي، خوهغه بیاهم ونه مني نوایا ګناه ګیرږي؟

جواب: داسې کس نه صرف ګناهګاربلکه سخت زړی هم دی

خبرو نه مخکې ریډیو باندې درود ویل څنګه دي؟

سوال: نن سباکې روزانه ریډیوپاکستان باندې دخبرونونه مخکې درودشریف لوستل کیږي، خوترنم سره ددې څه جوازدی؟ ایا داسې څه مثال شته یااکابرینوکې چاداسې کړی دي؟

جواب: دحدیث ددرس نه مخکې درودشریف لوستلومعمول خومونږ داکابرنه راروان دی. کیدای شي چې دخبرونودرس هم داحادیثودرس باندې قیاس شوی وي، خودې له پاره دښځې اود ترنم سره لوستلو انتخاب ولې شوی دی؟ دازمونږدعقل اوپوهې نه بهر خبره ده

دزبور، تورات، اوانجیل مطالعه کول د چا د پاره جائزدي

سوال: زه دډیروخت نه یوې مسئلې کې ګیریم، اوهغه داچې ایادې نیت سره دزبور، تورات او انجیل مطالعه کول جائزدي چې ددې نه د اسلام حقانیت ثابت شي. یادې معلومولوله پاره چې نورو مذهبونو او اسلام کې څه فرق دی؟ دهغه دلوستلونه مقصدداوی چې قران دیو قوم یامعاشرې جوړولو حکم څنګه اوپه کوم اصولوباندې کوي؟ او نورو مقدس کتابونوکې دمعاشرې دجوړولو له پاره څه اصول دي اود دواړوڅه فائدې دي؟

زما یو دوست وائي چې ګوره روره! ترڅو چې مونږ د زبور، انجیل اوتورات وغیره مطالعه نه کوو، نومونږبه داڅنګه ثابتوو چې اسلام یوربښتونی مذهب دی اود نورو مذهبونو کې فلانکۍ فلانکۍ کوتاهي ده، دې له پاره ضروري ده چې تاسومخکې داسلام مطالعه لرئ اوبیاددې کتابونومطالعه وکړئ چې دامعلومه شي چې په رښتیا باندې دې کتابونوکې بدلون شوی دی، که چرې زماددوست خبره ومنل شي، نوبیاکله دحضرت عمر رضی الله عنه تورات لوستلو اودحضور ﷺ دغوسې په وجه باندې مخ مبارک سورکیدوواقعه به کوم طرفته ځي؟

ما دیو ملاصاحب نه پوښتنه وکړه نوهغوی جواب راکړ چې د تورات وغیره مطالعه صرف دعالمانوله پاره جائزده، ځکه چې دهغوی داسلام باره کې مطالعه ډیره وي. خودنن سباعالمان خودفرقوپه تیاروکې مبتلاشوي دي. الله تعالی نه مودعاده چې ټول مسلمانان دفرقونه بهرشي اوخپلوکې یې اتحادپیداشي.

جواب: دحضرت عمر رضی الله عنه کومه واقعه چې تاسوذکرکړې ده، دمشکوة په ص ۳۰ دمسند

احمد او شعب الایمان په حواله باندې، او ص ۳۲ باندې د دارمی په حواله باندې ذکرده. مجمع الزوائد کې (ج ۱ ص ۱۷۳) کې د دې واقعې باره کې ډیر روایتونه موجود دي:

عن جابر عن النبی ﷺ حین اتاه عمر فقال: انا نسمع احادیث من یهود تعجبنا افتری ان نکتب بعضها. فقال: امتهوکون انتم کما تهوکت الیهود والنصاری؟ لقد جئتکم بها بیضاء نقیة ولو کان موسی حیاً ما وسعه الا اتباعی. رواه احمد والبیهقی فی شعب الایمان. (مشکوٰة ص ۳۰)

۲ د دې حدیث مطابق مسلمانانو له پاره د حضور ﷺ راوړل شوی شریعت نه (کوم چې مکمل او پوره دی، پس د یهودیانو او نصاری د کتابونو د لوستلو او د هغې نه د فائدې اخستلو هیڅ ضرورت نشته. بلکې دا خیز د الله تعالی د خفګان او غضب ذریعه جوړیدای شي.

۳ د خط په شروع کې د دې کتابونو د لوستلو کوم مقصدونه بیان شوی دی. هغه معتدبه (عام) نه دی، او هر یو کس د دې اهل نه وي، چونکې د مسئلو د علمي استعداد باره کې مونږ ته علم نه وي. په دې وجه باندې د دې مقصدونو له پاره د دې کتابونو د لوستلو مشوره نه شم ورکولی.

٤ اهل کتاب ته د کوم الزام او جواب مقصد چې ستاسو دوست بیان کړی دی هغه په خپل ځای باندې صحیح دی، خو دا د عوامو کار نه دی، بلکې عالمانو کې هم صرف د هغه حضراتو کار دی، کوم چې د مباحثې په علم او فن کې ماهران وي، نورو خلکو ته پکار دي چې داسې وخت کې د عالمانو طرف ته رجوع وکړي.

۵ ملاصاحب چې کومه خبره کړې ده هغه ئې صحیح کړې ده، خو داسې موقع باندې د فرقه پرستی قیصه چېړل صحیح نه دي، د الله تعالی په فضل او کرم باندې د عیسایانو د موضوع باره کې داسې ماهر عالمان موجود دي کوم چې دا کار ښه طریقې سره کوي، او د مسلمانانو د طرف نه فرض کفایه اداکوي.

۶ کوم عالمان چې د تورات مطالعه کوي، هغوی د هغې نه د فائدې اخستلو له پاره نه کوي، په دې وجه باندې د ذکرشوی حدیث اطلاق هغوی باندې نه کیږي.

۷ پی ایچ ډي کونکي حضرات هم که چرې د اسلام د اصولو د فروغ نه خبروي او د هغوی مقصد د مخکې کتابونو نه فائده اخیستل نه وي نو د هغوی هم هغه حکم دي کوم چې جواب نمبر ۲ کې ورکړل شوی دی.

دې تفصیل کې ستاسو د ټولو خطرو جواب راغی.

آخر کې به تاسو ته یو ه مشوره درکړم که چرې تاسو د دې موضوع باندې بصیرت حاصلول غواړئ نو د حضرت مولانا رحمت الله کیرانوی (رحمه الله) د کتاب "اظهار الحق،، مطالعه وفرمایئ. اصل کتاب عربي کې دې د دې اردو کې ترجمه "بائبل سے قران تک،، په نوم باندې د دار العلوم کراچې د طرف نه په درې جلدونو کې شوې ده.

د غیر مسلم تعزیت کول

سوال: ٢٤ فروری ١٩٨٥ء د ٣ جمادی الاخری ١٤٠٥ھ مطابق د اتوار په ماښام د طلوع اسلام اداري مشر مستر غلام احمد پرویز وفات شو. د هغه عمر دوه اتیاکاله و او د تیرو ځلورو میاشتو راهیسې بیمارو. صدر جنرل ضیاء الحق د هغه د کونډې په نوم تعزیتي پیغام کې ویلي دي "مرحوم د تحریک پاکستان یو سرګرم رکن و. او هغه د غه دوران کې د علامه اقبال او قائد اعظم محمد علی جناح د خیالاتونه فائده اخیستې وه. مرحوم د هغې نه پس خپل ټول صلاحیتونه د اسلام د مطالعې او د دې نور و خلکوته د رسولوله پاره وقف کړي وو. هم دې شعبه کې د موربې شمیره شاګردان موجود دي. مرحوم به د تحریک پاکستان د عظیم کارکن او یو عظیم مفکر په حیثیت باندې هیمشه یادساتل کیږي. الله تعالی دې مرحوم ته خپل رحمت کې ځای نصیب کړي. آیا یو مسلمان له پاره د حدیث نه منکر کس تعزیت کول او هغه ته مرحوم ویل جائز دي؟

جواب: د مړي وارثانو سره تعزیت کول خو ښه خبره ده. خو د جناب صدر د طرف نه د پرویز صاحب باره کې داسې خیالاتو اظهار کولو باندې به د دیني حلقو د طرفه د ناخوښی اظهار کیږي، د مستر پرویز خیالات د چانه پټ نه وو، موصوف چې څنګه اسلام مسخ کړی و، څنګه یې چې د اسلام د قطعیات نه انکار کړی و او څنګه ئې چې ټول اسلام عربي سازش ګرځولی و. هغې ته د اسلام مطالعه نه بلکې د اسلام مسخ کول ویلې کیدای شي. هم د غه وجه ده چې دنن نه تقریباً شل کاله مخکې د عربو او عجمو او ټولو اسلامی فرقو فتوا ورکړې وه چې د پرویزي نظریاتو اسلام سره هیڅ تعلق نشته او کوم کس چې د غه نظرې مني د هغه اسلام سره هیڅ تعلق نشته، نو د عالمانو په فتوا (پرویز کافر دی) په نوم باندې چاپ شوې ده.

صدر مملکت فرمایي چې پرویز د پاکستان د باني او د علامه اقبال د خیالاتونه فائده اخیستې وه. که دا فائده هم د غه شان د مسخ او تحریف په ذریعه باندې اخیستل شوې وه نو هغې ته د پوره استفادې نوم ورکول غلط دي، خو که چېرې دا ومنل شي چې د دې بزرګانو خیالات او نظریات هم د غه شان وو د کومې ترجماني چې مستر پرویز د ډیروخت پورې کوله نو د مسلمانانو په نظر کې به د دې دواړو بزرګانو څه حیثیت وي؟

جناب صدر د پرویز له پاره دعا فرمایلې ده چې: الله تعالی دې هغه په خپل رحمت کې قبول کړي. د کوم رحمت تصور چې د مسلمانانو په نزد دی، مستر پرویز د هغه منونکی نه دی، هغه دې ته د عیسایانو عقیده وایي او د علامه اقبال په حواله باندې هغه دې پسې داسې ټوکې کوي:

آن بهشتے که خدائے بتو بخشید همه هیچ

تا جزائے عمل تست چنان چیزے هست (لغات القران مادره ر.ح.م)

کوم خلک چې د الله تعالی ښنل شوي جنت ته "همه هیچ"، ویلو سره تحقیر سره واپس کوي، په دې باندې پوهیدل ګران دي چې د داسې خلکوله پاره د رحمت موندلو دعا څه معنا لري؟

عجیبه خبره چې علامه اقبال خودالله تعالى ببنل شوي جنت ته "همه هیچ،، اودعمل جزاته "چیزے هست،، وايي. خواعلم الاولین والاخرین خاتم المرسلین ﷺ فرمائی **لن ینجی احدامنکم عمله. قال رجل: ولا ایاک یارسول الله! قال: ولا ایای الا ان یتغمدنی الله منه برحمة ولکن سددوا.**

ترجمه تاسوکې دچاعمل هغه کله هم خلاصی نه شی ورکولی. یوکس عرض وکړیارسول الله ﷺ تاسوته هم نه؟ وې فرمائیل ماته هم نه. تردې چې الله تعالى رحمت مورخپل رحمت کې پټ نه کړي. خوپه سیده لارباندې ځئ.

بل حدیث کې دی **مامن احدیدخله عمله الجنة. قیل: ولاانت یارسول الله! قال: ولا انا. الا ان یتغمدنی ربی برحمة(وفي رواية: الا ان یتغمدنی الله منه بمغفرة ورحمة.**(صحیح مسلم جلددوم ص ۳۷۶، ۳۷۷) **ترجمه**: تاسوکې یوکس هم داسې نشته چې هغه دخپل عمل په وجه باندې جنت ته داخل شي. عرض وکړل شو یارسول الله ﷺ تاسوبه هم نه؟ وې فرمائیل ماهم نه. تردې چې ماهم په خپل رحمت اومغفرت کې پټ کړي.

"به بین تفاوت راه ازکجااست تابه کجا،،

اخبارکې دا دلچسپ خبرهم ورکړې شوی دی چې:

"دهغه دجنازې لمونځ به دپیرپه ورځ ۲۵ فرورۍ باندې دمابنام خلور بجې ۲۵ بی ګلبرګ نمبر۲، مین مارکیټ، دهغه په کورکې اداکیږي،،

مسټرپرویز خو دلمونځ نومې عبادت منونکی نه و اود مسلمانانو لمونځ ته به یې دمجوسیانوطریقه ویله. پته نشته چې دهغه لمونځ به په کومه طریقه باندې اداکړل شوی وي؟ اوچابه اداکړی وي؟

دکوم حدپورې چې دپرویزصاحب دذات تعلق دی هغه خپل انجام ته ورسیده، یقیناً هغه به دهغه ټولوغیبي حقیقتونه به په خپلو سترګوباندې ویني کوموپورې به چې هغه خنداکوله. چونکې دهغه مقدمه دټولونه غټ عدالت ته رسیدلې ده، په دې وجه باندې دهغه ذات باره کې دخبروکولوپه ځای به موږداوایوچې دکومو خیالاتواونظریاتوچې هغه ټول عمرتبلیغ کولو، هغه ټول کفراوضلالت وو. الله تعالى دې مسلمان امت دهغه دپیداکړې شوې فتنې نه محفوظ وساتي.

دالله تعالى نوم سره د(صاحب)استعمال

سوال: جناب محترم! مونږ داادب له پاره د(صاحب) استعمالوو، دټولوانبیاء (علیهم السلام) صحابه کرامو رضی الله عنهم اوددین دټولو بزرګانو له پاره، بلکې دخپلوبزرګانوله پاره هم. جناب عالي!

دالفظ ,صاحب, موږ دالله تعالی نوم سره نه په خوله باندې وایوانه یې لیکو. ایاداخبره ګناه یاادب خلاف خبره خونه ده؟ واضح کړئ ځکه چې الله تعالی زموږ رب اوپروردګاردی.

سوال: ۲ نن سبالیدل شوي دي چې په کلینډرو اود کتابونوپه لومړۍ ورقه باندې (**بسم الله الرحمن الرحیم**) یادقران پاک ایتونه کاږه لیکل شوي وي. ایاداسې لیکل دادب خلاف دي اوګناه ذریعه ده؟

سوال: ۳ ایاسوره اخلاص درې ځله لوستلوسره دټول قران مجید دلوستلو ثواب حاصلیږي؟

سوال: ٤ ایاددعاپه شروع اواخرکې حضور ﷺ باندې ددرودشریف لوستلونه بغیردعانه قبلیږي؟

جواب: ۱ دپخوانی زمانې په اردوکې ,,الله صاحب فرمائی،، الفاظ استعمال شوی دی، خو اوسنی اردوکې ددې لفظ استعمالول ختم شوي دي.نوهغه زمانه کې به دالفظ عزت کولو له پاره استعمالیده، خواوسنی ژبه کې دالفظ دومره دعزت قابل پاتې نه شو چې داالله تعالی، یا انبیاء کرام علیهم السلام اوصحابه کرامو او تابعینو له پاره استعمال شي.

جواب: ۲ که چرې هغه ادب اواحترام سره اینبودل کیږي نوهیڅ بده خبره نه ده.اوکه چرې یې دغورځیدو ویره وي؛ نولیکل نه دي پکار.

جواب: ۳ یوحدیث کې دامضمون دی چې **قل هوالله احد** دقران ددریمې برخې برابردی.(ترمذی)

جواب: ٤ ددعاپه شروع اواخرکې ددرودلوستل ددعادقبلیدوله پاره ډیره دامید خبره ده، دحضرت عمر رضی الله عنه قول دې چې دعادځمکې او اسمان په مینځ کې راځوړنده وي،ترڅو پورې چې دهغې په شروع او اخرکې درودشریف ونه لوستل شي.

د نامحرم سړیو نه بنګړي اچول

سوال: زموږخویندې میندې کومې چې دبرقعې اهتمام کوي خوپه اختروغیره کې چې کله بنګړي اچوي نوخپل لاس دنامحرم په لاس کې ورکوي نوددا سې پردې څه فائده اوکه معذوري ده؟

جواب: دښځودغیرمحرم نه بنګړي اچول، حدیث کې دې څیزته دخنزیرغوښه خوړلونه هم بدترویلی شوي دي.

حضرت علی رضی الله عنه ته مشکل کُشا ویل

سوال: حضرت! عرض دادی چې حاجي امدادالله مهاجرمکي رحمه الله په شجراتو کې اود حضرت نانوتوی رحمه الله په قصیدوکې یودوه ځایونه داسې دي چې هغه بریلوي حضرات مخې ته اینبودو سره زموږ دځوانانوذهنونه خرابوي،موږته دهغو شعرونومطلب اوحکم پکاردی، امید لرو چې دشفقت لاس به راباندې تېر کړئ،ددې شعرونوفوټوسټیټ ستاسوخدمت ته درلیږو.

جواب: ۱: دا اصطلاحاتو دفرق په وجه باندې مفهوم کې فرق راځي. "مشکل کُشا" دفارسي لفظ دی او ددې معنا ده "مشکل حل کونکی" اود القب حضرت علي رضی الله عنه ته حضرت عمر رضی الله عنه ورکړی و. عربي کې ددې ترجمه **حل العويصات** دی. اردو کې نن سبا د مشکل کشا معنا "دخلقو مشکل حل کونکې" اخیستل کیږي. د حاجي صاحب په شعرونوکې هغه معنا مراد ده، دا معنا نه

جواب: ۲ دحضرت نانوتوی رحمه الله په قصيده کې دحضور ﷺ د روحانیت سره استشفاع ده، کرم احمدي ته خطاب دی.اودا استمداد ددنیا دکارونوله پاره نه دی،بلکې اخرت کې د خلاصي اودنیا کې دین باندې داستقامت نه پاره دی. څنګه چې عاشقان خپلو محبوبانو ته خطاب کوي.حالانکې هغوی ته پته وي چې دهغوی اوازدهغوی محبوب پورې نه رسیږي، اوحقیقت کې هغوی ته اورول هم مقصد نه وي.بلکې د محبت اومینې اظهار یوه طریقه ده، دغه شان داکابرینو کلام کې چې حضور ﷺ ته کوم خطاب شوی دی.هلته هم دعشق او محبت اظهاراودشفاعت غوښتل مراددي، دانه چې دهغه په ژوند کې خپل کارونوله پاره مدد غوښتل.داهل سنت عقیده ده چې د بندګانو عملونه حضور ﷺ ته پیش کیږي. نوکه چرې څوك نبی کریم ﷺ ته هم ددغه خیال په وجه باندې خطاب کوي چې دهغه د خبرې به دحضور ﷺ په خدمت کې پیش کیږي ؛نوداهم داسې دي لکه چې یوکس چاته خط لیکي، اوهغه ته دخپل خط په ذریعه باندې خطاب کوي،ځکه چې هغه ته پته وي چې چاته خط لیکل کیږي هغه به داخط ضرورلولي.

غرض داچې که چرې عقیده فاسده نه وي چې حضور ﷺ حاضر اوناظردی؛ نوددې خطابونو صحیح توجیه ممکن ده،اوکه چرې عقیده فاسده وي نوداخطاب منع دی.

یادونه. مادې باره کې په "اختلاف امت اوصراط مستقیم" کې څه لږ ډیرلیکل کړي دي، هغه هم ولولئ.

دعلم الاعداد اود ست شناسي علم زده کول

سوال: زماسوال دادې چې دپامستری علم، علم کیرل، علم جعفر، دست شناسي، قیافه شناسي وغیره، اودپیشن ګویي په وجه باندې ډیرخلک دمستقبل باره کې ذاتي یاقومی خبرې کوي. مثلاً: دست شناسي کې لاس کتلوسره دمستقبل اوبدې یاښه والي باره کې وايي،دغه شان دعلم الاعدادپه نزدباندې خلقوته دمستقبل باره کې ویل کیږي زماذهن کې یوسوال دې چې ایاداعلمونه صحیح دي؟ ایادې باندې یقین ساتل صحیح کاردی؟ یاداساتل پکاردي چې کله ناکله دهغه خلکو ویل شوې خبرې سل فیصده صحیح وي، اواکثرخلک په هغه خبروباندې یقین وکړي،اوبعضې خفه شي او غلط کارونه ترې نه وشي، زماامیددې چې تاسوبه دسوالونوجواب ضرورراکړئ!

جواب: د دې علمونو باره کې یو څو خبرو باندې ځان پوهول پکار دی:

لومړی د مستقبل معلومولو چې څومره طریقې د انبیاء علیهم السلام وحیې پرته، هغو کې یوه هم یقیني نه ده. بلکې هغه اکثر په حساب کتاب باندې کیږي، او تجربه او حساب کله صحیح او کله غلط کیدای شي. په دې وجه باندې د دغو علمونو په ذریعه باندې د یو څیز باره کې یقیني پیش ګویي نه شی کیدای. چې هغه به لازمی طور باندې صحیح وي. بلکې هغه صحیح هم کیدای شي او غلط هم

دویمه یو غیر یقیني شی یقیني او صحیح ګڼل د عقیدې او عمل د فساد وجه ده. د دې علمونو په نتیجه باندې سل فیصده یقین کول منع دي.

دریمه د مستقبل باره کې پیش ګویي دوه قسمه وي. بعضې خو داسې وی چې انسان د هغې بندوبست کولی شي. او بعضې داسې وي چې د هغې بندوبست کول ممکن نه وي. د دې علمونو په ذریعه باندې اکثر پیش ګویي هم داسې کیږي چې د هغې نه د تشویش نه علاوه بل څه ګټه نه حاصلیږي. څنګه چې سوال کې هم دې طرف ته اشاره شوې ده؛ نو دا علمونه به غیر محدوده علمونو کې شمیرل کیږي.

څلورمه د دې علمونو خاصیت دادی چې د کومو خلکو دې سره شوق پیدا شي، که هغه د تعلیم او تعلم په اعتبار وي. د استفادې اعتبار سره وی. د هغوی الله تعالی سره صحیح تعلق پاتې نه شي. هم دغه وجه ده چې ټولو انبیاء علیهم السلام او خاص طور باندې زمونږ پیغمبر حضرت محمد ﷺ امت دې علمونو کې مشغولیدو ته نه دی پریښي، بلکې د هغوی اشتغال یې ناخوښه فرمایلی دی. او چې د انبیاء علیهم السلام رښتوني جانشین دې علمونو کې اشتغال نه خوښوي؛ نو دا علمونه کوم چې د خپل ذات په اعتبار باندې مباح دي، له هغو څخه د دې وجوهاتو په وجه باندې ځان ساتل پکار دي.

څه لوستلو سره د لاس نه کاڼي وغیره راویستل

سوال: نن سبا (فلپائن) کې د یوې غیر مسلمې ښځې خبرې مشهورېږي چې هغه روحاني طریقو باندې د بدني مرضونو مثلاً د ګردونه کاڼي ویستل، د خیټې نه رسولي ویستل، او د سترګونه د ګل ویستلو روحانی علاج کوي، او خلک په هغې باندې علاج کوي، طریقه یې داسې ده چې هغه په خپل لاس باندې څه ووایي او په متاثره شوې برخه باندې یې ووهي، خون او پیپ وغیره بغیر د څه تکلیف نه راوتلو کې ښکاري، او یو څو منټه پس د لاس نه د ګردې کاڼی هم راوباسي. په زخم باندې بیا لاس ووهی نو زخم وغیره هم سم شي، ایا داسې علاج کول د مسلمانانو له پاره جائز دي او که نه؟ او د علاج د دې طریقې څه حقیقت دی، دې باره کې تاسو څه

ویلی شئ؟ ځکه چې دسائنس په رڼا کې خودې ته دنظربندۍ یاجادوګرۍ نه علاوه بل څه نه شي ویل کیدای.

جواب: دادممریزم مشقونه وي.روحانیت سره ددې هیڅ تعلق نشته.علاج جائزدی.والله اعلم.

د فلور میل د مالکانو لخوا دغلا غنمو نه اوړه جوړول او خرڅول، او دې کې د شریک نوکرانو حکم

سوال: زه یوپرائیوټ فلورمیل کې نوکریم. زمادیوټي دغنموپه هغه سرکاری ګودامونوباندې ده کوم چې دملونو ته دخپلې کوټې(برخې) مطابق غنم ورکوئي،محترم مفتي صاحب! دې سرکاري ګودامونو کې چې کوم وخت مونږملونوته غنم ورکوو؛ نودګودام (اے ایف سي) کوم چې سرکاري نوکردی. د هر موټر وزن کولووخت کې دڅلویښتونه شپیتو کلوګرامو پورې غنم کټ کوي. ددې خبرې دټولو ملونو مالکانو ته پته ده،اوهغوی په دې خبره باندې تقریباً راضي هم دي، دویمه خبره داده چې ددې سرکاري ګودامونو نه د(اے ایف سي) حضرات په غلاباندې ځوځوټرکه غنم پرایویټ ملونوته ورکوي، او دغه پیسې سرکاري خزانې ته نه ځي. بلکې سرکاری نوکران یې خپلو کې تقسیم کړي، اوس ددې مضمون مناسبت سره دستاسونه د یو څو مسئلوپوښتنه کول غواړم، امیدلرم چې تفصیلي جواب به راکړئ:

سوال: ایادمیل مالکان چې ددې سرکاري نوکرانونه په غلاباندې کوم غنم اخلي، پرایویټ قیمت باندې داغنم اخیستلی شي؟

جواب: داخوښکاره خبره ده چې سرکاري نوکران صرف دحکومت نمائنده ګان دي. دهغوی دسرکاري ګودامونه په غلاباندې غنم خرڅول جائزنه دي،اونه دمیل دمالکانوله پاره دغلاغنم اخیستل جائز دي.دغل سزاشریعت دهغه لاس کټ کول ایښې ده، کله چې هغوی ته دهغوی دګناهونوپه وجه باندې سزاګانې ملاؤشي.نودهغوی پوښتنه کونکي به هیڅوک نه وي، اودمیل چې کوم مالکان دې خیانت کې شریک وی، هغوی ته به هم برابرسزاملاویږي.

سوال: دمیل مالکان که چرې دغه غنم واخلي اومیل کې یې اوړه کړی نوایادهغوی داګټه به حلاله وي اوکه حرامه؟

جواب: که چرې دمیل مالکانوته ددې خبرې پته وي چې داغنم دغلادي؛ نودهغوی له پاره یې نه اوړه کول حلال دي اونه دهغه اجرت.

سوال: زه دنوکرپه حیثیت باندې دغه غنم په موټروکې اچوم،وزن کوم اومیل ته یې سپلائي کوم.ماته صرف دمیاشتې تنخواه ملاویږي، یا بعضې نوکرانوته دټرک ډکولوپه وجه باندې کمیشن ملاویږي، ایا زموږله پاره داتنخواه اوکمیشن حلال دی اوکه حرام؟

جواب: که چرې تاسو ته دا پته وي چې دغلا مال نه موټر ډ کيږي نو تاسو هم جرم کې شريک يئ. او د قيامت په ورځ به د دې د مواخذې نه بچ نه يئ!

سوال: کوم موټر چې دغه غنم ميلونو ته رسوي او د خپلې پيرې پيسې حاصلوي، ايا د هغوی له پاره دغه کرايه حلاله ده او که حرامه؟

جواب: که چرې پته ورته وي چې دا حرامه غله ده. نو موټر والا له پاره د دې وړل هم حلال نه دي. او که چرې ورته معلوم نه وي چې دا دغلا مال دی، نو هغه معذور دی.

سوال: کوم مزدوران چې دغه غنم لوډ کوي او بيايې ميلونو کې کوزوي، دغه خلک هره يوه بورۍ باندې کميشن اخلي، ايا دا کميشن د هغوی له پاره حلال دی او که حرام؟

جواب: د دې هم دا حکم دی که چرې هغوی دغلامال موټر ته خيژويي يا کوزوي، نو هغه هم په جرم کې شريک دی، کنی د بې علمۍ په وجه باندې معذوردی.

❖ دمورو پلار او اولاد تعلقات ❖

دمورپلارد نافرمان دعبادت شرعي حيثيت

سوال: دمور پلار دنافرمان فرض او نفل يو هم نه قبليږي(ابن عاصم) نو آيا دداسې سړي لمونځ کول يا نه کول، يا د نيکۍ يوبل کار کول يا نه کول برابر دي؟

جواب: دحديث مطلب تاسو سرچپه(الټه) کړ، دحديث نه مراد دا دی چې هغه سړی ته دمور پلار نافرماني پريښودل پکار دي چې دهغه عبادت قبول شي، دا نه چې دمور پلار په نافرماني مسلسل قائم وي او عبادت کول پريښودل پکار دي!

سوال: فرض کړئ، اے او بی دوه مشرکان دي، مشرک اے خونخوار او ظالم دی، خلکو سره بداخلاقي، کنځل کول، جګړې او فساد دهغه معمول دی، دخلکو په مال باندې يا تنخواه باندې ناجائز قبضه کوي او مشرک بی د ښو اخلاقو او عادتونو څښتن دی، دخپل کار سره کار ساتي، چاته تکليف نه رسوي، کنځل، جګړې او فساد نه کوي، دچاپه مال باندې ناجائزه قبضه نه کوي، نو آيا د قيامت په ورځ به هغوی له پاره سزا يو شان وي يا به پکې څه فرق وي؟

جواب: په جيل کې دمجرمانو دجرم دنوعيت په اعتبار سره دهغوی سره مختلف سلوک کيږي. داسې ددوزخيانو سره به هم دهغوی دجرمونو دنوعيت مطابق سلوک کيږي، د دوزخيانو د سزا کمی او زياتی دنصوصو نه ثابت دی.[1]

---

[1] عن سمرة بن جندب ان النبی صلی الله عليه وسلم قال: منهم من تأخذه النارإلی کعبيه ومنهم من تأخذه النارإلی رکبتيه، ومنهم من تأخذه النارإلی حجزته، ومنهم من تأخذه النارإلی ترقوته ...[بقيه په راروانه صفحه.

د مورو پلار اطاعت او خپلوا نوسره تعلق پرېښودل

سوال: د رسول الله ﷺ د ارشاد مبارک مطابق دالله تعالی رضا د مور پلار په رضا کې ده او په بل خای کې ارشاد مبارک دی چې ستاسو دوزخ یا جنت مور پلار دی.الله تعالی دې ددې احادیثو کمی بیشی معاف کړي، نو نن سبا آیا په هرزمانه کې مور پلار خو په دې شي کې یا په کار کې راضي کیږي چې کوم هغوی پخپله عمل کوي.یعنې دپلار نیکه په طریقو باندې، زما مسئله دا ده چې دالله تعالی حکم دی چې رشته داري مه ختموئ.خو مورپلار وایي چې دچاسره دخبرو کولو ضرورت نشته.دچانه چې مور راضي یو هغوی سره خبرې کوئ،نور پرېږدئ.مور پلار دخپل پلار نیکه په طریقوباندې عمل کولو نه خوشحالیږي.د قرآن اوسنت مطابق عمل کولو په هغوی باندې ډیر بد لګیږي.د مور و پلار سره دالله په فضل سره هرڅه ډیردي خوبیاهم هغوی داولاد نه د حاصلولو خواهش لري.مونږ ته خدمت کول هم پکار دي خوچې آمدنی دومره کمه وي چې خپله او دبچیوګزاره په مشکل سره کیږي نو څه وکړل شي؟

جواب: د مور پلار خدمت او اطاعت فرض دی؛ خو په جائز کارونو کې،او که مور پلار دیوناجائزه خبرې حکم وکړي؛ نوپه هغې کې یې اطاعت کول حرام دي.[1]

دمور پلار متعلق ښه جذبات ساتل

سوال: زه د خپل پلار یو زوی یم.مورو پلار خپل لږ ډیر څومره هم جائیداد چې دې زما په نوم کول غواړي.دا خبره په اسلامي طریقې سره هم صحیح ده چې د مور پلار نه وروسته دجائیداد وارث هلک وي، خو زه غواړم چې زه خپل جائیداد پخپله جوړکړم،د مور پلار په پیسو سره مو ډیر عیش وکړ. غریبانو ټول عمر ماباندې پیسې خرچ کړې ماته یې هرقسمه آرام راکړ،تعلیم یې راباندې وکړ اوس دفسټ ائریولسم(طالب علم یم.عمر مې اوولس(١٧) کاله دی. اوس غواړم چې زر نه زر په تعلیم حاصل کړم او پخپلو پښو باندې ودریږم او مور پلار باندې یو حج وکړم.آیا دا ټول خیالونو او خواهشات صحیح دي؟

جواب: د مور پلار تاسو یوازې وارث یئ،باقي ستاسو جذبات صحیح دي،په دې شرط چې تاسو پخپله هم دالله تعالی حکمونه پوره کوئ. صرف دخوراک او ګټلو خیال دې نه وي.

...بقیه د تیرمخ]. رواه مسلم (مشکوة ص: ٥٠٢، باب صفة النار وأهلها، طبع قدیمی کتب خانه)۔

[1] وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا (العنکبوت:٨)، وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا(لقمان:١٥)وفی الحدیث: لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق(مشکوة ج:٢ ص:٣٢١)

د مورپلار د نافرمانۍ وبال

سوال: نن سبا په دور کې د بوډا والي سهارا په چا باندې کول پکار دي،په اولاد باندې يا په دولت باندې؟ مور پلار خپل اولاد ته ځکه ښه تربيت ورکوي چې په آئنده دور کې ماته لته راکړي اومې باسي،آيا دا صحيح ده؟ مور پلار سره اولاد دومره په بې دردۍ سره ولې پيش کيږي؟ آيا په نن درو کې هم دا ښودل کيږي چې دهغوی سره ښه سلوک مه کوئ؟ اولاد په ځواني کې د مور پلار احترام نه کوي،که واده وکړي؛ نو د ښځې حکم مني،د ښځې په حکم کور جوړوي،يوطرف ته مور پلار ته تکيف ورکول او ښځه خوشحالول، اولاد سره دا ښه ښکاري چې زه خوشحالي لمانځم او زما مور پلار دې د دردونو تندکونه وهي؟ آيا ديو مسلمان اولاد ته اسلام دا ښيي؟ اولاد دا سوچ ولې نه کوي چې زما مور پلار دومره مشکل مرحلو نه تير شو او زما پرورش يې کړی دی،نن ماته پکاردي چې دهغوی ملا تړی جوړ شم،دهغوی دعاګانې اخيستل پکار دي؟ بعضې اولاد د مور پلار نه جائيدادونه واخلي زړ يې د لاندې غوخول غواړي،ولې؟ د اسلامي احکامو وضاحت وکړئ!

جواب: په قرآن کريم او حديث نبوی ﷺ کې د مور پلار دخدمت ډير فضيلتونه راغلي دي،او د مور و پلار نافرماني او دهغوی دخفه کولو وبال هم په ډير تفصيل سره ذکر شوی دی،او عالمانو په حقوق الوالدين باندې مستقل کتابونه تصنيف کړي دي،سورت بنی اسرائيل کې دالله تعالی ارشاد مبارک دی.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا (سورت بني اسرايل:٢٣,٢٤)

ترجمه: او ستاسو رب حکم کړي چې دهغه نه پرته د چا عبادت مه کوئ اودخپل مورپلارسره ښه سلوک کوئ،که ستاسو په مخکې په هغوی کې يو يا دواړه بوډاوالي ته ورسيږي؛ نوهغوی ته کله هم "اُف" مه کوئ او مه هغوی ته غوسه کيږئ،او دهغوی سره ډير په ادب سره خبرې کوئ او دهغوی په مخکې په شفقت سره په عاجزۍ ودريږئ،او داسې دعا کوئ چې اې زما پروردګاره په دې دواړو باندې رحمت وفرمايه څنګه چې دوی زه په ماشوم والي کې پاللی وم.

په يوحديث کې دي: **"عن ابي امامة رضي الله عنه ان رجلا قال: يارسول الله! ماحق الوالدين على ولدهما؟ قال: هما جنتك او نارك."** (ابن ماجه ص:٢٦٠).

ترجمه: دحضرت ابو امامه رضي الله عنه نه روايت دی،فرمايي چې: يو سړي پوښتنه وکړه: يارسول الله! د مورپلار د اولاد په ذمه څه حق دی؟ ويې فرمايل: هغوی ستا جنت يا دوزخ دي؛ که دهغوی خدمت دې وکړ نو جنت ته به لاړشې او که دهغوی نافرماني دې اوکړه نودوزخ ته به واخلې.

په يو بل حديث کې دي " **عن ابن عباس رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من اصبح مطيعاً لله فی والديه اصبح له بابان مفتو حان من الجنة وان كان واحدًا فوا حدًا ومن اصبح عاصياً لله فی والديه اصبح له بابان مفتو حان من النار ان كان واحدًا فواحدًا. قال رجل: وان ظلماه؟ قال: وان ظلماه وان ظلماه وان ظلماه.**" (مشكوة ص: ٤٢١).

ترجمه: "د حضرت ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی چې حضورپاک صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چې: کوم سړی د مور پلار فرمانبردار وي د هغه له پاره د جنت دروازې خلاصيږی او که په هغوی کې يو وی نو يوه. او کوم سړی چې د مورپلار نافرمانه وي د هغه له پاره د جهنم دروازې خلاصيږی، اوکه په هغوی کې يو وي نو يوه. يو سړی عرض وکړ چې: که مور پلار په هغه باندې ظلم کوي نوبياهم؟ وېې فرمايل: که څه هم په هغه ظلم کوي، که څه هم په هغه ظلم کوي، که څه هم په هغه ظلم کوي."

په يو بل حديث کې دي: "**وعنه (عن ابن عباس) ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: ما من ولد بار ينظر الى والديه نظرة رحمة الا كتب الله له بكل نظرة حجة مبرورة. قالوا: وان نظر كل يوم مائة مرة؟ قال: نعم! الله اكبر واطيب.**" (مشكوة: ص: ٤٢١).

ترجمه: "دَ حضرت ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې: فرمانبرداره اولاد چې دخپل مور پلار طرف ته دَ شفقت او محبت په نظر سره وګوري نو هغه ته په هرځل کتلو باندې ديو قبول شوی حج ثواب ليکل کيږي. عرض وکړل شو: که په يوه ورځ کې سل (١٠٠) ځله هم ورته وګوري؟ وېې فرمايل: هو! الله تعالی ددې نه هم لوی اوپاک دې (د هغه له پاره د سل (١٠٠) حجونو ثواب ورکول څه مشکل دي)".

په يو بل حديث کې دي: "**عن ابی بكرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كل الذنب يغفر الله منها ما شاء الا عقوق الوالدين فانه يعجل لصاحبه فی الحيوة قبل الممات.**" (مشكوة ص: ٤٢١).

ترجمه: "د حضرت ابوبکر رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې: هره ګناه که الله تعالی وغواړي نو معاف به يې کړي، خو د مور پلار نافرماني نه معاف کوي، بلکې د هغې سزا د مرګ نه مخکې په دنيا کې ملاويږي."

کوم خلک چې د مور پلار خدمت نه کوي، هغه ډير زيات بدبخته دي، خوپه دې کې څه قصور د مور پلارهم دی، هغوی بچيوته مغربی تعليم ورکوي، ددينی تعليم او تربيت نه يې محروم ساتي. نتيجتاً بچي چې غټ شي نو مغربي عادتونه خپلوي، او ټولو خلقو ته پته ده چې په مغرب کې د مور پلار دخدمت څه تصور نشته، بچی چې ځوانان شي نو بې سره شی او د مور پلار سره د هغوی هيڅ ربط نه پاتې کيږي.

په جائز کارونوکې د مور و پلار نافرماني

سوال: یو تنظیم دخپلو نویو مبرانو نه حلف اخلي .چې هغه ممبر به دتنظیم او د هغه دلیډرانو په هرحال کې وفادار وي.که هغه د خپل مورپلار اودَ بزرگانو نافرماني ولې ونه کړي.آیاد مور وپلارد نافرماني داحلف جائزدی؟ ددې وضاحت دیني حیثیت سره وفرمایئ؟

جواب: په جائز کارونوکې د مورپلار نافرماني حرامه ده[1] اودحرام شي وعده هم حرامه ده[2]

دزنا کاراو شرابي پلار د ښښنې له پاره څه کول پکار دي؟

سوال: زید یو کټرمذهبي انسان و.پنځه وخته لمونځ کونکی.حج، روژه،زکات هرقسمه مذهبي انسان.خودهغه غیرمسلمه ښځو سره تعلقات ساتلو عادت و.بس داسې وګڼئ چې د"ښځه" لفظ دهغه دټولو نه غټه کمزوري وه، مولانا صاحب! دکله نه چې زید وفات شوی دی مونږ دواړه وروڼه بې حده پریشانه یو.ځکه چې دهغه مرګ دشراب څښلو په وخت دیوې غیرښځې سره په زناکولو سمدستي دهارټ فیل کیدو په وجه سرد وشو، آیا د پلار صاحب بخښنه به مې وشي؟ حالانکې مونږ هرقسمه دقرآن پاک ختمونه،غریبانانوته ډوډۍ ورکول،هرڅه مو د هغه په نوم وکړل،مولانا صاحب! مونږ د اولاد کیدو په وجه دهغه له پاره نور کوم داسې مذهبي کار وکړو چې دهغه ښښنه وشي؟

جواب: مونږ ټولو ته ددې قسمه واقعاتو نه عبرت اخیستل پکار دي اود الله تعالی نه دښې خاتمې دعا کول پکار دي،یاالله!آخره خاتمه مو ښه کړې.او دبد مرګ نه راته پناه راکړې!).په حدیث کې راځي چې انسان په کوم حالت کې مړ شي په هماغه حالت کې به راپورته کیږي[3].ترکومې پورې چې دَښښنې سوال دی،نو دبخښنې دوه معنا وې دي،یوه دا چې بغیر د سزا نه الله تعالی دخپل رحمت په وجه یې معاف کړي،ددې په باره کې خو هیڅ نشي ویل کیدای چې په چاباندې به درحمت نظر وکړل شي،دالله تعالی د رحمت نه اُمید هم ساتل پکار دي او د هغه نه دعا غوښتل هم پکاردي چې الله تعالی مونږته بغیرد عذاب او عتاب او بغیر حساب او کتاب راته ښښنه وکړي.

---

[1] عن عبدالرحمن بن أبي بكرة عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ألا أحدثكم بأكبر الكبائر؟ قالوا: بلى يارسول الله!قال:الإشراك بالله وعقوق الوالدين ...إلخ (ترمذى ج: ٢ ص:١٢، باب ماجاء فى عقوق الوالدين)

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص: ٣٢١ كتاب الامارة، الفصل الثانى)۔

[3] عن جابرقال:سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول:يبعث كل عبدعلى مامات عليه(مسلم ج:٢ ص:٣٨٣)

دبښنې دویمه معنا دا ده چې دخپلو بدعملو سزا خوړلو نه وروسته څه وخت دعذاب نه خلاصی ملاؤ شي،دا بښنه دهر مسلمان له پاره ده،چې دهغه خاتمه په ایمان باندې شوې ده[1]، که هرڅومره ګناهګار وي،یو نه یو وخت به دهغه بښنه ضرور کیږي، البته کوم سړی چې د دنیا نه بې ایمان رخصت شوی وي ----- نعوذبالله ----- دهغه به په یوحال کې هم بښنه نه کیږي،هغه به همیشه په جهنم کې وي[2].تاسو دخپل مور پلار له پاره د بښنې دعا او استغفار وکړئ،او څومره چې ممکن وي دهغوی له پاره دایصار ثواب اهتمام کوئ،د ټولو نه بهتر صدقه جاریه ده[3]

دَ مورو پلار د راضی کولو له پاره اسلامي اقدار پریښودل

سوال: زه د اوس نه یو کال مخکې ډیره آزاد خیاله انجیلی وم،خو اوس الله تعالی ماته توفیق راکړ او ما اسلامي حکمونه خپل اصلي مقصد جوړل کړل،کومو خلکو به چې مخکې زماسره مینه کوله، اوس هم هغوی زماپسې خبرې کوي،زما په دې کال د میټرک(لسم) امتحان ورکړی دی او زما عمر شپاړس(١٦) کاله دی،مورو پلار هم دا وایي چې ډیر د دقیانوسی (ځان نه د بزرګه جوړولو) ضرورت نشته ، زما ریډیو او ډټي وي پشان لغویات بالکل پریښودل او په پابندي سره مې پرده کول شروع کړل،خوزموږ په کور کې پرده ډیره کمه کیږي،په کورکې هم ما څادر پسرول شروع کړل نوهغې پورې هم کور والو خاندل،ډیرو خلکو خو زما سره دوستي هم ختمه کړه،خو ما دچاپرواه هم ونه کړه،خو اوس مسئله دا ده چې اوس زما کویژدن شوې ده، دهغو خلکو په کورکې هم زیاته پرده نشته . اوس زما مورو پلار او مشران وایي چې ته خپلې وریځې جوړې کړه، سادګي پریږده، اوبرقع هم لرې کړه او دزمانې سره یوشان شه،خو زه دا په یو شان هم نشم کولی،ماډیره مجبوروي او زه سخته پریشانه یم.دا حقیقت دی چې زما برقعې او لمونځ زه ډیر ځل د بدیو نه بچ کړم او نن حالات ددې پسې شوې دي،مادا سوچ کړی و بښې خبرې مې خپلې کړې وې چې خلک ماته ښه ووایي،خو اوس اندازه وشوه چې زموږ معاشره

---

[1] عن أبي سعيدالخدري أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: يخرج من النار من كان في قلبه مثقال ذرّة من الإيمان (ترمذي ج: ٢ ص: ٨٧، باب ماجاء ان للنار نفسين وما ذكر من يخرج من النار من أهل التوحيد)۔

[2] إنَّ اللّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ به وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ (النساء:١١٦) إنَّ اللّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيراً، خَالِدِينَ فِيهَا أَبَداً (الأحزاب:٦٥)۔

[3] وأخرج البخاري في الأدب، ومسلم عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذامات الإنسان إنقطع عمله إلا من ثلاث، صدقة جارية، أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له، وأخرج أحمد عن أبي أمامة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: أربعة تجرى عليهم أجورهم بعدالموت، مرابط في سبيل الله، ومن علم علمًا، ورجل تصدق فأجرها له ما جرت، ورجل ترك ولدًا صالحًا يدعو له (شرح الصدور ص: ٣٠٣، باب ماينفع الميت في قبره، طبع دارالكتب العلمية)۔

اوس ددې قابله پاتې نه شوه چې په دې کې ښه قدرونه خپل کړل شي،دا خبره دتعریف قابله ده چې زما يو دوو ملګرو ماته په کتلو دا شکل صورت اختيار کړی دی،خوباقي خلک مانه خوښوي اوس تاسو ووايئ چې ماته څه کول پکار دي؟ آيا زه دَ مور پلار او دَ مشرانو خبره ومنم او څه چې هغوی وايي هماغه اختيار کړم يا دهغوی دخبرو نه انکار وکړم؟ او انکار د مورو پلار په نافرماني کې شامل دی،زه د واده نه هم انکار نشم کولی او خپل مورو پلار او مشران هم نشم خفه کولی.اوس تاسو زما د سوال جواب زر راکړئ چې زه ذهنی پریشانۍ نه بچ شم او زما پشان دَ نورو جينکو هم کومې چې په داسې پريشانو کې اخته دي.

جواب: ستاسو په خط کې يو څو خبرې دتوجه قابلې دي.

اول که تاسو اسلامي احکام په دې وجه خپل کړي وي چې خلک تاته ښه ووايي نوتاسو ډيره غټه غلطی کړې ده او که په دې وجه دې خپل کړي وي چې الله تعالی رانه راضي شي: نوتاسو ته دمخلوق په رضامندۍ يا ناراضۍ او په خوشحالويا په غم باندې نظر ساتل نه دی پکار،ستاسو مقصد صرف الله تعالی راضی کول پکار دي،خير دې که مخلوق تاسوته هرڅه وايي.زمونږ نبی کريم ﷺ ته خلکو ديوانه اومجنون پورې وويل[1]زمونږ ستاسو عزت دهغوی نه زيات نه دی.

دويم په حديث کې راځي چې يو وخت به راشي چې په دين باندې به ټګ د اورد سکروټو په موټي کې د اخيستو به زيات مشکل شيي[2].دا همدا زمانه ده،کوم سړی چې د دوزخ د سکروټونه ځان بچ کول غواړي،هغه به د دنيا په دې سکروټوباندې راځي،او کوم سړی چې ددنيادې سکروټونه ويريږي،هغه ته پکار دي چې د دوزخ د سکروټوله پاره تيارشي.

دريم د مورو پلار او مشرانو فرمانبرداري ضروری ده،خودا ترهغه وخت پورې جائزده ترکومې پورې چې دخدای او درسول الله ﷺ ديوحکم نافرماني نه وي،ګينې دخدائې او د رسول ﷺ په نافرماني کولو دچا اطاعت کول جائزنه دي[3]،نه د مورو پلار،نه دَ خاوند،او نه ديو بادشاه، ځکه زه به تاسو ته داسلامی اقدارو د پريښودو مشوره نه درکوم.

---

[1] وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ (القلم: ٥١)۔

[2] عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: يأتى على الناس زمانٌ الصابر فيهم كالقابض على الجمر (مشكوة ج: ٢ ص: ٤٥٩، باب تغيرالناس)۔

[3] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص: ٣٢١ كتاب الامارة، الفصل الثانى)۔

د بچو د بد تميزي وجه او علاج

سوال: زما بچی چې د هغه عمر لس نيم کاله دی.ډير غوسه ناک دی.چې په غوسه کې راشي نو انتهايي دبدتميزي خبرې کوي.چې په وجه يې دبعضې خلکو په مخکې شرمنده کيږم.څه داسې وظيفه راته وښيئ،چې هغه بدتميزي پريږدي او په سبق کې ښه شي.

جواب: دبچيودبدتميزي او نافرمانئ وجه عموماً د مورو پلار ګناهونه وي.د خدای تعالی سره خپله معامله صحيح کړئ او درې خله سورة فاتحه په اوبو باندې دموئ بچي ته يې ورکوئ.

ايا د مورو پلار نه اوبه غوښتل او څښل ثواب دی

سوال: زمونږ دوست ---- صاحب وايي چې د مورو پلار او مشرانو نه اوبه غوښتلواوڅښلو کې ډيرزيات ثواب دی.او خيردې که مورو پلاردې بوډاګان ولې نه وي،دهغوی نه اوبه غوښتل او څښل پکاردي

جواب: څه مطلب دی چې دمور پلار دخدمت کولو په ځای دهغوی نه خدمت کول اخيستل پکار دي؟

دبدکاره مور سره تعلق ختمول شرعاً څنګه دي

سوال: که دچاموريا خور بدکاره وي.په شريعت کې د اولاد له پاره څه حکم دی؟ آيادهغوی احترام او ادب ضروري دی؟ اودهغوی خدمت کول فرض دی؟ آيا بچی د خپل مورو پلار نه بيليدل اختيارولی شي اود ډيرزيات نصيحت کولوباوجود په هغوی باندې هيڅ اثر نه پريوځي؟

جواب: کوم سړی چې په کورکې ګندګي برداشت کړي هغه ته "ديوث"(دووس،بې غيرته) ويل کيږي[1].اول خو دې هرممکن کوشش دهغې ګندګۍ دَ لرې کولو وکړل شي،که په هغې کې ورته کاميابي ملاؤ نشی نوتعلق دې ورسره ختم کړل شي.[2]

---

[1] (ياديوث) هومن لايغار على إمرأته أو محرمه وفى الشامية: قال الزيلعي: هوالذى يرى مع إمرأته أو محرمه رجلاً فيدعه خاليا بها ...إلخ (فتاوى شامي ج: ٤ ص: ٧٠، مطلب فى الجرح المجرد)ـ

[2] عن أبي سعيدالخدرى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من رأى منكم منكرًا فليغيره بيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه، وذالك أضعف الايمان رواه مسلم (مشكوة ص: ٤٣٦، باب الأمر بالمعروف)ـ

ايا په بالغ اولاد باندې خرچه کول د مور پلار له پاره ضروري دي؟

سوال: ديو صاحب چې دهغه درې بچې دا تلس(١٨) کالو نه دزيات عمردي.او يوه انجيلي دَ شپاړلس(١٦) کالو ده.دوه واړه بچي چې دهغوی عمرپنځلس(١٥) او نهه(٩) کاله دی.او ښځه ده هغه صاحب درې کاله مخکې کاروبار شروع کړی دی اودکاروبار نه چې کومه آمدني کيږي دا هغه په کاروبار زياتولو لګوي.دَهغه وينا ده چې "زه په دې حالت کې نه يم چې زه د کور خرچې اوچته کړم.خکه دَقرآن په رڼا کې زمادپاسه دښځې او بچيو هيڅ فرض نشته "اوټول بچي تعليم حاصلوي او دبچيومور هم څه نوکري نه کوي.دهغه صاحب وينا ده چې ترڅوپورې چې زماد ګټلو طاقت وو. ماوکړ.اوس زما طاقت نشته."اوبل طرف ته کاروبار زياتوي، دَهغه دا وينا هم ده چې "زمادپاسه دالله اودهغه درسول الله ﷺ دحکم مطابق هيڅ فرض نشته .اودَاتلسو(١٨) کالو نه وروسته خو دَهغه فرض بالکل ختميږي.اوبچي ته خوپه کورکې بالکل اوسيدل نه دي پکاربلکې پخپله دې ګټې او ګزاره دې کوي"نه هغه دَخپلې نهو(٩) کالو ماشومه انجيلي او نه ښځې ته خپل حق ورکوي، دمشرزوی خو لرې خبره ده.هروخت دا وايي چې زمادپاسه هيڅ فرض نشته،ترکوم حده پورې چې مې کولی شو ومې کړل اودَخپلې نهو(٩) کالو بچې نه هم ډير کاراخلي.دا وايي چې "ماترکومه پورې درته ګټلي ده او دهغې په بدله کې کار کوئ"ددې خلاف بهر دخپلو ملاويدلو والو او دوستانوسره ډير په خوش اخلاقي او خوش مزاجي سره ملاويږي.دهغوی له پاره په خوراک څښاک په روپو پيسو کې هيڅ کمی نه کوی،خودهغه دوستانو هغه پيژندلی دی او بې وقوف يې جوړکړی په زرګونو روپۍ ترې قبضه کوي.دهغې ده سره هيڅ غم نشته. بلکې کومه پيسه يې چې په بچوباندې خرچ کړې ده دهغې ورته ډيره افسوس دی.خکه چې دهغې په بدله کې ورته دڅه ملاويدو اُميد نشته دهغه وينا ده چې "څه ما کړي هغه زما شفقت و "اوس په يو کوردَاُسيدو باوجود د پلاربچيو،دمشرانو خامنو، تر دَيوې يوې هفتې پورې مخامختيانه کيږی.خبره کول لرې خبره ده. تاسوته درخواست دې چې دَقرآن او حديث په رڼاکې مونږ د صحيح صورت حال نه خبرکړئ.ستاسو به ډيره مهرباني وي،ددې جواب زر نه زر په اخبارکې ورکړئ چې هريو دا جواب وګوري.

جواب: دهغه سړي طرز عمل ډير غلط او د افسوس قابل دی.اودهغه دا ويل چې "زمادپاسه د الله او دهغه دَرسول الله ﷺ په حکم سره هيڅ فرض نشته" محض دناپوهۍ خبره ده.تفصيل دا دی چې دَښځې خوراک څښاک خرچې په خاوند باندې هرحال کې فرض دي.او که خاوند غريب وي.دهغه سره دولت نه وی.بياهم د ښځې خرچه دهغه په ذمه ده.که په قرضو وی يا په خير غوښتلو وي[١] دبچيوله پاره دخوراک څښاک او اخراجاتو حکم دا دی چې که دهغوی سره

---

[١] النفقة واجبة على زوجها مسلمة كانت أوكافرة إذا سلمت نفسها ...[بقيه په راروانه صفحه...

مال وي نو دهغوی خرچې دې پخپله دَهغوی دمال نه پوره شي،اوکه دهغوی سره مال نه وي او هغوی نابالغه وي یا څه هنر او کسب ورته نه ورځي؛ نودهغوی خرچ به د پلار په ذمه وي،دا اخراجات شرعاً دَ پلار په ذمه دي[۱]،که دَ پلار سره پیسې نه وي نوهغه ته به وویل شي چې اوګټه راوړه،یا خیر وغواړه راوړه[۲]،اوکه هغه دهغوی خرچ ادا نه کړي نوهغه به قید کړل شي[۳]اولاد که بالغ وي او دګټلو صلاحیت هم پکې وي؛ نو د بچیو خرچ به دپلار په ذمه نه وي، بلکې هغوی دې پخپله وګټي او ودې خوري.خودجینکو چې ترکومې پورې واده نه وي شوی، دهغوی خرچ دَ پلار په ذمه ده،پلار هغوی په ګټلو مجبور ولای نشي[۴]

داماچې کوم څه لیکلي دي د اخراجاتو قانوني حیثیت، د قانون نه علاوه په انسان باندې څه اخلاقي ذمه داري هم عائد کیږي.دعلماوو په نزد ترکومې چې اولاد تعلیم حاصلوي،یابې روزګار وي،دهغوی خرچ مورپلار اوچتوي،کوم سړی چې دخپلو وړو وړو معصومانو بچیو سره داسې خراب سلوک کوي هغه خدای دې نه کړي که بیمارشي نودخپل اولاد نه به دکوم حسن سلوک توقع کوي؟ هغه صاحب ته پکار دي چې دَبنځې او بچیوپه اخراجاتوکې دومره شوم توب مه کوه،دا حق لازم دی او د ټولونه غټه صدقه ده اوکه هغه سړی دخپلې رویې اصلاح نه کوي نوعدالت ته دې رجوع وکړل شي.

بې وجې انجیلی په کورکې کینونکي پلار خبره منل

سوال: یوې واده کړې لورباندې دپلار څه حقوق دي؟ دَ لور کورني ژوندکې دپلار بغیرله څه وجې مداخلت کول آیا لورته د پلار دحکم ماتولو اجازه شته؟ مثلاً پلار لور په زور کورکې کینول غواړي چې دهغې له پاره هغه عدالت دتلو نه هم نه منع کیږي چې د نورو زومانو پشان دا شریف او مالداره زوم هم د هغه په قبضه کې راشي،خو لور هرځل دَپلار په کور کې د اوسیدو نه انکار کوي،چې دهغې په وجه هغه هروخت هر ځای کې شرمنده کیږي.آیا دداسې ضدی پلار ضدپوره کولوپه اسلام کې څه حل شته؟

...بقیه د تیرمخ]..إلى مترله فعليه نفقتها وكسوها وسكناها .... ومن أعسر بنفقة إمرأته لم يفرق بينهما ويقال لها استديني عليه (هداية، كتاب الطلاق، باب النفقة ج: ٢ ص: ٤٣٧_ ٤٣٩) قال تعالى: وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ (البقرة:٢٣٣)_

[١] انما تجب النفقة على الأب إذا لم يكن للصغير مالٌ أمّا إذا كان فا لأصل ان نفقة الإنسان فى مال نفسه صغيرًا كان أو كبيرًا (هداية ج: ٢ ص: ٤٤٥، كتاب الطلاق، باب النفقة_

[٢] ان الأب يتكفف الناس وينفق على أولاده الصغار (البحرالرائق ج: ٤ ص: ٢٠١، باب النفقات)_

[٣] فإن امتنع عن الكسب حبس _ البحرالرائق ج: ٤ ص:٢٠١،باب النفقات)_

[٤] فالنفقة على الأب إلى أن يبلغ الذَكرُ حدّالكسب....وليس له فى الأنثى ذالك(البحرالرائق ج:٤ص:٢٠٢)

جواب: لور له څه صحيح وجې پرته کورکې کينول او هغه خاوند ته نه ليږل ګناه ده،او ګناه په کار کې دپلار اطاعت جائز نه دی[1]، ځکه دپلار دَداسې ضدسره ملګرتيا کول هم جائز نه دي،انجيلۍ ته پکار دي چې خپل کور ته لاړه شي،دَپلار خبره دې نه مني.

دخدای نافرمانه مورو پلار احترام کول

سوال: زيد ټول عمر دَخدای او دَرسول اللهﷺ دَحکمونو خلاف تيرکړ،اوس دَ عمرپه هغه برخه کې دی چې په هغې کې خدای ته توبه او په مخکې ګناهونو باندې ملامتيااو ندامت کول لازمي دي،په دې کې شک دی چې زيد پخپله نه. بلکې دخلکو په وينا او زور ورکولوباندې حج ادا کړی دی،خودحج پشان ښه کار نه وروسته هم دزيدپه عملونو باندې دذرې برابر اثر هم ونشو.بلکې نوريې هم زيات دَحلال نه منع او حرام سره محبت شروع کړ.دحج په دوران کې يې په خانه کعبه او روضۀ رسولﷺ باندې دګناهونو معافي وکړه او باقي ژونديې دَاسلام دَمقرر شو يو قوانينومطابق د تيرولو وعده وکړه او قسم يې خوړلی و،خوپه واپس راتلوسره تيرشوي بدعملونه او شيطاني حرکتونه يې ځان سره رَاوړل راغی،دَخلکو حقونه غصبول،خلکو ته قسمه قسم اذيتونه ورکول. دروغ او بې ايماني خپل فرض ګڼل نه صرف خپله کول بلکې خپلو بچيوته ددې تلقين کول،کوم بچي چې دخدای له ويرې ددې خبرو نه ځان ساتل پکاردی،هغه بدګڼل ،ځان پلار ګڼل او دپلارحکم په منلو ضدکول وغيره وغيره.زيددخپل هغه اولاد نه خوشحاله دی کومو چې دهغه په لارباندې سترګې پټې کړې روان دي،حالانکې درسول اللهﷺ حديث مبارک دی چې "پلار خپلوبچيوته کوم څه چې ورکوي،په هغه کې دَټولو نه بهتره شی ښه تعليم اَو تربيت دی" زيد خپل بچي په دې لار باندې لګولي دي دکومې دروازه چې دجهنم دطرف ته خلاصيږي،هو!په دنياکې يې جنت جوړکړی دی خودا ورته معلومه ده چې دا جنت څومره ورځوپورې دی.دَزيددَخوښې خبرو که څوک بچی دانکار کولو جراءت وکړي نوپه ډير يقين سره ويل کيږي چې "مونږ سيدان يو،مونږ آلِ رسول يو،زمونږ دچاسره څه مقابله؟ ياپه مونږ باندې به څوک ګوتې اوچتې کړی؟" وغيره وغيره.حالانکې رسول اللهﷺ په خپلې آخري خطبه کې دنياوالو ته په صفا صفاالفاظو کې دا درس ورکړی و چې: تور ته په سپين بَاندې او سپين ته په تورباندې،عربي ته په عجمي باندې او عجمي ته په عربي باندې هيڅ فوقيت يابرتري حاصله نه ده،که برتري حاصله ده نوهغه دهغه په تقوی او پرهيزګاري باندې ده ،ددې حقائقو پيشِ نظر تاسونه به پوښتنه کوم چې آيا دَداسې پلار اطاعت او فرمانبرداري په بچيو باندې لازم دهَ؟ چې هغه بچيوته دحرامو خوړلو تلقين کوي،خلکو ته تکليفونه ورکوي،حقونه

---

[1] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق (مشكوة ص: ٣٢١ كتاب الامارة، الفصل الثاني)۔

غصب کوي، د خلکو په مینځ کې بې اتفاقي او نفاق پیدا کوي، بې ایماني خپل حق گڼي او ځان ته "سید" وايي د جنت دعوې کوي؟ گویا "سید" کیدل یو داسې سند دی چې څه دې زړه غواړي هغه کوي، د "سید" کیدو لیبل یې په سینه لگولی. د خدای او د هغه د رسول الله ﷺ حکمونه ماتوي، د داسې خلکو په باره کې زموږ دین او د حضور پاک ﷺ حکمونه څه وايي؟

جواب: مور پلار که کافران هم وي، د هغوی بې ادبي، توهین او بې عزتي او په بې باکۍ د هغوی سره د بې ادبۍ خبرې کول جائز نه دي، بلکې د هغوی ادب او احترام په هرحال کې لازم دی، که مور و پلار چېرته دیو غلط کار حکم درته وکړي نو په هغه کې د هغوی اطاعت حرام دی،[1] په حدیث کې دي چې په کوم کار کې د الله تعالی نافرماني وي، په هغه کې د مخلوق اطاعت جائز نه دی[2] دا دواړه خبرې جمع کول ډیر د صبر کار دی. د مور و پلار بې ادبی دې هم ونه کړل شي او د گناه په کار کې دې د هغوی اطاعت هم ونه منل شي.

آیا د پلار د غلط کار وبال به په اولاد وي؟

سوال: زه د دولسم پورې تعلیم یافته یم، دولسم پورې ما تعلیم په کراچۍ کې حاصل کړی دی، په دې وخت کې زما عمر تقریباً (۲۳) کاله به وي، د نن نه (۷،۸) میاشتې مخکې پورې د لمونځ او د نورو عباداتونو پابند وم، نن سبا هم لمونځ کوم، خو په زور باندې یې کله ناکله کوم، زړه مې نه غواړي، د یو څو کمیونسټ حضراتو سره مې واسطه ده، د هغوی خبرې راته رینښتیا محسوسیږي د کور حالات مو څه داسې دي چې زما د والد صاحب تعلقات دیوې بلې ښځې سره د پېخوانه وو، د هغوی په لارکې مور رکاوټ وو، هغه د هغې ښځې سره کور پرېښی تللی دی، د پنځو (۵) میاشتونه ما ته څه کار نه ملاویږي، پنځه واړه واړه خویندې ورونه مې دي، مور راسره هروخت جنگونه کوي، زموږ په کورکې زمانه سوا ټول بې تعلیمه دي، زما سخت خواهش دی چې د مقابلې امتحان پاس کړم، خو په دې حالاتو کې خومې خودکشي کول زړه غواړي، یا مې زړه غواړي چې زه هم د خپل پلار صاحب پشان کور پرېږدم، ځکه چې د کلي والا اکثر پیغورونه راکوي چې: "ستا پلار یوې ښځې ستاسو نه بوولی دی او د پنځوس (۵۰) کالو په عمر کې هغه ته شرم نه راتې" وغیره، زړه مې په دې خبروسره ډیر پریشانه وي، مار یره پرېښودې ده نو خلک وائي چې: "ستا د ریږې څه فائده؟ ستا پلار خو ښځې د ځان سره بوتلو". د بهرنه چې دا خبرې اورم او کله کور ته ځم نو مور مې د بچیو سره په جنگ کې لگیاوي، د دې

[1] قال تعالى: ووصّينا الْانسان بوالدَيْه .... وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي ما لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفاً وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيّ (لقمان: ١٤، ١٥)۔

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص: ٣٢١ كتاب الامارة، الفصل الثانى)۔

حالاتونه تنګ راغلي يم. دقرآن پاک دتلاوت زه ډير شوقين وم، خواوس مې زړه نه غواړي. روژې مې نيولې دي، خوسوچ کوم چې بالکل په بيکار مې نيولې دي. الله تعالى يې کومې قبولوي؟ په داسې طريقې سره دنورو اسلامي عبادتونو په باره کې سوچ کوم. زما محترم! زه چې کله په کراچۍ کې وم نوستاسوکالم به مې په روزنامه"جنګ" کې کتلو، دهغه کالم په وجه په ماکې ډير زيات روحانيت پيداشوی و. ماته په پوره بصورت حال کې ووايئ چې آيا زه د والدصاحب خلاف څه قدم وچتولی شم يا بيا زه هم کورپريږدم او وتښتم؟

جواب: کوم خلک چې تاته د پلار د کارپيغور درکوي. هغوی غلط کوي، تاسوخومه دخلکو خبرو نه اثراخلئ. اونه دپلارنه دبدلې اخيستلو سوچ کوه. بلکې په صبر او استقلال سره د حالاتو مخامختيا وکړه. اوترکوم حده پورې چې ممکن وي د روزګاربندوبست وکړه، غلط ماحول انسان پريشانه کوي. ستاسو مور هم دحالاتوپه وجه ذهن غلط شوی دی. هغې ته په هرحالت کې دآرام ورکولو کوشش وکړه. ماشومانو وروڼو خويندو سره دشفقت او محبت سلوک کوه!

الغرض! په همت او حوصلې سره دکور ماحول دجنت د ماحول جوړولو کوشش کوه. الله تعالى خو په بندګانوباندې رحيم او کريم دی. تاسو دعبادتونو احترام وکړئ، په هغې سره به انشاء الله تاسوته ذهني سکون حاصل شي او دنيکو خلکو سره ملاويدل اختيار کړئ. ان شاء الله تعالى حالات به بدل شي. زه به هم ستاسو له پاره دعاکوم.

د پلار او موربچي يوبل سره دملاويدو نه منع کول

سوال: زمادوست (الف) عمريې تقريباً پنځه ديرش(٣٥) کاله. زما ددوست خور(ب) عمريې شپږ ديرش(٣٦) کاله. د (الف) او (ب) مورو پلار دنن نه تقريباً دوه ديرش(٣٢) کاله مخکې په څه کورنۍ مسئله کې ديوبل نه جدا شوي وو. (الف) دخپلې مورسره اوسيدل اختيار کړل او (ب) دخپل والدصاحب سره اوسيدل خوښ کړل. داخبره داسې قدرتاً کيږي، وروسته مور بل واده وکړ او نور بچي يې هم وشو. والدصاحب واده ونه کړ. اوس دهغه عمرتقريباً اويا(٧٠) کاله دی. او (الف) مور غټ کړی دی. پلارصاحب مې په دومره موده کې دهغې چرته پوښتنه هم نه ده کړې. اوس په دې عمرکې چې (الف) او (ب) غير واده کړي دي په خپلوکې درې درې کالو پورې يوبل ته خطونه وغيره نه ليږي او په خفګان کې زياتوالى راځي، خور(ب) د والد صاحب سره محبت کوي. او ورور(الف) مور سره بې انتهامحبت کوي، په دې دوران خور او والد صاحب (الف) ته کله ناکله دعاق کولو په خط کې ليکي. خوالف وايي چې زه دمور نه دبيليدو تصور هم نشم کولی او نه داسې خبره کولی شم چې په هغې سره مې مور ته صدمه ورسيږي. دا ټول ماحول مورو پلار پيدا کړی دی. په حقيقت کې نه په دې کې د (الف) قصور دی او نه د (ب) ما (الف) ډير پوه کړی دی چې دپلار صاحب هم حقوق دي. دا ادا کول پکار دي. هغه جواب

راکوی چې درې ځله به د مور خيال ساتې او يوځل به دپلار.اوچې دپلار کره ځم نو د کور نه مې وباسي.

جواب: دانجيلۍ او هلک دَ دوارو پرورش چې دچاسره شوی وي،دهغه سره زيات محبت او تعلق ساتل خويوه طبعيتي خبره ده،خودهلک خپل پلارسره اودانجيلۍ خپلې مورسره بالکل تعلق پرېښودل ناجائزدي[۱] داسې د پلار خپل زوی ته دَعاق کولو دهمکی ورکول هم ګناه ده، (الف) او (ب) اوس دواړه دَ ځوانۍ دَعمرنه مخکې روان دي،دهغوی مورپلار خودهغوی ژوند بربادکړی و.اوس دهغوی آخرت هم تباه کول غواړي،(الف) ته پکار دي چې هغه خپله مور پوهه کړي چې هغه د پلار سره په تعلق ختمولو مجبور نه کړي،داسې (ب) ته هم پکار دي چې هغه پلار ته ووايي چې هغه دمورسره په تعلق ختمولو مجبوره نه کړي،دهغوی دښځې خاوند رشته که دبدقسمتۍ په وجه ختمه شوې وه نودَمور او لور او دپلار او زوی رشته خونه ختميدونکې ده، داخونشي ختميداي،نه کيداې شي.اوچې رشته قائمه ده نودَهغې حقوق هم لازم دي.

په بوډاوالي کې دخرابې خولې ښځتن پلارسره تعلق ختمول

سوال: که مورپلار دبوډاوالي عمرته ورسيږي اودهغوی دخرابې خولې يا دماغو يا دحافظې کمزرې کيدوپه وجه سره ځوان زامن او لوڼه دهغوی سره تعلق ختم کړي،آيا دا جائز دي؟ دقيامت په ورځ دهغوی دبښنې امکانات شته؟

جواب: داسې اولاد کوم چې مورپلار په بوډاوالي کې يوازې پريږدي، سخت ګناهګاردي[۲]کوم خلک به چې جنت ته نه ځي په هغې کې دَ مورپلار نافرماني کولو والا هم په حديث کې کې ذکر شوي دي[۳] ددې جرم نه دَ خدای پنا غوښتل پکاردي اومورپلار راضي کول پکاردي.

په موروپلار کې د چا خدمت وکړو

سوال: دماشوم والي په زمانه کې پته نه شته زماپلار په څه وجه زمانه خفه شوی و او تردې حده پورې يې زمامخالفت په کورکې شروع کړ چې زما ژوند سخت شو،بعضې وخت به هغه

---

[۱] عن محمد بن جبيربن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا يدخل الجنة قاطع (ترمذی ج:۲ ص:۱۳،أبواب البروالصلة،باب ماجاء فی صلة الرحم) وقا ل الله تعالى:وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفاً (لقمان: ۱۵)

[۲] .... وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاهُمَا فَلا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيماً (الاسراء:۲۳)۔

[۳] عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة منّان ولا عاق ولا مدمن خمرٍ (مشكوة ج: ۲ ص: ۴۲۰، باب البروالصلة)۔

په ما باندې داسې الفاظ استعمالولو چې هغه شرعاً او په عام معاشره کې هم نه استعمالیږي، په هغه ژوندکې زما مور زماسره مینه کوله او دَ پلار نه زما نفرت ورځ تر ورځې زیاتیده.او آخر د پلار ناانصافي او روزانه دَجګړو نه تنګ راغلم او کورکلی مې پریښود.کله چې ښار ته راغلم نو څه موده پس ماته سکون حاصل شو. نومادخپل پلار سره دوباره دتعلق جوړولو هرممکن کوشش وکړ.اوزماپلار ماته تګ راتګ شروع کړ او زه به هم کله ناکله کورته تلم،نتیجه دا شوه چې زماتګ راتګ زیات شو او پلار هم په ماباندې اعتماد شروع کړ،او مور خو مې له پیله زماسره محبت کولو اوس چې کله زه کور ته ځم یادکورنه بهر هم ځم نوزموږ په کورکې اکثر دمورو پلار په مینځ کې مې جګړه کیږي او صرف زما په وجه سره. ماډیرزیات کوشش وکړ پلار مې پوهه کړ. خوهغه په دې ضدکې دی چې ته دپلاردَ کردار نه واقف نه یې،تاته یادهم نه دي چې دا ستاسره څنګه رویه ساتي.چې کله زه هغه ټولې خبرې یادوم یا مورمې یادوي نومانه هغه ټولې رشتې هیریږي، اودخپلې ماضي هغه مصیبتونه چې راته یادیږي، خوزه هرڅه هیرول غواړم او کوشش کوم چې زما مورو پلار په خپلوکې خفه نه وي،خوددې په وجه باندې وړو خویندو ورونو باندې مې هم بداثرپریوتی دی او هغوی هم څه حده پورې د وړوکې غټ قدر نه کوي.زمادمور او پلار په مینځ کې همیشه جګړه وي او بعضې وخت خبره دطلاق پورې هم رسیږي،چې هغه وروسته د مشرانو دَمداخلت په وجه ونه شي،اوس زما زیات نه زیات کوشش دا دی چې زه دخپل پلار زیات نه زیات خدمت وکړم او کوم یې هم،خوپه هغې باندې زمامور زمانه خفه وي او ماته په داسې کولو سره نقصان هم کیږي،ستاسوبه ډیره مهرباني وي چې زماددې قیصې جواب دقرآن او حدیث په رڼاکې راکړئ چې زه په هغوی کې دَ چا خدمت یا حکمونو ته اولیت ورکړم ځکه چې مور مادپلار دخدمت یادَهغه سره دَښه سلوک نه منع کوي او د پلار خفګان زه په زړه باندې نشم برداشت کولی،چې هغه زما کمزوري ده.اومخکې مې عرض هم کړی دی چې پلار زماسره په ماشوم والي کې ډیر بلکې دَحد نه زیاته ناانصافي هم کړې ده او دماشوم والی نه ترننه پورې ماته دا احساس هم ونشو چې زما پلار هم شته.ستاسو به ډیره مهرباني وي زما له پاره هم تاسودشریعت په رڼاکې جواب ولیکئ چې زه په هغوی دواړو کې دچاحکم ومنم او څه وکړم؟ دې نه علاوه دهغوی دواړو له پاره څه عمل یا نصیحت ولیکئ چې ددې عذاب نه ټولو ته خلاصي ملاو شي.

جواب: ستاسو پلار که دخدمت محتاج وي اوڅوک دهغه خدمت کولو والا نه وي،نودهغه خدمت کول ستاپه ذمه باندې فرض دي[1].زمادا لیکل خپلې مور ته واوروه او اووایه ورته چې په دې کې خوبه زه ستاسو اطاعت نه کوم[2]، ددې نه علاوه چې څه خدمت راته فرمایئ.

[1] دتیري شوی صفحې حاشیه (عن محمد بن جبیر بن مطعم.....الخ، وګورئ!)۔

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: ...[بقیه په راروانه صفحه...

جانزحکم فرمايي: هغه به په هرشان پوره کوم

دَ ځان نه په وړوکي باندې دلاسپورته کولو تدارک څنګه وکړو؟

سوال: که مونږ چېرته په يو ماشوم لاس پورته کړو او وروسته مو په زړه کې معافي وغوښتله خو دهغه نه مې دمعافي همت ونه کړ، نو آيا زما دَلاس پورته کولو ګناه به معاف شي؟

جواب: دَ وړوکي نه دَمعافي غوښتلو ضرورت نه شته، البته هغه په څه تحفه وغيره ورکولو باندې خوشحاله کړه

د مورو پلار په مينځ کې د اختلافاتو په دوران دچا ملګرې شم؟

سوال: زما د مورو پلار په مينځ کې خفګان دی، ډېرزيات سخت اختلافات پيدا شوي دي، تردې چې دواړه بېلا بېلا شوې دي. زما مسئله دا ده چې که زه دمورسره کيږم نو پلار مې خفه کيږي. اوکه زه دَ پلار سره خبرې کوم نو مور صاحبه مې خفه کيږي، تردې چې ما دکور ويستلو پورې راځي. ماته دا ووايئ چې زه د مور خدمت وکړم يا دپلار؟ زما څلور ورونه دي چې هغه زمانه واړه دي. هغه د مور سره دي اوکوم چې مشران دي هغه دَ پلار سره دي، مور ته مې خرچې هيڅوک نه ورکوي. ما په خپله پوهه خدای سره دا وعده کړې ده چې دَ خدای نه وروسته زما مور زما هرڅه دی، آيا زه دا هرڅه سم کوم؟

جواب: ستاسو د پلار او مور اختلاف انتهايي د افسوس قابل دی، الله تعالی دې هغوی ته پوهه نصيب کړي، تاسو داسې دچاسره هم مه کيږئ چې بل سره دې مکمل تعلق ختم شي، دواړو سره تعلق ساتئ او که په هغوی دواړو کې چې څوک هم د مالي يا بدني خدمت محتاج وي دهغه خدمت وکړئ. ادب او احترام د دواړو کوئ[1] که په هغوی کې ديو په خدمت باندې يا هغوی سره په تعلق باندې بل ناراضه کيږي نودهغه پرواه مه کوئ، نه چاته په غوسې سره جواب ورکوئ. څکه چې ستاسو مور بوډۍ هم ده او دهغې خرچ پوره کولو والا هم څوک نشته. څکه دهغې بدني او مالي خدمت خوش قسمتي وګڼئ.

دمیرني مورا و پلار نامناسبه رويې باندې مونږ څه وکړو؟

سوال: مونږ خلورسکني ورونه يو. زمونږ مور صاحبه په دسمبر(۱۹۵۲م) کې وفات شوې ده. دهغې نه وروسته زمونږ پلار صاحب په (۱۹۲۱م) کې بل واده وکړ. هغه هم په اپريل (۱۹۷۲م) کې وفات شوه. دهغې نه څه اولاد ونشو. په (ستمبر۱۹۷۳م) کې زمونږ والد صاحب

...بقيه د تيرمخ]. لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص: ۳۲۱ كتاب الامارة، الفصل الثانى)۔

[1] وَقَضٰى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا، إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا ...الخ (الاسراء: ۲۳، ۲۴)۔

دریم واده وکړ چې هغه دخپل لومړي خاوند نه طلاقه شوې وه. زموږ والدصاحب موږ ټولو بچیوته دهغې واده نه مخکې څلور پلاټه راکړي وو.ماته یې یوازې پلاټ راکړ. زما ووړو ورونو ته هم. یوازې دوه ورونو ته جوړ شوی کورونه ماپه خپلوپیسو سره (۱۹۷۷م) کې کور جوړکړ.په هغه باندې په هغه وخت تقریباً څلوریښت زره روپۍ خرچه شوې وه.وروسته مې هم په هغې کې څه ردو بدل کړی و.زما وړوکي ورور یو بیټک جوړ کړ.دهغو پلاټونو په اصل کې له پیل نه زموږ په نومونو باندې رجسټري او اسټامپ لیکل شوی دی.موږ احتراماً والدصاحب ته وویل تاسوتقسیم وکړئ موږ ته خپلې برخې راکړه څکه چې بیاوروسته جګړې وغیره نه کوو.تراوسه پورې زموږ د پلار په نوم باندې په لاکونو روپیو جائیداد موجود دی.زموږ میرنی مور زموږ پلار خفه کړ.موږ ټولو کوشش کولو چې والد صاحب راضي کړو خوهیڅ اثر پرې ونشو.دهغې غټه وجه زموږ میرنی مور ده.موږ درې وروڼه په اوولس(۱۷) کریډکې ملازمان یو.مشررور مو کاروبارکوي.۳۱ مارچ ۱۹۸۴ءکې زموږد والدصاحب دخپلې ښځې دوو رشته دارانو سره جګړه وکړه.په هغه جنګ کې زه او زما ورور وو.دوه وروڼه موجود نه وو.دجنګ وجه زموږ دمشررور دګنده اوبو نالی ئې بنده کړې وه.دا نالی ښکاره په ګلی کې وخې.خو زموږ والد صاحب وایي چې زه یې نه پریږدم.نوبت تانې پورې راغی.وروسته موږ بیادرخواست واپس واخیست.زموږ والد صاحب زموږ سره او زموږ ښځو سره جنګ جګړې کوي.ښې کنځلې ورته کوي.په ښکاره موږ ته او زموږ ښځو ته کنځلې وغیره کوي. دا دهغه معمول دی.خو موږدهغه دیوې خبرې جواب هم نه ورکوو.اوس هغه زماخلاف دعوی کړې ده چې زه تاته ځای نه درکوم.آیا د شریعت په رڼا کې هغه کور زمانه اخیستی شي اوکه نه؟ اوبل طرف ته دهغه د نورو بچیو په لکونو روپې جائیداد موجود دی.موږدهغه سره صلح کولو له پاره تیاریو.خوهغه موږ ځان سره نه پریږدي.اوس موږ دهغه سره څه وکړو؟ زموږ زړه او ایمان وایي چې دوالد صاحب خدمت وکړو.خوهغه موږ ځان ته نژدې هم نه پریږدي. په دې صورت کې موږ زامن خوګناه ګار نه یو؟

جواب: کوم حالات چې تاسو لیکلي دي.ډېر افسوس ناک دي.کوم پلاټ یا کور چې والدصاحب تاسو ته درکړي وو اوتاسو په هغې کې اضافه اوکړه.هغه دا واپس نشي اخیستی، نه شرعاً. او نه اخلاقاً[1]

ترکومې چې ستاسودوالدصاحب دَ نامناسبې رویې تعلق دی.تاسونه هغوی ته بدې ردې وایئ. نه دهغوی بې ادبی کوئ.نه په سختې سره هغوی ته جواب ورکوئ،که هغه ستاسو نه خدمت نه اخلي نوتاسو ګناهګار نه یئ.تاسودَخپلې میرنۍ مور هم دسکه مورپشان احترام کوئ.اودهغې په بداخلاقۍ او تکلیف رسولو باندې صبرکوئ،ان شاء الله تاسوته به ددې ښو

[1] ولوكان ذارحم محرم من الواهب فلا رجوع فيها إتفاقًا على الأصح (البحرالرائق ج: ۷ ص: ۲۹٤)۔

میوه په دنیاکې هم ملاؤ شي او په آخرت کې هم.

د ذهنې معذورۍ مور خبره کوم حد پورې ومنل شي؟

سوال: زما مور صاحبه یوازې والی خوښوي او هروخت خفه شان وي، خاوند سره یعنې والد صاحب سره همیشه دهغې جنګ وي.او دهغه نه بې انتهائی نفرت کوي،خوپه ظاهري طور باندې دهغه خدمت هم کوي،مثلاً .جامې وینځل وغیره خوپه زړه کې یې دهغه نه بې انتها نفرت دی. تردې حده پورې چې که د مور مې وس وشو نوهغه به د کور نه بې کوره کړي،ورسره دا هم عرض دی چې زما مور صاحبه پنځه وخته لمونځ ګزاره او دَ قرآن تلاوت کوي،ماهم هغه د خاوند نه دبیلولو کوشش کوی،تردې پورې چې یوځل یې زه په کورکې هم کینولې وم او دخاندکورته یې د تلو نه منع کړې وم. زمادخاونددکوروالو نه هم دهغې شکایتونه دي. په دې حالاتوکې تاسوته درخواست دی چې زمادمورصاحبې په دې طرز عمل باندې رڼا واچوئ چې آیا د والد صاحب سره دهغې دطرزعمل دخدای تعالی په نزد دسزا قابل دی اوکه نه؟ اودهغې دقرآني تلاوت او عبادتونووغیره څه حاصل شته اوکه نه؟ او دا چې هغه دخاوند خوشنودي حاصلول پکار دي اوکه نه؟ ځکه چې زمادپلار څه دومره غټ جرمونه نشته دي.زیاتی به یې بهرحال هغوی هم څه لږ ډیر کړی وي.

جواب: بعضی انسان ذهنې طورباندې معذوره وي،دهغوی په ناپوهې کې څه غلطې کیني، باقي په ټولو شیانوکې هغه وي،خوپه هغې خاص شي کې معذوره وي،ستاسودمورهم هغه کیفیت معلومیږي،ځکه دهغې اصلاح خومشکله ده،تاسودهغې په وینا باندې خپل کورمه بربادوئ،پاتې شوداسوال چې هغه ګناهګاره ده اوکه نه؟ که هغه دالله دطرف نه معذوره وي؛ نوپه معذور باندې مؤاخذه نشته،اوکه معذوره نه وي؛ نوګناهګاره ده.

بهرملک ته تلونکی د مورپلار خدمت څنګه وکړي؟

سوال: مابې کام کړی دی.او دمورپلارخدمت کول غواړم،ځکه بهر ملک ته مې دتلو پروګرام جوړکړی دی،مایوذمه دار سړي ته پیسې ورکړي هغه تراوسه پورې زماویزه حاصل نه کړه.کافي صبر مې وکړ،اوس دَ صبر پیمانه سرته ختلې ده.اوس زه آدټ کلرک یم، خوپه خپلې پیشه کې سیټ نه یم.اوس زه دَ پنځه ویشتو(۲۵) کالو یم اودمورپلارخدمت کول غواړم.اوپه دې باره کې پریشان یم چې تراوسه پورې بهرته لاته نه یم اودمورپلاردخدمت له پاره مې څه ونه کړل. ستاسوبه ډیره مهرباني وی زماله پاره څه وظیفه وغیره راولیږئ.

جواب: ستاسوخط مې په غورسره وکوت،ستاسودپریشانۍ اصلي وجه دا ده چې تادخپل ځان له پاره یوه لار پخپله تجویزکړې ده چې دمورپلار خدمت بس په دې شان کیدای شي کله چې تاسو بهرملک ته لاړشئ او ډیرې زیاتې پیسې وګټې راویې لیږي،حالانکې دا هم کیدای شي

چې دالله تعالی په علم کې ستاسو بهر ملک ته تګ ستاسو له پاره بهتر نه وي، او ستاسو د مور و پلار له پاره هم په ځای د نفع د زیاتې پریشانۍ وجه وي، انسان چې د خپل ځان له پاره پخپله څه تجویز کوي او د هغه هغه تجویز چې کله نه پوره کیږي او ویریږي او پریشانه کیږي، د هغه په ځای که انسان خپل ټول هرڅه د الله تعالی په حواله کړي او کوم صورت چې هم الله تعالی د هغه له پاره مقرر کړي، د اهغه په خپل حق کې بهتروګڼي او په هغه باندې راضی شي نو د هغه ټولې پریشانۍ ختمیږي، بس د پریشانو اصل د هغه خپل سوچ دی.

تاسو چې کوم کارکول هم غواړئ "بهشتی زیور" کې کوم چې استخاره مسنونه لیکلې ده.[1]

د هغې سره اووه ځله سورۀ فاتحه وایئ او یو تسبیح "إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" وکړئ او دعا کوئ، ان شاء الله، د الله تعالی به خاص نصرت او مدد درسره شامل وي، کوشش خو دا کوئ چې لمونځ د جمع سره په جومات کې ادا کوئ، بغیر د مجبورۍ نه د جمع لمونځ مه فضا کوئ، چې دا غټه محرومي هم ده او غټه ګناه هم.[2]

کنځل کونکي پلار سره څنګه تعلق وساتل شي؟

سوال: زما پلار تعلیم یافته دی، خو ددې باوجود کنځلې ډیرې زیاتې کوي، کله ناکله خو بدې خبرې هم کوي، بیا زما زړه د هغه سره خبرې کول نه غواړي، ځکه ما د خپل والدصاحب سره خبرې پریښې دي، ددې په وجه مانه مور کله ناکله خفه کیږي، حالانکې زه څوک چېرې هم خفه کول نه غواړم، خو زه مجبوره یم سوال دا دی چې د والدصاحب په کنځلو کولو کې څه ګناه شته؟ او زما په دې رویه کې څه ګناه خو نشته؟ یو بله خبره چې زه مور سره ډیره مینه کوم خو ظاهرولی نشم.

جواب: ستاسو د والدصاحب کنځلې کول هم ګناه ده[3]، او ستاسو هغه سره خبرې پریښودل هم ګناه ده، د هغه غلطه رویه ستاسو سره، خو د هغې په وجه تاسو ته خپل طرز عمل بدلول نه دي پکار، مور سره محبت ډیره ښه خبره ده، او دا د محبت علامت دی چې په کومې خبرې ستاسو مورته تکلیف رسیږي (لکه د پلار سره خبرې نه کول) هغه پریږدئ.

---

[1] بهشتی زیور مدلّل ص: ١٥٣)۔

[2] قال أبوالدرداء: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: ما من ثلاثة قرية ولا بدو لا تقام فيهم الصلاة إلا قد إستحوذَ عليهم الشيطان فعليكم بالجماعة فإنما يأكل الذئب القاصية قال السائب يعنى بالجماعة الجماعة فى الصلاة (نسائى ج: ١ ص: ١٣٥، التشديد فى ترك الجماعة)۔

[3] عن عبدالله بن مسعود قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: سباب المسلم فسوق وقتاله كفر متفق عليه (مشكوة ج: ٢ ص: ٤١١، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم، أيضًا بخارى ج: ١ ص: ١٢، كتاب الإيمان)

دبوډا پلار د خدمت نه مور منع کول

سوال: که پلار بوډا وي او مور قابله وي چې هغه د خپل بوډا خاوند خدمت وکړي او زامن ځوانان وي. هغه د هر څه په ليدلو هم مور د بوډا پلار نه لرې ساتي. آيا زامن هم هغه شان ګناهګار دي څنګه چې مور ده؟

جواب: نه صرف د بچيو د مور بلکې پخپله بچيو ته هم د خپل بوډا پلار خدمت کول پکار دي، دا په دنيا او آخرت کې دهغوی د سعادت او نيک بختۍ موجب دی. ګينې پخپله د خدمت کولو په ځای که هغوی مور هم د خدمت نه منع کوي نو د هغوی په ګناه ګارۍ او بدبختۍ کې څه شک دی؟ [1]

اولاد د شفقت او محبت نه محرومول

سوال: په جمعه ايډيشن ۱۸ اکتوبر ۱۹۸۲ء ستاسو په کالم کې ماد اولاد عاق کولو په سلسله کې کتلي و. په هغه کې د قرآن او حديث په رڼاکې تاسو ليکلي و چې اولاد په هرحالت کې د پلار د جايداد وارث دی. اوس سوال دا دی چې يو صاحب خپلې لومړۍ ښځې ته طلاق ورکړی دی او بل واده يې وکړ. او د لومړۍ ښځې نه يې صرف جينکۍ دي. اوس جايداد خو لرې خبره ده. هغه د جينکو سره ملاويدل هم پرېښودي دي. آيا اسلام د دې خبرې اجازه ورکوي چې ښځې ته طلاق ورکولو نه وروسته اولاد سره دې داسې سلوک وکړل شي؟ او په ماشوم والي کې خپلې لوڼې د يو اوبل په کور کې پرېښودل شي. که هغه ترور وي، نياوی، يا تيندار وي. نه د هغوی د تعليم خيال وساتل شي او نه په اخترونو باندې خپل کورته دراتلو اجازه ورکول کيږي. آيا دا د اولاد بنيادي حق نه دی چې د هغوی تعليم او تربيت دې وکړل شي او هغوی سره په مينه او محبت سره پيش راشي؟ آيا د طلاق اثرات په اولاد باندې پريوځي؟

جواب: اولاد شفقت او محبت نه محرومول او د هغوی سره تعلق ختمول بالکل حرام دي، او داسې کولو والا ګناه ګار دی، په حديث کې دی چې تعلق ختمولو والا ته به جنت نه نصيب کيږي[2]. په هرحال ستاسو د والد صاحب طرز عمل د افسوس قابل او د اصلاح کولو لائق دی.

---

[1] وقضى ربُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وبالْوالدَيْنِ إِحْساناً إِمَّا يَبْلُغنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كلاهُمَا فلا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ ولا تَنْهرْهُما وقُلْ لهُما قوْلاً كريماً، واخْفِضْ لَهُمَا جناحَ الذُّلِّ من الرَّحْمَة وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا ربَّياني صغيراً. ربُّكُمْ أعْلَمُ بمَا في نُفُوسكُمْ إنْ تَكُونُوا صَالحين فَإِنَّهُ كَانَ للْأَوَّابينَ غَفُوراً (بنى إسرائيل: ۲۳ ۲۵) عن عبدالرحمن بن أبي بكرة عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ألا أحدثكم بأكبرالكبائر؟ قال: بلى يارسول الله! قال: الإشراك بالله وعقوق الوالدين (جامع الترمذى ج: ۲ ص: ۱۲، أبواب البر والصلة، باب ماجاء فى عقوق الوالدين)۔

[2] عن محمد بن جبيربن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ...[بقيه په راروانه صفحه..

دَ ښځې په وينا مورپلار سره نه ملاويدل

سوال: يوه ښځه خپل خاوند ته وايي چې زه ستاپه کورکې اوسيږم نو ستامورپلارسره به تا ملاويدو ته نه پريږدم

جواب: خپل مورپلار سره نه ملاويدل او هغوی پرېښودل معصيت او کبيره گناه ده.اودکبيره گناه ارتکاب حرام او ناجانزدی[1] لهذا دښځې خبره منل مورپلارسره نه ملاويدل صحيح نه دي.اودښځې ددې خبرې شرعاً هيڅ اعتبار نشته.اوپخپله هغه ښځه هم خاونددخپل پلاراومورسره دملاويدو نه منع کولو په وجه گناهگاره ده.[2]

د مورو پلار خدمت او سفر

سوال: په سنن بيهقي کې دي چې رسول الله ﷺ فرمايلي چې کوم فرمانبردار زوی په خپل مورپلارباندې په شفقت او رحمت سره نظر اچوی نو دهرنظرپه بدله کې ديوقبول شوي حج ثواب ورته ملاويږي.صحابه وو رضي الله عنهم عرض وکړ چې:اې دالله تعالى رسوله! که په ورځ کې سل ځله هم داسې نظر ورته وکړي؟ حضورپاک ﷺ وفرمايل :هو!که سل ځله هم وي.يعنې په نظررحمت باندې به ورته ديوقبول شوي حج ثواب ملاويږي.په مسنداحمدکې دي چې څوک خوښوي چې دهغه دې اوږد عمر ويي اودهغه په رزق کې دې پراخي وي،هغه دې د مورپلارسره ښه سلوک کوي اودهغوی سره دې صله رحمي کوي،ددې احاديثوپه رڼاکې به دهغه اولاد څه حشروي کوم چې اکثرمسافران وي؟ څنگه چې نن سبا خلق رزق گټلوله پاره بهرملک کې محنت مزدوري کوي اوډيرې مودې پورې خپل مورپلارسره دَ مجبوری په وجه نشي ملاويدلی.نوآياهغه اولادبه ددې نعمت نه محروم وي؟ دهغوی له پاره دَثواب حاصلولو يوه ذريعه هم نشته ؟

جواب: که دمورپلار په اجازت سره په سفر باندې تللی وي: نوهغه به هم په فرمانبرداری کې شميرل کيږي.

....بقيه د تيرمخ]... لايدخل الجنة قاطع قال ابن أبي عمرقال سفيان يعنى قاطع رحم (ترمذى ج:۲ ص: ۱۳، ابواب البر والصلة، باب ماجاء فى صلة الرحم)۔

[1] وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا (العنكبوت:۸) عن عبدالرحمن بن أبى بكرة عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ألا أحدثكم بأكبرالكبائر؟ قال: بلى يارسول الله! قال: الإشراك بالله وعقوق الوالدين (جامع الترمذى ج: ۲ ص: ۱۲، أبواب البر والصلة، باب ماجاء فى عقوق الوالدين)۔

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج: ۲ ص: ۳۲۱ كتاب الإمارة، الفصل الثانى)۔

د مور و پلار خبره تر کومه حده منل پکار دي؟

سوال: محترم! مایوه نازکه مسئله ستاسو په خدمت کې راوړې راغلې یم، اکثر علماء ددې خبرې واضح جواب نه ورکوي، دخدای له پاره ماته بالکل صفا جواب راکړئ ماددې پریشانۍ نه آزاد کړئ محترم! الله تعالی د مور پلار د حقوقو په هرځآئې کې تاکید کړی دی، اسلام یوداسې مذهب دې چې په هغه کې دانسان حقوق او فرائض په ډیرښائسته طریقې باندې تقسیم کړي دي، خو یوه خبره چې په هغې زمونږ کورکې هم بحث کیږي او ددې په وجه مونږ په سختې ذهني پریشانۍ کې یو هغه دا چې ما ډیر ډیر په کتابونوکې ویلي دي او دعلماوو نه مې دا خبره اوریدلې ده چې دخدای فرمان دی: دمورو پلار تردې حده پورې حق دی چې پرته دَدې خبرې چې که هغوی درته دَ خدای سره دَشرک کولو حکم وکړي نوهغه مه منئ، ګینی دهغوی هره خبره منل په اولادباندې فرض دي، اوکه اولاد هرڅومره نیکۍ ولې نه وي کړي، خوکه مورپلاردهغوی نه راضي نه وي؛ نوهغه اولاد دخدای هم نافرمانه دی، اوچېرې به هم جنت ته نه داخلیږي، ماتردې پورې اوریدلي چې د خدای حکم دی چې که ستاسو مورپلار تاسوته ووائی چې خپله ښځه پریږده یاخپل بچی مړ کړه نوبیاهم بغیر سوچ سمجھ نه داسې وکړه، اوس تاسونه داپوښتنه کوم چې ددې خبرې تاسو ته ښه پته ده چې په دنیا کې د بد نه بدکرداره خلک هم دچا مورو پلار جوړیږي او داسې مورپلار په زرګونوخبرې غیرشرعي کوي، بې شمیره خبرې دهغوی داسې وي چې هغه داسلام د دائرې نه بهروي او هغوی غواړي چې بچی موپه دې باندې عمل وکړي، اوس که بچی نیک عمله وي او اسلامي اصول خوښ ګڼي؛ نو دهغوی له پاره دا څومره تکلیف رسیدلو والا مسئله به وي چې یوطرف ته مورو پلاردي چې هغوی موپه غیر شرعي خبرو باندې مجبوروي، که دهغوی خبره نه منو، نونافرمانه کیږو، او الله پاک په صفا الفاظو کې ویلي دي چې دمورو پلار نافرمان به جنت ته نه داخلیږي، خدای به خپله نافرماني معاف کړي، خودمور وپلارنافرماني به معاف نه کړي، اوبل طرف ته بچیوته دا مسئله هم پیښیږي چې که دمورو پلار حکم منو؛ نودخدای اصولو خلاف ورزي کیږي، اوس اولاد څومره مجبور او بې وسه وي؟ ددې اندازه صرف هغو خلکو ته ده دکوم خلک چې داسې حالاتوسره مخامخ وي.

جواب: دمورو پلارفرمانبرداري اودهغوی دخدمت په باره کې واقعي ډیرسخت تاکیدراغلی دی، خو دا خبره غلطه ده چې دمورپلار دهرې جائزې او ناجائزې خبرې منلو حکم دی، دمور وپلار د فرمانبردارۍ هم حدود دي، زه دَدې خلاصه ذکرکوم:

اول: مورپلار که هرڅومره بد وي، دهغوی بې ادبي او ګستاخي دې ونه کړل شي، په تهذیب او متانت سره دهغوی پوهولوکې هیڅ بدوالی نشته، بلکه پوهول یې ضروري دي، خوپه خوله او لهجه کې ګُستاخي نه ده پکار، اوکه په پوهولو باندې هم پوهه نشي؛ نوهغوی په خپل حال

باندې پرېږده.

دوم: که هغوی درته دَ څه جائزې خبرې حکم وکړي؛ نو دهغې منل ضروري دي په دې شرط چې سړی دهغې طاقت هم لري او په هغې سره دنور خلکو حقوقو ته نقصان نه رسیږي،او که دهغوی دحکم منل دهغه دوس خبره نه وي او په هغې سره د نورو خلکو حقوقو ته نقصان رسیږي نو منل یې ضروري نه دي،بلکې په بعضې صورتونو کې جائز نه دي.

دریم: که چرې مورپلاردرته دیوې داسې خبرې حکم وکړي چې هغه شرعاً ناجائزه وي اوچې دهغې الله پاک او دهغه رسول اللهﷺ منع فرمایلې وي،بیاهم دهغوی حکم منل جائز نه دی،که مورو پلار داسې حکم ورکوي نو ګناهګاریږي،او که اولاد دهغوی دَناجائز حکم تعمیل کوي؛ نوهغوی هم ګناهګاریږي،دَحضورپاکﷺ مشهور ارشاد مبارک دی:"**لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق**"[1] یعنی: په کوم شي کې چې دَالله پاک نافرماني کیږي په هغه کې دیو مخلق فرمانبرداري جائزنه ده."مثلاً: که مورپلاردرته ووایئ چې:"لمونځ مه کوه،یاددین خبرې مه زده کوه،یاږیره مه پرېږده،یادنیکو خلکو سره مه کینه"وغیره وغیره،نودهغوی دداسې حکمونه منل جائز نه دي،ګیني مورپلاربه هم جهنم ته لاړشي او اولاد به هم ځان سره جهنم ته بوځي.
که مورپلاردا وایي چې:"ښځې ته طلاق ورکړه"نوداکتل پکار دي چې ښځه قصورواره ده یانه؟ که ښځه بې ګناه وي؛ نو صرف د مور پلارپه وینا طلاق ورکول جائزنه دي،که مورو پلاردرته ووایي چې: "ښځه په یواځې کورکې مه ساته"نوپه هغې کې هم دهغوی حکم منل جائزنه دي،البته که ښځه په خپلې خوښې سره دمورو پلار سره یوځای اوسیدوباندې راضي وي، نوبیله خبره ده،ګیني دخپل حیثیت مطابق ښځې ته بیل کور ورکول د شریعت حکم دی،اوددې خلاف دچاخبره منل جائز نه دي.

څلورم: که مورپلارمو ووهی،کنځلې درته وکړي،بدرد درته ووایي یاپیغورونه درکړي، نو دهغوی هرڅه دې برداشت کړل شي اوهغوی ته دې غلط جواب ورنه کړل شي.

پنځم: تاسوچې څه لیکلي دي چې:"که مورپلاردرته ووایي چې ..... یا خپل بچی مړه کړه نوبیاهم بغیر دڅه سوچ او پوهې نه دا وکړه" خدای ته پته تاسو ته دا چا ویلي دي؟ بچی مړه کول حرام اوکبیره ګناه ده،او مالیکلي دي چې په ناجائز کار کې د مورو پلار اطاعت جائز نه دی،څکه تاسو چې کومه مسئله لیکلې ده،هغه قطعاً غلطه ده....!

[1] مشکوة ص: ۳۲۱، کتاب الإمارة والقضاء، طبع قدیمی کتب خانه)۔

مور و پلار سره احسان او ښه سلوک څه ډول وشي؟

سوال: دنن په جمعه ایډیشن کې مې ولوستل.په اسلامي صفحه باندې جلال الدین احمد نوري صاحب دقرآن اوحدیث په رڼاکې دمورو پلارسره د احسان اوښه سلوک کولو په باره کې لیکلي دي.په دې سلسله کې،زه تاسونه څه معلومات حاصلول غواړم.زه منم چې په دنیاکې والدین (مور او پلار) نه زیات څوک خواږه نه وي،هغه بچي په ډیرتکلیف سره ساتي او دبچیوفرض دي چې دهغوی عزت وکړي،مورپلارتنګ نه کړي،دهغوی په معاشره کې نوم خراب نه کړي،دبدو عادتونونه لرې اوسي چې مورپلارترې خوشاله وي او دعاګانې ورته کوي،خومسئله دا ده چې ټولې میندې او پلاران یوشان نه وی،دَهرانسان بیل بیل عادت وی.آیاداسې پلار نه وي چې زآمن یې ځوانان شي او بیاهم عیاشي کوي،شراب څښي. جواري کوي.هرقسمه عیاشي کوي،دهغوی بچي نیکان وي، شریفان وي.نوآیاداسې پلار خبره منل ضروري دي؟ پخپله عیاش وي،خوزوی او لورته وایي چې:"ته واده هلته وکړه چېرته یې چې زه غواړم".بل سوال دا دی چې زما یو دوست دی دهغه مور دهغه واده کول غواړي،

صحیح ده چې مور و پلار د بچي واده کوي،خو زماددوست مورچې کله دیوې رشتې کتلوله پاره ځي؛ نو زوی سره هیڅ مشوره نه کوي،او نه یې ضروري ګڼي وغیره،خودهغه دمور وینا دا ده چې انجیلۍ صرف هغې ته خوښه راشي،چې کله هلک ته دا خبره معلومیږي چې دهغه مور په فلاني ځای کې دهغه رشته کوي،نو زوی وایي چې:" مورې! دا ډیر خراب خلک دي،اوښه او شریفان نه دي."نوموروایي چې:"څه څه! تاته څه پته ده؟ ددې نه ښه رشته به بله کوم ځای کې ملاویږي" دا ټوله کیسه ماتاسوته ځکه واوروله چې تاسوته تفصیل معلوم شي،اوس هلک چې زما دوست دی،که مور انکار کوي چې:"مورې! زه په هغه ځائې کې واده نشم کولئ،ځکه چې هغه ښه خلک نه دی" نودَهغه مور خفه کیږي او په دې وجه باندې اوس هلک بالکل بې وسه دی.واده دهغه کیږي خودهغه پکې هیڅ رایه نشته.نه یې څه اهمیت شته. نن کله نه چې هغه دا مضمون په اخبارکې وکتلو نوزیات پریشانه شو چې الله تعالی ټول حقوق مورته ورکړي دي.که انکار کوم نوپه دې دنیاکې او دقیامت په ورځ دموردَخفګان په وجه به ذلیل کیږم، ځکه دلته خواوس خپله مرضي نه چلیږی.که خوښه دې وي اوکه نه.اوس تاسو موږ ته داسلام په رڼاکې جواب راکړئ چې آیا اسلام اولاد ته دا حق نه دی ورکړی چې هغه څه ووایي؟ خودنن مضمون چې هغه بالکل د قرآن پاک اوحدیث نه اخیستل شوی دی،هیڅ ګنجائش پکې نشته ، په مضمون ویلوسره خوزمادوست بالکل خاموشه شوی دی.چې ښه ده چېرته چې غواړي واده دې وکړي.زه به یولفظ هم نه وایم،بیادې واده کامیاب یاناکامیاب ولې نه وي،ستاسوبه ډیره مهرباني وي داسلام په رڼاکې جواب راکړئ.

جواب: په اصل کې غلطي دواړو طرفو ته ده،مورو پلارته پکار دي چې اولاد کله بالغ شي نوهغه په مشوره کې شریک کړي،خاص کرد هغوی د واده اوښادۍ په معامله کې دهغوی نه مشوره اخیستل خو ډیرضروري دي،او بچي ته پکار دي چې دمورپلار رایې ته په خپلې رایې باندې ترجیح ورکړي،اوکه دهغوی رایې بالکل غلطه وی نوبیاهم هغوی سره په ګستاخي او بې ادبي سره مه پیش کیږئ،البته په تهذیب او ادب سره ورته ووایئ چې دا خبره مناسب نه ده،خلاصه دا ده چې کوم کار دشریعت په لحاظ سره یا په دنیاوي لحاظ سره غلط وي، په هغه کې د مور و پلار فرمانبرداري جائز نه ده[1]. خو دهغوی ګستاخي او بې ادبي دې هم ونه کړل شي.

که مورو پلار کنځل وکړي نواولاد ورسره څه سلوک وکړي؟

سوال: اسلام دکنځل کونکي په باره کې څه فرمایلي دي،که هغه هرڅوک وکړي؟ زموږ په ګاونډکې یوصاحب دومره کنځل کوي چې په یوه جمله کې یې لس کنځل وي،لږدخوښې خلاف چې خبره وشي نوهغه دخپلې ښځې دخاندان والو ته کنځلې شروع کوي،عرض دا چې هغه په ناسته پاسته هروخت کنځلې کوي،دهغه بچي اوس ځوانان شوي دي اوهغوی اوس کله کله برداشت ونه کړي او خپل پلارته څه نا څه وایي،خووروسته هغوی ته سخت افسوس وي.

جواب: دهغه سړي دا ګنده عادت دهغه دبې عزتي له پاره کافي دی[2]. هغه چې کومې کنځلې کوي هغه چاته هم نه لګیږي،بلکې خپله ژبه ګنده کوي،ځکه دهغه دکنځلوطرف ته دې توجه ورنه کړل شي. اودهغه زامنوته پکار دي چې په هغه وخت دې دهغه ځای نه پاځي،وروسته په ادب اوطریقې سره هغه پوه کوئ.د بچوله پاره د موروپلارګستاخي او بې ادبي جائز نه ده،ددې نه پرهیز وکړئ.

دخاوند یا دمورو پلار خدمت

سوال: زما او زما دخاوند په مینځ کې هیڅ اختلاف نشته .خو زمادخاوندزمادمور او پلار نه سخت شکایاتونه دي،او پوهه یم چې زما مور او پلار خاص طورباندې پلارصاحب زمااو زما دخاوند سره ډیرې ناانصافۍ کړي دي،زماله پاره دواړه د احترام قابل دي،خو زما ایمان دی

---

[1] عن علی قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا طاعة فى معصية، إنماالطاعة فى المعروف متفق عليه (مشكوة ص: ٣١٩) وعن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق رواه شرح السنة (مشكوة ص: ٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الثاني)۔

[2] عن عبدالله بن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: سباب المسلم فسوق وقتاله كفر متفق عليه (مشكوة ج: ١ ص: ٤١١، باب حفظ اللسان والغيبة والشتم)۔

چې په اولاد باندې د مورو پلار ډیرزیات حقوق وي،ځکه چې هغه بچي پیدا کوي،ساتي او غټوي یې،بچي د هغوی دا احسان چېرې هم نشي پوره کولی،د مور و پلار نافرماني بچی جهنم ته بوولی شي،ستاسو به ډیره مهرباني وي د قرآن او حدیث په رڼاکې ماته مشوره راکړئ چې په دې حالاتوکې په ما دچا فرمانبرداري لازمه ده،د مور او پلار یا دخاوند؟

جواب: تاسو ته حتی الوسع په هغوی دواړو فریقوکې دیونافرماني کول هم نه ده پکار،خوکه داسې صورت پیښ شي چې په هغه کې به یوازې دیوحکم منل کیږي،نوستاسوله پاره دخاوندحکم منل پکار دي[1] بهتره خو داده چې تاسوخاوندپوه کړئ اوچې کوم صورت زیات بهتره وي د هغه له پاره یې راضي کړئ،خوکه هغوی په خپلې خبرې منلوباندې په ضدوي نو تاسو د هغه خبرې ته ترجیح ورکړئ او د مورپلار نه په ادب سره معافي وغواړئ.کومې جینکۍ چې دخاوندپه مقابله کې د مورپلار حکم ته ترجیح ورکوي،هغه خپل کورونه چېرې هم په سکون سره آبادولی نه شي.

د مور او پلار نافرمانه زوی عاق کول

سوال: مونږ ټولوته علم دی چې الله تبارک وتعالی سبحانه دقرآن پاک په (سورت نساء) کې د ټولو رشته دارانو او خپل خپلوانو برخې ښکاره تعین کړي دي،چې هغه دیومړي پاتې شوي مال(ترکې)څخه ورکول کیږي،په دې برخوکې دردوبدل هیڅ مجازنشته،په دې پس منظرکې تاسو دقرآن او حدیث په رڼاکې وفرمایي چې آیایو سړی په څه وجه سره خپل اولاد یا په اولادکې یوزوی عاق وګرځوي اوهغه دخپل حق یادبرخې نه دمحرومولو اختیارلري؟ زمونږ په ملک کې ډیر وخت نه دا روج راروان دی چې مور وپلار او خاص کرپلار د نافرمانې کولو والازوی عاق ګرځوي، شاید عامو خلکوته ددې خبرې علم نه وي چې ددې کارشرعي حیثیت څه دی؟

جواب: کوم نالائق زوی چې دمورو پلارنافرمان او ګستاخ وي،ددې سزابه هغه په دنیااوآخرت کې ګالي[2] ددې باوجودهغه دجایداد دشرعی برخې نه محرومول جائزنه دي،اوکه چاداسې وکړل نو دشریعت خلاف کولو په وجه به داسړی ګناهګار وي،خودهغوی په محرومولو سره زوی دخپلې شرعي برخې څخه نه محرومیږي،دهغه عاق کول غلط دي،اوزوی ته به شرعي

---

[1] عن عائشة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم .... ولو كنت آمر أحدًا أن يسجد لأحد لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها، ولوأمرها أن تنقل من جبل أصفر إلى جبل أسود ومن جبل أسود إلى جبل أبيض كان ينبغي لها أن تفعله رواه أحمد (مشكوة ص: ۲۸۳) أيضًا: وحقه عليها أن تطيعه فى كل مباح يأمرهابه (الدرالمختار ج: ۳ ص: ۲۰۸، طبع سعيد)۔

[2] عن أبي بكرة قال: قال رسو ل الله صلى الله عليه وسلم: كل الذنب يغفرالله منها ما شاء إلا حقوق الوالدين فإنه يعجل لصاحبه فى الحياة قبل الممات (مشكوة ص: ٤۲۱، باب البروالصلة، طبع قديمى)۔

برخه مکمل ملاويږي.[۱]

په ناجائز کار کې د مور او پلار اطاعت

سوال: آيا د غير مسلمه قادياني هلک او د مسلمانې انجيلۍ واده کيدای شي؟ انجيلۍ هم نه غواړي چې د هغې واده دې د هغه سړي سره وشي، خو دَ انجيلۍ د مور و پلار دا ضد دی چې د هلک کور والا زمونږ رشته داران دي.

جواب: د غير مسلم سره د مسلمان هلک يا انجيلۍ نکاح نه کيږي[۲]، تول عمر به د زنا ګناه کوی او دا ګناه به د انجيلۍ د مور او پلار په برخه کې هم وي، او که مور پلار يې مجبوره کړي نو انجيلۍ ته پکار دي چې صفا انکار وکړي، په دې معامله کې د مور و پلار حکم منل جائز نه دي.[۳]

مور و پلار چې د پردې مخالف وي د هغوی حکم منل

سوال: زما مور و پلار د پردې کولو خلاف دي، زه څه وکړم؟

جواب: الله او د الله رسول ﷺ د بې پردګي خلاف دي[۴]، د ستاسو مور و پلار د الله او د هغه رسول ﷺ سره مقابله ده، تاسو ته پکار دي چې په دې مقابله کې الله او د الله رسول ﷺ سره ملګرې شئ، که مور و پلار د الله او د هغه د رسول ﷺ مخالف کوي جهنم ته تلل غواړي نو تاسو د هغوی سره مه ځئ.[۵]

د اولاد جايداد نه محرومونکي پلار حشر

سوال: زمونږ والد صاحب د ميرنۍ مور په دوکه کې راغی او د جايداد نه يې لرې کړې يو، زما

---

[۱] ومن قطع ميراث وارثه قطع الله ميراثه من الجنة يوم القيامة (مشكوة ج: ١ ص: ٢٦٦) أيضًا: الارث جبرى لا يسقط بالإسقاط، (تنقيح الحامدية ج:٢ ص: ٥٤، طبع رشيديه كوئته)۔

[۲] ولا تحل مناكحتهم (ردالمحتار ج: ٤ ص: ٢٤٤ باب المرتد)۔

[۳] لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٢١، كتاب الإمارة)۔

[۴] "وَقَرْنَ فِىْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُوْلٰى"، (الأحزاب:٣٣) أيضًا: يٰأَيُّهَاالنَّبِىُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِالْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ"، الآية (الأحزاب:٦٠) عن ابن عباس: أمرالله نساء المؤمنين إذاخرجن من بيوتهن فى حاجة أن يغطين وجوههن من فوق رؤوسهن بالجلابيب ويبدين عينا واحدة وقال محمد بن سيرين سألت عبيدة السلمانى عن قول الله تعالى: يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ، فغطى وجهه ورأسه وأبرز عينه اليسرى وقال عكرمة: تغطى ثغرة نحرها بجلبابها تدنيه عليها (تفسير ابن كثير ج: ٥ ص: ٢٣١، طبع رشيديه كوئته)۔

[۵] قال الله تعالى: قُلْ أَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللّٰهَ لا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ (آل عمران:٣٢) ايضًا: قال تعالى: وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَاراً خَالِداً فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ (النساء:١٤)۔

او زموږ د ورونو حق يې نه دی راکړی، بلکه ميرنی موراودهغې بچيوته يې ورکړی دی، دهغوی دا طرز عمل داسلامي اصولو په لحاظ سره څنګه دی؟ دقرآن او قانون مطابق جواب راکړئ؛

جواب: په حديث شريف کې دې ته ظلم ويل شوي دي،اوددې ظلم سزا به ستاسو پلارته په قبراو حشرکې رسيږي [١]

دمور خدمت او د ښځې خوشنودي

سوال: نن سبا عام طورباندې په ښځه او خاوندکې دې خبرې باندې جګړه کيږي چې خاوند، ښځه په بيل کورکې ولې نه ساتي؟ خاوند په دې خبرې باندې ولاړ دی چې زه خپله مور يوازې نشم پريښودلی، ځکه چې زمانه علاوه دموردخدمت کولو والا هيڅوک نشته ، اوکه مابوډۍ مور دعمرپه دې برخه کې پريښوده نودقيامت په ورځ به زه دجنهم له اوره بچ نشم،خوښځه داخبرې نه مني اوپه خپل ضدباندې قائمه وي،مسئله دا ده که خاوندښځه بيل کورکې ساتي نوپخپله به کوم کورکې اوسيږي،دښځې سره دهغې په کور کې يابياداخپلې بوډۍ مورسره دهغې په کورکې؟ په دواړو کې څوک پريږدي او دچاسره اوسيدل شروع کړي

جواب: په داسې حالت کې ښځې ته پکار دي چې هغه خاوندته دمور دخدمت موقع ورکړي، بيل کورکې په اوسيدو دې ضدنه کوي،چې دبوډۍ موردخدمت کولو والا بل څوک نه وي، هو! ښځې ته دې داوسيدو له پاره بيله کمره ورکړل شي اودخاونددمورخه خدمت دې دهغې په ذمه نه اېښودل کيږي [٢]

دخاوند ، ښځې او اولاد ذمه داري

سوال: زماښځه هره خبره زماخلاف کوي،حقوق نه ادا کوي،مخکې ورځ ماخپله غټه لور راوغوښتله اودمورپوهولو له پاره مې ورته وويل،هغې وويل چې"اوس يې پوهول مشکل دي، ښه خبره ده چې ستاسوپه مينځ کې طلاق وشي"يونالائق زوی مې په مينځ کې راغی او فيصله يې داوکړه چې زه هغه(مور) بوځم ،باوجود ددې چې مادهغوی موروډيره منع کړه چې بغير اجازت نه تاسو نشئ تلی،خوهغه د زوی سره لاړه.معلومه نه ده هغه چېرته ده؟ اوس زه هغه

---

[١] عن النعمان بن بشير أن امه بنت رواحة سألت أباه بعض الموهوبة من ماله لإبنها فالتوى بها سنة ثم بداله فقالت: لا أرضى حتى تشهد رسول الله صلى الله عليه وسلم على ما وهبت لابنى، فأخذ أبى بيدى وأنا يومئذ غلام فأتى رسول الله صلى الله عليه وسلم: فقال يارسول الله ! إن أم هذا بنت رواحة أعجبها أن أشهد على الذى وهبت لإبنها. فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : يابشير! ألك ولدسوى هذا؟ قال: نعم! أكلهم وهبت له مثل هذا؟ قال: لا! قال: فلاتشهدنى إذًا فإنى لا أشهد على جورٍ (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ٣٧)۔

[٢] فعليه نفقتهاوكسوتها وسكنها (هداية ج: ٢ ص: ٤٣٧، باب النفقة)۔

خپل زوی عاق کول غواړم او دښځې له پاره څه وکړم؟ په دې باره کې درنه مشوره غواړم. دَحیرانتیا خبره دا ده چې زوی مورو پلار دیوبل نه جدا کوي اوبله دا چې ټول بچي په یوه ژبه شو او دمور طرف دار جوړ شو

جواب: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! ستاسو دغم نمه ډک خط مې په تفصیل سره ولوست، ډیرخفه شوم، الله تعالی دې ستاسومشکلات آسان کړي. په عام او ذاتي معاملاتو کې، زه دمشوره ورکول نه غواړم. څکه یوڅواصولي خبرې درته عرض کوم:

١ اولاد چې کله څوان شي نودهغوی دَجذباتواحترام ضروري دی، او د موراو پلار جنګ جګړې د اولاد دزړه نه دموروپلار احترام وباسي. ښځې سره دبچیوپه مخکې جګړه کول اصولي غلطي ده

٢ دښځې په ذمه دخاوند حقوق بې شکه ډیرزیات دي، اوښځې ته دخاوندحقوق ادا کولو ډیر تاکید شوی دی[1] خوخاوندته هم داکتل پکاردي چې هغه د(ښځې)دڅومره حقوقوبوج اوچتولو قابل دی؟[2] څکه شریعت سړي ته دڅلور ودونو پورې اجازه ورکړې ده[3] څکه چې په یوې ښځې باندې دهغې دبرداشت نه زیات بوج ونه لوېږي، او دیوې نه دزیاتوښڅوکیدوپه صورت کې شریعت په خاوندباندې دا سخته پابندي عائدکړې ده چې هغه دټولو ښڅو سره دتلې په تول سره برابري وکړي، دټولوسره یوشان سلوک وساتي، اوچرته‌یوطرف ته ادنی زیات والی هم ونه ساتي[4]

٣ دقیامت په ورځ به صرف دښځې دنافرمانیو محاسبه نه کیږي، بلکې دخاوند بدخلقی، بدکلامي اودهغه دظلم او زیاتي حساب به هم کیږي، اوبیاچې دچاپه ذمه دچاحق راوځي. هغه ته به ورکول کیږي

٤ تاسوچې کوم حالات لیکلي دي، دهغو نه اندازه کیږي چې دحالاتو په خرابوالي کې دټولو نه زیات دخل ستاسودبدکلامی دی(چې په هغې کې تاسو غالباً دَخپلې بیماری اودَ

---

[1] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله: لوكنت آمر أحدًا أن يسجد لأحد لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها (ترمذى ج:١ص:٢١٩، أبواب الرضاع،باب ماجاءفى حق الزوج على المرأة، ابن ماجة ص:١٣٣،باب حق الزوج على المرأة)

[2] عن حكيم ابن معاوية القشيرى عن أبيه قال: قلت: يارسول الله! ماحق زوجة أحدنا عليه؟ قال: أن تطعمها إذا طعمت وتكسوها إذا كسيت ولا تضرب الوجه ولا تقبح ولا تهجر إلا فى البيت (ابن ماجة ص: ١٣٣، باب حق المرأة على الزوج)۔

[3] قال تعالى: فانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ (النساء:٣)۔

[4] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من كانت له إمرأتان يميل مع أحدهما على الأخرى جاء يوم القيامة وأحدشقيه ساقط (ابن ماجة ص: ١٤١، باب القسمة بين النساء)۔

مزاج په وجه سره څه معذور هم يئ)،ستاسو په اولاد او ښځې باندې دهغې اثرغلط شوی دی،که تاسوخپل طرزعمل تبديل کړئ اودخپلې رويې اصلاح وکړئ نوستاسوپه اهل او عيال کې تبديلي راتلی شي.

۵: که تاسوخپل مزاج دحالاتومطابق تبديلولی نشئ نوآخري صورت داکيدای شي چې ښځه فارغه(طلاق) کړئ،خودهغې نتيجه به دا وي چې تاسوبه دخپل اولادنه هم کټ شئ،ځکه چې ستاسو ځوان اولادبه تاسوظالم او مور مظلومه وګڼي او دخپلې مورسره به ملګرتيا وکړي، اود انتقام اخيستو په طوربه تاسوسره تعلق ختم کړي او دا به د دواړو فريقينو ددنيا او آخرت دبربادۍ وجه وی.[1]

۶: غالباً مامخکې هم ليکلي دي چې دښځې په تکليفونو رسولو باندې صبرکول مستقل جهاد دی،اودالله تعالی په نزد ددې ډيره غټه درجه ده، که تاسودهغې عظيم اجرخواهش منديئ نودهغې لاردصبر او استقامت خار دارلارې باندې تيريږي،په دې صورت کې به تاسوته دخپلې ښځې او اولاد سره مشوره کول وي، هغوی ظالمان اوخپل ځان مظلوم ګڼل نه،بلکې دا ګڼل چې دهغوی غلطۍ هم په حقيقت کې زمادخپلې نااهلۍ په وجه سره دي،ظالم زه پخپله يم او الزام نورو ته ورکوم.

۷: که تاسو صلح کول غواړئ نوددې له پاره به خپل نفس مړکول وي اوديوڅوخبرو خيال به ساتئ،يوه دا چې ستاسودژبې نه به دخيرنه سوا بله خبره نه وځي،چېرې هم يوه ناخوښه خبره په خوله باندې مه راولئ،دويم دا چې خپل حق دبل په ذمه مه ګڼئ اونه دچاشکايت ستاسو په زړه کې پيدا شي،بلکې که څوک ستاسو سره ښه سلوک وکړي؛ نوهغه دالله تعالی دَطرف نه يو تحفه وګڼئ.اوکه څوک په بدخلقي او سختي سره پيش شي؛ نودا وګڼئ چې زه ددې نه هم دَ زياتي مستحق وم،دَالله تعالی شکردی چې هغه زمادبدو عملونو پوره سزاماته رانه کړه،په دې باندې صبروکړئ،دريم دا چې ستاسودهرې ادا نه داولاد او ښځې سره د شفقت او محبت مظاهره کيدل پکار دي، تاسوته ديومحبوب خاوند او د شفيق پلار کردار ادا کول پکار دي.

۸: اولاد عاق کول (دميراث نه محرومول)شرعاً حرام دي[2]، اواولاد په عاق کولو عاق کيږي هم نه[3]،ځکه زه به تاسوته مشوره درکړم چې تاسو ددې غلط قدم نه منع شئ، دنيا خو

---

[1] عن محمد بن جبير بن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع قال سفيان يعنى قاطع رحم (ترمذى ج: ٢ ص: ١٣، أبواب البروالصلة، باب ماجاء فى صلة رحم)۔

[2] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من قطع ميراث وارثه قطع الله ميراثه من الجنة يوم القيامة (مشكوة، كتاب البيوع، باب الوصايا ج: ١ ص: ٢٦٦)۔

[3] الإرث جبرى لايسقط بالإسقاط (تكملة ردالمحتار ج: ١ ص: ٥٠٥، كتاب الدعوى، مطلب واقعة الفتوى، أيضًا: تنقيح الفتاوى الحامدية ج: ٢ ص: ٥٤، مطلب الإرث جبرى لايسقط بالإسقاط ، طبع رشيديه كوئته)

تاسو دخپل ځان له پاره دوزخ جوړه کړې ده، خدای له پاره! په آخرت کې دوزخ مه اخلئ[1]. کوم هلک (بچي) ته چې مودعاق کولو اختار ورکړی و هغه هیر کړئ او هغه سره صلح وکړئ.

۹: دبعضو اکابرو ارشاد دی چې کله بنده دالله تعالی حکمونه ماتوي اودمالک نافرماني کوي نودالله تعالی دطرف نه هغه ته لومړی سزا دا ملاویږي چې دهغه ښځه او بچي دهغه خلاف کوي، ځکه که تاسودخپلې ښځې اوبچیورویه داصلاح قابل ګڼئ نوپه دې باندې هم توجه وفرمایئ چې دمالک (الله تعالی) سره ستاسو رویه څنګه ده؟ اوآیا هغه داصلاح محتاجه ده؟ دالله تعالی سره خپله معامله صحیح کړئ، الله پاک به تاسوسره دخپلې ښځې او بچیومعامله هم صحیح کړي، دَ حضرت علي بن ابی طالب کرم الله وجهه ارشاد مبارک دی:

پنځه شیان دانسان دَ نیک بختۍ علامه ده:

۱_ دهغه ښځه به دهغه موافق وي. ۲_ دَهغه اولاد به نیک او فرمانبردار وي. ۳_ دهغه دوستان به نیکان اوخدای ترسه وي. ۴_ دهغه ګاونډیان به نیک وي، ۵_ اودهغه رزق به په خپل ښار کې وي.

۱۰: ممکنه ده چې زمادا تقریربه ستاسودښځې متحرمې او بچیودنظرنه هم تیرشي، زه هغوی ته هم درخواست کول غواړم چې هغوی معامله خرابولو نه منع شي، دیوبزرګ ارشاد دی چې: "دنیکې ښځې شپږ علامې دي:

اول: دپنځو وارو لمونځونو پابنده به وي.

دویم: دخاوند تابعداره به وي.

دریم: دَخپل رب په رضاباندې به راضي وي.

څلورم: خپله ژبه به یې دبدي، غیبت او فضول خورۍ نه محفوظ کړې وي.

پنځم: دنیاوي مال او دولت نه به نفرت کوي.

شپږم: په تکلیف باندې به صبرکوي".

په حدیث کې دي: "**عن ابي امامة رضي الله عنه ان رجلاً قال: یارسول الله! ماحق الوالدین علی ولدهما؟ قال: هما جنتک ونارک. رواه ابن ماجة.**" (مشکوة ص: ۴۲۱).

ترجمه: "دحضرت ابوامامه رضي الله عنه نه روایت دی فرمایي چې: یوسړي عرض وکړ: یارسول الله ﷺ! زما دمور او پلار زما په ذمه څه حق دی؟ ویې فرمایل ورته: هغوی ستاجنت دی یا دوزخ."

په یوحدیث کې دي: "**عن ابي الدرداء رضي الله عنه ان رجلاً اتاه فقال ابوالدرداء: سمعت رسول الله ﷺ**

[1] عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لایدخل الجنة منّان ولاعاق ولا مدمن خمر (مشکوة ج: ۲ ص: ۴۲۰، باب البر والصلة، طبع قدیمی).

يقول: الوالد اوسط ابواب الجنة فان شئت فحافظ على الباب او ضيع رواه الترمذي." (مشكوة ص:۴۱۹). **ترجمه** "حضرت ابوالدرداء رضي الله عنه نه روايت دی، هغوی يوسړي ته وفرمايل چې: ما درسول الله ﷺ نه اوريدلي چې پلار د جنت بهترينه دروازه ده، اوس که ته غواړې نو د هغې دروازې حفاظت کوه يا هغه ضائع کړه."

په يوبل حديث کې دي "عن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما قال رسول الله ﷺ: رضى الرب في رضى الوالد. وسخط الرب في سخط الوالد. رواه الترمذي." (مشكوة ص:۴۹).

ترجمه "د حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي چې: د الله پاک رضامندي د پلار رضامندي کې ده، او د الله تعالى ناراضي د پلار ناراضي کې ده."

په يو بل حديث کې دي "عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: من اصبح مطيعاً لله في والديه اصبح له بابان مفتوحان من الجنة، وان كان واحدًا فواحدًا، ومن اصبح عاصيا لله في والديه اصبح له بابان مفتوحان من النار، ان كان واحدًا فواحدًا. قال رجل: وان ظلماه؟ قال: وان ظلماه، وان ظلماه، وان ظلماه." (مشكوة ص:۴۲۱).

ترجمه "د حضرت ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی، فرمايي چې: رسول الله ﷺ فرمايلي: کوم سړی چې د مور او پلار فرمانبردار وي، د هغه له پاره د جنت دوه دروازې خلاصيږي، او که يو وي نو يو. او که چرته سړی د مور او پلار نافرمان وي، د هغه له پاره د دوزخ دوه دروازې خلاصيږي. او که يو وي نو يو. چا عرض وکړ: او که مور پلار په هغه باندې ظلم کوي؟ ويې فرمايل: که څه هم په هغه ظلم کوي، که څه هم په هغه ظلم کوي، که څه هم په هغه ظلم کوي."

په يوبل حديث کې دي "عن ابن عباس رضي الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال: قال ما من ولد بار ينظر الى والديه نظرة رحمة الا كتب الله له بكل نظرة حجة مبرورة. (مشكوة ص:۴۲۱).

ترجمه "د حضرت ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي: کوم سړی چې د مور پلار فرمانبردار وي هغه چې کله هم د مور پلار طرف ته د رحمت په نظر سره وګوري، الله تعالى به د هغه په هرخل کتلو باندې هغه ته د يو قبول شوي حج ثواب نصيب کړي."

آيا د بچيو پالنه يوازې نيا کولی شي؟

سوال: آيا د بچيو د مور د وفات نه وروسته پلار د بچيو د بهترۍ له پاره په خپله نګراني کې پخپله نيا نيکه. تيندار ګاني او کاکا د بچيو پالنه او پرورش نشي کولی؟ آيا په مذهب کې سيده سيده قانون شته چې د پلار نه بچي واخيستل شي. بچي پلار پسې خفه وي او پلار بچيو پسې؟ او هغه خلک لالچي او بداخلاق دي. خکه چې زما د ښځې کالي (زيورات)، او بيمه وغيره تول

هر څه د هغوی په قبضه کې دي او راکوي یې هم نه.

جواب: عام قانون هم دا دی چې د هلک عمر اووه (۷) کالو پورې[1] او د انجیلۍ عمر نهه (۹) کالو پورې د مور نه پس نیا د بچو پرورش او استحقاق لري[2]. د اووه کالو یا نهو کالو نه پس یې پلار بوتلی شي. خو نیا ته د پرورش حق ملاویدو له پاره شرط دا دی چې هغه د دیانت او امانت نه ډکه او نیکه وي "إلا أن تكون مرتدة أو فاجرة غير مامولة."(عالمګیری ج:۱ص:۴۵۱).

تاسو چې کوم حالات لیکلي دي، که هغه صحیح وي: نو دا شرط مفقود دی، څکه د بچیو مفاد او مصلحت هم دا دی چې هغوی دې د نیا په حواله کې ور نه کړل شي

دلور د ولادت منحوس کیدو تصور غیر اسلامي دی

سوال: اکثر تعلیم یافته او جاهلان مې لیدلي دي چې د واده نه وروسته لومړی هم د اولاد "زوی" خواهش وي، او که الله تعالی ورته لومړی اولاد "لور" نصیب کړه نو هغه د ناخوښۍ اظهار کوي او ښځه وهي او د بدو ردو نه هم منع کیږي نه. ښځه او لور د واړه د کور نه اوباسي، ښځه د مور کور ته لیږي د هغه کور والا هم لومړی د "انجیلۍ" په پیدائش باندې د ناخوښۍ اظهار کوی او انګور ته بدې ردې وایي. تاسو د قران او حدیث په رڼاکې دا وفرمایئ چې د داسې خلکو له پاره څه حکم دی؟ او د الله پاک آخري نبي ﷺ ته هم خپله لور ډیره ګرانه وه.

جواب: دلور پیدائش منحوس ګڼل د جاهلیت د دور یادګار دی، ګیني دلور پیدائش خو د برکت وجه ده، په ډیرو احادیثو کې د جینکو د پرورش فضیلت بیان شوی دی:

عن عائشة رضی الله عنها زوج النبی ﷺ قالت: جاءتنی امراة ومعها ابنتان لها. فسالتنی فلم تجد عندی شيئا غير تمرة واحدة فاعطيتها اياها فاخذتها فقسمتها بين ابنتيها فدخل على النبی ﷺ فحدثته حديثها فقال النبی ﷺ: من ابتلی من البنات بشیء فاحسن اليهن كن له سترا من النار."(مسلم ج:۲ص:۳۳۰).

ترجمه: حضرت عائشه رضی الله عنها فرمایی چې یوه ښځه ماته راغله چې د هغې سره دوه لونړه هم وې. زما سره بس هم یوه کجوره وه چې هغه ما هغوی ته ورکړه، هغې نیمه نیمه د دواړو په مینځ کې تقسیم کړه. پخپله یې هیڅ ونه خوړل بیا پاڅیده او لاړه، حضور پاک ﷺ تشریف راوړ نو ما حضور پاک ﷺ ته وویل، حضور پاک ﷺ وفرمایل: څوک چې دوو لونړو امتحان شي، او هغه

---

[1] والحاضنة أما أو غيرها أحق به أى بالغلام حتى يستغنى عن النساء وقدر بسبع وبه يفق .... وتتزوج الصغيرة ويدخل بها الزوج .... وغيرهما أحق بها حتى تشتهى وقدربتسع وبه يفق (درمختار ج: ۳ ص: ۵۶۷)_

[2] ثم أي بعد الأمّ بأن ماتت أو لم تقبل أو تزوجت بأجنبى أمّ الأمّ (درمختار ج: ۳ ص: ۵۶۲)_

دهغوی سره حسن سلوک وکړي، نوهغوی به یې دوزخ نه بچ کړي."
ددې مضمون احادیث دډیرو صحابه کرامو (رضوان الله اجمعین) نه روایت دي.

دلور پلار ته قرآن ښودل

سوال: یوه لورخپل پلارته قرآن مجید ښایي، اودهغې پلاراوس پنځه ویشت(۲۵) سپارې ویلې دي، نودهغې دپلار مشررورو وایي چې:" ته دخپلې لورسره قرآن شریف مه ختموه، ځکه چې ته دهغې دلورحق به اداکوې یا به استاذ جوړه شي دهغې حق به پوره کړې؟"دَهغې نه وروسته هغه قرآن ویل پرېږدي او وایي چې:"زه به باقي پنځه سپارې چېرته بل چاسره ووایم."ددې باوجود هغه خپلې لورته دقرآن شریف ښودلو جوړه او پیسې هم ورکوي،آیا یوه لورخپل مور پلار ته قرآن پاک ښودلی شي؟ اوکه ښودلی شي؛ نوبیادهغې د مورو پلار اواولاد حقوق څه دي؟

جواب: انجیلی که قرآن شریف ویلی وي؛ نودَموړپلار هغې سره قرآن زده کول جائز دي،او دا فضول خیال دی چې لوردې اُستاذه جوړه نشي،او چې تاسو پنځه ویشت(۲۵) سیپارې دلور سره وویلې نواُستاذه خو هغه جوړه شوه.

صحابه کرامو رضی اللہ عنہم ته ښکاره کنځل کوونکو مور او پلار سره تعلق ساتل

سوال: مور و پلار که ښکاره صحابه کرامو رضی اللہ عنہم،خلور واړه خلفاوو ته بدې ردې او غلط قسمه کنځلې کوي؛ نوپه داسې حالت کې دهغوی خوله بندول پکار دي یا دُعا کول پکار دي؟ او آیا دَداسې مور او پلار فرمانبرداری ضروري ده؟

جواب: هغوی ته دې وویل شي چې هغوی داحرکت نه کوي،په دې سره مورړ ته تکلیف رسیږي، که منع نشو نودهغوی نه بیل شئ،دهغوی خوله بندولو په ځای هغوی سره خوله مه ګډوئ.

بې وجې خفه شوې مور څنګه راضي کړو؟

سوال: په کم عمرۍ کې مې واده وشو،دخاوند قدر رانه ونه شو،هغه سختي کوي،بچې مې هم وشو،یوځل خاوندپه غوسه کې دطلاق اختار راکړ،خویندې، ورونړه او مورو پلار مې غریبانان وو،دخاوند کور مې مالداره وو،ظاهره ده دخاوند کور نه خوراته پیغورونه ملاویدل، انتقاماً د خاوند کورنه به مې غلا وغیره کوله اوخپلو خویندو ورونړو ته ترقي ورکول له پاره مې ټول عمر کوشش وکړو تردې چې دخپلودوایانو پیسې به مې هم هغوی ته ورکولې،خوکله چې مې دحضرت ډاکټرعبدالحي عارفي (قدس سره) سره اصلاحی تعلق قائم کړ، نودخپلې غلطۍ احساس راته وشو،اوبیامامورته وویل چې تراوسه پورې چې څه وشو غلط وشو،الله تعالی دې مورړ ټول معاف کړي،آینده داسې کول نه دي پکار،ماته څه معلوم و چې دمور محبت محض دمال او دولت په وجه سره دی،ترننه پورې زماهرجائز او ناجائزته ریښتیا ویل اومحبت کونکې مور رویه داسې بدله شوه چې دالله پناه دې وي! اوس خوهغه زماشکل ته کتل

هم نه غواړي، که څه هدیه تحفه ورته لیږم؛ نو واپس کوي یې، دَحج تبرکات مې ورته ولیږل نو هغه یې هم واپس راولیږل، ما ټول مصیبتونه برداشت کړل خو داسې غم راته ولیګیدچې بس پاګل خانې ته لا نه رم، خاوندټولې غلطۍ راته معاف کړې، اوس دمرګ هیڅ پته نشته، ډیره پریشانه یم، څه وکړم؟ زما له پاره دعا وکړئ او علاج هم راته وښیئ.

جواب: دستاسو په خط کتلو سره مې زړه ډیر خفه شو، زړه نه دُعا کوم چې الله تعالی تاسو ته صحت او عافیت او سکون او اطمینان نصیب کړئ، یو څو خبرې په خپلې زندګۍ کې شاملې کړئ:

۱: د محبت او رضا تعلق صرف د الله تعالی د ذات سره پکار دې، باقي ټول محبتونه د هغه د حکم تابع دي.

۲: د خپل خاوند او بچیو خدمت ډیرخوش اخلاقي سره کوئ او په هغې کې د الله تعالی رضا مخکې ږدئ.

۳: خپلې مور سره د احترام تعلق ساتئ، د هغې په غم او خوشحالو کې ځان شامل کړئ، او د هغې د خفګان هیڅ پرواه مه کوئ. که هغه درسره تعلق ختموي نو بخپله به ګناهګاره وي، ستاسو د طرف نه خو نه تعلق ختمول پکار دي، نه د هغې په تعلق ختمولو سره پریشان کیدل، بلکې د هغې له پاره د خیر دعا کوئ.

۴: د مسلمان زړه پریشانه نه دی پکار، هروخت خوشحاله او تازه پکار دی او کوم تکلیفونه چې راځي په هغو سره زړه خفه کول نه دي پکار، بلکهې په هرشي کې دا خیال په ذهن کې ساتل پکار دي چې دَ الله پاک به په دې کې حکمت وي.

د اولاد غلط حرکتونه او د هغو منع کول

سوال: زموږ یو زوی دې او شپږ لوڼه، دا د دویشتو (۲۲) کالو زوی د ګاونډې کورته ډیر ځي راځي، موږ د هغه دا تګ راتګ مناسب ونه ګاڼه او زوی موپابندکول وغوښتل؛ نو زوی نه صرف بې ادبي او نافرماني وکړه بلکې زموږ سره او سیدل یې هم پریښودل، کله چې موږ خپل ګاونډي سره ملاؤ شو او هغه ته مو درخواست وکړ چې تاسو زموږ د زوی په خپل کورکې تګ راتګ په خپل طورباندې بند کړئ نو دَهغه جواب و چې: "زما ښځه د ځلورو بچو مورده او ستاسو هلک دَهغې په مخکې ځوان شوی دی، هیڅ دبدۍ اړخ په نظر نه راځي، زما په خیال د هغه راتګ غلط حرکت نه دی." موږ د هغه توجه په دې خبرې باندې راوستله چې تاسو کارله ځئ او هغه هیڅ کارنه کوي، او ستاسو په غیرموجودګۍ کې ټول وخت هلته تیروي، ددې په جواب کې یې اوفرمائیل: تاسو هغه منع کړئ، ستاسو په خیال کې ګناه ده، زه یې نشم منع کولئ. تاسوته زموږ درخواست دا دی چې تاسو په خپل کالم کې زموږ سوال او خپل جواب شائع کړئ. ځکه چې زموږ په خیال کې دا ملاپ د بهرملک لعنت دی چې د هغې نوم "بوائے فرینډ" یا "ګرلزفرینډ" دی، دا وبا په پاکستان کې هم خوریږي، ستاسو په شرعي جواب سره به

ډیرو ته خیر ورسیږي، ډیر مورو پلار به زمونږ پشان تاسو ته دعاګانې وکړي
جواب: تاسو ډیربنه وکړل چې زوی مو دیوې غلطې خبرې نه منع کړ اوخپل ګاونډی دې هم خبر کړ .دمغرب نقل نوی نسل په غلط حرکتونوکې اخته کړی دی.فلم.ریډیو.ټي وي.وي سي آر. مخلوط تعلیمی ماحول اودښځې او سړي بې باکه ګډون دنوی نسل ژوندتباه کړی دی، دیو محتاط اندازې مطابق دنوی نسل اکثریت په جنسي مرضونو.ضعیف مثانه. دمتیازو په مرضونوکې اخته دی.دنوي نسل دا المیه دحکومت.مورو پلار او د استاذانو ټولو له پاره یوچیلنج دی.نوی نسل د خودکشی نه بچ کولو له پاره څه خیال کول دهغو ټولو فرض دي.[1]

د موراو پلار دخوشالی په خاطردښځې حق تلفي ناجائزده

سوال: زه تاسونه یوه مسئله معلومول غواړم.هغه دا چې زه دخپل خاوند کوروالو سره اوسیدل نه غواړم.بلکې بیل کورغواړم.مادخپل خاوندنه ډیرخل مطالبه کړې ده خودهغه په نزد زمادخبرو هیڅ اهمیت نشته.بلکه زمادبې وسی پورې خندا کوي او وایي چې "ستاپه سوچ او غوښتلو سره هیڅ نه کیږي.هغه به کیږی څه چې زما مور او پلار وغواړي.تابه پریږدم خوخپل مور او پلار به پرې نږدم، بچی به هم ستانه واخلم "زما خاوند او دخاوندکوروالا تعلیم یافته او دین دار خلق دي.اوښه پوهیږی چې بیل کور دښځې شرعي حق دی.او دالله تعالی دنبي پاک ﷺ سنت مبارک دی.ددې باوجود ماته د پریښودو اختیار راکوي اوزما سره سخته رویه ساتي.خاوندپه معمولي خبرې باندې زمابې عزتي کوي.غواړم چې خاوند کم ازکم زما کچن پخلنځای بیل کړي او داوسیدو له پاره هم په هغې کورکې مناسب ځای راکړي چې زه په آزادي سره کینم پاسم اودخپلې خوښې مطابق خپل کارکوم،ځکه چې دځوانانو لیورونو په موجودګی کې زه بعضی وخت بالکل یوازې اوسیږم ، ماشومان هم سکول ته لاړشي.زه پخپله هم اوس بالکل خوانه یم اود لیورونو سره داسې بالکل یوازې اوسیدل په ما ډیر بدلګیږي، خاوندمې هم داشی ډیربدګني.خودهرڅه لیدلو باوجودهم خاموش دی.د دین دار خاوند دخپلې ښځې سره داسې رویه شرعاً درست ده؟ ځکه چې زماخاوندخپل خان په حق باندې ګني. بیل کور دښځې جائز او شرعی حق دی دښه پوهیدو باوجود ښځه دخپل شرعي حق نه محرومونکي دین داره خاوند له پاره څه احکامات دي؟ آیا دالله تعالی په نزد دداسې خاوندانوله پاره هیڅ سزا نشته ؟ دښځې دخوښې خلاف په زبردستي هغه دخپل مورو پلار سره

---

[1] عن نافع بن عبدالله قال النبی صلی الله علیه وسلم: کلکم راع وکلکم مسئول، فالامام راع وهوم مسؤل، والرجل راع علی أهله وهومسئول، والمرأة راعیة علی بیت زوجها وهی مسئولة ...الخ (بخاری ج: ۲ ص: ۷۷۹. باب قوله: قوا انفسکم واهلیکم ناراً، ایضا: مسلم ج: ۲ ص: ۱۲۲ کتاب الإمارة) وقال تعالی: یا أیها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم ناراً (التحریم:۶)۔

ساتل آیا شرعاً جائز دي؟ ایا د مورپلار د خوشالی په خاطر ښځې ته تکلیف ورکول جائز دی؟

جواب: ما په اخبارکې ډیرځله لیکلي دي چې ښځه په یوازې کور کې ساتل (که د هغه کور یوه برخه ولې نه وي، چې په هغه کې د هغې نه پرته دَ بل چا عمل دخل نه وي) دخاوند په ذمه شرعاً واجب دي[1]، ښځه که پخپله خوښه دخاوند مورو پلار سره اوسیدل غواړي او دهغوی خدمت خپله خوش نصیبي وګڼي نو صحیح ده، خوکه هغه دبیل کور خواهش منده وي؛ نو هغه دې دمورپلارسره په اوسیدو باندې مجبوره نه کړل شي، خاص طورسره کوم صورت حال چې تاسو لیکلی دی چې دَخوانانو لیورونوسره یم، دهغوی سره یوازې اوسیدل شرعاً اوَ اخلاقاً په یوه معنا هم جائز نه دي[2] دمورپلار دخوشحالی له پاره دښځې حق تلفي جائز نه ده[3] دقیامت په ورځ به انسان نه دهغه په ذمه چې کوم حقوق دي دهغو مطالبه به ترې کیږي[4] اوچاچې لږه شان په چا باندې زیاتی کړی وي یایې حق تلفي کړې وي مظلوم ته به دهغه نه بدله اخیستل کیږي، په ښځه او خاوندکې چې چاد یوبل حق خوړلی وي، دهغه بدله به هم اخیستل کیږی، ډیرهغه خلک چې دلته خپل ځان په حق ګڼي، هلته چې لاړشي په هغوی باندې به ښکاره شي چې هغوی په حق باندې نه وو، په خپل خواهش باندې چلیدل دین داري نه ده بلکې دالله تعالی په حکمونوباندې چلیدل دین داري ده.

دصحت او همت باوجود د پلار او الله پاک حقوق نه ادا کول د بدبختی علامه ده

سوال: بې شکه غوره کس هغه دی چې باقاعده عبادت اونیک عمل وکړي، خویوسړی دناروغی له وجې پخپله له عبادتونو نه معذوره دی، خونورو ته دَعبادت تلقین کوي، بلکې پابندیې جوړوي او ان تردې چې نیک عملونه کوي اوپه خپلوعملونوسره دنورو له پاره خپل

---

[1] فعليه نفقتها وكسوتها وسكناها (هداية ج:٢ ص: ٤٣٧، باب النفقة)_

[2] عن عقبة بن عامر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم: إياكم والدخول على النساء! فقال رجل من الأنصار: يا رسول الله! أفرأيت الحمو؟ قال: قال الحمو الموت (ترمذى ج: ١ ص: ٢٢٠، أبواب الرضاع، باب ماجاء فى كراهية الدخول على المغيبات)_

[3] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الثانى)

[4] عن نافع عن ابن عمر عن النبى صلى الله عليه وسلم: ألاكلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته، فالأمير الذى على الناس راع وهو مسئول عن رعيته، والرجل راع على أهل بيته وهومسئول عنهم، والمرأة راعية على بيت بعلها وولده وهى مسئولة عنهم، والعبد راع على مال سيده وهو مسئول عنه، الا فكلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته (صحيح مسلم ج: ٢ ص: ١٢٢، كتاب الأمارة، باب فضيلة الإمام العادل)_

خان مثالي جوړوي پيش کوي يې چې دهغه نه دمتاثره کيدوپه وجه خلقو اسلام هم قبول کړ او په نيکو عملونوکې دهغه تقليدهم کوي. دويم سړی هغه دی چې هغه عبادت خوکله ناکله کوي،کله يې لمونځ وکړ،په رمضان کې يې څه روژې ونيولې،قرآن يې وويلو،بغير پوهې،خونيک عملونه نه کوي،دنورو په گټه خپله اودخپلو بچيوخيټه پالي،تردې پورې چې دخور واده له پاره يې پيسې هم پخپله خرچ کړې او دواپس کولو کوشش نه کوي،که ته هغه دنيک عمل له پاره په محنت سره رزق گټلو اودبنځې اوبچيوساتلوله پاره لومړی سړی ووايې نوهغه په دې ويلوانکار کوي چې ته پخپله لمونځ روژه نه نيسې،ماته دنيک عملونونصيحت کوې.زه يې ولې وکړم؟ په دواړو کسانوکې دپلار زوی رشته ده،واره نه دي چې په وهلويه يې پوه کړي.ددوو بچو پلار دی په څای پلار له دگټلو راوړلو ألتاخپل اوسيدل اواخراجات اودخپلې ښځې اوبچواخراجات دخپل پلار دبوډاولې په لړو ډيرو پيسو سره کوي،ستاسوپه نظر کې شريعت څه وايي کې کوم صحيح دی؟ پلار يا زوی؟

جواب: دبوډاوالي او بيمارۍ په وجه که يوسړی زيات عبادت نشي کولی،خوکه فرض لمونځ ادا کوي اوالله تعالی چې کوم حقوق دده په ذمه ايښي دي،هغه ادا کوي نوداسړې په صحيح لاره باندې دی، خودبوډاوالی اومعذوري په وجه باندې دفرائضو ترک کول دهغه له پاره هم جائز نه دي،دروژې نيولوکه طاقت نه وي نوفديه دې ادا کوي[1].او دصحت اوهمت باوجود که زوی دالله تعالی اودهغه دبندگانو حقوق نه اداکوي اود پلارپه نصيحت باندې عمل نه کوي دا دهغه دسعادت دليل نه دی بلکې دهغه دبدبختۍ علامه ده،هغه ته پکاردي چې دنيکۍ او خلاصون لاراختيارکړي،دخپل پلار په نصيحب باندې عمل وکړي او په بوډاوالي کې دې دمورو پلارخدمت وکړي او جنت دې وگټي.[2]

منافق مورپلارسره تعلق ختمول

سوال: آيا د منافق مور او پلار سره تغافل او تعلقات ختمول جائز دي؟ اوچې هغوی پخپله هم تعلق ساتل نه غواړي.

جواب: تعلق دې وسره ختم نه کړل شی،دهغوی خدمت دې وکړل شي اودهغوی خدمت دې دخپلې دنيا او آخرت سعادت وگڼل شي.[3]

---

[1] قال تعالى وعلى الذين يطيقونه فدية طعام مسكين (البقرة:١٨٤)۔

[2] قال تعالى وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانا إما يبلغن عندك الكبر أحدهما أو كلاهما فلا تقل لهما أف ولا تنهرهما ...الخ (بنى إسرائيل:٢٣، ٢٤)۔

[3] عن أبي الدرداء. ان رجلا اتاه .... فقال ابوالدرداء: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: الوالد أوسط أبواب الجنة فإن شئت فحافظ على الباب أوضيع ...[بقيه په راروانه صفحه

❖ دخپلوانو او ګاونډيانو تعلقات ❖

خپلوانو سره مکمل تعلق ختمول

سوال: رشته دارانوسره بالکل نه ملاويدل ګناه ده که نه؟ خپل تره، ترور، دتره زامنو وغيره سره تعلق ختمول جائزدي اوکه نه؟ که ګناه ده نوچې مورپلاردې دهغوی سره ملاويدو نه منع کړي؛ نوآيا دمور و پلار حکم منل ضروري دي؟ اوکه مورو پلار خفه کيږي نوآياحکم منل ضروري دي؟

جواب: دخپلوداسې رشته دارانوسره مکمل تعلق ختمول جائزنه دی[1]،که زيات تعلقات ورسره نه ساتئ نوکم ازکم سلام کلام خوبندول نه دي پکار،په دې معامله کې دې دمورپلار اطاعت ونه کړل شي.[2]

سوال: نن سبا په په نږدې خپلوانو اوخاندان کې په ورو ورو خبروباندې جنګ جګړې کيږي،بيادهغې نه وروسته ديوبل سره خبرې نه کوي،دقرآن اوحديث په رڼاکې مونږ ته دا ووايئ چې يوبل کره تګ راتګ پکاردی اوکه نه؟

جواب: په خپلو خپلوانوکې خوجنګ جګړې دعام معمول خبره ده، خو دخپلو خپلوانوسره مکمل تعلق ختمول شرعاً جائز نه دي،بلکې کبيره ګناه ده.[3]

که خپلوانوسره غلط طرزعمل وي نود هغوی سره مکمل تعلق ختمول

سوال: د حافظ ------ مطابق" په اسلام کې درشته دارانوسره د صله رحمی حکم دی اوکوم خلک چې صله رحمي نه کوي،هغوی ته ګمراه او فاسقان ويل شوي دي،دصله رحمی مفهوم دادی چې دخپلو رشته دارانوسره دې مکمل تعلق ختم نه کړل شي، بلکې دهريوسره دې ملاقات وکړل شي" ددې نه خودا ظاهريږي چې کوم خلک دڅه مجبوري په وجه خپلو خپلوانوسره نه ملاويږي؛ نوهغه فاسقان او ګمراه دی،خوکه خپل خپلوان داسې ماحول

....بقيه د تيرمخ]..   (ترمذی ج: ٢ ص: ١٢، أبواب البروالصلة، باب ماجاء من الفضل فی رضاءالوالدين)۔

[1] عن عائشة عن النبی صلی الله عليه وسلم قال: الرحم شجنة فمن وصلها وصلته ومن قطعها قطعته (بخاری ج: ٢ ص: ٨٨٦)۔

[2] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم:لاطاعة لمخلوق فی معصية الخالق (مشکوة ج: ٢ ص: ٣٢١، کتاب الإمارة، الفصل الثانی)۔

[3] عن محمد بن جبير بن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع قال سفيان يعنی قاطع رحم (ترمذی ج: ٢ ص: ١٣، أبواب البروالصلة، باب ماجاء فی صلة الرحم)۔

پیدا کړي او داسې طرزِ عمل اختیار کړي چې د هغوی کره په تګ راتګ سره ذهن باندې ګندګي پیدا کیږي او انسان روحاني طورباندې هم تلخي محسوس کړی چې رشته دار هغه ته په خیر راغلې ونه ویل او دغرور او تکبر مظاهره یې وکړه، که څوک په دې وجه دخپلو رشته دارو سره مکمل تعلق ختم کړي؛ نو هغه ته به فاسق او ګمراه ویل کیږي؟ یا دهغه رشته دار به ددې ذمه دار وي؟

جواب: د رشته دارانو په خپلو کې مکمل تعلق ختمول کله خو دیو فریق د بې دینۍ په وجه کیږي او کله د دُنیاوی مفاداتو په وجه سره، که تعلق ختمول د دین په بنیاد باندې وي، نو یوازې هغه فریق به ګناهګار وي د چا د بې دینۍ له وجې چې تعلق ختم شو، په دې شرط چې دویم رشته دار ددې تعلق ختمولو باوجود د هغوی ضروري حقوق ادا کوي، او که د تعلق ختمولو بنیاد دې وجه څه دُنیاوي تنازعه ده نو په دواړو کې کوم فریق چې د نورو حقوق په اداکولو کې کوتاهي وکړي، هغه به ګناهګاروي او که دواړه کوتاهي وکړي نو دواړه ګناهګاردي، زمونږد شریعت تعلیم دا نه دی چې کوم سړی تاسوسره رشته جوړه وساتي تاسوهم دهغه سره جوړه وساتئ، بلکې دشریعت تعلیم دا دی کوم چې په حدیث کې فرمایل شوي دي: "**صِل من قطعک**" (مسنداحمدج:٤ص:١٥٨) چې کوم سړی تاسوسره رشته ماته کړي او د رشته دارۍ حقوق ادا نه کړي، تاسو دهغه سره هم صله رحمي وکړئ او دهغه د رشتې حقوق هم ادا کړئ، ګیني د مکمل تعلق ختمولو وبال چې به څنګه په هغه باندې پریوځي، په تا باندې هم پریوځي. دا مضمون ډیر تفصیل غواړي، خلاصه دا ده کومه چې ما لیکلې ده

آیا د بد کرداره ښځو د پښو لاندې هم جنت وي؟

سوال: عام طورباندې ویل کیږي چې جنت د مور د قدمونو لاندې دی، خوچې کومې بدکرداره ښځې خپل واړه بچي پریږدي او کورونو نه تښتي، د هغوی په باره کې د خدای او د رسول پاک ﷺ څه حکم دی؟

او آیا د داسې ښځو په باره کې هم دا تصور ممکن دی چې جنت د هغوی له قدمونو لاندې دی؟

جواب: داسې ښځې خو د انسان ویلو هم مستحقې نه دي، د "مور" تقدس دوی ته کله نصیب کیدای شي؟ او چې کومې پخپله د دوزخ خشاک وي، د هغوی د قدمونو لاندې به جنت چېرته وي؟ د حدیث مطلب دا دی چې بچیو ته پکار دي چې خپلې مورته تکلیف نه رسوي او د هغې بې ادبي نه کوي.

دَ ترور او خور حق د نورو خپلوانو نه ولې زیات دی؟

سوال: د حقوق العباد لاندې د هر سړی په مال او دولت باندې د هغه د خپلو خپلوانو، رشته دارانو، غریبانانو، مسکینانو، مسافرو څه حقوق دي، خو آیا په رشته دارو کې دیو رشته دار

د مورو پلارنه علاوه، څه خاص حقوق شته ؟زموږ په کورکې دا ګڼل کيږي چې دخور او ترور لږ زيات حقوق دي.

جواب: دخور او ترور حق خکه زيات ګڼل کيږي چې دپلار په جائيدادکې هغوی ته برخه نه ورکول کيږي، بلکې ورونه يې غصبوي،ګيني هغوی ته دپوره برخې ورکولو نه وروسته دهغوی ترجيحي حق باقي نه پاتې کيږي.

رشته دار دښمن ګڼونکي سره تعلقات نه ساتل څنګه دي؟

سوال: زموږ ډير نژدې رشته دار موږ سره تعلق قائمول نه غواړي،او مونږدهغه پرورش هم کړی،هغه موږ وساته غټ موکړ،خو اوس هغه زموږ يواحسان هم نه مني،صرف دا نه، بلکې موږ خپل دشمنان هم ګڼي،مونږ سره حسدکوي،په موږباندې بې بنياده الزامونه لګوي. خود حضور پاکﷺ ارشاد مبارک دی:"عن جبير بن مطعم قال:قال رسول اللهﷺ:لايدخل الجنة قاطع.متفق عليه"(مشکوٰة ص:۴۱۹) يعني تعلقات ختموونکي به جنت کې نه داخليږي.په دې حالاتوکې زموږ له پاره دهغه سره تعلق ساتل سخت خطرناک دي؛ څکه چې هغه ګاونډيانو سره هم زمونږ غيبت کوی،نوآياموږبه دوزخيان يو؟ اودتعلق ختمولوپه وجه به الله پاک زمونږ نه ناراضه وي؟ په دې حالاتوکې تاسوموږ ته ووايئ چې مونږ څه طريقه اختيارکړو؟ آيادابه بهتره نه وي چې موږ هم ورسره مکمل تعلق ختم کړو؛څکه چې په معمولي ملاقات کې هم هغه په موږ باندې قسم قسم د دروغوخبرې راوباسي اوزموږ دبدنامولو مکمل کوشش کوي.

جواب: زيات تعلق دې ورسره ونه ساتل شي،خوکه په مخه درته راشي؛ نوسلام دې ورته وکړل شي،که بيمارشي نوپوښتنه دې وکړل شي،که مړشي نوپه جنازه کې دې شرکت وکړل شي[1]،په دې صورت کې به په تاسودمکمل تعلق ختمولو ګناه نه وي،اوکه سلام کلام ورسره بالکل بندکړل شي نودمکمل تعلق ختمولو ګناه به ستاسوهم وي.[2]

دموراو پلارپه منع کولو رشته داروسره تعلقات کمول

سوال: که موريلاردې درشته دارو سره دملاويدو نه منع کړی اوچې څه جنګ جګړه هم نه وي شوې نوايايه داسې حالت کې دمور او پلار حکم منل پکاردي او صله رحمی ترک کول پکار

---

[1] حق المسلم على المسلم خمس: ردّالسلام، وعيادة المريض، وإتباع الجنائز، وإجابة الدعوة، وتشميت العاطس (مشكوة ص: ۱۳۳، باب عيادة المريض) وصلة الرحم واجبة ولو كانت بسلام وتحية وهدية ومعاونة ومجالسة ...إلخ (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٤١١، كتاب الحظروالإباحة، فصل فى البيع)۔

[2] عن محمد بن جبير بن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع متفق عليه (مشكوة ص: ٤١٩، باب البروالصلة، الفصل الأوّل)۔

دي؟ د قرآن او حديث په رڼا کې جواب راکړئ!

جواب: د صله رحمي قطع کول حرام دي، په حديث کې دي: "عن جبير بن مطعم رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع. متفق عليه." (مشكوة ص: ٤١٩).

ترجمه: "صله رحمي (مکمل) قطع کونکی به جنت ته نه داخليږي".

او په ناجائز کارکې د مور پلار اطاعت نشته[1]، خو که مور پلار د څه مصلحت په وجه باندې زيات ملاويدلو نه منع وکړي؛ نو صحيح ده.

خپلوا نو سره مکمل تعلق ختمول جائز نه دي

سوال: مسئله دا ده چې زمونږ د کور او د درې څلورو نورو خاندانو خپلوانو سره په څه خبره تګ راتګ بندشوی دی، بل طرف ته د مورو پلار د نافرمانۍ خبره هم ده، زه د الله تعالی د وېرې له وجې نه دا غواړم چې د خپلوانو سره مکمل تعلق ختمولو ګناه دې په مانه وي، زه د مور نه د دې اجازه غواړم ځکه چې هغه هم خفه کول نه غواړم، نو هغه وايي چې: "د تګ راتګ نه وروسته به بيا په څه خبره باندې خفګان راشي." د دې نه علاوه درې څلور نورو خاندانونو چې د هغوی سره بائيکاټ کړی دی هغه هم وايي چې: "که تا د هغو رشته دارانو سره تګ راتګ زيات کړ؛ نو مونږ ټول به تاسره نه ملاوېږو". نو مولانا صاحب! زه غواړم چې څه خفګان هم نه وي او د هغو خپلوانو سره دوباره تعلق هم قائم شي.

جواب: د خپلو خپلوانو سره مکمل تعلق ختمول حرام دي، په حديث کې دي چې تعلق ختمونکي به جنت ته نه ځي[2]، که د چا سره زيات تعلق نه ساتې نو هغه هيڅ خبره نه ده، خو داسې تعلق ختمول چې د هغه په جنازه کې هم شرکت ونه کړې او چې بيمارشي نو پوښتنه يې هم ونه کړې. دا جائز نه دي.[3]

د صله رحمی قطع کولو ګناه به چا با ندې وي؟

سوال: ما يو حديث کې لوستلي و، چې چا د خپل مسلمان ورور سره د يو کال پورې تعلق ختم کړ، دا د سې ده لکه هغه چې قتل کړي، عرض دادی که چرې يو کس چاسره زياتی وکړي

---

[1] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الثانى)۔

[2] قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع (ترمذى ج: ٢ ص: ١٢، أبواب البروالصلة، باب ماجاء فى صلة الرحم)۔

[3] حق المسلم على المسلم خمس: ردّالسلام، وعيادة المريض، وإتباع الجنائز ...إلخ (مشكوة ص: ١٣٣، باب عيادة المريض وثواب المريض)۔

نو داحديث به كوم كس باندې وي، كه چرې معلوم وي نوهغه دې مخكې خبرې وكړي ياچاسره چې زياتى شوى وي؟ ايا داگناه به دواړوباندې وي؟

جواب: داحديث صحيح دى.(مشكوة شريف كې په ص ۴۲۸ باندې د ابوداود په حواله باندې نقل شوى دى،د ابوداود نه علاوه مسنداًحمد اومستدرک حاكم كې هم دى.)

عن ابي خراش السلمى رضي الله عنه انه سمع رسول الله ﷺ يقول: من هجر اخاه سنة فهو كسفک دمه.

رواه ابوداؤد(مشكوة ص۴۲۸)

ترجمه: حضرت ابى خراش رضي الله عنه روايت كوي چې هغوى دحضور ﷺ نه اوريدلي دي چې: كوم كس چې خپل مسلمان رورسره ديوكال له پاره تعلق ختم كړ، نولكه هغه هغه قتل كړي.

ددې حديث مقصد دتعلق دختمولو دگناه نه خلک ويرول دي، چې دادومره سخته گناه ده، لكه څوک قتلول.

۲. ددووكسانوپه مينځ كې خفگان هغه وخت پيدا كيږي كله چې يوبل سره زياتى وكړي، اوكوم كس سره چې زياتې شوى وي، نو ښكاره خبره ده چې شرعي حدودوكې اوسيدوسره هغه ته بدلې اخيستلوحق حاصل دى(دبدې حيثيت دعالمانومخې ته ايښودوسره دهغوى نه پوښتنه كول پكاردي چې داجائزدى اوكه نه؟) اوطبعى طور باندې خفگان هم لاژم دى، خوشريعت ددريوورځونه پس دداسې خفگان ساتلواجازه نه ده وركړې، چې هغه كې خبرې اترې او سلام هم بندوي.[1]

۳. دكومو دوه كسانويا ورونوپه مينځ كې چې اختلاف وي، هغوى ته پكارده چې درې ورځونه پس خپل خفگان ختم كړي. اوكوم كس چې ددې خفگان ختمولوكې مخكې شي هغه دډيرزيات اجر مستحق دى.

۴: اوكوم كس چې خپل ورورباندې زياتى كړى وي، هغه دې دخپل ورورنه معافي وغواړي، اوكه چرې دهغه تاوان وركول كيداى شي؛ نوتاوان دې وركړي.

۵: كه څوک ظالم وي اوخپل ظلم نه پريږدي؛ نوهغه سره ډيرتعلق مه ساتئ، خوتعلق ورسرې داسې مه ختموئ چې سلام كلام هم ورسره بند كړئ. اودمړي ژوندي له پاره هم نه ورځئ، بلكه دكوم حدپورې چې ممكن وي دهغه شرعي حقونه اداكوئ.

---

[1] عن ابي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايحل لمؤمن ان يهجر مؤمنا فوق ثلاث، فان مرّت به ثلاث فليلقه فليسلم عليه فان ردّ عليه السلام فقد اشتركا فى الاجر وان لم يردّ عليه فقد باء بالاثم وخرج المسلم من الهجرة. رواه ابوداؤد (مشكوة شريف ج۲ ص۴۲۸، باب ماينهى عنه من التهاجر والتقاطع...الخ

۶: تعلق ختمول که چرې د دنیاد خفګان په وجه باندې وي: نوځنګه چې پورته بیان شوي دي، کبیره ګناه ده، خو که چرې هغه سړی بې دینه او ګمراه وي: نو د دین له پاره ورسره تعلق ختمول نه یوازې جائز، بلکې کله کله ضروري هم وي.

❖ د ګاونډي حقوق ❖

سوال: ایا د اسلام په رڼا کې جائز دي چې زمونږ کوردې رڼا وي په بلبونو سره او زمونږ ګاونډی دې په تیاره کې وي، د څه په وجه بلب نشي لګولی؟ نو آیا مونږ د هغه مدد نشو کولی؟ او د حضور پاک ﷺ پخپله ارشاد مبارک دی: "هغه مسلمان، مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی وږی وي او پخپله یې په مړه ګیډه وخوري" آخر دا هم یوه مسئله ده.

جواب: ستاسو سوچ بالکل صحیح دی، که چاته الله تعالی توفیق ورکړی وي: نو ګاونډیانو ته هم فائده رسول پکار دي، نو که ستاسو د ګاونډي په کور کې بجلی نه وي، تاسو د بجلی په کنکشن لګولو کې د هغه سره مدد وکړئ، او ترڅو پورې چې ورته کنکشن نه ملاویږي تر هغې ورته د خپل کور نه رڼا ورکړئ![1]

د سندرو ویونکي ګاونډي د کور خوراک خوړل

سوال: د زکریا په محله کې ورسره په ګاونډ کې داسې خلک اوسیږي چې د هغوی پیشه ګداګانې، سندرې ویل او بدکاري ده، خو دا پیشه په محله کې نه، بلکې په نورځایونو کې کوي، د محلې والو سره په ښه اخلاقو سره پیش کیږي، نو په داسې حالت کې محلې والا د طوائفو د خاندان سره تعلق ساتل جائز دي او که نه؟ د هغوی د کور نه راتلونکی خوراک قبلول څنګه دي؟ او د محلې والو ته څه فرائض کول پکار دي؟

جواب: د حرامې ګټې خوړل څښل جائز نه دي[2]، محلې والو ته پکار دي چې د خپل حد پورې هغوی ته دې د ګناه پرېښودلو ووایي، او که هغوی هغه کاروبار نه پرېږدي: نو د هغوی سره

---

[1] عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم: من نفس عن مسلم كربة من كرب الدنيا نفس الله عنه كربة من كرب يوم القيامة، ومن يسر على معسر يسرالله عليه فى الدنيا والآخرة ...إلخ (سنن أبي داؤد ج: ٢ ص: ٣٢٠، باب فى المعونة للمسلم) أيضًا: عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: خيرالأصحاب عندالله خيرهم لصاحبه، وخيرالجيران عندالله خيرهم لجاره رواه الترمذى والدارمى (مشكوة ص: ٤٢٤_

[2] عن أبي بكر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة جسد غذى بالحرام رواه البيهقى فى شعب الإيمان وعن ابن عمر قال: من اشترى ثوبًا بعشرة دراهم وفيه درهم حرام لم يقبل الله تعالى له صلوةً مادام عليه ...إلخ (مشكوة ص: ٢٤٣، باب الكسب وطلب الحلال)_

زيات تعلقات مه ساتئ، مه د هغوی دعوت ته ورځئ.[1]

تکليف رسونکي ګاونډي سره څنګه سلوک وشي؟

سوال: دسيد خاندان يو صاحب دلسو (۱۰) کلونه زماپه ګاونډ کې اوسيږي او سرکاري عهدې زمونږ ددواړو برابرې دي، خوهغه هروخت يونه يوکس دپريشان کولو تدبيرونه جوړوي، په مختلف انداز سره ذهني تکليف رسوي، کله بچي ووهي کله به څه بهتان ولګوي، غرض دا چې شيطاني حرکتونه کوي. الله تعالى حاضرو ناظر ګڼم وايم چې ما د هغه سره د هرقسمه تعلق جوړولو کوشش وکړ، خوهغه دچرګ يوه پښه! دهغه اولاد، دهغه ښځه وهغه پخپله دحراموبې پناه دولت ګټلوپه وجه په غرورکې اوسيږي. تاسو ووايئ چې اسلام داسې ګاونډيانو سره دکوم قسم سلوک ساتلو تلقين کوي؟

جواب: دخپل طرف نه دې هغوی ته هيڅ قسمه نقصان ورنه کړل شي اودهغوی په تکليفونو رسولو باندې دې صبر وشي، دکوم صاحب چې تاسو تذکره کړې ده، که هغه واقعي سيد و، نودهغه اخلاق به دحضورپاک ﷺ مطابق و، په حديث کې يې داسې خلک کوم چې ګاونډيانو ته تکليفونه رسوي، دمؤمن صفت نه خارج ګرځولي دي.

"عن ابي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: والله ! لايؤمن، والله! لايؤمن، والله! لايؤمن. قيل: من يارسول الله؟ قال: الذی لايؤمن جاره بوائقه. رواه مسلم." (مشکوة ص:۴۲۲).

ترجمه: "په الله قسم! مؤمن به نه وي، په الله قسم! مؤمن به نه وي، په الله قسم! مؤمن به نه وي. عرض وشو: څوک؟ يارسول الله! ويې فرمايل: هغه سړی چې دهغه ګاونډی دهغه دشرارتونو نه محفوظ نه وي.

له حلالې پرته مطلقه ښځه کورکې ساتونکي سره تعلقات ساتل

سوال: زموږ په کلي کې يو سړي خپلې ښځې ته درې طلاقه، لس طلاقه، سل طلاقه په الفاظ سره طلاق ورکړ، ټولوعلماء او مفتيانو فتوا ورکړه چې له حلالې پرته دويمه نکاح جائزنه ده، څه وخت تيريدو نه پس هلک او انجيلۍ يوپيرصاحب ته لاړل، شائدچې هلته په تلويې بيان بدل کړی وي، دطلاق الفاظ يې بدل کړل، پيرصاحب ددوهمې نکاح فتوا ورکړه، يعنې طلاق بائن يې ورته وويلو، نوهغوی نکاح وکړه، په دې باندې مونږخلکودانجيلۍ اوهلک والو سره تعلقات ختم کړل، اودهغوی واده مو په غم کې پرېښود، خو نور کليوال وايي چې هغوی د پيرصاحب په فتوا باندې عمل کړی دی، ځکه هغوی ځي.

[1] لا يجيب دعوة الفاسق المعلن انه غير راضٍ بفسقه (عالمگيری ج: ۵ ص: ۳۴۳، كتاب الكراهية)۔

جواب: داخو ظاهره ده چې دا طلاق مغلظه و، چې دهغه نه وروسته له شرعي حلالې پرته نکاح جائزنه ده[۱]، د پیرصاحب په مخکې یې که غلط صورت پیش کړی وي او نکاح یې کړې وي ؛نو پیرصاحب خو گناهگار نه دی، خو فتوا یې غلطه ده، او په هغې سره حرام شی حلال کیدای نه شي. بلکې دا دواړه مجرمان دي، دهغوی سره مکمل تعلق ختمول شرعاً صحیح دي[۲]، او کوم خلک چې په دې جرم کې شریک دي، هغه ټول گناهگار دي، د ټولو همدا حکم دی.[۳]

دخپلوی دجوړیدو په خیال د گناه او منکراتو په محفل کې شریکیدل

سوال: زما تعلق دمیمن خاندان دیو جماعت سره دی، زموږ دجماعت یوه منظمه کمیټی ده، چې هغه هرکال سالانه جلسه "تقسیم انعامات" په نوم سره جوړوي، په هغې جلسه کې ډیرو نمبرو اخیستونکي طلباء او طالباتو په مینځ کې انعامات تقسیمیږي، دا جلسه دښځو او سړیو مخلوطه جلسه وي او انعامات حاصل کولو له پاره طالب علمانې په ستیج باندې راځي، دې نه علاوه داچې دپروگرام دلچسپ جوړولو له پاره نغمې او میوزک هم په دې پروگرام کې شاملوي، او دهغه ټول پروگرام فلم هم جوړیږي، اسلامی نقطهٔ نظر سره خودا پروگرام قطعاً جائزنه دی، خو زموږ دیو څو ملگرو خیال دی چې په برادری کې اتفاق ساتلو له پاره په دې پروگرام کې شریکیدل پکار دي، الله تعالی دې تاسو ته دخیر بدله درکړي، تاسو د قرآن او حدیث په رڼاکې موږ ته دا ووایئ چې په برادری کې داتفاق راوستلو له پاره په پروگرام کې شرکت کولی شو؟ که په دې پروگرام کې شرکت جائزنه دی او ددې باوجود که یو سړی په دې پروگرام کې شرکت کوي نو دهغه دا گناه به انفرادي وي یا اجتماعي؟

جواب: په کوم محفل کې چې دگناهونو ارتکاب کیږي په هغه کې شرکت کول حرام دي، او حرام شی دجوړ په خاطر نه حلالیږي، بلکې دالله تعالی دغضب ذریعه جوړیږي، او الله تعالی په داسې جوړ کې توږ پیدا کوي کوم چې دمحرماتو په ارتکاب باندې قائم شي. په مشکوة شریف (ص:۴۳۵) کې دترمذي شریف په حوالې سره دا حدیث نقل شوی دی: **عن معاویة رضی الله عنه انه کتب الی عائشة رضی الله عنها: ان اکتبی الی کتابا توصینی فیه ولاتکثری، فکتبت: سلام علیک اما بعد فانی سمعت رسول الله ﷺ یقول: من التمس رضی الله بسخط الناس کفاه الله مؤنة الناس ومن التمس رضی الناس بسخط الله وکله الله الی الناس، والسلام علیک. رواه الترمذی.** "(مشکوة ص:۴۳۵).

[۱] قال تعالی: فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجاً غَيْرَهُ (البقرة: ۲۳۰)۔
[۲] قال الخطابي: رخص للمسلم أن يغضب علا اخيه ثلاث ليال لقتله ولا يجوز فوقها إلا إذا كان الهجران فى حق من حقوق الله تعالى فيجوز فوق ذالك (مرقاة شرح مشكوة ج: ٤ ص: ٧١٦)۔
[۳] قال تعالى: وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (المائدة:۲)۔

ترجمه: حضرت معاویه رضی الله عنه دام المؤمنین حضرت عائشه رضی الله عنها په خدمت کې ولیکل چې: ماته یومختصرشان نصیحت راولیږئ؛ په جواب کې حضرت ام المؤمنین رضی الله عنها ولیکل: السلام علیکم، امابعد! ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه دا ارشاد اوریدلی دی چې کوم سړی د انسانانو د خفګان سره د الله تعالی خوشالي تلاش کړي، الله پاک به د خلکو د شر نه د هغه کفایت وکړي، او کوم سړی چې الله تعالی ناراضه کړي او د خلکو خوشالي حاصله کړی، الله تعالی هغه د خلکو په حواله کوي (او د خپل نصرت او حمایت لاس ورڅخه اخلي).

غیبت او حقیقت واقعه

سوال: عرض دادی چې د غیبت په باره کې راته مسئله بیان کړئ؟ مثلاً: یو مولاناصاحب یوه مسئله بیان کړه چې یوه ښځه حضرت عائشه رضی الله عنها ته راغله چې قد یې ډیروړوکی و، د هغې د تلو نه وروسته حضور صلی الله علیه وسلم ته حضرت عائشه رضی الله عنها وفرمایل چې: حضور! د دې ښځې قد ډېر وړوکی و. حضور صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: اې عائشه! داخبره غیبت شوه، حضرت عائشه وویل چې حضور! داخبره په هغې کې موجوده، هماغه ماوکړه، حضور صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: خو همدغه غیبت دی، که په دې کې داخبره نه وی؛ نو بیا به دا بهتان وای.

مثلاً: ماته له یو صاحب نه پیسې اخیستل دي، که هغه پیسې نه راکوي او ما د هغه ورورته اوویل چې ده ته ووایه چې ماته پیسې راکړي نو آیا داغیبت شو؟ دویمه مسئله داده چې زما خوربې مسقط ته تللی و، په واپسي کې ماکره رانغی او سید لاهورته لاړ، ماخپلې خورته ددې ګیله وکړه نو آیا داغیبت شو؟

جواب: داغیبت نه دی.[1] والله اعلم!

حقوق العباد

سوال: مونږچې کوم اپارتمان کې اوسیږو هغه کې یونیم سل فلیټونه دي، هغه کې د څوکیدارۍ د نظام، د اوبو د رسولو او صفایۍ له پاره هر یو فلیټ والا دوه سوه روپۍ میاشت ورکوي، چې د غه سهولتونه هر یو فلیټ والاته ملاوشي، څه خلک په کې یوه پیسه هم نه ورکوي، خود ټولو سهولیاتو نه ګټه پورته کوي، مولاناصاحب! ایا شرعي اعتبارسره د حرام خوري نه ده؟

جواب: دا د حقوق العباد مسئله ده، کله چې د اجتماعي سهولتونو نه ټول فائده اخلي نو د هغو واجبات اداکول هم په ټولو باندې لازم دي، په دې کې که چرې څه خلق واجبات نه اداکوي،

---

[1] وكذا لا إثم عليه لو ذكر مساوى اخيه على وجه الإهتمام لا يكون غيبة إنما الغيبة أن يذكر على وجه الغضب يريد السب (الدرالمختار ج: ٦ ص: ٤٠٨، كتاب الحظر والإباحة، فصل في البيع)۔

هغوی د نورو خلکو حق خوري، کوم چې بالکل حرام دی او د قيامت په ورځ به د دې بدله ورکوي، حديث شريف کې دي چې حضور ﷺ د صحابه کرامو رضی الله عنهم نه پوښتنه وکړه چې تاسو ته پته ده چې مفلس څوک دی؟ عرض وشو، موږ خو مفلس هغه کس ته وايو، کوم سره چې پيسې وغيره نه وي، حضور ﷺ وفرمايل، زما امت کې مفلس کس هغه دی چې د قيامت په ورځ باندې لمونځ، روژه ،زکات وغيره راوړي، خو داسې حالت کې راشي چې فلانکي کس ته يې بد رد ويلي وي، فلانکي باندې يې تهمت تړلی وي، د فلانکي مال يې ناحق خوړلی وي، فلانکې يې قتل کړی وي. فلانکی بې وهلی وي. د هغه نيکۍ به دې خلکوته ورکړل شي، که چرې نيکۍ ختمې شي او د خلکو حقوق ادانه شي؛ نو د حقوقو په مقدار کې د هغو خلکو ګناهونه به ده ته ورکړل شي او دوزخ ته به وغورځول شي. (نعوذ بالله) (مشکوٰة ص ٤٣٥) په دې وجه باندې مسلمان ته پکار دي چې د قيامت په ورځ کله چې د الله تعالى دربار ته حاضر شي؛ نو د خلکو د حقوقو (مال، دولت ،عزت او عصمت باره) کې د هغه په ذمه څه نه وي، ګني ډېره سخته معامله ده.

❖ سړي او ښځې سره متعلق مسئلې ❖

په ښځې تهمت لګونکي او وهونکي تعليم يافته پاګل په باره کې شرعي حکم

سوال: يو سړی تعليم يافته دی،په اسلامياتو کې يې (ايم اې) کړې ده، د ښځې هيڅ عزت نه کوي. په ښځې باندې قسم قسم الزامونه لګوي،په هر کار کې نقص راوباسي،د هر نقصان ذمه داره ښځه ګڼي،ګندې ګنده کنځلې ورته کوي،د ښځې په پاکه لمن الزامونه لګوي،د ښځې د رشته دارانو په پاکه لمن الزامونه لګوي،ښځه د خپلو رشته دارانو کور تلو ته نه پرېږدي،د ښځې زړه که غواړي چې هغه د خپل مورو پلار کره لاړه شي؛ نو ډېرې له وجې اجازه نه شي غوښتي،ځکه چې خاوند د هغې د کور والا نوم اورېدو سره داور په شان غوسه کيږي،او په چيغو چيغو د هغې کور والا ته ګنده ګنده کنځلې کوي،ښځه غريبه په مياشتو مياشتو د خپل کور والا شکل صورت ليدو پسې ژړيږي،بې وسه ده،چې کله ورته زيات ياديږي نو په پټه پټه ژاړي،او صبر او شکر سره خاموشه شي،د ښځې کور والا يې که راوغواړي نو (خاوند چې شکی مزاجه دی) په ښځه او د هغې په کور والا ګنده ګنده الزامونه لګوي،وايي چې:"تا وغواړي ستا مور پلار په تا باندې ګنده کاروبار کوي او پيسې پخپله خوري" په خبره خبره باندې کنځلې کول،د هغې په پاکوالي باندې الزام لګول،په زيات غوسه کېدو سره د هغې په مخ باندې دوهلو باران کول،د کور نه د وېستلو اختيار ورکول،د خاوند په نزد د ښځې حق ډوډۍ،جامه او د کور نه زياته نشته،کله چې د خاوند غوسه ختمه شي نو هغه د ښځې نه مافي غواړي چې "ما په غوسه کې کوم څه کړي،ته يې راته معاف کړه" ښځه غريبه يې مجبوره شي معاف يې کړي

دلرې مودې خبره ده چې خاوند خپلې ښځې ته کنځلې وکړې او د ډېرو سپېڅلو مونه يې واخيستل دهغې په پاکه لمن يې الزامونه ولګول.تردې پورې چې د ښځې دخوريونو او خورځو پورې د الزامونو نه منع نشو.دهغې د مورپلار په کوروالا باندې يې هم ګنده ګنده الزامونه ولګول. درې ځلور ورځې يې ښځې ته وويل "مامعاف کړه" ښځې وويل چې" اوس خودې زه کله هم نه معاف کوم. ځکه چې تاسو هر ځل د معافي غوښتلو نه وروسته همداسې کوې"خو خاوند بار بار معافي غوښتله او هغه تردې وعده وکړه چې"او ګوره زه د کعبه طرف ته لاس اوچتوم تاسره حلفيه وعده کوم چې آينده به زه کله هم په تا او ستاسو کور والو باندې هيڅ قسمه الزام نه لګوم" ښځې معاف کړ.خو اوس له دهغې معافي په مشکل سره دوه مياشتې هم نه وې تيرې شوې چې خاوند صاحب يې بيا وعده هيره کړه او بخپل پخواني عادت باندې راغی،اوس يې خو ښځه بالکل نه معاف کوي.خاوند چې کله هم دهغې په پاک والي باندې الزام لګوی نو ښځه څلور ځله د آسمان طرف نه ګوته اوچته کړي او د څلورو ګواهانو د طرف نه الله تعالى ګواه جوړوي او په پنځم ځل الله خپل ګواه جوړوي او په خپل پاک والي باندې د الزام لګولو بدله په الله تعالى باندې پرېږدي،ځکه چې وايي چې د ښځې په پاک والي باندې الزام لګولو په بدله کې الله تعالى په الزام لګولو والو باندې د اتيا(۸۰) درو سزا ايښې ده،اوس ښځه دخپل خاوند هره خبره په صبر او شکر سره اوري،او خاموشه وي او الله تعالى ته وايي چې"اې الله! يوازې ته په انصاف سره زما د ټولو حق تلفيو بدله په دنيا او آخرت کې واخلې"مولانا صاحب! د اسلام لور آيا دومره کم تره او کمزورې ده چې هغه ديوسړي له پاره د الله او دهغه درسول ﷺ په نوم باندې حلال شوې وي او هغه سړی چې څنګه غواړي په هغې باندې دې الزام لګوي او دهغې کوروالا کمزوري ګڼل او هغوی ته داويل چې ما دهغوی لور واده کړې راوړې ده ځکه زما عزت او رتبه زياته ده،او لور او دهغې کوروالا د سړي نه کمتر دي،دهغوی هيڅ عزت نشته،دهغوی په مخکې چې څه يې زړه وغواړي ورته وايي.آيا اسلام دلور کوروالا دومره کمزوري جوړ کړي دي(نعوذ بالله) چې هغه درسول پاک ﷺ سنّت ادا کړي او يوه لور دالله او دهغه درسول ﷺ په نوم باندې ديوسړي له پاره حلاله کړي او بيا دلور والا او لور ټول عمر دهغوی په مخکې ښکته کيږي؟ آيا ښځه(خاص کر په خوله) په زور سره وهل دهغې دخولې او پوزې نه دويني راؤباسلو اجازت شته؟ او چې ښځه الله تعالى حاضر او ناظر ګڼي خپل ټول فرائض په ايمان دارۍ سره اداکوي،او هغه دخاوند د اجازت نه بغير دکورنه بهر هم نه ځي،آيا داسې خاوند عبادت قبليږي؟ آيا دقيامت په ورځ به الله تعالى ايماندارې ښځې ته دهغې دخاوندنه ټول حقوق واخلي چې په دنيا کې هغې ته نه وي ملاو شوي؟ ځکه چې اوس داويي چې اوس څه خو د قيامت په ورځ به حساب کيږي،چې هغه به دالله تعالى په لاس کيږي.

جواب: ددې سړي چې کوم حالات تاسو ليکلي دي،دهغه دنفسياتي مطالعې نه معلوميږي چې دا سړی تعليم يافته پاګل دی،کنځلې کول،تهمتونه لګول،وهل کول،دوعدو مخالفت کول،

او قسمونه خوړل او ماتول، دیونیک سړي کارنشي کېدای، یو سړی که په یونیک انسان باندې د بدکارۍ الزام ولګوي او په هغه باندې څلور ګواهان پیش نه کړي، دهغه سزا قرآن کریم اتیا(۸۰) دُرې ایښې ده[۱]، اوحضور پاک ﷺ دا دټولونه په غټو کبیره ګناهونوکې شمیرلی دی[۲]، اوکوم سړی چې پخپله ښځه باندې تهمت ولګوي، ښځه دهغه خلاف په عدالت کې دلعان دعوه کولی شي، دنکاح ختمولو دعوی کولی شي، چې دهغې تفصیل دلته ذکرکول ضروري نه دي، اوس که چرې تاسوخپله معامله دقیامت ورځې ته پریږدئ نوالله تعالی به دقیامت په ورځ تاسوته ددې ټولو زیاتوبدله درکړي، اوکه چرې تاسو په دنیاکې دهغه خلاف کارروایي کول غواړئ نوتاسوبه عدالت ته رجوع کوئ ځکه چې مظلومو خلکوته حقوق ورکول دعدالت فرض دي، ددې نه علاوه تاسوداهم کولی شئ چې دوه څلورشریفان سړي به په مینځ کې واچوئ اودهغه نه طلاق واخلئ او په یوبل ځای کې نکاح وکړئ اوښه ژوندتیر کړئ، بهرحال ددې پاګل کار اسلام طرف ته منسوبول اوداویل چې "داسلام لورآیادومره کمزورې او کمتره ده" بالکل غلط دي، داسلام تعلیم خوهغه دی کوم چې حضورپاک ﷺ په خپل ارشادمبارک کې فرمایلي دي: "**خیرکم خیرکم لاهله وانا خیرکم لاهلی**". (مشکوٰة ص: ۲۸۱ ترجمه).

ترجمه: "په تاسوکې دټولونه ښه هغه دی څوک چې دخپل کوروالا له پاره ښه وي، اوزه دخپل کوروالا له پاره تاسوټولونه زیات ښه یم."

دښځې داخراجاتوذمه داري سړي باندې ده

سوال: آیااسلام ښځوته ددې خبرې اجازه ورکوي چې هغه دې په دفترونوکې دسړیوسره اوږه په اوږه کاروکړي؟ حالانکې اسلام وایي چې دهغوی اصل کار کورکې دی، چې هلته دوی اوسیږي اوخپلې ذمه داری دې پوره کړي، آخرداخبره ترکوم حده پورې صحیح ده؟

جواب: دکټې راوړلو ذمه داري اسلام په سړی باندې ایښې ده[۳]، ښځې په دې بوج اوچتولو باندې خپل ځان له پاره پخپله مشکلات پیداکوي، په اسلام کې دکټې له پاره دبې پرده کیدواجازه نشته.[۴]

---

[۱] قال تعالی: وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً (النور: ٤)۔

[۲] عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إجتنبوا السبع الموبقات! قالوا: يارسول الله! وماهن؟ قال: الشرك بالله والسحر وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق وأكل الربا وأكل مال اليتيم والتولى يوم الزحف وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات متفق عليه (مشكوة ص: ١٧ باب الكبائر)۔

[۳] قوله تجب النفقة للزوجة على زوجها ولكسوة بقدرحالها أى الطعام والشراب بقرينة عطف الكسوة والسكنى عليها والأصل فى ذالك قوله تعالى: لِيُنْفِقْ ذُوسَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ ..إلخ(البحرالرائق ج: ٤ ص: ١٨٨ باب النفقة، طبع دارالمعرفة)

[۴] قال تعالى: وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى... إلخ(الأحزاب: ٣٣)... [بقيه په راروانه صفحه

د ښځو له پاره کاروبار

سوال: د (۱۹۹۲م) دجنوري په شلم تاريخ باندې روزنامه جنګ کې يوې محترمې دکراچۍ د ستاک ايکسچينج دنويو منتخب شويو عهد دارانو داستقبال کولوتقريب کې په خپل تقرير کې دسورت النساء دايت نمبر ۳۱ حواله ورکولوسره وويل چې ښځه کومه ګټه کوي هغه دهغې برخه ده اوسړی چې کومه ګټه کوي هغه دهغه برخه ده، پس ښځوته دکاروبارکولواجازت شته. اوقران مجيددې ايت ترجمه داده چې: دسړيوله پاره دهغوی دعملونوحصه ثابت ده اود ښځو له پاره دهغوی دعملونو حصه ثابت ده، دقران مجيد دترجمې نه داکله ثابتيږي چې ښځې ښکاره طور باندې کاروبارکولی شي،اودهرکس په شان ښځوته به هم دهغوی داعمالوحصه ملاويږی او سړيو ته به هم دهغوی اعمالو حصه ملاويږي، نومحترمې ترې نه دکاروبارمفهوم څنګه اخيستی دی؟ دې نه مخکې يومولانا صاحب هم دمرحوم جنرل محمدضياء الحق صاحب دريفرنډم(ټول پوښتنې) په زمانه کې په خپل خطاب همدغه شان ترجمه کړې وه،اوهغه مرحوم د مجلس شوری ممبرمنتخب کړی و، ځکه چې مرحوم هم په هغه زمانه کې په پاک پټن کې ښځو ته تقريرکولووخت کې همدا ترجمه کړې وه،چې ښځې کاروبار کولی شي، اودهغه د تاييدپه وجه باندې مولانامحترم ته دمجلس شوری ممبرجوړ شو،تاسوته خواست دی که چرې د پورته ذکرشوي ايت مبارک صحيح ترجمه چاپ کړئ نو مسلمان امت به دنوې جګړې نه بچ کړئ.

جواب: دلته دوه جداجدامسئلې دي، لومړی داچې دښځوله پاره دګټې کولوڅه حکم دی؟ ماددې مسئلې وضاحت مخکې هم کړی دی چې اسلام بنيادی طورباندې دګټې کولو بوج د سړيو په اوږو باندې اچولی دی، اودښځوخرچې يې دهغوی په ذمه ايښې دي، خاص طور باندې دواده نه پس دهغوی دخوراک څښاک ذمه داري يې په سړيو باندې اچولې ده او دا يو داسې ښکاره حقيقت دی چې دې له پاره دليلونه پيش کول فضول کاردی، دمغرب ابليس چې ښځوباندې کوم ظلم کړی دی هغه داچې د"مساوات مرد وزن" ،نعره وهلوسره يې ښځه د ګټې کولو په ګاډي کې اچولوسره دابوج په هغوی باندې هم واچاو اودکوموحضراتوچې تاسو ذکر کړی دی هغوی هم ددې مسلک منونکي دي، اوددې په وجه باندې چې کومې خرابۍ مغربی معاشره کې پيداشوي دي هغه ديوې مسلمانې معاشرې له پاره د پسخيدونه ،بلکې د شرم قابل دي.

...بقيه د تيرمخ]... أيضًا: وفي التفسير: وقرن في بيوتكن أی ألزمن بيوتكن فلاتخرجن لغيرحاجة .... وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُوْلٰى، والتبرج: انما تلقى الخمار على رأسها، ولا تشده فيوارى قلائدها وقرطها وعنقها ويبدوا ذالك كُلّهٗ منها (تفسيرابن كثيرج:۵ ص:۱۶۸، ۱۶۹

اوبعضې صورتونوکې ښځې ته دسړوبوج اوچتول وی، دداسې ښځودګټې کولو مجبوري یو اضطراری حالت دی اودخپل عزت، عصمت اونسوانیت حفاظت کولوسره که چرې هغوی دګټې کولوڅه طریقه اختیارکړي نودهغې اجازت شته.

دویمه مسئله دمحترمې دقران کریم داایت نه داستدلال ده، دې باره کې مختصر طور باندې داعرض کولی شم چې دقران کریم دایت دموصوفې ددعوې سره هیڅ تعلق نشته، بلکه دا ایت دهغې ددعوې نفې کوي، ځکه چې ددې ایت نازلیدل دبعضې ښځودې سوال په وجه باندې شوي و چې هغوی دسړیو برابر ولې نه دي ؟ سړیوته میراث کې دوه چنده برخه ملاویږي، حضرت مفتی محمدشفیع (رحمه الله) تفسیرمعارف القران کې لیکلي:

مخکې ایتونوکې دمیراث حکمونه تیرشوي دي، هغو کې داویل شوي دي دمړي وارثانوکې که چرې ښځې اوسړي وي اودمړي دطرف نه ورسره هم یونسبت سره رشته وي: نوسړي ته به دښځې په مقابله کې دوه چنده حصه ملاویږي، دغه شان دسړیونورفضیلتونه هم ثابت دي، حضرت ام سلمه (رضي الله عنها) دې باندې یوځل حضور (صلی الله علیه وسلم) ته عرض وکړ چې مونږته نیم میراث ملاویږی اونورهم مونږ اوسړیوکې فلانکی فلانکی فرق دی.

مقصدیې اعتراض کول نه و، بلکه دهغوی خواهش وکه چیرې مونږهم سړی وای نود سړیو فضیلت به مونږته هم حاصل و، بعضې ښځوداخواهش وکړ چې کاش! موږهم سړي وای نودسړیوپه شان به موجهادکې حصه اخیستله، اودجهادفضیلت به موږته هم حاصل شوی و.

یوې ښځې حضور (صلی الله علیه وسلم) ته عرض وکړ چې سړیوته میراث کې دوه چنده حصه ملاویږی. اود ښځې شهادت هم دسړي په مقابله کې نیم دی. نوایاعبادتونواواعمالوکې به هم زمونږثواب نیم وی؟ دې باندې داایت نازل شوچې دې کې ددواړوخبروجواب ورکړل شو. دحضرت ام سلمه (رضي الله عنها) دقول جواب **ولاتتمنوا** سره ورکړل شو اودهغې ښځې جواب **للرجال نصیب** سره ورکړل شو. (تفسیرمعارف القران ج ۲ ص ۳۸۸)

خلاصه داچې ایت شریف کې ویل شوي چې دسړیو اوښځو خصلتونه جداجدا دي،او دهغوی کوششونه اودعمل میدان جداجدا دی، ښځوته دسړیواوسړیوته دښځوڅه پرواه؟ ددې خواهش کول هم نه دی پکار،دقیامت په ورځ به هرچاته دهغوی دکوشش اوعمل مطابق میوه ملاویږي،سړوته به دهغوی دمحنت اوښځوته به دهغوی د محنت،که سړی وي اوکه ښځه څوک به هم دمحنت میوې نه شي محرومولی.

محترمې چې ددې ایت نه کوم مضمون اخذکړی دی،هغه دادی چې سړیوته به دهغوی دنیاوي ګټه ملاویږی. ښځوته به هغې کې هیڅ برخه نه ملاویږي.اودښځومحنت مزدوري دهغوی ده. سړیوته هغې کې هیڅ حق نشته، که چرې دامضمون صحیح وای نود دنیا یوعدالت به هم دښځې دخوراک څښاک ذمه داري په سړی باندې نه اچوله، اوعدالتونوکې چې دخوراک څښاک څومره کیسونه دي، ټول به خارج کړل شوي وو، چې دمحترمې دتفسیرمطابق دسړي

ګټه دسړي له پاره ده اودښځې په هغې کې هيڅ حق نشته. استغفرالله! حيرانتيا ده چې داسې ښکاره خبره هم دخلکوپه عقل کې نه راځي.

دښځې په غوښتنه لونو سره مکمل تعلق ختمول او هغوی له ميراثه محرومول

سوال: ماخپلې لومړۍ ښځې ته طلاق ورکړ،چې دهغې نه مې درې لوڼه دي،اومادهغوی ودونه هم وکړل.اوس زه داغواړم چې زماپه جايدادکې دالوڼه حق دارې نه شي.اوتعلق خومادمخکې نه ختم کړی دی،ځکه چې زمادښځې خواهش هم دادی.آيازمادافيصله به دشريعت مطابق اوشي؟

جواب: لونوسره مکمل تعلق ختمول؟ توبه وکړئ ----! داسخته ګناه ده[1]، داسې هغوی دجايدادنه محروموِلوخواهش هم سخته ګناه ده[2].الله پاک اورسول پاک ﷺ چې څوک وارث جوړکړی دی،دښځې په غوښتنه دهغوی دمحرومولو دکوشش مطلب دادی چې تاسوته ښځه دخدای اورسول پاک ﷺ نه زياته خوښه ده.[3]

دګټلو له توان سره سره دښځې په ګټه ګزاره کول

سوال: آياسړيوته دښځې دګټې خوړلواجازه شته؟ مثلاً: دچاښځه يې ګټي، راوړي اوسړی دتندرستي باوجودبې غيرته دی،ګټه نه کوي، نودداسې سړي له پاره دښځې ګټه حلاله ده؟ ياد يوځوان خور يې ګټي اوهغه ناست وي خوري يې،نوآياداسې ځوان ته دخور دتنخواه نه دخرچ کولو حق شته؟

جواب: دښځود رزق ذمه دار الله تعالی سړی جوړکړی دی[4]،خوښځودابوج پخپله اوچتول شروع کړل، اوبې غيرته سړيوته يوه ښه ذريعه دروزګار ملاو شوه،چې ښځه يې په خپلې

---

[1] عن بن جبير بن مطعم عن أبيه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لايدخل الجنة قاطع متفق عليه (مشكوة المصابيح ص:٤١٩،الفصل الأوّل،باب البروالصلة،) أيضًا:الكبيرة الثالثة بعدالثلثمائة:قطع الرحم قال تعالى: وَاتَّقُوااللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ، أى واتقوا الأرحام أن تقطعوها (الزواجر عن اقتراف الكبائر ج: ٢ ص:٧٦_

[2] عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من قطع ميراث وارثه قطع الله ميراثه من الجنة يوم القيامة (مشكوة ص: ٢٦٦، باب الوصايا، الفصل الثالث)_

[3] عن النواس بن سمعان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ص: ٣٢١، كتاب الإمارة، الفصل الثانى)_

[4] قال تعالى: الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ ...إلخ، (النساء:٣٤)_

خوشحالئ سره ګټي راوړي يې، د هغوی له پاره ولې حلال نه ده -----؟

ښځې ته خرڅه نه ورکول، د ښځې رد عمل او په کورکې د سود پيسې استعمالول

سوال: زما خاوند خپله پيسه په سودي بينکونوکې په مختلف اسکيمونوکې لګوي او د هغو منافع چې هره مياشت کومه کيږي هغه هم د کورپه خرچ کې لګوي، دَوالد صاحب د سوري نه په ماشوم والي محرومه شوې يم او په دې زمانه کې دلونو واده يوه مسئله ده، نوبيا زما کور والودا واده وکړ، زما د خاوند ملازمت په حبيب بينک کې په حيثيت د آډټ آفيسر دی، يوه خو د بينک نوکري او بله د سود په سکيمونوکې لګيدلې پيسه، دا ټولې پيسې په ماباندې او زما په بچو باندې خرچ کيږي:

۱۔ په دې پيسو سره زما لمونځ، زما خوراک څښاک صحيح دی؟، ۲۔ په همدې پيسو سره زه د خپلو کالو (زيوراتو) زکات اداکوم، هغه صحيح دی؟

جواب: سود خو حرام دی[1]، تاسو داسې کوئ، چې هره مياشت د يو غير مسلم نه قرض اخلئ او د کور خرچ پرې چلوئ او ستاسو خاوند دې د خپلو پيسو نه د غير مسلم هغه قرض ادا کوي.

د قرض دار خاوند ښځه خپلې پيسې خيراتول

سوال: يو سړی پنځه زره قرض داری دی، او دا قرض يې قرضِ حسنه اخيستی دی، د هغه ښځې سره تقريباً د دريو زرو(۳۰۰۰) روپو کالي دي، او س ښځه غواړی چې د پنځلس سؤو (۱۵۰۰) روپو کالي خرڅ کړم او په کلي کې کوهی اوباسم، خو د هغې د خاوند غوښتنه ده چې دا پنځلس سوه روپې د کوهي خرچ کولو په ځای زما قرض پرې اداکړه، ښځه وايي چې دا زما حق دی، زه چې يې چرته وغواړم خرچ کولی يې شم، د دې ثواب به ماته ضرور ملاويږي، او خاوند وايي چې که چرې خاوند قرض داری وي نو د هغه ښځې ته دَخيرات هيڅ ثواب نه ملاويږي، او س معلومول دا دي چې آيا ښځه خپل کالي خرڅولی او د خپلې خوښې مطابق يې خرچ کولی شي يا د خاوند اطاعت د هغې له پاره ضروري دی؟

جواب: که کالي د ښځې وي؛ نو چې هغه يې چې څنګه غواړي او چېرته يې غواړي خيرات کولی يې شي، د خاوند په دې باندې هيڅ حق نشته، خو په حديث پاک کې دي چې د ښځې له پاره

---

[1] وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰا (البقرة:۲۷۵) أيضًا: عن جابر قال: لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم آكل الربا وموكله وكاتبه وشاهديه وقال هم سواء رواه مسلم (مشكوة المصابيح ص: ۲۴۴، الفصل الأوّل، باب الربا)۔

بهتر صدقه داده چې هغه یې په خپل خاوند او بچیو باندې خرچ کړي[1]. ځکه زه هغې نیکې بی بی ته چې هغه پنځلس سوه (۱۵۰۰) روپۍ خرچ کول غواړي، مشوره ورکوم چې هغه دې په خپلو ټولو کالو باندې دخاوند قرض اداکړي، په دې سره به الله تعالی خوشحاله شي او هغې ته به په جنت کې بهترین زیورات نصیب کړي.

که مور و پلار سره د ښځې جنګ راځي نو څه وکړم؟

سوال: زما د واده یو نیم کال وشو، د یو نیم کال نه زما د خسرګنۍ والو سره په معمولي معمولي خبره باندې اختلافات راضي او زما دخاوند سره هم دهغوی دمور پلار اختلافات دي، هغو خلکو ما ته کله هم دمینې او محبت په نظر سره نه دي کتلي او زما دلور سره هم هغه خلک ډیره سخته رویه اختیار وي، په خبره خبره باندې پیغور کول، دخوراک له پاره جګړه کول، کاروبار زموږ سره په یوځای کوي او ټول محنت هم زما خاوند کوي، الحمدلله زموږ په رزق کې ډیر برکت دی. دیو نیم کال په موده کې ډیر ځل دخپلې مورکره راغلم، او دهغو خلکو په وینا باندې چې اوس به کله هم جګړه نه کیږي، د مشرانو لحاظ کولو په وجه او د مور و پلار د خبرو منلو په وجه زه معافي غواړم او دوباره ځم، لږې مودې پورې هرڅه سم وي، بیا هماغه حال، دا ځل هم زما دَ خاونداو دهغه د پلار په مینځ کې په معمولي خبره باندې جګړه وشوه، او زه دخاوند سره دخپلې مورکره راغلم، زما خاوند اوزه دواړه غواړو چې دمور او پلار په دعاګانو او په مینې محبت سره بیل کورواخلو، دکاروبار نه دې بیل نه یو، ځکه چې دمور پلار خدمت هم وي، هغه خلک مو دوباره راغواړي او وایي چې اوس به موږ هیڅ تاسو ته نه وایو، ځنګه چې مخکې به یې ویل، تاسو ووایئ چې کله په کور کې روازانه جګړه وي نو برکت به دکوم ځای نه راشي؟ تاسو موږ ته مشوره راکړئ چې موږ بیل کورواخلو، ددې مسائلو حل وښیئ، الله تعالی به تاسو ته ددې اجر درکړي، او زه به ټول عمر تاسو ته دعاګانې کوم، زه ډیره زیاته خفه یم.

---

[1] عن زينب إمرأة عبدالله بن مسعود قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: تصدقن يامعشرالنساء! ولو من حليّكن، قالت: فرجعت إلى عبدالله فقلت: إنك رجل خفيف ذات اليد وأن رسول الله صلى الله عليه وسلم قد أمرنا بالصدقة فاته فسئله فإن كان ذالك يجزئ عنى وإلا صرفتها إلى غيركم، قالت: فقال لى عبدالله: بل ائتيه أنت، قالت: فانطلقت فإذا امرأة من الأنصار بباب رسول الله صلى الله عليه وسلم حاجتى حاجتها، قالت: وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم: قد القيت عليه المهابة فقالت: فخرج علينا بلال، فقلنا له: ائت رسول الله صلى الله عليه وسلم فأخبره أن إمرأتين بالباب تسألانك أتجزئ الصدقة عنهما على أزواجهما وعلى أيتام فى حجورهما؟ ولا تخبره من نحن، قالت: فدخل بلال على رسول الله صلى الله عليه وسلم فسأله فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم: من هما؟ قال: إمرأة من الأنصار وزينب، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أي الزيانب؟ قال: إمرأة عبدالله، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لهما أجران، أجرالقرابة وأجرالصدقة متفق عليه واللفظ لمسلم (مشكوة ص: ۱۷۱ باب أفضل الصدقة)۔

جواب: ستاسو خط مې په غور سره وکتلو. د انګورا و خواښې په مینځ کې اختلاف خو د همیشه نه د پریشانۍ خبره ده. او تر کومې پورې چې د تجروبو تعلق دی په هغې کې قصور عام طور باندې د یو طرف نه نه وي، بلکې د دواړو طرفونه وي، خواښې، د انګور په وړو وړو خبرو باندې تنقید ونه کوي او تندی ترخوي، او انګور چې هغه د خاوند په کور کې نیازبینه وي، د خواښې ښه نصیحت هم خپل توهین ګڼي، د دواړو طرفو دا نازک مزاجي مستقله د جنګ ذریعه جوړیږي.

ستاسو د مسئلې حل دادې چې که لږ د همت او حوصلې نه کار واخلئ چې د خپلې خواښې هره خبره برداشت کړئ، د هغې د هرې نازک مزاجۍ په خوشحالۍ سره مقابله وکړئ. او د هغې په یوه خبره باندې "ناراضي اختیارول" هم ګناه وګڼئ، نو تاسو ضرور هغوی له دوباره لاړشئ. او دا به ستاسو د دنیا او آخرت سعادت او نیکي بختي وي، په دې همت حوصلې او صبر او استقلال سره د خپل خاوند د مور او پلار خدمت کول به ستاسو مستقبل د فخر لائق جوړ کړي. او د دې د برکتونو مشاهده به هر سړی په خپلو سترګو سره وکړي او که د ومره همت او حوصله تاسو په خپل ځان کې نه وینئ چې خپله رایه او خپله "انا" د هغوی په مخکې ختمه کړئ نو بیا ستاسو په حق کې بهتر دادی چې تاسو د خپل خاوند سره په بیل کور کې اوسیدل شروع کړئ، خو د خاوند مور او پلار سره چېرې هم د مکمل تعلق ختمولو نیت نه دی پکار، بلکې نیت دا کول پکار دی چې زموږ په یوځای اوسیدو سره د مور و پلار چې کوم تکلیف وي او زموږ نه چې د هغوی کومه بې ادبي کیږي، د هغې نه بچ کیدل مقصد دي. الغرض: خپل ځان قصوروار ګڼل بیلیدل پکار دي، مور پلار قصوروار نه ګڼل او د بیلیدو نه وروسته هم د هغوی مالي او بدني خدمت خوش قسمتي وګڼئ، د خپل خاوند سره د مور و پلار (د خاوند خسر ګڼی) په کور کې اوسیدل صحیح نه دي، په دې کې د خاوند د کوروالا بې عزتي او خفګان دی، هو! په بیل اوسیدو او په خپل کاروبار کولو کې د خاوند د کوروالو مدد حاصلولو کې هیڅ بدیت نشته.

ماستاسو د پریشانۍ حل کولو ټول صورتونه ستاسو په مخکې کیښودل، تاسو د خپلو حالاتو مطابق چې کوم اختیارول غواړئ اختیار ولی یې شئ، ستاسو په وجه ستاسو د خاوند د خپل مور او پلار نه خفه کیدل او زړه بدیدل، د هغه له پاره به هم د وبال موجب وی او ستاسو له پاره هم، خکه تاسو ته هر ممکن کوشش دا پکار دی چې ستاسو د خاوند تعلقات د خپل مور پلار سره زیات نه زیات خوشګوار کړئ او چې هغه د هغوی زیات نه زیات فرمانبرداره وي. خکه چې د مور او پلار خدمت او اطاعت د دنیا او آخرت کامیابي ده.[1]

---

[1] قال النبي صلى الله عليه وسلم: الجنة تحت أقدام الأمهات (فيض القدير ج: ٦ ص: ٢٩٠ طبع مكتبه نزار مصطفى مكة)۔

د ښځې او سړي په حيثيت کې فرق

سوال: آيا ښځه الله تعالى د سړي د غم كمولوله پاره پيداكړې ده؟ څنګه چې د سړيو حضراتو دعوه ده چې د ښځې هيڅ حيثيت نشته.دا الله تعالى د سړي له پاره پيداكړې ده.

جواب: الله تعالى دانساني نسل زياتولوله پاره انساني جوړه پيداكړې ده،اوددواړو په زړونوكې يې ديوبل له پاره مينه اچولې ده او دواړه يې ديوبل محتاج جوړكړي دي.ښځه او خاوند ديوبل په غم كې بهترين شريكان دي.رفيق او هم سفرهم دي.يارومددګارهم دي.ښځه مظهرجمال ده، اوسړى مظهرجلال،اودجمال او جلال دا مركب دكائينات پسرلى دى.په دنياكې دخوشحاليو ګلونه هم خوروي.ديوبل په غم دردكې شريكيږي.او دواړو سره دآخرت په تيارۍ كې مدد هم كوي.فطرت ديونقص دبل په ذريعه پوره كړى دى.يويې دبل معاون جوړكړى دى.دښځې نه بغيردسړى نيمګړى دى.اودسړي نه بغير دښځې دژوندښائست نه ښكاريږي، څكه په يكه طرفه طورباندې داويل چې ښځه يې صرف دسړى له پاره پيداكړې، ګيني ددې هيڅ حيثيت نشته غلط دي،هو! داويل صحيح دي چې دواړه يې ديوبل غم خوار او مددګارجوړكړي دي.

سوال: ماپه اكثرځايونوكې ويلي دي چې سړى دښې ښځې كوشش كوي اونيكه ښځه غواړي. اكثردَخپلى خوښې واده هم كوي،ځكه چې هغه سړى دى،آياداصحيح كوي؟

جواب: دنيكې او ښې جوړې خواهش ددواړو وي،اود خوښې واده هم دواړه كوي،زه خوددې قائل يم چې دخپل مشرانودخوښې واده دې وكړل شي.

سوال: آيا ښځه دې خپل ځان له پاره دښه اونيک خاوندخواهش نه لري؟ ښځه يوداسې سړى خوښولى شي اوهغه سره په عزت سره دَواده كولوخواهش ساتلى شي؟په دې باره كې تاسوڅه وايئ؟ ځكهٔ چې زمونږپه معاشره كې داسې حركت ښځې سره ښه نه ښكاري،او سړى خپل خواهش پوره كوي.

جواب: مخكې مې ليكلى دي،اكثرجينكۍ ديوكس په خوښولوكې دوكه خوري.دخپل خاندان اوكورنه مخكې كټ شي،دهغې دمحبت ملمع په يوځوورځوكې لرې شي.بيانه هغه كور وي.اونه مرګ .څكه زما ټولوبچيو(جينكو) ته مشوره وركوم چې واده د دستور مطابق دَخپل مور او پلار په ذريعه وكړئ.

سوال: ماأكثرځايونوكې په كتابونوكې كتلي دي چې حضرت خديجه رضي الله عنها حضورپاک ﷺ د نكاح كولوخواهش كړى و چې هغه حضورپاک ﷺ قبول كړى و.

جواب: صحيح ده[1]

[1] وحدثها ميسرة عن قول الراهب عن الملكين، وكانت لبيبة حازمة، فبعث إليه...[بقيه په راروانه صفحه.

سوال: که نن یوه نیکه مؤمنه ښځه یونیک سړي سره دواده خواهش وکړي؛ نوپه دې کې څه بدي خونشته.خوچې ښځه خپل خواهش نه شي بینولی نوڅه وکړي؟ ځکه که بیانوي یې نود مورو پلار، دوروڼو دعزت مسئله جوړیږي،که دمور او پلار خبره ومني نوخپل ځان به په عذاب کې اخته کوي.

جواب: ددې حل دا دی چې پخپله یادخپلوملګروپه ذریعه خپلې مورته خپل خواهش ورسوي.اوچې داهم ووایي چې زه دیوبې دین سره دواده کولو په ځای واده نه کولوته ترجیح ورکوم،اوالله تعالی نه دې دعاهم غواړي.

سوال: که ښځه په خپل خواهش سره واده هم وکړي نو سړي حضرات ورته پیغور ورکول خپل فرض ګڼي،خوښځې داسې ډیرکم کوی،د داسې حضراتوپه باره کې به تاسوڅه وایئ؟

جواب: بالکل نه! شریف سړی چیرې هم خپلې ښځې ته پیغورنه ورکوي، ځکه خومامخکې عرض کړی چې نن سبا دکم عمراوکم عقل جینکۍ دمحبت په جال کې وینښلي اوخپل ژوندبرباد کړي،نه دچا نسل نسب ګوري،نه یې داخلاقواوشرافت امتحان اخلي، اوبل طرف ته دانجیلۍ مور او پلار دهرڅه نه واقف وي،اوددې هم ورته اکثرپته وي چې انجیلۍ دداسې سړی سره اوسیدای شي یانه؟ ځکه انجیلۍ ته پکاردي چې دمور او پلار په خوښه باندې اعتماد وکړي، دخپلې کم عقلۍ په وجه دې دوکه نه خوري.

دخاوند دتسخیر له پاره یو عجیبه عمل

سوال: زمادواده دوه کاله شوي دي،زمادواده نه مخکې دڅه سورتونو، دعاګانو او آیاتونو ویلوعادت و.اوس مې هغه داسې عادت شوی دی چې دپاکۍ ناپاکۍ راته څه خیال نه وي اوهغه مې په ژبه باندې وي،په خیال راتلوباندې یې نه وایم،خوبیاهم هغه شان.ځکه تاسونه ددې خبرې پوښتنه کوم چې که په څه ګناه کې مې کیږی نوچې خبره شم،ددې نه علاوه زه دخپل خاوندطرف نه ډیره پریشانه یم،ماډیره پریشانه کوي،هیڅ توجه راته نه راکوي په مونږ دواړوکې ذهني طورسره هیڅ اختلافات نشته دې،ډیرکوشش کوم،خوډیرزیات شکي دی.

جواب: د ناپاکۍ په حالت کې خوقرآني دعاګاني جائزدي[1]، خو تلاوت جائز ....

...بقیه د تیرمخ].. تقول: یابن عمّی! إنی قد رغبت فیك لقرابتك وأمانتك وصدقك وحسن خلقك، ثم عرضت علیه نفسها، فقال ذالك لأعمامه، فجاء معه حمزة عمّه حتی دخل خویلد فخطبهامنه،وأصدقها النبی صلی الله علیه وسلم عشرین بکرة فلم یتزوج علیها حتی ماتت، وتزوجها وعمره خمس وعشرون سنة (تاریخ الإسلام للذهبی ج: ١ ص: ٦٤ طبع دارالکتاب العربی)۔

[1] ولو قرأت الفاتحة علی وجه الدعاء أو شیئًا من الآیات التی فیها معنی الدعاء ولم ترد القراءة لا بأس به (ردالمحتار ج: ١ ص: ٣٠٢، کتاب الطهارة، عالمگیری ج:١ ص: ٣٨، کتاب الطهارة، الباب السادس)۔

نه دی[1]، که په هیره یې ووایې نوهیڅ گناه پکې نشته، په یاد راتلوباندې فوراً بس کوئ.
دخاوندسره اختلافات غټ عذاب دی، خوداعذاب انسان په خپل ځان پخپله مسلطوي، دطبع خلاف شیان خومخې ته خامخا راځي، خوانسان ته پکاردي چې په صبراوتحمل سره دطبع خلاف خبرې برداشت کړي، دټولونه ښه وظیفه دا ده چې خدمت خپل نصب العین جوړکړئ، دخاوند دخبرې جواب په سختۍ سره مه ورکوئ، اومه څه سخت خبره ورته کوئ، که خپله غلطي دې وي نودهغې اعتراف وکړئ اومعافي ترې وغواړئ. الغرض! خدمت اواطاعت، صبر او تحمل، اوخوش اخلاقي نه زیاته یوه وظیفه هم نشته، همدا عمل گټور دی، ددې په ذریعه خاوندخوشحالولی شې، ددې نه زیات بل ښه عمل ماته نه معلومیږي، که بالفرض خاوندټول عمرهم درسره صحیح نه وي نوبیاهم ښځې ته په دنیااوآخرت کې دخپلې نیکۍ بدله به زر یا په قلاره ضرور ملاویږي، او ددې واقعات زماپه مخکې دي اوکومې ښځې چې دخاوندپه مخکې بې ادبي او نافرماني کوي دهغوی ژوندپه دُنیاکې هم جهنم دی، دآخرت عذاب خو له راتلونکی دی، خویندو ورونو له پاره روزانه صلوة حاجت کوئ اودعا کوئ.

قصورستاسو دی

سوال: دونیم درې کاله وشو، دیوواده په تقریب کې چې زه دخپلو یوڅو رشته دارانوسره ناست وم دکورپه برنډه کې، زماکشرې ښینې زوی ماسره ډیره زیاته بدتمیزي اوبې ادبي وکړه، چې په هغې باندې زماسره ناستورشته دارانوهم زما په طرف د ټوکو په نظرونوسره وکتل، زه ډیره خفه شوم، خودوخت مناسب سره چوپ وم، اوصرف خپلې ښځې ته مې ددې ذکروکړ. یوکال پورې زه خاموش وم اوپه دې انتظارکې وم چې زماکشره ښینه، ښځه یادکشرې ښینې زوی پخپله راشي مانه دخپلی بدتمیزۍ معافي وغوايي، خوهغه خلک به زمونږ کورته روازانه راتلل، ښځې ته خومې دهغې بې عزتۍ بالکل احساس نه و، هغه هلک به هم راته اوزماپه مخکې به خپلې ترور ته ورته، دواړو مور اوزوی ماته چرې سلام هم نه ونه کړ، خیریوکال داسې تیرشو، یوه ورځ هغه هلک راغی اوزماښځې سره یې خبرې وکړې چې کله روان شونوماهغه ودرولو اوورته مې اوویل چې دوباره دې کورته مه راځه، په دې باندې هغه ډیرغوسه شو او ویې ویل چې: زه به راځم گورم چې څوک مامنع کوی؟ ماښځې داټول هرڅه اوریدل اوخاموش

---

[1] اولیس للحائض والجنب والنفساء قراءة القرآن ولیس لهم مس المصحف (هدایة ج: ۱ ص: ۶۸) الإحداث ثلاثة، حدث صغیر، وحدث وسط، وحدث کبیر، والحدث والوسط هوالجنابة والحدث الکبیرالحیض والنفاس ...... وتأثیر الحدث والوسط ...... ویزادعلیها تحریم قراءة القرآن وتأثیر الحدث الکبیرتحریم ماسبق کله ...إلخ (الفقه الحنفی وأدلته ج: ۱ ص: ۱۰۶، ۱۰۷)۔

وه (۱۵مئ۱۹۹۴م) په سحر اتنیمې بجې ماته د زړه دوره وشوه.زه په صوفې باندې ویده شوم اودهغه مرض ګولۍ مې دَژبې لاندې کیښوده.څلور ګولو ایښودلوباندې راته آرام راغی،او درد کم شو.په دې دوران زما کشرۍ ښینه راغله اوخپلې خورسره یې خبرې شروع کړې،ټوله ورځ یې تیره کړه خوزمایې هډو پوښتنه ونه کړه. حالانکې زماچې څه وس و دهغو خلکوسره مې ډیرمددکړی دی،زه نه غواړم چې هغه ظاهر کړم،ماښام دکشرۍ ښینې هلک موربوتلوله پاره راغی.هغه ته په کتلوماته ډیره غوسه راغله او یوبل سره مو بحث هم وکړ.هلک هم برابر جواب راکولو.خونه دهغې مور.اونه زماښځې اونه زمازوی څه ویل، هغوی لاړل اونیمه ګنټه وروسته دکشرۍ ښینې لور زماښځې ته ټیلی فون وکړ اومعلومه نه ده چې زمامتعلق یې څه څه وویل چې زما ښځې ماته ډیرې سپورې ستغې وویلې اومانه یې طلاق وغوښت اوکورنه د وتلویې راته وویل.ماورته وویل:"تاسوخلع واخلئ،طلاق خوزه نه درکوم" هغې سره هم کافي ترخې خبرې وشوې اوماته یې تردې پورې وویل چې:"زماله پاره به اوس ښه نه وي"دهغې ورځ نه زمادښځې هم زماسره خبرې اترې بندې دي،زه برابر کوم چې زمافرض دي یعنی پنشن وغیره هغې ته ورکوم.تاسوته عرض دی چې دیوکال نه زیاته موده تیره شوې ده اوزمونږ دواړو په مینځ کې بالکل خبرې اترې بندې دي.په دې سلسله کې دشریعت څه حکمونه دي؟ زه به ستاسوډیرشکرګزاریم. ډیرپه ذهنی پریشانۍ کې اخته یم.

جواب: دشریعت حکم دا دې چې دواړه ښځه خاوندپه محبت سره اوسیږئ،دیوبل واجب حقوق ادا کوئ.اوکه نشئ کولئ نوبیل والئ اختیارکړئ.دښینې دزوی له وجې نه تاسوخپله معامله خرابه کړه، که هغه بې ادب و؛ نوتاسوبه هغه سره خوله نه ګډوله،ستاسومعاملات خوالله تعالی ډیرښه پیژني، خوستاسودخط نه معلومیږي چې تاسو دخپلې ښځې بچیوپه زړه کې کورنشې جوړولئ. یوکال نه خبرې بند دي،خونه تاسودښځې نه پوښتنه وکړه.نه ښځې تاسونه.نه بچیو دواړو نه.ګناه ګاره خوستاسوښځه زیاته ده.خواصل قصورستاسو سخت طبیعتي هم دی.چې هغه دچاسره هم جوړ نه شو.زمامشوره داده چې تاسودخپلې ښځې سره ښه ژوند،ښه اخلاق،ښه معاملات او دښه زړه معامله وکړئ،بیابه ستاسونه دښځې نه شکایت وي.نه دهغې دخورنه،نه دهغې ښځې دخوردزوی نه.دحضورپاک ﷺ ارشادمبارک دی چې "په تاسوکې دټولونه ښه هغه دی چې څوک دخپلې ښځې په حق کې دټولونه ښه وي." (مشکوة ص:۲۸۱).[1]

---

[1] عن عائشة قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خيركم خيركم لأهله وأنا خيركم لأهلي (مشكوة ج: ١ ص: ٢٨١، باب عشرة النساء)_

دخاوند ظالمانه طرزعمل

سوال: اته کاله مخکې یوظالم خاوند دډیرزیات وهلونه پس خپله ښځه دنیمې شپې دکورنه بهر اوباسله.هلته دهغې دګاونډ مشرانو ښځو دکنځلوآواز په اوریدوسره هغې ته پناه ورکړه، اودهغې ښځې مور پلار کورته یې خبر ولیږه،په هغه وخت خاوندخپل مشررور او مشرې خورسره هغه ښځه دهغې څلور بچیوسره دهغې دنیا کورته ورسوله.یوه لوریې هغه وخت په خیټه وه.بهرحال دامظلومه ښځه دبچو سره دخپلې مورکورته ورسیده.دښځې دخاندان دطرف نه دمصالحت درخواستونه دخاوند کور بغیر اوریدو ردکړل،اودوه درې کاله پس خاوند دوه طلاقونه خپلې ښځې ته ورکړل، هغه وخت دهغې پنځه بچي هم دښځې دمور پلار کره اوسیدل،عدت خاوند تیرکړو اودبچو خرچې (ډیره معمولي) رالیږل یې شروع کړل،چرته نه خاوند (دبچیوپلار) ملاویدویابچولیدوته راغی.نه دهغوی دخاندان یورحم دل سړی یابزرګ راغی.داخلک عجیبه روایتي انجیلي. والوته په نفرت سره کتلووالا خاندان ثابت شو.اوس صورت حال دا دی چې دبچوله پاره به کله پلار خرچې رالیږله کله نه،لهذامشرزوی یې ډاکې ته وویل واپس ئې کړه، اوبیا بالکل بنده شوه،په نکاح باندې په طور دمهر ورکړل شوی هار(ددرې زرو روپو) دکورنه دووتلو په وخت خاوند ترې اخیستی و.داسې دهغې دجهیزټول شیان چې هغه دواده په وخت دخاوندخویندوپه لیدو لیدوټول اخیستی وو.په هغه کې یې هیڅ هم نه دي واپس کړي.وائی چې"مونږدرې طلاقه نه دي ورکړي.لهذامعامله زمونږ دطرف نه بندشوې نه وه.مطلقه دې خلع واخلي. .تاسوته پته ده عدالتونوته شریفان او دیندارتلل نه غواړي.هغه سړي دویم واده کړی دی اودهغې نه دهغه لورهم ده(بچوته دهغه کارډ راغلی و، اوس تاسومشوره راکړئ چې دې مطلقه ښځې ته څه کول پکاردي؟

جواب: شرعي حکم:"**امساک بمعروف اوتسریح بإحسان**" دی"یعنې چې ښځه ساتي نودَ دستور مطابق یې وساته.اوکه ساتل یې نه غواړي نوهغه په خوشحالۍ سره پریږده.تاسوچې کومه دردناکه کیسه درج کړې ده.هغه ددې شرعي حکم خلاف ده.داخوظاهره ده چې خاوندته به دښځې په څه غلطي باندې غوسه راغلې وي،خوخاوندچې دغوسې کوم انداز اختیارکړی دی.هغه د فرعونیت مظهردی.

۱ دنیمې شپې وهل اوکنځلې کول دکورنه بهرویستل، د دور جاهلیت یادګاردی.اسلام د داسې غیراسلامي اوغیرشریفانه کاراجازه نه ورکوي.

۲ ښځه له طلاق پرته دهغې څلورپنځوبچوسره هغه دنیا په کور کې کینول هم دمخکې درج شوي شرعي حکم خلاف دی.

۳ دښځې دکوروالومصالحانه کوشش باوجوددمصالحت له پاره نه راضي کیدل.اونه طلاق ورکول هم دشریعت دحکم خلاف و.

۴: ښځې ته ورکړل شوی مهر د هغې نه اخيستل او د هغې د جهيز سامان نه ورکول هم ښکاره ظلم دی، حالانکې دوه درې کاله وروسته خاوند ورته طلاق هم ورکړ، د دې نه وروسته د هغه د مهر او جهيز نه ورکولو هيڅ جواز نه و.

۵ بچې خو د خاوندوو او د هغوی خرچې وغيره د پلار په ذمه وو، خو ډيرې مودې پورې د بچو خبر نه اخيستل، نه د هغوی د ضروری اخراجاتو کفالت او چتول هم غير انساني کار دی، دا مظلومه ښځه که عدالت ته رجوع کول نه غواړي نو دا معامله په الله پاک ته پرېږدی، د الله پاک نه بهتر انصاف کولو والا هيڅوک نشته؟ الله تعالی به هغې ته د خپل مظلوميت بدله په قيامت کې ورکړي او دې غاصب او ظالم ته به په دنياکې هم د خپل ظلم او زياتي صله ملاوېږي، په حديث شريف کې دي چې "ان الله ليملی الظالم حتی اذا اخذه لم يفلته" (متفق عليه، مشکوة: ۴۳۵).

ترجمه: "الله تعالی ظالم ته مهلت ورکوي، خو چې کله يې ونيسي نو بيا يې پرېږدي نه."

که خاوند يې ژوندی وي او دا ليکل که د هغه د نظر نه تيرشوي وي، نو زه هغه ته مشوره ورکوم چې د دې نه مخکې چې هغه باندې د الله تعالی عذاب نازل شي، هغه ته د هغو ظلمونو نه توبه ويستل پکار دي .

د ښځې د محبت معيار

سوال: زما واده تر ورلور سره شوی دی، د واده نه مخکې به ما خپلې ښځې سره محبت کولو، د هغې وجه صرف او صرف د هغې پرده کول او ښه کردار و، زمونږ په مينځ کې د واده نه مخکې هيڅ خبرې اترې نه وې شوې، خو د واده نه مخکې د هغې هم ما سره مينه وه، د دې خبرې موږ دواړو ته پته وه، واده زمونږ مور او پلار په خپلې خوښې سره کړی و، واده نه وروسته چې زما ښځه زما کور ته راغله نو زه ډير خوشحاله شوم، خو د واده نه وروسته زما د ښځې رويه زما سره د يوې محبت کونکې ښځې پشان پاتې نه شوه، زمونږ د واده اووه(۷) کاله کيدونکي دي، د واده نه وروسته ترنن پورې زما د ښځې رويه زما سره چرې هم د يو دوست، د يوې محبت او مينې کونکې ښځې غوندې نه ده، بلکې ما ته داسې محسوسيږی چې هغه زما سره د څه مجبوری په وجه او سيږي، او د هغې زما سره هيڅ مينه نشته ، نه زما په خوشحالی يا غم کې په خپله خوښه شريکيږي، هر انسان چې کله پريشان وي: نو دا غواړی چې کم از کم د هغه ښځه د هغه په غم او پريشانی کې د هغه سره ملګرتيا وکړي، او چې هغه کورته راشي نو چې د هغه په خوشحالی سره استقبال وکړي، زما سره معامله د دې نه بالکل مختلفه ده، بلکې هغه خو زما د سلام جواب هم نه راکوي، زمونږ په مينځ کې هر قسمه خبرې اترې د نشت برابر دی، هغه زما ټول کارونه د يو مشين پشان پوره کوي، او زر نه زر زمانه ځان خلاصوي، انسان واده ځکه کوي چې چېرته هغه ته د محبت کونکی دوست ملاوشي، د هغه نه به ټولې فطری تقاضې هم پوره کړي، زما د ښځې صحت صحيح دي، خو د هغې په زړه کې زما له پاره محبت بالکل نشته ، که جنسي خواهش نه

وي نوکم ازکم انسان خوپه محبت سره پیش کیدای شي،جناب مولاناصاحب! زمابنځه زما سره اوسیدل خوغواړي خودیوې ښځې پشان نه، بلکې دیوې نوکرې پشان،زه ډیرحساس انسان یم اوپه دې مسئله باندې ډیرسوچ کوم،او تېوله تېوله شپه ویښ یم،خوهیڅ حل په نظر نه راځي،جناب مولانا صاحب! زه پخپله هم دپردې ډیرقائل یم،ماپه خپلې جائزاوحلال آمدنې سره دخپلې ښځې اودبچیودضرورتونوخیال ساتلی،اوخاص کردخپلې ښځې ټول جائز ضرورتونه په ډیرې ښه طریقې سره دپوره کولوکوشش مې کړی دی،جناب! دچاپه پوهیدوباندې اووه(۷) کاله موده ډیره ده،خوچې دچا تاسره محبت نه وی نوهغه به څنګه پوهیږي؟ که څه تکلیف وي نودهغه په باره کې به خبره وکړل شي نومعلومه به شي چې هغې ته زمانه څه تکلیف دی؟ ماچې کله هم دخپلې ښځې نه معلوم کړي چې تاته زمادذات نه څه تکلیف یاشکایت شته نو وایه؟ دهغې هرځل همداجواب وي چې تاسودویم واده وکړئ،که یوه ښځه پخپله دا ووایي چې ته دویم واده وکړه، نودې نه زه څه مطلب واخلم؟ جناب مولاناصاحب! ټوله ورځ چې د کاروباري مصروفیاتونه پس چې کله کورته راځم نوکورته په راتلو باندې اوس زه دخپلې ښځې درویې په وجه باندې ذهني طور باندې کمزوری کیږم.جناب مولاناصاحب! دشریعت په رڼا کې زما رهنمایي وکړئ اوماته څه وظیفه هم وښیئ چې ماته کورنی سکون نصیب شي، او زمابنځه زماسره محبت شروع کړي اوپه خپلو بچیوته هم توجه ورکړي،اوزماله پاره لومړی تاسو"استخاره" هم وکړئ اودعاهم وکړئ.جناب مولاناصاحب! ماته امید دی چې تاسوبه دخپل زوی پشان زمارهنمایي وکړئ او زر نه زر به ددې پریشانۍ حل ماته ووایئ!

جواب: تاسودخپلې خوښې واده وکړ،ددې باوجودهغه ستاسوپه "معیار"باندې پوره رانغله،په دې کې قصور دهغې غریبې نه دې، بلکه جناب ستاسو معیار لوړ دی،چونکه هغه ښځه ذات ده، هغه ستاسوپه معیارباندې پوره کیدونه بې وسه ده،ځکه تاسوته شکایت دی،هغې غریبې ته هیڅ شکایت نشته،دهغې علاج دا دی چې تاسوخپل معیارلږ ښکته کړئ.

۱.کومه ښځه به وي چې دهغې دخپل خاوند غم اوخوشحالۍ سره هیڅ تعلق نه وي؟ خوددې اظهارهرسړې په خپل نیت سره کوي، څوک یې دډول پشان اظهارکوي،څوک یې دهارمونیم پشان په رو آواز کې،اوڅوک هرڅه پهخپل زړه کې دننه پټ ساتي،چاته هیڅ خبر نه وي چې دهغې په زړه باندې څه تیریږي؟ اوس دهارمونیم ډیر ښه ښائسته اومزیدار آوازدډول په آوازکې څنګه تبدیل کړل شي؟

۲.تاسوچې کورته راشئ نوستاسوچې کوم پرجوش استقبال نه کیږي، څه درته معلومه ده چې هغه غریبه ټوله ورځ دکورپه کارونوکې څومره مصروفه وي؟ لږ دیوې ورځ چارج پخپله واخلئ ددې تجربه وکړئ----!

۳.هغه ستاسوټول کارونه دمشین پشان پوره کوي اودچالو مشین ستاسوپه زړه کې هیڅ قدر او قیمت نشته.دډوډۍ پخولوله پاره یو نان وای(خانساما) وساتئ،دکوردصفایي له پاره یوه

خادمه وساتئ. د جامو وينځلو له پاره يو دوبي وساتئ، د بچيو د پالنې له پاره يوه خاله وساتئ او د کور د نګرانۍ له پاره يو چوکيدار مقرر کړئ، د هغې تولو ملازمانو د فوج باوجود د کور نظم ونسق به داسې نه چليږي څنګه چې دا مشين چليږي، خو ستاسو په ذهني معيار کې د هغې د دې خدمتونو هيڅ معيار نشته.....!

۴ او ۷، کاله موده واقعي ډيره وي، خو افسوس چې تاسو د خپل اوچت معيار او چتوالي نه ښکته کيدو باندې د خپلې ښځې پټ کمالات چې هغه الله تعالی د حيا په څادر سره پټ کړي دي، چرته يې ښکاره کړي نه دي. تاسو که چيرې د عرش معلی نه لاندې راشئ نو دا د خمکې مخلوق به وپيژنئ

۵ که تاسو هر څومره ودونه وکړئ، تر څو پورې چې د خپل ذهني عرشِ معلی نه لاندې راکوز شوی نه يې. نه به تاسو ته د ژوند تيرولو طريقه راشي. نه به تاسو ته ذهني سکون حاصل شي

۶ تاسو ته د څه وظيفې يا تعويذ ضرورت نشته، البته ديو الله والا په صحبت کې د اوسيدو او انسان جوړولو د رته ضرورت دی، کله چې ستاسو تر ګې خلاصې شي، نو بيا به تاسو ته معلومه شي چې الله تعالی تاسو ته څومره لوی نعمت د دې ښځې په شکل کې درکړی دی...!

نغری بيل کړئ

سوال: زما مسئله دا ده چې زما د واده لس کاله وشو، زما درې بچي دي، زما د خاوند او د هغه درې ورونه دي، مونږ ټول يوځای اوسيږو. زما خوابنې نشته، او د خسر مې داسې طبيعت خراب دی چې هغه ته د خپل ځان هم پته نشته. زما خاوند اکثر جماعتونو کې ځي، زه کله د پلار په کور کې اوسيږم، کله د خاوند په کور کې اوسيږم، نو ما معلومول دا چې زه د خپل خاوند نه وروسته خسرګنۍ کور کې اوسيدای شم، او هلته زما څوک محرم هم نشته، يو مې ليور دی، يو مشر ليورخی، زه اميد لرم چې تاسو به زما په دې مسئلې په ښه طريقې سره پوه شوي يئ

دويم دا معلومول و چې مونږ ټول يوځای اوسيږو، نو اوس زه بيل اوسيدل غواړم، څکه چې زمونږ د ښځو په خپلو کې نه جوړيږي، د بچيو هم په خپلو کې جنګونه کيږي، ډيرې غلط فهمی هم راځي، په ورو ورو خبرو باندې جګړې کيږي، نور هم ډير مشکلات دي، د بچيو په وجه هم څه نا څه خبره ضرور کيږي، بيا هم په دې پريشاني او خفګان کې يم، په يوځای زمونږ ديو بل سره کمرې لګيدلې دي، زه خپل خاوند ته د بيل اوسيدو له پاره وايم نو هغه هم دا وايي چې مونږ سوچ کوو په دې سوچ سوچ کې پنځه کاله تير شو، په داسې حال کې آيا ما ته داحق شته چې زه د بيل کور مطالبه وکړم؟ او آيا دا د خاوند فرض دی چې هغه ما ته بيل کور راکړي؟ بيل کور نه بيل نغری يا صرف کمره بيله مراد ده؟

جواب: که عزت ته موڅه خطره نه وي نو د خاوند نه غيرحاضری کې خسرګنۍ کې اوسيدلی شي د بيل کور مطالبه د ښځې حق دی. خو د بيل کور نه مراد دادی چې د هغې نغرې دې بيل

وي.او د هغې سره چې د کور څومره حصه ده چې په هغې کې د بل چا څه عمل دخل نه وي، که د غټې کوريوه حصه مخصوص ولې نکړل شي.[1]

اسلامي حکمونو کې د مور او پلار نافرماني ترکوم حده پورې؟

سوال: د نن سبا ماحول کې که يوسړی په اسلامی تعليماتو باندې پوره عمل کول وغواړي؛ نو باقي دنياهغه پسې وروسته لګيږي.اوکه هغه سړی په خپل همت او قوت برداشت سره که دهغې مقابله هم وکړي نودهغه کوروالاخاص کردهغه مورااوپلاردهغه په لارکې دتېولونه غټې رکاوټ جوړيږي. مثلاً:زه ډيرخلک پيژنم چې هغوی دخپل مورپلارنه تنګ راغلي خپلې ږيرې يې خريلې دي.اوکه مورپلارپوهوئ نووائی چې:په اسلام کې خودمور او پلار ډيرمقام دی، دمور او پلار نه بغير جهاد ته هم نشې تللی.لهذا يوعمل هم زمونږدخوښې او اجازت نه بغير نه کيږي "خاص کرکله چې يوسړی خپل لباس او مخ دسنت مطابق جوړوي؛ نوبيا دهغه کوروالا دَهغه ژوندحراموي.ياکه يوسړی تې وي کتل پريږدي.سندرې اوريدل پريږدي.په بينک کې نوکري نه کوي.نامحرم سره خبرې اترې نه کوي، او حتی الامکان خپل ځان دمنکراتونه بچ کړي: نومورپلار وايي چې "جناب!داڅنګه اسلام د چې سړی ددنيانه بيل يوازې کينې" دَاسلام دننه څه حدود دي.که ديوسنت نه دې مورپلارمنع کړي نوموږ هغه پريږدو؟ (مثلاً:لباس اوظاهري شکل او صورت).اوکه مورپلارپه يوواجب ناراضه وي نوبياڅه وکړو؟ اودفرائضوپه معامله کې څنګه رويه خپلول پکار دي؟

جواب: په دې اصولوپوهيدل پکاردي چې په کوم کارکې دَالله تعالی نافرماني کيږي.په هغه کې دچا اطاعت هم جائز نه دی،[2]نه دمور او پلار.نه دپيراواُستاذ.نه ديوحاکم.که يوسړی دَچاپه وينا باندې دالله پاک نافرماني وکړي.هغه به پخپله هم جهنم ته ځي اودَچاپه وينا يې چې نافرمانی کړې وه هغه به هم دځان سره بوځي.

دسړي له پاره ږيره غټول واجب دي.اوهغه خريل ياکټ کول(چې ديوموټې نه کمه وي) شرعاً حرام او کبيره ګناه ده[3]دَدې مسئلې تفصيل زماپه رساله"داړهي کامسئله" کې وګورئ.لهذا د مور او پلار په وينا سره ددې کبيره ګناه ارتکاب جائزنه دی.اوکوم موراوپلارچې زامن په دې

---

[1] قوله والسكنى فى بيت خال عن أهله وأهلها معطوف على النفقة أى تجب السكنى فى بيت أى الأسكان للزوجة على زوجها لأن السكنى من كفايتها فتجب لها كالنفقة .... وإذا وجبت حقها لها ليس له أن يشرك غيرها فيه لأنها تتضرربه ...إلخ (البحرالرائق ج: ٤ ص: ٢١٠ باب النفقة طبع دارالفكر)۔

[2] عن النواس بن سمعان....... لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق (مشكوة ج: ١ ص: ٣٢١، كتاب الإمارة)

[3] وأما الأخذ منها وهى دون ذالك كمايفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال فلم يبحه أحد، وأخذ كلها فعل يهود الهند ومجوس الأعاجم (درمختار ج: ٢ ص: ٤١٨)۔

کبیره گناه باندې مجبوروي دَهغوی په باره کې اندیشه ده چې دهغوی خاتمه به په ایمان باندې نه کیږي او هغوی به دنیانه دتلوپه وخت دایمان نه محرومه ځي.(الله تعالی دې موږدَدې نه په پناه کې وساتي).

داسې دمور او پلار په وینا سره تې وي کتل،سندرې اوریدل او نامحرموسره ملاویدل هم حرام دي[1]،چې کله په دې گناهونوباندې دَالله تعالی قهرنازل شي نونه بهيئې موراوپلاربچ کړې اونه به يې خپل خپلوان، دوستان او رشته داران،اوپه قبرکې چې کله په دې گناهونوباندې دقبرعذاب وي نوهیڅوک به دهغه فریاداوریدو والا نه وي،اودقیامت په ورځ به ددې گناهونوارتکاب کولووالابه گرفتار راولي،نوهیڅوک به دهغه بچ کولووالا نه وي.[2]

دَ مور او پلار غټه درجه ده اودهغوی فرمانبرداري په بچیو فرض ده،خوپه دې شرط سره چې مور اوپلاردرته دیوجائزکار حکم وکړي[3]،خوکه گناهگار مور او پلاردخپل اولاد دجهنم خشاک جوړولو له پاره دگناهونوحکم وکړي نودهغوی فرمانبرداري فرض څه چې جائزهم نه ده،بلکې په داسې صورت کې دَهغوي نافرماني فرض ده،ظاهره ده چې دمور او پلار حق دَالله تعالی نه زیات نه دی، کله چې درته موراوپلاردگناهونو حکم وکړي اودالله تعالی نافرمان جوړشي نودداسې نافرمانه فرمانبرداري کله جائزکیدای شي ----؟

اودادلیل کوم چې پیش شو چې دموراوپلاردَاجازت نه بغیر په جهادباندې تلل هم جائز نه دي، دادلیل غلط دی،ځکه چې داد شریعت حکم دې چې که جهادفرض عین نه وي او مور پلار دخدمت محتاج وي؛ نودموړپلارخدمت دې دفرض کفایه نه مقدم وگڼل شي[4].دې نه دا اصول څنگه راغلل چې دمور او پلار په وینا باندې شرعي فرائض هم دې پريښودلی شئ اودَ الله تعالی دښکاره نافرمانیو ارتکاب دې هم وکړل شي.

اوداویل چې "داڅنگه اسلام دی چې انسان دباقي دُنیانه بیل یوازې کیني؟" نهایت لچراوبې هوده خبره ده.اسلام خو ددې نوم دی چې دیوله پاره دې ټول پريښودل شي،په قرآن کریم کې دي: تاسو وفرمایئ چې یقیناً زمالمونځ او زماټول عبادت او زما ژوند او زما مرگ دا خالص

---

[1] أیضًا حوالا بالا (عن النواس بن سمعان....الخ)۔

[2] قال تعالی: فإذا جاءت الصّاخّةُ، يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ، وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ، وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ، لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ (عبس:۳۳، ۳۷)۔

[3] وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ .... وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ (لقمان:۱۴، ۱۵) ورسره دتیری شَوی صفحی حاشیه نمبر ۱ هم وگورئ۔

[4] قوله (لأن طاعتهما فرض عين) أی والجهاد لم يتعين فكان مراعاة فرض العين أولى كما فى التجنيس، وأخذ منه فى البحر كراهة الخروج بلا إذنهما (ردالمحتار ج: ٤ ص: ١٢٥، مطلب طاعة الوالدين فرض عين)۔

دالله تعالی له پاره دی،چې هغه مالک دټول جهان دی،دهغه هیڅوک شریک نشته.اوماته دهمدې حکم شوی دی اوزه دټولو منونکو نه مخکې یم."[۱] (سورة انعام).
آیارسول پاکﷺ اوصحابه کرامرضی الله عنهم،دالله تعالی دحکمونو پوره کولوله پاره باقي دټولې دنیانه بیل شوي نه وو؟
که دنیاخرابه وي نودهغې نه بیلیدل انسان دتباهۍ اوبربادۍ نه بچ کولی شي.ګینی کله چې داخرابه دنیادالله تعالی دقهرپه پنجه کې راشي؛ نوددې سره دملاویدو اوسیدو والابه هم دالله تعالی دقهرنه بچ نه شي----! "بابا رشته ټولوسره ختمه کړه،بابارشته حق سره جوړه کړه..

دښځې اوسړي مرتبه

سوال: رئیس امروهوي صاحب په خپلو دوو کالموپه عنوان"دزنانه وو مسئله"او"آفسوس د لاچارو عقل" (چې هغه په تاریخ ۱۷او۲۴ستمبر کې په "جنګ"کې شائع شو) کې دښځوپه معاشرتي مقامونو باندې بحث کړی دی،هغوی دمولاناعمراحمدعثماني تصنیف"فقه القرآن" (جلددریم) نه اقتباسات نقل کړي دي.لیکی چې: په دې کتاب قرآني حوالوسره ثابت شوي دي چې نه دښځې عقل ناقص دی نه ایمان! بې شکه دسړي اوښځې په صلاحیتونوکې فرق دی.خو ددې فرق نه دانه ثابتیږي چې ښځه دسړی نه کمتر ده."قوامون علی النساء"دامعنا اخیستل چې سړی دښځې حاکم دې،صحیح نه دي،دلغت په رڼاکې د"قوام" معنا دمعاشی کفیل ده.اویقیناً سړی،دښځې معاشي کفیل دی،سړی ته په ښځه باندې دقرآن په رڼا کې هیڅ فضیلت حاصل نه دی،مصنف دعالمانه بحث نه وروسته (چې داصرف په قرآني استدلال باندې مبني دی) دایې ثابت کړي دي چې دښځې شهادت دسړي پشان مستند دی،قابل قبول او شرعی اعتبار سره درست دی.
امروهوی صاحب په مخکې تلوسره لیکي: "دقرآن مجیدخطاب په هره معامله کې دښځې او سړی دواړوله پاره یوشان دی،دښځې دکمترۍ یودلیل داورکول کیږي چې په قرآن مجیدکې دنیکانوسړیوسره وعده شوې ده چې هغوی ته به په جنت کې حورې ملاویږي،اوښځې سره داسې قسمه هیڅ وعده نه ده شوې، مولانا عمرعثماني فرمايي چې ددې دعوې کمزوری داده چې دحورمعنا ده،سپین رنګ(ښځې هم دسپین رنګ کیدای شي، سړي هم) نودسپین رنګ سړي ته هم حور ویل کیدای شي."
۲۴ستمبرپه کالم کې رقم طراز دی: "په قرآن کې یې دانسانیت دا دواړه صفتونه(یعنی سړی اوښځه) کې هیڅ فرق او امتیازنه دی اینبودلی.دواړه یې په یوځای اینبودلي دي."

---

[۱] قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ (الأنعام:۱۶۲، ۱۶۳)_

مصنف په هرځای قرآني استدلال سره دتاريخ او رواياتونه سند اخيستی دی.دسړي په ځای ښځه دکورمشره ده،په حکومت کې هم دښځې مشوره(ووټ) هم داسې حاصل کوړکاردی څنګه چې دسړيو.مولاناثابت کړي دي چې ښځې داسې شريک محفلونوکې شريکيدای شي چې په هغو کې سړي موجود وي،شرط پکې دا دی چې هغه دَخپل ښائست نمائش ونه کړي.پارليمنټ،اسمبلۍ اود سړيوپه محفلونوکې ښځې تقريرکولی شي.شرط پکې دا دی چې اسلامي ستراوحجاب قائم وساتي،هغه يوازې سفرکولی شي. مصنف په قرآني دلائلوسره دا غلط ثابت کړي چې دښځې خون بها دسړی نصف وي.ښځه دقاضي فرائض پوره کولئ شي،په سياسي تحريکونوکې برخه اخيستلی شي،دملک مشره جوړيدای شي، شرعی پردې په باره کې مولاناعمراحمدعثماني بحث فيصله کن دی،ليکي چې قرآن مجيدعامو مسلمانو ښځوته چې کوم هدايت ورکړی دی،هغه دا دی چې:

١:خپل نظرونه لاندې وساتئ.

٢:بې حيائي مه کوئ.دزينت ښائست اوجمال نمائش دې نه کوي. چې کالي اچوی نوښنې دومره په زور سره مه وهئ چې ګونګړي وشرنګيږي.

٣:دکورنه په اووتلوباندې بورقع(حجاب) پسروئ.

مولانا(عمراحمدعثمانی) بيان دی چې:"ددې ټولواحاديثونه معلوميږي چې دحضورپاک ﷺ په ژوندمبارک کې به ښځوخپل مخونه ښکاره کول پخپله به دحضورپاک ﷺ دربارکې حاضريدې اوحضورپاک ﷺ چرې هم دناخوښۍ اظهارنه و فرمايلی."

مولانا!داهغه مختصرشان خبرې دې کومې چې رئيس امروهوی دمولاناعمراحمدعثماني په يوکتاب بنيادي جوړکړې نقل کړي دي.اُميددې چې تاسوبه ددرج شويو سوالونوجوابونه دَقرآن کريم او حديث په رڼاکې راکړئ چې زمونږ ټول شکونه ختم شي کوم چې په ذکرشوي مضمونوکې مووېلي اودخلکوپه ذهنونوکې پيداشوي دي.

سوال: ١_آياواقعی په قرآن کريم کې دښځې اوسړي په مينځ کې هيڅ فرق نه دی ايښودل شوی؟

سوال: ٢ آيانيکانوښځوته به هم په جنت کې حورې(سړی.څنګه چې يې په مضمون کې ويلي دي) ملاويږي ؟

سوال: ٣_آيادَحضورپاک ﷺ په وخت کې ښځوبه خپل مخونو ښکاره کول اوپخپله به د حضورپاک ﷺ په دربارکې حاضريدې اوحضورپاک ﷺ کله هم په دې دناخوښۍ اظهارنه و کړی؟

سوال: ٤_آيا دسړيو په محفلونوکې ښځې تقريرکولی شي؟

سوال: ٥_آيا ښځه قاضی جوړيدای شي؟ په سياسي تحريکونوکې حصه اخيستی شي او دملک مشره جوړيدې شي؟

الجواب "

دجناب عمراحمدعثماني چې کوم فکرونه په سوال کې نقل شوي شوي دي.دادهغوی ذاتي خیالونه دي.قرآن کریم.حدیث نبوي او اسلامي شریعت سره ددې هیڅ تعلق نشته.

د قوّام معنی

دَ عثماني صاحب په نزد خو"قَوامونَ عَلَی النِساءِ" دامعنا چې سړی حاکم دی.صحیح نه ده.خودهغه نیکه حکیم الامت مولانا اشرف علی تهانوی(رحمه الله) په خپل تفسیر "بیان القرآن" کې د آیت کریمه "اَلرِجَال قَوامونَ عَلَی النِسَاءِ"ترجمه داسې کوي:

"سړي حاکم دي په ښځوباندي په دوو وجه سره.یوه خو، په دې سبب سره چې الله تعالی بعضی (یعنی سړی) په بعضوباندی(یعنی په ښځوباندې قدرتي) فضیلت ورکړی دی.(داخو وهبي امردی) او(بل) په دې سبب سره چې سړیو په (ښځوباندې) خپل مال(مهرکې.خوراک څښاک کې) خرچې کړي دي. (او دخرچ کولووال الاس اوچت اوبهتر وي.دهغه نه په چاچې خرچ کیږي.اودا امرمکتسب دی) پس کومې ښځې چې نیکې دي(هغه دسړي ددې فضیلتونواوحقوقو په وجه سره) اطاعت کوي ------".

اودعمراحمدعثماني صاحب پلارماجدشیخ الاسلام مولانا ظفراحمد عثماني(نورالله مرقده) په "احکام القرآن" کې ددې آیت په ذیل کې لیکي:

"قوام هغه سړی دی چې هغه دنورو د مسئلو.تدبیرونو ذمه دار وي.الله تعالی دسړیوپه ښځو باندې دقوام کیدو دوه سببونه ذکرکړي دي.یووهبي.دویم کسبي. نو ارشاد مبارک دی:"په دې سبب سره چې بعضوته به بعضوباندې فضیلت ورکړی دی" یعنی سړیو ته په ښځو باندې فضیلت ورکړی دی.اصل خلقت کې.کمال عقل کې.په حسن تدبیرکې.دعلم پراخي کې. د عملونوپه زیات قوت کې اود استعدادپه بلندي کې.همدا وجه ده چې سړی یې په ډیروداسې حکمونوسره مخصوص کړی دی چې هغه دښځوسره متعلق نه دي.مثلاً:"پیغمبري. امامت. قاضي او جج جوړیدل. حدود او قصاص وغیره کې شهادت ورکول.وجوب جهاد .جمعه. اخترونه. آذان. جماعت. خطبه.وراثت کې زیاته برخه.دنکاح مالک کیدل. دطلاق ورکولو اختیار. بغیر د وفقې نه دلمونځ روژې کامل کیدل. وغیرذالک.داامرخووهبي دی.بیایې فرمایلي دي "اوپه دې سبب سره چې سړیو دَ(ښځوپه نکاح کې) خپل مال خرچ کړی دی"یعنی مهراونان ونفقه او دا امرکسبي دی"(احکام القرآن ج:۲ص:۱۷۶).

ددې نه پس حضرت شیخ الاسلام(رحمه الله) ددې آیات په شان نزول کې ډیرروایتونه نقل کړي دي.چې دهغې خلاصه دا ده چې یو صحابي خپله ښځه په مخ وهلې وه.هغې حضورپاک ﷺ ته شکایت وکړ.حضورپاک ﷺ هغې ته دخاوندنه دَبدلې اخیستلواجازت ورکړ.په دې باندې داآیات نازل شو اوحضورپاک ﷺ خپله فیصله واپس واخیستله اودحضرت علی کرم الله وجهه

نه دآیت تفسیردا نقل شوی دی:"**ویقومون علیهن قیام الولاة علی الرعیة مسلطون علی تادیبهن**" یعنی سړي دښځو دمصالحوذمه داردي،څنګه چې حکمرانان د حکومت ذمه داران يې، او دښځوپه تادیب باندې يې مقرر کړي دي.(حواله گزشته).

دَدې نه واضحه ده چې حضورپاک ﷺ،صحابه کرام ؓ،اودامت بزرګانوخودآآیت:"**قوامون علی النساءِ**" معنا همدا اخستې ده چې د سړي حیثیت دحاکم دی،اوهغه صرف دښځې معاشي کفیل نه دی،بلکې دهغې ددین او اخلاقو دَنګرانۍ ذمه دار او دهغې په تادیب باندې مامور هم دی.

دسړي په ښځې باندې فضیلت

سوال: دښځې او سړي په تخلیق کې الله تعالی فطري تفاوت ایښی دی،اوهریوته يې خپل صلاحیتونه ورکړي دي،چې هغه ددې د فرائضومناسب دي، دسړيو صفتونه په ښځوکې نشته،اونه دښځو صفتونه په سړیوکې شته،دیوچا فضیلت دالله په نزد صلاح اوتقوی باندې دی.که هغه ښځه وي اوکه سړی،الله تعالی په مختلف ځایونوکې سړي ته په ښځه باندې فوقیت ورکړ ی دی.چې دهغه ذکرمخکې حضرت مولاناظفراحمدعثماني(رحمه الله) په حوالې سره تیرشوی دی،په دوو ځایونوکې الله تعالی ښځې باندې دسړي فضیلت ښکاره فرمایلی دی،یوخوهم هغه مخکې تیرشوی آیت چې په هغه کې:"**بِمَا فَضَّلَ اللهُ بَعْضَهُمْ عَلٰی بَعْضٍ**" تصریح ده.یعنی الله تعالی سړیوته په ښځوباندې فضیلت ورکړی دی.اوبل دهمدې سورة النساء آیت نمبر ۳۲کې،چې په هغه کې يې فرمایلي دي: "**وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰی بَعْضٍ**"

حضرت حکیم الامت(رحمه الله) ددې ترجمه کړې ده:

"اوتاسو(ټولوسړیو اوښځوته حکم کیږي چې د فضائل وهبیه نه) دیوداسې حکم آرزو مه کوئ چې په هغه کې الله تعالی بعضوته (مثلاً سړیوته) په بعضوباندې(مثلاً ښځوباندې دهغوی په یوعمل باندې) فوقیت نصیب کړی دی(لکه سړیتوب،یادسړي دوه حصې کیدل،یادهغوی دشهادت کامل کیدل،وغیرذلک)."

اوحضرت(رحمه الله) ددې په شان نزول کې داحدیث نقل کړی دی چې:

"حضرت أم سلمه ؓ یوځل حضورپاک ﷺ ته عرض وکړ چې: مونږ ته نیم میراث ملاویږي نورهم فلانی فلانی فرق په مونږ اوسړیو کې دی.مطلب اعتراض نه و،بلکې دا و چې که مونږ هم سړی وې نه ښه به وای ------ په دې باندې دا یات نازل شو."

دې نه واضحه کیږي چې الله تعالی سړیو ته په ښځوباندې فطرتي فوقیت او فضیلت ورکړی دی.اوپه ډیروشرعي حکمونو کې يې دا ملحوظ ساتلی دی.خوجناب عمراحمد عثماني ته په دې مسئله کې دالله پاک سره اختلاف دی.

دَښځې او سړي په مينځ کې فرق او امتياز

سوال: دموصوف دا دعوه چې په قرآن کريم کې دښځې او سړي په مينځ کې هيڅ قسمه فرق اوامتيازنه دی اېښودل شوی،بلکې په هرځای يې دواړه برابرساتلي دي،دايوه داسې غلط بياني ده چې دې ته يوعام سړی هم چې هغه دَقرآن کريم سره لږ مناسبت لري،واضح طورباندې دااحساس کولی شي،ددواړو په مينځ کې دمراتبو دفرق يوڅومثالونه ستاسوپه خدمت کې پيش کوو:

۱ قرآن کريم ښځې ته دسړي دفرمانبردارۍ حکم کړی دی،اوهمدايې دَشريفو اونيکانو ښځو علامه ګرځولې ده: "**فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ**"(النساء) اوښځوته يې دسړيوداطاعت او فرمانبردارۍ نه،بلکې دهغوی سره يې دښه سلوک کولوحکم کړی دی: "**وَعَاشِرُوْهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ**" النساء) دې نه واضحه کيږي چې الله تعالی سړی حاکم، دکورسربراه او افسراعلی جوړکړی دی اوښځه يې دهغه ماتحت ګرځولې ده.

۲ قرآن کريم دښځې برخه په وراثت کې نصف ټاکلې ده: "**لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ**" لکه دښځې برخه يې دسړي نه کمه،دپلار برخه دمورنه کمه،دخاوندبرخه دښځې نه اودوروربرخه دخورنه دوه چنده ده.

۳ قرآن کريم دښځې شهادت دسړی نصف اېښودلی دی: "**فَاِنْ لَّمْ يَكُوْنَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَّامْرَاَتَانِ**".

۴ قرآن کريم دطلاق اختيارسړي ته ورکړی دی، اوکه دښځې يو بدمزاجه سړي سره ژوندشي اوهغه دهغه نه خلاصی غواړي نودهغه له پاره يې د"خلع" صورت تجويزکړی دی،چې هغه يادداوړو طرفونه په رضاسره کيږي،يادعدالت په ذريعه.

۵ قرآن کريم سړي ته په يووخت کې دڅلورو نکاح کولوحکم اجازه ورکړې ده،اودی يې پابند کړی دی چې هغه دې دډيروښځوپه صورت کې دهغوی په مينځ کې دعدل او انصاف تقاضې قائمې وساتي؛خوښځې ته يې ديونه دزياتوخاوندانوکولواجازت نه ده ورکړې.

دې يوڅومثالونونه واضحه کيږی چې قرآن کريم دسړي او ښځې په مينځ کې فرق او امتياز په هرځای کې قائم ساتلی دی،چې هغه يو مسلمان نظرانداز کولی نشي.

دښځې ديت

په اسلامي شريعت کې دَښځې ديت دسړی دديت نيمای دی،او په دې باندې دصحابه کرامو رضي الله عنهم نه واخلهدَڅلورو واړو امامانو پورې دټولو اتفاق دی،ملک العلماء امام علاء الدين ابوبکربن مسعود الکاساني الحنفي(رحمه الله) په "بدائع الصنائع" کې ليکي:

"فدية المراة على النصف من دية الرجل لاجماع الصحابة رضي الله عنهم فانه روى عن سيدنا عمر وسيدنا علي وابن مسعود وزيد بن ثابت رضوان الله تعالى عليهم انهم قالوا في دية المراة انها على النصف من دية الرجل، ولم ينقل انه انكر عليهم احد، فيكون اجماعاً ولان المراة في ميراثها وشهادتها على النصف من الرجل فكذلك في ديتها." (بدائع الصنائع ج:۷ص: ۲۵۴).

ترجمه: "دښځو ديت دسړيو ددیت نیمای ده، ځکه چې په دې باندې دصحابه کرام رضي الله عنهم اجماع ده، چنانچې حضرات عمر، علي، ابن مسعوداوزیدبن ثابت رضي الله عنهم نه روایت دی چې هغوی فرمایلي چې دښځې دیت دسړی ددیت نیمای ده، اودیوصحابي نه هم دانقل نه دي چې هغه په دې حضراتو باندې په دې مسئله کې نکیرکړی وي، لهذا دا اجماع شوه او عقلي دلیل دا دی چې ښځې وراثت او شهادت دسړی نه نصف دی، داسې به دهغې دیت هم نصف وي."

امام ابوعبدالله محمدبن احمدالانصاری القرطبی المالکی (رحمه الله) په خپل تفسیر "الجامع لاحکام القرآن" کې لیکي: "واجمع العلماء على ان دية المراة على النصف من دية الرجل، قال ابوعمر: انما صارت ديتها (والله اعلم) على النصف من دية الرجل ان لها نصف ميراث الرجل، وشهادة امراتين بشهادة رجل." (الجامع لاحکام القرآن للقرطبی (رحمه الله) ج:۵ص:۳۲۵).

ترجمه: "اودعلماوو په دې باندې اجماع ده چې دښځې دیت دسړی ددیت نیمای ده، ابوعمر (ابن عبدالبر (رحمه الله)) فرمایي چې: ددې دیت دسړی ددیت نصف ده، ځکه چې ددې دمیراث برخه هم دسړي دبرخې نیمای ده اودهغې شهادت هم دسړي دشهادت په نسبت نصف دی، نوځکه چې ددوو ښځوشهادت یوځای شي نودیوسړي دشهادت برابریږي."

شرح مهذب په تکمله کې دي: "دية المراة نصف دية الرجل هذا قول العماء كافة الا الاصم وابن علية فانهما قالا: ديته مثل دية الرجل، دليلنا ماسبقناه من كتاب رسول الله صلى الله عليه وسلم الى اهل اليمن وفيه: "ان دية المراة نصف دية الرجل" وماحكاه المصنف عن عمر وعثمان وعلي وابن مسعود وابن عمر وابن عباس وزيد بن ثابت انهم قالوا: "دية المراة نصف دية الرجل" ولامخالف لهم في الصحابة فدل على انه اجماع." (شرح مهذب ج:۱۹ص: ۵۴).

ترجمه: "دښځې دیت دسړي ددیت په نصف ده، دا دټولو علماوو قول دی، سوا د اصم اوابن علیه نه دا دواړه صاحبان وایي چې: دښځې دیت دسړي ددیت برابرده، زموږدلیل دحضور پاک صلى الله عليه وسلم هغه خط مبارک دی چې حضورپاک صلى الله عليه وسلم دیمن والوته لیکلی و او داموږ مخکې نقل کړی ی، په دې کې یې دا هم لیکلي و چې: "دښځې دیت دسړی دَدیت په نصف دی" دې نه علاوه څنګه چې مصنف نقل کړل، حضرات عمر، عثمان، علي، ابنِ مسعود، ابنِ عمر، ابنِ عباس اوزیدبن ثابت رضي الله عنهم ارشاد مبارک دی چې دښځې دیت دسړی دَدیت په نصف وي، اوپه صحابه

کرام رضي الله عنهم کې د دې هیڅوک خلاف نه و؛نو معلومه شوه چې په دې مسئلې باندې دصحابه کرامو رضي الله عنهم اجماع ده.
اوسیدي ومرشدی حضرت شیخ الحدیث مولانا محمدذکریاکاندهلوي ثم المدني(نورالله مرقده) په "اوجزالمسالک" کې فرمایي: **"قال ابن المنذروابن عبدالبر:اجمع اهل العلم على انه دية المراة نصف دية الرجل وحكى غيرهماعن ابن علية والاصم انهماقالا:ديتها كدية الرجل،لقوله صلى الله عليه وسلم فى النفس المؤمنة مائة من الابل،وهذاقول شاذ يخالف اجماع الصحابة وسنة النبى ﷺ فان فى كتاب عمروبن حزم:دية المراة على النصف من دية الرجل وهى اخص مماذكروه فيكون مفسرًا لما ذكروه مخصصًا له،ودية نساء كل اهل دين على النصف من دية رجالهم."** (اوجزالمسالک ج:۱٤ص:۲۸،طبع بیروت).

ترجمه: "حافظ ابن منذر (رحمه الله) او حافظ ابنِ عبدالبر (رحمه الله) فرمایي چې: د اهل علمو په دې باندې اجماع ده،بعضې نورو حضراتو دابن علیه او اصم نه نقل کړي دي چې:دښځې دیت دسړی ددیت برابر ده،ځکه چې دَحضور پاک ﷺ ارشادمبارک دی چې:دمؤمن دقتل کولو دیت سل اوښان دي،اوداقول شاذدی، داداجماع صحابه رضي الله عنهم او دسنّت نبوي ﷺ خلاف دی،نوچې دعمربن حزم نه چې دحضور پاک ﷺ کوم خط روایت دی په هغه کې دي چې:"دښځې دیت دسړي ددیت نصف دی"په دې کې چې په خصوصیت سره دښځې دیت ذکردی، ځکه دا حدیث به ددې روایت شوي حدیث شارح مخصص به وي، او په ټولو دینونو کې دښځې دیت دسړي ددیت په نصف دی."
دې تصریحاتو نه واضحه کیږي چې دښځې دیت دسړی ددیت په نصف کیدل"غلط مفروضه" نه ده، بلکې داسلام اجماعي مسئله ده، او ددې انکار دلمر اود څوارلسمې شپې د سپوږمۍ نه انکاردی.

دښځې او سړي شهادت

دموصوف دا وینایوحده پوري صحیح ده چې:"دښځې شهادت دسړي پشان مستند ،قابل قبول او په شرعي اعتبارسره درست دی"خوکه دا مطلب وي چې دښځې او سړي شهادت کې هیڅ فرق نشته نودا غلط ده،قرآن پاک او سنت دسړي اوښځې په شهادت کې په یوڅو وجوسره فرق کړی دی:
۱: دښځې شهادت دسړي دشهادت نصف دی،یعنې ددوو ښځو شهادت چې یوځای شي نودیو سړي دشهادت برابرشي.
۲: دسړي شهادت دښځوشهادت له پاره شرط دی،دیوازې ښځې شهادت به نه قبلیږي، ترڅو پورې چې دهغې سره یوسړی دشهادت والانه وي(مګرداچې هغه معامله دَښځوسره مخصوص

وي چې په دې امربانديې دسړيو مطلع کيدل عادة ممکن نه وي) دادواړه مسئلې يې دسورت بقرې آيات :۲۸۲ په يوې فقرې کې بيان کړي دي: "فَاِنۡ لَّمۡ يَكُوۡنَا رَجُلَيۡنِ فَرَجُلٌ وَّامۡرَاَتٰنِ" بياکه دوه ګواهان سړي (موجود) نه وی نويوسړی اودوه ښځې (دې ګواهانې جوړې کړل شي).(بيان القرآن).

۳:په حدود او قصاص کې صرف دسړيو شهادت معبردی، دښځو نه، شيخ الاسلام مولانا ظفراحمد عثمانی (رحمه الله) په احکام القرآن(ج:۱ص:۵۰۲) کې نصب الرايه(ج:۲ص:۲۰۸) په حوالې سره دامام زهري (رحمه الله) حديث نقل کړی دی:

"عن الزهری قال: مضت السنة من رسول الله ﷺ والخليفتين بعده ان لاتجوز شهادة النساء فى الحدود والقصاص، رواه ابن ابی شيبة."

ترجمه: "دحضرت زهری (رحمه الله) نه روايت دی چې رسول الله ﷺ او دحضورپاک ﷺ نه وروسته ددوو خليفه ګانو حضراتِ ابوبکراو عمر رضي الله عنهما نه داسنت جاري دي چې دښځوشهادت په حدود او قصاص کې معتبرنه دی."(ابن ابی شيبه).

"وعن الحكم ان على ابن ابى طالب قال:لايجوزه شهادة النساء على الحدود والدماء."(اخرجه عبدالرزاق). **ترجمه:** "حکم نه روايت دی چې حضرت علي رضي الله عنه فرمايلي چې:دښځو شهادت په حدود او قصاص کې معتبرنه دی."

دښځوکور نه بهر وتل

سوال: ښځوله پاره اصل حکم خودادی چې بغيردضرورت نه دې بهرقدم هم نه ږدي، دسورت احزاب آيت نمبر:۳۳ کې ازواجِ مطهرات رضي الله عنهن ته حکم دی:

"وَقَرۡنَ فِىۡ بُيُوۡتِكُنَّ وَلَا تَبَـرَّجۡنَ تَبَرُّجَ الۡجَاهِلِيَّةِ الۡاُوۡلٰى."

ترجمه: "تاسوپه خپلوکورونوکې په آرام سره اوسيږئ، (مراد دانه دی چې صرف په جامې اغوستلو پرده کولو باندې کفايت مه کوئ، بلکه پرده په داسې طريقې سره کوئ چې بدن سره لباس هم په نظر رانشي، څنګه چې نن سبا په شريفانو کې دپردې طريقه متعارفه ده چې ښځې دکورونونه نه راوځي، البته دَضرورت په موقع د دوَيم دليل نه مستثنی دي) او (دهمدې حکم دتائيدله پاره ارشاد دی چې) دپخوانی زمانه جهالت د دستور مطابق مه کوئ (چې په هغه کې بې پردګي رائج وه، چې هغه بغيردفحش نه ولې نه وي اودپخواني جاهليت نه مراد هغه جاهليت دی چې داسلام نه مخکې و اوددې په مقابله کې ديومابعدجاهليت دی چې وروسته دتعليم اوتبليغ داحکام الاسلام په دې باندې دې عمل اونه کړل شي، نو کوم تبرج چې داسلام نه وروسته به وي هغه آخري جاهليت دی." (تفسيربيان القرآن ازحکيم الأمت (رحمه الله)).

په دې شاید چاته داخیال وي چې داحکم خوصرف دازواجِ مطهرات (رضوان الله علیهن) سره خاص دی، خودا خیال صحیح نه دی، حضرت مفتي محمد شفیع صاحب په "احکام القرآن" کې لیکي چې په دې آیات کریمه کې پنځه حکمونه شوي دي:
۱: ناپیژند ګلو خلکو سره په نزاکت سره خبرې نه کول. ۲: د کورونو بهر نه وتل.
۳: دلمونځ پابندي کول. ۴: زکات ادا کول.
۵: دالله تعالی او دهغه د رسول پاک ﷺ فرمانبرداري کول.
ظاهره ده چې دا ټول حکمونه عام دي، صرف د ازواج مطهرات رضی الله عنهن سره خاص نه دي او ټول ائمه مفسرین په دې باندې متفق دي چې دا احکام د ټولو مسلمانانو ښځو له پاره دي، حافظ ابن کثیر (رحمه الله) فرمایي، او دایمان والا ښځې په دې حکمونو کې دازواج مطهرات تابع دي. (احکام القرآن حزب خامس ص: ۲۰۰).

البته دضرورت په موقعو باندې دښځې له پاره دیوڅو شرطونو پابندي سره دکورنه دوتلو اجازت شته، حضرت مفتي صاحب په "احکام القرآن" کې ددې سلسلې آیاتونه او حدیثونه په تفصیل سره دلیکلو نه وروسته ددې شرائطو خلاصه داسې نقل کړې ده:
۱: دوتلو په وخت دې خوشبو نه لګوي او دښائست لباس دې نه اچوي، بلکې په خرابو ګنده جامو کې دې بهروځي.
۲: داسې کالي (ګینه) دې دبهر وتلو په وخت نه اچوي چې په هغې کې آواز وي.
۴: په خپل چال کې دغرور او ښائست انداز مه اختیاروئ، چې هغه دچاله پاره دکشش وجه جوړه شي.
۵: دلارې په مینځ دې نه ځي، بلکې په غاړو (طرفونو) دې ځي.
۶: دوتلو په وخت غټ څادر (جلباب) دې پسروي، چې په هغه سره دسرنه پښو پورې پوره جسم پټ شي، صرف یوه سترګه دې ښکاره وي.
۷: دخپلو خاوندانو داجازې نه بغیر دکورنه بهر مه وځئ.
۸: دخپل خاوند داجازې نه بغیر چاسره خبرې مه کوئ.
۹: که دیو ناپیژند ګلو سره دې دخبرو کولو ضرورت راشي نو دهغه په شونډو او لهجه کې نرمي او نزاکت نه دی پکار، چې په هغه سره داسې سړي ته طمع راشي دچا په زړه کې چې دشهوت مرض وي. ۱۰: خپل نظرونه دې ښکته ساتي، حتی الوسع نامحرم باندې نظر پریوتل نه دي پکار. ۱۱: دسړیو په غونډه کې دې نه داخلیږي.
دې نه دا هم واضحه کیږي چې دپارلیمنټ وغیره رکنیت قبلولو او دسړیو په غونډو کې تقریر کول، دښځو دنسوانیت خلاف دي، ځکه چې په دې صورتونو کې اسلامي ستر او حجاب قائم ساتل ممکن نه دي.

د ښځو یوازې سفر کول

د ښځې بغیرمحرم نه سفرکول جائز نه دي،په حدیثونوکې ددې ممانعت راغلی دی،اوپه صحاح سته، مؤطاامام مالک،مسنداحمد او دحدیث په ټولو مجموعوکې د ډیروصحابه کرامو (رضوان الله اجمعین) په روایت سره دحضورپاکﷺ دا ارشادمبارک نقل دی چې: "دیوې ښځې له پاره،چې هغه په الله تعالیٰ او آخرت باندې ایمان لري،حلال نه دې چې بغیرمحرم د درې ورځو سفر وکړي"[1] دې نه معلومیږی چې بغیرمحرم نه سفرنه کول دښځې دنسوانیت ایماني غوښتنه ده کومه ښځه چې دایمان ددې تقاضې خلاف ورزي کوي،هغه دحرام کارمرتکبه ده ؛ځکه چې دې کار ته حضورپاکﷺ "لایحل" فرمایي(یعنی حلال نه دی).

د ښځو جج(قاضي) جوړیدل

داسې ټول منصبونه چې په هغه کې دهرکس ناکس سره داختلاط او ملاویدو ضرورت پیښیږي، اسلامي شریعت ددې ذمه داري په سړوباندې عائده کړې ده،اوښځې یې دې نه لرې ساتلي(ددې تفصیل مخکې دشیخ الاسلام مولاناظفراحمدعثماني (نورالله مرقده) په عبارت کې راغلی دی) هم په دې ذمه وارو کې یوه ذمه واری دجج او قاضی جوړولوهم ده، حضورپاکﷺ او خلفاء راشدین (رضوان الله علیهم) په زمانه کې ډیر دعقل والا ښځې موجودې وې، خوکله یې هم یوې ښځې ته دجج او قاضی جوړولو زحمت نه و ورکړی، په دې باندې د څلور واړو مذهبونواتفاق دی چې ښځه قاضي او جج جوړول جائز نه دي،دَ ائمه ثلاثه(رحمهم الله) په نزد خوپه یوې معامله کې ددې فیصله به نه نافذکیږي،دَامام ابوحنیفه(رحمه الله) په نزد دحدود او قصاص نه سوا کې ددې فیصله به نافذکیږي، خودا قاضي جوړول گناه ده،

دفقه حنفی په مشهورکتاب درمختارکې دي: **"والمراة تقضي فی غیرحدوقود وان اثم المولی لهالخبرالبخاری لن یفلح قوم ولوامرهم امراة."**(شامی طبع جدیدج:۵ص:٤٤٠).

ترجمه:اوښځه دحداوقصاص نه سوا فیصله کولی شي،اگرچې دفیصلې له پاره ښځه مقررونکې به گناهگاروي، ځکه چې دصحیح بخاری حدیث دی چې هغه قوم به کله هم کامیاب نشي چاچې خپله معامله دښځې په حواله کړه.

[1] عن عبد الله عمر عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: لایحل لأمراةتؤمن بالله والیوم الآخر تسافر مسیرة ثلاث لیال إلا ومعها ذومحرم (مسلم ج: ۱ ص: ٤٣٣، باب سفرالمراة مع محرم إلی حج وغیره_

ښځه دملک مشره جوړول

په اسلامي معاشره کې ښځه دملک مشره جوړولو هيڅ تصور نشته،په حديث کې دي چې حضورپاک ﷺ ته اطلاع وشوه چې فارس والو دکسرى لور بادشاه جوړه کړې ده؛نوحضور پاک ﷺ وفرمايل: **"لن يفلح قوم ولوا امرهم امراة"**.(صحيح بخاری ج:٢ص:٦٣٧،١٠٢٥،نسائی ج:٢ص:٣٠٤،ترمذی ج:٢ص:٣٣٣).

ترجمه:"هغه قوم به کله هم کامياب نشي چاچې خپله معامله دښځې په حواله کړه."

يوبل حديث دي:**"اذا کان امراء کم خيارکم واغنياؤکم سمحاءکم وامورکم شورى بينکم فظهر الارض خيرلکم من بطنها،واذاکان امراء کم شرارکم واغنياؤکم بخلاء کم وامورکم الى نساءکم فبطن الارض خيرلکم من ظهرها."** (ترمذی ج:٢ص:٣٣٣).

ترجمه:"کله چې ستاسوحکمرانان په تاسوټولوکې ښه خلک وي، ستاسو مال داران ټولونه سخي او نيکان وي اوستاسومعاملات په خپلوکې مشورې سره پوره فيصله کيږي، نو ستاسو له پاره دځمکې مخ دهغې دخيټې نه بهتردی،اوکله چې ستاسوحکمرانان بدخلک وي،او ستاسو مالداره بخيلان وي او ستاسومعاملات دښځوپه حواله وي نوستاسوله پاره دځمکې خيټه بهتره ده(يعنی په داسې صورت کې د ژوندنه مرګ بهتردی)."

اودامت په دې باندې اجماع ده چې ښځه دملک سرابراه جوړول جائز نه دي."(بداية المجتهدج:٢ص:٤٤٩).

شاه ولي الله محدث دهلوی(رحمه الله) په ازالة الخفاء کې شرائط خلافت باندې بحث کولوکې ليکي: **ترجمه**:"اويوشرط دا دي چې دملک سرابراه به سړی وي،ښځه به نه وي،ځکه چې په صحيح بخاري کې دحضورپاک ﷺ ارشادمبارک دی:**"ماافلح قوم ولوا امرهم امراة"**کله چې حضورپاک ﷺ ته دا اطلاع ورسيده چې دفارس والو د کسرى لور بادشاه جوړه کړې نوويې فرمايل چې:"هغه قوم به کله هم کامياب نشي چاچې دخپلې بادشاهۍ معامله دښځې په حواله کړه،ځکه چې ښځه فطرتي ناقص العقل والدين ده،په جنګ اوامن کې بيکاره ده،اوپه محفلونو او مجلسونوکې دحاضريدوقابل نه ده، نو ددې نه ضروري مقصدونه نشي پوره کيدی."

حورې اوحوران

اوپه سوال کې چې کوم ذکرشوی دی چې په جنت کې به نيکانو سړيوته حورې ملاويږی نو نيکانو ښځوته به ,,حورے،،(حوران) ملاويږي، دا صرف يوه لطفيه ده،بې شکه چې دجنتی ښځو مخونه به هم روښانه، نوراني او سپين وي،خوپه لغت او عرف کې د"حور" اطلاق صرف په ښځوباندې کيږي، سړي په دې زمره کې شاملول سخت زياتی دی،ځکه چې د"حور"لفظ

حورا" جمع دی، او "حوراَ" لفظ مؤنث دی، چې دهغه معنا ده " تکه سپینه،، اوپه قرآن کریم کې چرته د "حور" ذکرراغلی دی، هلته ددې صفات هم مؤنث ذکرشوي دي، مثلاً: په دوو ځایونوکې ارشاد دي: "وَزَوَّجنٰهم بِحورٍ عِينٍ" یوځای ارشاد دی: "وَحُورٌ عِينٌ كامثالِ اللؤلؤِ المَكنُوْنِ" اویوځای ارشاد دی: "حُورٌ مقصورَاتٌ فِي الخِيَامِ".

مؤخر الذکردواړه آیات شریفه نه هم معلومیږي چې دښځو اصل خوبی پټه پکارده، اوپه خیموکې بنده پکارده، چې په دې دواړو صفتونوسره الله پاک دجنتي حورو تعریف کوي، حافظ ابونعیم اصفهاني (رحمه الله) په حلیة الاولیاء (ج:۲ص: ۴۰) کې، اوحافظ نورالدین هیثمی (رحمه الله) په مجمع الزوائد (ج:۹ص: ۲۰۲) کې دا حدیث نقل کړی دی چې یوځل حضورپاک ﷺ دصحابه کرام رضي الله عنهم نه پوښتنه وکړه: ووایئ! دښځې دټولونه غټه خوبي څه ده؟ صحابه کرام رضي الله عنهم ددې جواب ورنه کړای شو، په سوچ کې شو، حضرت علی رضي الله عنه په قلارشان ودریدو کورته لاړ، دحضرت فاطمه رضي الله عنها ته یې دحضور پاک ﷺ سوال ذکرکړ، هغې ورته وفرمایل چې: تاسو خلکو داجواب ولې ورنکړ چې دښځې دټولونه غټه خوبي دا ده چې نه غیرسړی هغې ته و ګوري، نه هغه غیرسړي ته وګوري، حضرت علي رضي الله عنه دا جواب دحضورپاک ﷺ په خدمت کې عرض کړو، حضورپاک ﷺ وفرمایل: داجواب چاد رکړی دی؟ عرض یې وکړ: فاطمې رضي الله عنها! ویې فرمایل: ولې به نه وي، فاطمه آخرزما د زړه ټوټه ده.[۱]

دموجوده درو روښن خیاله مسلمانان، چې دچاترجماني جناب عمراحمدعثماني کوي، خدای دې نکړي که جنت ته یې تشریف یوړو؛ نوشایدهلته به هم "جنتي حورو" کې دآزادۍ مغربي تحریکونه چلوي، اوځنګه چې نن سبادملایانوخلاف احتجاجونه کیږي، دابه هلته دالله پاک خلاف احتجاج کوي چې دا مظلومانې "مَقصُورَاتٌ فِي الخِيَامِ" ولې ایښودل شوي دي؟ دوې ته په آزادي سره دګرځیدو او غیرسړیوسره دملاویدو آزادي پکارده.

---

[۱] عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ماخيرللنساء فلم ندرماالقول، فسارعلى إلى فاطمة فاخبرها بذالك فقالت: هلا قلت له خيرلهن أن لا يرين الرجال ولا يرونهن، فرجع فاخبره بذالك، فقال له: من علمك هذا؟ قال: فاطمة! قال: إنها بضعة مني (حلية الأولياء ج: ٢ ص: ٤٠، أيضًا مجمع الزوائد ج: ٩ ص: ٢٠٢)

❖ متفرق مسئلې ❖

,, دا نسان ضمیر مطمئن کیدل پکاردي ،، څه ته وايي

سوال: يولفظ "ضمير،، په خبروکې ډيرزيات استعماليږي، داپه مختلفو ځايونوکې استعماليږي، بعضې وايي چې زماضميرراويښ شو، دبعضې نه مواوريدلي دي چې دفلانکي سړي ضميرمړشوی دی، دانسان ضميرمطمئن کيدل پکاردي، دضميرشرعي حيثيت څه دی؟

جواب: الله تعالی دهرانسان په زړه کې دنيکۍ اوبدۍ پيژندلو طاقت ايښی دی[۱]، څنګه چې که سترګې ړندې نه وی نوبه سپين اوتورکې فرق کولی شي، دغه شان هغه طاقت کوم ته چې بصيرت ويل کيږي، که چرې صحيح کارکوي نوهغه هم دنيکۍ اوبدۍ فرق پيژني. که چيرې انسان يوغلط کاروکړي نودهغه زړه هغه ملامته کوي، دې ته ضميرويل کيږي، خوکله چې انسان مسلسل بدغلط کارکوي نودهغه دزړه ورو ورو ړنديدل شروع شي اوهغه په نيکۍ اوبدۍ کې فرق کول پريږدي، دې ته دضميرمړکيدل وايي، دکوموخلکوچې ضميرژوندی اوزړه بصيرت روښانه وي هغوی ته کله کله فتوې ورکوي چې فلانکی څيزجائزدی،خودهغه ضميرهغه باندې مطمئن نه وي،پس دغه حضرات ددغو کارونونه پرهيزکوي، همدغه شان خلکوباره په حديث کې فرمايل شوي دي، تاسودخپل زړه نه دفتوا باره کې پوښتنه وکړئ، که څه مفتيان تاسوته دجواز فتوا درکړي.[۲]

سوال: ايايومعامله کې دضميرمطمئن کيدل کافي دي،که هغه معامله دشريعت خلاف هم وي؟

جواب: څنګه چې الله تعالی په هريوزړه کې دنيکۍ اوبدۍ د پيژندګلوطاقت ايښی دی، د کومې چې پورته ذکرشوې دې، دغه شان الله تعالی په خپل رحمت باندې انبياء کرام عليهم السلام هم دنيکۍ اوبدۍ دپيژندګلواودصحيح اوبددښودلوله پاره راليږلي دي، ځکه چې انسان باندې اکثر دحرص، هوس اوخواهشاتوغلبه وي، چې په وجه يې دهغه بصيرت ړونداوضميرمړشي، په دې وجه باندې الله تعالی دراليږل شويو پيغمبرانوشريعت دحق اوباطل

---

[۱] قال تعالى: ‏‏" فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (الشمس:۸) وفى التفسير: فاعلمها طاعتها ومعصيتها اى الهمها أن احدهما حسن والآخرقبيح (تفسيرنسفي ج: ۳ ص: ٦٤٨، طبع دار ابن كثير، بيروت_

[۲] وعن وابصة بن معبد أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: يا وابصة! جئت تسأل عن البر والإثم، قلت: نعم! قال:جمع أصابعه فضرب بها صدره قال استفت نفسك استفت قلبك ثلاثا البر ما اطمانت اليه النفس واطمان اليه القلب والإثم ماحاك فى النفس وتردد فى الصدر وإن أفتاك الناس رواه احمد والترمذى (مشكوة شريف ص:۲٤۲، باب الكسب وطلب الحلال)

ګڼلوصحيح معيار ګرځولی دی، دچا د ضميردژوندی کيدو نښه داده چې دشريعت په معيار باندې مطمئن وي، اود ضمير دمړ کيدو نښه داده چې دشريعت خلاف کارونوباندې مطمئن وي، او شرعي حکمونو باندې مطمئن نه وي. کوم کارونه چې دشريعت خلاف وي هغو باندې دضميرمطمئن کيدل کافي نه دي، بلکې دا دهغه دزړه دړنديدواودضميردمړه کيدونښه ده. قران کريم کې ارشاد دی، بې شکه چې سترګې ړندې نه وي، بلکې هغه زړونه ړانده وي کوم چې سينوکې وي.[1]

د حراموکارونو نه توبه څنګه کول پکاردي؟

سوال: يوکس په ډاکو اچولو،رشوت اخيستلواوحراموکارکولوباندې ډيرزيات دولت پيدا کړ. اودهغه نه پس يې توبه وکړه اوهغې پيسو باندې يې څه کاروبارشروع کړ،اوس به چې هغه ته کومه ګټه حاصليږي هغه به حلال وي اوکه حرامه؟ تفصيل سره بيان کړئ.

جواب: دډاکې اورشوت په ذريعه باندې چې کومې پيسې جمع شوې دي هغه حرامې دي، اود حراموګټه به هم دهغو په شان وي، دهغه کس دتوبې دربښتوني کيدونښه داده چې هغه ټولوخلکوته پيسې واپس کړي دکومونه يې چې په ناجائزطريقه باندې اخيستي دي.

د غيرمسلم شکل اوصورت لرونکې ښځې لاش به څنګه پيژندل کيږي؟

سوال: تيرشوي د(۱۹۷۱م) جنګ کوم چې مشرقي پاکستان کې شوی و، زه هم هلته موجودوم. سرحدي علاقو(دبنګله ديش اوبهارت) چې هلته مسلمانان اوهندوانان يوځای اوسيږي، ډيرسخت جنګ وشو، دغه شان دهغه ځای ډيراوسيدونکي هم وفات شول، يوځای کې موږ ته ديوې ښځې لاش په نظرراغی،موږچې هغه لاش اوليدو نو مونږ ډيرزيات پريشانه شوچې ايادابښځه مسلمانه ده اوکه غيرمسلمه؟ بهرحال هغه وخت، دخراب حالاتوپه وجه باندې هغه موږدرياب ته وغوځوله، خودنن پورې مې داسوال باربارپه ذهن کې راځي که چرې هغه لاش دمسلمانې ښځې و؛ نوهغې ته کفن ورکول پکارو، خو پيژندګلوکې مشکل کاردادی، چې دغه سرحدي علاقو کې دمسلمانانو او غيرمسلمو جامې، اود اوسيدو طريقې يوشان وي،چې دځه ثبوت نه بغير باور کولو ګران وي چې دا مسلمانه ده اوکه هندو؟ تاسونه دشرعي حيثيت مطابق پوښتنه کوم چې پورته ذکرشويو حالاتوکې ياداسې نوروحالاتوکې دښځې دلاش پيژندګلوڅنګه کيدای شي؟

جواب: کله چې مسلمانان دځپل بدن اسلامي نښې ختمې کړي، اودشکل اوصورت، او جامو وغيره نه دغيرمسلموپه شان ښکاري؛ نوزه به درته دپيژندګلوڅه طريقه وښايم؟

---

[1] قال تعالى: فإنها لا تعمى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ (الحج:۴۶)۔

دحضور خودا ارشاد دی: **عن ابن عمر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ ومن تشبه بقوم فهو منهم.**
(مسنداحمدج۲ص۵۰)

ترجمه: دحضرت ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی، چې رسول الله ﷺ ارشاد فرمايلی دی چې: کوم کس چې ديوقوم سره يوشان والی وکړي هغه به هم هغوی کې شميرل کيږي

مختلف ملکونو کې شب قدرپه کوموشپوباندې کتل پکاردي

سوال: ماورېدلي دی چې شب قدرپه اوويشتمه شپه باندې وي، او داهم چې داپه طاق شپو کې ملاويږي، ددې مسئلې پوښتنه کول غواړم چې کله پاکستان کې طاق شپې وي نوسعودی عرب کې طاق نه وي، کله چې پاکستان کې اوويشتمه وي نوسعودی عرب کې اتيشتمه شپه وي، که چرې دپاکستان طاق شپه وي نود سعودی عرب نه وي، که چرې دسعودی عرب طاق شپه وی نود پاکستان نه وي، اوشب قدرپه ټوله دنياکې يوه شپه وي، تاسو موږ ته ووايئ چې دپاکستانی شپوپه حساب باندې شب قدرمعلوم کړو اوکه دسعودی عرب دطاق شپوپه حساب باندې شب قدرمعلوم کړو؟

جواب: دشب قدردتلاش کولوباره کې به هم دهغه ملک اعتباروي په کوم ملک کې چې هغه اوسيږي. که چرې يوصاحب په سعودي عرب کې اوسيږي نوهغه له پاره دسعودي عرب په طاق شپو کې شب قدرکتل پکاردي، اکثرپه اويشتمه شپه باندې شب قدر وي.[1]

د تفتيش ظالمانه طريقه او ددې ذمه داري

سوال: زه تاسونه دپوليس يادنوروتحقيقاتي ايجنسودطريقې باره کې پوښتنه کول غواړم کوم چې هغوی دملزم نه مجرم دتلاش کولو وخت کې اختياروي، چې ايادا طريقه داسلامی شريعت سره مطابقه ده اوکه نه؟ که چرې مطابقه وي اواسلام ددې اجازت ورکړی وي؛ نو مهرباني وکړئ دخلافت راشده ددورنه ددې يومثال سره وضاحت وکړئ.

الف: يوه علاقه کې يوه غيرقانوني واقعه وشي، مثلاً، غلا، قتل، ډاکه وغيره وشي، اود مجرم باره کې چاته پته نه وي اوددېرتلاش کولونه پس يادتلاش کولونه بغيرپوليس دمجلې ډير خوانان دشک په الزام اوثبوت نه وي، ګيرکړي، هغه جرم هم نه وی کړی، اوهغه باندې د انتهايي درجې بدني اونفسياتي تشددوکړي اودهغه ملزم نه د دروغوباندې حلفيه بيان او

---

[1] وفي التفسير: ومعنى ليلة القدر: ليلة تقدير الأمور وقضائها والقدر بمعنى التقدير، أوسميت بذالك لشرفها على سائر الليالي وهي ليلة السابع والعشرين (من رمضان) كذاروى أبو حنيفة رحمه الله عن عاصم عن زرّ أن أبي بن كعب رضي الله عنه كان يحلف على ليلة أنها ليلة السابع والعشرين من رمضان وعليه الجمهور (تفسيرنسفي ج: ۳ ص: ٦٦٥. طبع دار ابن كثير. بيروت)۔

دستخط واخلي اوهغه مجرم ثابتولو سره هغه ته سزاورکړي اویادډیرزیات رشوت اخیستلو سره هغه بې ګناه کس ته کورته دتلواجازت ورکړي.

ب: پولیسو کې یوه اداره ده کومې ته چې ترائل روم یادریسنګ روم ویل کیږي، په هغه ځای کې نوکران حضرات په تشددکولوکې برخه اخلي، اوهغه کې بې ګناه اوګناهګاردواړه شامل وي، نو دداسې خلکودتنخواه اوداجرت باره کې ووایئ، خاص طورباندې په بې ګناه باندې دظلم کونکوباره کې؟

ج: تشددکونکي حضرات داوايي چې جناب! موږته هیڅ پته نه وي، اونه دازموږکاردی چې موږبې ګناه اوګناهګارته اوګورو، ځکه چې یومجرم هم مخکې اقرارنه کوي، دغه شان خوبه مجرمان بچ شي، زمادپوښتنې کولواصل مقصددادی چې بې ګناه خلک دظلم او تشدد نه څنګه بچ کیدای شي، اومجرمانوته سزاڅنګه ورکول کیدای شي؟ ځکه چې تفتیش کونکی کس بل څوک وي.

که چرې پورته بیان شوي اعمال غیراسلامي دي نومهربانی وکړئ داسلام دین چې ددې معنا هم به دبې ګناه له پاره سلامتي او حفاظت ده اودشک په بنیادباندې دظلم او تشدد کولو د طریقې د پرېښودلو طریقه بیان کړئ، چې دهغې په ذریعه باندې اصل مجرمان جهنم ته رسول کیدای شي، که چرې اسلام کې دې باره کې څه طریقه تفصیل اووضاحت سره نه وي نو مهربانی وکړئ تاسود اجتهاد نه کارواخلئ اودتفتیش له پاره اسلامي طریقې اصول بیانولو سره دپولیس حضراتوضمیرمطمئن کړئ، ځکه چې موږته خوملزمان راکړل شي او زموږ کار د تشدد په وجه باندې دهغوی نه بیان اخیستل دي، اوبیاعدالت نه هغه سړی بري کړل شي؛ نو زموږپه زړونوباندې څه تیریږي؟ ددې پوښتنه دې څوک زموږنه وکړي، مهرباني وکړئ پوره خط چاپ کړئ اودسوالونو تسلي ورکونکي جوابونه راکړئ!

جواب: زموږعدالتي اوتفتیشي نظام ټول هغه نظام دی کوم چې موږته دانګریزانونه په میراث پاتې شوی دی، اودهغه بنیادپه ظلم او رشوت باندې ایښودل شوی دی، دې کې دالله تعالی نه دویرې اود اخرت دورخې دپوښتنې دنوم هیڅ څېزنشته(الاماشاء الله) ترڅو پورې چې دا ټول نظام نه وي بدل شوی، صرف دیوڅو مشورو پیوند کارۍ باندې ددې اصلاح نه شي کیدای، ټول خویوشان نه وي، خود مجرمانونه رشوت اخیستلوسره هغوی بچ کول اوبې ګناه ګیرول زموږ دپولیسو خاص فن دی.[1]

---

[1] عن عبدالله بن عمرو قال: لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم الراشي والمرتشي ...إلخ (ترمذی ج: ١ ص: ٢٤٨، أبواب الأحكام، باب ما جاء في الراشي والمرتشي في الحكم، طبع قدیمی کتب خانه)_

په زور د جرم اعتراف اخیستل او مجرم د پاکۍ او لمونځ نه محرومول

سوال: دګواهانواود ثبوت حاصلولونه بغیرتشددپه ذریعه باندې دجرم اعتراف کولوڅه شرعي حیثیت دی؟

سوال: ۲: ملزم دلمونځ، پاکۍ اودواجب غسل نه محروم ساتلوګناه به دچاپه ذمه وي؟ اوددې څه سزاده؟

سوال: ۳: ایادفرائضوداداکولوله پاره دروغ اوغلط بیاني خپل عادت جوړول شرعي طورباندې صحیح دی اوکه غلط؟

جواب: ۱: دثبوت اوګواهانونه بغیرد تشدد په ذریعه باندې دجرم اعتراف اخیستل جائزنه دي، اوداسې اعتراف شرعي طورباندې صحیح نه دی.[۱]

جواب: ۲: ګناه دمحروم کونکوپه ذمه ده[۲]، اوددې سزادنیا کې دزړه توریدل اواخرت کې دفرائضونه دمنع کولوسزاده.

جواب: ۳: زه دسوال په مطلب پوه نه شوم، دروغو اوغلط بیاني ته څوک صحیح ویلی شي؟ اوهغه کوم فرائض دي چې هغو کې دروغ ویل اوغلط بیاني کول صحیح ګڼل کیدای شي؟

د ,, دارُالاسلام ، تعریف

سوال: ۱: د''دارُالاسلام،، څه تعریف دې؟

سوال: ۲: ددارُالاسلام حکمران یعنی ددارالاسلام دمملکت مشرڅوک وی، مسلم اوکه غیرمسلم؟

سوال: ۳: که چرې څوک داسلام توهین اوکړي، نوهغه به دټول مملکت عالمان سنبهالوی اوکه صرف یوملابه فتوې ورکوی، یعنی د مملکت دټولوعالمانوپه ذمه به وی اوکه یاصرف یوملادهغه په ګستاخۍ باندې فتوې ورکولې شي، اوبیاهغه صرف دلته نه بس کوی نودحرمین پورې به څې دفتوې کولوله پاره؟ اوهغه ملابه دګواهانونه بغیرفتوې ورکړي یادګواهانوبه ضرورت وی؟

---

[۱] عن عمرو بن شعیب عن أبیه عن جده أن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: البینة علی المدعی والیمین علی المدعی علیه رواه الترمذی (مشکوة ص: ۳۲۷) وفی الدرالمختار: أکره القاضی رجلا لیقربسرقة أو بقتل رجل بعمد أو یقر بقطع ید رجل بعمد فأقر بذالك فقطعت یده أو قتل علی ما ذکرإن کان المقر موصوفا بالصلاح اقتص من القاضی ...إلخ (ردالمحتار ج: ٦ ص: ١٤٠)۔

[۲] کقوله تعالی فی القرآن الکریم: أرئیت الذی ینهی عبدًا إذا صلی أرئیت إن کان علی الهدی أو أمربالتقوی أرئیت إن کذب وتولی الم یعلم بأن الله یری (العلق: ۹ تا ١٤)۔

سوال: ٤: په دارالاسلام کې که چرې عوام دحکمران خلاف څه تحریک شروع کولوجنډا اوچته کړي نودابه جائزوي اوکه حرام؟

جواب: ١: کوم ملک کې چې داسلام حکمونه جاري وي هغه دارالاسلام دی[1]، اوکوم ځای چې داسلام حکمونه جاری نه وي هغه د مسلمانانو ملک خوکیدای شي، خوشرعي طورباندې دارالاسلام نه دی

جواب: ٢: ددارالاسلام حکمران مسلمان کیدای شي، غیرمسلم نه.[2]

جواب: ٣: داسلام توهین کونکی مسلمان نه دی، مسلمانانوباندې به لازم وي چې هغه لرې کړي اودهغه په ځای باندې څوک مسلمان مقررکړي. ...... باقی حکمونه سیاسي دي، دشرعی حکم ذکرماوکړ، سیاسی کارونوباندې خبرې کول زماکارنه دی

ایا اقرارکونکی مجرم ددنیاوي سزا په وجه باندې پاکیږي

سوال: که چرې ملزم یامجرم دخپل جرم اقرار وکړي او په نتیجه کې یې هغه ته سزاملاؤشي، نوایادې صورت کې به دهغه ملزم یامجرم دګناه کفاره اداشي، دکومې داقرارپه نتیجه کې چې هغه ته سزاملاؤشي؟ اوایادقیامت په ورځ به هغه ددې جرم دسزانه خلاص وي؟

جواب: که چرې توبه وکړی نوداخرت سزابه معاف شي، ګني نه.[3]

سوال: که چرې یوکس ته دګناه اوبغیردڅه جرم نه سزاورکړل شي، نو دقیامت په ورځ به ددې جواب څوک ورکوي؟

---

[1] لا تصير دارالإسلام دار حرب إلا بأمور ثلاثة: بإجراء أحكام أهل الشرك وباتصالها بدارالحرب، وبأن لا يبقى فيها مسلم أو ذمى آمنا بالأمان الأول ...إلخ (الدرالمختار ج: ٤ ص: ١٧٤) تفصيل دپاره وګورئ إعلاء السنن ج: ١٤ ص: ٣٦٥)۔

[2] ولا يخفى ان الأمير الذى يجب الجهاد معه كما صرح بها حديث مكحول انما هومن كان مسلمًا ثبتت له الإمارة بالتقليد إما باستخلاف الخليفة إياه كما نقل أبوبكر رضى الله عنه، وإما ببيعة من العلماء أو جماعة من أهل الرأى والتدبير، بشرط أن يكون من أهل الولاية المطلقة الكاملة، أى مسلمًا حرًّا ذكرًا عاقلا بالغًاسائسًا أى مالكًا للتصرف فى أمورالمسلمين بقوة رأيه ورويته ومعونة بأسه وشوكته قادرًا بعلمه وعدله وكفايته وشجاعته على تنفيذ الأحكام ...إلخ (إعلاء السنن ج: ١٢ ص: ٥)۔

[3] فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِه أى معصية من السرقة وغيرها والمراد بالتوبة الندم على ما وقع من المعصية وردالمظلمة والإستغفار من الله تعالى والعزم على تركها، وأصلح أمره بذالك فإن الله يتوب عليه أى يرجع عليه بالرحمة وقبول التوبة فلايعذبه فى الآخرة مسئلة قطع السارق هل يكون له توبة أو لا فقال مجاهد نعم لحديث عبادة بن الصامت قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم وحوله عصابة من أصحابه بايعونى على أن لا تشركوا بالله شيئًا ولاتسرقوا ولا تزنوا ...إلخ (تفسير المظهرى ج: ٣ ص: ١٠٨_ ١٠٩)۔

جواب: هغه ټول خلک کوم چې دې بې ګناه ته سزاور کولو کې شریک وو.[۱]

اعمالو کې د میانه روي مراد

سوال: زموږ خوږ نبي کریم ﷺ فرمایلي دي چې خپلو عملونو کې میانه روي اختیار کړئ، د دې مختصر شان وضاحت وکړئ.

جواب: د دې مطلب دا دی چې فرائض او واجبات او مؤکد سنتونه علاوه انسان ته د نفلو او ذکر اذکار او وظیفو دومره معمول ساتل پکار دي، چې د هغه اسانۍ سره پابندي وکړای شي، او د هغه نه تنګ نه شي، بلکې چې کوم معمول شروع کړي د خپل طاقت مطابق هغه پوره کړي، بعضې خلک په جوش کې راتلو سره خپل ځان باندې ډیرې ذمه دارۍ واخلي، او بیا چې هغه نه شي پوره کولې نو پریږدي یې.

د یو قیدي په نوم

سوال: (سوال حذف شوی دی)

جواب: ستاسو خط ستاسو د بنځې په ذریعه باندې راورسیده، ستاسو د حالاتو او معمولاتو نه خبر شوم، د الله تعالی په دربار کې دعا کوم چې الله تعالی دې د خپل فضل او کرم په وجه باندې ستاسو د خلاصیدو صورت پیدا کړي، یو څو ضروري خبرې لیکم دا په غور او توجه باندې ولولئ!

اول: د الله تعالی د طرف نه په انسان باندې ازمیښتونه راځي، کله د خوشحالۍ او خندا ګانو په شکل کې، او کله د غمونو او افتونو او مصیبتونو په شکل کې، لومړي حالت کې شکر ادا کول او دویم صورت کې صبر او رضا سره د الله تعالی طرف ته رجوع کول د انسان فرض دي، حوصله او همت بایلل نه دي پکار، بلکې صبر او استقامت سره په خپلو کوتاهیو باندې استغفار کولو سره د الله تعالی راضي کولو اراده په خپل زړه کې ساتلو سره وخت تیرول پکار دي.

دویم: د جیل ماحول اکثر غیر اخلاقي وي، چې په وجه یې اکثر خلق خپل دین او اخلاق تباه کولو سره د هغه ځای نه راوځي، تاسو ته د دې ماحول نه متاثره کیدل نه دي پکار، بلکې دا ګڼل پکار دي چې الله تعالی در ته د فرصت موقع درکړې ده، په دې وجه باندې تاسو د پنځه وخته لمونځ اهتمام کوئ، د قران کریم تلاوت کوئ، کوم معمولات چې تاسو لیکلي دي هغه صحیح دي، د دې پابندي ساتئ، دې نه علاوه چې در ته د فرصت کوم وخت ملاویږي هغه کې د کلیمه طیبې (لااله الاالله) ورد په ژبه باندې ساتئ، د بهشتي زیور، د حضرت شیخ رحمه الله فضائل اعمال او د نورو اکابرینو د وعظونو مطالعه کوئ.

---

[۱] ان الإعانة على المعصية حرام مطلقًا بنص القرآن أعني قوله تعالى: ولا تعاونوا على الإثم والعدوان (أحكام القرآن لمفتي محمد شفيع ج: ۳ ص: ۷۴)۔

دریم: د کوم حدپورې چې ممکن وي د جیل عملې او نورو قیدیانو سره ښه اخلاقو سره ملاویږي، د خپل طاقت مطابق د هرچا خدمت کوئ، که د چا د طرف نه درته څه تکلیف ورسیږي نو هغه معاف کوئ، د بد صحبت نه خپل ځان ساتئ، قیدکې موجود ملګروته هم د لمونځ او د خیر د کارونو دعوت ورکوئ.

څلورم: د پنځه واړه لمونځونو نه پس ډیر توجه سره د خپل ځان له پاره د خیر او د قید نه د خلاصې دعا کوئ، که ممکن وي نو تهجد وله پاره هم پاځئ، غرض دا چې د دعا او التجاء خاص اهتمام کوئ.

پنځم: جیل کې د انسان ازادي ختمه شی، که چېرې غور وکړل شي؛ نو د الله تعالی د بندګانو له پاره د دنیا ژوند هم یو قسمه جیل دی، چې هرقدم باندې ورته د خپل مالک د حکمونو پابندي کول لازمي وي، د جیل د ژوند نه په دنیا کې د ژوند تیرولو طریقه زده کول پکار دي.

شپږم: جیل د ژوند و قبر دی، په دې وجه باندې د لته او سیدو سره د قبر دیوازی والي، بې وسي او بې کسي او د هغه ځای سوال او جواب یادول پکار دي، او ژوند کې چې څومره کوتاهی شوې وي هغو باندې خفګان سره استغفار کول پکار دي.

زه الله تعالی ته دعا کوم چې الله تعالی ستاسو مشکلات اسان کړي، او تاسو ته خپله رضا او مینه نصیب کړي، او تاسو ته خلاصی درکړي!

رښتوني ګواهي پټول پکار نه دي

سوال: یو کس ویني چې قاتل صرف یو کس دی، او د هغه دویم سړی موجود هم نه وي، او د قتل کړل شوې کس د طرف نه یو بې ګناه کس د قتل په کیس کې راګیر شي، کوم چې هغه وخت په ښارکې هم موجود نه و، او هغه سره دا منسوب کړل شي چې یو د زهغه کړی او دویم دې بل کس، دې معامله چې کوم کس هلته موجود وو او دا یې لیدل چې قاتل صرف یو کس دی او ز هم یو شوی دی، ایا الله تعالی په نزد باندې مجرم دی، که چرې هغه د ګواهي ورکولو نه انکار وکړي چې زه ګواهي نه ورکوم؟ که چرې هغه ښکاره طور باندې ووایي چې قاتل یو کس دی نو بې ګناه کس ته خلاصی ملاویدای شي، دې باره کې څه طریقه اختیارول پکار دي؟ د قران او حدیث څه حکم دی؟

جواب: قران کریم کې ارشاد دی.

﴿ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَن يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ﴾ [1] (سوره البقره ۲۸۳)

---

[1] وفي التفسير: لأن كتمان الشهادة أن يضمرها في القلب، ولا يتكلم بها فلما كان إثما مقترفًا مكتسبًا بالقلب أسند إليه .... وعن ابن عباس رضي الله عنهما: أكبرالكبائر الإشراك بالله، وشهادة الزُّور، وكتمان الشهادة (تفسيرنسفي ج: ۱ ص: ۲۳۱، طبع دار ابن كثير، بيروت)۔

ترجمه: او ګواهي مه پټوئ، او کوم کس چې دا پټوي د هغه زړه ګناهګار دی.
دا آیت مبارک د ستاسو د سوال جواب دی.

کله چې هر طرف ته د بدۍ دعوت ورکونکي لټريچر عام او ښځې ډول سنګار سره ګرځي نو آيا د زنا سزا به جاري کيږي؟

سوال: يو ځو ورځې مخکې ما په يو بس کې سفر کولو، زمانه مخکې سيټ کې ناست يو څو ملايانو صاحبانو داسې بحث کولو، د هغوی هغه بحث زه د يو سوال په شکل کې ستاسو خدمت ته در ليږم چې دا پته ولګيږي چې د هغو ملايانو صاحبانو بحث د کوم حد پورې حقيقت دی؟ د هغه ملايانو صاحبانو د قول مطابق ايا اسلام دا غواړي چې د فواحش و اشاعت همد غه شان جاري وي، ګنده فلمونه، بربنډ تصويرونه (يادساتل پکار دي چې د دنيا د ښائسته جينکو تصويرونه په اسلامي جمهوريه پاکستان، کې په خاص خاص دوکانونو کې خرڅيږي، او د پاکستان په بعضې اخبارونو کې هم د غه نيم بربنډ تصويرونه کله کله چاپ کيږي) د غه شان غير اخلاقي لټريچر جذبات را اوچتوي، (يادساتل پکار دي چې د غه غير اخلاقي لټريچر او د جنس تحريک پيدا کونکي فحش مواد په اسلامي مملکت پاکستان کې د مختلفو رسالو، ډائجسټو او ناولونو په شکل کې چاپ کيږي، او عام خرڅيږي، او د غه شيان قوم د فحاشۍ په افيونو باندې نشه کوي، او دا بربنډې، د غير ملکي ښائسته جينکو بربنډه ونيم بربنډه تصويرونه، او غير اخلاقي لټريچر، دا فحش فلمي اشتهارونه د قوم اخلاق د وينو په شان ختموي) ايا اسلام دا غواړي چې سنګار شوې ښځې همد غه شان ګرځي، کالجونو، دفترونو او کلبونو او نورو ځايونو کې دې سړي او ښځې يو بل سره ملاويږي، ښځې او پيغلې جينکۍ دې د غه شان نيمې بربنډې جامې اچولو سره شپه ورځ په هوټلونو کې، سينماګانو کې، بازارونو کې، پارکونو کې، او لارو کوڅو کې بربنډ سر، ښکاره سينه، او بربنډ لاسونه او بغير د پردې کولو سره په مخ باندې پوډر او سرخي لګولو سره د سړيو په لاسونو کې لاسونه ورکولو سره ګرځي.

جواب: دا ټولې خبرې حرامې دي او د دې بندول ضروري دي، اسلام د دې اجازه ورکول نه غواړي. خو د زنا سزا به بهرحال جاري وي، صرف په دې وجه باندې چې هرځای کې بې حيايي ده. يو کس د الله تعالی په نزد باندې په حرام کارۍ کې معذور کيدای نه شي، په دې وجه باندې د هغه ملايانو صاحبانو خيال صحيح نه دی.

آيا د کرايه دار د بدو عملونو ذمه دار به د کور مالک وي

سوال: زما کور ته يو کرايه دار راغلی دی، هغه په کور کې ټي وي او ټيپ ريکارډر وغيره لګوي. ما هغه منع کړی هم دی؛ خو هغه يې بيا هم لګوي، او س زما له پاره څه حکم دی؟ د هغه د کارونو په وجه باندې خو به زه ګناهګار نه يم؟

جواب: دهغه دتې وي اوتيپ لګولوپه وجه باندې به تاسو ګناهګارنه يئ، خو تاسوچېرته داسې کس ته کورپه کرايه ورکړئ چې هغه دا کارونه نه کوي.

دجنس بدليدونه پس شرعي حکمونه

سوال: څنګه چې درسول الله ﷺ فرمان دی چې سړي له پاره دښځې او ښځې له پاره دسړي مشابهت اختيارول سخته ګناه ده، خونن سباچې دجنس دبدلولوکومه سلسله شروع شوې ده، د شريعت په نزد باندې د کوم حد پورې صحيح ده؟ که چرې داصحيح ده نوهغه سړی کوم چې د جنس د بدلولو په وجه باندې ښځې ته بدل شوی دی، دهغه به د قيامت په ورځ څه انجام وي؟ هغه به جنت ته دسړي په حيثيت باندې داخليږي اوکه دښځې؟ اودهغه سړي نه پيداکيدونکي اولادبه څه انجام وی؟ اميدلرم چې ددې مسئلې وضاحت کولوسره به دمسلمان امت راهنمايي وکړئ.

جواب: دجنس بدليدل که چېرې رښتياوي نوددې دمشابهت مسئلې سره تعلق نشته، بلکه دجنس بدليدونه پس چې هغه کوم جنس کې شامل شو دهماغه جنس حکمونه به هغه باندې جاري وي، که چرې دانجيلی جنس بدل شوی وي اوهغه په رښتياباندې هلک جوړشوی وي نوهغې باندې به دسړيوحکمونه جاري کيږي، اوکه چېرې دهلک جنس په رښتياباندې دانجيلی جنس ته بدل شوی وي؛ نودهغه بدليدونه پس به هغه باندې دجنيکوحکمونه جاري کيږي، کوم مشابهت چې منع دی هغه دادې چې سړی، سړی اوسيدوسره دښځوپه شان شکل اوصورت اختيارکړي، ياښځه، ښځه اوسيدوسره دسړيو په شان شکل اوصورت اختيارکړي. دې باندې حديث کې لعنت راغلی دی.

حلال اوحرام کې فرق

سوال: حلال اوحرام کې څه فرق دی؟ اياانسان چې ناجائزطريقه باندې کومه ګټه کوي دغه پيسه سمدستي ضائع کيږي؟ نن چې کوم خلک ورځ تربلې مالداره کيږي، ايادهغوی ګټه جائز وي؟

جواب: حلال اوحرام شريعت ښکاره طورباندې بيان کړي دي[1]،کوم کس چې دشريعت مطابق ګټه کوي دهغه رزق به حلال وي،ګني نه، د حراموګټه سمدستي ضائع کيدل ضروري

---

[1] عن نعمان بن بشيرقال: قال النبی صلی الله عليه وسلم: الحلال بيّن والحرام بيّن، وبينهما أمور مشتبهة، فمن ترك ما شُبّه عليه من الإثم كان لما إستبان له أترك، ومن إجترأ علی مايشك فيه من الإثم أو شك أن يواقع ما استبان والمعاصی حمی الله من يرتع حول الحمی يوشك أن يواقعه (بخاری شريف ج: ١ ص: ٢٧٥، كتاب البيوع، باب الحلال بيّن والحرام بيّن).

نه دي. البته دا ضروري دي چې د حراموګټه په سوونوافتونه راولي، اودهرڅه ملاويدو باوجود د زړه سکون ختم شي.

د ملکيتي ځمکې مسئله

سوال: د (۱۹۴۷م) نه پس کله چې موږپاکستان ته راغلو، نوماته دلته دکليم په وجه باندې په ټنډوادم کې يوجومات سره خواکې دوه چته کورملاؤشو، دهغه اوچت والی (۲۸) فټه دی، اوس دا کور زوړ شوی دی، په دې وجه باندې داکورزه غورځول غواړم اوپه نوې نقشه باندې يې جوړول غواړم، اواوس ددې اوچت والې زه د (۲۸) نه درې نيم فټه نورزياتولوسره يوديريش نيم فټه کول غواړم، دجومات انتظاميه بغيردڅه وجې نه دې کې بندونه اچوي، هغوی داوايي چې هوابه بنده شي، حالانکې دهوا بنديدوهيڅ سوال نه پيدا کيږي، مهرباني وکړئ اودا اووايئ چې داسې قسمه اعتراض کول دکومې چې څه جوازنه وي، دشريعت په نزدباندې ترکومه حده پورې صحيح دی؟ ايا ديوجومات انتظاميې ته داحق حاصل دی چې هغوی جومات سره خوا کې کورونوجوړولوکې بندواچوي؟ اودجومات انتظاميه دا وايي چې ته دخپل کورنه درې فټه ځمکه جومات ته ورکړه مونږبه خپل اعتراض واپس واخلو.

جواب: داسوال داسې دی چې ددې دجواب ورکولوضرورت نشته، ستاسوپه خپل ملکيت کې جائزکارکول، چې دهغې په وجه باندې جومات اولمونځ کونکوته څه تکليف نه وي بې شکه جائزدی، او تاسونه ستاسوپه ملکيتي ځمکه کې څوک په زورباندې دجومات له پاره ځمکه نه شي اخيستی، باقي تاسوهم مسلمان يئ اوجومات هم دالله تعالی کوردی، تاسوکه په خوشحالۍ باندې دالله تعالی دکورخدمت وکړئ، نوددې بدله به الله تعالی تاسوته دجنت په شکل کې درکړي[1]. دجومات په سلسله کې مسلمانانوکې داسې جګړه ښه خبره نه ده.

اسلام کې دسفارش حيثيت

سوال: اسلام کې دسفارش څه مقام دی؟ که چېرې دچاسره سفارش نه وي (دادې هم واضحه وي چې دتدبيرسره سفارش وي نو کار اسان شي) نوڅه وکړي؟ يادساتل پکاردي چې د سفارش نه بغيرد تير ځلوروکالو راهيسې ديکې خورم.

جواب: دجائزکارله پاره سفارش جائزدی[2]، خودافسرانودسفارش نه بغير دچا کارنه کول

---

[1] عن عثمان بن عفان قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: من بنى لله مسجدًا بنى الله له مثله في الجنة (ترمذی شریف ج: ۱ ص: ۷۳، باب ماجاء فی فضل بنيان المسجد)۔

[2] ومن يشفع شفاعة حسنة رعى بها حق مسلم ورفع بها عنه ضررًا وجلب نفعًا لوجه الله تعالى (يكن له) أى للشافع (نصيب منها) وهو ثواب الشفاعة قال مجاهد هى شفاعة بعضهم لبعض ويوجرالشفيع على شفاعة وإن لم يشفع كذا روى ابن أبي حاتم وغيره عن الحسن وعن أبي موسى قال: ...[بقيه په راروانه صفحه..

ګناه ده، اوافسوسناک اخلاقي معيارهم.

د ډاک په ټکټونو باندې قرآني آيتونه چاپ کول

سوال: د ډاک محکمې ديوکالج دسل کالوپوره کيدوپه خوشحالۍ کې يوټکټ شروع کړی دی، هغه باندې دا ايت ((وعلم الانسان مالم يعلم)) ليکل شوی دی، ايادکالج دسل کالوپوره کيدوپه خوشحالۍ کې داسې ټکټ شروع کول جائزدي؟ اوبياهغه کې دقران ايت چاپ کول څنګه دي؟ ايادحکومت داکارشرعي دی؟

جواب: ديوښه شي له پاره دياګارپه طورباندې ټکټ شروع کول څه بده خبره نه ده، خوکه چېرې کالج کې دېې دينۍ مضمونونه ښودل کيږي، يادکالج دطالب علمانوتعليمي ماحول ددينې ماحول په ځای بل قسمه وي؛ نوددې کالج ديادګارحکم به هم دهغه په شان وي.

پاتې شوه ټکټونوباندې دقران کريم ايتونه چاپ کول،داسې کول صحيح نه دي[۱]. دې کې ښکاره طورباندې دقران کريم بې ادبی ده. ځکه چې دډاک لفافې عام طورباندې ګندګي کې غورځول کيږي،ددې په وجه باندې به دقران کريم بې ادبی کيږي، اوټکټ جاري کونکي به دې بې ادبۍ کې برابرشريک وي، اويوه دمعنا په لحاظ باندې بې ادبی ده، هغه داچې ددې نه دا تاثر ملاويږي چې دقران کريم دا ايت دکالج دتعليم حاصلولوله پاره نازل شوی دی، دادقران کريم تحريف دی.

دحکومت په رخصتيانوکې حج اداکړواوکه خپلوکې؟

سوال: دقطردحکومت دطرف نه هرمسلمان له پاره په ژوندکې يوځل حج کولوله پاره څلورهفتې رخصتي ورکول کيږي،دخپلو رخصتيانو باوجود ايادې خاص رخصتيانوکې حج کيدای شي؟ زماپه خيال باندې دحج له پاره خپلې پيسې اوخپل وخت استعمالول پکاردي، دحج دې خاصو رخصتيانو کې زه دمورپلارله پاره حج کولی شم؟

...بقيه د تيرمخ].. كان النبى صلى الله عليه وسلم إذا جاءه رجل يسئل أو طلب حاجة أقبل علينا بوجهه فقال: اشفعوا توجروا ويقضى الله على لسان نبيّه ما شاء متفق عليه ...إلخ (تفسيرالمظهرى ج: ۲ ص: ۱۷۲ سورة النساء)۔

[۱] وفى الهندية: ولا يجوز لفّ شيءٍ فى كاغذ فيه مكتوب من الفقه وفى الكلام الأولى أن لا يفعل ...إلخ (عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۲۲ طبع رشيديه سركى روډ كوئته) ولو كتب القرآن على الحيطان والجدران بعضهم قالوايرجى أن يجوز وبعضهم كرهوا ذالك مخافة السقوط تحت أقدام الناس كذا فى فتاوى قاضيخان (عالمگيرى ج: ۵ ص: ۳۲۳) (۲) ووقتها من حين يموت إلى ثلاثة أيام ويكره بعدها (عالمگيرى ج: ۱ ص: ۱۶۷، طبع رشيديه كوئته)۔

جواب: که دحکومت دطرف قانوني طورباندې رخصتي ملاويږي نواخيستلى يې شئ، که مخکې موحج کړى وي اوکه نه، اوکه هغه حج دخپل طرف نه کوئ اوکه دبل چا دطرف نه.

هفته واره رخصتي په کومه ورځ ده

سوال: دجمعې په ورځ باندې درخصتي اسلامي شعائروسره څومره تعلق دى؟ اودجمعې په ورځ رخصتي دکوم خيراوبرکت ذريعه وي؟ او دقران پاک په سورت جمعه کې دنهم،لسم او يوولسم ايت اصل مفهوم څه دى؟ دجمعې دلمونځ نه مخکې اووروسته دکومو کومو کارونو اجازه شته؟ اود کومو کومونه منع فرمايل شوې ده؟ ددينې اصولو اود بزرګانو د ارشاداتو په رڼاکې ددې وضاحت وکړئ؛

جواب: کوم خلک چې دجمعې په ځاى باندې داتوارپه ورځ درخصتي خبره کوي،هغوى په دې خبره باندې غورنه دى کړى چې دهفتې ورځ ديهودانو له پاره معتبره ده،اويکشنبه(اتوار) د عيسايانو له پاره، مسلمانانو له پاره ددې دواړو ورځوپه ځاى باندې دجمعې ورځ مقرر شوې ده،[1] اسلام کې دهفته وارې رخصتي هيڅ تصورنشته، په دې وجه باندې دجمعې داذان نه د لمونځ اداکولوپورې کاروبار باندې پابندى لګولى شوې ده، اود لمونځ نه پس بيا د کاروبار کولواجازت ورکړل شوى دى[2]؛نوکه چېرې د اسلام دې نظريې سره اتفاق کول مقصدوي نوهفته واره رخصتي بالکل ختمول پکاردي، اودهفتې په اووه واړو ورځوکې يوازې د منع شوي وخت نه علاوه کاروبارجاري ساتل پکار دي، اوکه چرې هفته واره رخصتي فرض اوواجب ده نودانه دهفتې په ورځ کيداى شي اونه ديکشنبې(اتوار)، ځکه چې دهفتې ورځې رخصتي کې د يهوديانو سره يوشان والى دى اوداتوارپه رخصتي کې دعيسايانو سره، اومسلمانانوله پاره دواړو سره يوشان والى کول حرام دي.[3]

---

[1] عن حذيفة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أضل الله عزّ وجلّ عن الجمعة من كان قبلنا فكان لليهود يوم السبت وكان للنصارى يوم الأحد، فجاء الله عزّ وجلّ بنا فهدانا ليوم الجمعة، فجعل الجمعة والسبت والأحد وكذالك هم لناتبع يوم القيامة ونحن الآخرون من أهل الدنيا والأولون يوم القيامة المقضىّ لهم قبل الخلائق (سنن النسائى ج: ١ ص: ٢٠٢)۔

[2] قال الله تعالى: ''يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِي لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ. ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ ...إلخ (الجمعة: ٩،١٠)۔

[3] عن ابن عمرقال: قال النبى صلى الله عليه وسلم: من تشبه بقوم فهو منهم. رواه أحمد وأبوداؤد (مشكوة ج: ٢ ص: ٣٧٥، كتاب اللباس، طبع آرام باغ كراچى)۔

آیا د یکشنبې د ورځې رخصتي ښه نه ده چې خلک د جمعې د لمونځ اهتمام کوي

سوال: پاکستان کې به مخکې دحکومت له طرف نه داتوارپه ورځ عامه رخصتي وه، اود جمعې په ورځ به نیمه ورځ وه، یعنې دماسپښین دولس بجې به رخصتي شوه، بیادخلکوپه مطالبه باندې تیرشوي حکومت دیکشنبې په ځای دجمعې په ورځ درخصتي اعلان وکړ، اوداتواررخصتي ختمه شوه، دې دواړوتجربونه دا خبره مخې ته راغله چې مخکې به داتوارپه ورځ رخصتي اودجمعې په ورځ نیمه ورځ رخصتي وه، هغه وخت پورې دجمعې مبارکې ورځې احترام اوتقدس و،اوتقریباً (۸۵) فیصده خلکوبه دجمعې دلمانځه اهتمام کولو، خوکله نه چې داتواردورځې رخصتي دجمعې په ورځ شوې ده، دجمعې دورځې احترام اوتقدس تقریباً ختم شوی دی، اوس داحالت وي چې دجمعې په ورځ درخصتي په وجه ډیرخلک دزیارت اودجمعې شپه خپلودوستانووغیره سره په ویښه باندې تیره کړي،دې نه علاوه دجمعې په شپه باندې په ډیرو کورونو کې وي سي اراوتې وي کتل کیږي، اوټوله شپه ویښ پاتې کیدونکي چې دجمعې په ورځ ویده وي نوبیاماښام راپورته کیږي، طالب علمانو اوځوانانوکې ډیرهلکان دجمعې ورځ په کرکټ کولو کې تیره کړي،دلوبو په میدان کې چاسره دلمونځ کولوفکرنه وي، دغه شان ودونه وغیره هم دجمعې په ورځ کیږي، دواده په اهتمام کې دمصروفو مسلمانانودجمعې دلمونځ طرفته بالکل خیال نه وي،لنډه داچې دجمعې په ورځ درخصتي کیدوپه وجه باندې په مشکله به څلویښت فیصده پورې خلک دجمعې دلمونځ اهتمام کوي، ګني دجمعې دورځې تقدس اواحترام چې نن سباڅنګه خراب شوی دی مخکې کله هم نه و، سوال دادی چې اسلام کې د جمعې دورځې درخصتي شرعي حیثیت څه دی؟ایادابه ښه نه وي چې دجمعې دورځې دتقدس خرابیدو نه دبچ کولو له پاره داتوارپه ورځ رخصتي اودجمعې په ورځ باندې نیمه رخصتي بیاشروع کړل شي.

جواب: داتوارورځ دعیسایانومذهبي ورځ ده، اودهفتې ورځ دیهویانو "یوم السبت"، یعنې د رخصتي ورځ ده[۱]، په دې وجه دهفتې او اتوار ورځ رخصتي باندې د یهودیانو او عیسایانو سره مشابهت دی، اوددې په وجه باندې به ټوله مسلمانه معاشره ګناهګاره وي[۲]، ځکه دجمعې په ورځ باندې رخصتي پکارده(که چرې هفته کې یوه ورځ رخصتي ضروري وي) پاتې شوه داخبره چې خلک دابزرګه ورځ په فضول کارونوکې تیره وي، ددې له پاره په دې

---

[۱] دتیرې شوی صفحی حاشیه (عن حذیفة رضی الله عنه قال....الخ) وګورئ_

[۲] وحدیث النبی صلی الله علیه وسلم: ومن تشبه بقوم فهومنهم مشکوة ج: ۲ ص: ۳۷۵)_

فضولیاتو باندې پابندي پکارده، اوکوم خلک چې دې فضولیاتوکې مشغول کېدوپه وجه باندې دجمعې دلمونځ اهتمام نه کوي هغوی ته خپل دین اوایمان خیرغوښتل پکاردي، دصحیح مسلم حدیث کې دي چې حضور ﷺ په منبرمبارک باندې کیناستوسره وفرمایل چې: خلکوته دجمعې دورځې دلمونځ پرېښودلونه ځان ساتل پکاردي، ګني الله تعالی به دهغوی په زړونوباندې مهرولګوي، اوهغوی به غافلانو کې شامل شي[1] اودسنن حدیث کې دي چې: کوم کس بغیردڅه عذرنه یوازې دبې پروایۍ په وجه دجمعې لمونځ پرېږدي، الله تعالی دهغه په زړه باندې مهرولګوي[2]

اود مسندشافعي رحمه الله روایت کې دي چې: کوم کس بغیردڅه عذرنه دجمعې لمونځ پرېږدي (اویو روایت کې دي چې درې جمعې پرېږدي) نودهغه نوم منافق ولیکل شي، داسې کتاب کې چې هغه نه ورانیږي اونه بدلیږي[3] دصحیح مسلم په حدیث کې دي چې: زمازړه غواړي چې کوم خلک دجمعې لمونځ ته نه راځي، دهغوی کورونه وسیزم[4]. ایا درسول الله ﷺ دارشاداتو اوریدونه پس به هم یومسلمان دجمعې دلمونځ پرېښودوهمت وکړي؟

د ظالم معاف کولو اجر

سوال: دې دنیاکې که چرې په چاباندې ډیرزیات ظلم وکړل شي اوهغه ظلم پرې ټول عمر وشي، اوظلم کونکی کس دمعافي نه غوښتلوباوجوددزړه نه معاف کړل شي، صرف دالله تعالی د رضا او خوشحالۍ له پاره، نوایاهغه ظالم کس بالکل صفااودګناه دبوج نه ازادشو؟ دقیامت په ورځ به دهغه نه هیڅ پوښتنه نه کیږي؟ زما واده شوی و،خاوندې مې راسره څلورمیاشتې و،هغه څنګه کس وو،دادبیانولونه بهرده؟ یوازې الله تعالی ته پته ده چې هغه ماسره څه کړي دي، څلور میاشتې ورسره زه پخپله اوسیدلې یم هغه زه نه یم ساتلې، طلاق یې راکړ. زمازوی پیدا شو. کیس وغیره یې راباندې وکړ، دجهیزاومهریوه روپۍ یې هم رانه کړه، دماشوم خرچې یې ادانه کړې، زوی مې اوس داووه کالوشو،اومادالله تعالی دقانون مطابق

---

[1] أن عبدالله بن عمر وأبا هريرة حدثاه انهما سمعا رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول على أعواد المنبرلينتهين أقوام عن ودعهم الجمعات أو ليختمن الله على قلوبهم ثم ليكونن من الغافلين (مسلم ج: ١ ص: ٢٨٤)۔

[2] عن أبي الجعد الضمرى وكانت له صحبة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: من ترك ثلاث جمع تهاونًا بها طبع الله على قلبه (سنن النسائي: ج: ١ ص: ٢٠٢)۔

[3] عن ابن عباس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال: من ترك الجمعة من غيرضرورة كتب منافقًا فى كتاب لايمحى ولايبدل وفى بعض الروايات: ثلاثا رواه الشافعي (مشكوة ص: ١٢١، باب الجمعة)۔

[4] عن ابن مسعود ان النبي صلى الله عليه وسلم قال لقوم يتخلفون عن الجمعة: لقد هممت أن آمر رجلا يصلي بالناس ثم أحرق على رجال يتخلفون عن الجمعة بيوتهم رواه مسلم (مشكوة ص: ١٢١،كتاب الصلاة)

زوی پلار ته حواله کړ، خود مهر او جهیزپه بدله کې به اوس هغه هفته کې پنځه ورځې ماشوم ماته راکوي، مخکې به ماد پنځو ورځوله پاره ورکولو، زما ضمیر بالکل مطمئن دی، الله تعالی ګواه دی چې دخاوند په وړاندې ما یوه جمله هم نه ده ویلې ، خاوندز ماله پاره هغه و کوم ته چې صرف الله تعالی دسجدې کولو حکم نه دی کړی، اوسه پورې ماهغه ته دزړه نه بښیرې هم نه دی کړی، سوچ کوم چې هغه ته څه ویلوسره به ماته څه ملاوشي؟ زوی یې هم صرف زماد تنګولو له پاره بوتلی دی، هغه واده کړی دی، دوه بچي یې دی، زمازوی دپلار دمینې اومحبت نه محروم دی، هغه داژوند اصل ژوند ګڼلی دی.

جواب: کله چې تاسو داسې ظالم دالله تعالی درضاله پاره معاف کړی دی نود قیامت په ورځ به الله تعالی تاسوته دې اجراوثواب درکوي، انشاء الله! اوهغه نه به پوښتنه کوي اوکه نه؟ داهم دالله تعالی حواله کړئ، کله چې ستاسو په شان کمزوری انسان معاف کول کولی شي نوالله تعالی خوارحم الراحمین ذات دی، دهغه نه هم دا امیدساتل پکاردي، چې زموږ په شان ګناهګاربه معاف کړي، اوکه چرې مواخذه وکړي نوبیاهم انصاف دی.

دانسانیت خدمت د قدروړ جذبه ده

سوال: موږیوداسې تنظیم جوړکړی دی چې دهغه مقصدداسې خلکو خدمت کول دي کوموته چې څه خطرناکه حادثه پیښه شوې وي، اوهغه سره دومره وسائل نه وي چې هغه حادثه برداشت کړای شي. دویم دیتیمانو ماشومانو پرورش کول اودهغوی تعلیمي خرچې برداشت کول، ځکه چې موږعباسي خاندان سره تعلق ساتواوموږته زکات وغیره هم نه ملاویږي، په دې وجه باندې موږداتنظیم جوړکړی دی، ددې تنظیم په سلسله کې موږیوعبارت لیکلی دی چې موږبه دې تنظیم کې کومې پیسې جمع کیږي هغه به دالله تعالی د رضاله پاره جمع کیږي،دابه چاباندې احسان نه وي ځکه چې زموږ مقصدنیک دی، خودې باندې یوځوکسانواعتراض وکړ چې دې کې دالله تعالی خوشحالي نشته،دا زموږ ذاتي مسئله ده،دې کې دالله تعالی خوشحالي نه شي کیدای، نوتاسوته خواست دی چې تاسوشرعی طورباندې جواب راکړئ اودشکریه اداکولوموقع راکړئ!

جواب: که چرې دې فنډله پاره دچانه په زورباندې چنده نه اخیستل کیږي اونه چنده ورکونکوته دڅه معاوضې لالچ ورکول کیږي، صرف دالله تعالی درضاله پاره داکارکیږي، نودیربنه کاردی. ضرورت مندخلق که هغه خپلوان ولې نه وي، دهغوی خدمت کول هم دالله تعالی درضااوخوشحالوله پاره کیدای شي.[1]

---

[1] عن سلیمان بن عامرقال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: الصدقة علی المسکین صدقة، وهی علی ذوی الرحم ثنتان، صدقة وصلة رواه أحمد والترمذی (مشکوة ص: ۱۷۱) ...[بقیه په راروانه صفحه..

د قتل عام منع کولو تدبیرونه

سوال: نن سباټول ملک کې او خاص طور باندې کراچۍ کې قتل عام شروع دی، د چامال ،عزت اودولت محفوظ نه دی، په ښکاره ډول دانسانیت تذلیل کیږي، تاسو ته خواست دی چې د دې څه علاج تجویزکړئ.

جواب: مکه مکرمه کې مې یوبزرګ سره ملاقات وشوچې هغه د پاکستان په حالاتو باندې ډیرزیات خفه و، هغوی وفرمایل چې کله پاکستان کې انساني فتنه شروع کیده نوزه دطواف نه پس ملتزم کې حاضرشوم اوپه ژړاژړا مې دعاګانې وکړې، نوداسې راته محسوس شوه چې چاراته اواز وکړ چې صبر وکړه دې قوم دالله تعالی دنعمتونوناقدري کړې ده، دوی ته لړه شان سزاورکوو.

دهغه بزرګ دې خبرې اوریدوسره ماته هغه حدیث یادشوکوم چې ماپه خپله رساله 'عصر حاضر حدیث نبوی کے آئینے میں، کې د امام عبدالله بن مبارک رحمه الله د کتاب الرقائق په حواله نقل کړی دی، دحدیث شریف مضمون داسې دی:

عن انس بن مالک رضي الله عنه اراه مرفوعا، قال: یأتي على الناس زمان یدعوالمؤمن للجماعة فلایستجاب له، یقول الله: ادعني لنفسک ولمایجزیک من خاصة امرک فاجیبک، واما الجماعة فلا، انهم اغضبوني. وفي روایة: فاني علیهم غضبان.(کتاب الرقائق ص ۱۵۵، ۳۸۴)

ترجمه: حضرت انس رضي الله عنه دحضور صلی الله علیه وسلم ارشادنقل کوي چې: خلکوباندې به یوداسې وخت راځي چې مومن به دمسلمانانوډلې له پاره دعاکوي خو دهغه دعابه نه قبلیږي، الله تعالی به ارشادفرمايي ته دخپل ذات اود خپلوضروریاتوله پاره دعا وکړه، نوزه به ستادعاقبوله کړم،خود عامو خلکوپه حق کې نه، ځکه چې هغوی زه خفه کړی یم. اویوروایت کې دي چې: زه هغوی باندې غوسه یم.

کله چې خلک بدي ویني اودهغې اصلاح نه کوي نونزدې ده چې الله تعالی هغوی باندې عام عذاب نازل کړي.[1] (مشکوة ص۴۳۶)

خپلو څلورو طرفوته لږ نظروکړئ چې مونږ انفرادي او اجتماعي طورباندې دې جرم کې

....بقیه د تیرمخ]. وعن أم سلمة قالت: قلت: یارسول الله! ألي أجر إن أنفق على بني أبي سلمة إنما هم بني؟ فقال: أنفقي فلك أجر ما نفقت علیهم متفق علیه (مشکوة ص: ۱۷۰)

[1] عن أبي بکر الصدیق قال .... فإني سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول: إن الناس إذا رأو منکرا فلم یغیروه یوشك أن یعمهم الله بعقابه رواه ابن ماجة والترمذی وصححه ...إلخ (مشکوة ج: ۱ ص: ۴۳٦ باب الأمر بالمعروف، الفصل الأول)_

مبتلانه یو؟ زمونږ ذاتي مفاداتو ته لږشان هم تکلیف اورسیږي نو مونږ احتجاج کول شروع کړو، خو زمونږ مخکې د الله تعالی د حکمونو خلاف ورزي کیږي، او بې حیایي او فحاشي خورولو کوششونه کیږي، د دین قطعي فرائض او شعار ختمیږي، د نفس خواهشات او بدعات زیاتیږي، خو د دې د اصلاح له پاره څوک هم کوشش نه کوي، د دې په نتیجه کې که چیرې مونږ باندې د الله تعالی عام عذاب راځي نو د دې کې قصور د چا دی؟

دویمه عظیمه ګناه چې هغې کې د پاکستان له جوړېدو واخله تر نن پورې موږ خلک مبتلا یو، هغه اسلامي شعائرو پسې خندا کول او د الله تعالی په نزد باندې قبول شویو خلکو پورې ټوکې کول دي. د پاکستان جوړیدونه پس زمونږ اهم فرض داوو چې مونږ د اسلامي شعائرو احترام کړی وای او په پاکستان کې مو اسلامي حکمونه او قانون نافذ کړی وای، او د الله تعالی د قبول شویو بندګانو موقدر کولای، او د هغوي په راهنمایي کې مو د خپل ژوند نقشه جوړه کړې وای، خو د لته د دې خلاف وشوا و اسلام ته یې د ملاییت او دین بزرګانو او د الله تعالی په دربار کې قبول شویو بندګانو ته یې د ملا خطاب ورکولو سره هغوي پسې خندا کول شروع کړه او په اوچته سطح باندې یې د ملا خلاف زهر خورول شروع کړل، او د ملا او ملایت خلاف یې یو مستقل تحریک شروع کړ، حالانکې د ملا غریب قصورد دې نه زیات نور څه نه و چې هغه ملک د اسلام په لار باندې روانول غوښتل.

کوم ملک کې چې اسلامي شعائرو پسې خندا کیږي، کوم کې چې د الله تعالی په دربار کې د قبول شویو بندګانو پسې ټوکې کیږي، او کوم ملک کې چې دین او د دین دارو پسې خنداګانې کیږي، هغه ملک به د الله تعالی د قهر او غضب نه څنګه بچ شي؟

افسوس چې زمونږ د ملک او سیدونکو ته او سه پورې عبرت نه دی محاصل شوی، نن هم د ملک او قوم څه ذمه دار خلک اسلامی شعائرو او اسلامي حکمونو پسې خندا کوي، او هغه ته ظالمانه سزاګانې تاکل کیږي، او د لیکونکو او خاص طور باندې د انګریزي اخبارونو کې ډیر زیات خلک په دې مهم کې شریک دي.

زه د دې ملک ټولو اوسیدونکو ته خواست کوم که چیرې د ا ملک د الله تعالی د قهرنه بچ کول غواړئ نو د توبې لار خپله کړئ، د خپلو ټولو ګناهونو نه توبه وکړئ او راتلونکې جمعه دیوم توبې په شان خپله کړئ، او ټولو مسلمانانو وروڼو ته خواست دی چې د لمونځ پابندئ کوئ، ظلم او ستم او د حقوق العباد خلاف مه کوئ.

د جومات ټولو امامانو ته مې خواست دی چې جوماتونو کې د سورت یاسین شریف ختم وکړئ او د ملک د ښېګڼې له پاره الله تعالی ته دعا وکړئ، چې الله تعالی زمونږ مات شوي زړونه جوړ کړي. یاالله! د خپل نبی کریم ﷺ په صدقه کې موږ باندې رحم وکړه، زموږ کوتاهی او ګناهونه معاف کړه!

ترے محبوب کی یہ نشانی ؛؛ مرے مولا! نہ سخت اتنی سزا دے

په آخر کې د حضرت اقدس بنوري نورالله مرقده دعا نقل کوم:
اې الله! موږ ګناهګار او بدکاریو، او موږ د خپلو ګناهونو نه توبه کوو، مونږ معاف کړه او د دې غضب د ژوند نه مونږ ته خلاصون سره د رحمت ژوند را کړه، او دې ملک او قوم باندې رحم کولو سره زموږ نیک مشران نصیب کړه، او کوم وبزرګانو ته چې مونږ کنځل کړي دي او د هغوی توهین مو کړی دی او استاد صالحینو او د امت د متقیانو کوم توهین موچې کړی دی، مونږ معاف کړه. او اې الله! د پاکستان پوره دوه څلویښت کاله وشول، دې دوران کې چې موږ کومې بدعملۍ کړې دي او ستا غضب ته دعوت ورکونکی ژوند موچې تیر کړی دی، موږ معاف کړه، او د صلاح او تقوی ژوند را ته نصیب کړه، او مونږ د خپل رحمت مستحق جوړ کړه، او ز مونږ نه د قتل او قتال د عذاب لرې کړه.

آیا حاکم له پاره څلویښت قتلونه معاف وي؟

سوال: د بزرګانو نه مو اوریدلي دي چې څوک د یو ملک بادشاه وي، هغه ته د الله تعالی د طرف نه د څلویښتو قتلونو کولو اجازت وي، یعني هغه څلویښت کسان بغیر د څه وجې نه قتل کولی شي، د هغه نه به پوښتنه او دې باره کې نیول نه وي، او د کوم حد پورې چې موږ اوریدلي دي او زما ذاتي خیال دی نو دا څنګه کیدای شي؟ بادشاه خو ډیر ذمه داروي، او د هغه نه زیاته پوښتنه کیدل او د هغه نیول پکار دي، چې تا چاسره انصاف کړی دی؟ او چاسره دې ظلم کړی دی؟
جواب: ظلم او قتل چا ته هم معاف نه دی، نه بادشاه ته، نه سوال کونکي ته، نه مالدار ته او نه فقیر ته[1] بلکې د حکمران نه به ډیره پوښتنه کیږي، دا سې غلطې خبرې جاهلانو مشهورې کړې دي.

د حرامې ګټې به څه اثرات وي؟

سوال: د شریعت او اوسني دور مطابق د عالمانو او د مفتیانو حکم د سنیمانه حاصلیدونکې ګټې باره کې څه دی؟ کومه چې سنیما کې د فلم چلولو په وجه باندې د سنیما د کرایه په طور باندې حاصلیږي؟ حرامه ګټه د انسان په اخلاقو او کردار باندې څنګه اثر کوي؟ او مجموعی طور باندې معاشره کې څه خرابي پیدا کوي؟
جواب: د سنیما یا د غه شان نورو ناجائزو طریقو باندې حاصل شوې ګټې باره کې د عالمانو او مفتیانو د فتوا باره کې به چا ته پته نه وي؟ د کوم حد پورې چې د حرامو د ګټې په انساني معاشره باندې د اثر خبره ده نو هغه هم بالکل واضح ده، چې د حرام خوراک او ګټې په وجه باندې د انسان

---

[1] قال تعالی: "وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَاناً فَلَا يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُوراً"، قال أبوالبركات النسفي: وظاهر الآية يدل على أنه القصاص يجرى بين الحروالعبد، وبين المسلم والذمي، لأنفس أهل الذمة والعبيد داخلة في الآية لكونها محرّمة (تفسير نسفي ج: ۲ ص: ۲۵۶، سورة بني إسرائيل)

ذهنيت بالكل خراب شي اودنيكوتوفيق يې ختم شي، حديث شريف كې دي چې "دكوم كس بدن چې دحراموپه كټه باندې غټ شوى وي، دهغه ددوزخ داورډيرمستحق دى.[۱]

دبدمعاشانود هوس ښكارشوې نجونه معصومې دي

سوال: كومې جينكۍ چې دبدمعاشانودهوس ښكاركيږي، ښكاره خبره ده چې هغوى معصومې اوناپوه وي، چونكې دهغوى څه قصورنه وي، نو كه چرې الله تعالې دې نه كړي دكومې معصومې سره چې داسې واقعه شوې وي، ايادې په وجه باندې به دهغې په نوى ژوندباندې اثرغورځيږي يابه هغه بې ګناه وى؟

جواب: دې معامله كې هغوى بالكل بې ګناه دي[۲]، اودراتلونكي ژوند باره كې الله تعالى ته پته ده.

ځوانان دشيعه ګانونه څنګه وساتل شي؟

سوال: زماطريقه داده كه چيرې زمايوملګرى په شيعه ګانو كې ګيرشي نوسمدستي ورشم، اوهغوى نه د تقيه وغيره مسئلو باره كې پوښتنه وكړم، چې ددې په وجه باندې هغوى پخپله هم پريشان شي، آيازما دا كارصحيح دى؟

جواب: دمسلمانانوځوانانودډين بچ كولوله پاره چې تاسوڅه كوئ،هغه صحيح دي اوډثواب كار دى[۳] اصل ضرورت ددې خبرې دى چې ځوانان دډين طرف ته متوجه كړل شي اوډډين دبزرګانوپه خدمت كې حاضركړل شي، ددې په وجه باندې به هغوى كې دډين پوهه پيداشي اوډفتنونه به محفوظ شي.

حادثاتوكې د متاثرينو له پاره دستورالعمل

سوال: حضرت! يوه حادثه كې زماخاونداوزوى وفات شول، هغه وخت كې زماحالت د بيانولو نه بهردى، صبرراته نه راځي،څه وكړم؟ هغوى رانه بالكل هيريږي نه، څه وكړم؟

---

[۱] عن جابر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا يدخل الجنة لحم نَبَتَ من السحت، و كل لحم نَبَتَ من السُحت كانت النار أولى به رواه أحمد والدارمي والبيهقي (مشكوة شريف ج: ۱ ص: ۲٤۲، كتاب البيوع، باب الكسب وطلب الحلال، الفصل الثاني) وعن أبي بكر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا يدخل الجنة جسد غذى بالحرام رواه البيهقي في شعب الإيمان (مشكوة ج:۱ ص:۲٤۳،باب الكسب وطلب الحلال، الفصل الثالث)۔

[۲] قال تعالى: ''ومن يُكرِههُنّ فإنّ اللّهَ من بَعْدِ إكرَاهِهِنّ غَفُورٌ رَحِيمٌ،، (النور:۳۳)۔

[۳] عن أبي سعيد الخدرى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: من رأ منكم منكرًا فليغيره بيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه وذالك أضعف الإيمان رواه مسلم (مشكوة ج: ۲ ص: ٤۳٦ باب الأمربالمعروف والنهى عن المنكر، الفصل الأوّل، طبع قديمي)۔

جواب: محترمي! سلمها الله تعالى وحفظها، السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

ستاسو د حادثې باره کې اوريدوسره راته ډيرزيات تکليف ورسيده، ماته داسې لفظونه نه ملاويږي چې د هغو په ذريعه باندې تاسوته تسلي درکړم اودتعزيت اظهاردرسره اوکړم.,, **اناالله وانااليه راجعون**،،ماشاء الله تاسوپخپله باندې هم پوهيږئ اوديواوچت علمي خاندان سره تعلق ساتئ، اميدمې دی چې ديوخوخبروبه خيال ساتئ، ددې په وجه باندې به انشاء الله ستاسوزړه ته سکون ملاؤشي:

۱. قرآن کې په حادثواومصيبتونوباندې د ((**اناالله وانااليه راجعون**)) ويلوتلقين فرمايل شوی دی، اوصبرباندې دبې شميره رحمتونو اوعنايتونووعده فرمايل شوې ده، ددې پاکيزه کليمې ورد زړه اوخولې په ذريعه باندې کوئ.

۲. مونږدالله تعالى بندګان يو،اودهغه کرم کونکي الله عنايتونه شفقتونه اورحمتونه په انسان باندې داسې نازليږي چې مونږدهغو تصورهم نه شوکولی، اودشکراداکولونه يې عاجزيو، کوم شيان چې مونږ افت اومصيبت ګڼوهغو کې هم دالله تعالى بې شميره نعمتونه،شفقتونه او حکمتونه موجود وي، چې حقيقت ته رسيدل يې زمونږ دعقل اوفکرنه بهروي، نو داعقيده ساتل پکاردي (اودې عقيدې باندې عمل کول پکاردي) چې دهغه کرم کونکي الله تعالى دطرف نه چې څه وشول، دازمونږله پاره رحمت دی، اګرچې مونږ دې باندې نه پوهيږو.

۳. تاسوبه ليدلي وي چې دډيروغټو او مشهوروخلکو په ماشوموالي کې مورو پلاروفات شي، خودالله تعالى رحمت هغوی په خپل سوري کې واخلي،اوهغوی دنياکې دستورو او سپوږمۍ په شان وپړقيدل،اوبوې دنيادهغوی په سوري کې پناه واخيستله،پخپله زمونږ داقا سرورکائنات، فخر موجودات ﷺ (فداه ارواحنا وآبائنا وامهاتنا) ژوندمبارک زمونږمخې ته دی، دنيا کې يې قدم نه و ايښی چې دپلاردسوري نه محروم شو، اوپه ماشوموالي کې ترې دمورمينه هم واخيستل شوه، خوالله تعالى دغه يتيم ماشوم دومره اوچت کړ چې دواړه جهانونه دهغه په سوري کې راغلل(صلى الله عليه واله وصحبه وبارک وسلم) ستاسوبچي که چرې دپلاردسوري نه محروم شوي دي؛ نوغم مه کوئ، انشاء الله دالله تعالى رحمت اوعنايت به هغوی باندې موجود وي، کوم به چې دپلار دمينې نه دهغوی له پاره په زردرجوباندې بهتر وي، ددغو ماشومانو غم کې زړه خوړل نه دي پکار، بلکې ددوی په حق کې درحم کونکي الله تعالى نه دعاکوئ!

۴. دا دنيا زمونږکور نه دی،زمونږوطن او زمونږکورجنت دی، دحضرت مرزامظهرجان جانان شعردی.

لوګ کهتے هيں که مرګيا مظهر　　حالانکه اپنے ګهر ګيا مظهر

زموږ حکيم الامت (رحمه الله) خپل عزيزجناب ظفراحمدتهانوي مرحوم ته دهغوى دپلارپه وفات باندې يوخط ليکلې و، هغه باربارلولئ:

۵: ستاسو دخاوندحادثه دمکې اومدينې په سفرکې شوې ده، دا انشاء الله دشهادت مرګ دی، دالله تعالى دطرف نه به چې هغوى ته څه ملاويږي هغه به ددې دنيادمزونه ډيرزيات ښه وي، اوتاسوته به په دې حادثه باندې دصبراوشکرکولوپه وجه باندې چې کوم اجراوثواب ملاويږي هغه دمرحوم دوجودنه ډيرزيات قيمتي دی، نو دهغوى دجدايۍ په وجه باندې به انشاء الله نه هغوى ته نقصان وي، نه تاسواونه نوروورثانوته.

۶ : البته دهغوى دجدايۍ په وجه باندې غم اوتکليف يو فطري عمل دی،خوددې ختميدل هم په صبراوشکر،همت اواستقلال اودالله تعالى په کارونوباندې دراضي کيدوپه وجه باندې کيدای شي، دبې صبرۍ اوژړافريادپه وجه باندې نه. الله تعالى دې ستاسو حفاظت کونکى شي، اوتاسو او ستاسوبچي دې هميشه له پاره په خپل رحمت کې واخلي، اود صبر او شکر اود الله تعالى په رضا باندې د راضي کيدوتوفيق دې درته نصيب کړي!

۷: ددنيا بې ثباتي (ختميدل) ددې ځای دخوشحالۍ اوسکون ناپائيداري هميشه يادساتئ، دبندګۍ حقوق اداکولواوداخرت دکور تيارولوکې کله هم کوتاهي مه کوئ،اوددې ځای په دوکو او عيش اوعيشرت کې کله مبتلاکيدوسره اخرت،اوالله تعالى هيرول،نه دې اختيارول پکار. همدغه مضمون د ,,انالله وانااليه راجعون،، دی

دعا کوم چې الله تعالى موږته خپله رضااومينه نصيب کړي، زموږپه کوتاهيواوګناهونو پرده واچوي. اودخپل بې انتهارحمت په وجه باندې دې دنياکې زمونږکفايت وکړي، اواخرت کې موږپه خپل محبوب اومقبول بندګانوکې شامل کړي.امين!

دعريانۍ علاج په عريانۍ باندې

سوال: عرياني لعنت دی،کينسردی، دملک اوقوم له پاره نقصان دی، داسې قسمه بيانونه اورو او لولو، د اطلاعاتواودنشرياتودوزير راجه ظفرالحق بيان دی:

عرياني ديوکينسرپه شان دقوم په بدن کې خوره شوې ده، که چېرې دامنع نه کړل شوه ؛نوددې نه به يوه لويه فتنه جوړه شي، حکومت ددې لعنت دختمولواراده کړې ده،هغوى وويل چې ملک کې داسلامي نظام دنافذکولوله پاره به ځوانانوته خپل کردار اداکول وي (جنګ کراچى ۱۳ فرورى ۱۹۸۴ء)

خوددې علاج هيڅوک نه ښيي، تاسوته خواست دی چې ددې علاج تجويزکړئ!

جواب: عرياني بې شکه يولعنت دی، اوهيڅ شک نشته چې دادقوم په مزاج کې دکينسرپه شان خوره شوې ده، دراجه صاحب دقول مطابق حکومت ددې لعنت دختمولواوقوم ددې کينسردبچ کولو اراده کړې ده، خوحکومت ددې ارادې دپوره کولوله پاره چې کومه طريقه

خپله کړې ده، هغه هم د راجه صاحب له خولې واورئ:

داطلاعاتواونشرياتووفاقي وزيرراجاظفرالحق ښځوته دښه تعليم ورکولوباندې زور ورکړی دی، چې هغوی په معاشره کې خپل کردار اداکړای شي، دوقارالنساء ګرلزهايي اسکول راولپنډۍ دسالانه د لوبوپه ورځ اودجوبلي تقريباتوکې دمهمان خصوصي په طور باندې تقرير کولوکې راجه ظفرالحق وويل چې حکومت ښځوته داسې تعليم اوتربيت ورکولوکې عملي کرداراداکوي چې دقوم لوڼه د ژوندپه هريوه شعبه کې بهترينه کارکردګي وښيي،هغه وويل چې زمونږدابادۍ نيمه برخه په ښځو باندې مشتمل ده، اوپه دې اعتبارباندې هغوی ته په هره شعبه کې دمثالي کردار اداکولو او دخپل لياقت اوصلاحيت ښودلوله پاره يوشان موقعې ملاويدل پکاردي.(نواے وقت کرچی ۱۴ فروری ۱۹۸۲ء)

دعرياني لعنت ختمولواوددې نه کينسرنه قوم ته خلاصي ورکولوله پاره چې حکومت کومه طريقه خپله کړې ده، هغه داده چې دقوم لوڼه دې دکورنه راوويستل شي،اود ژوندپه هريوه شعبه کې دې دسړيوبرابرهغوی بهرتي کړل شي،فوج اوپوليس کې دې نيم سړي وي اونيمې ښځې،دفترونوکې دې دسړيو د تعداد برابرښځې وي،کابينه اوشورا دواړوکې دې نيمې ښځې وي، سکولونو، کالجونو اويونيورستوکې دې نيم هلکان وي اونيمې جينکۍ، دادحکومت هغه صحيح علاج دی دکومې په ذريعه باندې به چې عرياني ختميږي، اوقوم ته به دعرياني نه خلاصون نصيب شي، دعلاج دا طريقه داسې هم تعبيريدای شي چې حکومت دښځو او سړيو امتيازي نښې ختمول غواړي، چې ديو صنف چې دبل صنف نه کومه پرده ده، اودځه په وجه باندې چې دعرياني تصورپيداکيږي هغه ختم شي، ښکاره خبره ده کله چې ددواړودعمل په حدودوکې فرق ختم شي؛ نوعرياني به پخپله باندې ختمه شي، اوقوم ته به ددې لعنت نه خلاصو ملاوشي،دعلامه اقبال دقول مطابق:

شيخ صاحب بهی تو پردہ کے خاص حامی نهين
مفت مين کالج کے لڑکے اُن سے بدظن هوگئے
وعظ مين فرماديا تها آپ نے کل صاف صاف
پردہ آخر کس سے هو؟ جب مرد هی زن هوگئے

راجه صاحب دښځوتعليم سره سره دهغوی په تربيت باندې هم زور ورکړې، تربيت يومبهم لفظ دی، راجه صاحب ددې تشريح هم پخپله باندې وکړه، ويې لولئ:

"داطلاعاتواونشرياتووفاقی وزيرراجه ظفرالحق نن د وقار النساء هايي سکول طالبې علمې حاذقه محمودله پاره دخصوصی انعام اعلان وکړ،دغه طالبې علمې دلوبوسالانه جشن کې ډير ښائسته اوازباندې دقران کريم تلاوت کړی و، کوم تقريب کې چې وزيرصاحب مهمان خصوصي و، داطلاعاتودوزيردطرف نه ورکړل شوی انعام به دزرو روپيود کتابونوپه شکل کې وي.(نواے وقت)

سوال: نن سبا بې دینه طبقې خاص طورباندې تعلیم یافته صحافیانو د اسلام خلاف د لیکلو پخه اراده کړې ده، حضرت! په طبیعت باندې مې ډیراثرکیږي، چېرته دا د اسلام د ختمولو کوشش خو نه دی؟

جواب: ایوب خان مرحوم ته چې الله تعالی عروج اواوچتوالی نصیب کړ، نوهغه ته د اکبر بادشاه په شان د مطلق اجتهاد خیال راغی، او دیني مسئلوکې یې د تحریف اود کمی زیاتي لارجوړولوله پاره د ډاکټرفضل الرحمان صاحب خدمات حاصل کړل، اوهغوی د اسلام باره کې مسئلوته د روایتي اسلام نوم ورکولوسره د هغه خلاف یو محاذ خلاص کړ، دې ملک کې بې چیني پیداشوه اود احتجاج په سیلاب کې نه صرف د ایوب خان حکومت لاړ، بلکې وروسته چې څنګه خطرناک حالات پیدا شول هغه ټولو ته معلوم دي، خلاصه دا چې دا ملک دوه حصې شو او د بدامنۍ یوه داسې نه ختمیدونکې سلسله شروع شوه چې د هغې په وجه باندې ملک کې ډیرخراب بحران پیداشو.

اتفاقي طورباندې نن بیا د اسلام د مسئلوباره کې د اخبارونو صفحې توریږي، پروفسیر رفیع الله شهاب اوکوثرنیازي په شان خلک اسلامي مسئلوباره کې خبرې کوي، د اسلام د عالمانو پورې خنداکیږي اوهغوی ته تنګ نظري اودکم عقل کیدوطعنې ورکول کیږي، موږته خود اسلام باره کې الحمدالله اطمینان دی، چې نه د ډاکټرفضل الرحمان د تحریفاتوپه وجه باندې په دې باندې څه اثرغورځیدای شي، اونه د اوسني دور د مجتهدینو د قلم په وجه باندې په دې څه اثرغورځیدای شي. که ویره ده نود ملک اوقوم باره کې ده چې خدای دې نه کړی چېرې زمونږ د اعمالوپه وجه باندې د ایوب خان اخري دوروایس خونه دی راروان، اوایا اسلامي قانون اود اسلام عالمانوپسې خنداګانې کول څه طوفان خو نه راولي؟

موږته پته ده چې حکومت د قلم د ازادۍ احترام کوي، اودا هرڅه که چېرې د سرکاري حوصله افزایۍ سره نه وي نود قلم د ازادۍ نتیجه کیدای شي، خوسوال دادی که چېرې یوکس د حکومت خلاف د نفرت خورولوکوشش وکړي نود هغه دلاس نه قلم واخیستل شي. اوکه چېرې یوکس په فوج کې د نفرت خورولوکوشش وکړي: نوهغه د قلم د ازادۍ حق دارنه ګڼل کیږي، اخردین اسلام چاته څه ویلي دي چې یوکس د اسلام د قانون خلاف څومره هم نفرت خوروي. په وجه یې د قلم په ازادۍ کې هیڅ فرق نه راځي اود اسلام عالمانوپسې چې هرڅومره خندا وکړل شي.هغه د قلم د ازادۍ نه محروم نه وي، دکوم ملک اوقوم چې خدای اورسول،اسلام او مسلمانانو سره داسې سلوک وي، غوروکړئ چې د هغوی سره به د الله تعالی څه معامله وي؟

اخبارونوکې د چاپ شوي لفظ (الله) سره څه وکړو

سوال: اخبارونوکې د قراني ایتونونه علاوه نومونوسره د الله نوم هم وي، په دې باندې څه وکړو؟

جواب: هغه کټ کول اومحفوظ کول بهتردي.

مبارک نومونه څنګه ضائع کیدای شي؟

سوال: ډیرنومونه مبارک وي لکه چې "الله او محمد"، مونږلیکو که چرې هغه کاغذ داسې وشلول شي چې هغې نوم هم ټکرې ټکرې شي، مثلاً د کاغذ په یوه ټکراباندې "ا"، اوبلې باندې "لله"، راشي نو داسې کاغذ ضائع کولی شو؟

جواب: بهتردي چې هغه جمع کولو سره څه ډبه کې واچول شي اوبیادریاب ته وغورځول شي، که چېرې داممکن نه وی نواوبوکې ډوبولوسره د انومونه ختم کړئ اواوبه دادب څه ځای کې تویې کړئ کوم ځای کې چې خلک پښې نه ایږدي؟

مقدس نومونه

سوال: اخبارونو، رسالووغیره کې قراني ایتونه اوالله تعالی نومونه لیکل شوي وي، اوهغه دردی په صورت کې ځمکه باندې پراته وي، کله ناکله دغه اخبارونه ډیرخراب حالت او ګندګی کې پراته وي، چې دهغې اوچتولوته زړه هم نه کیږي، ددې باره کې شرعي حکم څه دی؟ که چېرې داسې نومونه مثلاً عبدالرحمن وغیره لیکل شوي وي؛ نوهغه ورانول به کافي وي؟

جواب: داسې مقدس نومونه چې کوم ځای کې ملاوشي هغه حفاظت سره ساتل اوبیا وروسته دریاب ته غورځول پکاردي.

امانت ایښودل شویو پیسوباندې څه وکړم؟

سوال: زه دڅه وخت نه په یوې پریشانی کې مبتلایم، تاسودهغې حل ښودلوسره راباندې احسان وکړئ! زماتعلیم کم دی، زه چې څه ستاسوپه خدمت کې درلیږم دهغې جواب راکولوسره زما پریشاني ختمه کړئ. ۹فروری ۱۹۷۹ء باندې یوکس ماسره ډیرې پیسې دامانت په طورباندې کیښودې، (۱۹۸۲م)کې زماحالات یوناڅاپه بدل شول،ترديې چې ماته دوه وخته ډوډی هم په مشکله باندې ملاویده، کاروبارکې راته نقصان وشو، هرڅه ختم شول، اوس زماپه خیالونوکې هغه دامانت پیسې محفوظ وې،اوماهغه په خپل کاروبارکې استعمالولوسره خپل ځان بیاد کفالت طرف ته راوستل غوښتل، خوبیاسمدستي خپل خیال بدل کړوچې داپه امانت کې خیانت دی اوامانت کې خیانت کونکی کله هم نه ښنل کیږي، دنیاکې هم ورته سزاملاویږي، دې نه دلوږې مره کیدل ښه دي، بیازه هغه کس ته لاړم چې هغه ته خپل امانت واپس کړم. چې زمونږ حالات بدنه شي،یادهغه نه اجازت اخیستلوسره هغې پیسې ترې نه دقرض په طورباندې واخلم. دکورنه اووتلم، چونکه هغه زما دکورنه ډیره فاصله باندې اوسیږي، یعنې بله علاقه کې اوسیږي، هلته راته پته ولګیده چې یوځوورځې مخکې هغه د هارټ اټیک په وجه باندې وفات شوی دی. اودهغه په دنیاکې څوک خپلوان هم نشته، مورپلار، یاخورروروهیڅ څوک یې نشته. اوس زه په هغه پیسوباندې څه وکړم؟ دشرعي حکم

مطابق جواب راکړئ دا به موماباندې ډيرغټ احسان وي.

جواب: دچاچې وارث نه وي، دهغه ميراث بيت المال کې داخليږي، تاسوچونکې پخپله باندې هم مستحق يئ، په دې وجه باندې يې پخپله هم ايښودلی شئ، که څوک وارث يې پيداشي؛ نوهغه ته يې ورکړئ.

دامانت ناجائزاستعمال باندې تاوان

سوال: مايوخپل دوست محمدسليم صاحب ته دخپل اوښي ديريش زره روپۍ دشراکت له پاره ورکړې وې، کله چې زه هغه ته لاړم نوهغه نه و، دهغه رورمحمداسلم ته ماهغه پيسې ورکړې چې ورورته دې ورکړه، هغه ته يوسړی راغې اومحمداسلم هغه پيسې دوروړپه ځای هغه سړي ته ورکړې، هغه سړی اوسه پورې نه دې راغلی،ايادې پيسوتاوان به محمداسلم باندې راځي؟

جواب: دغه پيسې محمداسلم سره امانت وې، اوهغه دغه پيسې ناجائزطورباندې استعمالولو سره بل سړي ته ورکړې، په دې وجه باندې به ددې تاوان په محمداسلم باندې راځي.

د نجونو داخيستلواو خرڅولو کفاره

سوال: څوک چې نجونه خرڅوي،هغوی کې داخستونکي او خرڅونکي دواړوجرم وي اوکه نه؟ که چېرې څوک توبه کول غواړي؛ نو ايا دهغه توبه به قبوله شي اوکه نه؟ ياکفاره يې څه ده؟

جواب: دنجونواخيستل اوخرڅول حرام اوکبيره ګناه ده، کوم خلک چې دې کې مبتلادي، هغوی ته ددې بدعمل نه توبه کول پکاردي،الله تعالی ته دې دخپلوګناهونوتوبه وکړي، توبه او استغفار ددې کفاره ده.

د پلار پريښودل شوی اسلامي لټريچرلولئ، خود ډائجسټونواو کيسونه ځان ساتئ

سوال: تقريباً دوه نيم کاله مخکې زماپلاروفات شوی دی، زموږ ټولو وروڼو وخويندودخپل پلار سره ډيره زياته مينه وه اوده، زموږ خاندان مذهبي دی اوموږټول وروڼه او خويندې دلمونځ او روژو پابند يو، او دځان دخلاصي ذريعه صرف اسلام ګڼو اوموږپه دې خبره باندې يقين ساتوچې اولاد دمور پلارله پاره صدقه جاريه وي، دخپل طاقت مطابق نيک عمل کولو کوشش کوو،زموږ پلاردعلم سره منيه لرونکی انسان و،په دې وجه باندې دهغه بې شميره کتابونه دي، هغو کې زياتر اسلامي کتابونه، قران کريم وغيره دي، خوهغو کې بعضې ډائجسټونه وغيره (دکيسوکتابونه) هم دي،او يوڅو درجنه دي، پلارسره دډيرې زياتې مينې په وجه باندې موږ دپلار هريوشی محفوظ کړی دی،اودهغې دضحيح استعمالولوکوشش کوو

چې اجراوثواب موپلارته ورسيږي، خوددې ډائجستونو معامله باندې نه پوهيږوچې دې سره څه وکړو؟ ځکه چې دعقيدت په وجه باندې يو (ورور يا خور) هم دردې والاته ورکولوته تيارنه دی، اوکه چېرې داډائجستونه کورپراته وي نوضروربه پکې څوک دلچسپي اخلي، نوزه داپوښتنه کول غواړم که چېرې دې ډائجستونوکې زما ورور يا خور يو ډائجست لولي نوددې لوستل به ګناه خونه وي؟ يا ددې دلوستلوپه وجه ياځان سره ساتلوپه وجه باندې به موپلارته څه تکليف وغيره خونه رسيږي؟

جواب: ناول،کيسې اوډائجست که چېرې فحش اوداخلاقونه پريوتې نه وي؛ نوددې لوستل مباح دي، خودادوخت ضائع کول دي، که چېرې دوخت تيرولوله پاره داشيان ولوستل شي نو ګنجائش يې شته، خوکه چېرې هلکان يانجونه ددې نه مزه واخلي نوهغوی دحدنه بهرشي، او ضروری کارونه پريږدي اوصرف همدالولي، په دې وجه باندې ځوانانوته ددې نه دځان ساتلو مشوره ورکول کيږي.

چونکې ستاسووالدصاحب به دځپلوبچيوله پاره ددې لوستل نه خوښول، په دې وجه باندې به بهترداوي چې داکورمه پريږدئ، دپلارسره ستاسودمحبت داتقاضانه ده چې تاسوهغه ډائجستونه هم سنبال کړئ،بلکه صحيح تقاضاداده چې دادکورنه بهرکړئ،يايې ضائع کړئ اويايې خرڅ کړئ، که چرې تاسويې کورپريږدئ اولولئ يئ نوپلارته به موروحاني تکليف رسيږي.

دپاکي له پاره ټشوپيپراستعمالول

سوال: دمتيازو اوچولوله پاره يادنورې ګندګۍ صفاکولوله پاره نن سبا بازارونوکې عام طور باندې (Toilet tissue paper) استعماليږي، جائزدی؟ که چېرې دکاغذداستعمال نه پس په اوبو باندې صفايي وکړل شي نوصفايي به اوشي اوکه نه؟

جواب: کوم کاغذچې خاص دهمدې مقصدله پاره جوړيږي، دهغه استعمالول صحيح دی، اوپه هغې باندې به صفايي وشي.

دبسم الله په ځائې باندې (٧٨٦) ليکل

سوال: زمونږ‌په يوه مسئله باندې بحث و،هغې کې هريوکس دځپلو خيالاتو اظهار وکړ، خو دهغه خبروپه وجه باندې زړه ته تسلي ونه شوه، بحث په (٧٨٦) باندې وکوم چې عام طور باندې په ليکلو وغيره کې دليکلونه مخکې ليکل کيږي اوددې مقصد بسم الله الرحمن الرحيم اخستل کيږي ايادخط دپاسه (٧٨٦) ليکل جائز دي؟ که چرې جائزدي؛ نو(٧٨٦) څه دی اوځنګه مکمل بسم الله ترې جوړيږي؟ اود ډيروخلکوخيال دی چې دا دهندوانو يوسړې څه خبره راويستلې ده چې مسلمانان دبسم الله ليکلودثواب نه محروم شي، يعنې پوره وضاحت يې وکړئ چې داسې غلطې خبرې ونه شی چې دهغې په وجه باندې موږ ګناهګار شو

جواب: (۷۸۲) دبسم الله شريف اعداد دي، دبزرګانونه ددې دليکلو معمول راروان دی، کيدای شي چې ددې رواج په دې وجه باندې شروع شوی وي چې خطونه عام طورباندې شليږي اوغورځول کيږي، اوددې په وجه باندې دبسم الله شريف بې ادبي کيږی، ددې بې ادبی نه بچ کيدوله پاره کيدای شي بزرګانودبسم الله شريف دعددليکل شروع کړي وي،دا دهندوانوطرف ته منسوبول غلط دي،اوکه چرې دبې ادبی ويره نه وي نوبسم الله شريف ليکل بهتردي.

د مشترکه مذهبونوکليندر

سوال: زمانوم سليم احمددی اودامريکې په ښار(شکاګو)کې د اتلسو کالو راهسې اوسيږم. ستاسوپه خدمت کې ددې خط سره د(۱۹۹۵م) کليندرهم درليږم،اوددې باره کې دمسئلې پوښتنه کول غواړم. داکليندردامريکې دټولومذهبونوخلک په شريکه باندې چاپ کوي اوبيا دا خرڅوي. دې کال هم داکليندرجومات کې په ۱۵ ډالرو (ډاکټرمحمدصغيرالدين چې دهغه تعلق انډيا حيدرآباد سره دی او دلته تقريباً دپنځويشتويادريشوکالوراهيسې اوسيږي) باندې هغه خرڅ کړ اودخلکوتوجه يې دې طرف ته کړه چې داواخلئ، دې کليندر کې دجولا ئي په مياشت کې داسلام باره کې ويل شوي دي، دې باره کې يوڅو سوالونه ستاسوپه خدمت کې پيش کوم، اميددی چې تاسوبه دخپل مصروفياتونه يوڅولمحې زماله پاره وباسئ او جواب به راکړئ! ۱: آياشرعي طورباندې داکليندرجوړول چې هغه کې دټولو مذهبونوتبليغ کيږي،هغه کې اسلام هم شامليدای شي اوکه نه؟

۲: آياشرعي طورباندې ددې اخيستل اوکورکې ځوړندول جائزدي؟

۳: آياشرعي طورباندې په دې طريقه باندې داسلام تبليغ کول جائزدي اوکه نه؟

۴: ددې اخيستونکی، خرڅونکی اودې کارکې برخه اخيستونکی به شرعی طورباندې مجرم وي اوکه نه؟

جواب: دې کليندرچاپ کول،اوچاپ کولوکې شرکت کول،ددې خرڅول،ددې اخيستل. غرض داچې دې کې په يوطريقه باندې شرکت اومددکول ناجائزدي،اوددې مسئلې دليلونه ډيردي،خو ديو څوعامو خبروذکرکوم:

۱: دې کليندرکې ددولسومذهبونوذکردی، کوم مسلمانان چې دې کې حصه اخلي،هغه به ددولسوباطلومذهبونودتبليغ ذريعه جوړيږي. اودباطل تبليغ کول اودهغه ذريعه جوړيدل، ددې حرام اوناجائزکيدوکې ديومعمولي عقل اوپوهې والاانسان هم شک نه شي کولی.

۲: دې کليندرکې اسلام دنورومذهبونوپه شان مذهب شميرل شوی دی، کتونکي به دې نه هم دا اثر اخلي چې څنګه نورمذهبونه دي دغه شان دين اسلام هم يومذهب دی، کوم چې خلک رښتونی مذهب ګڼي. څنګه چې دانوريوولس مذهبونه منونکي خلک رښتوني ګڼي اودقران کريم اعلان دادی چې برحق دين صرف اسلام دی.نورټول باطل دي ,,ان الدين عندالله

الاسلام، ،اوس د يومسلمان د دولسو مذهبونو په اشاعت کې برخه اخيستل داسې دي لکه چې دقران د دې اعلان نفي کول.

۳ : کلينډرکې ځای په ځای باندې بتان جوړشوي دي، صليب اويزان دی، اوتصويرونه جوړشوي دي، يوربنتونی مسلمان هم دکفراوبت پرستۍ دانښې په خپل کورکې نه شي خوړندولی، اونه دا اخيستلی شي.

۴ : ځنګه چې تاسوليکلي دي چې داکلينډرې جوماتونوته راوړل شي اوهلته په پنځلسو ډالرو باندې خرڅول کيږي، لومړی خوپه جوماتونو کې اخيستل اوخرڅول حرام دي.څکه چې داد جومات نه دبازار جوړولو برابردي، دې نه علاوه بتانوته قران مجيدرجس يعنی ګندګي ويلې ده اوجوماتونه يې دهرقسمه ظاهري اومعنوی ګندګۍ نه دپاک ساتلوحکم فرمايلی دی، جومات ته د دې بتانو والا کلينډرونه راوړل،دالله تعالی دکورنه بت خانه جوړول اوهغه کې ګندګي خوړولو برابردي، کوم چې بالکل ناجائزاوحرام دي.

پاتې شوداخيال چې مونږ د دې کلينډرپه ذريعه باندې داسلام تبليغ کوو،دپورته ذکرشويو خبروپه مقابله کې د دې هيڅ اعتبار نشته، داسې قسمه ناجائزاوحرام ذريعوباندې دباطل مذهبونو تبليغ خوکيدای شي، حق دين د دې محتاج نه وي، صحابه کرامو رضي الله عنهم داسې ډيرو ملکونوته تشريف وړی دی چې هلته به څوک دهغوی په ژبه باندې هم نه پوهيدل، خوخلک به دهغوی دعملونو اخلاقواوکردارته کتلوپه وجه باندې مسلمانان شول، په دې اوسني دورکې هم دالله تعالی ډير بندګان داسې موجود دي چې دهغوی اخلاق اواعمالو ته کتلوپه وجه باندې خلک داسلام دحقانيت قائل شي،زموږکوم مسلمانان ورونه چې غيراسلامي ملکونوکې اوسيږي که چرې هغوی خپل ډول ډال، اخلاق اواعمال اوطورطريقې داسې جوړې کړي کوم چې داسلام تصويروي؛ نوخلک به دهغوی طورطريقوته کتلوسره داسلام دحقانيت قائل شي.

ديومسلمان شکل اوصورت، طورطريقې، ژوند او کردار او ډول ډال داسې پکاردی چې کتونکی دا ووايي چې دا د محمد رسول الله ﷺ غلام روان دی، داسې به هرمسلمان داسلام تبليغ کونکی شي اوهغه ته به غيرشرعي اودمصنوعي طريقو د استعمالولوضرورت نه وي، د دې په مقابله کې که چېرې مسلمان غيرملکونوته تلوسره "هرکه درکان نمک رفت نمک شد . . په شان جوړشي، دغيرمسلموشکل اوصورت، دهغوی په شان ډول ډال، دهغوی په شان ژوندوغيره، نود دې نه پس که چېرې داسلام تبليغ دداسې غيرشرعي کلينډروپه ذريعه باندې هم وشي نوفضول اوبې معنا خبره ده، کوم اسلام چې په خپله دهغوی شخصيت متاثرنه کړ، د دې تبليغ به غيرمسلموباندې څه اثر وغورځوي؟

خلاصه دا چې د داسې کلينډر فائده ورکول صرف وهمي او خيالي خبره ده، اود دې مفسدات دومره زيات دي چې لږشان غورکولو سره به هرمسلمان ته ښکاره شي. په دې وجه باندې د داسې کلينډر په چاپ کولوکې حصه اخيستل دمسلمان له پاره صحيح نه دي.

د شهريت حاصلولو له پاره خپل ځان "کافر"، ليکل

سوال: ديورپ دبعضې ملکونوداپاليسي ده چې هغوی دنورو ملکونو هغه خلکوته سياسي پناه ورکوي کوم چې خپل ملک کې دڅه زياتي يا امتيازي سلوک ښکارشوي وي. زموږڅه پاکستاني خلک هم هلته دروزګارحاصلولوله پاره ځي،اودمستقل اوسيدوياشهريت حاصلولو له پاره دهغه ځای حکومت ته ليکل شوی درخواست کوي چې هغوی قاديانان دي، اوپاکستان کې دقاديانانوسره زياتی کيږي، په دې وجه دې موږته سياسي پناه راکړل شي اودغه شان ورته هلته دقيام کولواجازت ملاوشي اوڅه وخت پس ورته دهغه ځای شهريت هم حاصل شي، که چرې هغه خلک پوهه کړل شي چې داسې قادياني جوړيدوسره روزګارحاصل شرعي طورباندې ګناه ده اوداسې هغوی داسلام نه خارج شي، خودهغوی جواب وي چې هغوی صرف د روزګار حاصلولوله پاره دقادياني توب دعوه کوي،ګني هغوی په اسلام باندې قائم دي. دهغه ځای شهريت حاصلولونه پس هغوی پاکستان ته راتلوسره مسلمانانو خاندانونو کې ودونه وکړي، اود انجيلۍ والونه داخبره پټوي چې هلک قادياني کيدوسره غيرملکي شهريت حاصل کړی دی اوانجيلۍ والاهم دې لالچ سره چې دهغوی انجيلۍ ته به هم ديورپ شهريت حاصل شي، هيڅ تحقيق نه کوي، حالانکې دهلک نزدې خپلوانوته داخبره معلومه وي،اودغه شان دروغوسره خپل ځان قادياني ښکاره کولوسره، که هغه يې صرف دروزګارحاصلولوله پاره ويلي وي،هغوی داسلام نه خارج شي؟

جواب: کوم کس چې دروغوسره ووايي چې زه هندويم ياعيسائی يم ياقادياني يم، هغه ددې ويلو سره داسلام نه خارج شي، دهغه حکم دمرتد دی.

سوال: هغه چې مسلماني انجيلۍ سره واده کوي، ايادهغوی نکاح جائزده؟ که چرې دهغوی نکاح جائزنه وي نواوس هغوی ته څه کول پکاردي؟

جواب: دداسې سړي سره دمسلماني انجيلۍ نکاح نه کيږي، که چېرې دوکې سره ورسره نکاح وکړي نودپته لګيدونه پس به نکاح ماته شي اود انجيلۍ بل ځای نکاح کول پکاردي، اوچونکې نکاح نه ده شوې په دې وجه باندې دطلاق ورکولوضرورت نشته.

سوال: ايادانجيلۍ مورپلاراوهغه انجيلۍ کومې ته چې پته نه وي، هغوی به هم ګناه کې شامل وي؟

جواب: هو! هغوی به هم ګناهګاروي، مثلاً ديوې مسلماني انجيلۍ نکاح يې دسک سره وکړه نو ښکاره خبره ده چې داکارکونکې دالله تعالی په نزدباندې مجرم دی.

سوال: دهلک هغه خپلوان کوموته چې ددې پته وي اوددې باوجود انجيلۍ والونه داخبره پټوي اونکاح کې شريک وي، اياهغوی به هم ګناهګاروي؟

جواب: کوموخپلوان چې صحیح صورت حال پټ کړ،هغه ی دالله تعالی مجرمان دي، اوددې بدکارۍ ګناه به دهغوی په غاړه وي.

سوال: ایاهغوی دوباره اسلام کې داخلیدای شي، اوکه چېرې داخلېدای شي نوددې طریقه څه ده؟ اوڅه کفاره به اداکول وي؟

جواب: دوباره اسلام کې داخلیدای شي اوددې طریقه داده چې اعلان وکړي چې هغوی قادیانان نه دي اودهغه ځای حکومت ته هم ددې اطلاع ورکړي.

سوال: کوم سړي چې واده کړی وي اوهلته تلوسره داسې حرکت وکړي، ایادهغوی نکاح به قائمه وي؟ اوکه نه نوهغوی ته څه کول پکاردي؟ چې دهغوی نکاح هم قائمه پاتې شي اودوباره اسلام کې هم داخل شي.

جواب: چونکې داسې کولوسره هغه مرتدشي، په دې وجه باندې دهغوی لومړۍ نکاح ختمه شوه، اسلام کې دوباره داخلیدوسره به دوباره نکاح هم کوي.

آیا حضور ﷺ دابولهب زوی ته ښیرې کړې وې

سوال: زموږ شهداد پورکې یوتقریرکونکي دحضور ﷺ باره کې وویل چې نبی کریم ﷺ ته په خپل ژوندکې یوخل تکلیف رسیدلی و، چې دهغې په وجه باندې حضور ﷺ ښیرې کړې وې، مسئله داوه چې دابولهب زوی کوم چې دحضور ﷺ لورته طلاق ورکړی و،اوحضور ﷺ ښیرې وکړې چې الله تعالی دې هغه د ځناورو خوراک کړي، اوالله تعالیٰ زمري ته حکم وکړ چې هغه مات کړي،دامسئله ډیرپیچیده ده، څه خلک وایي چې حضور ﷺ خورحمت اللعالمین جوړیدو سره راغلی و، هغوی په خپل ټول عمرکې چاته ښیرې نه وې کړې، خوڅه خلک وایي چې تقریرکونکي په عام خطبه کې داخبره کړې ده نوصحیح ده، مهرباني وکړئ دکتاب حواله ورکولوسره ددې سوال تفصیلي جواب راکړئ چې مسلمانان دخپلې ورکې شوې لارې نه صحیح لارې ته راشي، موږټول به ستاسو له پاره دعاکوو.

جواب: دابولهب زوی ته دښیرو کولو واقعه دسیرت په کتابونوکې راغي،اودحضور ﷺ نه د ډیرو خلکو له پاره ښیرې کول نقل شوي دي، په دې وجه باندې داخیال صحیح نه دی چې حضور ﷺ دچا له پاره ښیرې نه دي کړي اوچاته ښیرې کول دحضور ﷺ درحمت اللعالمین خلاف نه دي. څکه چې ضرررسونکی ځناورمثلاً مار وژل هم په رحمت کې داخل دي، دغه شان د یو ضرر رسونکي کس له پاره ښیرې کول اګرچې دهغه کس له پاره رحمت نه وي خو د نورو خلکوله پاره درحمت خبره وي.

د الله تعالی د يوکم سلو نومونو والا حديث

سوال: دالله تعالی صفتي نومونه کوم چې يوکم سل دی،اوحديث کې يوځای ملاويږی، اياتول په قران کريم کې موجود دي، ياد کومونومونونه چې دالله تعالی صفات معلوميږي دهغو ذکرالله تعالی په قران کې بيان فرمايلی دی؟ اودې خبرې نه موهم خبر کړئ چې دالله تعالی د نومونو باره کې کوم حديث په مشکوة شريف کې ملاويږي، دهغه دصحت په اعتبار باندې دکومې درجې دی؟ حسن دی اوکه ضعيف؟

جواب: دالله تعالی صفتی نومونه يوکم سل دی، داحديث په صحيح بخاري اوصحيح مسلم کې هم شته، خومخکې چې دکومويوسل نومونوفهرست ورکړل شوی دی، داحديث په ترمذي، ابن ماجه، مستدرک حاکم،اوصحيح ابن حبان کې دی، دې کې دمحدثينو څه کلام هم شته، اوددې نومونوپه ترتيب اوتعين کې هم معمولي شان اختلاف موجود دی، امام نووي رحمه الله په اذکارکې دې ته حسن ويلي دي،دې نومونوکې بعضې خوپه قران کريم کې ذکر دي، او دبعضې مصدر ذکرشوی دی، اوبعضې نه دی ذکرشوی،اوددې يوکم سل نومونو نه علاوه هم بعضې نومونه په قران کې ذکرشوي دي.

د تاريخي رواياتوشرعي حيثيت

سوال: داسلامي تعليماتواوقران اوسنت په رڼاکې دڅه مسئلې دحل کولوله پاره مو سترګې هم تاسوته طرف ته اوړي ځکه چې ستاسوعقائددقران اوسنت نه هيڅ قسمه متجاوزنه دي،ستاسوپه خدمت کې د(۲۰ مئی ۱۹۹۴م) دروزنامه جنګ يوه تراشه درليږم،اميدلرم چې تاسوبه دخپلوبې پناه مصروفياتونه لږ شان وخت وباسئ اوزمادالجهن به لرې کړئ،اګرچې په دې تراشه کې څه داسې خبره نشته چې زماپه عقيده ياايمان باندې څه اثرغورځوي،مګرچې کله مې هم دې مضمون طرف ته نظرکيږي په کومه کې چې داشبه پيداشوې وي چې مضمون ليکونکي سره دامعلومات دکومې راغلل؟نوډيرزيات الجهن مې پيداشي.

محترم مولاناصاحب!امونږ کم علمه خلک داپه خاص طورسره دخپل ځآن له پاره وايم، داڅنو،چې په اسلامي تعليمات اومعلومات په کوموکې چې ددې کائنات نه واخلئ ترايمان اوعقائدوپورې ټول مسائل موجوددي ددې منبع قران اودحضور صلی الله عليه وسلم ارشادات دي،که يومضمون نګارڅه داسې خبره ليکي کومه چې دقران نه ثابته نه وي اونه رسول الله صلی الله عليه وسلم خپلواصحابوته ويلې وي: نودهغې منل مې زړه کې هيڅ کله نه وي،زه به دانه وايم چې دې مضمون نګارغلطې خبرې ليکلې دي مګرکومه څه لږ شان دقران مطالعه چې مې کړې دد اوداحاديثوتشريحات مې هم لوستلي دي په هغو باندې دامضمون فټ نه دی،کيداې شي چې داالجهن زمادکم علمی اوجهل دوجې نه وي،ددې وجې نه معامله ستاسوطرف ته واپس کوم،مهرباني به مووي چې وضاحت وکړئ چې مضمون نګارپه دې مضمون کې څه ليکلي دي

د هغه ماخذ او منبع څه ده؟ او که داخبرې صحیح دي نو د دې د سند صحت څه دی؟ او که غلطې دي نو مهرباني وکړئ تبصره پرې وکړئ!

جواب: ستاسو په فرمائش باندې مامنسلکه مضمون ولوستلو، په دې کې څه روایات دي، او څه د مضمون نګارخپل اخذکړي نتائج او قیاسات دي، تاریخي واقعات د بعضو صحابه وو او تابعینو نه مروي دي، د حضور ﷺ نه نقل نه دي، بهرحال مضمون نګارچې کوم اقوال نقل کړي دي هغه په تفسیر ابن جریر او تفسیر په کتابونو کې موجود دي، په دې روایاتو کې د اقوالو حیثیت صرف دیوې تاریخي واقعې دی. د کومې چې د عقیدې او عمل سره هیڅ تعلق نشته او په تاریخي واقعات کې د صحت په اعتبار سره هم اوچت معیار مقرر نه دی، او نه یې د صحت د سند ضمانت ورکول کیدای شي الاماشاءالله او نه د دې په منلو باندې څوک مجبوره کیدای شي او نه په دې باندې د څه عقیدې یا عمل بنیاد کیښودل کیدای شي، دا اصل نه صرف د زیربحث روایاتو په باره کې دی، بلکې د ټولو تاریخي روایاتو په باره کې دی، په دې باندې په ښه طریقې سره پوهیدل ضروري دي، قران د ټولو علمونو سرچشمه ده، لیکن قران پاک د تاریخ کتاب نه دی، په کوم کې چې د تاریخي واقعات په مفصل او مرتب شکل کې د بیانولو د انتظام شوی وی، همدغه شان احادیث شریف هم ګنګل پکاردي، که یوه واقعه په قران پاک کې ذکر شوې ده یا په حدیث کې راغلې ده نو د هغې منل ضروري دی ګنې د تردد او قبول د واړو ګنجائش شته.

مضمون نګارد ، ،اول بیت وضع للناس، ،چې کومه تشریح کړې ده په هغې کې یې د حدودو نه تجاوز کړی دی. حالانکې د هغه د مضمون ماخذ تفسیری بغوي دی، او په دې باندې د دې جملې په تفسیر کې ګڼ شمیر اقوال نقل شوي دي، هم دغه شان د مصنف بعضې قیاسات هم محل نظر دي د کومو د تفصیل چې نه فرصت شته او نه ضرورت.

په اردو ترجمه باندې د قرآن مجید ثواب

سوال: که د قران مجید د تلاوت په ځای د قران مجید اردو ترجمه ترتیب وار ولوستل شي نو ثواب به ملاویږي؟ ځکه که اردو ترجمه په عربي کې وکړل شی نو قران مجید ترې جوړیږي؟

جواب: قران مجید په عربي کې نازل شوی دی او د دې د هرلفظ په تلاوت باندې د لسو نیکو وعده ده. ظاهره ده چې د دې په ترجمه باندې اجر او ثواب نه شته، ځکه چې د قران کریم د تلاوت ثواب به خود عربئ الفاظو په تلاوت باندې ملاویږی د ترجمې په ذریعه په مفهوم باندې د پوهیدلو ثواب به ملاویږي د قران کریم د تلاوت ثواب به نه ملاویږي

سوال: د بعضو مولایانو صاحبانو نه مو اوریدلي دي چې کوم ښځه خاوند په دې دنیا کې نیک اعمال کوي نو په هغه دنیا به هم یوځای وي، او س که په مومن ښځه خاوند که یو کس وفات شي او ښځه یې دویم واده وکړي کوم چې د هغې اسلامي حق دی او دویم خاوند هم نیک او متقي وی

نو په اخرت کې به ښځه دکوم خاوند په نامې سره پیژندل کیږي اود کوم خاوند سره به وي؟ ځکه چې دواړه خاوندان د نیک اعمالو والا دي.

جواب: په دې کې د اهل علم دوه قولونه دي، یو دا چې ښځه به د اخري خاوند سره وي، ځکه چې کله هغې دویمه نکاح وکړه نو د لومړي خاوند سره د هغې تعلق ختم شو.

د بعضو حضراتو رایه داده چې ښځې ته به اختیار ورکړل شي چې په دواړو کې د کوم یو سره اوسیدل خوښوي، کوم یو چې خوښ کړي د هغه سره به د هغې نکاح وکړل شي.

د جذام بیمار سره تعلق ساتلو حکم

سوال: د صحیح بخاري شریف په یو حدیث کې د رسول اللهﷺ ارشاد دی: د جذامی نه ځان ساتئ. د حنفي فقې دا مسئله ده چې د جذامي ښځې ته اختیار دی چې هغه نکاح ختمه کړي، اوس غرض دا دی چې جذام، څه ته چې په انګریزئ کې :لپروسي: ویل کیږي، مخکې یو بې علاجه اود نفرت قابل بیماری به ګڼل کیده، اوس دا مرض بې علاجه نه دی، دا سې مریضان مالیدلي دي چې د جذام نه جوړ شوي دي او ودونه یې کړي دي، او د هغوی صحت مند بچې دیو زما مقصد دا دی چې دا مرض اوس د عام بیماریو په شان یو عام مرض دی، او د دې سل فیصده علاج ګارنټي سره کیږي، معاشره که چې د جذامي نه کوم نفرت کیده اوس هغه نه دی پاتې، د دې بیمارۍ چې کوم ډاکټران وي د هغوی ډیر زیات ښه اخلاق وي، هغوی وایي چې د جذام مریضان د خلکو د توجه مستحق دي، د وی نه نفرت کول نه دي پکار، چې د دې خلکو کې د کمترۍ احساس پیدا نه شي، کله کله دغه ډاکټران د جذامیانو سره کیني اوخوراک ورسره هم وکړي، د هغوی سره لاس ملاووي، خبرې ورسره کوي، د صحت باره کې ترې پوښتنه هم کوي، اوسه پورې ما د چانه نه دي اوریدلي چې د جذامی نه دا مرض ډاکټر یا عام سړي ته لګیدلی وي، اوس تاسو نه د دوو خبرو پوښتنه کول غواړم:

۱: د ذکر شوي حدیث د مفهوم نه د دې خبرې پته لګیږي چې دا د نفرت قابل بیماري ده، او د دې بیمارۍ ډاکټران وایي چې دا بیمارۍ د نفرت قابل نه ده، د حدیث شریف صحیح مفهوم څه دی؟ دا مشکل زما د جهالت او کم عقلۍ په وجه دی.

۲: د حنفي فقې کومه مسئله چې ما لیکلې ده، ایا د نن سبا په حالاتو کې د یو دا سې سړي ښځې ته به هم د نکاح ختمولو اختیار وي کوم چې د بیمارۍ نه سل فیصده جوړ شوی وي؟

جواب: ۱: ډیر ښائسته سوال دی، د دې جواب باندې پوهیدو له پاره په دوه خبرو باندې ځان پوهول ډیر ضروری دي، یوه دا چې ځینې خلک قوی المزاج وي، دا سې مریضانو ته کتلو سره د هغوی په مزاج کې څه فرق نه راځي، او بعضې د کمزوري طبیعت مالکان وي (او زیاتره د دې طبیعت مالکان وي) د هغوی طبیعت د داسې مرض مریضانو لیدل او هغوی سره تعلق ساتل نه شي برداشت کولی، دویم دا چې د شریعت حکمونه د قوي او ضعیف ټولو له پاره دي، بلکه دې

کې دکمزورو له پاره رعايت شته، امام ته حکم دې چې هغه لمونځ ورکولووخت کې دکمزورو خلکو دحال رعايت وساتي،دې دوه خبرو باندې پوهيدونه پس پوه شئ چې حضور ﷺ پخپله باندې دجذامي سره خوراک کړی دی،په حديث کې دي چې: دحضرت جابر رضی الله عنه نه روايت دی چې حضور ﷺ ديوجذامي لاس ونيولو اودخپلې ترکارۍ په لوښي کې ئې داخل کړ اووېې فرمايل چې دالله تعالی په نوم باندې خوره، اودالله تعالی په نوم باندې اعتماداوبروسه کولوسره.(ترمذی ج۲ ص ٤ مشکوة)

امام ترمذي رحمه الله، همدغه شان واقعه دحضرت عمر رضی الله عنه نه هم نقل کړې ده، حضور ﷺ په خپل عمل باندې واضح کړي دي چې جذامي دنفرت قابل نه دی ،خوچونکې د ضعيفانو همت اوقوت دانه شي برداشت کولی،په دې وجه باندې ضعيفانوته رعايت ورکولوپه وجه باندې ددې نه پرهيزحکم فرمايلی دی.

جواب: ۲: د فقهاء حضراتوفتوا هم دښځې دطبيعت په ضعيف والي باندې ده ،که چرې د جذامي علاج صحيح وشي نوښځې ته د نکاح دختمولوضرورت نشته،ګني دفقهاء حضراتو فتوا به پرې صحيح وي.

د زنا دنيا او اخرت کې سزا

سوال: زناډيره غټه ګناه ده، دنياواخرت کې ددې بد اثراتو اود سزا باره کې تفصيل سره جواب راکړئ. او که چرې څوک توبه کوي نو ددې کفاره به څه اداکول وي؟

جواب: دزنابدترينه کبيره ګناه کيدل هرخاص اوعام ته معلومه ده، اودنياکې ددې جرم ثابتيدلو سزا د ناواده کړي له پاره سل کوړې اود واده کړی له پاره رجم(يعني کاڼوباندې ويشتلو سره هلاک کول) ده، اخرت کې به چې کومه سزاوي الله تعالی دې مسلمان دهغې نه په خپل حفاظت کې وساتي، کوم کس چې توبه کول غواړي، دهغه کفاره دالله تعالی په دربارکې رښتوني توبه اومنت اوزاری کول دي، تردې چې دا اميديې پيداشي چې الله تعالی دهغه داجرم معاف کړ،داسې کس ته پکاردي چې چاته دخپلې ګناه اظهارنه کوي، دالله تعالی نه منت اوزارۍ سره معافي غواړي.

د ګناهونو کفاره څه ده

سوال: انسان دګناهونو ګډاکې دی، بدقسمتئ سره که چرې څه ګناه وکړي نودهغې کفاره څه ده؟ اودابه څنګه اداکيږي؟

جواب: واړه ګناهونه کوموته چې(صغيره ګناهونه ويل کيږي) دهغو له پاره خولمونځ اوروژه کفاره شي. اودکبيره ګناهونوله پاره دخفګان سره توبه کول اوبيادداغې ګناهونونه کولوپخه اراده کول ضروري دي. کبيره ګناهونه ډيرزيات دي اوخلک يې معمولي ګڼلوسره يې هروخت

کوي، نه هغه گناه گڼي، اونه دهغې نه دتوبې کولوضرورت گڼي، داډیرغټ غفلت دی، دکبیره گناهونودفهرست له پاره دعربي دان حضرات شیخ ابن حجرمکی(رحمه الله) کتاب "الزواجرعن اقتراف الکبائر" یاداِمام ذهبی(رحمه الله) رساله "الکبائر"، ضرورولولئ اود اردو لیکونکو. مولانا احمد سعید دهلوي(رحمه الله) رساله "دوزخ کا کھٹکا" غورسره ولولئ، دتوبې نه علاوه شریعت دبعضې گناهونو کفاره هم ایښې ده، دلته یې تفصیل بیانول ممکن نه دي.

د منافقانو د مسجد نبوي نه د ویستلو روایت

سوال: ایارسول الله ﷺ دوحې راتلوپه وجه باندې دیویومنافق نوم اخیستلوسره دمسجدنبوي نه ویستلي وو؟ دکتاب حواله ورکړئ؟

جواب: درمنثور (ج۳ ص۳۸۱) کې ددې مضمون روایت نقل شوی دی.

آیا د مسلمان قاتل به همیشه د پاره دوزخ کې وي

سوال: روزنامه جنگ کې په (۱۹۸۸۱۲۱۱۹م) باندې اسلامي صفحه کې دقاری محمدایوب صاحب یومضمون د "مسلمان قاتل د(الله جل جلاله) درحمت نه محروم،، په نوم باندې چاپ شوی و، دهغه مقصدداو چې دقاتل توبه به هم نه قبلیږي اوهغه به همیشه دوزخ کې وي، ددې په ثبوت کې دیوایت مبارک ترجمه هم ورکړې وه. "اوځوک چې یومسلمان قصداً قتل کړي دهغه سزادوزخ دی چې هغه کې به همیشه وي اودحضرت ابن عباس رضي الله عنه قول یې هم لیکلی و: چاچې مومن قصداً قتل کړ، دهغه توبه نه قبلیږي. دغه شان یوکس دحضرت ابن عباس رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه که چرې قاتل توبه وکړي اوبیانیک عمل کوي اودهدایت په لارروان شي نوبیا؟ نوحضرت ابن عباس رضي الله عنه ورته جواب ورکړ، دهغه موردې په هغه باندې وژاړي، دهغه له پاره هدایت اوتوبه کوم ځای ده؟ په هغه الله مې دې قسم وي دکوم په قبضه کې چې زماساه ده، ددې ایت دنازل کیدونه پس دحضور ﷺ وفات پورې ددې منسوخ کونکی ایت نه دې نازل شوی اوروایت کې دي چې دحضور ﷺ نه پس بیاوحی هم نه ده راغلې. دپورته ذکرشوي ایت اوروایت په رڼاکې تاسونه دامعلومول غواړم چې مونږدا اورو چې الله تعالی دهغه خلکونه علاوه کوموچې کفراوشرک کړی وي ټول به بښي، داموهم اوریدلي دي چې دتوحیدگواهي ورکونکې به همیشه په دوزخ کې نه وي، داموهم اوریدلي دي چې په بني اسرائیلوکې یوکس یوکم سل قتلونه وکړل. هغه دتوبې کولوله پاره ووتلو، اوهغه قتلونه یې نورهم وکړل اوبیا دچا په مشوره باندې توبې کولوته روان وچې لارکې هغه ته مرگ راغی، خوچونکې هغه دتوبې په اراده باندې دکورنه وتلی و، په دې وجه باندې الله تعالی هغه کس وبښلو. اوس که چرې د حضرت ابن عباس رضي الله عنه په روایت باندې غوروکړل شي نومعلومیږي چې دقاتل توبه نه قبلیږي، اوهغه به همیشه په دوزخ کې وي اوقاری محمدایوب صاحب دسورت النساء دایت نمبر (۹۳)

چې کومه حواله ورکړې ده، دهغه نه هم داسې ښکاري چې قاتل به همیشه دوزخ کې وي، اوس تاسونه ددې خبرې جواب معلومول غواړم چې ایاقاتل به ښښل کیږي اوکه نه؟

جواب: که چرې قاتل رښتونې توبه وکړي اودقتل شوي دوارثانونه هم معافي وغواړي اوکه هغوی ئې معاف نه کړي نوخپل ځان دې قصاص ته وړاندې کړي، نوانشاء الله هغه به وبښل شي،داهل سنت والجماعت عقیده داده چې یوه ګناه هم داسې نشته چې دهغې نه توبه نه کیږي، اود کفر اوشرک نه علاوه یوه ګناه هم داسې نشته چې دهغې سزاهمیشه له پاره وي، تاسوچې کوم روایت نقل کړی دی دهغه توجیه دا شوې ده چې دقاتل اصل سزاخودوزخ دی،خودایمان دبرکت په وجه باندې به هغه ته سزانه ملاویږي اوداسزادهغه کس ده کوم چې مومن دهغه دایمان په وجه باندې قتل کړي،داسې کس په رښتیا باندې ددوزخ دسزامستحق دی،دحضرت ابن عباس رضي الله عنهما مشهوره فتوا خوهماغه ده کومه چې سوال کې نقل شوې ده، خوبعضې روایتونوکې دي چې هغه هم دتوبې دقبلیدوقائل و، دمومن قتل کول دومره غټه ګناه ده چې دهغې نه پس دتوبې کول توفیق ملاویدل مشکل دي، الله تعالې دې هرمسلمان ددې ګناه نه وساتي. امین!

په غلط کارباندې دلګولو عذاب

سوال: که چرې یوکس په ښه کارباندې ولګول شي نوترڅوپورې چې هغه کس هغه نیک کارکوي، کارباندې لګونکي کس ته به هم دهغه ثواب ملاویږي، دغه شان که چرې یوکس چاته دبدۍ لار وښیي نوایاهغه به هم دګناه مستحق وي که دهغه ورسره بیاڅه تعلق هم نه وي؟ که چرې داسې وي نوددې ګناه نه دخلاصې موندلوبه څه طریقه وي ؟ زرجواب راکولوسره مې ذهني پریشانی ختمه کړئ.

جواب: حدیث شریف کې دي چې کوم کس دڅه ښې خبرې رواج جوړکړ، هغه ته به دخپل عمل اجر ملاویږي اوڅومره خلک چې هغې باندې عمل کوي دهغوی ثواب به هم ورته ملاویږي اودهغه خلکوبه اجر اوثواب کې به څه کمی نه راځي، اوکوم کس چې دبدۍ دعمل رواج جوړکړ. هغه ته به دخپلې بدعملۍ ګناه هم ملاویږي اوڅومره خلک به چې هغه باندې عمل کوي دهغوی ګناه به هم ورته ملاویږي،اودهغه خلکوبه ګناه کې به هم هیڅ کمی نه راځي.

یوحدیث کې دي چې دنیاکې څومره ناحق قتلونه کیږي،دهریوبې ګناه قتل یوه برخه دحضرت آدم علیه السلام دزوی قابیل په نوم باندې لیکل کیږي، ځکه چې هغه دټولونه لومړی کس دی کوم چې دناحق قتل کولورواج شروع کړی و.

اوس دکوم کس په وجه باندې چې یوکس دبدۍ په لارباندې روان وي اوهغه کس ته الله تعالی هدایت کړی وي نوهغه کس ته پکاردي چې کوم کوم خلک یې دګناهونوپه لارباندې روان کړي دي دهغوی دبدونه دویستلوکوشش وکړي، اوکه دهغوی سره څه رابطه نه کیږي؛ نوالله تعالی

ته دې توبه اواستغفار کوي، اودهغو خلکوله پاره دې هم دعااواستغفار کوي، دې نه علاوه دې دنيکو خورولو له پاره کوشش کوي، ان شاء الله دهغوی گناهونه به معاف شي.

انسان او ځناورکې فرق

سوال: جناب! زمونږپيژندګلوکس وايي چې ښځه اوسړی خپلوکې يو خاص حدپورې جسماني تعلق ساتلی شي، دهغه په نزدباندې داټول کارونه قدرتي دي، اوهغه ورته دنيچرل نوم ورکوي، دهغه په نزد باندې الله تعالی قران پاک کې دبدکارۍ اوزناباره کې فرمايلي دي. اوبل ځای ياکتاب يعنی حديث وغيره کې هم ددې ذکرنه دی راغلی، دهغه صاحب دقول مطابق ټول ځناورچې هغو کې انسان هم شامل دي په يوځای کې اوسيږي،انسانانوکې ښځې اوسړي هم يوځای کيناستی اوپاڅيدای شي، اوديوخاص حدپورې تعلق هم ساتلی شي، زما هغه سره لږې شان خبرې شوې وې خو ماهغه ته صحيح جواب رانه کړی شو، ځکه چې د شرم او حياء په وجه باندې ماهغه نه شوپوهولی.

جواب: دنامحرمه سړيواوښځوخپلوکې ملاويدل،سلام دعاکول اويو بل ته لاس ورکول داسلام په نزد باندې جائزنه دي. دبدکارۍ اوفحاشۍ (زنا) ناجائزکيدل خوبه کيدای شي ځوانانوته هم پته ويي، اوکه چرې دې ځوانانودمخالف جنس سره دکيناستواوپاڅيدومکمل ازادي ورکړل شي اومعاشره يا قانون دهغوی په مينځ کې دځناورو په شان يوځای کيدلومينځ کې بندجوړنه شي؛ نودهغه ددې ناستې پاستې نتيجه به دبدکارۍ نه علاوه بل څه وي؟ اودعقل لرونکو قانون دی چې کله ديوې بدۍ نه منع کول وي نودهغې ذريعې هم ختمول کيږي، زنا،چونکې دشريعت په نظرکې بدترينه گناه ده، په دې وجه باندې شريعت ددې په ټولوذريعوباندې هم پابندي لګولې ده، دحضرت ابوهريره رضی الله عنه نه دحضور صلی الله علیه وسلم داارشادمبارک نقل دی:

عن ابي هريرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: فزناالعين النظروزناالسان المنطق والنفس تمني وتشتهي والفرج يصدق ذلک ويکذبه. متفق عليه. (مشکوة ص ۲۰)

ترجمه: حضرت ابوهريره رضی الله عنه فرمايي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي د سترګوزنا نامحرم ته کتل دی، دغوږونو زنا خبرې اوريدل دي، د ژبې زناخبرې کول دي، دزړه زنانفساني خواهش دي، او شرمګاه ددې ټولو خبروتصديق ياتکذيب کوي.(صحيح بخاری ومسلم)

اوس وګورئ چې انسان اوځناورکې څه فرق دی؟ موږ وينو چې ځناوروکې خواهشات خو موجود دي:خودغه خواهشات پابندنه دي،ځکه چې هغوی دعقل نه محروم دي اودومره شعور پکې هم نه وي چې دخوراک ځښاک خواهش پوره کولوله پاره دجائز او ناجائزدخپل اوپردي فرق وکړل شي، دغه شان جنسي اختلاط کې نه دمور،خوراولورياايګورکې دفرق کولو ضرورت پکار دی اونه په هغوی کې داشعورشته چې دشرم اوحياء په وجه باندې د ستر پټولو

ضرورت شته، همدغه وجه ده چې شريعت عقل مند د حکمونو پابند کړي دي، څناور، يا کوم انسانان چې دعقل نه محروم دي،ليوني ياپاګلان، هغوی دشرعي حکمونوپابندنه دي، الله تعالی دې نه کړي چې دعقل اوپوهې باوجودانسان دڅناوريه شان شي، اود څناوروحرکاتوته کتلوسره کوم چې دعقل دپابندۍ نه بهردي، د فطرت تقاضاګڼلوسره هغوی ته وپسخيږي،ياد څناوروپه شان حرکتونه شروع کړي.

ډيرقسمه بدۍ اوخرابۍ خوانساني ذهن پيژني، خوډيرې بدۍ داسې دي چې هغه دانسان په عقل کې نه راځي،دداسې بديو د جراثيمودليدلوله پاره دالله تعالی دوحي خوردبين پکاروي، په دې وجه باندې عقل وايي چې دانسان طبعي خواهشات دعقل تابع پکار دي، چې انسان اوڅناورکې فرق اوشي، اودانسان عقلي خواهشات دالله تعالی دوحی تابع کيدل پکاردي، چې حقيقی انسان اودڅناوريه شان انسان کې فرق وشي.

خلاصه داچې دانسان فطری خواهشات حق دي، خودکائنات خالق ددې دپوره کولوله پاره يوخاص قانون اواصول مقررکړي دي، که چرې ددې انساني مشين استعمال دهغه دپيدا کونکي د ښودل شوي اصولواوقانون مطابق وکړل شي نودامشين به صحيح کارکوي، اوکه چرې دهغو اصولواوقانون خيال ونه ساتل شي، نوانسان به انسان پاتې نه شي، بلکه دانسان په شکل کې به څناوروي.

آيا د قاتل توبه هم قبليږي؟

سوال: آيا د قاتل توبه قبليږي؟

جواب: توبه دهريوې ګناه نه کيدای شي،اودهرې رښتونې توبې قبلولو وعده الله تعالی کړې ده؛ خودقتل دجرم نه توبه قبلولوکې څه تفصيل دی،په هغې باندې پوهيدل ضروري دي:

قتل ډيره غټه ګناه ده،اوددې تعلق دانسان حق سره هم دی، او دالله تعالی حق سره هم، دالله تعالی حق سره ددې تعلق داسې دې چې دساه اوبدن تعلق الله تعالی جوړکړی دی،کوم کس چې څوک قتلوي،لکه هغه چې دالله تعالی په کارکې مداخلت کوي اوالله تعالی دچا ناحق قتلولونه سختۍ سره منع فرمايلې ده،خوقاتل ددې منع کولوپرواه نه کولوسره دالله تعالی حکم ماتوي.

دانسان حق سره دقتل دوه چنده تعلق دی،يوخوهغه په مقتول باندې ظلم وکړ،دويم يې په قتل شوي په خپلوانوباندې ظلم وکړ،دښځې د ژوند ملګری يې ختم کړ،دهغه بچي يې يتيمان کړل،دهغه دوروڼوخويندولاسونه يې کټ کړل،اودهغه خپلو خپلوانو ته يې تکليف ورسولو

کله چې داخبره معلومه شوه چې قتل کې دالله تعالی حق وهل هم دي اودمقتول حق هم دی اودهغه دوارثانوهم. اوس دې باندې ځان پوهول پکاردي چې توبه هغه وخت کې قبليدای شي کله چې انسان په خپل جرم باندې خفه وي اوددې جرم په وجه باندې چې دچاچاحق وهل

شوی دی. یاخو دهغوی حق اداکړي یایې هغوی معاف کړي. دقاتل توبه به هغه وخت قبلیږي کله چې ورته دهغو فریقانودطرف نه معافي ملاؤشي.دالله تعالی نه که چېرې ربښتونی زړه سره معافي وغوښتل شي: نوهغه ارحم الراحمین اوغني ذات دی.دهغه ددربار نه خو معافي ملاویدای شي، مقتول بلې دنیا ته تللی دې،دهغه نه دمعافئي بس همدایو صورت دی چې الله تعالی دقاتل ربښتونې توبه قبوله کړي اودقتل شوي وارثان دهغه نه راضي کړي،اوهغه باندې چې کوم ظلم شوی دی دهغه بدله له خپل طرفه اداکړي اودقتل شوي وارثانوچې کوم حق وهل شوی وي. قاتل هغوی ته دهغې معاوضه ورکړي یا بغیر دمعاوضې دالله تعالی، د رضا له پاره معاف کړي.که چرې دادرې واړه فریقان هغه معاف کړي: نو دالله تعالی په دربارکې به دهغه جرم معاف شي.ګنې اخرت کې به هغه ته دخپلې ګناه سزاملاویږي.که چرې قاتل په ربښتونې باندې توبه وکړي،او ددې دریوواړونه ربښتونې زړه سره معافي وغواړي: نوانشاء الله هغه ته به ضرورمعافي ملاوشي. دلته داعرض کول هم ضروري دي چې شریعت دقتل کومه دنیاوي سزامقرره کړې ده.که چرې دا سزا په قاتل باندې جاري کړل شي: نوبیابه هم دهغه د اخرت دسزانه دبچ کیدوله پاره توبه ضروري ده.

د دوزخ خواهش لرونکي کس سره تعلق ساتل نه دي پکار

سوال: زمونږ ددفتریوصاحب په خبروخبروکې ووېل چې دوزخ ډېر مزیدارځای دی. هلته به غوښې ورتې کوواوخورو به یې، مونږورته ووېل چې داد کفرکلمه ده،ځکه چې الله تعالی ټول پیغمبران دې له پاره رالیږلي دي چې مسلمانان ددوزخ نه بچ کړي،ځکه چې د احادیثو مطابق دوزخ ډېرخطرناک ځای دی، اودهغه تصورکول هم ممکن نه دي.دداسې قسمه جملوویلوسره دالله تعالی اودهغه رسولانو نفي کیږي. اوداکفربرابردی، خوهغه صاحب وایي چې زه همدغه دوزخ ته خم. په دې وجه باندې مې خوښ دی. موږورته ووېل چې مسلمان داسې خبرې په ټوکو کې هم نه شي کولی، ډېرزیات ګناهګارکس ته هم دالله تعالی درحمت نه امیدساتل پکاردي، ،اته داسې خبرو کولوباندې دالله تعالی نه معافي غوښتل پکاردي اوتوبه اواستغفاردرته کول پکاردي. .ورچې کله هم هغه ته داسې وایو نو هغه په خنداکې وایي.چې زه خوبه هم دغلته خم دوزخ ته. ددې خبرې ډېرې ورځې شوي دي.او زمونږ د باربار ویلوباوجود هغه هیڅ نه مني، حالانکې هغه ته موږ ډېره .ینه باندې.اوارام باندې دټولوقراني ایتونواواحادیثوحواله ورکړه. خوهغه یې په خنداکې واړلي، اوس پوښتنه داکول غواړم چې زمونږ دداسې کس سره څنګه تعلق پکاردی؟ دمسلمان په شان اوکه دغیرمسلم په شان؟ یعنې اسلامي طریقه باندې دسلام جواب ورکول

جواب: دیو مسلمان له پاره کوم چې په الله تعالی اودهغه په رسول ﷺ باندې ایمان لري. دداسې خبرو کولو ګنجائش نشته. تاسوهغه کس سره تعلق مه ساتئ، مه ورسره سلام دعا

کوئ او مه ورسره په دې موضوع باندې خبرې کوئ!

د مورپه خېټه کې د هلک یا انجلۍ ښودل د قران دایت خلاف نه دي

سوال: دیومسلمان په حیثیت باندې زمااېمان په الله تعالی، دالله تعالی په انبیاء کرام علیهم السلام، ملائکو، دقیامت په ورځ، اود مرګ نه پس په بیاژوندی کیدوباندې دی، اود محمد ﷺ په اخری نبي کیدوباندې هم دی، انشاء الله دمرګ پورې به کلیمه طیبه دخپلو ټولو ظاهري اوباطنی معناووپه لحاظ باندې زماپه ژبه وي، یوه معمولی شان پریشاني راته پېښه شوې ده، دقران کریم په نزدباندې دمورپه خېټه کې دهلک یاانجلۍ علم صرف اوصرف الله تعالی ته وي، اودا زموږ ایمان دی، خو اوریدلي مودي چې په یورپ کې اوخاص طورباندې جرمني کې(مغربي جرمني) کې ډاکټرانو داسې ټیکنالوجي پیداکړې ده چې دهغې په ذریعه باندې دا معلومیدای شي چې دمورپه خېټه کې روح دهلک دی اوکه دانجلۍ؟ داحقیقت دی چې داسلام دعالمانواودسائنس په خپلوکې یوځای کې اختلاف نشته، بلکه اوسني دورکې داسې ډیرې اسلامي نظریې دي چې دهغې ذکردالله تعالی په کلام کې څوارلس سوه کاله مخکې شوی دی، اوداوسني دورسائنس هغو ته صحیح وایي،زموږ علم مکمل نه دی، تاسو دې باره کې زمونږ راهنمایي کولی شئ چې دمورپه خېټه کې دهلک یاانجلۍ کیدوباره کې داسلامي تعلیماتوپه رڼاکې څه هدایات دي؟ اوایاجرمني والاچې دکومې ټیکنالوجۍ په مددباندې ددې خبرې پته لګوي نوایاهغه معاذالله داسلامی تعلیماتونفې خونه ده؟

جواب: دپریشانه کیدوضرورت نشته، دجرمني اوسیدونکوبه اوس دا ټیکنالوجي پیداکړې وي چې دمورپه خېټه کې موجودبچی باره کې داپته لګولی شي چې داهلک دی اوکه انجلۍ، مسلمانان خو ددې نه مخکې ددې خبرې قائل دي، دکشف په ذریعه باندې ډیرو اکابرینو دماشوم دهلک یاانجلۍ کیدوباره کې ویلي دي، زموږ پخواني طبیبانوبه دحمل لرونکي ښځې نبض کتلوسره دهلک او انجلۍ باره کې خبرورکولو، قران کریم کې چې څه فرمایل شوي دي،اوهغه ته پته څه چې په رحم(دمورپه خېټه) کې دی،داهرڅه ددې خلاف نه دي، ځکه چې "څه په رحم کې دي، لفظ ډیره غټا معنا لري، دماشوم دهلک یاانجلۍ پورې محدود کول یې صحیح نه دي، درحم داول نه اخرپورې ټول حالات دې لفظ کې شامل دي، ښکاره خبره ده چې ددې هرڅه علم دالله تعالی نه علاوه بل چاته نه شی کیدې،اودهلک او انجلۍ معلومولوچې څومره طریقې اوسه پورې دریافت شوي دی هغه هم ظني دي قطعي نه، دجرمني دسائنسدانانو دکوششیونونه دومره خبره ثابت شوه چې دماشوم دهلک یاانجلۍ کیدوعلم هم انسان ته ورکول کیدای شي، دکشف په ذریعه باندې به چې دامت اکابرینوڅه فرمایل اودکومې به چې زموږاوسنی طبقې انکارکولو، دهغې صحت ثابت شو اودقران کریم داخبره په خپل ځای باندې صحیح ده چې خېټه کې دبچي دحالاتوعلم صرف الله تعالی ته دی

د مور په خېټه کې هلک یا انجلۍ معلومول

سوال: ایا انسان دا ویلی شي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ؟ د تې وي پروګرام تفیهم دین، کې مولانا وویل چې خلکو قران کریم په صحیح طریقه باندې نه دی لوستلی، دې کې د الله تعالی څه بل مقصد دی، او که چرې انسان کوشش او تحقیق وکړي نو دا ویلی شي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ، تاسو دا خبره د قران او سنت په رڼاکې بیان کړئ چې ایا انسان دا بیانولی شي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ؟ ځکه چې الله تعالی څه ځېږېږ ساتلي دي، چې د هغو علم د الله تعالی نه علاوه بل چا ته نه وي پکار.

جواب: د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ، د دې قطعي علم خو صرف الله تعالی سره دی، انسان ته اختیار نه دی حاصل چې هغه د اسبابو نه بغیر قطعي طور باندې ووایي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ؟ باقي که چرې دا وویل شي چې که انسان چېرې کوشش وکړي نو ویلی شي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ؟ بلکې نن سبا ځینې داسې مشینونه ایجاد شوي دي چې د هغو په ذریعه باندې دا ویل کیدای شي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ، کله چې حمل د مور په خېټه کې انساني وجود ته بدل شوی وي، یا بعضې اولیاء یا نجومیان وغیره هم وایي، او د هغوی خبره کله کله صحیح هم ثابته شي.

بهرحال د انسان دا علم د قران کریم د دې ایت ((ویعلم ما في الارحام)) یعنې هغه ته پته ده چې څه په رحم دي (سورۀ لقمان ایت ۳۴) خلاف نه دی، او د دې په وجه باندې انسان د الله تعالی په پټ علم کې د الله تعالی شریک نه جوړېږي، ځکه چې غیب په حقیقت کې هغه علم ته ویل کېږي کوم چې د سبب قطعي په وجه باندې نه وي، بلکې بغیر د څه واسطې نه پخپله باندې موجود وي، که چرې ډاکټر یا نجومي دا ووایي چې د مور په خېټه کې هلک دی او که انجلۍ، نو هغوی یې د اسبابو په ذریعه باندې وایي، او د دې ایت مطلب دا دی چې د سبب نه بغیر پخپله باندې علم کیدل، او دا صرف د الله تعالی سره خاص دي، د غه شان د دې ایت ((یعلم ما في الاحارم)) نه مراد قطعي علم دی، او انسان چې هر څومره کوشش وکړي هغه دا قطعي طور باندې نه شي ویلی، بلکې د غالب ګمان په درجه کې او هغه کې هم اکثر د غلطۍ ویره وي.

دویمه خبره داده چې د دې ایت کې ((ما في الارحام)) ویل شوي دي، د دې مطلب دا دی چې رحم کې څه دي، د هغو د ټولو حالاتو علم الله تعالی سره دی، یعنې دا چې هغه ماشوم هلک دی او که انجلۍ؟ او بیا دا چې ماشوم به صحیح او پوره پیدا کېږي او که مریض او ناقص؟ پیدائش به طبعي طور باندې پوره ورځو کې کېږي یا غیر طبعي طور باندې به دوخت نه مخکې یا وروسته؟

او بیا د تولونه غټه خبره چې د ماشوم قسمت به څنګه وی؟ ماشوم به نیک بخت وي او که بدبخت؟ د دې ټولو شیانو علم الله تعالی ته دی، کله چې هغه حمل د مور په خیټه کې موجود وي، د دې مقابله کې د نن سبا ډاکټران یا سائنسدانان د خپل کوشش او اسبابو په ذریعه د غالب ګمان په درجه کې صرف دومره ویلی شي چې رحم کې هلک دی او که انجیلۍ، او هغه هم د حمل نه یو خاص وخت پس، پس ماقی الارحام علم صرف د هلک او انجیلۍ پورې محدود نه دی ساتل پکار، بلکې د دې علم ماقی الارحام کې د هلک او د انجیلۍ د علم نه علاوه نور هم ډیر شیان داخل دي، چې د هغو علم انسان ته نه شي کیدای.

دریمه خبره داده چې د دې ایت مبارک ((ماقی الارحام)) ویلي شوي دي، من فی الارحام نه دي ویل شوي. من په عربۍ کې ژبه کې د ذوی العقول له پاره استعمالیږي، او ما د غیر ذوی العقول له پاره استعمالیږي، مقصد دا چې هغه حمل کله چې هغه دویني په حالت کې وي، هغه نه انسانی بدن نه وي جوړ شوی او د مور په خیټه کې هغه کې انساني اندامونه نه وي جوړ شوي، هغه اوسه پورې غیر ذوی العقول دی، هغه وخت کې هم الله تعالی ته علم وي چې داڅه دی او څوک دی؟ او نن سبا ډاکټران او سائنسدانان هغه وخت کې د هلک او انجیلۍ پته لګولی شي کله چې حمل کې انساني اندامونه جوړ شوي وي او انساني شکل او صورت یې اختیار کړی وي. د غه وخت کې حمل ذوی العقول کې د من په حیثیت کې وي، او قران دا نه دي ویلي چې ((ویعلم من فی الارحام)) بلکې دا یې ویلي دي چې ((ویعلم ماقی الارحام)).

بهرحال! که چرې د مور د خیټې علم څه وخت تیرېدونه پس انسان ته حاصل شي؛ نو د الله تعالی د علم ماقی الارحام خلاف نه دی.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه واله واصحابه اجمعین

ترجمه او کمپوزنګ

دارُالترجمه اینډ کمپوزنګ سنټر

زیرنګرانی

بُرهان الدّین صدّیقی فاضل جامعه دار العلوم کراچی

مدنی جامع مسجد مرکزی دار القراء نمک منډی پیښور

سند یافته وفاق المدارس ملتان

ایم اے عربی پیښور یونیورسٹی

رابطه: ۰۳۴۶۹۱۶۹۰۲۳